

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ДАНИСКО ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 378.016:004(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ
ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти;

13.00.09 – теорія навчання

(011 Освітні, педагогічні науки)

13. Педагогічні науки (01 Освіта/Педагогіка)

Подається на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ О.В. Даниско

Науковий консультант: Семеновська Лариса Аполлінаріївна, доктор педагогічних наук, професор

Полтава 2024

АНОТАЦІЯ

Даниско О.В. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальностями 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; 13.00.09 – теорія навчання. – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2024.

У дисертації цілісно досліджено й розв’язано актуальну науково-прикладну проблему професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на засадах системного, синергетичного, теоретико-пізнавального, культурологічного, аксіологічного, інформаційного, компетентнісного, контекстного, особистісно орієнтованого, суб’єктно-діяльнісного, середовищного, когнітивістського, конструктивістського, коннективістського, технологічного, ресурсно-диференційованого, візуально-цифрового та кваліметричного) наукових підходів.

Аналіз наукових досліджень у різних напрямках дозволив з’ясувати стан наукової дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Констатовано, що змішане навчання залишається стратегічним орієнтиром сучасної освіти, що передбачає раціональне поєднання очної і онлайн-взаємодії; адаптацію освітнього процесу до індивідуальних потреб студентів, формування їхньої суб’єктності; використання гнучких моделей, форм, методів і засобів організації освітнього процесу; усунення географічних бар’єрів; забезпечення сталої підтримки освітньої і професійної діяльності студентів. В умовах нестабільної соціально-економічної та соціально-політичної ситуації в Україні і світі змішане навчання як система використання традиційних і інноваційних освітніх практик набуває провідної ролі у становленні глобальної інформаційно-орієнтованої освітньої моделі професійної підготовки майбутніх учителів, здатних до інноваційного розвитку.

Визначено категоріально-поняттєвий апарат дослідження, що представлений трьома групами дефініцій. До першої групи віднесено поняття, які характеризують зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури – «фізична культура», «фізичне виховання», «вчитель», «учитель фізичної культури», «фізкультурна освіта», «професійна освіта», «майбутній учитель фізичної культури». Друга група визначає поняття, що уточнюють зміст і структуру професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах реформування системи вищої та загальної середньої освіти – «підготовка», «професійна підготовка», «готовність», «компетентність», «професійна компетентність», «професіоналізм». Третя група дефініцій зв'язана з визначенням сутності термінів «змішане навчання», «дистанційне навчання», «електронне навчання», «мережеве навчання», «гібридне освітнє середовище», «відкрита освіта». Презентовано авторське тлумачення понять «змішане навчання», «професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання», «освітньо-орієнтована компетентність майбутнього учителя фізичної культури». Змішане навчання розглядається як сукупність дидактичних моделей організації навчального процесу, що поєднує традиційне очне навчання в аудиторії з електронним навчанням (асинхронним або синхронним), і здійснюється за певним розкладом, що визначає співвідношення очної і онлайн-компонент. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання розглядається як спеціально організований процес, спрямований на досягнення результатів навчання як показника сформованості особистісної, теоретичної, методичної і практичної готовності здобувачів вищої освіти спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) до успішної професійної діяльності відповідно до кваліфікаційних характеристик в умовах дидактично обґрунтованої інтегрованої очної та електронної освітньої взаємодії за допомогою технологічних засобів як синхронно, так і асинхронно у відкритому інформаційному просторі. Освітньо-орієнтована компетентність майбутнього вчителя фізичної культури розглядається як особистісне утворення, котре характеризується здатністю до самоорганізації академічної та професійної діяльності, до навчання впродовж

життя в режимі самоосвіти з метою розвитку необхідних компетентностей, що дає змогу адаптуватися до вимог сучасного світу.

Науково обґрунтовано методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, що дозволило спроектувати процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: визначити мету і завдання, принципи, педагогічні умови, дидактичний інструментарій (форми, методи, засоби, технології), ефективні способи і механізми діагностики і корекції результатів цього процесу. Методологічну основу дослідження становлять парадигмальні (системний, синергетичний, теоретико-пізнавальний, культурологічний, аксіологічний, інформаційний), концептуально-теоретичні (компетентнісний, контекстний, особистісно орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, середовищний) та процесуально-дієві (когнітивістський, конструктивістський, коннективістський, технологічний, ресурсно-диференційований, візуально-цифровий та кваліметричний) наукові підходи.

Розроблено авторську концепцію професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, підґрунтя якої становлять ідеї про те, що: 1) стрижнем професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в умовах змішаного навчання є освітньо-орієнтована компетентність як особистісне утворення, що характеризується здатністю до самоорганізації академічної та професійної діяльності, до навчання впродовж життя в режимі самоосвіти, дає змогу адаптуватися до вимог сучасного світу і є базисом професійної (інтегральної) компетентності сучасного вчителя Нової української школи; 2) підвищення якості освіти та ефективності процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, що здійснюється в умовах змішаного навчання, потребує розроблення й реалізації дидактичної системи, що сприятиме розвитку суб'єктності, особистісному і професійному становленню цих фахівців в інтегрованому освітньому середовищі. Визначено, що концепція дослідження містить три концепти: методологічний, теоретичний, практичний. Так, методологічний концепт складають фундаментальні ідеї щодо діалектичної єдності та рефлексивності педагогічних об'єктів і систем; цілісності формування

особистості здобувача освіти як суб'єктів пізнавальної діяльності, основоположні ідеї компетентнісного, контекстного, особистісно орієнтованого, суб'єктно-діяльнісного, середовищного, когнітивістського, конструктивістського, коннективістського, технологічного, ресурсно-диференційованого, візуально-цифрового та кваліметричного підходів; загальнодидактичних, загальнометодичних та специфічних принципів регламентації освітньої взаємодії. Теоретичний концепт відбиває система вихідних понять, теоретичних положень, ідей, поглядів фахівців щодо особливостей цифрової трансформації вищої освіти, специфіки професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, моделей, форм, методів і засобів змішаного навчання, підвищення його ефективності. Практичний концепт віддзеркалює особливості моделювання й застосування дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на основі обґрунтованих наукових положень на рівні мети, підходів, принципів, методів, засобів, форм, технологій, моделей змішаного навчання, визначених організаційно-педагогічних умов, особливостей їх реалізації, а також діагностику рівнів сформованості професійної та освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх вчителів фізичної культури.

Розкрито специфіку організації змішаного навчання майбутніх учителів фізичної культури, що проявляється в необхідності врахування їх індивідуальних особливостей, когнітивних здібностей і пізнавальних стратегій (кліпове мислення, недостатній самоконтроль діяльності, візуальні і кінестетичні підходи у сприйнятті й обробці інформації, креативність), соціальної ситуації розвитку (прагнення до групової взаємодії, домінанта досягнення успіху, кар'єрного розвитку, активного й комфортного навчання); специфіки змісту навчання (вивчення спортивно-орієнтованих дисциплін, що вимагають безпосереднього вправління техніки і тактики рухових дій, необхідність використання спеціалізованого спортивного інвентаря, обладнання, спортивних споруд) та майбутньої професійної діяльності (багатопрофільний характер – навчальна, виховна, методична, організаційна, наукова, культурна, фізкультурно-оздоровча, спортивно-масова, здоров'язберігальна); необхідність систематичного підвищення власного

функціонального стану, володіння технікою виконання рухових дій і методикою їх формування у різних категорій населення, відповідальність за життя і здоров'я учнів); спрямованість на формування визначених у здобувачів компетентностей та кваліфікаційних характеристик, професійний саморозвиток і самовдосконалення в умовах інтеграції очної і онлайн-взаємодії.

Визначено можливості використання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури таких моделей: «Реверсивна» (ротація робочих зон, ротація аудиторій, перевернутий клас); «Індивідуальний план»; «Гнучка»; «Самозмішування», «Збагачена віртуальна». Уточнено перспективи використання інноваційних моделей змішаного навчання, до яких відносимо «Активне змішане навчання» (ABL), варіативні дидактичні моделі «День», «Тиждень», «Дуальна освіта», що забезпечують відкритість і гнучкість освітнього процесу, реалізацію глобальних цілей підготовки компетентних фахівців XXI століття, сформованості в них академічних і соціально-комунікативних (м'яких) навичок. Окреслено дидактичний потенціал інноваційних варіативних моделей змішаного навчання, які можна вважати педагогічно ефективними для системи професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури в умовах правового режиму воєнного стану, а в перспективі – і в післявоєнний період («Змішана освітня програма», «Змішаний індивідуальний навчальний план», «Змішана навчальна дисципліна», «Контактна сесія»).

Теоретично обґрунтовано та змодельовано дидактичну систему професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Авторська модель дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання представлена чотирма взаємозв'язаними блоками: *концептуально-цільового* (мета; завдання; методологічні підходи; концепція); *змістово-технологічного* (зміст навчання; технології реалізації інноваційних варіативних моделей змішаного навчання); *організаційно-методичного* (форми; методи; засоби; варіативні моделі змішаного навчання); *діагностико-результативного* (критерії сформованості професійної компетентності (когнітивний, діяльнісний та рефлексійний), їх показники та рівні

(високий, середній, низький); критерії сформованості освітньо-орієнтованої компетентності (гносеологічний, самоосвітній та мотиваційний), їх показники та рівні (високий, середній, низький); діагностичний інструментарій; результат реалізації дидактичної системи, котрий детермінується як позитивна динаміка у формуванні професійної та освітньо-орієнтованої компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання).

Визначено організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання: інтегрований та послідовний зміст освітніх компонентів; систематичне включення з поступовим збільшенням електронної частки елементів змішаного навчання у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з метою поетапного формування розумових та рухових дій; мікропорційне варіативне структурування навчального матеріалу з оптимальним рівнем складності; диференційоване закріплення знань на основі узагальнень різних контекстів; розгорнутий зворотній зв'язок «студент – викладач» під час онлайн-навчання з обґрунтуванням відповідей та поясненням помилок; персоналізація запланованих результатів навчання з урахуванням професійних перспектив майбутніх учителів фізичної культури і потреб сучасного ринку праці).

Розроблено організаційно-методичний супровід дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання: навчально-методичний супровід (освітньо-професійні програми, навчальні плани, робочі програми, силабуси освітніх компонентів, методичні рекомендації тощо); електронні освітні ресурси (дистанційні курси, контент для мобільного навчання, відеолекції, мультимедійні посібники, онлайн-тести, електронні курси-ресурси, інтерактивні мікролекції, вебквести, сайти навчальних дисциплін), авторський вебконтент, який представлено на платформах Google Classroom, Moodle, Prezi, Kahoot!, LearningAps, Canva.

Експериментально перевірено ефективність застосування моделі дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Зокрема, отримані результати порівняльного аналізу

діагностики сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури під час змішаного навчання (порівняння за гносеологічним, самоосвітнім і мотиваційним критеріями та шляхом обчислення усередненого числового показника) засвідчили позитивну динаміку: високий рівень сформованості освітньо-орієнтованої компетентності в КГ зріс на 3,29%, натомість в ЕГ зафіксовано приріст на 8,43%; середній рівень в КГ зріс 1,32%, а в ЕГ – на 12,99%. Водночас, показники низького рівня в КГ знизилися на 4,61%, а в ЕГ зафіксовано зниження на 21,43%.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на сучасному етапі реформування сфери вищої фізкультурної освіти та дає змогу окреслити напрями подальших пошуків: оновлення освітньо-професійних програм спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), створення адаптивного персоналізованого професійно орієнтованого навчального середовища, розроблення масових відкритих онлайн-курсів для неперервної освіти учителів фізичної культури, удосконалення організаційно-методичного супроводу реалізації інноваційних варіативних моделей змішаного навчання.

Сформульовані теоретичні положення та висновки дослідження можуть бути використані у підготовці майбутніх учителів фізичної культури, проектуванні стандартів освітнього процесу закладів вищої освіти, розробленні інтегрованих навчальних планів і програм для здобувачів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), створенні підручників, посібників, навчально-методичних комплексів, а також для магістрантів, аспірантів, докторантів у процесі роботи над науковим дослідженням.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні учителі, фізична культура, змішане навчання, здобувачі вищої освіти, дидактична система, заклад вищої освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Монографії

1. Даниско О. В. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання: теорія і практика : монографія. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 360 с.

2. Даниско О. В., Корносенко О. К. Аналітичні аспекти використання хмарних технологій у системі вищої освіти майбутніх фахівців фізичної культури. *Парадигматичні аспекти й дилеми розвитку науки та освіти* : колективна монографія. Конін ; Ужгород ; Мелітополь ; Херсон ; Кривий Ріг : Посвіт, 2019. С. 65–77. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 68–74).

3. Даниско О. В., Корносенко О. К., Тараненко І. В. Специфіка та перспективи використання дистанційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. *Екстрене дистанційне навчання в Україні* : колективна монографія. Харків : Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. С. 185–196. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 187–192).

4. Даниско О. В. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів фізичної культури нової української школи в умовах змішаного навчання (на прикладі дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології у фізичній культурі і спорті»). *Концептуалізація компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в контексті змішаного навчання* : колективна монографія. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. С. 158–182.

Наукові праці у фахових виданнях України

5. Даниско О., Свєртнев А. Зміст і форми самостійної роботи студентів з дисципліни «Управління у сфері фізичної культури» та шляхи їх реалізації в

умовах вищого педагогічного навчального закладу. *Збірник наукових праць вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет»*. Педагогіка, психологія і соціологія. 2014. № 1 (15), ч. 2. С. 69–73. 73 (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 69–71).

6. Даниско О. В. Перспективи дистанційної освіти фахівців фізичного виховання та спорту в процесі реалізації моделей змішаного навчання у вищих навчальних закладах. *Наукові праці Вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет»*. Педагогіка, психологія і соціологія. 2017. № 1 (20). С. 27–33.

7. Даниско О. В., Свєртнєв О. А. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури як передумови підвищення якості освіти. *Витоки педагогічної майстерності. Педагогічні науки*: зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Полтава, 2017. Вип. 19. С. 108–115. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 109–112).

8. Корносенко О., Даниско О. Упровадження крокового тренажера-симулятора у процес професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Вип. 2 (58). С. 98–107. (**Web of Science**) (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 99–103).

9. Даниско О. Формування професійних компетенцій майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2018. Вип. 30 (40). С. 96–106.

10. Даниско О. В. Актуальність упровадження змішаного навчання у практику підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 152, т. 1. С. 19–23.

11. Даниско О. В., Семеновська Л. А. Генеза та сучасний зміст поняття змішаного навчання в зарубіжній педагогічній теорії і практиці. *Інформаційні*

технології і засоби навчання. 2018. Т. 65, № 3. С. 1–11. (**Web of Science**) (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 3–8).

12. Даниско О. В. Роль змішаного навчання в трансформації сучасної вищої освіти у контексті становлення інноваційної парадигми. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2018. № 4. С. 18–24.

13. Даниско О. Електронний навчальний курс як засіб ресурсної підтримки професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2018. Вип. 5. С. 66–76.

14. Даниско О. В. Принципи організації навчальної взаємодії у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 72. С. 24–30.

15. Даниско О. В. Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2019. Вип. 23. С. 77–82.

16. Даниско О. В., Семеновська Л. А. Характеристика методів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. 74. С. 43–48. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 43–45).

17. Даниско О. В. Якість змішаного навчання як чинник підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Етика й естетика педагогічної дії*. 2019. Вип. 19. С. 123–130.

18. Даниско О. В. Педагогічні аспекти використання навчальної аналітики як інструменту моніторингу успішності та підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2020. Вип. 26. С. 69–77.

19. Даниско О., Корносенко О., Бондаренко В. Веб-квест як засіб підготовки майбутніх учителів фізичної культури до умов змішаного навчання. *Педагогічні науки*. 2021. № 78. С. 62–71 (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 63–69).

20. Даниско О., Семеновська Л. Ставлення викладачів до впровадження змішаного навчання у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: емпіричний аналіз. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 77. С. 28–34. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 28–30).

21. Даниско О. Організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у процесі змішаної освітньої взаємодії. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2021. Вип. 23. С. 227–241.

22. Даниско О. Моделювання системи формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 37. С. 170–175.

23. Даниско О. Удосконалення предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2021. Вип. 28. С. 55–64.

24. Даниско О. Дидактичний потенціал формувального оцінювання як інструменту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2022. Вип. 29. С. 106–112.

**Наукові праці у періодичних виданнях зарубіжних країн та виданнях,
включених до міжнародних наукометричних баз:**

25. Використання інноваційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. *Scientific Letters of Academic society of Michal Baludansky*. 2017. № 5 (3). С. 35–37.

26. Kornosenko O., Denysovets T., Danysko O., Synytsya S. System of Preparation of Future Fitness Coaches' for Health-Improving Activity in the Conditions of Rehabilitation Establishments. *International Journal of Applied Exercise Physiology (IJAEP)*. 2020. № 9 (8). С. 33–41. ISSN 2322-3537 (**Web of Science**). (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 33–35).

27. Даниско О. Сприйняття майбутніми вчителями фізичної культури технологій дистанційного та змішаного навчання в період пандемії. *International periodic scientific journal*. 2021. Is. 8, part 5. С. 65–71.

28. Даниско О., Корносенко О. Перспективи використання дидактичних моделей змішаного навчання в професійній освіті майбутніх учителів фізичної культури у воєнний час та повоєнний період. *International scientific peer-reviewed journal SWorldJournal*. 2022. Вип. 13. С. 20–27. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 21–25).

29. Danysko O., Kornosenko O., Taranenko I., Bondarenko V., Zhamardiy V. Development Of Project Competence Of Physical Culture Specialists To Be By Means Of Cloud Technologies During Work Placement Internships. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2023. Vol. 14 (1). P. 290–301 (**Web of Science**). (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 290–296).

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

30. Даниско О. Дистанційні освітні технології у вищій школі: актуальність та перспективи впровадження. *Актуальні проблеми сучасного фізичного виховання і спорту*: матеріали II регіон. наук-практ. конф., (м. Полтава, 24 листопада 2016 р.). Полтава : Вид-ць Шевченко Р.В., 2016. С. 137–140.

31. Даниско О. Досвід упровадження елементів дистанційної освіти у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Роль фізичної культури і спорту в становленні та зміцненні генофонду нації*: матеріали III Всеукр. наук-практ. конф., (м. Полтава, 11 квітня 2017 р.). Полтава : Вид-ць Шевченко Р. В., 2017. С. 52–56.

32. Даниско О. Історичні аспекти розвитку дистанційної освіти як інноваційної навчальної технології. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації*: матеріали XXVIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 29 вересня 2017 р.). Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 28. С. 128–132.

33. Даниско О. Чинники виникнення змішаного навчання. *Дидаascal* : часопис кафедри загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2017. № 87. С. 99–102.

34. Даниско О. В. Використання інноваційного потенціалу моделі «перевернутий клас» у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*. 2018. Вип. 3. С. 85–95.

35. Даниско О. Дидактичні можливості змішаного навчання в закладах вищої освіти. *Проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту* : матеріали Всеукр. наук. конф. (м. Полтава, 19-20 квітня 2018 р.). Полтава : Вид-ць Шевченко Р. В., 2018. С. 44–49.

36. Даниско О. В. Освітні можливості віртуальної кімнати GOOGLE CLASSROOM. *Ресурсорієнтоване навчання 3D : доступність, діалог, динаміка* : матеріали II Всеукр. практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 19-23 лютого 2018 р.). Полтава : ПУЕТ, 2018. С. 116–122.

37. Даниско О. Науково-методичні засади організації дистанційного навчання у вищій школі. *Дидаascal. Педагогіка вищої школи: стратегія, перспективи розвитку, передовий досвід* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. із міжнародною участю (м. Полтава, 20–21 листопада 2018 р.). Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. Вип. 18. С. 29–32.

38. Даниско О. Способи організації освітньої взаємодії в процесі реалізації ротаційної моделі змішаного навчання «перевернутий клас» у закладах вищої освіти. *Змішане навчання – інновація XXI сторіччя* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29-30 листопада 2018 р.). Харків : НТУ «ХП», 2018. С. 48–53.

39. Даниско О. В. Електронний навчальний посібник як засіб підтримки індивідуальної освітньої траєкторії студентів в умовах змішаного навчання. *Відкрита та дистанційна освіта: від теорії до практики* : збірник матеріалів III Всеукр. електронної наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 вересня 2018 р.). Київ, 2018. С. 46–49.

40. Даниско О. В. Особливості впровадження змішаного навчання як інноваційної технології професійної підготовки майбутніх фахівців у практику вищої освіти. *Технології професійного розвитку педагога: Спадщина А. С. Макаренка і пріоритети української освіти* : матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 13–14 березня 2019 р.) Полтава, 2019. С. 49–52.

41. Даниско О. Форми організації освітнього процесу в умовах змішаного навчання. *Гуманітарний корпус* : [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії за матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Наукові пошуки: актуальні дослідження, теорія та практика», 27 серпня 2020 р.]. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. Вип. 35, т. 1. С. 102–105.

42. Даниско О. В. Інструменти оцінювання в контексті інформатизації вищої освіти *Дидаскал : часопис: Забезпечення якості вищої освіти в Україні: сучасний стан і перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 12–13 листопада 2019 р.). Полтава, 2020. № 20. С. 191–192.

43. Даниско О. Використання інтерактивних робочих аркушів як засобу підвищення ефективності процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (23–24 квітня 2020 р.) / ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2020. С. 34–38.

44. Даниско О. Організація персоналізованого навчання як стратегія академічної підтримки студентів ЗВО. *Дидаскал : часопис* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю «Університетська освіта в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (7–18 листопада 2020 р.). Полтава, 2021. № 21. С. 165–168.

45. Даниско О. В. Переваги та перспективи впровадження змішаного навчання у практику закладів вищої освіти в умовах пандемії. *Globalization Of Scientific Knowledge: International Cooperation And Integration Of Sciences* : The I Correspondence International Scientific and Practical Conference NGO European

Scientific Platform LLC International Centre Corporative Management (Vienna, Austria, May 7th, 2021). Vienna, 2021. С. 490–492.

46. Даниско О. Автентичне навчання як практико-орієнтована стратегія підготовки фахівців в умовах цифровізації освіти. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка* : збірник тез доповідей I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава 22–23 лютого 2021 р.). Полтава : ПУЕТ, 2022. С. 94–97.

47. Даниско О. Зміст поняття «змішане навчання». *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка* : збірник тез доповідей II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава 22–23 лютого 2022 р.). Полтава : ПУЕТ, 2022. С. 160–165.

48. Даниско О. Характеристика SAMR-технології та рівнів її використання для покращення змішаного навчання у закладах вищої освіти. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи в контексті євроінтеграції* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 19–20 травня 2022 р.). Івано-Франківськ, 2022. С. 169–173.

49. Даниско О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти Сполучених Штатів Америки. *Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини* : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (21–22 квітня 2022 р.). Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. С. 84–87.

50. Даниско О. В. Етапи проектування стандартизованих вимог щодо професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. *Проектування та реалізація освітніх програм за спеціальністю 014 «Середня освіта»* : матеріали Всеукр. наук.-пед. підвищення кваліфікації (31 жовтня – 11 грудня 2022 р.). Одеса : Гельветика, 2022 С. 54–56.

51. Даниско О. В. Змішане освітнє середовище як дидактичний інструмент відкритої освіти майбутніх учителів фізичної культури. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXIX Каришинські читання), присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до*

педагогічної діяльності в Новій українській школі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 26–27 травня 2022 р.) / за заг. ред. проф. М.В. Гриньової. Полтава : Астроя, 2022. С. 71–74.

Основні навчально-методичні праці

52. Даниско О. Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті : конспект лекцій : мультимедійний посібник. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. 80 с.

53. Корносенко О., Даниско О., Демус Я. Фітбол-гімнастика при порушеннях постави : навч. посіб. з доповненою реальністю. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 84 с. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 5–6; 12–16; 24–26; 53–66).

54. Даниско О., Корносенко О., Демус Я. Сертифікатна освітня програма «Інноваційні технології в освіті та спорті». Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 15 с. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 4–8; 10–12).

Наукові і навчально-методичні праці, що додатково відображають результати дослідження

55. Даниско О., Голуб Л. Сучасні концепції модернізації змісту фізкультурної освіти учнівської молоді. *Фізичне виховання: теорія і практика* : часопис кафедри теорії і методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2016. № 3. С. 77–83 (Особистий внесок: С. 77–81).

56. Даниско О. Новітні концепції фізичного виховання учнівської молоді. *Дидаскал : часопис : Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 16–17 лист. 2021 р.). Полтава, 2021. № 22. С. 267–271.

SUMMARY

Danysko O. V. Theoretical and methodical foundations of professional training of future teachers of physical education in the conditions of blended learning. – Manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences on specialties 13.00.04 – theory and methodology of professional education; 13.00.09 – theory of learning. – Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University. – Poltava, 2024.

The dissertation holistically researched and solved the actual scientific and applied problem of professional training of future teachers of physical education in the conditions of blended learning on the basis of systemic, synergistic, theoretical-cognitive, cultural, axiological, informational, competence-based, contextual, personally-oriented, subject- activity, environmental, cognitive, constructivist, connective, technological, resource-differentiated, visual-digital and qualitative scientific approaches.

The analysis of scientific researches in different directions made it possible to find out the state of scientific research on the problem of professional training of future teachers of physical education in the conditions of blended learning. It was established that blended learning remains a strategic orientation of modern education, which involves a rational combination of face-to-face and online interaction; adaptation of the educational process to the individual needs of students, formation of their subjectivity; use of flexible models, forms, methods and means of organizing the educational process; elimination of geographical barriers; ensuring permanent support of students' educational and professional activities. In the conditions of an unstable socio-economic and socio-political situation in Ukraine and the world, blended learning as a system of using traditional and innovative educational practices takes on a leading role in the formation of a global information-oriented educational model of professional training of future teachers capable of innovative development.

The categorical and conceptual apparatus of the study represented by three groups of definitions is defined. The first group includes concepts that characterize the content

of the professional training of future teachers of physical education – “physical education”, “physical culture”, “teacher”, “teacher of physical education”, “physical culture education”, “professional education”, “future teacher of physical education”. The second group defines the concepts that specify the content and structure of the professional training of future teachers of physical education in the conditions of reforming the system of higher and general secondary education – “training”, “professional training”, “readiness”, “competence”, “professional competence”, “professionalism”. The third group of definitions is related to defining the essence of the terms “blended learning”, “distance learning”, “e-learning”, “network learning”, “hybrid educational environment”, “open education”. The author’s interpretation of the concepts “blended learning”, “professional training of future teachers of physical education in the conditions of blended learning”, “educational-oriented competence of the future teacher of physical education” is presented. Blended learning is considered as a set of didactic models of the organization of the learning process, which combines traditional face-to-face learning in the classroom with electronic learning (asynchronous or synchronous), and is carried out according to a certain schedule that determines the ratio of face-to-face and online components. The professional training of future teachers of physical education in the conditions of blended learning is considered as a specially organized process aimed at achieving learning outcomes as an indicator of the formation of personal, theoretical, methodical and practical readiness of students of higher education in the specialty 014.11 Secondary education (Physical education) for successful professional activity in accordance with the qualifications characteristics in the conditions of didactically justified integrated face-to-face and electronic educational interaction using technological means both synchronously and asynchronously in an open information space. The educational-oriented competence of future teacher of physical education is considered as a personal education, which is characterized by the ability to self-organize academic and professional activities, to study throughout life in the mode of self-education in order to develop the necessary competences, which enables adaptation to the requirements of the modern world.

The methodological principles of the professional training of future teachers of physical education in the conditions of blended learning have been scientifically substantiated, which made it possible to design the process of professional training of future teachers of physical education: to determine the goal and task, principles, pedagogical conditions, didactic tools (forms, methods, means, technologies), effective methods and the mechanisms of diagnosis and correction of the results of this process. The methodological basis of the research is paradigmatic (systemic, synergistic, theoretical-cognitive, cultural, axiological, informational), conceptual-theoretical (competent, contextual, person-oriented, subject-active, environmental) and procedural-active (cognitivist, constructivist, connective, technological, resource-differentiated, visual-digital and qualitative) scientific approaches.

The author's concept of professional training of future teachers of physical education in conditions of blended learning has been developed, the basis of which are the ideas that: 1) the core of professional training of future teachers of physical education in conditions of blended learning is educational-oriented competence as a personal formation characterized by the ability to self-organize academic and professional activity, to lifelong learning in the mode of self-education, allows to adapt to the requirements of the modern world and is the basis of the professional (integral) competence of a modern teacher of the New Ukrainian School; 2) improving the quality of education and the effectiveness of the process of professional training of future teachers of physical education, which is carried out in the conditions of blended learning, requires the development and implementation of a didactic system that will contribute to the development of subjectivity, personal and professional development of these specialists in an integrated educational environment. It was determined that the research concept contains three concepts: methodological, theoretical, and practical. Thus, the methodological concept consists of fundamental ideas regarding the dialectical unity and reflexivity of pedagogical objects and systems; the integrity of the formation of the personality of the student of education as a subject of cognitive activity, the fundamental ideas of competence, contextual, person-oriented, subject-activity, environmental, cognitivist, constructivist, connective, technological,

resource-differentiated, visual-digital and qualitative approaches; general didactic, general methodical and specific principles of regulation of educational interaction. The theoretical concept reflects the system of initial concepts, theoretical propositions, ideas, views of experts regarding the features of the digital transformation of higher education, the specifics of the professional training of future teachers of physical education, models, forms, methods and means of blended learning, increasing its effectiveness. The practical concept reflects the peculiarities of the modeling and application of the didactic system of professional training of future teachers of physical education in the conditions of blended learning based on substantiated scientific provisions at the level of goals, approaches, principles, methods, means, forms, technologies, models of blended learning, defined organizational and pedagogical conditions, features of their implementation, as well as diagnosis of the levels of formation of professional and educationally oriented competence of future teachers of physical education.

The specificity of the organization of blended learning of future teachers of physical education is revealed, which is manifested in the need to take into account their individual characteristics, cognitive abilities and cognitive strategies (clip thinking, insufficient self-control of activities, visual and kinesthetic approaches to the perception and processing of information, creativity), the social situation of development (the desire for group interaction, the dominant achievement of success, career development, active and comfortable learning); specifics of the content of education (study of sports-oriented disciplines that require direct practice of the technique and tactics of motor actions, the need to use specialized sports equipment, equipment, sports facilities) and future professional activity (multidisciplinary nature – educational, educational, methodical, organizational, scientific, cultural, physical culture and health, sports and mass, health care); the need to systematically improve one's own functional state, to master the technique of performing motor actions and the method of their formation in different categories of the population, responsibility for the life and health of students); focus on the formation of competencies and qualification characteristics determined by the applicants, professional self-

development and self-improvement in the conditions of integration of face-to-face and online interaction.

Possibilities of using the following models in the process of professional training of future teachers of physical education have been determined: “Reversible” (rotation of work areas, rotation of classrooms, flipped classroom); “Individual plan”; “Flexible”; “Self-mixing”, “Enriched virtual”. The prospects for the use of innovative models of blended learning, which include “Active blended learning” (ABL), variable didactic models “Day”, “Week”, “Dual education”, which ensure the openness and flexibility of the educational process, the realization of the global goals of training competent specialists of XXI century, the formation of academic and social-communicative (soft) skills in them. The didactic potential of innovative variable models of blended learning is outlined, which can be considered pedagogically effective for the system of professional education of future teachers of physical education in the conditions of the legal regime of martial law, and in the future – also in the post-war period (“Mixed educational program”, “Mixed individual curriculum”, “Mixed academic discipline”, “Contact session”).

The didactic system of professional training of future teachers of physical education in the conditions of blended learning is theoretically substantiated and modeled. The author’s model of the didactic system of professional training of future teachers of physical education in conditions of blended learning is represented by four interconnected blocks: *conceptual and target* (purpose; tasks; methodological approaches; concept); *content and technology* (learning content; technologies for implementing innovative variable models of blended learning); *organizational and methodical* (forms; methods; means; variable models of blended learning); *diagnostic and resultative* (criteria for the formation of professional competence (cognitive, operational and reflective), their indicators and levels (high, average, low); criteria for the formation of educationally-oriented competence (epistemological, self-educational and motivational), their indicators and levels (high, average, low); diagnostic tools; the result of the implementation of the didactic system, which is determined as a positive

dynamic in the formation of professional and educationally oriented competences of future teachers of physical education in the conditions of blended learning).

The organizational and pedagogical conditions of the professional training of future teachers of physical education in the conditions of blended learning have been determined: integrated and consistent content of educational components; systematic inclusion with a gradual increase of the electronic share of elements of blended learning in the process of professional training of future teachers of physical education with the aim of gradually forming mental and motor actions; micro portion variable structuring of educational material with an optimal level of complexity; differentiated consolidation of knowledge based on generalizations of different contexts; extensive “student–teacher” feedback during online education with justification of answers and explanation of errors; personalization of the planned learning outcomes taking into account the professional prospects of future teachers of physical education and the needs of the modern labor market).

Organizational and methodical support for the disciplines of the cycle of professional training of future teachers of physical education in conditions of blended education has been developed: educational and methodical support (educational and professional programs, study plans, work programs, syllabi of educational components, methodical recommendations, etc.); electronic educational resources (distance courses, content for mobile learning, video lectures, multimedia guides, online tests, electronic courses-resources, interactive micro-lectures, web quests, sites of educational disciplines), author’s web content presented on the Google Classroom, Moodle, Prezi platforms, Kahoot!, LearningAps, Canva.

The effectiveness of the application of the model of the didactic system of professional training of future teachers of physical education in the conditions of blended learning was experimentally verified. In particular, the obtained results of a comparative analysis of the diagnosis of the formation of educationally-oriented competence of future teachers of physical education during blended learning (comparison according to epistemological, self-educational and motivational criteria and by calculating an averaged numerical indicator) showed positive dynamics: the

high level of formation of educational-oriented competence in CG increased by 3.29%, on the other hand, an increase of 8.43% was recorded in EG; the average level in CG increased by 1.32%, and in EG – by 12.99%. At the same time, low-level indicators in CG decreased by 4.61%, and in EG a decrease of 21.43% was recorded.

The conducted research does not exhaust all aspects of the professional training of future teachers of physical education in the conditions of blended learning at the current stage of reforming the sphere of higher physical education and makes it possible to outline the directions of further searches: updating educational and professional programs of the specialty 014.11 Secondary education (Physical education), creating an adaptive personalized professional oriented learning environment, development of mass open online courses for continuous education of physical culture teachers, improvement of organizational and methodical support for the implementation of innovative variable models of blended learning.

Formulated theoretical provisions and conclusions of the research can be used in training future teachers of physical education, designing standards of the educational process of higher education institutions, developing integrated curricula and programs for applicants of the specialty 014.11 Secondary education (Physical education), creating textbooks, manuals, educational and methodological complexes , as well as for master's students, graduate students, doctoral students in the process of working on scientific research.

Keywords: professional training, future teachers, physical education, blended learning, higher education applicants, didactic system, institution of higher education.

ЗМІСТ

ВСТУП	27
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	44
1.1. Сучасні тенденції цифровізації вищої освіти у фокусі нової інформаційної парадигми.....	44
1.2. Розвиток професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах цифровізації.....	61
1.3. Категоріально-поняттєвий апарат дослідження.....	81
1.4. Методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.....	114
Висновки до розділу 1.....	158
Список використаних джерел до розділу 1.....	161
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	212
2.1. Професійна підготовка майбутніх учителів в умовах стандартизації вищої педагогічної освіти.....	212
2.2. Трансформаційна сутність змішаного навчання у підготовці майбутніх учителів фізичної культури.....	239
2.3. Зарубіжний досвід упровадження змішаного навчання в системі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури... ..	264
2.4. Практика використання змішаного навчання вітчизняними ЗВО у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.....	282
Висновки до розділу 2.....	304
Список використаних джерел до розділу 2.....	308

РОЗДІЛ 3. ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	344
3.1. Дидактичні особливості організації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання...	344
3.2. Реалізація моделей змішаного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.....	377
3.3. Концепція професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.....	400
Висновки до розділу 3.....	433
Список використаних джерел до розділу 3.....	438
РОЗДІЛ 4. ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	465
4.1. Модель дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.....	465
4.2. Аналіз результатів експериментальної перевірки ефективності застосування дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.....	506
Висновки до розділу 4.....	541
Список використаних джерел до розділу 4.....	545
ВИСНОВКИ.....	554
ДОДАТКИ.....	561

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізаційних трансформацій і стрімкого розвитку технологій реформування вітчизняної системи вищої освіти є чинником зростання соціально-економічного потенціалу українського суспільства. Відтак на тлі переходу від знаннєвої до компетентнісної парадигми саме на освіту покладається роль провідника інноваційних змін в руслі євроінтеграційної політики. Це актуалізує проблему розроблення нових стандартів професійної підготовки педагогічних кадрів як визначального чинника підвищення мобільності й конкурентноспроможності спеціалістів в умовах зростання вимог ринку праці до якості освітніх послуг. Реалізація означених змін потребує пошуку та впровадження новітніх моделей, форм, засобів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Стратегічні напрями модернізації вищої педагогічної, і зокрема фізкультурної освіти, відображено в сучасних нормативно-правових документах: законах України «Про вищу освіту» (2015), «Про освіту» (2017), «Про Національну програму інформатизації» (2022); Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (2015), «Проекті стратегії розвитку вищої освіти України на 2022–2032 роки» (2022), «Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року» (2020), Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років (2018), галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2018); Професійному стандарті вчителя закладу загальної середньої освіти (2020), Ініціативах ЮНЕСКО «Освіта без кордонів» (2016), «Майбутнє освіти» (2019), «Освіта у світі після COVID-19» (2020); ЮНІСЕФ «Розбудова стійких освітніх систем після пандемії COVID-19» (2020); ООН «Підсумок звіту про глобальний моніторинг освіти 2023: технології в освіті» (2023), а також в аналітичних звітах за сприяння Міністерства освіти і науки України «Вища освіта в Україні: зміни через війну» (2023); «Освіта і наука України в умовах воєнного стану» (2023) та ін.

Провідні заклади вищої освіти активно впроваджують інноваційні технології з метою створення сучасних освітніх середовищ. Цей процес призводить до змін у підходах до навчання, сприяє впровадженню ефективних освітніх методик і практик. З-поміж новітніх трендів помітно вирізняється концепція змішаного навчання, що інтегрує кращі аспекти очної та онлайн-освітньої взаємодії на рівні окремого курсу, дисципліни, освітньої програми. Особливої актуальності вищезазначене набуває в контексті підготовки нового покоління педагогів, здатних кваліфіковано провадити освітню діяльність в умовах Нової української школи. Виняткове значення вбачаємо у формуванні фахової майстерності майбутніх учителів фізичної культури, що детермінується, з одного боку, неупинним підвищенням соціально-педагогічних вимог до їх професійної діяльності, а з іншого – інформатизацією освітнього процесу.

Основою вивчення та розв'язання проблеми дослідження теоретичних та методичних засад підготовки фахівців стали результати напрацювань відомих науковців із різних напрямів: проблем філософії освіти (В. Андрущенко, І. Бех, І. Зязюн, С. Клепко, В. Кремень, А. Кузьмінський та ін.); системного підходу до організації освітнього процесу у вищій школі (С. Вітвицька, М. Винницький, Л. Герасименко, С. Ніколаєнко, Н. Ничкало, В. Мокляк та ін.); педагогіки професійної освіти (Ю. Бойчук, М. Вовк, О. Дубасенюк, М. Гриньова, І. Єременко, Н. Ничкало, Л. Оршанський, А. Сбруєва, Л. Сидорчук, В. Тищенко та ін.); дидактики вищої школи (Н. Білик, Н. Волкова, В. Кулішов, І. Ліпичевська, О. Малихін, І. Осадченко, В. Ортинський, Л. Хоружа, Н. Шиян та ін.); застосування інформаційних технологій в освіті (О. Авраменко, В. Биков, М. Кадемія, С. Нестуля, Н. Рашевська, О. Пометун, С. Семеріков, В. Фазан та ін.); інтеграції технологій в освітній процес вищої школи (О. Безкопильний, Н. Бишевець, О. Буйницька, Н. Морзе, Л. Семеновська, О. Спирін, В. Стрельников, Ю. Триус та ін.), підготовки майбутніх педагогів до здійснення професійної діяльності в умовах розбудови Нової української школи (С. Бурчак, О. Гнізділова, М. Євтух, Л. Гриневич, Л. Петренко, Н. Сулаєва, В. Титаренко, Н. Шиян та ін.).

Цінним кластером під час наукового пошуку стали наукові праці, присвячені висвітленню таких питань змішаного навчання в закладах освіти: історико-педагогічний аналіз проблеми становлення й розвитку змішаного навчання у вітчизняній і зарубіжній вищій школі (В. Кухаренко, С. Сисоєва, О. Муковіз, В. Allan, С. Dzuban, D. Garrison, M. Driscoll, С. Graham, J. Smith, P. Valiathan, R. Voos, J. Watson та ін.); проєктування процесу його здійснення й методики реалізації (В. Кухаренко, Н. Морзе, В. Свиридюк, Л. Сиротенко, А. Столяревська, M. Demirkol, M. Horn, H. Staker, I. Kazu та ін.); характеристика науково-методичних підходів і стратегій упровадження змішаного навчання у вищій школі (К. Бугайчук, Р. Гуревич, М. Іващенко, Н. Кононець, В. Кухаренко, Н. Морзе, Н. Рашевська, Я. Сікора, С. Семеріков, А. Стрюк, Г. Ткачук, С. Шаров, Т. Шарова та ін.); аналіз можливостей застосування елементів змішаного навчання в процесі викладання різних навчальних дисциплін (А. Жара, О. Жданова-Неділько, К. Осадча, В. Осадчий, О. Пасічник, Т. Собченко, Г. Ткачук та ін.); розкриття особливостей реалізації дистанційного та змішаного навчання в кризових умовах карантинних обмежень та воєнного стану (М. Головка, О. Локшина, Н. Ничкало, В. Рогова, О. Топузов, А. Цина, А. Agarwal, J. Kim та ін.).

У наукових доробках вітчизняних учених представлено концептуальні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (Н. Белікова, Г. Генсерук, І. Гринченко, Л. Демінська, Н. Денисенко, Т. Круцевич, О. Проніков, Л. Рибалко, П. Рибалко, Н. Степанченко, Л. Сущенко, О. Тимошенко, О. Худолій, Б. Шиян та ін.); визначено результати їх рівневої підготовки у руслі компетентнісного підходу (О. Дишко, П. Джуринський, Ю. Зайцева, Р. Карпюк, О. Корносенко, М. Носко, Є. Павлюк, А. Проценко, А. Сватьєв, А. Сущенко, П. Хоменко, А. Цьось та ін.); обґрунтовано теоретико-методичні засади навчання майбутніх учителів фізичної культури в умовах інформатизації (Н. Денисенко, Р. Клопов, Ж. Козіна, В. Коробейніков, С. Лазоренко, П. Ладика, Н. Москаленко, О. Отравенко, С. Сергієнко, В. Толочний, Н. Чухланцева, Г. Шандригось, R. Kretschmann та ін.).

Результати теоретичного аналізу останніх наукових досліджень і публікацій провідних вітчизняних та зарубіжних учених у галузі освіти, а також різноаспектне вивчення стану практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах цифрової трансформації вищої освіти дозволили виявити низку суперечностей щодо досліджуваної наукової проблеми:

на концептуальному рівні:

– між становленням нової інформаційної парадигми вищої освіти та нерозробленістю концептуально-методологічних підходів реалізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах цифрової трансформації;

на цільовому рівні:

– між об'єктивною потребою увідповіднення вітчизняної системи вищої фізкультурної освіти світовим нормам і стандартам та недостатнім упровадженням технологій змішаного навчання для реалізації ключових її цілей;

на соціальному рівні:

– між зростанням вимог суспільства до якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти та відсутністю цілісної системи такої підготовки в умовах змішаного навчання;

на змістовому рівні:

– між потребою модернізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в контексті відповідності запитам Нової української школи та застарілістю змісту освітньо-професійних програм у закладах вищої освіти;

на дидактико-методичному рівні:

– між високим рівнем розвитку загальної теорії й практики професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та недостатнім обґрунтуванням її дидактичних засад в умовах змішаного навчання;

на технологічному рівні:

– між необхідністю створення ефективної дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах

змішаного навчання та недостатнім розробленням відповідного технологічного і навчально-методичного супроводу цього процесу.

Отже, принципове значення проблеми, її важливість для сучасної системи освіти і суспільства, відсутність її належного розроблення у дидактиці, теорії й методиці професійної освіти, педагогічній практиці, необхідність розв'язання вище означених суперечностей визначили тему дисертації **«Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є складником науково-дослідної теми кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Єдність теорії і практики у підготовці бакалаврів, магістрів та докторів філософії в умовах реформування освіти України» (державний реєстраційний номер 0121U114718). Тему дослідження затверджено Вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (протокол № 1 від 30.08.2017) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні при НАПН України (протокол № 6 від 28.11.2017).

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробленні, експериментальній перевірці ефективності застосування дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Відповідно до мети сформульовано **завдання дослідження**:

1. З'ясувати стан наукової дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.
2. Визначити категоріально-поняттєвий апарат дослідження.
3. Науково обґрунтувати методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.
4. Розробити авторську концепцію професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

5. Теоретично обґрунтувати та змоделювати дидактичну систему професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

6. Розробити організаційно-методичний супровід дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

7. Експериментально перевірити ефективність застосування моделі дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні і практичні засади застосування дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Концепція дослідження охоплює методологічний, теоретичний, практичний концепти.

Методологічний концепт базується на обґрунтуванні методологічних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання відповідно до наукових підходів, що забезпечують взаємозв'язок усіх аспектів дослідження (філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, технологічний рівні). На філософському рівні досліджено сутність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання в руслі наукових парадигм. На загальнонауковому рівні методології визначено детермінанти та окреслено проблемне поле дослідження, розроблено категоріально-поняттєвий апарат дослідження. На конкретно-науковому рівні обґрунтовано наукову концепцію професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. На обрання сукупності ефективних методик, технологій та інструментів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, а також методів дослідження, що забезпечують достовірні емпіричні дані та їх

інтерпретацію з метою подальшої інтеграції в масив наукових знань, вплинув технологічний рівень методології. Концепт базується на розгляді професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання з позицій *парадигмальних* (системний, синергетичний, теоретико-пізнавальний, культурологічний, аксіологічний, інформаційний), *концептуально-теоретичних* (компетентнісний, контекстний, особистісно орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, середовищний) та *процесуально-дієвих* (когнітивістський, конструктивістський, коннективістський, технологічний, ресурсно-диференційований, візуально-цифровий, кваліметричний) підходів.

Теоретичний концепт дослідження становить система ідей, поглядів, теоретичних положень, вихідних понять, що покладено в основу вивчення порушеної проблеми, зокрема, таких: теорії професійного розвитку майбутніх фахівців у вищій школі (В. Андрущенко, І. Бех, С. Вітвицька, І. Волощук, М. Гриньова, І. Зязюн, М. Євтух, В. Кремень, А. Кузьмінський, Т. Лукіна, Ю. Рашкевич, Л. Хоружа та ін.); теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (Н. Белікова, Н. Денисенко, І. Іваній, С. Лазоренко, В. Наумчук, М. Носко, Н. Степанченко, Л. Сущенко, О. Тимошенко, А. Цьось, D. Dwiyogo, P. Cholifah та ін.); використання в освітньому процесі інформаційно-комунікаційних технологій (В. Дем'яненко, О. Корносенко, Н. Морзе, Н. Рашевська, С. Старченко, А. Сущенко та ін.); теоретико-методичні положення щодо організації змішаного навчання (К. Бугайчук, Т. Собченко, В. Кухаренко, Н. Сиротенко, Ю. Триус, С. Шаров, Т. Шарова, С. Bonk, С. Dziuban, M. Driscoll, С. Graham M. Horn, N. Vaughan та ін.), особливості реалізації змішаного навчання у спеціальній фізкультурній освіті (Ю. Ісаєва, Р. Клопов, С. Лазоренко, Л. Семеновська, С. Сергієнко, В. Шандригось, Г. Шандригось та ін.); методика навчання майбутніх учителів фізичної культури (Г. Генсерук, О. Котова, Л. Рибалко, О. Тимошенко та ін.); наукові ідеї щодо здійснення ефективної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в освітньому інформаційному просторі (Ю. Бойчук, І. Гринченко, Ю. Драгнєв, К. Сергієнко, А. Сущенко, С. Єрмаков, О. Шинкарук та ін.);

теоретичні розробки з проблеми компетентнісного (Б. Без'язичний, О. Дубасенюк, А. Єрмоленко, К. Стрелков, В. Хименець, П. Хоменко, Б. Шиян та ін.), особистісно орієнтованого (Д. Балашов, В. Борисенко, О. Горбатюк, О. Топузов, Н. Ханіна та ін.), контекстного (В. Майковська, Л. Мирончук, Л. Петриченко, К. Springer; В. Leibowitz, J. Vorster, С. Ndebele та ін.) навчання; концептуальні засади формування ресурсно збагаченого змішаного освітнього середовища закладу вищої освіти (далі – ЗВО) (Т. Білоочко, В. Биков, А. Кобися, Н. Кононець, С. Семеріков, О. Топузов та ін.); дидактики вищої школи, зокрема контекстного, випереджувального, проблемного і проєктного навчання (І. Осадченко, В. Ортинський, О. Малихін, В. Стрельников, V. Aleven, С. Beal, F. Graesser та ін.) й онлайн-(цифрової) дидактики (О. Семеніхіна, О. Спірін, М. Cleveland-Innes, N. Ostashevski, D. Wilton, P. George, N. Parachristou, J. Belisario, J. Ruiz, R. Leipzig та ін.); теорії когнітивізму (В. Aberšek, С. Buell, А. Flogie, J. Greenhouse, M. Lovett, G. Siemens та ін.), конструктивізму (М. Cakir, Р. Honebein, М. Tam, К. Yilmaz та ін.), коннективізму (L. Arroyo, D. Dicheva, С. Gonzalez, R. Kop, J. Mackness, С. Tschofen та ін.) як провідних дидактичних концепцій цифрової доби; теорії освіти дорослих – андрагогіки та хьютагогіки (О. Пашко, L. Ausburn, S. Behm, А. Dunn, E. Dotson та ін.); теорії поколінь (К. Амосова, М. Bullen, Т. Morgan, М. Prensky, М. Ross, G. Howlett, Z. Waemusa та ін.).

Практичний концепт відображає особливості впровадження авторської моделі дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, що характеризує такі операції: моделювання дидактичної системи на основі обґрунтованих наукових положень на рівні мети, підходів, принципів, методів, засобів, форм, технологій, моделей змішаного навчання, діагностику ефективності її застосування.

З'ясування методологічного, теоретичного та практичного концептів допомогло сформулювати *провідну ідею дослідження*, яка полягає у визначенні нагальної потреби сьогодення в упровадженні у вищій школі теоретично обґрунтованої й експериментально перевіреної дидактичної системи

професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, що передбачає формування в майбутніх учителів фізичної культури *освітньо-орієнтованої компетентності* як особистісного утворення, що характеризується здатністю до самоорганізації академічної та професійної діяльності, до навчання впродовж життя в режимі самоосвіти, дає змогу адаптуватися до вимог сучасного світу і є базисом *професійної (інтегральної) компетентності* сучасного вчителя фізичної культури Нової української школи.

Загальна *гіпотеза* дослідження базується на припущенні, що професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання буде ефективнішою, якщо здійснюватиметься шляхом упровадження в освітній процес науково обґрунтованої дидактичної системи на основі інтеграції її концептуально-цільового, змістово-технологічного, організаційно-методичного, діагностико-результативного блоків, що сприятиме професійному зростанню здобувачів вищої освіти спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) в умовах формування та становлення інноваційних моделей змішаного навчання у закладі вищої освіти.

Загальна гіпотеза конкретизується у *часткових припущеннях*, відповідно до яких підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання буде можливе, якщо:

- урахувати основні положення авторської концепції професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання;
- застосовувати в освітньому процесі виявлені та обґрунтовані організаційно-педагогічні умови (інтегрований і послідовний зміст освітніх компонентів; систематичне включення із поступовим збільшенням електронної частки елементів змішаного навчання у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з метою поетапного формування розумових та рухових дій; мікропорційне варіативне структурування навчального матеріалу з оптимальним рівнем складності; диференційоване закріплення знань на основі узагальнень різних контекстів; розгорнутий зворотній зв'язок «студент-викладач» під час онлайн-навчання з обґрунтуванням

відповідей та поясненням помилок; персоналізація запланованих результатів навчання з урахуванням професійних перспектив майбутніх учителів фізичної культури та потреб сучасного ринку праці);

– реалізовувати у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури інноваційні варіативні моделі змішаного навчання («Змішана освітня програма», «Змішаний індивідуальний навчальний план», «Змішана навчальна дисципліна», «Контактна сесія»);

– розробити та впроваджувати організаційно-методичний супровід дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Для розв’язання поставлених завдань на різних етапах наукового пошуку використано комплекс **методів** дослідження: *теоретичних*: аналіз, синтез, порівняння, зіставлення – для вивчення наукової й методичної літератури, нормативних документів, з’ясування стану теоретичної розробленості досліджуваної проблеми; узагальнення – для визначення категоріально-поняттєвого апарату дослідження, формулювання його основних концептуальних положень і висновків; моделювання, структурування – для розроблення дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, визначення її структурних блоків; *емпіричних*: для узагальнення досвіду впровадження інноваційної практики змішаного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищій школі, анкетування, опитування, педагогічне спостереження, самооцінювання, тестування для визначення динаміки навчальних досягнень здобувачів освіти, педагогічний експеримент для перевірки ефективності застосування розробленої дидактичної системи; *математичної статистики* – для опрацювання отриманих даних і встановлення кількісних залежностей між явищами та процесами, що досліджуються (кореляційно-регресійний аналіз, метод лінії тренду, критерій Пірсона).

Експериментальна база дослідження: дослідно-експериментальна робота проводилася впродовж 2016–2021 рр. на базі Державного вищого

навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет (ДДПУ)», Полтавського інституту економіки і права, Полтавського обласного інституту післядипломної освіти ім. М.В. Остроградського, Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Наукова новизна й теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що у вітчизняній освіті *вперше*:

- розроблено авторську концепцію професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, яка охоплює методологічний, теоретичний та практичний концепти;

- розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність застосування дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, яка уміщує чотири блоки: концептуально-цільовий, змістово-технологічний, організаційно-методичний та діагностико-результативний;

- здійснено авторське трактування понять «змішане навчання», «професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання», «освітньо-орієнтована компетентність майбутнього учителя фізичної культури»;

- виявлено організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективну реалізацію дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання: 1) інтегрований і послідовний зміст освітніх компонентів; 2) систематичне включення із поступовим збільшенням електронної частки елементів змішаного навчання у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з метою поетапного формування розумових і рухових дій; 3) мікропорційне варіативне структурування навчального матеріалу з оптимальним рівнем складності; 4) диференційоване закріплення знань на основі узагальнень різних контекстів;

5) розгорнутий зворотній зв'язок «студент – викладач» під час онлайн-навчання з обґрунтуванням відповідей і поясненням помилок; б) персоналізація запланованих результатів навчання з урахуванням професійних перспектив майбутніх учителів фізичної культури та потреб сучасного ринку праці;

– створено навчально-методичний супровід та експериментально перевірено ефективність застосування пропонованої системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Уточнено:

– зміст понять: «фізична культура», «фізичне виховання», «вчитель», «фізкультурна освіта», «професійна освіта», «підготовка», «майбутні вчителі фізичної культури», «професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури», «змішане навчання», «готовність майбутнього вчителя фізичної культури до професійної діяльності»; «професіоналізм», «дистанційне навчання», «електронне навчання», «мережеве навчання», «гібридне освітнє середовище», «відкрита освіта»;

– змістове наповнення компонентів *професійної* (когнітивний, діяльнісний, рефлексійний), та *освітньо-орієнтованої* (гносеологічний, самоосвітній та мотиваційний) компетентностей майбутніх учителів фізичної культури освіти як результату професійної підготовки в умовах змішаного навчання;

– критерії, показники, рівні (високий, середній, низький) сформованості професійної та освітньо-орієнтованої компетентностей майбутніх учителів фізичної культури та методи їх діагностики.

Удосконалено організаційно-методичний супровід дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Набули подальшого розвитку наукові домінанти інформаційної парадигми вищої фізкультурної освіти; інноваційні варіативні моделі змішаного навчання: «Змішана освітня програма», «Змішаний індивідуальний навчальний план», «Змішана навчальна дисципліна», «Контактна сесія»; зміст, форми,

методи, засоби, технології професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання відповідно до сучасних освітніх реалій; змістове наповнення дисципліни циклу професійної підготовки: «Адаптивна фізична культура», «Інноваційні технології у фізичній культурі», «Інформаційні технології у фізичній культурі», «Історія фізичної культури», «Фізична рекреація різних груп населення», «Фізичне виховання з методикою навчання» та ін.

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається тим, що розроблено та впроваджено в процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання: авторську концепцію та дидактичну систему професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання; організаційно-методичний супровід дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання (освітньо-професійні програми, навчальні плани, робочі програми та силабуси освітніх компонентів, методичні рекомендації; створені електронні освітні ресурси: дистанційні курси, контент для мобільного навчання, відеолекції, мультимедійні посібники, онлайн-тести, електронні курси-ресурси, навчально-методичні комплекси, мультимедійні презентації, інтерактивні мікролекції, вебквести, сайти навчальних дисциплін, віртуальні дошки, навчальна інфографіка, авторський вебконтент, який представлено на платформах Google Classroom, Moodle, Prezi, Kahoot!, LearningAps, Canva та ін. тощо); діагностичний інструментарій для оцінювання рівнів сформованості професійної та освітньо-орієнтованої компетентностей майбутніх учителів фізичної культури.

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 444 від 07.06.2019), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка № 1-7/374 від 22.04.2019), Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет (ДДПУ)» (довідка № 68-21-376 від 15.06.2021), Полтавського інституту економіки і права (довідка № 34.1/-23-129

від 25.06.202), Полтавського обласного інституту післядипломної освіти ім. М.В. Остроградського (довідка № 61 від 09.07.2021), Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (довідка № 3204/01.65/57 від 08.12.2021).

Особистий внесок здобувача у спільних публікаціях полягає у: теоретичному обґрунтуванні методології порушеної проблеми, визначенні сутності базових наукових понять [2]; виокремленні особливостей і труднощів організації освітнього процесу в умовах екстреного переходу до дистанційного і змішаного навчання [3]; актуалізації проблеми та визначення форм самостійної роботи здобувачів освіти [5]; визначенні структури інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури та умов її формування [7]; аналізі використання інноваційних освітніх доробок [8]; систематизації інформаційного матеріалу щодо основних тенденцій розуміння концепції змішаного навчання в зарубіжному науковому дискурсі [11]; класифікації та аналізі методів і засобів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання [16]; визначенні змісту, структури, етапів упровадження вебквесту в режимі змішаного навчання для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [19]; формулюванні ідеї, накопиченні емпіричних даних та їх узагальненні [20]; обґрунтуванні провідних ідей та положень досліджуваної проблеми [28; 29]; розробці методичного супроводу і вибору цифрових інструментів його реалізації на основі урахування переваг змішаного навчання [53]; розробці змістового модулю «Модернізація фізичного виховання в умовах розбудови Нової української школи» [54].

Представлені в дисертації наукові результати одержані самостійно.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення, висновки, результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи (2017–2019 рр.), кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (2017–2022 рр.),

під час виступів на конференціях різного рівня, а саме: *міжнародних* – «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2017), «Змішане навчання – інновація XXI сторіччя» (Харків, 2018), «Тьюторство як засіб інтернаціоналізації освітньо-наукового простору вищої школи» (Київ, 2018), «Технології професійного розвитку педагога: Спадщина А.С.Макаренка і пріоритети української освіти» (Полтава, 2019), «Наукові пошуки: актуальні дослідження, теорія та практика» (Київ, 2019), «Забезпечення якості вищої освіти в Україні: сучасний стан і перспективи» (Полтава, 2019), «Globalization Of Scientific Knowledge: International Cooperation And Integration Of Sciences» (Vienna, 2021), «Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка» (Полтава, 2020), «Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи в контексті євроінтеграції» (Івано-Франківськ, 2022), «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (Полтава, 2022); *всукраїнських* – «Педагогіка вищої школи: стратегія, перспективи розвитку, передовий досвід» (Полтава, 2017); «Роль фізичної культури і спорту в становленні та зміцненні генофонду нації» (Полтава, 2017), «Проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту» (Полтава, 2018), «Ресурсно-орієнтоване навчання 3D : доступність, діалог, динаміка» (Полтава, 2018), «Педагогіка вищої школи: стратегія, перспективи розвитку, передовий досвід» (Полтава, 2018), «Відкрита та дистанційна освіта: від теорії до практики» (Київ, 2018), «Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку природничих наук та методики їх викладання» (Глухів, 2018), «Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини» (Полтава, 2020; 2022), «Університетська освіта в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Полтава, 2020), «Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст» (Полтава, 2021); *регіональних* – «Актуальні проблеми сучасного фізичного виховання і спорту» (Полтава, 2016).

Практичні розробки дослідження були представлені під час проведення майстер-класів та вебінарів: «Організація дистанційного навчання за допомогою

Google Класу» (Біла Церква, 2020), «Компетентнісно орієнтоване фізичне виховання в Новій українській школі» (Полтава, 2021)»; участі в тренінгах та круглих столах: «Роль кафедри фізичної культури та її випускників в розвитку та популяризації фізичної культури і спорту (регіональний аспект)» (Ізмаїл 2022), «Якою бути загальній середній освіті України у 2022 році» (Київ, 2022), Practical Tips for TdTech in Higher Education (Київ, 2022); онлайн-курсів «Технологія створення дистанційного навчального курсу» (Полтава, 2016), «Педагогічна екосистема викладача е-університету» (Харків, 2017), «Відкрита дистанційна школа дистанційного навчання» (Харків, 2017), «Освітні веб-сайти – технології розвитку та сфери використання» (Суми, 2018), «Формувальне оцінювання – оцінювання для розвитку» (Львів, 2018), «Цифрові комунікації в глобальному просторі» (Київ, 2017), «Додатки Google в освітній діяльності викладача» (Біла Церква, 2018, 2019, 2020), «Технологія розробки дистанційного курсу» (Харків, 2018), «Е-дидактика та змішане навчання» (Львів, 2020), «Blended Learning: Personalizing Education for Students» (Coursera, 2019), «Практика змішаного навчання» (Харків, 2020), «Розгортання та використання середовища G Suite в діяльності освітньої установи» (2020), «Тьютор дистанційного та змішаного навчання» (Харків, 2020), «Хмарні сервіси відкритої науки для освітян» (Житомир, 2020), «Хмарні технології дистанційному навчанні в умовах карантину» (2020), «Цифрова компетентність вчителя Нової української школи (Подолання викликів у період карантину, спричиненого COVID-19)» (Київ, 2021); програм підвищення кваліфікації «Проектування на реалізація освітніх програм за спеціальністю 014 Середня освіта (Кропивницький, 2022)».

Матеріали кандидатської дисертації на тему: «Формування здорового способу життя у науково-педагогічній спадщині О.Д. Бутовського (1837–1917 рр.)» за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, захищеної в 2013 р. в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, у тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Результати дослідження відображено у 56 наукових та навчально-методичних працях, з-поміж яких: 1 одноосібна монографія, 3 статті в

колективних монографіях; 20 статей у наукових фахових виданнях України; 5 статей у наукових періодичних виданнях інших держав; 4 статті в інших виданнях; 20 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, семінарів, 1 мультимедійний посібник, 1 навчально-методичний посібник з доповненою реальністю, 1 сертифікатна програма.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (923 найменувань, із них 382 – іноземними мовами), 16 додатків на 92 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 652 сторінки, основний текст – 412 сторінок. Дисертація містить 11 таблиць та 46 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

1.1. Сучасні тенденції цифровізації вищої освіти у фокусі нової інформаційної парадигми

Цифрові трансформації набувають глобального характеру й пронизують усі сфери суспільства. В означеному контексті критично важливою передумовою подальшого соціально-економічного розвитку соціального капіталу громади і держави набуває вища педагогічна освіта, на яку покладається нова місія – очолити інноваційні зміни, сприяти вдосконаленню окремої особистості та суспільства загалом, оновлення системи професійної освіти майбутніх учителів нової генерації, що, у свою чергу, є регулятивом зміни освітньої парадигми, виникнення інноваційних дидактичних концепцій, модернізації процесу підготовки фахівців до професійної діяльності.

Сучасний філософ З. Сардар вважає, що людство живе у постнормальний час – проміжний період, коли традиційні моделі функціонування суспільства вже застаріли, а нові ще не сформувалися. На думку науковця, протягом цього перехідного періоду людські й природні системи часто наближаються до хаотичних станів. У таких випадках на думку автора, системи стають «постнормальними», оскільки вони перестають демонструвати свої звичні характеристики. У свою чергу, це дозволяє виділити такі ознаки сучасного суспільства: прискорення змін, тотальна інтеграція та глобалізація, цифровізація простору [395, с. 436].

Схожу думку висловлює і Президент Всесвітнього економічного форуму в Давосі К. Шваб. Він наголошує, що людство стоїть біля витоків технологічної промислової революції, яка характеризується тотальною цифровізацією (від англ. *digitization, digitalization*) – інтеграцією фізичних, біологічних і цифрових технологій: нанотехнології, біотехнології, матеріалознавство, накопичення і

зберігання енергії, квантові обчислення, штучний інтелект, роботизація, інтернет речей, тривимірний друк тощо. На його думку, означені фундаментальні трансформації визначатимуть найближче майбутнє сучасного й прийдешніх поколінь, оскільки вони змінюють економічне, соціальне, культурне та гуманітарне середовище існування людини – способи сприйняття навколишнього світу, обробки даних, координації дій, виробництва продуктів і послуг, а отже і вплив на всі соціально-економічні системи, і освіту зокрема [248, с. 2–3].

Український інститут майбутнього визначає цифровізацію як трансформацію існуючих аналогових або електронних продуктів, процесів і бізнес-моделей організації у цифрові ресурси й технології, як процес простору в усіх сферах життєдіяльності людини. Цифрові технології найближчого майбутнього й освіти зокрема включають робототехніку, кіберсистеми, технології штучного інтелекту, безпаперову технологію, адитивні, ідентифікаційні та біометричні технології, хмарні й туманні обчислення, блокчейн, цифрові платформи тощо [237].

Зарубіжний науковець Д. Ліндер (D. Linders) [355] зазначає, що стрімкий розвиток всесвітньої мережі Інтернет зумовив розширення можливостей комунікації за допомогою соціальних мереж, онлайн-ресурсів, що призвело до завершення ери інформатизації і відліку нового рівня функцій та систем. З плином часу, на думку дослідника Х. Занга (X. Zhang) [437], відбулося формування гібридного світу – злиття реального й віртуального.

Водночас в умовах глобальної цифровізації система освіти, і зокрема, вищої, переживає глибинні трансформації. Так, дослідниця А. Кусжанова [126] виокремлює чотири базові освітні парадигми: *знаннева*, в основі якої – підготовка освіченого й компетентного фахівця шляхом формування в нього наукової картини світу в процесі практико орієнтованого навчання; *компетентнісна*, що базується на акцентуванні в процесі професійної підготовки формування фахово значущих теоретичних знань і практичних навичок, які в постіндустріальному суспільстві забезпечують

конкурентноспроможність майбутнього фахівця; *когнітивна*, яка передбачає формування в студента культури мисленнєвої діяльності в умовах «інформаційної революції», і спрямована на формування професіонала, здатного до самонавчання та саморефлексії впродовж життя; *соціальна модель*, що розглядає освіту як інституцію, в якій професіоналізація поєднується з фундаментально-прикладною підготовкою і спрямована на соціалізацію особистості впродовж життя (формування соціальних цінностей, соціальної грамотності) у контексті її адаптації до глобалізаційних змін в епоху розвитку цифрових технологій. На думку дослідниці, означені моделі, що розглядаються в історичній ретроспективі, становлять фундамент п'ятої, сучасної парадигмальної моделі – *інформаційної*. Саме в межах становлення останньої й відбуваються глибинні трансформації системи освіти, зокрема вищої.

У контексті означених змін науковці університету Пенсильванії І. Гаркаві та Р. Ходжес (I. Harkavy, R. Hodges) [323] обстоюють думку про те, що в постковідному світі джерелами, локальними, національними та глобальними економічними двигунами нових ідей і відкриттів є заклади вищої освіти (далі – ЗВО), зокрема університети.

Науковець С. Скотт зі співавторами (S. Scott et al.) [412] також розглядає цифровізацію як фактор розвитку системи вищої освіти, що є провайдером змін на національному та світовому рівнях. На думку дослідника, саме цифровізація употужнює роль ЗВО у просуванні нової культури навчання, сприяючи стандартизації та підвищенню якості освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ).

На думку зарубіжних дослідників З. Занг (Z. Zhang) зі співавторами [438], завдяки використанню електронного навчання (E-learning), смарт-навчання (Smart Education), великого масиву даних (Big Data), доповненої та віртуальної реальності (Added Reality, Virtual Reality), хмарних обчислень (Cloud Computing), мобільних технологій (M-learning) тощо цифровізація в освіті сприяє її сталому розвитку, гнучкості, неперервності, індивідуалізації на основі використання інноваційних технологій. Погоджуємося

з думкою науковців про те, що саме ефективне застосування цифрових технологій в освіті, формування в студентів навичок самостійної навчальної діяльності, здатності до колаборативного навчання, до вибору та аналізу інформації, участі у проєктних заходах, формує в майбутніх фахівців важливі соціальні та професійні навички.

Отже саме на ЗВО покладається місія сприяння розвитку нових можливостей і використання інноваційних технологій для забезпечення освіти та професійної підготовки майбутніх фахівців, що становлять головний економічний, соціальний, культурний капітал. Таким чином, освіта і, насамперед, вища стає двигуном потужних соціально-економічних зрушень, в основі яких – процеси передачі й накопичення інформації, що в сучасних реаліях виступає необхідним ресурсом життєзабезпечення та конкурентноспроможності як окремої особистості, так і держави.

Розглядаючи означений феномен, представники Міжнародної групи з інформаційної грамотності на панельних дискусіях, організованих Службою тестування освіти США (Educational Testing Service – ETS) визначили інформаційно-комунікаційні технології базовим трансформаційним інструментом освіти, що стрімко розвиваються, принципово змінюють спосіб життя, навчання та праці людини. Колегія висловила тверде переконання, що результатом цих змін стане підвищення рівня якості життя людей саме за рахунок зростання ефективності викладання та навчання, творчого використання освітніх технологічних інструментів у секторі вищої професійної освіти [396, с. 3].

Іспанські дослідники М. Гонзалез-Замар (M. González-Zamar) зі співавторами [316] розглядають цифровізацію вищої освіти як процес становлення інноваційного багатокomпонентного освітнього середовища, що дозволяє розширити й збагатити досвід навчання й викладання; залучати до ЗВО якомога більше успішних студентів, здійснювати моніторинг якості освіти в умовах сталого розвитку. На їхню думку, концепція цифровізації освіти містить кілька рівнів та етапів реалізації (рис. 1.1):

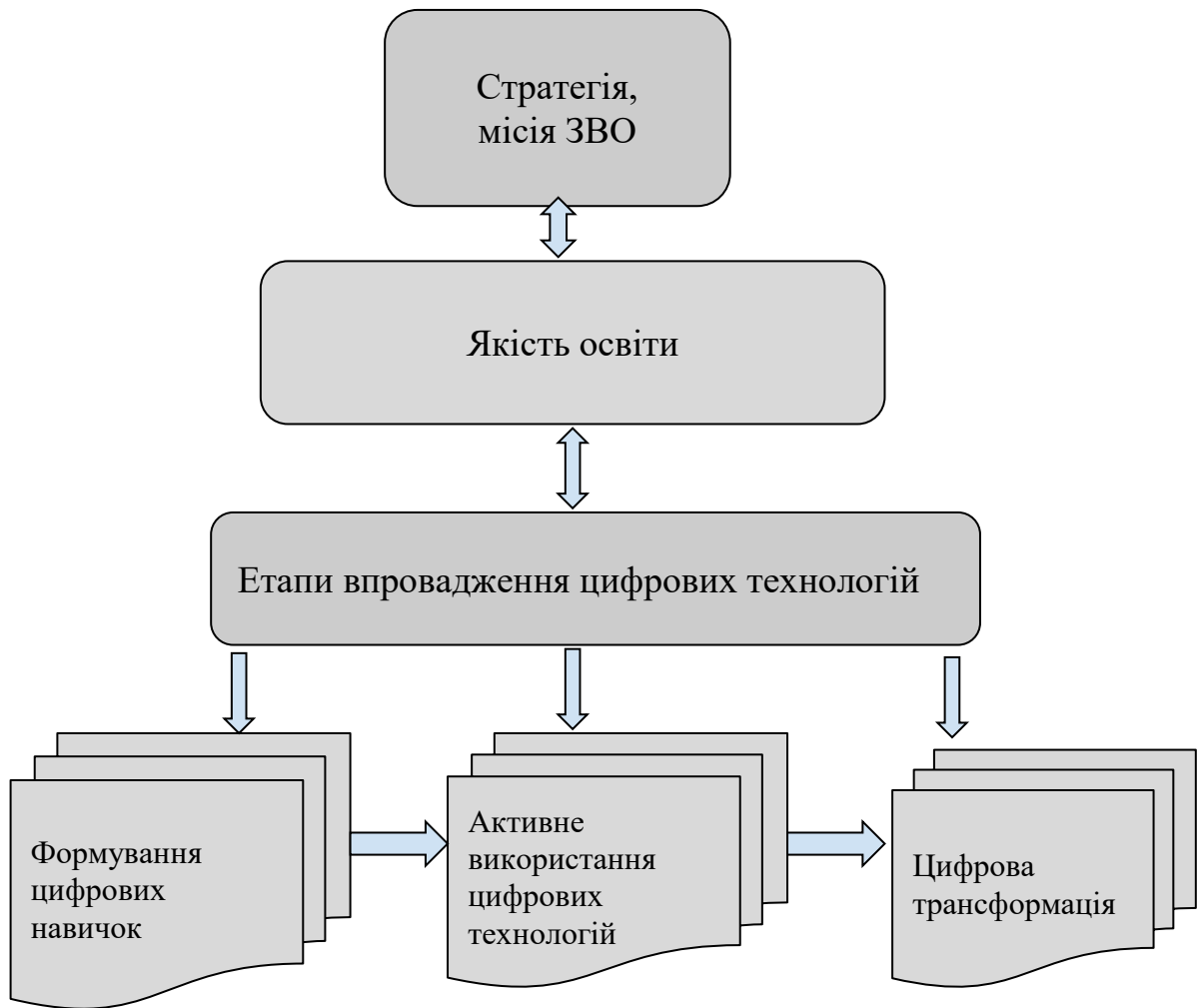

Рис. 1.1. Концепція цифровізації вищої освіти (за [316])

У процесі цифрової трансформації, як зазначає фінська дослідниця Л. Вульф (L. Wolff) критичної важливості для здобувачів освіти та викладачів набувають такі аспекти, як пошук ефективних стратегій навчання й викладання, релевантне апаратне та програмне забезпечення освітнього процесу, рівний доступ до Інтернету, цифрова грамотність. На її думку, цифровізація вищої освіти сприяє підготовці здобувачів освіти до інноваційної професійної діяльності, формуванню в майбутніх фахівців навичок «створювати нові дискурси та парадигми з метою удосконалення навколишнього світу» [431, с. 4].

Акцентуючи необхідність упровадження обґрунтованої політики щодо цифровізації у контексті глобальної програми освіти до 2030, яка узгоджується з цілями сталого розвитку ООН, саме на ЗВО покладається провідна роль у гарантуванні доступності здобувачам освіти якісного професійного навчання,

зокрема формування в них затребуваних навичок для подальшого «працевлаштування та підприємницької діяльності» [174, с. 18]. Важливо зазначити, що в п.п. 4b наголошується на пріоритетності навчання молоді й дорослих «з питань інформаційно-комунікаційних технологій» [174, с. 19], що, на нашу думку, відчутно звужує поняття «затребувані навички». Отже, Організація Об'єднаних Націй наголосила на важливості ролі вищої освіти та її цифровізації, підкресливши наскрізний внесок ІКТ у сталий розвиток, оскільки ефективне використання ІКТ може пришвидшити прогрес освітньої галузі, а відтак забезпечити більш якісне функціонування економіки в умовах цифровізації.

Автори сучасних досліджень із цифровізації освіти прогнозують, що найближчими роками буде зростати попит саме на висококваліфікованих працівників. Базуючись на застосуванні цифрових технологій, робочі місця стануть більш гнучкими і водночас складними. Це призведе до того, що зросте кількість роботодавців, котрі шукають персонал з необхідними навичками критичного мислення для управління складними процесами, здатних аналізувати значні масиви інформації, розумно й творчо використовувати ресурси, а також ефективно взаємодіяти.

Президентка Гарварду Г. Фауст (G. Faust) під час промови на освітньому форумі в Далласі справедливо визначила сучасну місію закладів вищої освіти як «лабораторію можливостей, ... навчання, що формує життя, ... навчання, що формує майбутнє» [278]. На її думку, вища освіта – запорука просування в житті, а відтак якісна освіта – це проєкт тривалістю в життя, «перепустка в різні місця, різні часи та різні способи мислення» [там само]. То ж завдання університетів полягає не лише в тому, щоб підготувати випускника до роботи за фахом, а, насамперед, допомогти «передбачити та навіть створити четверту чи п'яту роботи, які, можливо, наразі не існують» [там само].

Можна констатувати, що нині тема цифровізації вищої освіти залишається однією з найбільш актуальних як у зарубіжній, так і у вітчизняній науковій літературі. Процес входження української освіти і науки у

Європейський освітній простір на сучасному етапі, як справедливо наголошує вітчизняний дослідник О. Самойленко, також визначається пріоритетністю цифрових змін у руслі світових тенденцій [200, с. 302].

Такими чином, інноваційний потенціал цифрової трансформації системи вищої освіти спрямований на розвиток компетентної та конкурентноспроможної особистості, здатної навчатись упродовж життя. Отже, в умовах цифрової трансформації суспільства компетентісно орієнтована професійна освіта здатна розв'язувати проблеми прискореної адаптації особистості до складних змін, що відбуваються сьогодні у розвитку соціально-економічних процесів. Цифрова економіка як абсолютно нова модель бізнесу змінює свідомість значної частини населення, створюючи умови для розробки й упровадження проривних технологій, підвищення продуктивності праці та професіоналізму фахівців, підвищення якості життя. Вища освіта, як одна із форм відтворення людського капіталу для цифрової економіки, зможе відповісти на зовнішні виклики, лише спираючись на інноваційні підходи до організації освітнього процесу.

Відповідно до впливів цифровізації на розвиток вищої освіти в науковому дискурсі виокремлюється кілька засадничих тенденцій, що визначають її майбутній обрис: масовізація й демократизація; диверсифікація й динамізація змісту; персоналізація; адаптивність і гнучкість; практикоорієнтованість, конвергентність і діалогічність, технологізація та ресурсоемність.

I. Масовізація і демократизація. Процеси демократизації, що розпочалися в 60-і роки ХХ століття зумовили трансформування класичної елітарної моделі університетської освіти до масової універсальної, визначеної в літературі як тенденція масовізації [320]. Відповідно до класифікації стадій розвитку вищої освіти М. Троу (М. Trow) [417], країна знаходиться на елітному ступені вищої освіти, коли валовий коефіцієнт охоплення здобувачів становить менше 15%; на стадії масовості, коли він становить від 15 до 50%, і на стадії універсалізації, коли показник досягає значення 50% і більше. Згідно з цим визначенням, сектор вищої освіти в країнах Європи, перебуває на завершальній стадії масового зростання. Так, дані Євростату, що базуються на вимірюванні

частки осіб, котрі здобули вищу освіту в університетах Європи, засвідчують стійке зростання кількості людей, які успішно завершили навчання в університеті, і надалі цей показник має позитивну динаміку (рис. 1.2) [396].

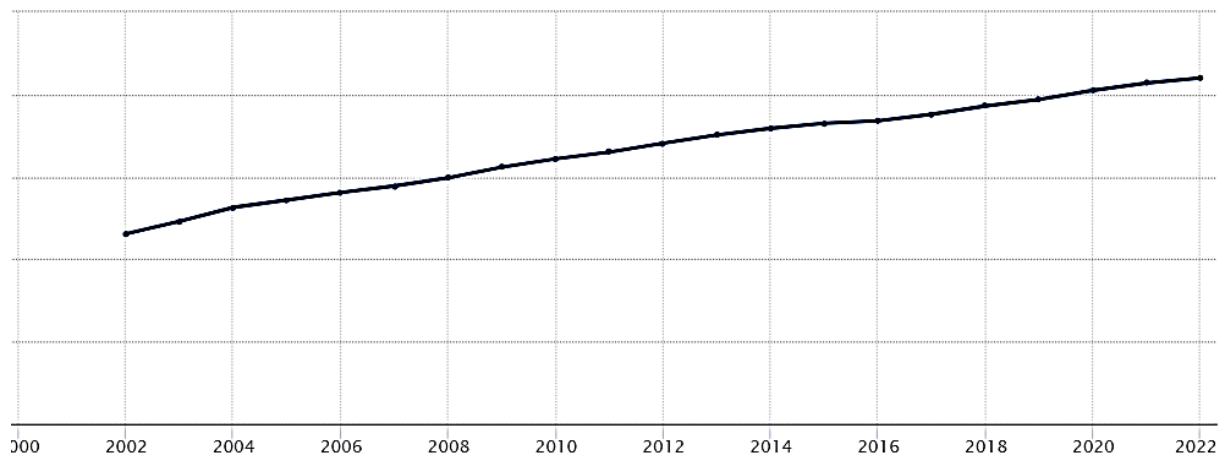

Рис. 1.2. Частка осіб, котрі успішно здобули вищу освіту, ЄС-27, 2002-2022 (% населення віком від 30 до 34 років)

Таким чином, у результаті соціальних та економічних змін в усіх сферах життєдіяльності сформувався розширений запит на доступ до вищої освіти. Визначальним положенням означеного тренду є те, що вища освіта повинна бути доступною для всіх як чинник соціально-економічного благополуччя, і стає питанням особистісного вибору незалежно від життєвих обставин і соціального статусу людини [428]. Відтак масовізація є фундаментальною рисою вищої освіти XXI століття в умовах глобалізаційних змін.

II. *Оновлюваність змісту (динамізація та диверсифікація)*. Сучасне суспільство характеризується трьома ключовими властивостями інформації: новизна, динамічність і різноманітність. Новизна відображається, по-перше, в оновленні освітніх парадигм; по-друге, в оновленні змісту освіти, що виявляється як в оновленні знань і теоретичних концепцій з кожної з дисциплін, так і у появі нових дисциплін, нових освітніх програм; по-третє, в оновленні форм і методів навчання. Динамізм визначає темп оновлення знань, прискорення самого процесу навчання, обміну інформацією в процесі навчання тощо. Така різноманітність сприяє диверсифікації освіти, що

виражається в диверсифікації навчальних закладів, джерел фінансування, а також диверсифікації освітніх програм, навчальних планів, курсів тощо.

Як указують вітчизняні науковці О. Дубасенюк [84]; Н. Яремчук і В. Марусова [255], в рамках системи освіти цифровізація безпосередньо впливає на її ключові процеси – на формування та оформлення освітнього контенту, на способи доставки навчальної інформації, на вибір форм, методів і засобів викладання, на види контролю та оцінювання результатів освітньої діяльності.

Отже, *новизна, динамічність і різноманітність* є ключовими властивостями інформації, що безпосередньо впливають на зміст, методи й форми навчання. Це глобальний вияв тенденції цифровізації освіти. Таким чином, ця тенденція виявляється в оновленні змісту й методів навчання, динамізації та диверсифікації освіти.

III. Персоналізація та диференціація. Сутність цифрової трансформації вищої освіти полягає в досягненні кожним студентом необхідних освітніх результатів за рахунок індивідуалізації освітнього процесу на основі використання зростаючого потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій (застосування методів штучного інтелекту, засобів віртуальності реальності, розвитку в навчальних закладах цифрового освітнього середовища [224].

Зарубіжний дослідник Т. Бентлі (Т. Bentley) [271] розглядає персоналізовану освіту як підхід до навчання, що передбачає врахування потреб, здібностей та інтересів здобувачів освіти. На його думку, останнім часом у провідних країнах світу набуває значної популярності унікальна технологія, що є базовою стратегією навчання та підготовки майбутніх фахівців до діяльності в невизначених умовах. Отже, персоналізоване навчання (англ. *personalized learning*) розглядаємо як навчання з урахуванням здібностей та інтересів кожного студента. У широкому розумінні персоналізація характеризує процеси адаптації освітніх програм (змісту освіти), методів, засобів і технологій навчання до унікальних потреб здобувачів вищої освіти. Зокрема, за визначенням Міністерства освіти США персоналізоване навчання характеризує таку модель організацію освітнього процесу, в якій «темп та методи навчання оптимізовані

відповідно до потреб кожного студента» [420]. Наведене визначення додатково пояснює, що індивідуалізація передбачає розробку викладачем розширених інструкцій відповідно до потреб студента у навчанні, а диференціація передбачає адаптацію до навчальних уподобань шляхом зміни навчальних методів або підходів, активне залучення суб'єкта до процесу здобуття знань [420]. Таким чином, для того, щоб навчання було персоналізованим, ключовим фактором є активне залучення студентів у процес здобуття знань, відповідність змісту освіти інтересам і здібностям особистості. Зв'язане з вищенаведеним розумінням персоналізованого навчання наведено у книзі Б. Брея і К. Маккласкі (B. Gray, K. McClaskey) «Навчання особистості»: «У персоналізованому освітньому середовищі студенти є активними учасниками навчального процесу. Вони можуть обирати зміст навчання (*що вивчати?*) залежно від стратегії навчання (*як навчатися?*). У студентоцентрованому середовищі викладач є провідником на особистому шляху здобувача освіти» [280]. Наведене визначення характеризує студента як замовника і споживача освітніх послуг. Отже, освітній процес є персоналізованим, якщо його зміст зв'язаний з інтересами та досвідом здобувачів і спрямований на формування зокрема, він актуальний для їх навчальної підготовки, яка спрямована на цілісної системи знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення ефективної професійної діяльності.

Таким чином, персоналізація інтегрує різні методи, засоби і стратегії, які спрямовують заклад вищої освіти (на рівні курсів, програм тощо) на досягнення здобувачами освітніх цілей з урахуванням їхніх здібностей, потреб та інтересів на засадах студентоцентризму.

IV. Адаптивність і гнучкість. Концепція адаптивного навчання та гнучкості як його базового атрибуту тісно зв'язана з процесами цифровізації освіти, адже в добу розвитку SMART-технологій електронне освітнє середовище трансформується у розумне освітнє середовище як вищу форму електронного навчання у структурі педагогічної екосистеми закладу освіти. Таке середовище використовує два типи технологій: технології інтелектуальних пристроїв (інтернет речей, персональних гаджетів тощо) та інтелектуальні технології

(навчальна аналітика, хмарні обчислення тощо) [319]. Означені технології дозволили розумним навчальним середовищам з використанням штучного інтелекту відстежувати величезні обсяги даних освітньої діяльності студентів (кількість часу, витраченого на виконання кожного завдання, затримка відповіді, результати оцінювання тощо) і на цій основі виявляти закономірності та створювати прогностичні моделі своєчасного зворотного зв'язку, гнучкості змісту курсу чи освітньої програми, ефективності засвоєння студентами навчального контенту, підвищення їхньої мотивації та залученості в освітній процес.

Як указує З. Познер (Z. Posner) [381], мета адаптивного навчання полягає у допомозі кожному студентові навчатися максимально ефективно з урахуванням індивідуальних і когнітивних здібностей і професійних цілей. Цю концепцію доповнює Р. Невман (R. Newman) [370], розглядаючи адаптивне навчання як інноваційну педагогічну технологію, в основі якої – використання цифрових засобів чи інструментів з метою задоволення індивідуальних освітніх потреб студентів. Використовуючи новітні технології, викладачі можуть перетворювати традиційне масове навчання на персоналізоване. Адаптивне електронне навчання дозволяє підтримувати персоналізацію на основі здібностей, стилю навчання, уподобань і рівнів знань студента. У цьому разі студент стає суб'єктом освітнього процесу, співтворцем освітнього середовища: разом з викладачами він може обирати місце та гнучкий графік навчання, пристрої й ресурси для ефективного пошуку рішень. Це, у свою чергу, допомагає інтеріоризації системи знань і збільшенню автономності здобувачів освіти у їх засвоєнні й осмисленні.

Таким чином, суть адаптивності полягає в забезпеченні студентові можливості реалізації індивідуальної освітньої траєкторії в навчальній взаємодії, здійсненні автоматизованої підтримки кожного здобувача освіти в режимі реального часу з урахуванням конкретних академічних і професійних потреб. Зважаючи на це, адаптивне навчання розглядаємо як новий педагогічний підхід, що набуває все більшої популярності у закладах вищої освіти, оскільки максимально враховує особистісні особливості студентів.

V. Практикоорієнтованість (автентичність). Здобуття освіти передбачає постійну взаємодію здобувача з навколишнім світом, аналіз і переосмислення нової інформації, її інтеріоризацію. Традиційна освітня система пропонує застарілу модель, в якій студенти є пасивними одержувачами знань. На думку дослідників С. Донована, Д. Бренсфорда, Дж. Пеллегріно (S. Donovan, J. Bransford, J. Pellegrino) [297], для того щоб освіта мала практичне спрямування, відповідала реальним запитам виробництва, освітнє середовище має бути автентичним. У зарубіжній теорії *автентичне навчання* потрактовується як навчальний підхід, що дозволяє студентам досліджувати, обговорювати та осмислено будувати концепції і взаємозв'язки в контексті реальних проблем і проєктів, зв'язаних з майбутньою професійною діяльністю [299]. Більш узагальнено автентичність визначено М. Ломбарді (M. Lombardi) як «діяльність, що передбачає розв'язання реальних проблем та імітує роботу професіоналів; ... діяльність, результати якої мають бути представлені за межами аудиторії» [358]. Зasadничим аспектом автентичності є навчання через практику, відтак автентичне навчання упродовж багатьох років описувалося в різних підходах, більш відомих як проєктне навчання, проблемне навчання, експериментальне навчання, моделювання, дискусія, взаємооцінювання тощо. Дослідження зарубіжних учених [326] засвідчують, що використання реальних (автентичних) завдань, які підтримуються новітніми цифровими технологіями, поряд із доступом до відкритих освітніх ресурсів, значно підвищують якість освіти. Технологічна підтримка автентичних освітніх середовищ включає: швидкісне підключення до мережі Інтернет для надання мультимедійної інформації; асинхронні й синхронні засоби спілкування та інструменти соціальних мереж для підтримки колективної роботи; віртуальні лабораторії та механізми зворотного зв'язку; мобільні пристрої для доступу та введення даних під час досліджень [358].

Таким чином, автентичність визначає навчання як процес застосування знань у реальному контексті та ситуаціях. Використання цифрових ресурсів як необхідного атрибуту новітньої системи освіти забезпечує реалізацію проєктних,

проблемних чи експериментальних освітніх заходів необхідними засобами комунікації, візуалізації й моделювання, що, у свою чергу, дозволяє пропонувати студентам реальний досвід навчання, поглиблювати теоретичні знання і практичний досвід, розширювати спектр експертних оцінок як зовнішніх стейкхолдерів, так і внутрішнього взаємооцінювання.

VI. Конвергентність та інтерактивність (інтегрованість змісту освіти та його діалогічність). Конвергенцію (від лат. *convergo* – «наближення») розглядаємо як виникнення подібності, взаємопроникнення різних педагогічних концепцій, поглядів, явищ. Її прояв у вищій освіті відбувається в кількох напрямках. По-перше, це наближення освітніх систем різних країн, уніфікація й стандартизація освітніх рівнів, напрямів підготовки, програм. Так, розглядаючи інтеграційні процеси у вітчизняній вищій освіті науковці (В. Андрущенко [6]; Л. Гриневич [62]; В. Мокляк [156]; А. Сбруєва, І. Єременко [203]; А. Шевчук [249] та ін.) наголошують на важливості впровадження кращих інноваційних стратегій у зв'язку з входженням України до Зони європейської вищої освіти. Автономія закладів вищої освіти, підвищення якості освіти, мобільність і конкурентноспроможність дипломованих фахівців в єдиному європейському освітньому просторі задекларовані як цінності, як базова модель новітніх університетів. Формування єдиної європейської моделі вищої освіти зумовлює піднесення рівня її ефективності, а отже й зміни змісту, підвищення дієвості знань.

Згідно з визначенням С. Гончаренка, зміст освіти – це базовий складник освітнього процесу, що спрямований на формування соціально активної особистості, розвиток у неї ефективного досвіду практичної та пізнавальної діяльності, соціальної взаємодії, а також морально-етичної та культурної поведінки як цілісної системи знань, умінь і навичок [58, с. 184]. Навчання у закладі вищої освіти, як правило, передбачає стабільні й постійні зміни в тому, що людина чи група людей знають і можуть робити відповідно до обраного професійного спрямування з метою подальшої інтеграції у «відповідний соціокультурний чи економічний процес» [106, с. 43]. Відтак зміст освіти, що

тісно взаємозв'язаний із соціальними, культурними, економічними імперативами, має не лише постійно змінюватися відповідно до викликів часу, а й поєднувати кращі традиції та практики. За сучасних умов спостерігається поглиблення міждисциплінарності та поширення мультикультурності змісту освіти, диверсифікація форм і методів навчання, зміщення акцентів на формування універсальних навичок, необхідних сучасній людині в умовах глобалізаційних змін. Розроблення освітніх інновацій, впровадження інформаційних технологій у підготовку кваліфікованих спеціалістів визначає стратегію модернізації не лише вітчизняної, а й світової освітніх систем.

Погоджуємося з думкою дослідниці Л. Мельник про те, що злиття «освіти, науки і виробництва» є ключовою тенденцією сучасної економіки знань, особливістю якої є комплексне впровадження інноваційних процесів на міжгалузевому рівні [146, с. 67]. Як указує А. Шевчук, ступінь інтеграції вітчизняної освіти в європейську зумовлений спроможністю налагодження комунікації, зокрема, віртуальної. Відтак дослідник переконаний, що в інформаційному суспільстві розвиток дистанційних освітніх технологій є важливим показником входження «регіональних освітніх систем» до світового освітнього простору, їх гармонізації [249, с. 341]. Оскільки в умовах цифровізації вищої освіти головним замовником освітньої послуги є студент, ключовим завданням університетів як провідників змін, є інтеграція змісту освіти і потреб здобувачів засобами педагогічних та інформаційних технологій з метою створення інтерактивного, привабливого студентоцентрованого середовища, що сприяє розвитку навичок XXI століття, заохочення самостійного неперервного навчання. Отже, конвергентність вищої освіти в цифрову епоху розглядаємо як якісно новий спосіб упорядкування, представлення та інтеріоризації її змісту (контент освітніх програм та очікувані результати навчальної діяльності, нові підходи до забезпечення якості), що дозволяє системно поєднувати його складники у нових комбінаціях і взаємозв'язках, сприяє їх взаємопроникності.

На нашу думку, саме наявність зворотного зв'язку між компонентами різних рівнів підкреслює діалогічність, інтерактивність сучасної системи вищої

освіти як важливу тенденцію її розвитку. Означене положення підкреслюють у своїх дослідженнях зарубіжні (Т. Андерсон (T. Anderson) [262], Б. Мюрхебад, К. Жувах (B. Muirhead, C. Juwah) [367], Р. Сімс (R. Sims) [403, 404] та вітчизняні (О. Гончар [54], О. Пометун [178], А. Шевчук [249, 262]) дослідники, котрі розглядають інтерактивність сучасної освіти як педагогічний діалог, дискурс між двома або більше учасниками та об'єктами, що відбувається в освітньому середовищі синхронно та / або асинхронно, і опосередковується відповіддю чи зворотним зв'язком за допомогою сучасних технологій.

У науковій літературі [262, 328, 367, 392, 403, 404] існує кілька таксономій для категоризацій освітньої взаємодії, проте ми виокремимо чотири базові її типи: 1) студент – студент, 2) студент – викладач, 3) студент – зміст (контент), 4) студент – інтерфейс. Вищезазначена таксономія є актуальною в умовах цифровізації освіти, де конвергенція розглядається також на рівні зближення віддаленого та традиційного навчання в аудиторії, як реалізація новітнього підходу змішаного (гібридного) навчання, що поєднує найкращі складники онлайн та особистої освітньої взаємодії. Так, на думку дослідника Дж. Ватсона (J. Watson), сучасна вища освіта все ширше використовує «надання змісту, ресурсів та інструкцій як у цифровому, так і в очному режимі в одній аудиторії» [425, с. 3].

Таким чином, конвергентність і діалогічність (інтерактивність) освіти зумовлює розширення меж освітнього простору, підвищення якості навчального процесу, організацію освітньої взаємодії між суб'єктами на різних рівнях і комбінаціях, упровадження новітніх освітніх технологій, що вимагає глибшої проникності складників систем і рівнів освіти, реорганізації та диверсифікації освітньої політики і програм, стилів і форм навчання.

VII. Технологізація та ресурсоємність характеризують особливості освітнього процесу в умовах цифрової трансформації. Сучасне суспільство, і зокрема, сектор вищої освіти, є частиною глобальної інформаційної економіки. Це передбачає новий рівень відповідальності закладів вищої освіти, зумовлений вимогою авангардного поступу щодо обміну інформацією, створення

інноваційних мереж для зберігання й обміну потоку ідей, людей і продуктів. Отже, процеси глобалізації та цифровізації значною мірою сприяли «поєднанню онлайн та традиційного навчання в аудиторії» [286, с. 428]. Такий фундаментальний зсув у бік більш соціальної, відкритої, динамічної освітньої моделі на відміну від статичної універсальної, централізованої, вимагає реалізації нових педагогічних підходів і більш ефективного використання технологій, здатних забезпечити персоналізацію, диференціацію, інтерактивність освітньої взаємодії. На виклики часу сформувалася концепція розумного (SMART) навчання, в основі якої – обстоювання важливості технологічного дизайну для поліпшення освітнього процесу. Певним чином, це поняття зв'язане з термінами «технологічне навчання», «навчання за допомогою технологій» (Technology-Enabled Learning, TEL), що активно використовується в науково-методичній літературі і відображає активну проникність технологій і цифрових ресурсів в освітню сферу.

Цифровізація педагогічного процесу зумовлює формування інноваційного простору інформаційної освітньої взаємодії, що характеризується такими особливостями [230, 365]:

- *медіатизація* – посилення ролі медіа на освітнє середовище в аспекті транслявання елементів інформаційної культури; процеси адаптації діяльності закладів освіти до медіаформатів; використання різних комунікаційних стратегій з метою впливу на здобувачів освіти за допомогою засобів масової інформації;

- *віртуалізація* – процеси широкого використання цифрових технологій для полегшення навчання та викладання, автоматизації інформаційних процесів у сфері освіти;

- *інтелектуалізація* – удосконалення процесів продукування та сприйняття інформації, тобто підвищення інтелектуального потенціалу суспільства, зокрема використання засобів штучного інтелекту;

- *гейміфікація* – застосування ігрових методик, елементів і технік у навчальному процесі з метою підвищення мотивації студентів, їх залученості до навчання;

– *стандартизація* – розроблення та уніфікація нових освітніх і професійних стандартів для різних галузей знань і спеціальностей з урахуванням тенденцій цифровізації.

Таким чином, нині освітній процес опосередковується інформаційно-комунікаційними технологіями і є ресурсно-збагаченим. Незалежно від того, використовуються вони як інструменти для навчання, викладання чи адміністрування, ІКТ стали неодмінним складником нової парадигми суспільства інформації та знань. Заклади вищої освіти змінюють свою політику в контексті цифровізації щодо вдосконалення телекомунікаційної інфраструктури та електронного управління, переосмислення академічної організації і поліпшення освітнього процесу. Це, у свою чергу, сприяє розвитку більш гнучкого навчання (як синхронного, так і асинхронного, колективного та індивідуального), більш інтерактивного, студентоцентрованого, технологізованого. Нині практично неможливо викладати без використання інформаційних технологій, таких, як онлайн-презентації, освітні анімації чи симуляції, тести, використання власного пристрою (BYOD), що зумовлює створення нових освітніх сценаріїв, трансформацію традиційного викладання у нові моделі за посередництва ІКТ. Відтак заклади вищої освіти, що тривалий час зберігали традиційну парадигму викладання з жорсткою та негнучкою структурою з появою цифрових технологій змушені переглядати освітні стратегії, добирати нові форми, методи та засоби навчання, що мають сприяти реалізації місії університету [343, с. 166]. Отже, цифрові технології відкрили нове бачення навчання, що набуло масового, особистісного, соціального, динамічного та розподіленого характеру. Означені зміни зумовлюють виникнення нових можливостей для закладів вищої освіти, таких, як онлайн та змішане навчання. На нашу думку, вищезазначене актуалізує оновлення системи вищої освіти як базового чинника розвитку інформаційного суспільства. Ураховуючи вищесказане, беззаперечним є те, що досягнення актуальної якості освіти потребує відпрацювання недогматичної едукативної системи, впровадження інноваційних форм і методів професійної підготовки у вищій школі.

Водночас, з огляду на те, що новітні технології змінюють ринок праці і зміст традиційних професій, суспільство висуває перед фахівцями і зокрема, перед учителем фізичної культури, нові виклики у руслі сучасних тенденцій модернізації освітньої галузі. Наше дослідження покликане подолати прогалину у питанні створення системи професійного зростання майбутніх учителів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) в умовах формування й становлення інноваційних моделей змішаного навчання у педагогічному закладі вищої освіти. Оскільки концепція професійної підготовки сучасного вчителя, і зокрема, вчителя фізичної культури, зазнала змін в умовах цифровізації, розглянемо це питання більш детально.

1.2. Проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах цифровізації

Система вищої педагогічної освіти в Україні наразі перебуває на етапі реформування принципів, методів, форм і засобів організації якісного освітнього процесу. Фокус сучасних перетворень зумовлений орієнтацією вітчизняної системи вищої освіти у європейський освітній простір, соціальними та економічними змінами, глобалізацією та цифровізацією, модернізацією системи професійної підготовки учителів нової української школи.

На думку більшості науковців, розв'язанням цієї проблеми є модернізація системи вищої педагогічної освіти за такими напрямками: 1) реформування змісту неперервного професійного зростання вчителів (В. Андрушенко [7], С. Вітвицька [46], О. Дубасенюк [83], І. Зязюн [91]; А. Кузьмінський [125], Н. Ничкало [162], В. Шахов [247] та ін.); 2) упровадження інноваційних педагогічних технологій у вищій школі: А. Алексюк, С. Сисоєва, П. Воловик [208], В. Кремень [120], А. Сбруєва [202]; 3) забезпечення якості та ефективності освітнього процесу у вищій школі: Л. Гриневич [62], М. Євтух [86], Т. Лукіна [138], С. Ніколаєнко [164], Ю. Рашкевич [193] та ін.).

У зв'язку з цим перед вітчизняними ЗВО постали завдання пошуку ефективних шляхів підвищення якості їхньої діяльності, розробки й застосування новітніх технологій з метою навчання високоосвічених, конкурентноспроможних педагогічних кадрів, здатних професійно здійснювати науково-педагогічну діяльність, творчо і з високим ступенем автономії застосовувати на практиці дидактичний інструментарій і педагогічні інновації. Так, президент Національної академії педагогічних наук України В. Кремень до найактуальніших питань випереджувальної трансформації системи національної освіти відносить проблеми якості, забезпечення необхідної методологічної, теоретичної та практичної підтримки, перетворення сфери вищої освіти у руслі цивілізаційних змін. Учений наголошує на потребі формування нового типу особистості «інноваційної знаннєвої людини» – творчої, мобільної в інформаційному просторі, самодостатньої, компетентної, здатної навчатися упродовж життя [122].

Таким чином, у контексті глобальних тенденцій освіта виступає як провідний чинник інноваційних змін. Зокрема, Л. Гриневич наголошує, що нова українська школа передбачає три основні компоненти – новий зміст освіти, нові методики навчання та нове освітнє середовище, а отже, за її словами, одним з найсуттєвіших викликів сьогодення є надання вчителям нових знань [153]. Вищезазначене підтверджує, що ЗВО є провідними агентами змін, на які покладена місія підготовки нової генерації вчителів, здатних здобувати нові знання та продукувати інноваційні рішення. Реалізація зазначених перетворень потребує виявлення й упровадження новітніх диферсифікованих технологій, форм і засобів організації освітнього процесу у вищій школі.

Освітня галузь «Фізична культура» також зазнає означених трансформацій. На думку вітчизняної дослідниці Л. Суценко, глибинні соціально-економічні зрушення, розвиток ринкової економіки, зростання сектора освітніх послуг зумовлює «якісні зміни концептуальних засад професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури» [221, с. 3]. На думку дослідниці Є. Захаріної, головним

завданням вищої фізкультурної освіти є формування творчої особистості вчителя фізичної культури, переорієнтування змісту фахової підготовки, структурування й використання інноваційних підходів до добору методів і засобів навчання з урахуванням ролі фізичного виховання в зміцненні здоров'я, профілактиці захворювань, підвищенні працездатності, забезпеченні повноцінного дозвілля особистості [90, с. 125].

Таким чином, у сучасних умовах актуальність проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури пояснюється кількома факторами. По-перше, основною місією професійної діяльності вчителя, що є соціально-педагогічною і спрямована на соціальний і культурний розвиток учнівської молоді, підготовку молодого покоління до життєдіяльності та успішної соціалізації в цифровому глобальному світі, формування навичок ефективної адаптації учнів до змінних умов навколишнього середовища. По-друге, сучасний учитель закладу загальної середньої освіти має володіти інноваційним змістом, формами, методами, засобами організації навчального процесу, що можуть бути адаптовані до дистанційного, змішаного, проблемного, проєктного навчання, а також бути спроможним розробляти авторські моделі й технології навчання і виховання школярів у контексті соціальних і освітніх змін. По-третє, характеристикою професійної діяльності сучасного вчителя фізичної культури є її багатопрофільний характер (навчальна, виховна, методична, організаційна, наукова, культурна, фізкультурно-оздоровча, здоров'язберігальна діяльність) та зростання невизначеності умов майбутньої кар'єрної траєкторії, що, у свою чергу, вимагає сформованої здатності навчатися впродовж життя, розв'язувати складні освітні проблеми, взаємодіяти з батьками, адміністрацією та громадою у визначенні пріоритетних цілей і результатів навчання учнівської молоді, проводити дослідження, реалізовувати інновації.

Вищезазначені фактори актуалізують оновлення вимог до змісту та якості професійної підготовки вчителя за спеціальністю 01 «Освітні/педагогічні науки» предметної спеціалізації 014.11 Середня освіта (Фізична культура) у руслі поглиблення гуманізації та гуманітаризації, фундаменталізації, інформатизації

вищої педагогічної освіти. Зауважимо, що саме інформатизація виступає тим потужним драйвером, який зумовлює глибинні трансформації освітньої сфери. Погоджуємося з думкою дослідника В. Ковальчука про те, що розуміння сутності теорії педагогіки у контексті модернізаційних процесів засвідчує прагнення науковців і практиків до оновлення та інноваційних змін у добу промислової фази розвитку соціуму, адже особистість, якої потребує нове тисячоліття, неможливо сформувати без урахування вимог інформаційного суспільства [110, с. 83].

Вітчизняні науковці наголошують, що саме цифровізація професійної освіти визначає розвиток теорії і практики розроблення й використання інформаційних і комунікаційних технологій, орієнтованих на досягнення психолого-педагогічних цілей навчання і виховання, розвитку й становлення «цифрової гуманістичної педагогіки» [159, с. 2]. Відтак, інформатизація професійної освіти є невід'ємним складником модернізації сучасної вищої школи.

Важливо підкреслити, що сучасні нормативно-законодавчі акти й наукові дослідження акцентують увагу на тому, що професійна підготовка вчителя, насамперед, має враховувати соціальні вимоги щодо кваліфікації педагога, які є стрижнем фахової характеристики у контексті певної спеціалізації. Таким чином, є узагальнена базова модель професійної підготовки вчителя закладу загальної середньої освіти, на основі якої проєктується система педагогічних впливів на особистість студента ЗВО залежно від обраного фаху та освітньо-кваліфікаційного рівня. Так, у «Концепції розвитку педагогічної освіти» зазначається, що в умовах інформаційного суспільства саме педагогам належить визначальна роль провідника «позитивних змін» [181, с. 2].

Водночас, у документі наголошується, що однією з проблем професійної підготовки сучасних педагогічних кадрів є «застарілий зміст, структура, стандарти та технології навчання,... які не дозволяють майбутнім учителям оволодіти компетентнісним підходом та новітніми ефективними інструментами фахової діяльності» [181, с. 4], неспроможність певної частини викладачів ЗВО

та студентів оволодіти й використовувати на практиці новітні методики навчання, виховання і розвитку, що на практиці зумовлює зниження соціального престижу педагогічної професії, її другорядності порівняно з іншими видами інтелектуальної праці [181, с. 5].

У свою чергу, автори «Концепції цифрової трансформації науки та освіти на період до 2026 року» [115] наголошують, що національна система освіти повинна забезпечувати можливості формування цифрової компетентності як у здобувачів освіти, так і в педагогічних працівників, сприяти розвитку цифрової інфраструктури та електронних освітніх сервісів.

Отже, тенденції інформатизації та оцифрування всіх сфер життєдіяльності, особливо в педагогічній освіті, актуалізують оновлення змісту й методик професійної підготовки майбутніх учителів, здатності швидко реагувати на суспільні зміни в руслі становлення концепції Нової української школи [115]. Професія вчителя фізичної культури не є винятком в умовах становлення інформаційної освітньої парадигми. Так, розвиток теорії і практики шкільного предмета «Фізична культура» відбувається в руслі сучасних концепцій фізичного виховання дітей шкільного віку: *соціально-орієнтованої* – О. Педан, Г. Коломоєць, А. Боляк [154], Є. Поспех [381] та ін.); *культурологічної* – І. Іваній, О. Іваній [95], Н. Селямієв, Е. Єрмоєнко, В. Вехтєв [204] та ін.; *спортивно орієнтованого фізичного виховання* – М. Галатюк [49], Т. Ротерс [198]; *компетентнісного фізичного виховання* – А. Єрмоєнко, К. Стрелков [88], С. Моїсеєв, С. Потеряйко [155], Н. Москаленко, Н. Сороколіт [157] та ін. Аналіз концептуальних підходів до підвищення ефективності фізичного виховання дозволив виявити розмаїття та багатогранність поглядів на досліджувану проблему. Більшість науковців наголошує на необхідності гуманітаризації шкільної фізичної культури, забезпечення реалізації діяльнісного та особистісно орієнтованого підходу до організації освітнього процесу з фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти.

За оцінками світових експертів, у найближчому майбутньому найбільшим попитом користуватимуться фахівці, які враховують майбутні виклики, вміють проєктувати й упроваджувати новітнє обладнання й технології, а також представники професій, зв'язаних зі здоров'ям і життєдіяльністю людей [293].

У більшості країн світу впровадження фізичного виховання, організація фізичної активності та формування здорового способу життя серед дітей та молоді є пріоритетними завданнями держави. Згідно з аналітичним звітом, проведеним у 189 країнах світу в рамках проєкту OECD «Майбутнє освіти і навичок 2030», стратегія щодо розробки навчальних програм з фізичної культури будується з урахуванням таких пріоритетів: формування базових рухових навичок (100%), вдосконалення функціонального стану організму (94%), навичок змагальної (78%) і рекреаційної діяльності (72%), а також розвитку фізичних якостей (67%) [371]. Водночас історичний контекст підтверджує високе соціальне значення фізичної культури у сучасному педагогічному дискурсі, в якому школа розглядається середовище гармонійного розвитку учнівської молоді в єдності фізичного, соціального, емоційного та психічного складників. Успішна реалізація означених завдань значною мірою визначається професіоналізмом та компетентністю вчителя. Відтак майбутній вчитель фізичної культури, який є сучасним студентом закладу вищої освіти, має бути готовим до формування в учнів компетентностей, важливих для їхньої активної та ефективної діяльності в умовах глобальних викликів. Таким чином, у науковому дискурсі збільшується кількість досліджень, спрямованих на вивчення особливостей використання сучасних підходів та практик професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Увагу науковців привертають питання переосмислення змісту та організаційно-методичних підходів щодо професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в контексті відповідності європейським стандартам і запитам сучасної шкільної освіти. Зокрема, на думку дослідників Н. Денисенко [77], П. Рибалко [196], Н. Степанченко [217], Л. Сущенко [221]

провідним завданням ЗВО є формування суб'єкта педагогічної діяльності, спроможного планувати й здійснювати процес навчання фізичної культури та фізичного виховання з урахуванням інноваційного поступу педагогічної думки і розвитку сучасних освітніх технологій в умовах цифрових змін; вибудовувати власну кар'єру та успішно диверсифікувати зміни шляхом розширення змісту професійної діяльності. Водночас окремі дослідники Д. Балашов [14], Б. Шиян [253] наголошують на зниженні частки вчителів фізичної культури, котрі здатні застосовувати новітні технології у практичній діяльності та на достатньому рівні володіють сучасними методиками навчання техніки фізичних вправ і розвитку рухових якостей учнівської молоді.

Відповідно друга група досліджень сфокусована на можливостях використання інноваційних технологій у професійній діяльності вчителя фізичної культури: мобільних (переносних) пристроїв і мультимедійних програм для надання освітнього контенту: А. Фелпс (A. Phelps) зі співавторами [258]; К. Чанг (K. Chang) зі співавторами [263], К. Ян (Q. Yang), Дж. Гванг (G Hwang), Х. Сунг (H. Sung) [434] та ін.; хмарних сервісів і фітнес-додатків з метою діагностики результатів навчання школярів, віддаленого моніторингу і контролю їхнього функціонального стану (С. Величко, Т. Руденко [42], М. Вадоні, Р. Коделла, Р. Поппі (M. Vandoni, R. Codella, R. Pippi) [289], В. Сяофей, В. Коробейнік, Ж. Козіна [432]; упровадження динамічно керованих моделей і безконтактних сенсорних систем, технологій віртуальної та доповненої реальності з метою залучення учнів до фізичної активності, формування здорового способу життя та необхідних навичок XXI століття (О. Качан [104], Т. Мальцева, Т. Ковтун, О. Чала [142] Ф. Калабуг-Морено (F. Calabuig-Moreno), М. Гонзалез-Сирано (M. González-Serrano), М. Фомбона (J. Fombona) [413], Ю. Лю (Y. Liu) [356] та ін.). У свою чергу, це вимагає, з одного боку, формування в майбутніх учителів навичок і досвіду застосування дієвих методів і засобів навчання фізичної культури, а з іншого – створення відповідних дидактичних умов для ефективної професійної підготовки вчителя до такої діяльності.

Третя група досліджень охоплює коло проблем розроблення й упровадження сучасних освітніх підходів, що забезпечували б можливість неперервного оновлення знань, умінь і навичок майбутніх учителів фізичної культури щодо створення персонального освітнього середовища. Реалізація означених завдань, насамперед, вимагає визначення найбільш ефективних педагогічних умов, форм і методів організації діяльності майбутніх випускників закладів вищої освіти. Зокрема, форсайт-дослідження окреслюють теоретичні засади та організаційно-методичні особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій, створення інформаційного простору для самостійної пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти (О. Алексєєв [4], О. Атамась [11], О. Безкопильний [21], Н. Денисенко [77], О. Ярмощук, В. Василюк [256] та ін.), формування цифрових компетентностей та інформаційної грамотності, інформаційно-цифрової культури (І. Гринченко [64], С. Лазоренко, О. Семеніхіна [133], Ц. Лун [139], О. Савонова [199] та ін.) майбутніх учителів фізичної культури в гібридних освітніх середовищах.

Таким чином, в умовах реалізації концепції Нової української школи професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури потребує низки перетворень, серед яких провідне місце посідають цифрові інновації та інтегрування спеціалізованого програмного забезпечення в інформаційно-освітній простір закладу вищої освіти. Завдання сучасних педагогічних закладів вищої освіти полягає у забезпеченні фахового розвитку вчителів за такими напрямками: формування професійної суб'єктності педагога, збагачення його людського потенціалу, задоволення особистих і соціальних потреб, узгодження змісту, форм, методів і засобів професійної освіти вчителя із потребами Нової української школи. В означеному контексті слушною видається думка зарубіжних науковців З. Жанга (Z. Zhang) і Х. Міна (H. Min) про те, що саме в умовах цифровізації фізкультурної освіти сфера фізичної культури збагачується методологією і практикою розробки інформаційного навчального середовища та реалізації новітніх педагогічних технологій, навчальних ресурсів, спрямованих на забезпечення модернізації та підвищення якості освітнього процесу,

«культивування новаторського духу та інноваційних здібностей здобувачів освіти» [437, с. 3].

У розвинених країнах світу змішане навчання розглядається як новітня освітня стратегія, що спрямована на забезпечення професійної підготовки висококваліфікованих спеціалістів, здатних до самостійного прийняття рішень, креативності, відповідальності. Особливий акцент в роботах сучасних науковців робиться на інноваційному та інтегративному характері цієї освітньої стратегії. Так, фундатори новітньої концепції змішаного навчання Ч. Дзюбан (С. Dzubian), П. Москаль (Р. Moskal), Дж. Хатмен (J. Hartman) номінують означену стратегію як «фундаментальне оновлення класичної дидактичної моделі» [275, с. 3]. Саме на таку позицію ми покладемося під час визначення проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах цифрової трансформації вищої педагогічної освіти.

Також підтримуємо позицію вітчизняних дослідників Р. Ахметова і В. Шаверського [12], котрі зауважують, що система освіти інформаційної доби потребує використання новітніх технологій професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. До таких автори відносять, насамперед, технології оптимізації підготовки майбутніх педагогів з фізичної культури до самостійного розв'язання завдань професійно-педагогічної діяльності, що передбачає визначення особливостей індивідуального розвитку студента, реалізації його фізичних і рухових здібностей засобами традиційного та інноваційного навчання.

На думку дослідників Н. Грабик і І. Грубар [61], В. Троценко й Г. Долініна [231] до інноваційних технологій належать такі, що дозволяють здійснити перехід від репродуктивного до продуктивного навчання шляхом поєднання традиційного і дистанційного (або змішаного) навчання, а також забезпечують можливість ЗВО враховувати індивідуальні особливості та здібності студентів у моделі неперервної освіти. Зміст цього твердження є актуальним і для нашого дослідження.

Науковець І. Гринченко наголошує на необхідності системного впровадження новітніх освітніх технологій у практику підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Першочерговим завданням в цьому контексті, як указує дослідник, має стати інтегрування у процес загальнопедагогічної підготовки майбутніх фахівців інформаційно-комунікаційних технологій, створення комунікаційно-цифрового освітнього простору ЗВО, що, з одного боку, сприяє оптимізації освітнього процесу, підвищенню його якості; з іншого – формуванню спроможності майбутнього фахівця успішно здійснювати професійну діяльність [64, с. 105].

На думку української науковиці Г. Генсерук [52], тенденції комп'ютеризації та орієнтація вищої освіти на нову інформаційну культуру вимагає підготовки майбутніх учителів фізичної культури до активного й творчого використання інформаційних технологій у подальшій діяльності за фахом. Така підготовка має здійснюватися в процесі викладання професійно-орієнтованих дисциплін і передбачає як аудиторну, так і позааудиторну форми організації навчальної діяльності студентів.

Дослідник В. Стоянов [218] наголошує, що формування професіоналізму майбутнього вчителя фізичної культури на сучасному етапі розвитку освіти передбачає спеціалізоване професійне навчання з використанням інформаційних технологій, розвиток базових професійних компетентностей; підвищення рівня якості інформаційної культури та професійної мотивації. Дослідник окреслив такі шляхи використання інформаційного супроводу майбутнього педагога у фізкультурному просторі ЗВО: застосування відкритих інтернет-ресурсів, презентацій під час теоретичного опрацювання матеріалу; добір комп'ютерних програм для відпрацювання практичних навичок, розроблення автоматизованих тестів з метою контролю рівня засвоєння навчального матеріалу. На думку дослідника, важливо також підтримувати різноманітність форм навчання (аудиторна, позааудиторна, індивідуальна та групова). Зміст цієї тези є важливим у контексті нашого дослідження.

Український науковець Ю. Драгнєв [80, 81] указує, що навчальна діяльність здобувача освіти в умовах інформаційно-освітнього простору ЗВО набуває ознак інноваційності, що, у свою чергу, дозволяє майбутньому вчителю фізичної культури визначати особистісний аспект професійного розвитку, розширювати арсенал професійно значущих умінь і навичок, здобувати нові кваліфікації та швидко адаптуватися до нових ринкових умов. Погоджуємося з цією думкою.

Дослідники К. Семіз (K. Semiz) і М. Анс (M. Ince) [397] наголошують, що сучасна система професійної підготовки має бути спрямована на формування кваліфікованих кадрів, здатних ефективно розв'язувати професійні завдання в умовах технічного прогресу. Нині новітні технології є одним із основних засобів навчання, водночас швидкість змін і базові принципи визначаються не лише комп'ютерними технологіями й можливостями телекомунікацій, а й готовністю фахівців до суспільних змін і запитів, спроможністю реагувати на нові виклики.

Науковці С. Будинкевич, Г. Зварич, Г. Малай [37] констатують, що досягнення високих результатів у сфері фізичного виховання безпосередньо залежить від рівня підготовки педагогічних кадрів, який визначається рівнем використання інформаційних технологій. Необхідність створення і використання освітніх та інформаційних систем, програм контролю й аналізу дає можливість ефективно здійснювати навчальний процес в університеті, адже сучасні комп'ютерні технології забезпечують стандартизацію процесу фізичного виховання, дозволяючи збирати, зберігати, обробляти інформацію, а також сприяють формуванню навичок самовиховання та навчання впродовж життя.

На думку вітчизняного дослідника С. Старченка, застосування інформаційно-комунікаційних технологій, у тому числі дистанційних і змішаних, у підвищенні кваліфікації вчителів фізичної культури сприяють удосконаленню їхньої предметно-професійної компетенції, отже їх використання має стати «невід'ємним інструментарієм неперервного навчання» [214, с. 399]. Отже, сучасні інформаційні технології дозволяють персоналізувати освітній процес у ЗВО, створюють необхідні передумови для

професійного становлення майбутнього вчителя фізичної культури в умовах цифровізації вищої освіти. Вищезазначене актуалізує переосмислення системи організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, яка спрямована на реалізацію ідей інтеграції, комп'ютеризації професійної освіти, створення комбінованих, гібридних освітніх середовищ, застосування нових інструментів навчання і викладання.

Технологічні досягнення і широкий доступ до інформаційно-комунікаційних технологій сприяли швидкому зростанню змішаних підходів до навчання загалом і вищій освіті зокрема. З огляду на сучасні виклики, останніми роками в практику професійної підготовки фахівців закладів вищої освіти активно впроваджується змішане навчання, яке поєднує традиційні та новітні освітні технології.

Варто зазначити, що проблеми впровадження технологій дистанційного, онлайн і змішаного навчання у процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури у контексті цифровізації вищої педагогічної освіти досліджено в напрацюваннях вітчизняних (О. Безкопильний [21]; Р. Клопов, Ю. Баркова, Ю. Ісаєва [108]; О. Кучерявий [129]; С. Лазоренко [132, 133]; О. Отравенко [169]; Г. Шандригось, В. Шандригось, П. Ладика [244] та ін.) та зарубіжних (Д. Блейн (D. Blain), М. Стандеч (M. Standage), Т. Кюрран (T. Curran) [274]; А. Мауро (A. Mauro), К. Відоні (C. Vidoni), Ф. Хейлі (F. Hayley) [361] та ін.

Науковець О. Безкопильний наголошує на перспективності використання «нових форм і систем навчання» [21, с. 362], електронних освітніх ресурсів у контексті підвищення якості професійної підготовки та розвитку особистісних якостей майбутніх фахівців сфери фізичної культури. Саме технології дистанційного навчання, на думку дослідника, дозволяють забезпечити індивідуальну освітню траєкторію майбутнього вчителя, формування його професійних компетентностей. Схожу думку поділяють і вітчизняні дослідники Р. Клопов, Ю. Бароква, Ю. Ісаєва [108], котрі вказують, що засоби електронного навчання (Zoom, Moodle, BigBlueButton, Google

Classroom; електронні мультимедійні підручники, курси-ресурси, веб-вести, блоги, соціальні мережі тощо) є ефективними у процесі професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, оскільки сприяють поглибленому опануванню теоретичного матеріалу, покращенню результатів навчання, розвитку академічних і професійних компетентностей; забезпечують мобільність навчальної діяльності. На основі особистого досвіду Р. Клопов [107] підтвердив вищезазначене твердження у процесі викладання таких дистанційних курсів циклу професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту, як «Олімпійський та професійний спорт», «Вступ до спеціальності та інформаційна культура студента» в рамках інтеграції денної та дистанційної форм навчання. Науковець наголошує, що така інтеграція є надзвичайно важливою у контексті забезпечення можливості здобувати освіту за індивідуальним графіком студентам-спортсменам високої кваліфікації, котрі поєднують навчальний і тренувальний процеси і перебувають географічно віддалено від ЗВО.

Важливою у контексті нашого дослідження є думка дослідника С. Лазоренка [131]. Узагальнюючи модель формування інформаційної культури майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, науковець указує, що в умовах інформатизації освіти застосування очного й дистанційного форматів навчання спроможне забезпечити мотиваційно-ціннісне і свідоме оволодіння студентом системою професійно значущих академічних знань та умінь використовувати їх у подальшій практичній діяльності, сприяє формуванню здатностей до самоосвіти, саморефлексії, саморозвитку.

На думку вітчизняних дослідників Г. Шандригось, В. Шандригося, П. Ладики [244], уміння навчатися впродовж життя є надзвичайно важливими для студентів факультетів фізичного виховання педагогічних закладів освіти з огляду на неоднорідність контингенту здобувачів (рівень академічних знань, мотивація до навчання, досвід виступу у спортивних змаганнях, розуміння сутності фізичної культури і спорту тощо). Розглядаючи специфіку дистанційного навчання майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО, автори

наголошують, що якісні показники знань за такої організації є невисокими, а процес здобуття знань характеризується спорадичністю, неможливістю сформувати у здобувачів освіти раціональну техніку рухів навіть за умови використання найбільш сучасного спортивного обладнання, комп'ютерних тренажерів, дистанційних платформ і мультимедійних програм, а отже, обстоюють важливість упровадження в практику підготовки майбутніх учителів фізичної культури змішаного навчання, що комбінує дистанційні та очні практичні заняття зі спортивно-педагогічних дисциплін під керівництвом досвідченого викладача. Погоджуємося з цією думкою.

На важливості інтеграції інформаційних і традиційних освітніх технологій і засобів у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури наголошують В. Кашуба і С. Футорний [105]. На думку дослідників, застосування різних способів подання інформації сприяє удосконаленню її наукового та абстрактного характеру, підвищенню якості освіти, утвердженню фізичної культури здобувачів освіти, що відповідає потребам суспільства та процесу реформування традиційної освітньої системи у руслі інформатизації.

Дослідники В. Чалий і Ю. Хміль також наголошують, що використання елементів дистанційного навчання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури надає студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність їхньої самостійної позааудиторної роботи, створює нові можливості для творчості, зміцнює професійно значущі навички і дозволяє викладачам упроваджувати принципово нові, прогресивні форми й методи навчання, формування «конкурентноспроможної та здатної до неперервної фізкультурної освіти особистості» [239, с. 84].

Дослідниця Н. Денисенко [77] обґрунтувала дидактичний потенціал засобів електронного навчання (пошукові системи, освітні платформи, засоби мультимедіа, SMART-технології тощо) у системі формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури, розвитку їхніх гнучких навичок (soft skills).

Як зазначає О. Кучерявий [129], застосування електронного навчання й дистанційних технологій в умовах інформатизації освіти є чинником професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури і містить нові можливості щодо підвищення якості вищої фізкультурної освіти за рахунок використання світових освітніх ресурсів в умовах скорочення обсягів аудиторної та збільшення частки самостійної роботи майбутніх учителів фізичної культури під час засвоєння навчального матеріалу. Водночас, наголошує науковець, електронне навчання не може повністю замінити живе спілкування студентів з викладачем під час проведення практичних занять з окремих дисциплін, наприклад, при вивченні теорії й методики викладання видів спорту (гімнастики, спортивних ігор, важкої атлетики тощо). Відтак погоджуємося з думкою автора про те, що професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО потребує впровадження новітніх освітніх практик, з-поміж яких ефективністю й перспективністю вирізняється саме змішане навчання, що інтегрує принципи й технології електронного навчання з традиційними заняттями в аудиторії і в спортивній залі. При цьому змішане (комбіноване) навчання стає більш різноманітним, допускаючи проведення одночасних традиційних занять в аудиторії, коли частина студентів знаходиться безпосередньо з викладачем, а частина підключається до заняття в режимі онлайн (вебінар, відеоконференція) з персональних пристроїв або з віддаленої аудиторії. Схожу думку обстоює і науковиця О. Отравенко, яка справедливо наголошує, що специфіка професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в сучасних ЗВО визначає гостру необхідність активної інтеграції електронного та очного навчання; розробки спеціальної методики, що враховує оптимальне використання як традиційних, так і дистанційних форм, методів і засобів професійної підготовки. На основі вивчення зарубіжного й вітчизняного досвіду використання дистанційних технологій у фізкультурних ЗВО дослідниця доходить висновку, що в умовах такої інтеграції освітня траєкторія студента збагачується можливістю здійснювати навчально-пізнавальну діяльність паралельно зі спортивно-тренувальною. І, хоч навчання на основі інформаційних технологій

не може повністю замінити пряме спілкування викладача зі студентом, проте дозволяє студентам за потреби самостійно вивчати дисципліни, консультиватися з викладачем, що робить освітній процес комфортним і може сприяти досягненню кращих результатів, створенню умов «креативної продуктивної професійної діяльності» [169, с. 222].

На думку вітчизняних дослідників Н. Кононец, М. Гриньової зі співавторами [384], якісну професійну підготовку в педагогічній діяльності майбутніх фахівців фізичної культури та спорту у вищому навчальному закладі необхідно здійснювати за допомогою інноваційно-технічних методик, а саме ресурсорієнтованого навчання, що в умовах інформатизації освіти є найбільш ефективними засобами формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до майбутньої педагогічної діяльності, формування професійної спрямованості здобутих знань та їх неперервного оновлення, готовності до виконання професійно-педагогічних функцій.

Важливою в контексті нашого дослідження вважаємо думку індонезійських науковців В. Двійого (W. Dwiyogo) й П. Холіфа (P. Cholifah) [303], котрі наголошують, що ефективним інструментом особистісного й професійного становлення сучасного вчителя фізичної культури на основі використання ІКТ є концепція змішаного навчання. Погоджуємося з авторами, що фізичне виховання учнівської молоді у XXI столітті потребує інтеграції традиційних та інноваційних онлайн технологій в освітній процес майбутніх педагогів з метою формування їхніх професійних компетентностей та уміння вчитися упродовж життя.

Про актуальність проблеми оновлення системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в добу цифровізації свідчить і наукова розвідка американських науковців А. Мауро (A. Mauro), К. Відоні (C. Vidoni), Ф. Хейлі (F. Hauley) [361], в якій наголошується, що можливість для вчителів залучатись до нової й значущої практики онлайн викладання в подальшому позитивно впливає на навчання школярів. Автори доходять висновку, що саме змішане навчання як інноваційна модель комбінування педагогічних

інструментів забезпечує добровільне залучення, гнучкість і модальність індивідуальної освітньої траєкторії, усунення географічних бар'єрів, стали підтримку студентів щодо планування та рефлексії їхньої освітньої та професійної діяльності.

Група малазійських і китайських науковців К. Ван (C. Wang), Р. Дев (R. Dev), К. Сох (K. Soh), Ю. Ван (Y Wang) [305] дійшла висновку, що змішане навчання є інноваційною ефективною та гнучкою дидактичною моделлю, яка за допомогою передових веб-технологій дозволяє подолати обмеження традиційної практики викладання та навчання й забезпечити диференціацію фізичного виховання в університеті. На основі аналізу наукових джерел дослідники визначили позитивний вплив змішаного навчання на мотивацію студентів до занять різними видами спорту (баскетбол, йога, аеробіка, плавання, теніс), на формування поведінкових звичок, емоційного досвіду, когнітивного розвитку, а також ставлення до навчання та відвідуваності занять з фізичної культури.

Британські науковці Д. Блейн (D. Blain), М. Стендич (M. Standage), Т. Кюрран (T. Curran) [274] зазначають, що використання змішаного навчання і, зокрема, гейміфікованих технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури надає додаткові можливості для сприяння гнучкій адаптивній взаємодії та залученню учнівської молоді до рухової активності в постпандемічному світі.

Зарубіжна дослідниця М. Джаноусі (M. Giannousi) зі співавторами наголошує, що потенціал змішаного навчання (заохочення здобувачів освіти до активного й конструктивного навчання, розвиток їхньої здатності до рефлексії та критичного мислення, відкритий доступ до контенту) актуалізує необхідність його використання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Автори експериментально довели ефективність змішаного курсу з дисципліни «Фізичне виховання дітей раннього віку» і підтвердили, що, інтеграція традиційних і електронних дидактичних методів і ресурсів повинні

використовуватися в якості альтернативної інноваційної освітньої практики підвищення успішності та професійної підготовки студентів ЗВО [322].

Важливим для нашого дослідження є розвідка китайських дослідників С. Ші (S. Shi) і А. Зайнуддин (Z. Zainuddin), які здійснили огляд досліджень, присвячених упровадженню змішаного навчання у практику фізичного виховання закладів освіти (на матеріалах науковців Китайської Народної Республіки та в міжнародному контексті). На підставі аналізу наукометричних баз автори доходять висновку про те, що змішане навчання як інноваційна технологія фізкультурної освіти є актуальною науковою проблемою світового рівня, оскільки фізична культура як шкільний предмет демонструє швидку адаптацію до технологічних тенденцій. Водночас, означена проблема потребує з'ясування концептуальних засад, поглиблення дослідницького рівня, збільшення обсягу емпіричних досліджень щодо практики впровадження дизайну змішаного навчання, ефективних моделей і шляхів підтримки, а також реалізації навчання та викладання інновацій в інформаційному середовищі [398].

Зарубіжні науковці Ю. Ле (Y. Le) [352], Ж. Дженсен (G. Jensen), Т. Норндстром (J. Nordstrom), Е. Мостром (E. Mostrom), Л. Хак (L. Hack) [336] також зауважують, що традиційна концепція підготовки майбутніх учителів фізичної культури обмежувала популяризацію комп'ютерних мереж у спортивно-педагогічній освіті. Утім, з розвитком інформатизації освіти, упровадженням дистанційного та змішаного навчання, вебплатформ і сервісів управління функціональним станом студентів, управління їхніми спортивними результатами, фізкультурних електронних освітніх ресурсів значно покращили інформатизацію фізкультурної освіти і сприяли реформуванню студентського спорту.

Ми погоджуємося з думкою Р. Крейчманна (R. Kretschmann) [350] про те, що в освітній процес з фізичної культури як навчального предмета у традиційному розумінні, на перший погляд, важко інтегрувати інформаційні технології. У своєму дослідженні автор наголошує, що наявність прикладів такої вдалої інтеграції не обов'язково приводить до вдосконалення сценаріїв

викладання фізичної культури через низький рівень інформаційно-комунікаційної грамотності вчителів. Відтак саме від рівня професійної підготовки вчителів фізичної культури залежить, чи стануть вони рушіями інноваційної освіти). Автор доходить висновку, що професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури та підвищення їхньої кваліфікації потребує впровадження нових підходів, форм, методів і технологій, серед яких особливо важливим є змішане навчання, специфіка реалізації якого потребує подальших емпіричних досліджень.

Таким чином, в умовах цифровізації змінюється соціальне замовлення на підготовку фахівців і вимоги до їх компетентностей. Цифрова трансформація системи освіти характеризується модернізацією форм, методів і засобів професійної підготовки, зміною організаційно-методичних умов активного застосування можливостей сучасних інформаційних і комунікаційних технологій в освітньому процесі вищої школи. Кінцевою метою інформатизації системи вищої педагогічної фізкультурної освіти є нова модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури, що має бути орієнтована на: оволодіння інформаційними і комунікаційними технологіями; отримання професійно значущих знань, умінь і навичок; набуття вмінь самостійно ставити і розв'язувати професійні завдання, формування здатності навчатися впродовж життя та спроможності змінювати професійні функції відповідно до вимог інформаційного суспільства з метою підвищення якості освіти.

Забезпечити реалізацію визначеної мети, як засвідчує аналіз наукових джерел, здатне змішане навчання. Справедливим вважаємо твердження Ж. Руні (J. Rooney) [390] про те, що змішане навчання є одним із провідних трендів сучасної вищої професійної освіти. Зростання актуальності проблеми змішаного навчання за останні п'ять років засвідчує показник сервісу Google Trends (рис. 1.3):

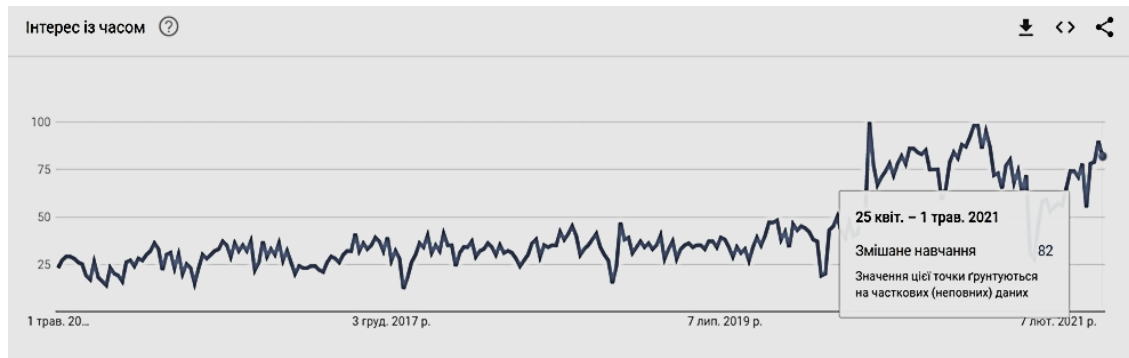

Рис. 1.3. Аналіз частоти запитів за ключовими словами «змішане навчання» (вибірка за 5 років)

Застосування різних форм змішаного навчання, зумовлене процесами цифровізації, стало рушієм виникнення й розвитку нових освітніх потреб суспільства – його прагнення до використання значних масивів інформаційних ресурсів і пошуку більш ефективних педагогічних рішень, як от відкрита освіта, персоналізоване, автентичне, адаптивне навчання тощо.

Випереджувальний потенціал інноваційного феномену змішаного навчання підтверджено дослідженнями американських учених Ж. Дрісдейла (J. Drysdale), К. Греяма (C. Graham), К. Спрінга (K. Spring) і Л. Галверсона (L. Halverson) [302]. На підставі здійснення контент-аналізу змісту понад двох сотень дисертацій автори дійшли висновку, що, попри збільшення з кожним роком кількості наукових праць з даної проблеми, обґрунтування методологічних і методичних аспектів організації змішаного навчання все ще потребує унікальних теоретичних досліджень з метою підвищення ефективності їх практичної реалізації.

Отже, змішане навчання як система використання традиційних та інноваційних освітніх технологій і ресурсів набуває провідної ролі у становленні глобальної інформаційно-орієнтованої освітньої моделі. Як засвідчують результати аналізу наукових джерел, цілком обґрунтовано означене твердження стосується й системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Незважаючи на те, що пандемія COVID-19 та повномасштабна війна поглибили проблему пошуку нових моделей організації професійної освіти, і

зокрема інтеграції ефективних практик традиційної очної та інноваційної онлайн-взаємодії, питання обґрунтування принципів, методів, засобів, організаційно-педагогічних умов професійної підготовки вчителів фізичної культури у руслі забезпечення такої інтеграції залишається недостатньо вивченим. Оскільки в умовах становлення Нової української школи, розвитку цифрової парадигми освіти завдання вчителя фізичної культури переосмислюються, а сутність поняття «професійна підготовка» в нашому дослідженні залежить від контексту розуміння сутності поняття «змішане навчання», розглянемо визначення базових понять дослідження.

1.3. Категоріально-поняттєвий апарат дослідження

Глобальні процеси переходу від індустріального до інформаційного суспільства, а також соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні і світі, визначають напрями модернізації системи вищої освіти. У «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021 – 2031 роки» сформульовано основу для розвитку нових концепцій реалізації інноваційних підходів у практиці ЗВО: впровадження сучасних технологій навчання та науково-методичних досягнень світового науково-технічного рівня, створення нової системи інформаційного забезпечення освіти, діджиталізація всіх процесів у системі вищої освіти [219, с. 47].

Цілком поділяючи думку вітчизняної дослідниці О. Біляковської про те, що проблема якісної професійної підготовки майбутніх учителів є важливим складником модернізації української освіти [31, с. 126], наголосимо, що у науковому дискурсі наразі не склалася усталена система тлумачення окремих понять із досліджуваної теми. Відтак для точності й повноти аналізу проблем, порушених у нашому дослідженні, з метою розуміння перетворювальних процесів інформатизації сучасного суспільства та професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти, необхідно уточнити базові поняття дослідження, які нами розподілено на три групи (рис. 1.4).

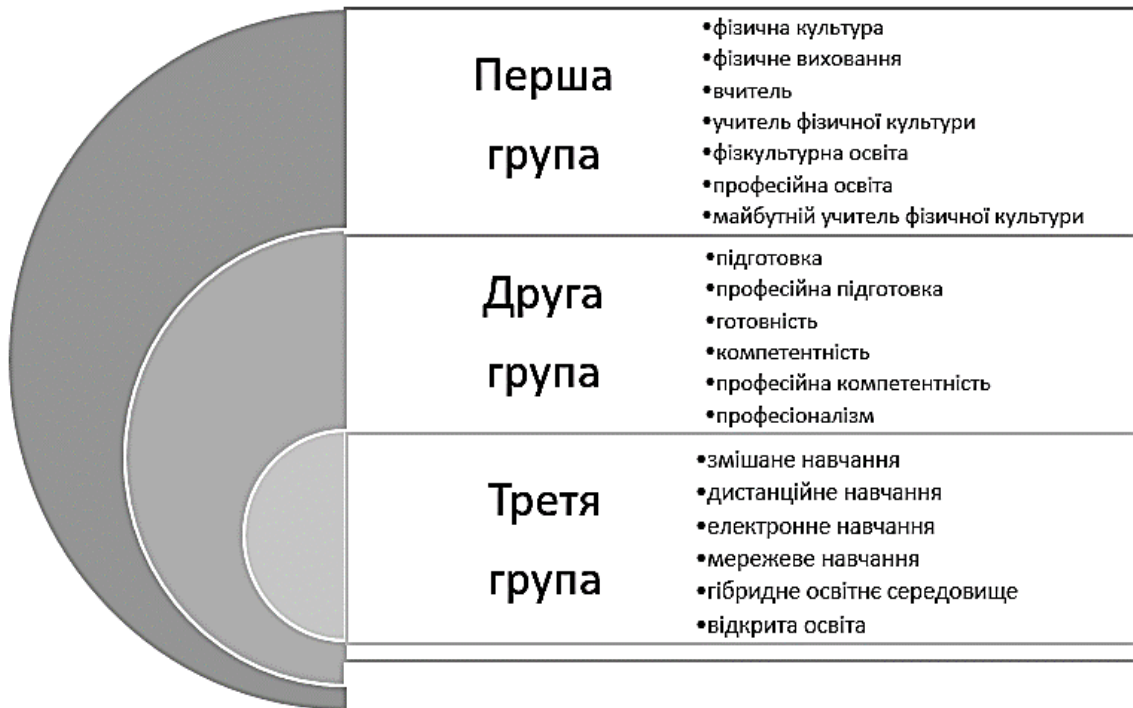

Рис. 1.4. Базові поняття дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання

До *першої групи понять*, які характеризують зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, віднесено такі: «фізична культура», «фізичне виховання», «вчитель», «учитель фізичної культури», «фізкультурна освіта», «професійна освіта», «майбутній учитель фізичної культури».

Концептуальним і багатомірним у нашому дослідженні є поняття *фізична культура* по-перше, як складник загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я людини, гармонійний розвиток її фізичних, моральних та інтелектуальних здібностей; по-друге, як сфера професійної діяльності вчителя. У широкому розумінні культура (виховання, освіта, розвиток) характеризує ступінь розвитку соціуму, креативних сил і здібностей особистості, що виражені у видах і формах організації повсякденної й професійної діяльності та поведінці, в матеріальних і духовних цінностях, зумовлених історично [76, с. 11].

Фізична або тілесна культура є одним із аспектів проявів культури загальної та особистісної. Зарубіжний дослідник Дж. Косієвіч (J. Kosiewicz)

звертає увагу на домінанту терміна «фізична культура», зв'язану, насамперед, з етимологією слова «культура людського тіла» – тобто з формуванням і піклуванням про тілесну природу особистості в контексті її взаємодії із соціальним середовищем [348, с 10]. У такому розумінні фізична культура виступає сукупністю матеріальних і духовних цінностей, що створені й застосовуються для вдосконалення функціонального стану людини.

Оригінальний підхід до вивчення філософії фізичної культури сформульовано дослідницею Г. Гончар [54]. На її думку, в науковій літературі частіше використовується філософсько-культурологічний підхід при розгляді фізичної культури. Унаслідок цього розглядається питання про «фізкультурне», а не «фізичне» становлення особистості. Тому фізична культура може розглядатися одночасно як певна форма і соціальної, і рухової діяльності особистості. Таким чином, категорія «фізична культура» є складним соціальним феноменом, що відображає його багатогранність.

Зокрема, Б. Шиян зазначає, що фізична культура – це сукупність результатів у використанні людиною матеріальних і духовних цінностей фізичної культури, а саме засвоєння знань, умінь і навичок використання засобів фізичного виховання [252, с. 23]. На єдність біологічного і соціального аспектів у визначенні поняття «фізична культура» вказує й Т. Круцевич, яка потрактовує його як невід'ємний складник загальної культури особистості, що інтегрує спеціальні моральні й матеріальні цінності, методи і засоби їх відновлення й використання з метою оздоровлення людей, розвитку їхніх фізичних здібностей [123, с. 15]. Близьким до цього значення є поняття «фізична культура», окреслене науковцем О. Худолієм як процес і результат діяльності людини з перетворення своєї тілесної природи, як сукупність матеріальних і духовних цінностей суспільства, що створені й використовуються з метою фізичного вдосконалення особистості [236, с. 37].

Водночас зауважимо, що сучасні уявлення про фізичну культуру особистості не обмежуються поняттями зміцнення здоров'я, розвитку фізичних якостей, морфологічних функцій організму та когнітивних здібностей.

Важливими аспектами становлення й розвитку нової фізичної культури є вдосконалення знань, умінь і навичок, необхідних людині ХХІ століття, формування у різних верств населення потреби до систематичної рухової активності як засобу підвищення конкурентноспроможності, підтримки активного способу життя та адаптаційних процесів в умовах невизначеності. Так, дослідник Р. Маслюк наголошує, що фізичну культуру необхідно розглядати не лише як вид рухової активності та загартування організму людини, оскільки поняття культури також передбачає раціональне харчування, дотримання правил гігієни, формування корисних і екологічно доцільних звичок та здатності організму пристосовуватися до змінних умов навколишнього середовища [144, с. 32].

Таким чином, за своєю сутністю фізична культура є спеціально організованою руховою активністю особистості, що спрямована на ефективне вдосконалення рухових умінь і навичок, моральних і фізичних якостей, стану здоров'я, працездатності. Отже, фізична культура є специфічним процесом і результатом діяльності людини, засобом гармонійного розвитку та вдосконалення особистості. Результатом діяльності у фізичній культурі є ступінь тілесної досконалості, фізична підготовленість, моральна, естетична та інтелектуальна зрілість особистості. Ураховуючи вищезазначене, в нашому дослідженні ми розглядаємо *фізичну культуру як складову частину загальної культури, спрямовану на підвищення рівня здоров'я, зміцнення фізичних якостей людини, продуктивну реалізацію психофізіологічних ресурсів у соціальній практиці; як особливий вид рухової активності індивіда; як історично зумовлений процес, під час якого від покоління до покоління передаються цінності, правила, норми і зразки рухової активності та здорової поведінки.*

Формування фізичної культури особистості відбувається в процесі *фізичного виховання*, що передбачає набуття індивідом відповідних знань і навичок з організації фізичної активності з метою саморозвитку, оздоровлення та підтримки працездатності. У науково-педагогічному дискурсі фізичне виховання розглядається як складник загального виховання особистості; як

соціально-педагогічний процес, спрямований на вдосконалення розвитку функцій людського організму та фізичних здібностей, формування життєво необхідних рухових умінь і навичок [170, с. 28].

У нашому дослідженні ми послуговуємось визначенням поняття «фізичне виховання», сформульованим Т. Круцевич і Г. Безверхньою, оскільки саме таке його прочитання узгоджується з концепцією наукового пошуку: *фізичне виховання є спеціалізованим цілеспрямованим педагогічним процесом систематичного впливу на людину фізичних вправ, сил природи та гігієнічних факторів з метою цілісного розвитку особистості, формування ціннісного ставлення до здорового способу життя, вдосконалення фізичних якостей та морфофункціональних можливостей організму, ключових рухових умінь і навичок, що забезпечують фізичну готовність людини до активної участі у суспільному, виробничому та культурному житті* [123, с. 16].

Провідним фахівцем, який здійснює таке формування в умовах закладу освіти, є вчитель. Оскільки наше дослідження спрямоване на висвітлення теоретико-методичних аспектів професійної підготовки вчителів фізичної культури, вважаємо доцільним з'ясувати сутність понять «вчитель», «вчитель фізичної культури», «майбутній вчитель фізичної культури».

Згідно з академічним тлумачним словником української мови слово *вчитель (учитель)* у широкому розумінні позначає людину, яка навчає інших людей (своїх учнів); у вузькому – це особа, котра викладає певний навчальний предмет у закладі загальної середньої освіти [2; 165, с. 519].

Відповідно до класифікатора професій України (ДК 003:2010) розділу «Професіонали» підкласу КП 2320 згідно із професійним стандартом уведено посаду «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [186], що з 2021 року затверджено в редакції «Вчитель закладу загальної середньої освіти та спеціалізованої освіти» [180]. Нормативними документами передбачено, що метою діяльності вчителя є організація навчання й виховання учнів під час здобуття ними повної загальної середньої освіти, формування базових компетентностей на засадах загальнолюдських і національних цінностей, а

також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної неперервної особистісної і професійної самореалізації. Водночас зауважимо, що *професію вчителя фізичної культури* чинний класифікатор професій не виокремлює, що зумовлює актуальність уточнення професійних характеристик цього фахівця.

Як указує А. Проценко, вчитель фізичної культури – це педагогічний працівник, фахівець із фізичної культури та спорту, котрий має вищу або спеціальну освіту і відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень, організовує й здійснює навчально-виховну роботу з учнями закладів загальної середньої освіти з метою формування в них фізичної культури, сприяння гармонійному розвитку особистості, формування позитивних властивостей, зміцнення здоров'я, фізичної та психологічної підготовки до активної життєдіяльності [187, с. 7].

Професія вчителя фізичної культури належить до педагогічних, а отже передбачає здобуття педагогічної освіти як «системи професійної підготовки до здійснення педагогічної діяльності» [114]. Водночас педагогічна діяльність – це особливий вид соціальної діяльності, що спрямована на передачу культури та досвіду новим поколінням, створення умов для їхнього особистісного розвитку. Отже, педагогічна діяльність – це діяльність, спрямована на навчання, виховання та розвиток учнівської молоді, а відтак характеризується доволі високим рівнем відповідальності. Основна відмінність представників цієї професії типу «людина – людина» полягає в тому, що вчитель, з одного боку, є провідником, а з іншого – рушієм освітніх перетворень.

Порівняно з учителями інших спеціальностей і галузей освіти, вчитель фізичної культури працює в особливих умовах, визначених специфікою навчального предмета. Аналіз науково-педагогічної літератури [53] дозволяє узагальнити ці умови за трьома групами: а) умови психологічного навантаження; б) умови фізичного навантаження; в) умови, зв'язані з факторами навколишнього середовища (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Особливі умови педагогічної діяльності вчителя фізичної культури

Умови психологічного навантаження	Умови фізичного навантаження	Умови, зв'язані з факторами навколишнього середовища
високий шумовий фон уроків і позаурочних заходів	необхідність показу/демонстрації техніки виконання рухових дій і фізичних вправ;	кліматичні та погодні фактори проведення занять на відкритому повітрі
значні навантаження на мовленнєвий апарат і голосові зв'язки	здійснення одночасно з учнями рухової діяльності	необхідність використання різного спортивного інвентаря та обладнання
необхідність контролю за рівнем рухової активності та навчальним навантаженням кожного учня під час уроку	необхідність забезпечення своєчасної допомоги та страховки учнів під час виконання рухових дій і фізичних вправ	санітарно-гігієнічні умови спортивних залів і майданчиків, спортивних споруд
відповідальність за життя й здоров'я учнів, оскільки порушення техніки виконання окремих рухових дій і фізичних вправ має високий ступінь травмонебезпечності	потокова робота з дітьми різних вікових груп в один день (за розкладом уроків) або одночасно (позакласні та позашкільні фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи)	велика (порівняно з класним кабінетом), навчальна площа – спортивна зала, ігровий майданчик, стадіон тощо

Погоджуємося з думкою вітчизняної дослідниці О. Стасенко про те, що базовою відмінністю професійної діяльності вчителя фізкультури є *руховий складник* (потреба демонструвати фізичні вправи, виконувати рухові дії з класом, страховка учнів під час виконання складнокоординаційних рухів і вправ), техніко-тактична підготовленість, спеціальна тренуваність і знання основ суддівства з видів спорту, передбачених шкільною програмою [215, с. 209].

Крім того, як зазначає Ю. Голенкова, у роботі вчителя фізичної культури можна виокремити такі види спортивно-педагогічної діяльності: формування інтересу учнів до занять фізичною культурою і спортом, орієнтація на підвищення спортивної майстерності у спортивних гуртках і секціях, оцінка

рівня фізичної підготовленості, фізичного розвитку й вихованості, здійснення професійно-освітнього процесу [53, с. 9].

Отже, соціальна функція вчителя фізичної культури полягає у передачі учнівській молоді теоретичних знань щодо цінностей культури фізичної, а також формування у школярів практичних умінь і навичок організації рухової активності з метою зміцнення їхнього здоров'я, профілактики захворювань, розвитку функціонального стану організму, виховання культури поведінки та лідерських якостей, формування готовності до подальшого навчання та трудової діяльності. На сучасного вчителя фізичної культури покладається відповідальність не лише за організацію та проведення уроку фізичної культури, а й за розвиток у школярів інтересу до самостійних занять фізичними вправами та спортом у позаурочній діяльності: фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходах. Специфіка роботи вчителя фізичної культури полягає в тому, що він, з одного боку, як предметник реалізує окреслені нормативними вимогами завдання фізичного виховання школярів у процесі формальної фізкультурної освіти в урочній діяльності, а з іншого – виступає організатором неформального фізичного виховання учнів, спрямовуючи зусилля на залучення учасників освітнього процесу до змістовної й систематичної рухової активності у позанавчальний час.

У цьому зв'язку поняття *«вчитель фізичної культури»* в нашому дослідженні використовуємо на позначення *педагогічного працівника закладу загальної середньої освіти, котрий у процесі урочної та позаурочної освітньої, фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності організовує і здійснює фізичне виховання учнівської молоді, спрямоване на забезпечення відповідного фізіологічного розвитку організму, його зміцнення і загартування; удосконалення та гармонізацію психофізичних якостей; підвищення працездатності; формування ціннісних орієнтацій щодо систематичної фізичної активності; виховання морально-вольових, етичних та естетичних особистісних інтенцій.*

Сутнісна характеристика діяльності вчителя фізичної культури вимагає уточнення одного з базових понять дослідження, а саме поняття «фізкультурна освіта». Автором цього терміна є П. Лесгафт [135], котрий розумів його в інтерпретації «фізична освіта» як процес формування організму та особистості у процесі засвоєння системи знань щодо раціонального використання людиною своїх фізичних і психічних можливостей, контролю рухових навичок, необхідних для життєдіяльності.

Аналіз сучасної наукової літератури дозволяє розглядати фізкультурну освіту на двох категоріальних рівнях: «*неспеціальна (непрофесійна, загальна) фізкультурна освіта*» як різновид фізичної культури, педагогічний процес, що здійснюється цілеспрямовано у закладах освіти, спортивних і фітнес-клубах, секціях, а також опосередковано у побутовій, оздоровчій і рекреаційній діяльності, у масовому спорті з метою набуття особистістю цінностей фізичної культури, формування специфічних знань, відповідної мотивації та рухових навичок [227, с. 26] та «*спеціальна (професійна) фізкультурна освіта*» як процес підготовки особистості з визначеним набором властивостей, якостей і функцій її підготовленості до майбутньої професійної діяльності, інтеграції фізичної і професійної освіти, професійно орієнтованої системи фізичного виховання [23, с. 53].

Таким чином, підготовка вчителя фізичної культури потребує спеціальної освіти, що згідно з Міжнародним стандартним класифікатором освіти ЮНЕСКО (ISCED) визначається як вид цілеспрямованої та систематичної діяльності, що виконується для задоволення освітніх потреб, є організованим процесом комунікації, спрямованим на навчання, і водночас результатом удосконалення особистості шляхом формування в неї системи знань, умінь і навичок, її виховання та самовиховання, розвитку й саморозвитку [145]. Уважаємо, що в означеному контексті поняття «спеціальна фізкультурна освіта» і «професійна освіта» відносно особистості вчителя фізичної культури є тотожними.

Погоджуємося з думкою українських науковців Л. Кравченко і П. Хоменка про те, що професійна освіта в сучасних умовах реформування є невід'ємним

складником соціально-економічного, інтелектуального, духовного й фізичного оновлення суспільства, оскільки її ключовими рисами є неперервність засвоєння знань, професійна компетентність і ціннісне ставлення до власного фізичного стану та здоров'я нації загалом з урахуванням потреб і моделей життєтворчості [119, с. 36].

Нам також імпонує думка вітчизняного дослідника Г. Буянова про те, що професійна освіта є процесом усвідомлення «сукупності відповідних знань, умінь і навичок, якостей, досвіду роботи та стандартів поведінки, що забезпечують можливість успішної кар'єри за обраною професією» [38, с. 30]. Тому для нашого дослідження є важливим акцентування уваги на тому, що термін *«професійна освіта»* використовується в значенні *підготовки фахівця певної кваліфікації, зміст якої полягає в ознайомленні з науковими принципами та технологіями майбутньої професійної діяльності, формуванні професійно-прикладних умінь і навичок, особистісних якостей, необхідних для подальшої ефективної праці у певній сфері діяльності.*

У цьому зв'язку вважаємо за доцільне уточнити сутність поняття *«майбутній учитель фізичної культури»* як особи, котра здобуває професійну освіту. Підкреслимо, що в науковій літературі існує кілька визначень означеного поняття. Так, вітчизняна науковиця Ю. Зайцева зазначає, що майбутній учитель фізичної культури є фахівцем у галузі фізичної культури та спорту, який організовує й здійснює навчально-виховний процес з учнями закладів загальної середньої освіти [89].

Дослідниця Л. Іванова зі співавторами поняття *«майбутній учитель фізичної культури»* потрактовує як особистість, що професійно підготовлена до викладання предмета «Фізична культура» та до ефективної організації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями [98, с. 7– 8].

Схожу думку висловлює Н. Степанченко, яка розглядає майбутнього вчителя фізичної культури в якості суб'єкта освітнього процесу, котрий забезпечує фізичне виховання та відповідну підготовку школярів, проводить уроки фізичної культури [216, с. 8].

Дослідниця Л. Сущенко характеризує майбутнього вчителя фізичної культури як особистість, котра цілеспрямовано здобуває кваліфікацію відповідного освітнього рівня у процесі спеціально організованої освітньої діяльності у закладі вищої освіти, спрямованої на підготовку до подальшої професійної діяльності, формування високого рівня фізичної культури здоров'язбереження учнів [221, с. 76].

Нам імпонує думка сучасного дослідника І. Гринченка, який поняття «майбутній учитель фізичної культури» у руслі нових тенденцій реформування освіти характеризує як особу, котра здобуває кваліфікацію за певним освітнім рівнем у закладі вищої освіти з метою забезпечення подальшої професійної діяльності [63, с. 86].

Таким чином, *майбутні вчителі фізичної культури розглядаються нами як здобувачі педагогічних закладів вищої освіти, які набувають професійної кваліфікації за певним освітнім рівнем (першим або другим) за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) і планують у подальшому ефективно здійснювати фахову діяльність з навчання, виховання і розвитку учнівської молоді в освітній галузі «Фізична культура».*

Відповідно до стратегії Нової української школи саме вчитель є ключовим агентом освітніх змін, а отже рівень його професійної підготовки визначає успіх реалізації на практиці нових педагогічних принципів і підходів. З огляду на вищезазначене, для нашого дослідження важливими є поняття «*підготовка*», «*професійна підготовка*», «*готовність*», «*компетентність*», «*професійна компетентність*», «*професіоналізм*» щодо професії вчителя фізичної культури. Деталізуємо зміст ключових понять нашого дослідження, віднесених *до другої групи*.

Системоутворювальним у нашому дослідженні є термін «підготовка». Згідно зі словником української мови поняття «підготовка» потрактовується як «запас засвоєних знань, навичок, досвіду, набутих у процесі навчання, практичної діяльності» [41; 176, с. 417]. У науково-педагогічному вимірі поняття «підготовка» розглядається як процес передачі знань, збагачення умінь і

навичок, життєвих інтенцій, необхідних людині для виконання специфічних завдань [172]. На думку вітчизняної дослідниці М. Васильєвої, поняття «підготовка» передбачає процес формування й розвитку знань, умінь, навичок та індивідуальних особливостей особистості, необхідних для здійснення діяльності у навчанні, професійній освіті чи самоосвіті, набуття особистістю певного соціального та практичного досвіду виконання професійних завдань на високому рівні [40].

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволяє потрактовувати поняття «підготовка» як *процес формування і вдосконалення соціально-особистісних характеристик і сукупності знань, умінь і навичок здобувача вищої освіти, необхідних для ефективного здійснення певного виду діяльності (навчальної, професійної тощо) та самовдосконалення.*

Напрацювання вчених дозволяють зробити висновок, що суть поняття «підготовка» в контексті теми нашого дослідження уточнюється за допомогою взаємозалежного поняття «професійна підготовка».

У сучасній науковій літературі накопичено значний досвід висвітлення різних аспектів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО. Так, визначено зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (А. Абдураман, В. Купрієнко, О. Непша [1]; А. Проценко [187] та ін.), уточнено особливості організації освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу (О. Гауряк [51]; І. Іваній [94]), у процесі викладання окремих модулів [160]; шляхи оптимізації та модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури (О. Тимошенко [224]; І. Шаповалова [245]). Проте нині не існує єдиного трактування поняття «професійна підготовка».

Нам імponує думка науковиці Л. Боднар про те, що професійна підготовка є системою змінних, які полягають у формуванні професійної спрямованості особистості, розширення й збагачення рівня її професійних знань, умінь і навичок у процесі самостійної навчальної і дослідної діяльності [32, с. 83].

У контексті нашого дослідження важливою також є позиція В. Наумчука, котрий розглядає професійну підготовку майбутнього вчителя фізичної культури як систему організаційно-педагогічної діяльності, спрямовану на забезпечення формування в особистості фахової спрямованості знань, умінь і навичок та професійної готовності до конкретної діяльності [160, с. 8].

Дослідниця Л. Сущенко професійну підготовку майбутнього фахівця сфери фізичної культури розглядає як процес, що відображає науково і методично обґрунтовані заходи закладів вищої освіти на формування упродовж усього періоду навчання рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації фізичного виховання різних верств населення регіону та успішної роботи в усіх ланках спортивного руху з урахуванням сучасних вимог ринку праці [222, с. 15].

Аналіз науково-педагогічної літератури [22; 169; 169; 253] дозволяє стверджувати, що поняття «професійна підготовка» інтерпретується у кількох значеннях: 1) як цілеспрямований педагогічний процес з формування в особистості системи теоретичних знань і практичних навичок їх реалізації у майбутній професійній діяльності; 2) як інтегральна характеристика фахівця, що є складною динамічною системою професійнозначущих якостей, що визначають успішність подальшої діяльності за фахом і готовність до неї; 3) як підвищення рівня професіоналізму фахівця у процесі здобуття освіти, стимулювання спроможності до неперервного професійного зростання (Додаток А, таблиця 1).

Отже, під професійною підготовкою розуміється процес і система педагогічних впливів, спрямованих на підготовку кваліфікованих кадрів для певної галузі (в нашому випадку – фізкультурної освітньої), що передбачає засвоєння змісту відповідного рівня освіти та набуття особистісних якостей, що забезпечують спроможність здійснення педагогічної діяльності. В означеному аспекті важливим буде уточнення про те, що своєрідність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури передбачає синтетичне врахування закономірностей педагогічної і спеціальної фізкультурної освіти. Якщо першу забезпечують теоретичні дисципліни психолого-педагогічного

циклу, то друга здобувається в процесі опанування змістом спеціалізованих вивчення, оволодіння системою рухових навичок, набуття досвіду організації фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи, а отже, передбачає відповідність кваліфікаційним вимогам, що визначає вчителя як фахівця певної спеціальності.

У структурі процесу професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в ЗВО дослідники [1, с. 39] виокремлюють такі складники: цільовий, змістовий, технологічний, результативний (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Складники процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО

Таким чином, *професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури ми розглядаємо як систему організаційно-педагогічних заходів, що здійснюються протягом усього періоду навчання, і спрямовані на стимулювання розвитку особистості здобувачів вищої освіти та формування в них сукупності знань, умінь і навичок для забезпечення готовності до виконання професійної діяльності відповідно до кваліфікаційних характеристик.*

Визначаючи сутність поняття «професійна підготовка майбутнього вчителя фізичної культури», ми акцентуємо увагу на тому, що майбутній учитель

фізичної культури має бути підготовленим до майбутньої професійної діяльності, отже *готовність* визначаємо як важливу передумову успішної діяльності випускника за фахом.

У науковій літературі поняття «готовність» потрактовується у широкому розумінні як результат наполегливої праці та бажання працювати, а в більш вузькому – як результаті фахового й особистісного розвитку; у вузькоспецифічному значенні характеризується як стан психологічної мобілізації важливих якостей особистості у певних умовах для реалізації діяльності. Конкретним вираженням готовності на рівні явища виступають емоційні, вольові та інтелектуальні характеристики поведінки особистості [211, с. 49].

Готовність до педагогічної діяльності також характеризується як цілісний прояв особистісних якостей, що забезпечують успішне виконання професійних функцій учителя. Такий прояв є багатокомпонентним структурним утворенням, базисом якого є позитивна мотивація і усвідомлення майбутнім фахівцем цінності педагогічної професії, сформованість у нього професійно значущих рис характеру, сукупність професійно-педагогічних знань, умінь і навичок, певний досвід їх практичного використання, задоволеність діяльністю [4].

У структурі готовності до педагогічної діяльності науковці виокремлюють такі складники: *особистісна готовність*, що відображає рівень сформованості професійної самосвідомості, ставлення до діяльності, почуття відповідальності, впевненість в успіху, мобілізація сил для виконання завдань і *операційно-технічна (педагогічна, предметна) готовність*, що характеризує рівень знань, умінь і способів професійної діяльності, вміння їх застосовувати на практиці (за А. Ліненко [137]).

Дослідниця Л. Рибалко [195] розуміє професійну готовність майбутнього вчителя як особистісне інтегративне новоутворення мислення, свідомості, якостей і здібностей (інтелектуальних, психічних, фізичних та ін.) особистості майбутнього вчителя, що забезпечує ефективне виконання ним професійних функцій. Схожу думку обстоює науковиця М. Караченкова, яка в структурі

професійної готовності здобувачів вищої освіти до діяльності вчителя фізичної культури виокремлює такі компоненти готовності: психологічний, фізичний, психофізіологічний, теоретичний і практичний [103, с. 4– 5].

Важливою в руслі досліджуваної нами проблеми також є думка дослідниці О. Котової [117], котра професійну готовність майбутніх учителів фізичної культури визначає як інтегральне утворення, що виявляється на суб'єктному рівні як ієрархічна система, що поєднує мотиваційний, когнітивний і діяльнісний складники.

Готовність до педагогічної діяльності також розглядається як рівень професійної майстерності, що передбачає оволодіння майбутнім учителем стандартами професійно-педагогічної освіти, самостійного та ефективного виконання різних функціональних обов'язків і видів діяльності в рамках обраної спеціальності [167].

Отже, структура професійної готовності розуміється вченими у єдності мотиваційного, теоретичного і практичного складників, а також креативності, що виражається в прагненні та спроможності майбутнього вчителя до продуктивної, творчої педагогічної праці.

Ураховуючи означений аспект, поняття «готовність» ми розумітимемо в контексті, запропонованому вітчизняним дослідником А. Проценком. З педагогічного погляду вчений визначає готовність до професійної діяльності як сукупність професійно встановлених вимог до вчителя, що з одного боку, є результатом психологічної, інтелектуальної та фізичної підготовленості, що забезпечують високу результативність виконання педагогічної діяльності; а з іншого – як цілісний багатокomпонентний вияв науково-теоретичної й практичної компетентності, що є основою професіоналізму майбутнього вчителя фізичної культури [188].

Таким чином, поняття *«готовність до професійної діяльності майбутнього вчителя фізичної культури»* розглядаємо з одного боку, як *інтелектуальну, фізичну, психологічну, методичну відповідність професійно (кваліфікаційно) встановленим вимогам, що забезпечують високу*

результативність, самостійність і креативність виконання педагогічної діяльності в фізкультурній освітній галузі, а з іншого – як цілісне багатокomпонентне виявлення професійної майстерності педагога.

Як показало дослідження, в науковій літературі поняття «готовність» позначається різними термінами: «компетентність», «професіоналізм», «майстерність». Зважаючи на те, що означені поняття мають різні тлумачення, схарактеризуємо ті сутнісні характеристики їх використання, яких ми дотримуємося у нашому науковому пошуку.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема впровадження компетентнісної освіти актуалізується як у зарубіжному (Р. Барнетт (R. Barnett) [268]; Г. Холмс (G. Holmes), Н. Хоппер (N. Hooper) [329]); Дж Равен (J. Raven) [387]; М. Салас Веласко (M. Salas Velasco) [394] та ін.), так і у вітчизняному науковому просторі (В. Баранівський [16], О. Гулай [67], О. Дубасенюк [82], С. Лейко [134], О. Пометун [178], В. Ягупов, В. Свистун [254] та ін.). Вивченню особливостей формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури присвячені роботи О. Гауряк [51], І. Іванія [94], А. Проценка [187], Н. Самсутіної [201]. На думку науковців, компетентність – це комплексний показник особистісного розвитку й готовності до певного виду діяльності. Набуття компетентностей дає людині можливість орієнтуватися в сучасному інформаційному суспільстві, здійснювати подальший саморозвиток у невизначених умовах. Водночас позиція дослідників щодо трактування поняття «компетентність» є нечіткою: одні визначають її як знання, уміння, спроможності, що характеризують здатність виконувати певні види діяльності. Інші стверджують, що ця категорія є інтегративним утворенням особистості, що акумулює вміння, навички, досвід і риси особистості, які визначають бажання, готовність і здатність ефективно розв'язувати проблеми і завдання у певній галузі (Додаток Б, таблиця 2).

Законом України «Про освіту» (2017) закріплено трактування поняття «компетентність» у розумінні «динамічної комбінації знань, умінь, навичок,

способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей, які визначають здатність особистості успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [182].

Як бажана властивість особистості компетентність характеризує людину, котра має достатній рівень знань і кваліфікації у певній галузі [210, с. 250].

Словник професійної освіти описує компетентність як ознаку ефективної професійної діяльності, як сукупність навичок та умінь: здатність аналізувати, прогнозувати результати такої діяльності, використовувати інформацію [183, с. 74].

На думку українських дослідників Ю. Приступи, С. Криштанович, В. Басараб, компетентність має важливе значення для ефективності певного процесу в конкретній галузі, що передбачає наявність у людини сукупності спеціалізованих знань, предметних навичок, способів мислення, а також відповідальності за свої дії. Отже, компетентний фахівець, на думку науковців, – це експерт зі сформованими специфічними навичками [307]. Погоджуємося з цією думкою.

За визначенням І. Зязюна, професійно-педагогічна компетентність характеризує готовність і здатність особистості професійно виконувати педагогічні функції відповідно до прийнятих на даний момент у суспільстві норм і стандартів, які можна оцінити лише в практичній діяльності [91, с. 14]. Ця думка узгоджується з результатами вітчизняного дослідника Д. Пеньковця [173], котрий наголошує, що професійна компетентність учителя розглядається як інтегральна характеристика особистісної й фахової майстерності педагога, що дозволяє йому самостійно та ефективно досягати цілей освітнього процесу; як симбіоз його теоретичної та практичної підготовленості до здійснення педагогічної діяльності.

Ми поділяємо думку Л. Кайдалової, яка професійну компетентність учителя розглядає як органічне поєднання теоретичної і практичної готовності, що має такі складники: знання змісту предмета, основ педагогіки, психології,

логіки; дидактичних принципів, методів, форм організації освітнього процесу; володіння освітніми технологіями; комунікативні навички [100].

Нам імпонує думка вітчизняної науковиці С. Іванової, котра професійну компетентність визначає як здатність майбутнього фахівця адаптуватися на рівні визначеного державою певного стандарту до вимог потенційного професійного середовища, що виражається в ефективній діяльності та демонструванні належних особистісних якостей, спроможності мобілізації для цього відповідних знань, умінь, навичок, емоцій, внутрішньої мотивації, ставлень, моральних і етичних цінностей, досвіду з усвідомленням змінюваності актуальних знань і умінь та спроможністю акумулювати інші ресурси для їх компенсації. На підставі аналізу наукових джерел з проблеми формування в особистості вчителя пізнавальної, особистісної та професійної компетентності, у структурі останньої дослідниця виокремлює такі складники: спеціальний, соціальний, особистісний, індивідуальний, що мають бути сформовані під час навчання у ЗВО [97, с. 108–109].

Водночас узагальнення підходів щодо розуміння сутності поняття «професійна компетентність» дозволяє стверджувати, що, незважаючи на наявність вичерпних досліджень проблеми професійної компетентності вчителя, у науковому дискурсі тривають спроби систематизувати складники професійної компетентності вчителя фізичної культури, що визначаються специфікою його діяльності, її метою, завданнями та функціями. Узагальнено структура професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури у науковій літературі розглядається як єдність когнітивного, мотиваційно-ціннісного, поведінкового складників, що змістовно і функціонально зв'язані з ціннісним ставленням до фізичної культури [335].

Важливе значення для нашого дослідження має професійно-компетентна модель учителя фізичної культури, представлена Н. Степанченко. У структурі моделі дослідниця пропонує шість складників (мотиваційно-педагогічний, конструктивно-педагогічний, організаційно-педагогічний, педагогічно-рефлексивний, педагогічно-технологічний, когнітивно-педагогічний), кожен з яких наповнений елементами (особистісними утвореннями), необхідними

вчителю фізичної культури для якісного виконання професійних функцій [217, с. 115].

Як бачимо, термін «компетентність» тісно зв'язаний з поняттями обізнаності, досвідченості, майстерності, а отже професіоналізму в певному колі питань конкретної галузі діяльності. Нам імпонує думка дослідниці В. Гриньової [65], котра *професіоналізм* визначає як особливу властивість людини, здатної до систематичного, ефективного та надійного виконання складної діяльності у непередбачуваних умовах; ступінь оволодіння професійною діяльністю, що відповідає стандартам та об'єктивним вимогам суспільства, відображає високий рівень підготовленості фахівців до діяльності за фахом. На думку науковиці, професіоналізм учителя виявляється у творчій активності, систематичному підвищенні кваліфікації, здатності задовольняти потреби виробництва, а передумовою його досягнення є формування професійно важливих якостей особистості, розвиток спеціальних здібностей до педагогічної праці. Відповідно, учитель фізичної культури – це компетентний спеціаліст у сфері фізичного виховання та здоров'я людини, який може ефективно організовувати пізнавальну діяльність і професійно розв'язувати завдання формування фізичної культури школярів (підвищення рівня фізичної підготовки, виховання особистісних якостей, оптимізація рухового режиму, оздоровлення) в урочній і позаурочній діяльності [347].

Отже, результати аналізу наукових джерел засвідчують, що завдання професійної підготовки полягає у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури під час усього періоду їх навчання в закладі вищої освіти. З огляду на вищезазначені характеристики поняття «професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури» розглядається нами як *цілеспрямований і організований процес формування професійних та особистісних компетентностей майбутнього фахівця, що визначають бажання, готовність і спроможність самостійно, ефективно і творчо розв'язувати проблемні завдання у контексті заданих наперед кваліфікаційних вимог щодо системи знань і практичного досвіду планування й організації*

освітньої, фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності у закладах загальної середньої освіти.

Така підготовка в умовах інноваційних змін потребує переосмислення й модернізації, адже нинішні здобувачі освіти – майбутні вчителі фізичної культури в недалекому майбутньому стануть провідниками нового знання. Перед системою вищої педагогічної освіти постають невідкладні завдання: створити розвивальне освітнє середовище, що дозволить підвищити якість сучасної підготовки фахівця нового типу – педагога-новатора, педагога-дослідника; забезпечити умови, що дозволяють студентам в освітньому процесі розвивати самостійність, креативне мислення, здатність творчо осмислювати й засвоювати новітні знання та інноваційні технології фізичного виховання учнівської молоді у новому інформаційному суспільстві. Ми переконані, що однією з технологій, яка забезпечує розвиток означених компетентностей у сучасних умовах, є змішане навчання.

Відтак **третя група дефініцій** зв'язана з визначенням сутності термінів «змішане навчання», «дистанційне навчання», «електронне навчання», «мережеве навчання», «гібридне освітнє середовище», «відкрита освіта».

Термін «змішане навчання» в останні роки набув значної популярності як позначення окремих форм навчання з використанням технологій. Однак наразі він залишається недостатньо визначеним. Насамперед, це відбувається через строкатість підходів щодо розуміння сутності й змісту означеного феномену, що у зарубіжній і вітчизняній науковій практиках також має назви «комбіноване», «інтегроване», «гібридне» (англ. *blended, mixed, hybrid*) навчання. Змістова характеристика означених термінів указує на базову концептуальну характеристику – комбінування, поєднання, змішування різних складників. Це підкреслює багатовимірність нового педагогічного явища. Ураховуючи зазначене вище, вважаємо за необхідне розглянути цей аспект більш детально.

Зауважимо, що термін «змішане навчання» спочатку виник і набув поширення у зарубіжній теорії і практиці. Попри те, що концептуальні основи змішаного навчання сформувалися в 1960-х роках, фактично формальних

термінів для їх опису не існувало аж до кінця 90-х років ХХ століття. Перше використання терміна «змішане навчання» (англ. *Blended Learning*) з'явилося в прес-релізі інтерактивного навчального центру EPIC в Атланті 1999 року як новий метод дистанційного навчання студентів [275]. У дослідженні, що було опубліковане в науковому журналі 2002 року, авторка М. Дрісколл (M. Driscoll) зауважила, що «...змішане навчання означає різні речі для різних людей і тим самим ілюструє його невикористаний потенціал» [300]. Науковиця дещо розширила зміст цього поняття, виокремивши чотири різні концепції, які позначаються терміном «змішане навчання»:

1) комбінування або змішування веб-технологій для досягнення освітньої мети (наприклад, відеоконференція у прямому етері, самостійне навчання та спільне навчання; потокове відео, аудіо та текст);

2) комбінування педагогічних підходів (наприклад, конструктивізм, біхевіоризм, когнітивізм) для отримання оптимального результату навчання з використанням інформаційних технологій чи без них;

3) поєднання очного й електронного навчання під керівництвом викладача;

4) інтеграція освітніх технологій з навчальними завданнями прикладного спрямування для формування практичного досвіду [там само300].

Дослідники Д. Вейтелок (D. Whitelock) і А. Джелфс (A. Jelfs) у спеціальному випуску «Журналу освітніх медіа» щодо проблематики змішаного навчання узагальнили три підходи щодо розуміння сутності терміна «змішане навчання»: 1) поєднання традиційного навчання з мережевим або веб-навчанням; 2) комбінування різних стратегій навчання (офлайн і онлайн; індивідуальної та групової; синхронної та асинхронної тощо); 3) інтеграція різних педагогічних підходів безвідносно до використання інформаційно-комунікаційних технологій [428].

Поступово завдяки напрацюванням учених (Дж. Реай (G. Reay [388], І. Томпсон (I. Thomson) [414], Дж. Роні (J. Rooney) [390], Дж. Йонг (J. Young) [436] та ін.) науковий простір збагатився новими визначеннями поняття «змішане навчання». Утім першочергово означений термін позначав не

узагальнену дидактичну теорію, а часткові інтегровані методики, що розвивалися паралельно з такими практиками, як «електронне навчання», «віртуальне навчання» у руслі поєднання традиційних і дистанційних навчальних курсів. Широта тлумачень означає, що майже будь-яке комбінування двох або більше концепцій, принципів, форм, методів, інструментів організації навчального процесу, можна вважати змішаним навчанням [76].

Із розвитком цифрових технологій, супутникового телебачення, високошвидкісного та бездротового інтернету, його доступності з різних персональних мультимедійних пристроїв, удосконалення засобів синхронного зв'язку, змінився також вектор дослідження проблеми змішаного навчання. Зокрема, американські дослідники Г. Гарріман (G. Harriman) [324] та Р. Вьоз (R. Voos) [423] змішане навчання розглядають як спільну освітню програму, що поєднує міжособистісну (віч-на-віч) і комп'ютерну (синхронну/онлайн або асинхронну/офлайн) взаємодію між викладачами та здобувачами освіти в спеціально організованому освітньому середовищі. У результаті поглибленого аналізу означених явищ усталилося розуміння різниці між «онлайн» і «офлайн» як відмінності між інтернет- та особистісною комунікацією [407, с. 534].

Зокрема, американські дослідники М. Хорн (M. Horn) і Х. Стаккер (H. Staker) змішане навчання визначають як реалізацію «формальної освітньої програми», де здобувач: по-перше, навчаються принаймні частково онлайн, тобто без фізичної присутності, а частина контенту представлена в електронному форматі й надається за допомогою інформаційних технологій; по-друге, частково може визначати час, місце, шлях, швидкість опрацювання навчального матеріалу (наприклад, за потреби зупиняти на паузу відеолекції, повторно відпрацьовувати практичні навички в інтерактивних вправах тощо); по-третє, має відвідати певну кількість занять у закладі освіти з метою очної навчальної взаємодії з викладачем; а *викладач*: забезпечує продуману інтеграцію очних і онлайн-занять, персональний дидактичний супровід кожного здобувача, створення умов для колективної співпраці й спілкування, об'єктивний

моніторинг результатів навчання. При цьому визначальними характеристиками змішаного навчання є те, що його результатом має стати формування в кожного здобувача нового індивідуального пізнавального досвіду, а освітній процес не обмежується стінами закладу освіти, розкладом, структурою курсу, змістом лекцій, методами навчання чи стратегіями здобуття знань, оскільки інтерактивне та адаптивне змішане навчання орієнтоване на інтереси й потреби конкретного, а не усередненого здобувача, а тому є персоналізованим і особистісно орієнтованим [331, с. 4].

Крім того, результати мета-аналізу всебічного огляду науково-обґрунтованих досліджень щодо змішаного навчання виявили спільні риси у визначенні того, що змішане навчання у науковій літературі номінується як поєднання очного (віч-на-віч, f2f) та онлайн режимів навчання, що є технологічно опосередкованими, оскільки суб'єкти освітнього процесу деякий час певний час перебувають віддалено [401].

Таким чином, у сучасній науковій літературі поняття «змішане навчання» залишається дискусійним. Аналіз напрацювань зарубіжних і вітчизняних науковців дозволяє стверджувати, що змішане навчання розглядається як синергетична концепція (система ідей, теорій, моделей, рівнів, методів і засобів організації освітньої діяльності), що характеризується новим баченням процесу і результативності навчання. Сучасна наукова спільнота почала надавати терміну «змішане навчання» нових значень, послуговуючись базовою його конотацією на основі узагальнення практичного досвіду поєднання очного й електронного навчання (Додаток В, таблиця 3).

Згідно з таксономією, запропонованою дослідниками І. Алленом і Дж. Сейманом (I. Allen, J. Seaman) [260], існує чотири рівні комбінування традиційного й електронного (онлайн) навчання (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Таксономія рівнів електронного навчання (за [261, с.7])

Частка онлайн вмісту	Тип освітньої взаємодії	Характеристика освітньої взаємодії
0 %	Традиційна очна (наживо)	інтернет-технології не застосовуються для передачі навчального контенту; зміст курсу надається в прямому спілкуванні в усній або письмовій формі
1-29%	Ресурснозбагачена / вебпідтримка	інтернет-технології застосовуються в якості допоміжних у структурі очного курсу (наприклад, розміщення електронних матеріалів у віртуальних класах для самостійної роботи здобувачів тощо)
30-79%	Змішана	поєднує онлайн та особисте навчання: частина навчального матеріалу надається студентові в електронному форматі; зменшується кількість очних зустрічей
80%+	Онлайн	більшість або весь освітній контент надається віддалено (за допомогою інтернет-технологій); зустрічі наживо можуть відбуватися в режимі відеоконференцій

Як видно з таблиці 1.2, змішане навчання характеризується інтеграцією очного та дистанційного складників очної й електронної цілеспрямованої дидактично обґрунтованої освітньої взаємодії, що обов'язково містить частку (від 30% до 80%) синхронних і асинхронних онлайн видів діяльності з оперування електронним контентом. Таке комбінування матеріалу передбачає різні моделі упорядкування очного й електронного складників освітнього процесу. На нашу думку, саме дидактично обґрунтоване поєднання змістової діяльності в обох режимах, форм, методів і засобів очного й електронного навчання залежно від особливостей теми, дисципліни, освітньої програми і є в сучасному розумінні змішаним навчанням, оскільки ефективність освоєння

курсу безпосередньо залежить від методично продуманого поєднання, співвідношення й характеру викладення матеріалу й стратегій його засвоєння здобувачами освіти.

Як наголошує вітчизняний дослідник К. Бугайчук, відмінність традиційного і ресурсно-збагаченого навчання від власне змішаного навчання полягає в тому, що технології веб підтримки та інші технічні засоби навчання використовуються не лише для зберігання й передачі освітнього контенту, а насамперед, для забезпечення навчальної взаємодії на різних рівнях: студент – викладач, студент – контент, студент – студент тощо. В умовах змішаного навчання саме викладач стає розробником «педагогічного сценарію» онлайн діяльності здобувачів, надає консультації та підтримку, а отже здійснює таку ж активність, як і під час традиційного навчання [36, с. 14].

Разом з тим зауважимо, що сучасні дослідники акцентують увагу на різниці в методології гібридного і змішаного навчання. Так, представники Консорціуму Онлайн Навчання (Online Learning Consortium) вказують, що це дві різні моделі навчання, оскільки *змішане навчання (blended learning)* поєднує особистісне навчання з асинхронними методами навчання у вільний час за певним розкладом в аудиторії та поза нею, а *гібридне навчання (hybrid learning)* – це метод навчання, за якого викладачі навчають студентів особисто (віч-на-віч), але віддалено. У гібридних моделях навчання асинхронні методи можуть бути використані як доповнення до синхронної безпосередньої взаємодії [279].

Ураховуючи думку дослідників, зауважимо, що потрактовування терміна «гібридне навчання» підкреслює невпинну еволюцію розуміння сутності й методики змішаного навчання в світовому контексті, що в умовах пандемії з дескриптивного (описового) поняття усталилося до фактичної норми.

Результати аналізу вищезазначених положень дозволили виокремити концептуальні характеристики змішаного навчання: по-перше, воно може бути застосоване лише у рамках формальних освітніх програм; по-друге, здійснюється під керівництвом викладача, коли частина навчальної взаємодії відбувається наживо, а інша – у віртуальному середовищі; по-третє, має

забезпечувати студентам можливість частково визначати час, місце, спосіб і темп навчання; по-четверте, в результаті взаємодоповнення очного і онлайн складників у здобувачів освіти має сформуватися новий персоналізований контекст системи знань, умінь і навичок та індивідуалізований досвід їх практичного застосування в майбутній практичній діяльності [26]. У контексті обґрунтованого поділяємо позицію науковців М. Хорна (M. Horn) і Х. Стаккер (H. Staker) про те, що змішане навчання є «рушієм студентоцентрованого, персоналізованого й компетентнісного підходу в освіті» [331, с. 11].

Таким чином, у сучасних дослідженнях можна виділити два підходи до визначення поняття «змішане навчання». Перший підхід розглядає змішане навчання як застосування інформаційно-освітніх ресурсів у традиційному навчанні із використанням елементів синхронного (за домовленістю) й асинхронного (за замовчуванням) онлайн навчання у якості методології викладання. Другий базується на розумінні змішаного навчання як певного формату навчальних курсів в якості дидактичної моделі, технології, методики. У цьому разі частина матеріалу викладається та зберігається в електронному форматі, а його закріплення й відпрацювання відбувається під час очних занять з використанням активних методів навчання (або навпаки – матеріал викладається в процесі спілкування наживо, а опрацьовується й контролюється з допомогою інструментів електронного навчання як в аудиторії, так і віддалено).

Поділяємо думку дослідників про те, що змішане навчання належить до так званого «третього покоління» систем дистанційного навчання [378, с. 26]. Зокрема, на нормативно-законодавчому рівні закріплено розуміння змішаного навчання як «різновиду технології дистанційного навчання, що дозволяє реалізувати навчальний процес у закладах освіти» [79].

Ураховуючи напрацювання вчених і окреслені підходи щодо розуміння сутності змішаного навчання, в нашому дослідженні ми характеризуємо змішане навчання як гібридну технологію, що передбачає оптимальне поєднання (від 30 до 80%) традиційних та інноваційних способів організації навчального процесу

і орієнтована на індивідуальні запити здобувачів освіти (на рівні опрацювання тем чи модулів за часом, місцем, темпом та обсягом). Під інноваційними способами освіти розуміємо поєднання традиційного очного навчання віч-на-віч з технологіями електронного навчання та інтеграцію реальної і віртуальної форм освітньої організації навчальної діяльності. Отже, *змішане навчання* розглядаємо як *сукупність дидактичних моделей організації навчального процесу, що поєднує традиційне очне навчання в аудиторії з електронним навчанням (асинхронним або синхронним), і здійснюється за певним розкладом, що й визначає співвідношення очної та онлайн компонент.*

На думку В. Бикова, електронне навчання є різновидом дистанційного навчання, в якому «учасники навчального процесу здійснюють індивідуалізовану взаємодію як асинхронно, так і синхронно у часі, переважно і принципово використовуючи електронні системи доставки засобів навчання та інших інформаційних об'єктів, комп'ютерні мережі Інтернет/Інтранет, медіа навчальні засоби, інформаційно-комунікаційні технології» [27, с. 191].

Як указують дослідники Дж. Герінгтон (J. Herrington) і Р. Олівер (R. Oliver), електронне навчання передбачає цілеспрямовану й контрольовану інтенсивну самотійну роботу здобувачів освіти за індивідуальною траєкторією навчання в будь-якому зручному місці, в індивідуальному темпі та у зручний час на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій [326].

Електронне навчання також розглядається як інноваційний підхід до забезпечення опосередкованого, студентоцентрованого та інтерактивного навчання за допомогою мережі Інтернет та цифрових технологій. По суті, це онлайн навчання, навіть якщо студент і викладач перебувають в одному приміщенні [265]. У загальному значенні – це також певний режим навчання, за якого колаборація суб'єктів навчального процесу ґрунтується на застосуванні автоматизованих інформаційних систем, спеціалізованих інтерактивних і цифрових технологій нового покоління, що може відбуватися в будь-який час (як під час аудиторних занять, так і під час самотійного опрацювання студентами

навчального матеріалу на відстані) та охоплювати всі етапи навчального процесу (від викладу нового матеріалу до перевірки та контролю рівня його засвоєння) [373].

Похідним від поняття «електронне навчання» вважаємо термін «мережеве навчання» як новітньої форми організації освітнього процесу та як різновид реалізації технології дистанційного навчання. Поняття «мережа» широко використовується в навчанні, соціології, психології, бізнесі, технічних і комп'ютерних науках. У широкому розумінні воно зв'язане із процесами зв'язку та комунікації. Однією з найбільших є усемережа Інтернет, що за своїми характеристиками виражає, описує і пояснює обмін даними між учасниками певної спільноти. У зарубіжній літературі *мережеве навчання (network learning)* розуміється з двох позицій: по-перше, як взаємне/спільне навчання (англ. *peer-to-peer learning*, скорочено *p2p-learning*); по-друге, як доступ до мережі (англ. *information network access*) інформаційного освітнього середовища. Мережеве навчання базується на ідеї соціального партнерства, ідеології відкритих освітніх ресурсів що розвиваються у множинних формах організації взаємодії [389, с. 91].

Науковець Л. Кнайт (L. Knight) дійшов висновку, що модель мережевого навчання – це віртуальна освітня спільнота, яка складається з безлічі учасників, залучених до освітнього процесу [342].

Дослідниця Б. Коллес (B. Collis) узагальнила характеристики мережевого навчання: 1) мережеве навчання є формою як спільного/колабораційного, так і індивідуального набуття знання, отримання умінь і навичок; 2) мережеве навчання базується на використанні дистанційних (інформаційно-комунікаційних) технологій, що зв'язують територіально віддалених учасників навчального процесу в єдиному віртуальному середовищі; 3) моделлю мережевої форми навчання є віртуальне мережеве співтовариство, яке може змінюватися і трансформуватися з часом та у зв'язку з приєднанням чи виключенням учасників процесу навчання [288].

Мережеве навчання можливе з будь-якого місця і в будь-який час із застосуванням різних моделей навчання, що, у свою чергу, зумовлює новий етап

розвитку електронного навчання в контексті, що позначається поняттям «повсюдне, всепроникне, всеосяжне навчання» [433].

Таким чином, аналіз наукових джерел засвідчує, що в сучасній літературі поняття «змішане навчання» використовується як синонім термінів «онлайн навчання», «електронне навчання», «мультимедійне навчання», «інтерактивне навчання», «мережеве навчання», «всеосяжне навчання» з акцентом на типи та рівні технологічності процесу передачі й отримання знань, що може відбуватися за умови як синхронної, так і асинхронної комунікації. і вирізняється можливістю формування нових моделей освітньої взаємодії.

Забезпечення означеної взаємодії можливе за умови створення відповідного освітнього середовища як контексту, в якому відбувається процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Традиційне тлумачення дефініції «освітнє середовище» окреслюється як ключовий фактор формування особистості, входження її в соціокультурний простір, як сукупність умов, що визначають механізми залучення людини до освітнього процесу [318].

В умовах становлення цифрової економіки освітнє середовище набуває інноваційних рис, оскільки синтезує традиційні й новітні форми навчання, що передбачають використання традиційних і онлайн-ресурсів задля досягнення ефективного синергізму [317]. Такий синергізм зумовив виникнення й розвиток нових термінів на позначення сучасного освітнього середовища – змішане/гібридне освітнє середовище, інформаційне освітнє середовище, електронне інформаційно-комунікаційне середовище тощо.

У науковій літературі можна знайти різноманітні тлумачення поняття «змішане (комбіноване, гібридне) освітнє середовище». У працях окремих авторів акцентується увага на ролі новітніх технологій, що дозволяє розглядати це явище як «інформаційне освітнє середовище» (Т. Білоочко [30]; А. Кобися [109] та ін.), що забезпечує діяльність та інформаційний зв'язок між розподіленими ресурсами й джерелами інформації та віддаленими користувачами за допомогою сучасних інтерактивних (цифрових, мобільних, мультимедійних тощо) засобів та інформаційних і комунікаційних технологій.

Окремі автори розглядають таке середовище як «інноваційне освітнє середовище» [339; 374], котре містить необхідні освітні, технологічні та соціальні складники для забезпечення можливостей здобуття освіти. Інші науковці використовують поняття «спільне освітнє середовище», що реагує на суспільні тенденції, посилюючи увагу на відкритому розв'язанні проблем розподіленими командами з використанням комп'ютерних технологій (CSCL) [340]. Деякі дослідники вживають більш багатоаспектні поняття, наприклад «потужне освітнє середовище» [344], що враховує можливості досягнення студентами запланованих результатів навчання та здобуття необхідних академічних і соціальних компетенцій; «мультимедійне навчальне середовище» [341], що забезпечує якість і ефективність освітнього процесу. На думку британських науковців А. Емеджулі (A. Emejulu) і С. МакГрегора (C. McGregor), організована педагогічна взаємодія в електронному інформаційно-освітньому середовищі, визначається: наявністю системи управління навчанням як конструктора освітнього процесу; персоналізованим супроводом здобувачів освіти; можливістю побудови індивідуальної освітньої траєкторії; відкритістю та візуалізацією результатів навчання [306].

Аналіз визначень дефініції «інформаційне освітнє середовище» дозволяє зробити висновок про те, що це – системно організована сукупність інформаційної, технічної, навчально-методичної підсистем, що цілеспрямовано забезпечують освітній процес і підтримку його учасників. Це дозволяє науковцям розглядати його як употужнену інтегровану дидактичну надбудову, що поєднує навчальну інформацію (контент) на традиційних (друкованих, паперових) і електронних носіях, розподілені бази даних, віртуальні сховища, сервісні служби, навчально-методичні комплекси, і забезпечує можливість організації й реалізації технологічно (ресурсно) збагаченої освітньої взаємодії [364]. По суті і за змістом таке середовище є змішаним, гібридним, оскільки забезпечує синергію різних технологій, що утворюють цілісну дидактичну систему з новими якісними характеристиками.

З огляду на вищезазначене, у нашому дослідженні ми використовуємо поняття *«змішане (комбіноване, гібридне) освітнє середовище»* у тлумаченні, сформульованому Н. Кононец [113] на засадах інформаційного підходу як *педагогічну систему, що дидактично обґрунтовано інтегрує традиційні та інформаційні освітні ресурси і сервіси, комп'ютерну техніку, засоби управління навчальним процесом, педагогічні прийоми, методи та технології, спрямовані на формування інтелектуально розвиненої творчої особистості, яка має необхідний для ефективної діяльності рівень професійних знань, умінь і навичок.*

Погоджуємося також з думкою зарубіжної дослідниці М. Гріко (M. Gricko) про те, що гібридне освітнє середовище дозволяє підтримувати персоніфікований стиль навчання, розширювати набір джерел здобуття знань і способів обміну ними з іншими учасниками освітнього процесу, використовувати декілька моделей інтелектуальної діяльності одночасно й застосовувати різні способи презентації освітніх продуктів, отриманих у результаті реалізації різних освітніх програм. Саме інтеграція освітнього фізичного та онлайн-просторів, на нашу думку, означає, що суб'єкти освітнього процесу можуть формуватися у спільноти і взаємодіяти способами, які раніше були немислимі. Такий простір взаємодії, як правило, об'єднаний у безпечну й захищену платформу, розширює можливість освітньої взаємодії в реальному часі (синхронно) у поєднанні з можливістю віддаленої співпраці протягом певного періоду часу (асинхронно) [332]. Це, у свою чергу, дозволяє впроваджувати різні форми діалогу та нові освітні стратегії. Удосконалення і доступність сучасних систем комунікації, урізноманітнення способів цифрової взаємодії в освітньо-інформаційно просторі привело до того, що зв'язки між здобувачами освіти, викладачами та навчальними ресурсами поступово стають менш залежними від фізичної присутності в аудиторії. З огляду на це, все більше закладів вищої освіти різної форми підпорядкування та фінансування пропонують слухачам окремі онлайн-курси та повноцінні освітні онлайн-програми. Відтак погоджуємося з думкою вітчизняних дослідників про те, що процеси цифровізації дозволили зробити процес здобуття освіти відкритим [349]. Також

нам імпонує думка В. Бикова щодо дидактичного потенціалу відкритого інформаційного освітнього простору та необмеженої множинності його складників, що створює потенційні умови для підвищення якості й ефективності ресурсного та інформаційного забезпечення методичних систем, розширення спектру освітніх засобів і педагогічних технологій, розвитку відкритої освіти [26, с. 13].

Як справедливо вказує О. Висоцька [43], відкрита освіта виступає нині змістовим складником глобального освітнього простору і зв'язана, насамперед, з розвитком інформаційних мереж і ресурсів, застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, дистанційних і змішаних форм навчання, опануванням відповідних умінь, навичок і компетентностей. На думку дослідниці, особливостями відкритої освіти є: технологічність – використання спеціалізованих технологій і засобів навчання (комп'ютери, мережеві засоби, мультимедіа); вимірюваність – автоматизований і неупереджений контроль якості знань здобувачів; модульність (формування індивідуального навчального плану за комплексом навчальних курсів); дуальність (можливість поєднувати навчання із професійною діяльністю); гнучкість – реалізація освітнього процесу за зручним для здобувачів розкладом; інноваційність – трансформація ролі викладача з постачальника знань на координатора-тьютора, котрий окреслює й забезпечує індивідуальну освітню траєкторію кожного студента; нова роль здобувачів освіти – посилення вимог до їх самостійності та відповідальності, формування потреби і навичок пожиттєвого навчання.

Таким чином, ключовою ознакою відкритої освіти є те, що освітня система спрямована не лише на трансляцію певної сукупності знань і формування навичок, а й водночас, завдяки постійному та швидкому наповненні інформації, на створення у здобувачів потреби у неперервному їх оновленні упродовж життя. Отже, відкрита освіта забезпечує гнучкий доступ до освітніх послуг з урахуванням географічних, соціальних і часових обмежень конкретних суб'єктів навчання, коли кожен здобувач може навчитися у зручний для нього час та у

зручному місці, що повною мірою узгоджується з концептуальними засадами змішаного навчання.

Урахування означених теоретичних положень дозволяє нам визначити поняття *«професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання»* як спеціально організований процес, спрямований на досягнення результатів навчання як показника сформованості особистісної, теоретичної, методичної і практичної готовності здобувачів вищої освіти спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) до успішної професійної діяльності відповідно до кваліфікаційних характеристик в умовах дидактично обґрунтованої інтегрованої очної та електронної освітньої взаємодії за допомогою технологічних засобів як синхронно, так і асинхронно у відкритому інформаційному просторі.

Таким чином, розвиток системи вищої освіти в сучасних умовах визначається необхідністю неперервного, гнучкого, модульного самостійного, випереджувального, розподіленого навчання, що забезпечується реалізацією принципів відкритої освіти. Означені вимоги здатне задовольнити змішане навчання, яке ми розглядаємо як методику та інструмент, що зумовлює осучаснення змісту освіти, впровадження нових педагогічних технологій, а отже є дієвим механізмом забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури на сучасному етапі розвитку суспільства.

1.4. Методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання

Проведений нами теоретичний аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання свідчить про її актуальність і водночас недостатню дослідженість. Оскільки наше дослідження зосереджене на аналізі та визначенні зв'язків цілісної педагогічної системи та побудови ефективної моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, потребують уточнення методологічні

засади такої підготовки, що зумовлюють визначення її наукових підходів, змісту, завдань, принципів, методів, особливостей ефективної реалізації в цифрову епоху.

У сучасній науці загальноприйнятим є визначення методології як системи принципів і способів організації і побудови теоретичної й практичної діяльності, а також учіння про методи пізнання цієї системи [57, с. 499]. Філософський енциклопедичний словник дещо розширює розуміння цього поняття, оскільки подає методологію як тип раціонально-рефлексивної свідомості, спрямований на вивчення, удосконалення й конструювання методів побудови наукової теорії та її логічного обґрунтування у різних сферах духовної і практичної діяльності [99, с. 556]. Як вказує науковець І. Рассоха, методологія забезпечує всебічну характеристику компонентів наукового дослідження – об'єкта, предмета, завдань дослідження, інструментів, що дозволяють досягти поставленої мети, а також створити уявлення про послідовність руху дослідника у ході наукового пошуку [192, с. 31].

Реалізація методологічних основ наукового аналізу явищ і процесів здійснюється за допомогою застосування методологічних підходів. У загальноприйнятому розумінні слово «підхід» означає сукупність прийомів, способів впливу, що використовуються з метою вивчення певного явища, процесу чи їх співвідношень. Відтак методологічний підхід окреслюється як вихідна позиція дослідника [240].

У сучасній філософії поняття методологічного підходу розглядається вченими багатоаспектно:

– як система принципів, що визначає загальну мету та стратегію певної діяльності (А. Коллінз (A. Collins), Д. Жозеф (D. Joseph), К. Беячук (K. Bielaczyc) [287]; Дж. Мютон (J. Mouton), Х. Марей (H. Marais) [366]; Б. Уілсон (B. Wilson) [430] та ін.);

– як вихідну позицію, положення або переконання, що становить основу дослідницької діяльності, напрям вивчення об'єкта (предмета) дослідження (С. Вітвицька [44]; В. Маслов, І. Ситар [143]; В. Давідавічене

(V. Davidavičienė) [295]; Дж. Гомес (J. Gómez) С. Мюзеллі (S. Mouselli) [314]; А. Кумар (A. Kumar) [351] та ін.);

– як принципове методологічне спрямування дослідження, як спосіб визначення об'єкта, як поняття чи принцип, визначає стратегію дослідження (Л. Ракітянська [190]; У. Крано (W. Crano); Б. Бревер, А. Лак (B. Brewer, A. Lac) [292]; Р. Капур (R. Kapur) [337]; Дж. Варга-Хермандес (J. Vargas-Hernández) [422] та ін.).

З огляду на вищезазначені погляди дослідників, ми розглядаємо методологічний підхід як систему вихідних принципів дослідження, що визначають мету та стратегію наукового пошуку, дозволяють розкрити його зміст, а також підтвердити достовірність результатів і висновків.

Визначальною для нашого дослідження є позиція С. Сисоевої і Т. Кристопчук, що особливість педагогічної науки полягає в тому, що вона є системою наукових дисциплін і поєднує в собі як науково-теоретичну, так і конструктивно-технічну функції [207]. Відтак педагогіка як наука тісно зв'язана з іншими науковими галузями, а отже методологія педагогічного дослідження передбачає множинність методологічних підходів. В умовах такої поліметодології, продуктивною вбачаємо ідею інтеграції методологічних підходів у руслі єдиної педагогічної системи. Саме інтеграція, на нашу думку, відображає можливість використання різних методологічних підходів щодо проблеми організації системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, що синтезує різноаспектні філософсько-педагогічні концепції та сформовані на їх основі освітні практики. Така інтеграція дозволяє вивчити сутність конкретного наукового явища, визначити напрями його становлення та подальшого розвитку, виокремити засоби ефективності його функціонування у певний період часу.

Інтегруючи методологічні підходи щодо аналізу процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, важливо дотримуватися їх застосування за рівнями методологічного знання. Дослідники (Г. Андрійчук [5]; С. Гончаренко, В. Кушнір [56]; А. Ливин [136]; А. Фурман [233] та ін.)

виокремлюють такі рівні методології: *філософський*, що є найвищим рівнем і виступає основою для будь-якого знання, оскільки визначає світоглядні засади до процесу пізнання та перетворення явищ і процесів дійсності, а отже дозволяє зрозуміти сутність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання у руслі наукових парадигм; *загальнонауковий*, що застосовується до всіх або більшості наукових дисциплін, у тому числі педагогічних, і дозволяє визначити детермінанти та окреслити проблемне поле дослідження, переглянути усталений термінологічно-поняттєвий апарат; *конкретнонауковий*, що охоплює основоположні принципи процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання; *технологічний*, що відображає сукупність ефективних методик, технологій та інструментів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, а також методів дослідження, що забезпечують достовірні емпіричні дані та їх інтерпретацію з метою подальшої інтеграції в масив наукових знань.

Система основних наукових підходів, принципів, способів організації та проведення нашого дослідження буде представлена у вигляді методологічної рамки, запропонованої дослідницею І. Бацуровською, яка виокремлює дві групи наукових підходів: концептуально-теоретичні та процесуально-дієві [19, с. 95]. На нашу думку, у пропонованій рамці варто додати групу парадигмальних підходів як надконструкту, що репрезентує модель сучасної освітньої практики в сукупності та взаємозв'язку онтологічних, ціннісних і стратегічних смислів модернізації системи вищої освіти в епоху глобальної цифровізації. Означений рамковий (або так званий фреймовий) підхід, на нашу думку, забезпечить визначення стратегії наукового пошуку, детермінації параметрів дослідження в їх цілісності та взаємозв'язку .

У значенні *парадигмальної* методології нашого дослідження обрано такі наукові підходи: 1) системний, синергетичний, теоретико-пізнавальний, культурологічний, аксіологічний, інформаційний, що є базисом багаторівневого конструкту системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної

культури. До *концептуально-теоретичної* методології віднесено: компетентнісний, контекстний, особистісно орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, середовищний наукові підходи, використання яких є осердям дидактичної концепції професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. До *процесуально-дієвих* методологічних підходів віднесено: когнітивістський, конструктивістський, коннективістський, технологічний, ресурсно-диференційований, візуально-цифровий і кваліметричний, що спрямовані на розкриття особливостей механізмів і процедур моделювання й упровадження дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання і становлять інструментальну основу дослідження (рис. 1.6).

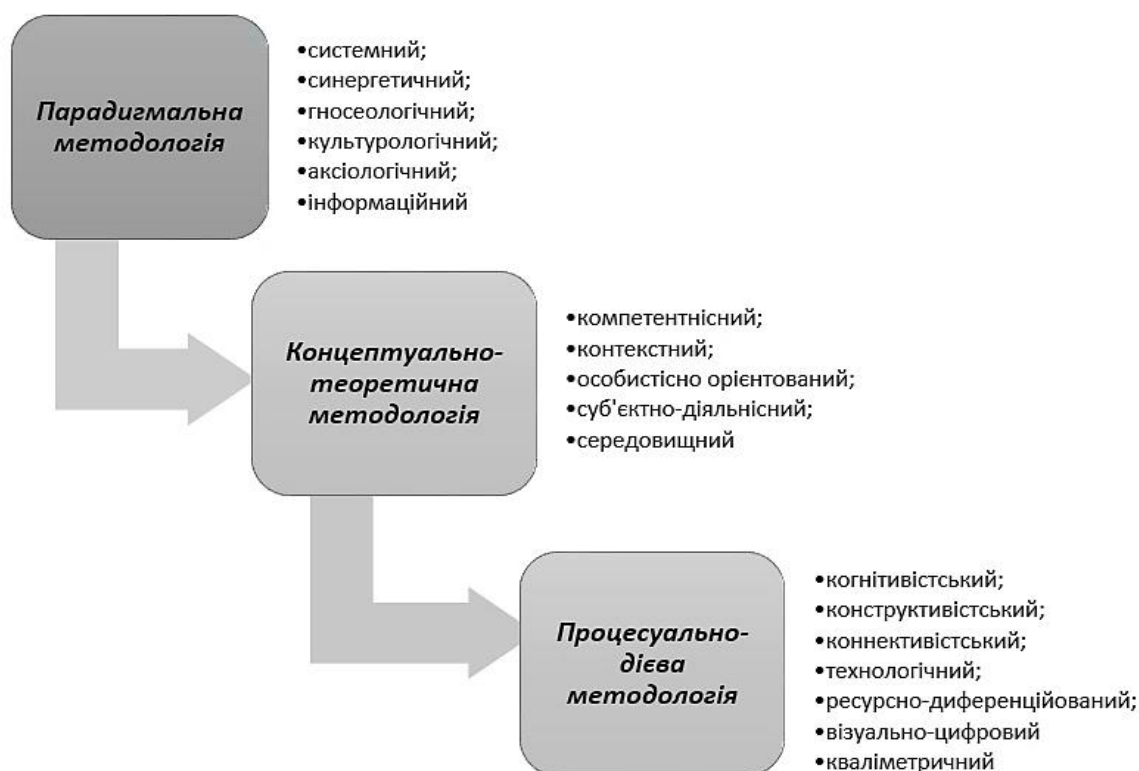

Рис. 1.6. Взаємодія наукових підходів у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання

Спираючись на визначені рівні й аспекти наукової методології, розглянемо більш детально наукові методологічні підходи, важливі для нашого дослідження.

Системний підхід є загально визнаним складником процесу наукового пізнання, способом організації завдань, що передбачає розробку методів і засобів дослідження складних об'єктів у їх цілісності. У науковій літературі під системою розуміють сукупність взаємозв'язаних і розташованих у певній послідовності елементів, що становлять цілісне утворення. Відтак до основних характеристик будь-якої системи відносять структуру її елементів, розподіл функцій між ними, характер взаємозв'язків цих елементів усередині та з навколишнім середовищем [78]. Таким чином, як методологічна категорія, система є об'єктивним відображенням дійсності та концептуалізацією її суб'єктивних характеристик, які можуть бути змодельовані у процесі сприйняття й перетворення.

Із сучасних позицій (І. Гасюк [50]; Н. Чорней, Р. Чорней [241]; Ю. Шабанова [243] та ін.) системи поділяються на цілісні, в яких зв'язки між елементами більш стійкі, ніж зв'язки з довкіллям, та сумативні, в яких зовнішні і внутрішні зв'язки одного порядку; динамічні та статичні; відкриті й закриті, самоорганізовані й неорганізовані. Відповідно важливими властивостями системи є: *цілісність* – неможливість визначити фундаментальні властивості системи поза характеристикою властивостей її окремих компонентів, відокремлення розташування і залежностей кожного елемента, їх функцій поза властивостями і структурою системи і відносин всередині неї; *структурність* – можливість опису системи через характеристику її складників як мережі структурних зв'язків за проявами окремих її елементів і властивостей; *взаємозалежність компонентів із середовищем* – взаємозалежність системи і середовища (створює систему і виявляє її властивості в процесі взаємодії з середовищем); *ієрархічність* – кожен окремий компонент системи можна розглядати як систему, що разом з тим є одним із елементів більш широкої системи; *множинність інтерпретацій кожної системи* – оскільки система є складним і багаторівневим явищем, вивчення її будови вимагає побудови кількох різних моделей, кожен з яких описує лише певний аспект системи.

Загалом означені положення підтримують інші вчені, які, водночас, конкретизують принципи системного підходу. Так, дослідник В. Володько до базових принципів системного підходу відносить: незаперечну пріоритетність кінцевої мети; одночасний розгляд системи як цілісності структури й сукупності її окремих елементів; вивчення будь-якого компонента з урахуванням його взаємодії з навколишнім середовищем; ієрархічність складників системи; функціональність; урахування біфуркації системи, можливості її розвитку, здатності до зміни елементів, накопичення інформації; моніторинг системної невизначеності та ймовірних випадковостей тощо [171].

Таким чином, ключовою характеристикою системного підходу виступає діалектичний взаємозв'язок аналізу й синтезу. Відповідно використання системного підходу дозволяє визначити й проаналізувати зовнішні і внутрішні зв'язки, ідентифікувати закономірності й фактори, що впливають на функціонування освітньої системи як єдиного цілого з узгодженням усіх складників [372].

Дослідники (Я. Болубаш [34]; В. Бондар [35]; Ж. Козіна [111]; О. Кушовська [127]; Ю. Шабанова [243] та ін.) підкреслюють доцільність вивчення будь-якої наукової проблеми на засадах системного підходу. Науковці наголошують, що процес підготовки фахівців у закладах вищої освіти має два основні аспекти: *навчання* як спеціально організована цілеспрямована діяльність викладачів структурних підрозділів, що передбачає передачу наукових знань і формування особистісних якостей у здобувачів, і *учіння* як процес здобуття цих знань здобувачами освіти, їх навчальна діяльність.

Аналіз системи вищої освіти як багаторівневої складної структури, що містить стратегічну мету, завдання, рівні, показники та їх дескриптори, вимагає цілісного аналізу її функціонування. Означена проблема актуалізується, на думку В. Бикова [25], у зв'язку зі становленням нової освітньої парадигми, в надрах якої з'являється інноваційна модель, спрямована на забезпечення особистості доступу до якісної освіти, реалізацію потреби та створення умов для позитивного навчання як провідного завдання сталого розвитку

постіндустріального суспільства. Цифровізація як фактор трансформації вищої освіти та зміни вимог ринку праці щодо професійної підготовки фахівців зумовлюють виникнення нових цілей, завдань, принципів, механізмів та інструментів навчання і розвитку особистості, які в сукупності утворюють модель сучасної відкритої системи на основі використання інформаційно-освітнього середовища. Така глобальна система реагує, з одного боку, на зовнішні фактори (соціальні, економічні, політичні, культурні, демографічні тощо), а з іншого – її внутрішні характеристики також зазнають трансформації в процесі створення нових складників, шаблів, взаємозв'язків між ними та реалізації нових функцій.

Отже, підготовка здобувачів у закладах вищої освіти є системним, складним процесом, що передбачає проектування організаційного, педагогічного (дидактичного) та управлінського складників. Унаслідок такої багаторівневої взаємодії і відбувається професійна підготовка фахівців, зокрема, майбутніх учителів фізичної культури. Педагогічний складник є підґрунтям і сукупністю орієнтирів освітніх і виховних впливів на здобувачів як суб'єктів освітнього процесу. Такі впливи ґрунтуються на основах психології навчання і виховання (особливості вікового та індивідуального розвитку, формування мотивації, педагогічний дизайн тощо), на засадах дидактики (закономірності засвоєння знань, методи, засоби і форми організації освітнього процесу), менеджменту (налагодження ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії, ресурсного забезпечення освітньої комунікації, контролю й рефлексії освітньої діяльності, її безбар'єрності) тощо. Провідним системоутворювальним чинником системи освіти є й дидактичний складник, спрямований на забезпечення досягнення максимального, найбільш якісного результату – підготовки до професійної діяльності конкурентноздатного працівника як особистості й фахівця.

Таким чином, з'ясовано, що цілісність системи вищої освіти і зокрема педагогічної, характеризується взаємодією її складників, відповідністю змісту

процесу запитам суспільства, активністю суб'єктів цього процесу, рівнем і характером їх зовнішньої і внутрішньої інтеракції з освітнім середовищем.

Отже, використання системного підходу, забезпечує виявлення структури системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; особливостей взаємодії складників цієї системи. Застосування системного підходу розв'язує питання визначення специфіки професійної підготовки крізь призму аналізів елементів структурно-функціональної моделі, дозволяє здійснити ґрунтовний аналіз її змісту, виявити взаємозв'язки у системі та їх зумовленість зовнішніми чинниками, виокремити закономірності й принципи функціонування, обґрунтувати комплекс організаційно-педагогічних умов процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання та етапи її реалізації в єдності теоретико-методологічних і практичних засад.

Синергетичний підхід (від грець. *synergetikos* – спільний, синхронний, узгоджений) нерозривно зв'язаний із теорією функціонування систем. Якщо в межах загальної теорії систем головним завданням виступає об'єднання науки за допомогою розробки загальних принципів, які можуть бути застосовані до різних систем, то синергетичний підхід спрямований на вивчення міжсистемної взаємодії. У наукових джерелах синергетика має різноаспектне потрактовування. Основні визначення цього поняття представлені у наступних тезах: наука про самоорганізацію біологічних, фізичних і соціальних систем; наука про нестабільні стани та їх можливий подальший розвиток; наука про когерентну, колективну поведінку різнорідних систем; наука про універсальні закони еволюції у суспільстві та природі тощо [313]. Дослідниця Г. Шатковська [246] характеризує синергетику як міждисциплінарний метод, самоорганізацію, цілеспрямований процес, під час якого створюється, відтворюється або вдосконалюється організація складної динамічної системи. Компліментуючи наявні підходи, науковець Є. Ходаківський зі співавторами визначає синергетику як «наукову галузь, що вивчає закони самоорганізації різних типів систем; як сучасний етап системних досліджень» [235, с. 16].

Дослідник О. Михайличенко [152] розглядає синергетику як науковий напрям, що досліджує процеси спільної інтеракції об'єктів (елементів, підсистем). На думку науковця, синергетика як процес, має такі ознаки: виникає у системах відкритого типу за змінних умов; характеризується інтенсивною взаємодією складників на внутрішньому й зовнішньому рівнях за відсутності жорсткої детермінованості взаємодії об'єктів; у результаті демонструє упорядкування, самоорганізацію, зниження ентропії і подальшу еволюцію системи. На нашу думку, вказані особливості є досить універсальними і пояснюють правила функціонування і розвитку складних систем на засадах синергетичного підходу, а їх уніфікованість дозволяє досліджувати й передбачати розвиток таких систем, і зокрема, системи вищої освіти, у тривалому часовому відрізку.

У науково-педагогічній літературі все частіше порушуються питання щодо перспектив використання синергетичного підходу до наукових робіт у галузі вищої освіти (В. Арешонков [10]; Н. Батечко [17]; О. Вознюк [47]; В. Кремень, В. Ільїн [121] та ін.). На думку таких учених, як У. Солескі, Р. Лейченко, К. О'Брайен (W. Solecki, R. Leichenko, K. O'Brien) [408], К. Фокс (K. Fuchs) [310] та ін. саме синергетика дозволяє зрозуміти механізми адаптації соціальних систем до змінних умов навколишнього середовища. Вагомою причиною на користь використання саме синергетичного підходу щодо досліджень педагогічних систем стали виявлені в емпіричних психолого-педагогічних дослідженнях біфуркаційний характер пізнавальної діяльності здобувачів освіти та освітнього процесу, його стохастичність і нелінійність, особливості прояву законів і закономірностей у конкретних педагогічних ситуаціях.

Результати аналізу наукових джерел дозволили уточнити сутність синергетичного підходу в педагогіці, яка полягає в тому, що складноорганізовані, неврівноважені системи (особистість здобувача освіти) за певних умов організації освітнього процесу (з урахуванням комплексу різних методів, засобів, прийомів як зовнішніми впливами) здатні змінювати свій стан

(нова якість – потреби та цінності соціалізації), тобто розвиватися (перетворюватися із самоорганізованої системи на таку, що саморозвивається). Умовами саморозвитку є наявність внутрішнього джерела самоорганізації (розвиток особистості як суб'єкта) та неспецифічного зовнішнього впливу (створення умов для формування внутрішньої мотивації й стимулювання процесів особистісного, академічного та професійного розвитку здобувачів освіти) [197].

У цьому контексті дослідник Д. Ван де Велд (D. Van de Velde) [421] виокремлює кілька найважливіших напрямів використання педагогічною наукою синергетичного підходу: 1) як методологічної основи для аналізу, прогнозування, моделювання та проєктування освітнього процесу – основного об'єкта педагогічних досліджень, вивчення його суперечностей і закономірностей; 2) застосування у педагогічній інноватиці для наукового обґрунтування методик і технологій навчання, виховання й розвитку особистості; 3) розробка дидактичних аспектів адаптації ідей синергетичного підходу до оновлення змісту освіти; 4) використання синергетичного підходу як основи інтеграції на теоретичному та методологічному рівнях різних предметних знань; 5) вивчення динаміки процесу формування особистісних якостей здобувачів освіти та їх пізнавальної діяльності; 6) застосування ідей синергетики до управління навчально-виховним процесом; 7) можливість застосування математичного апарату синергетики у моделюванні й прогнозуванні розвитку освітніх систем на локальному, регіональному, державному та глобальному рівнях. Таким чином, важливими механізмами даного підходу є філософська діалогічність і рефлексивність, людиномірність і адаптивність, відкритість, наступність, міждисциплінарна толерантність до нових методів і гіпотез. Саме тому синергетичний підхід дозволяє по-новому ставити й розв'язувати проблему співвідношення методології, теорії і практики.

Парадигмальні зміни у розвитку системи вищої освіти зумовлюють створення систем іншого порядку, чутливих до трансформацій зовнішнього середовища, що надають неперервній освіті якісну визначеність системного

цілого. Основною характеристикою сучасної вищої освіти, на думку дослідників, є її відкритість. Так, В. Кухаренко відкритість освіти визначає як процеси встановлення взаємозалежних відносин між закладом освіти і стейкхолдерами на засадах партнерства, завдяки якому створюється нова динамічна освітня екосистема [128]. Відтак погоджуємося з тим, що найбільш суттєвими інтегративними властивостями системи сучасної вищої освіти є: відкритість, осмотичність (концентрованість, насиченість), гармонійність, когерентність, гнучкість, динамічність, прогностичність. Ураховуючи вищезазначене, використання синергетичного підходу в нашому дослідженні дає змогу визначити закономірності і механізми формування нової моделі професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти в умовах цифрової трансформації. Евристичний потенціал даного методологічного підходу дає можливість отримати розгорнуту характеристику системи неперервної вищої освіти, оскільки дозволяє, з одного боку, уявити освітній процес у вищій школі з позицій системного об'єкта, а з іншого – адекватно описати особливості його функціонування й розвитку як відкритої системи, що самоорганізовується в умовах цифрової трансформації.

Гносеологічний підхід є базовою теорією пізнання (з грець. *gnosis* – пізнання і *logos* – вчення – розділ філософії, що досліджує можливості людського пізнання світу, а також свого місця в ньому; вивчає рух виникнення нового знання, природу відкриття та засвоєння невідомого (об'єктів, предметів, явищ навколишнього світу та свого місця в ньому). Отже, базовим таксоном цього філософського підходу є знання [223].

На думку І. Колесника, упродовж останніх років зростає кількість праць науковців, в яких наголошується важливість застосування гносеологічного підходу як інструмента дослідження й обґрунтування закономірностей науково-педагогічного знання й удосконалення освітнього процесу. Дослідник наголошує, що теоретико-пізнавальний підхід є цілісною системою ідей, орієнтованою на людину як суб'єкта пізнання, оскільки реалізує гносеологічну,

прогностичну та нормативно-праксеологічну функції як на теоретичному, так і на процесуально-діяльнісному рівнях педагогічного дослідження [112, с. 61].

На нашу думку, необхідність використання гносеологічного підходу до вивчення проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти в умовах змішаного навчання зумовлена чинниками, які можна розділити на дві основні групи. Перша – *суспільно-політичні*: виникнення постіндустріального суспільства, науково-технічна еволюція, криза цивілізації, зв'язана з формуванням технократичного світогляду, інформатизація всіх сфер соціальних і виробничих відносин. Друга – *педагогічні*: криза освіти, що виявляється у невідповідності цілей освіти вимогам сучасної суспільної практики, запитам та інтересам окремої особистості, необхідності оновлення змісту навчальних дисциплін і технологій навчання.

У якості концептуального базису професійної підготовки майбутніх учителів слід розглядати не лише педагогічну теорію й практику, а й сукупність діяльностей людини, спрямовану на її особистісну і професійну самореалізацію в соціумі. Погоджуємося з думкою науковців про те, що гносеологічний підхід відображає рух знання, яке стає інтерсуб'єктивним і дозволяє особистості ототожнювати себе з певними поглядами та інтеріоризувати їх [147, с. 33]. Відтак використання означеного підходу дозволить з'ясувати не лише сутність трансформацій, які відбуваються з особистістю майбутнього вчителя у процесі здобуття професійної освіти, а й розкрити механізм задіяння таких змін в умовах змішаного навчання.

Отже, застосування гносеологічного підходу дозволяє використати основні методи наукового пізнання, зокрема для зіставлення традиційних і сучасних освітніх технологій; установити закономірності інноваційної освітньої практики; визначити особливості й напрями удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Із теорією пізнання нерозривно зв'язаний *культурологічний підхід*, адже суб'єктом пізнання виступає людина або група осіб, які спираються на вироблені суспільством процедури. У науковій літературі культурологічний підхід

інтерпретується як сукупність методів, що забезпечують аналіз будь-якої сфери суспільства, у тому числі освітньої, на рівні концепцій, моделей, стандартів, діяльності тощо. Саме культурологічний підхід змінює уявлення про основні цінності освіти як винятково знансєвих і пізнавальних, запроваджує критерії продуктивності й творчості навчальної й професійної діяльності [166]. Одним із основоположних принципів такого підходу є культуротворча роль освіти. Навчальна дисципліна «Фізична культура» має потужний культурологічний потенціал, який здійснюється шляхом формування: *фізичної культури особистості* (розвиток фізичних якостей, морфофункціональних властивостей організму, якісних рухових навичок тощо); *світоглядної культури особистості* (відповідних інтересів, потреб, мотивів, особливостей комунікації тощо); *культури здоров'я та безпеки життєдіяльності* особистості (у процесі харчування, відпочинку, реабілітації, побутової та професійної діяльності) [94, с. 19]. Сукупність знань, умінь і навичок, які здобуває майбутній фахівець відповідної галузі, є одиницями культури, узагальненими характеристиками соціального запиту, нормативних вимог, освітніх традицій. Відповідно завдання формування особистості майбутнього фахівця обов'язково передбачає її культурне становлення, що характеризується проявом у діяльності й спілкуванні соціальної зрілості, високого професіоналізму тощо.

Досліджуючи особливості реалізації культурологічного підходу в освіті, А. Каленський виокремлює три базові принципи: культуровідповідності, продуктивності та мультикультурності, що є важливими у руслі пошуку нових підходів щодо проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання крізь призму становлення інформаційно-цифрової культури особистості [101]. Погоджуємося з думкою науковця, адже з виникненням нових інформаційних технологій і засобів медіатизації змісту освіти, масової культури, фізичної культури, їх взаємини якісно змінюються. З урахуванням вищезазначеного з-поміж численних варіантів використання культурологічного підходу у педагогічних дослідженнях нам імпонує алгоритм, запропонований зарубіжними науковцями М. Гавеном (M. Gauvain),

Х. Бебе (H. Beebe), С. Жао (S. Zhao). Він складається з трьох етапів: виявлення протиріч (потрібно осмислити та пояснити проблему); зіставлення й аналіз культури та її феноменів з іншими культурами; виокремлення провідних рис, структури та відносини, тобто характеристики, що визначають особливості культурного феномену, що забезпечують її стійкість і життєздатність. Проведене вивчення характеристик пропонованих принципів і алгоритмів, їх уточнення й співвіднесення із завданнями наукового пошуку визначило особливості культурологічного підходу в нашому дослідженні: 1) проблематизувати матеріал – виявити інноваційні прояви професійної підготовки майбутніх учителів в умовах змішаного навчання як педагогічного явища, що вивчається, визначити нововведення, що відрізняють його від традиційних станів; 2) порівняти з іншими культурами – зіставити вітчизняний педагогічний досвід професійної підготовки майбутніх учителів в умовах змішаного навчання (як частини культури) з іншими (національними, світовими) практиками; 3) виявити структуру, складники, рівні професійної підготовки майбутніх учителів в умовах змішаного навчання у тих константах культури (стандарти, цінності, ставлення тощо), що забезпечують її стійкість; 4) вписати досліджуваний педагогічний феномен як надбання та відображення культури свого часу, регіону, країни, світу [312].

Таким чином, застосування культурологічного підходу до проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання дозволяє виявити інноваційні освітні практики, схарактеризувати їх специфіку, розкрити цінності педагогічних впливів у регіональному, вітчизняному і світовому контекстах.

З огляду на вищезазначене, не менш важливим у нашому дослідженні є використання *аксіологічного* підходу, що останнім часом перебуває в полі зору дослідників. Інтерес до використання аксіологічного підходу та його можливостей у педагогічній теорії і практиці зумовлений кризовими соціально-економічними явищами, а також змінами в соціокультурному просторі. Провідним завданням освітян стає пошук нових цінностей у період соціальної

нестабільності. Беззаперечно, нові виклики змушують наукове співтовариство до активних зусиль щодо виявлення й упорядкування тих цінностей, які стануть визначальними для подальшого розвитку людства.

Як указує дослідниця С. Вітвицька, основу педагогічної аксіології утворюють такі поняття, як цінності людського життя, виховання й навчання, педагогічна діяльність і освіта загалом. Ідея формування всебічно розвиненої особистості є визначальною цінністю, що відображає прагнення до створення гармонійного суспільства, здатного забезпечити кожну людину необхідними умовами для максимальної реалізації індивідуальних здібностей [45]. У руслі вищезазначеного, аксіологічний підхід доцільно розглядати як сукупність гуманістичних пріоритетів суспільства, що є орієнтирами розвитку освітньої системи загалом; як сукупність цінностей, що засобами педагогічного процесу можуть бути переведені на рівень персональних цінностей кожного суб'єкта освітнього процесу.

Педагогічні цінності, на думку дослідниці О. Александрової, – це система освітніх засобів, соціальних норм, педагогічний інструментарій, що забезпечує ефективну трансляцію певних освітніх цінностей на індивідуальний рівень окремої особистості, тобто, формує у неї систему особистісних ціннісних пріоритетів. Отже, педагогічні цінності можна пояснювати як базові принципи, складники, зміст педагогічної взаємодії, організованої на ціннісних засадах [3]. Відтак, педагогічні явища за своєю природою є аксіологічними, адже цінним для майбутнього педагога може бути все, що буде важливим капіталом його особистісного і професійного становлення. Відповідно, цінності визначають змістову основу професійної освіти, де освітній процес – не лише трансформація знань, а й формування в індивіда спроможності до творчого перетворення світу, всебічний розвиток і саморозвиток особистості, формування її творчого потенціалу [33].

Вочевидь, нинішня соціокультурна-ситуація вимагає докорінної зміни змісту й організаційних форм системи освіти, адже в сучасному інформаційному суспільстві саме освіта виконує найважливіші соціальні функції і в цьому сенсі

виступає інтегральним чинником, що уможлиблює подальший розвиток соціуму. Це актуалізує проблему розроблення динамічної і гнучкої освітньої моделі, здатної реагувати на сучасні виклики. Як засвідчує досвід провідних країн світу, саме випереджувальний розвиток освітньої сфери формує інвестиційну привабливість і забезпечує технологічний прорив. Вищезазначене дозволяє нам розглядати аксіологічний підхід своєрідним «містком» між теоретичними і практичними рівнями пізнання навколишнього світу.

Дослідницький статус аксіологічного підходу дозволив науковцям визначити розмаїття його функцій щодо педагогічних явищ: гностична (визначення суспільно значущих цінностей); орієнтаційна (орієнтування в системі цінностей); інформативна (знання різноманіття цінностей); оцінна (встановлення ієрархічних співвідношень між цінностями); прогностична (визначення перспектив інтеріоризації цінностей); технологічна (виявлення шляхів, методів і засобів формування цінностей та ціннісних орієнтацій); інтегративна (узгодження цінностей освіти і особистісних вимог) та ін. [163].

Переконані, що реалізація цих функцій не лише забезпечує визначення й структурування соціально значущих цінностей, які мають стати ключовою метою ціннісно зорієнтованого освітнього процесу, а й виявити способи їх засвоєння окремою особистістю, її залучення до академічних і професійних традицій. Усе це сприяє упорядкуванню освітнього процесу, його переоцінки і спрямуванню на досягнення головної мети: формування гармонійної і конкурентноздатної особистості, спроможної до неперервного самовдосконалення й саморозвитку в цифрову епоху. Таким чином, реалізація аксіологічного підходу щодо проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання передбачає розгляд ціннісного контексту такої підготовки і зводиться до трьох ключових процедур:

- 1) виявлення ціннісного потенціалу професії вчителя фізичної культури;
- 2) структурування ідей, що відображають значущість змішаного навчання як інноваційної дидактичної моделі;
- 3) визначення шляхів підвищення ціннісних

орієнтацій майбутніх учителів фізичної культури до майбутньої професійної діяльності в умовах змішаного навчання.

Використання *інформаційного підходу* зумовлене його концептуальним спрямуванням. Прихильники доктрини інформаційного суспільства (В. Биков, В. Руденко [28]; Ю. Рамський [191]; К. Шваб [248]; Д. Белл (D. Bell) [269]; А. Тоффлер (A. Toffler) [415] та ін.) виходять із тези про те, що оперування інформацією стає визначальним фактором розвитку сучасних економік, а відтак сектор освіти набуває тих самих характеристик, що й промисловість і сільське господарство. Отже, інформаційний підхід акцентує нове значення інформації як інструменту соціальної комунікації (документної, когнітивної, мережевої), культури й освіти.

Аналіз наукових досліджень дозволяє виокремити два рівні пізнання проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на засадах інформаційного підходу, що визначає його межевий стан у нашому фреймі щодо наукових підходів дослідження. Перший рівень зв'язаний з використанням інформаційного підходу як інструменту дослідження таких соціальних явищ як «інформація», «створення інформації», «інформатизація». З цих позицій інформаційний підхід має системні, технологічні та описові характеристики. У системному розумінні інформаційний підхід включає такі складники: застосування інформаційних технологій, упорядкування інформації про світ, аналіз цієї інформації, побудова інформаційних моделей, застосування таких моделей у розв'язанні практичних завдань.

Технологічно інформаційний підхід включає такі складники: вилучення даних з інформаційного поля; формування інформаційних одиниць, інформаційних моделей та інформаційних конструкцій; системний аналіз результатів дослідження, моделювання інформаційних відносин, інформаційне та когнітивне моделювання, трансформацію неявних знань у наявні [360].

Вивчення об'єктів і явищ, зокрема, педагогічних, відповідно до інформаційного підходу висуває низку специфічних вимог: інформаційний

аналіз структури об'єкта дослідження; інформаційний опис відносин та зв'язків з іншими об'єктами; інформаційний опис процесів наукового пошуку; застосування інформаційних одиниць до побудови інформаційних конструкцій результатів нашого дослідження. Використання першого рівня інформаційного підходу допомогло нам дібрати необхідні джерела (наукові праці, довідкова література, відкриті ресурси тощо), знайти, відібрати (виокремити головне, проаналізувати, порівняти) та впорядкувати (узагальнити) інформацію відповідно до завдань дослідження, проаналізувати її та сформулювати висновки. Другий рівень методології використовує інформаційний підхід як спосіб конституювання наукових дисциплін, предметом дослідження яких виступає інформація та знання як її домен, адже процес обміну інформацією в сучасному глобальному просторі передбачає наявність певного соціально-психологічного середовища взаємодії учасників. Як наголошують науковці М. Василенко і В. Василенко, за таких умов створюється новий комунікативний дискурс, що поєднує усний, письмовий і електронний різновиди інформації [39, с. 198]. На нашу думку, така інтеграція даних сприяє формуванню інформаційно-технологічної спрямованості побудови освітнього процесу. Відтак застосування інформаційного підходу щодо проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання з позицій другого рівня дозволяє схарактеризувати психолого-педагогічні особливості процесів передачі, набуття, перетворення, зберігання та відтворення суб'єктами освітнього процесу знань як сукупності інформації у процесі професійної підготовки в умовах змішаного навчання.

Методологічною основою сучасних досліджень з професійної освіти є *компетентнісний підхід*. Автори «Національного освітнього глосарію» характеризують компетентнісний підхід як наукову концепцію, що окреслює мету, зміст, методичні особливості організації освітнього процесу, рівнів готовності людини до ефективної виробничої діяльності на певній посаді чи в певній галузі [161, с. 28].

Як справедливо зазначає вітчизняна дослідниця С. Моторна, компетентнісний підхід у професійній освіті забезпечує конкурентноспроможність і адаптацію майбутніх фахівців до умов ринку праці [158, с. 211]. Зарубіжні науковці також підкреслюють компетентнісно-орієнтований характер професійної освіти, зміст якої визначається навчальними цілями та стандартами ринку праці [308].

Визначальною рисою компетентнісного підходу, на думку В. Химинця [234], є зміщення акцентів з процесу накопичення певної системи знань, умінь і навичок на процес їх творчого застосування в змінних умовах, що визначає рівень професійного та особистісного зростання здобувачів освіти. У такій концептуальній схемі викладачі й студенти зосереджуються, насамперед, на особисто зорієнтованих і діяльнісних моделях освітньої взаємодії. Орієнтація на результати навчання сприяє чіткому визначенню ефективності, а отже, якості освітнього процесу для кожного здобувача, що зміщує акценти з намірів і дій викладача на реальні досягнення студентів, які можна виміряти. Отже, компетентнісний підхід акцентує спрямованість освітнього процесу на формування повного комплексу компетентностей (знань, умінь, навичок, особистісних ставлень, моделей поведінки) відповідно до кваліфікаційних характеристик і функцій професійної діяльності, яких здобувачі освіти мають набути під час навчання для подальшої успішної особистісної і професійної самореалізації.

Ми поділяємо позицію науковців Б. Без'язичного [20] і О. Дубасенюка [185] про те, що застосування компетентнісного підходу дозволяє створити нову, затребувану суспільством модель підготовки вчителя, зокрема, вчителя фізичної культури. Така модель є особистісно-соціальною, тобто з одного боку, вона має задовольняти спонукання особистості, яка здобуває вищу педагогічну освіту, а з іншого – відображати соціальне замовлення на підготовку кваліфікованих педагогічних кадрів. Також погоджуємося з думкою вітчизняного науковця О. Спіріна про те, що дескриптором компетентності претендента на посаду в конкретній галузі

діяльності є професійна кваліфікація як система вимог до спеціаліста. Така система вимог потребує розроблення освітніх стандартів, оскільки є узагальненою моделлю ідеального випускника, що визначає контекст його майбутньої діяльності: мету й завдання, професійні функції, умови праці, результати діяльності; права та обов'язки, можливості особистісного і професійного зростання [213, с. 204].

З огляду на вищезазначене, в контексті нашого дослідження важливим є розгляд професійної компетентності вчителя фізичної культури як інтегративної властивості його особистості та квінтесенції професійної підготовки, оскільки компетентнісний підхід синтезує сутнісні риси професіоналізму випускника з елементами його фахової та особистісної культури (достатній рівень освіченості для індивідуального розв'язання пізнавальних завдань, готовність і спроможність до професійної діяльності у конкретних системах знань і вмінь тощо), що зумовлюють високий рівень інтеграції у середовище професійної діяльності, а також у різні соціальні середовища. Використання компетентнісного підходу в нашому дослідженні дозволяє узагальнити модель кваліфікованого вчителя фізичної культури – випускника закладу ЗВО, визначити дидактичні умови набуття здобувачами вищої освіти необхідних знань, умінь, навичок і особистісних якостей, досягнення якісних результатів освітнього процесу в умовах змішаного навчання як запоруку розвитку їхньої професійної компетентності.

Методологічні засада професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання зв'язані з використанням *контекстного підходу*. У науковій літературі поняття «контекст» має широке значення і потрактовується як «сукупність зовнішніх і внутрішніх умов поведінки й діяльності людини, що впливають на сприйняття, розуміння і перетворення суб'єктом конкретної ситуації, надають зміст і значення цієї ситуації загалом і її складових» [140, с. 159]. У загальному значення поняття «контекст» позначає вчинок, теорію, систему потреб і мотивів, фізичну дію тощо, тобто контексти можуть бути поведінковими, діяльними, соціальними, емоційними,

культурними, історичними, педагогічними [409]. У педагогіці контекст розуміється як «зміст майбутньої професійної діяльності» [24, с. 24]. З позицій контекстного підходу, навчальний процес є лише одним із аспектів соціальної практики, а отже, важливою педагогічною умовою реалізації контекстного підходу в професійній освіті є системне й поетапне збагачення та інтеграція професійно значущими смислами різних видів діяльності (навчальної, дослідницької, практичної) здобувачів освіти, занурення їх у професійно орієнтоване середовище, стандартизацію змісту освіти за певною спеціальністю.

Як указують дослідники, реалізація контекстного навчання передбачає кілька етапів: 1) навчальна діяльність студентів (лекція, семінар, залік); 2) квазіпрофесійна діяльність (ігрова) та навчально-професійна (педагогічна практика, науково-дослідна діяльність студентів, підготовка кваліфікаційної роботи); 3) професійна діяльність [296]. Науковцями визначено такі принципи контекстного підходу в освіті: психолого-педагогічне забезпечення особистісного включення здобувача освіти до навчальної діяльності; послідовне моделювання у навчальній діяльності цілісного змісту, форм та умов професійної діяльності фахівців; проблемність змісту навчання і процесу його розгортання в освітньому процесі; адекватність форм організації навчальної діяльності здобувачів освіти цілям і змісту професійної освіти; провідна роль спільної діяльності, міжособистісної взаємодії та діалогічного спілкування суб'єктів освітнього процесу [151; 175].

З огляду на вищезазначене, сутність контекстного підходу полягає в тому, що вибір змісту, форм, методів і засобів навчання визначається характером майбутньої професійної діяльності здобувача освіти [353]. Цінність контекстного підходу для нашого дослідження полягає в тому, що організоване таким чином навчання дає здобувачам освіти відчуття належності до галузі знань, яку вони обрали як засіб досягнення обраної професії; у процесі навчання вони не лише накопичують знання та набувають необхідні уміння і навички, а й гармонійно розвивають загальні й спеціальні професійні компетентності [362]. Отже, використання контекстного підходу у нашому дослідженні дозволяє

забезпечити практикоорієнтований характер навчання, змодельовати за допомогою інноваційних технологій та інтерактивних форм, методів, навчальних завдань, проблемних ситуацій предметний і соціальний контексти майбутньої професійної діяльності в умовах змішаного навчання.

Таким чином, констатуємо, що компетентнісне навчання є контекстним і забезпечує наближення умов навчання до умов професійної діяльності та запитів ринку праці, а результати і критерії їх оцінювання є стандартизованими. Використання компетентнісного й контекстного підходів зорієнтоване на такі вектори освіти, як здатність до навчання, до самовизначення, самоактуалізації, самореалізації майбутнього вчителя фізичної культури, що є індикаторами його соціальної зрілості, теоретико-методичної підготовленості та практичної спроможності самостійно й ефективно виконувати професійні завдання.

Оскільки професія вчителя фізичної культури належить до педагогічних, застосування компетентнісного і контекстного підходів у їх взаємозв'язку і взаємозалежності дозволяє нам з'ясувати соціальний запит на кваліфікаційні вимоги до претендента на посаду вчителя фізичної культури; окреслити якісно нову модель, мету, завдання, зміст і програмні результати професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури певного освітньо-кваліфікаційного рівня; структурувати сукупність теоретичних психолого-педагогічних і методичних знань, спеціалізованих практичних умінь і навичок, а також особистісних якостей, які мають бути сформовані у здобувача вищої освіти в умовах змішаного навчання за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) відповідно до кваліфікаційних характеристик та стандартизованих вимог.

На нашу думку, розроблення системи професійної підготовки вчителя фізичної культури в умовах змішаного навчання вимагає також урахування положень *особистісно орієнтованого (особистісноцентрованого) підходу*. Особистісно орієнтований методологічний підхід базується на гуманістичних засадах і орієнтований на проблеми формування особистості, її творчого самовираження та самореалізації на засадах індивідуалізації й диференціації

навчання. Особистісно орієнтований підхід ми розглядаємо в якості певної методологічної рамки системи вищої освіти, в межах якої організовується така взаємодія викладачів та здобувачів освіти, що максимально дозволяє формувати в останніх суб'єктність, самостійність і відповідальність за результати навчання, здатність і спроможність до творчої самореалізації в змінних і невизначених умовах.

Як зазначає вітчизняний дослідник Д. Балашов, провідним завданням сучасної освіти є пошук ефективних шляхів залучення суб'єктів освітнього процесу у творчий процес самотворення, інтелектуального саморозвитку та особистісного саморозкриття [14, с. 5]. Актуальність особистісно орієнтованого підходу детермінується також важливістю формування у здобувачів освіти не стільки загальносоціальних, скільки індивідуально-специфічних властивостей особистості; необхідністю використання педагогами інноваційних освітніх технологій. Спрямованість особистісно орієнтованого підходу на розвиток здатності здобувачів вищої освіти до творчої самореалізації на основі набутих знань і практичного досвіду забезпечує розвиток суб'єктної позиції особистості до творчої діяльності впродовж життя.

Дослідники (О. Горбатюк [59]; В. Ребенок [194] та ін.) виокремлюють такі структурні компоненти особистісно орієнтованого підходу: 1) мета творчо обумовленої пізнавальної діяльності; 2) зміст творчої діяльності; 3) форми і методи навчання; механізми творчої самореалізації; 4) результат творчої пізнавальної діяльності.

Аналіз наукової літератури (М. Гриньова [66]; О. Топузов [229] та ін.) дозволяє стверджувати, що особистісно орієнтований підхід інтегрує особистісний, діяльнісний і технологічний складники. Так, урахування особистісного складника полягає у розумінні й визнанні властивої здобувачеві освіти індивідуальної зумовленості психічних явищ і психологічних особливостей, що виявляються у його діяльності. Діяльнісний складник полягає в розвитку суб'єктного досвіду здобувача освіти: організації діяльності, спрямованої на формування та розвиток його особистості, здібностей, навичок і

умінь, необхідних для особистісної і професійної самореалізації. Технологічний складник включає певні способи педагогічної взаємодії, форми і методи навчання, що забезпечують механізми самореалізації особистості здобувача як результат його творчо-пізнавальної діяльності.

У контексті сучасної освітньої парадигми означений підхід також визначається як студентоцентрований. Погоджуємося з думкою методистів про те, що студентоцентроване навчання (*student centered education*) передбачає розробку освітніх програм і технологій навчання з урахуванням майбутньої професії, потреб і можливостей здобувача освіти. Студентоцентризм базується на засадах індивідуального навчання, індивідуального розвитку та саморозвитку, створенні ефективної системи цінностей, що базується на так званому трикутнику знань – освіта-наука-інновації. Студентоцентроване навчання є динамічним процесом зміни якості освітнього середовища, що базується на активному, діалогічному, проблемному навчанні; розширенні прав і обов'язків здобувачів освіти, підвищенні їхньої відповідальності й підзвітності, надання їм самостійності (автономії) у побудові власної освітньої траєкторії [148, с. 4]. Найбільш продуктивно використання особистісно орієнтованого підходу здійснюється за умови дотримання певних принципів: принципу особистісного цілепокладання здобувача освіти; принципу продуктивності навчання; принципу суб'єктності; принципу індивідуалізації; принципу педагогічної підтримки; принципу вибору; принципу творчості та успіху; принципу міжпредметних зв'язків; принципу ситуативності навчання; принципу освітньої рефлексії; принципу самоактуалізації [48].

Дослідження вчених засвідчили, що нині існує три базові моделі особистісно орієнтованого підходу в освіті: соціально-педагогічна (зв'язана з суспільним запитом формування особистості); предметно-дидактична (зв'язана з упорядкуванням і передачею системи знань на засадах індивідуалізації й диференціації навчання в умовах упровадження інноваційних технологій навчання, пошуку й використання відповідних форм, методів, прийомів, засобів набуття знань); психологічна (зв'язана з визнанням індивідуальних відмінностей

когнітивних здібностей здобувачів освіти, особливостей засвоєння знань з різних джерел, а отже успішності й продуктивності навчальної діяльності у їх складній взаємодії та взаємовпливах) [83].

В умовах становлення цифрової дидактики означені моделі наповнюються новим змістом та інструментарієм. Аналіз різних наукових поглядів на проблему дослідження переконує, що використання особистісно орієнтованого підходу в умовах змішаного навчання забезпечує кожному здобувачеві освіти як індивідуальному суб'єктові можливість зреалізувати себе у пізнавальній діяльності з урахуванням особистісно значущих цілей, здібностей, інтересів, цінностей і суб'єктивного досвіду. З огляду на вищезазначене, використання особистісно орієнтованого підходу в нашому дослідженні спрямоване на побудову такої системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, що дозволяє формувати у здобувачів освіти потреби творчої самореалізації і самовизначення у практичній діяльності та прагнення до неї, свідомого і відповідального ставлення до процесу набуття знань, проектування індивідуальної освітньої траєкторії та особистісно-професійної самоактуалізації.

Оскільки в нашому дослідженні ми розглядаємо професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання як процес формування їх особистісної, теоретичної, методичної і практичної готовності до успішної професійної діяльності, доцільним вважаємо використання і *суб'єктно-діяльнісного підходу*. З-поміж методологічних підходів до досліджень з проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців діяльнісний підхід визначається як практико-орієнтована стратегія, згідно з яким характер діяльності людини слід описувати в параметрах її особистості як суб'єкта діяльності, в рамках якого ця діяльність здійснюється, а також з урахуванням її змісту та ролі в житті цієї людини [354].

У рамках означеного підходу у майбутніх учителів мають бути сформовані професійні уміння й навички педагогічної діяльності, апробовані педагогічно-професійні методи, способи й прийоми здійснення такої діяльності

як запорука успішного становлення майбутнього професіонала. Суб'єктно-діяльнісний підхід забезпечує здатність особистості спрямовувати й контролювати різні форми своєї діяльності, а отже, сприяє особистісному зростанню та професійній самореалізації [150].

Як указує вітчизняна дослідниця С. Шеховцова [251], особливими характеристиками суб'єктно-діялісного підходу є такі: викладач і здобувачі освіти є суб'єктами педагогічної діяльності; предметом діяльності є процес підготовки здобувачів освіти; діяльність суб'єктів освітнього процесу має відкритий характер.

Освітній процес у ЗВО спрямований на задоволення освітніх потреб здобувачів освіти, для яких провідним видом діяльності є здобуття (засвоєння, примноження і використання) знань, умінь і навичок, тобто навчання, пізнавальна діяльність. Отже, суб'єктно-діялісний підхід передбачає також добір змісту освітніх компонентів в з урахуванням особливостей майбутньої професійної (виробничої) діяльності випускників. Аналіз наукової літератури дозволив виділити інваріантні характеристики діяльності особистості: 1) вона є формою прояву цілеспрямованої активності суб'єкта; 2) передбачає осмислення та корегування суб'єктом своєї поведінки; 3) здійснюється безпосередньо у системі суб'єктно-предметних відносин. Відповідно до вищезазначеного, структурування системи знань, умінь, навичок, змісту навчального матеріалу, способів майбутньої діяльності має відповідати критеріям повноти та взаємозумовленості всіх видів майбутньої професійної діяльності. Отже, використання суб'єктно-діялісного підходу передбачає організацію освітнього процесу як процесу моделювання навчальної діяльності здобувачів освіти, спонукання їх до активного пошуку та розв'язання конкретних навчальних завдань за умови оволодіння ними алгоритмами виконання конкретних видів діяльності [93]. Погоджуємося з думкою вітчизняної науковиці Н. Степанченко про те, що суб'єктно-діялісний підхід у підготовці майбутнього вчителя фізичної культури визначає організацію освітнього процесу в ЗВО в єдності концептуально-стратегічного, організаційно-

проектного та процесуально-операційного складників навчального процесу [216, с. 55].

Таким чином, суб'єктно-діяльнісний підхід спрямований на формування й задоволення освітніх потреб майбутніх учителів фізичної культури та вироблення ними узагальнених стратегій і способів здобуття знань, формування більш досконаlih умінь і навичок у всіх видах діяльності, які вони опановують в умовах змішаного навчання. Використання суб'єктно-діялісного підходу в нашому дослідженні сприяє системній характеристиці професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури, що містить необхідні знання (психолого-педагогічні, медико-біологічні, предметні (фізкультурно-спортивного спрямування тощо) та вміння їх застосовувати, розв'язувати освітні, оздоровчі, виховні, соціально-педагогічні, організаційні, управлінські, дослідницькі та інші завдання в невизначених умовах навчальної і професійної діяльності; а також дозволяє обґрунтувати ефективні моделі, форми, прийоми, засоби організації освітньої взаємодії в змішаному освітньому середовищі.

Актуальність використання *середовищного підходу* в нашому дослідженні зумовлена, з одного боку, його науково-дослідницьким потенціалом, а з іншого – з процесами цифровізації, розвитком глобальних електронних мереж, освітніх інтернет-масивів і комунікаційних технологій, унаслідок чого освітнє середовище стає інформаційним [177]. У науковій літературі поняття «середовище» потрактовується як соціальні, матеріальні та духовні умови існування людини та її діяльності, що впливають на формування й розвиток особистості [60]. Категорія «середовище», як зазначає В. Биков, зв'язана з довкіллям, в якому система функціонує, розвивається та/або вивчається [29]. У такому розумінні середовище ми розглядаємо як простір, у якому суспільство реалізує різноманітні види діяльності, створюючи умови для задоволення матеріальних і духовних потреб. У разі трансформацій суспільних відносин, зокрема, і в системі освіти, змінюються всі процеси, форми, траєкторії руху в освітньому просторі. Відтак погоджуємося з думкою науковця М. Топузова про

те, що сучасне «середовище системи освіти є інформаційно-освітнім за домінантним субстратом (інформацією)» [228, с. 26].

В означеному контексті інформаційно-освітнє середовище ЗВО ми розглядаємо як відкриту систему, що забезпечує координацію і взаємодію всіх учасників освітнього процесу, а також взаємозв'язок і постійне оновлення форм, методів і засобів навчання. Таким чином, механізм функціонування такого середовища забезпечує систему, що поєднує змістовий і діяльнісний компоненти: інтелектуальні, організаційні, програмно-методичні, технологічні інструменти тощо. Саме впровадження останніх змінює освітню ситуацію і ролі суб'єктів навчально-виховного процесу, рівні та норми взаємодії між ними у процесі професійної підготовки. Означені всеосяжні трансформації сприяють підвищенню якості освітнього процесу, що базується на розвиткові проривних інформаційних технологій. На нашу думку, така модернізація сприяє підвищенню якості вищої освіти, спрямованої на базову академічну та професійно-практичну підготовку конкурентноспроможного фахівця.

Провідна ідея розвитку єдиного інформаційно-освітнього середовища реалізується відповідно до положень законів України «Про освіту» [183], «Про вищу освіту» [182], «Концепції цифрової трансформації освіти і науки» (Цифрова адженда України) [116], економічній стратегії «Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою» [237] тощо. Аналіз зазначених документів засвідчує, що представлення інформації в освітньому середовищі передбачає системність, упорядкованість, багатомірність. Отже, цифровізація і зумовлені нею трансформації є важливим чинником розвитку освітнього процесу, а їх реалізація спрощує навчальний процес, робить його більш гнучким, узгоджуючи з реаліями сучасної епохи, забезпечує встановлення конкуренції. Ми приходимо до висновку, що цифровізація та зумовлені нею трансформації є чинником подальшого розвитку системи вищої професійної освіти. Таким чином, інформаційна домінанта освітнього середовища забезпечує її перетворення на організоване багатовимірне, мультискладне. Відтак використання середовищного підходу сприяє розвитку освітньої системи. До функціональних

цінностей даного підходу відносимо: організацію інформаційно-комунікативної взаємодії суб'єктів освіти на основі новітніх технологій і засобів навчання, цифрових ресурсів і програм; створення дизайну електронного освітнього простору з урахуванням сучасних вимог інформатизації освіти; включення до процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання автоматизованих систем.

Таким чином, використання середовищного підходу у нашому дослідженні дозволяє визначити особливості проектування інноваційного освітньо-інформаційного простору закладу вищої освіти, а саме: його складники, змістову наповнюваність і доступність, стиль педагогічної взаємодії, умови та інструменти реалізації мети, завдань і результатів навчального процесу, що в сукупності забезпечують якість професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Розуміння особливостей організації освітнього процесу в умовах становлення цифрової педагогіки, на нашу думку, також вимагає застосування *когнітивістського підходу*. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, швидкість поширення даних окреслює нові аспекти розуміння навколишньої дійсності. Погоджуємося з думкою дослідників Ф. Корбет (F. Corbett) та Е. Спінелло (E. Spinello) про те, що в історії суспільства вже були епохи високої наукової залученості та інтелектуального розвитку різних верств населення, але ще ніколи знання не були настільки доступними, як у цифрову епоху [290]. Когнітивність (з лат. *cognitio*, «пізнання, усвідомлення») тлумачиться як здатність людини до інтелектуального сприйняття та переробки інформації. Педагогічний інтерес до когнітивної теорії виник у зв'язку з формуванням концепції когнітивного навчання, що сформувалася на основі робіт психологів А. Бандура [266], Л. Виготський [424], Ж. Піаже [379], С. Рубінштейн [393] та ін. Концептуальною основою когнітивного навчання, на думку дослідників, є розвиток усієї сукупності розумових здібностей і пізнавальних стратегій, що уможливають процес засвоєння людиною знань та їх інтеріоризації як самоєфективності [399]. Так, дослідниця С. Буелл (C. Buell) детально описує цей

процес: «У когнітивних теоріях знання розглядаються як символічні розумові конструкції у свідомості здобувача освіти, а процес навчання є засобом, за допомогою якого ці символічні уявлення зберігаються в пам'яті» [283].

Американські дослідники М. Ловетт (M. Lovett) і Дж. Гренхаус (J. Greenhouse) виокремлюють такі принципи теорії когнітивного навчання, що визначає його ефективність: інтеграцію нових знань із наявними; збільшення частки практичної підготовки зі значним ступенем самостійності здобувачів освіти; відповідність інформації (знання), має відповідати контексту навчання [359].

Зарубіжні дослідники А. Флогє (A. Flogie) і Б. Аберзек (B. Aberšek) наголошують, що в умовах розвитку нової освітньої парадигми процеси викладання/навчання згідно когнітивізму потрібно досліджувати кросдисциплінарно, що означає по-перше, вивчення складних систем на основі злиття методів різних наук та оновлення структури знань; по-друге розв'язання проблем з різних кутів зору та способів мислення; по-третє інтеграцію нових освітніх інструментів і методик; по-четверте, створення гібридних спільнот із кола гнучких і креативних стейкхолдерів з метою забезпечення формування у здобувачів професійної компетентності як інтегрального утворення, встановлення зв'язків між здобутими теоретичними знаннями в закладі освіти і практикою їх реального використання [309]. Отже, когнітивізм є теоретичним підходом, що розглядає процес пізнання як інформаційний і контекстний: засвоєнню будь-якої сукупності даних має передувати попередній контекст навчання, які здобувач освіти має самостійно осмислити.

З огляду на зазначене, зарубіжні дослідники справедливо зазначають, що когнітивний підхід вимагає особливої уваги науковців щодо інструментальної сфери педагогічного середовища, під якою розуміють не лише фізичні та соціальні фактори навчання, а й внутрішню активність здобувачів освіти, що в сукупності створює метаінструментальне та кросдисциплінарне освітнє середовище [368]. В умовах розвитку цифрової дидактики цей новий об'єкт педагогіки у складноорганізованих навчальних системах набуває особливого

значення, оскільки створює симбіотичні форми взаємодії природного і штучного інтелектів. У руслі становлення інформаційної освітньої парадигми когнітивна концепція навчання реалізується через створення різноманітного контенту, використання знаково-контекстного навчання (візуалізації, схем, ілюстрацій, інфографіки); проблемного та диференційованого навчання, залучення здобувачів освіти до розв'язання різнорівневих пізнавальних завдань, індивідуалізацію освітнього процесу, оцінку його результату та рефлексію.

Таким чином, використання когнітивістського підходу в нашому дослідженні зумовлене необхідністю вивчення механізмів і дидактичних процедур залучення, стимулювання здобувачів освіти до процесу навчання та самонавчання, підвищення ефективності й привабливості освітнього процесу з урахуванням цілісної динамічної міжсистемної взаємодії людського і штучного інтелектів в змішаному, інформаційно-комунікаційному освітньому середовищі. Як зазначають дослідники А. Флог (A. Flogie) та Б. Аберсек (B. Aberšek), використання когнітивістського підходу дозволяє нам. по-перше, здійснити вивчення складних систем на основі злиття методів різних наук та оновлення структури знань; по-друге розглянути проблему дослідження з різних кутів зору та способів мислення; по-третє інтегрувати в практику професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури нові освітні методики та інструменти; по-четверте, створити гібридні спільноти із кола гнучких та креативних стейкхолдерів з метою забезпечення формування у здобувачів інтегральних компетентностей, устанавлення зв'язків між здобутими теоретичними знаннями в закладі освіти і практикою їх реального використання [309, с. 780].

Використання когнітивістського підходу доповнюється ідеями конструктивістської дидактики, що спирається на діяльність і активність здобувача освіти. Дослідниця К. Їлмаз (K. Yilmaz) до концептуальних положень *конструктивістського підходу* відносить цілеспрямований саморозвиток і самотворення особистості, її активність у навчанні; значимість знань, наділених особистісним контекстом; необхідність створення умов для саморегулятивного

пізнання, співпраці й обміну ідеями з іншими суб'єктами освітнього процесу; «м'який» педагогічний контроль [435].

На думку зарубіжного науковця М. Карка (M. Sakir), основним принципом конструктивістського підходу є формування «конструктивної особистості» з урахуванням її індивідуальних, потенційних, пізнавальних особливостей і здібностей [285, с. 198].

Отже, конструктивізм є теоретичним підходом, що розглядає процес пізнання як знаковий і контекстний. Якщо традиційна система навчання характеризує взаємозв'язки суб'єктів на рівні «здобувач освіти – контент, який він має засвоїти», то з позицій конструктивістського підходу сучасне навчання має бути активним за рахунок включення різних дискурсивних смислів контенту як інструменту пізнавального розвитку здобувачів освіти. Ці дискурсивні смисли, що утворюють певний контекст, створює викладач шляхом використання сучасних освітньо-інформаційних технологій. Діяльність педагога на основі конструктивістського підходу має бути спрямована на формування самостійності здобувачів освіти, управління процесом конструювання їх особистого пізнавального та професійно значущого досвіду, поглиблення й розширення теоретичних знань, розвитку творчих здібностей, розвитку практичних умінь і навичок. Таким чином, конструктивізм розглядає позицію здобувача освіти як активну, самоврядну, ситуаційно керовану ззовні педагогом.

У дослідженнях П. Хонебейна (P. Honebein) [330] і М. Тама (M. Tam) [411] представлені основні характеристики конструктивістського підходу, що співзвучні з концептуальними положеннями змішаного навчання: взаємодія між суб'єктами освітнього процесу будується на принципах співпраці та можливості делегування повноважень; роль викладача зводиться до ролі координатора-наставника, адже він є організатором навчально-пізнавальної й дослідницької діяльності здобувачів освіти; навчання відбувається у реальному професійному контексті із використанням практикоорієнтованих матеріалів і залученням експертів; домінантою освітнього процесу є студентоцентризм; навчання проводиться з урахуванням потреб

студентів і наявності альтернативних варіантів і форм організації освітнього процесу, що забезпечує його гнучкість і ефективність; представлення інформації має бути мультимедійним і спиратися на різні стратегії сприйняття і засвоєння (відео, аудіо, текст тощо); оцінюванню підлягають усі продукти навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, що фіксують зусилля, докладені студентом до конструювання нового знання, його прогрес у навчанні, а також результативність освітнього процесу.

Таким чином, практикоорієнтоване навчання є ключовим поняттям конструктивістської теорії, оскільки методи експертного навчання допомагають реалізувати головне завдання – поєднання нового знання з наявним, стимулювання здобувачів освіти до набуття персоніфікованого освітнього і професійного досвіду. У процесі професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури когнітивістський підхід реалізується через комунікацію, створення спільнот і баз знань; відкритість середовища, розмаїття освітніх засобів і ресурсів; проблемне навчання, проєктну діяльність, аналіз, самоаналіз, самооцінку процесу діяльності та її результатів, рефлексивність. Отже, застосування конструктивістського підходу допомагає структурувати процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. З позиції викладача це передбачає розробку стратегії змішаного курсу, визначення основних цілей і проєктування результатів навчання, упорядкування навчального матеріалу; створення умов для самостійної розумової діяльності здобувачів, їх індивідуальної освітньої траєкторії, забезпечення контролю досягнення запланованих результатів навчання та їх аналіз. З позиції здобувача освіти – майбутнього вчителя фізичної культури – це особиста відповідальність та усвідомлення запланованих результатів навчання, вироблення алгоритму дій для їх досягнення в умовах інтегрованого освітнього середовища з урахуванням індивідуального академічного і професійного досвіду.

Зі становленням теорії дистанційного та змішаного навчання нерозривно зв'язаний і *коннективістський підхід* як однієї з базових теорій мережевого

навчання, розроблених для інформаційних освітніх середовищ, що базується на чотирьох ключових принципах навчання: автономія, взаємодія, різноманітність і відкритість [418]. У сучасному розумінні означений підхід був розроблений Дж. Сіменсом і С. Даунсом у вигляді теорії постіндустріальної дидактики, що в подальшому призвело до розуміння терміна «коннективізм» як мережевої педагогіки [416].

У руслі становлення інформаційної освітньої парадигми коннективізм пояснює вплив передових технологій на освітні процеси, а саме особливості навчання й здобуття знань у цифрову епоху: 1) плинність інформації: період напіврозпаду актуальних знань, або час між тим, коли інформація виникає і коли застаріває, стають дедалі коротшими [315]; 2) обсяги інформації кількісно збільшуються і перевищують здатність людей і організацій обробляти або оцінювати їх [264]; 3) завдяки розвитку мережевих технологій більшість інформації є відкритою і доступною як для окремого користувача, так і для освітніх закладів, отже здобувачі освіти можуть отримати доступ до інформації в будь-який час і в будь-якому місці [270]; 4) сучасних здобувачів освіти очікують часті зміни роботи або навіть професії, отже, зростає важливість спроможності особистості до пожиттєвого навчання [400], 5) створення та підтримки особистих я професійних зв'язків і спільнот [377]; формальна освіта є лише частиною пізнавальної діяльності здобувача освіти; навчання майбутнього фахівця відбувається і у неформальному спілкуванні з колегами завдяки мережевим спільнотам та ЗМІ [270]; 6) технології змінили підхід до навчання: значна частина пізнавальних операцій та обробка інформації виконується та/або підтримується з використанням технологій [273; 282]; 7) такі навички, як володіння фактичними знаннями чи практичними навичками є менш важливими порівняно з досвідом пошуку необхідних актуальних знань [400].

Зарубіжна дослідниця М. Дрісколл (M. Driscoll) з позицій коннективізму визначає навчання як «постійну зміну продуктивності або потенціалу продуктивності людини...[що – О.Д.] відбувається в результаті набуття пізнавального досвіду та взаємодії з навколишнім світом» [301, с. 11]. Відтак

результатом навчання на засадах коннективістського підходу має бути динамічний стан особистості (розумовий, емоційний, фізіологічний (у розумінні сформованих навичок), що виникає в результаті набуття нею досвіду та взаємодії з контентом або іншими людьми [399]. Отже, коннективістський підхід ґрунтується на положенні про те, що будь-яка інформація, яку отримує індивід у процесі навчання, швидко змінюється і застаріває. Відтак навчання має бути спрямованим не стільки на передачу певної сукупності знань, що швидко втрачають актуальність, скільки на формування умінь оновлювати їх у швидкозмінному технологічному середовищі (інтегрувати, розвивати, модифікувати або зміцнювати взаємозв'язки між наявними даними на основі самостійного прийняття рішень).

У контексті нашого дослідження використання коннективістського підходу дозволить обґрунтувати закономірності трансформації принципів професійної освіти та побудови освітніх систем в умовах активного використання інформаційних технологій, мереж і середовищ; визначити особливості використання різних інформаційних джерел, їх вплив на зміни мотивації та передумов навчання майбутніх учителів фізичної культури у змішаному освітньому середовищі, забезпечити зростання у здобувачів освіти потреби у неперервному навчанні у формальній, неформальній та інформальній освіті.

Наголосимо, що когнітивізм, конструктивізм і коннективізм – три сучасні теорії навчання, які найчастіше використовуються при створенні інформаційного освітнього середовища, що не суперечать, а доповнюють і збагачують одна одну в умовах становлення інноваційної освітньої парадигми.

Не менш важливим для нашого дослідження є використання *ресурсно-диференційованого підходу*, що поєднує два складники – ресурсний і диференційований. У науковій літературі ресурсний підхід розглядається як сукупності організаційно-методичних процедур та інструментів, що орієнтує на неперервний пошук нових можливостей виявлення проблем використання наявних ресурсів для досягнення запланованих цілей у постійно змінних

умовах [13; 149]. Як указує зарубіжний дослідник В. Куммінг (W. Cummings), ресурсний підхід в педагогічній практиці передбачає реалізацію сукупності нових освітніх смислів, формування унікальних професійних компетентностей суб'єктів освітнього процесу, використання інноваційних технологій та інформаційного забезпечення для розв'язання освітніх і професійних завдань [294, с. 68]. Отже, використання ресурсного підходу у професійній освіті спрямоване на створення умов для продуктивної взаємодії всіх учасників освітнього процесу з метою задоволення їхніх інтересів і потреб в особистісному і професійному зростанні та творчому розвитку ресурсів (зовнішніх і внутрішніх). Отже, ресурсний підхід орієнтований на розвиток можливостей майбутніх учителів фізичної культури на основі використання різних навчальних стратегій, підходів, традиційних дидактичних засобів і цифрових сервісів і застосунків; забезпечення диференціації навчання і викладання.

У свою чергу, диференціація (з лат. *differentia* – відмінність, поділ, розшарування на окремі елементи) навчання і викладання передбачає застосування системи гнучких прийомів і засобів навчання з урахуванням освітніх потреб, нахилів інтересів, компетентностей здобувачів освіти [141; 297]. Відповідно диференційованим є організоване навчання типологічних груп, сформованих за приблизно однаковим рівнем розвитку, що дозволяє організувати навчальний процес на достатньо високому рівні складності та з використанням різних методів, прийомів, форм самостійної роботи з урахуванням дидактичних можливостей кожної групи з метою їх пізнавального розвитку та успішному засвоєнню знань, умінь і навичок [116, с. 9].

Як зазначає А. Цьось використання рівневої диференціації у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури забезпечує гуманізацію освітнього процесу; адаптацію освітнього простору до потреб здобувачів освіти, формування в них навичок планування, корекції та рефлексії власної пізнавальної діяльності, розвиток навичок групової та індивідуальної взаємодії досягнення базового рівня підготовленості (інтелектуальної, фізичної тощо); максимальну орієнтованість на індивідуальність за умови використання

диференційованих завдань, що передбачають планомірне оволодіння здобувачами професійними навичками та вміннями; урахування вихідного рівня підготовки кожного студента, пропонування завдань різного рівня складності [238, с. 4].

Вітчизняні дослідники Л. Кравченко і О. Корносенко наголошують, що використання ресурсно-диференційованого підходу щодо професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури базується на принципах гуманізації процесу навчання; гармонізації фізичних, моральних і когнітивних якостей особистості суб'єктів освітнього процесу; здоров'язбережувальної спрямованості; інтеграції універсальних, спеціальних професійних і загальнопедагогічних знань, умінь і навичок; єдності теорії і практики у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури [118]. Отже, диференціація навчальних завдань є важливим інструментом індивідуалізації професійної підготовки, що дозволяє врахувати потреби, можливості та динаміку розвитку кожного студента.

Таким чином, використання ресурсно-диференційованого підходу у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання спрямоване на реалізацію інноваційних форм суб'єкт-суб'єктних відносин у змішаному освітньому середовищі, його моделювання з метою створення умов для його якісних змін (на рівні зовнішніх і внутрішніх складників): вибору моделі змішаного навчання структурування навчального матеріалу, що дозволяє здобувачам освіти вивчати його в різних темпах; визначення співвідношення очного та електронного складників, що забезпечує розроблення й реалізацію індивідуально-елективних траєкторій розвитку майбутніх учителів фізичної культури; забезпечення стійкого позитивного емоційного фону навчального процесу, його інклюзивності, спільної координації зусиль педагогічного колективу та здобувачів освіти, а також інших зацікавлених учасників освітнього процесу (батьків, роботодавців, громадських організацій тощо).

Використання у професійній освіті *технологічного підходу* передбачає: чітке формулювання навчальних цілей, орієнтованих на досягнення кінцевого результату; підготовку навчальних матеріалів та організацію освітнього процесу відповідно до навчальних цілей. У науковій літературі цей методологічний підхід розглядається як «комплекс наукових і технічних знань, способів, елементів виробництва, видів їх поєднання для створення конкретного продукту чи послуги», а у вузькому розумінні – як «сукупність методів, управлінських дій і способів їх реалізації» [226, с. 73].

У контексті нашого дослідження технологічний підхід передбачає добір і використання освітніх технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Вітчизняний науковець С. Стрілець такі технології поділяє на дві групи: 1) комп'ютерні і безкомп'ютерні технології навчання; 2) комп'ютерні та безкомп'ютерні технології управління освітнім процесом [220, с. 149].

На нашу думку, технологічний підхід у розв'язанні наукової проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури має базуватися на ідеях та інструментах педагогічного дизайну. Як зазначає науковець Б. Рітланд (B. Ritland), педагогічний дизайн (*instructional design*) – інноваційний підхід щодо побудови навчального процесу, що враховує теоретичні положення педагогіки, психології, ергономіки, і спрямований на моделювання ефективного й комфортного освітнього середовища, у тому числі засобами інформаційно-комунікаційних технологій [390]. Також зарубіжні дослідники розглядають педагогічний дизайн як наукову дисципліну, що займається розробкою найбільш ефективних, раціональних і комфортних способів, методів і систем навчання, що можуть бути використані у сфері професійної педагогічної практики [363]; цілісний процес єдиного аналізу освітніх потреб і навчальних цілей і розробка системи способів передачі знань для задоволення цих потреб [281], сукупність двох технологій: педагогічного проектування, спрямованого на побудову методичної теорії для конкретної предметної галузі, та діалогічних технологій

Web-дизайну, спрямованих на комп'ютерну реалізацію даної методичної теорії для простору мережі Інтернет.

До базових принципів педагогічного дизайну зарубіжні науковці М. Ло (M. Lo) і Ф. Мартон (F. Marton) відносять: принцип науковості, що передбачає використання теоретично обґрунтованих і практично вивірених прийомів і методів організації навчального матеріалу; принцип наочності: під час навчання має бути задіяна максимальна кількість каналів сприйняття інформації; принцип доступності: в процесі навчання повинні бути забезпечені доступність і відкритість наукових знань, а рівень складності повинен знаходитися в зоні найближчого розвитку здобувачів освіти; когнітивності («зримості мислення») – психологічні аспекти сприйняття та запам'ятовування інформації мають бути максимально враховані під час планування та реалізації навчального процесу; принципу неперервності та наступності, що передбачає забезпечення узгодженості навчальних курсів, правил та засобів їх засвоєння; принцип комфортності: має бути забезпечена зручність та ергономічність навчання [357]. Отже, в основу педагогічного дизайну покладено важливість змісту освіти, стилю та послідовності викладу матеріалу, а також способів його подання і контролю засвоєння. В умовах цифровізації освіти актуальним завданням у галузі педагогічного дизайну є використання нових методологічних підходів, розробка й упровадження ефективних методик електронного навчання та інформаційних технологій навчання. До таких відносимо SMART-технологію, SAMR-технологію, BYOD-технологію, технології гейміфікації, мобільного навчання, віртуальної реальності, проєктні та проблемні технології в поєднанні з діалогічними формами й методами, що мають потужний дидактичний потенціал побудови єдиної системи з цілей навчання, змісту освітнього контенту та інструментів його передачі, засвоєння і контролю з метою досягнення запланованих результатів навчання.

Із принципами педагогічного дизайну тісно взаємозв'язаний *візуально-цифровий підхід* (за О. Семеніхіною) [130, с. 190; 205], дидактичний потенціал якого зумовлений процесами цифровізації, трансформації інформації, її

динамічної обробки, візуалізації та поширення в мережеву епоху на засадах взаємозв'язку та єдності абстрактно-логічного і наочно-інтуїтивного змісту навчального матеріалу. Як свідчать результати аналізу наукових джерел, інформація в сучасному світі трансформується з аналогово-текстової на візуально-цифрову, налаштовану на мережеву природу цифрових зображень, що змінює підходи до навчання та викладання [385]. Румунські дослідники Д. Крачун (D. Crăciun) і М. Буною (M. Bunoiu) зазначають, що візуально-цифровий, комп'ютерний або презентаційно-дослідний спосіб навчання й викладання суттєво трансформував освітній процес, оскільки вперше суб'єкти отримали право та можливість обирати і створювати ресурси і бази даних, а також на основі певних критеріїв вільно добирати з них необхідні відомості з подальшою їх цифровою візуалізацією та трансляцією виявлених зв'язків у способи, які дозволяють інтерпретувати й переробляти інформацію, що сприймається, обробляється й використовується [291].

Застосування когнітивно-візуального підходу вбачаємо цінним з огляду на те, що європейський простір вищої освіти підкреслює важливість набуття здобувачами цифрової компетентності та створення освітніх середовищ, що інтегрують моделі навчання, які сприяють використанню візуально-цифрових ІКТ, підвищуючи гнучкість, саморегуляцію, формування мотивації, адаптації та самонавчання, покращення академічної успішності здобувачів вищої освіти [346].

Для сучасного покоління здобувачів «цифрового покоління» [383] цифровий спосіб передачі та отримання інформації є природним і здебільшого єдино прийнятним, що зумовлює нові вимоги до організації освітнього процесу. Більшість цифрових освітніх ресурсів нині представлені мінімальною кількістю тексту, максимальним візуальним діапазоном і простим інтерфейсом для взаємодії і тестового контролю. Вищезазначене зумовило виникнення нового педагогічного феномену, що в сучасній дидактиці отримав назву «кліпове мислення» як набір яскравих образів, побудованих у кліповому форматі Саме такий тип мислення в умовах цифровізації дозволяє запам'ятати значну кількість

інформації (набір слів, чисел, образів) і визначає послідовність розрізнених фактів, що актуалізує потребу формування в здобувачів освіти візуального мислення [242]. Як указує вітчизняний дослідник В. Сікора, використання візуалізації (текстової, звукосимволічної, образно-знакової) дозволяє сконструювати візуальне навчальне середовище, підвищити якість сприйняття, розуміння та запам'ятовування динамічних фігур і складнокоординаційних технічних елементів фахівців з фізичної культури і спорту [209].

Таким чином, дидактичний ефект використання цифрової візуальної інформації характеризується, насамперед тим, що вся комунікативна й пізнавальна діяльність здобувачів освіти має знаково-символічний характер, а отже, наочні образи краще запам'ятовуються, ніж словесні. При цьому будь-які розумові операції (порівняння, аналіз, узагальнення, ранжування, систематизація, класифікація тощо) ґрунтуються на найпростіших операціях візуального сприйняття інформації (оцінювання, порівняння, аналіз, оцінювання, інтерпретація) та неможливі без них [316]. Цим і пояснюється доцільність переведення інформації з вербальної форми до образної (символи, інфографіка, схеми, фотографії, відео, комікси тощо) з метою покращення її сприйняття в інформаційно перенасиченому середовищі у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Отже, використання візуально-цифрового підходу у процесі професійної підготовки майбутніх учителів в умовах змішаного навчання сприяє широкій контекстуальності та інтерактивності освітнього процесу, викладання матеріалу у динамічній, зрозумілій і цікавій формі, створенню простору для розвитку когнітивних здібностей і пізнавальної активності здобувачів освіти.

Не менш важливим для нашого дослідження є *кваліметричний підхід*. У науковому просторі термін «кваліметрія» використовується на позначення методів кількісної оцінки якості різних продуктів [250]. Використання кваліметричного підходу в освітньому просторі передбачає системне оцінювання якості та ефективності професійної підготовки здобувачів освіти. Таким чином, кваліметричний підхід у педагогіці розуміється як методологія

педагогічних досліджень, в основі якої лежить дослідження та вимірювання якості педагогічних об'єктів або процесів, що вивчаються (дидактичних матеріалів, якості викладання, технологій навчання, педагогічних систем, рівнів навченості тощо) [8].

Дослідниця О. Осередчук наголошує, що використання кваліметричного підходу дозволяє розглядати якість освіти у ЗВО як сукупність трьох складників: якість умов для організації освітнього процесу; якість поточних ключових процесів; якість кінцевого результату [168, с. 372].

У нашому дослідженні кваліметричний підхід використовується з метою вибору діагностичного інструментарію вимірювання та оцінки якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання за рахунок включення різних параметрів структури їх навчальної діяльності: теоретичних знань, практичних навичок і умінь, а також способів діяльності. Аналіз наукової літератури дозволяє виокремити такі принципи використання кваліметричного підходу: 1) інтегративності – зміст оціночних засобів має будуватися на основі синтезу навчальної інформації, представленої в окремих освітніх компонентах з урахуванням міждисциплінарних зв'язків та узагальнених компетентнісно-орієнтованих цілей професійної підготовки фахівців; 2) студентоцентрованості – вимагає акцентування уваги на досягненнях здобувача освіти і відображає гуманістичну спрямованість як освітнього процесу, так і процесу діагностики компетентностей; 3) діагностичності – вимірюваності цілей як результату процесу професійної підготовки майбутніх фахівців; 4) системності – оціночні засоби повинні не лише фіксувати наявність певних компетентностей у здобувачів освіти, а й відображати процес їх системного формування; 5) багатофункціональності – передбачає поєднання засобів діагностики різних типів і рівнів складності, що дозволяє визначати ступінь сформованості не лише окремих компетентностей, але й їх інтегрованої сукупності; 6) комплексності, що забезпечує координацію всіх елементів проєктування: від побудови компетентнісної моделі випускника до розробки відповідних цій моделі

багаторівневих компетентнісно-орієнтованих засобів оцінювання. Це дозволить виявити структуру професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури, спроектувати компетентнісно-орієнтовані цілі їхньої професійної підготовки в умовах змішаного навчання та отримати кількісну оцінку якості процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання [9; 87; 102].

Отже, методологія дослідження ґрунтується на комплексному поєднанні різних підходів для цілісного і всебічного вивчення проблеми. Основними методологічними підходами дослідження є: *системний, синергетичний, теоретико-пізнавальний, культурологічний, аксіологічний та інформаційний* підходи, що спрямовані на обґрунтування парадигмальних векторів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у становленні нової парадигми освіти; *компетентнісний, контекстний, особистісно орієнтований, суб'єктно-діяльнісний і середовищний* підходи, що є базисом багаторівневої системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання; *когнітивістський, конструктивістський, коннективістський, технологічний, ресурсно-диференційований, візуально-цифровий і кваліметричний* підходи, що розкривають особливості моделювання і впровадження дидактичної системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Аналіз методологічних підходів дозволяє стверджувати, що врахування їх нерозривної єдності та використання у тісному взаємозв'язку забезпечує різнобічний і багатовекторний аналіз та інтерпретацію проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Висновки до Розділу 1

Аналіз трансформацій освіти, зумовлених процесами глобалізації, інтеграції та цифровізації в постіндустріальному суспільстві засвідчив становлення нової інформаційної освітньої парадигми. Відповідно до впливів на розвиток вищої освіти, що визначають її майбутній обрис, у науковому дискурсі виокремлено такі засадничі *тенденції*: масовізація й демократизація; диверсифікація й динамізація змісту; персоналізація; адаптивність і гнучкість; практикоорієнтованість, конвергентність та інтерактивність, технологізація й ресурсоемність. У дослідженні встановлено, що цифровізація педагогічного процесу зумовлює формування інноваційного простору інформаційної освітньої взаємодії, що характеризується такими особливостями: *медіатизація; віртуалізація; гейміфікація; стандартизація.*

На основі вивчення наукових праць з проблеми професійної підготовки майбутніх учителів в умовах цифровізації (В. Андрущенко, С. Вітвицька, Л. Гриневич, І. Зязюн, М. Євтух, В. Кремень, А. Кузьмінський, Т. Лукіна С. Ніколаєнко, Ю. Рашкевич, А. Сбруєва) визначено важливість пошуку інноваційних рішень розвитку більш гнучкого, інтерактивного, студентоцентрованого, технологізованого навчання, відпрацювання недовгматичної едукативної системи, перегляду освітніх стратегій, упровадження інноваційних моделей, форм, методів і засобів професійної підготовки фахівців, що мають сприяти реалізації місії університету в цифрову епоху.

Наголошується, що в умовах інноваційних змін професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури потребує переосмислення й модернізації. Вказано, що забезпечення якісного фахового розвитку майбутніх учителів фізичної культури, здатних до самостійного прийняття рішень, креативності, відповідальності, можливе за умови інтеграції традиційного та інноваційного навчання (Р. Ахметов, Н. Белікова, О. Безкопильний, Н. Грабик, І. Грубар, Н. Денисенко, В. Кашуба, Ж. Козіна, М. Лянной, Н. Степанченко, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Б. Шиян, J. Colburn, B. Doherty, X. Keating, R. Knipe, A. Phelps, M. Hodges та ін.), інтегрування у процес загальнопедагогічної та предметної

підготовки майбутніх фахівців інформаційно-комунікаційних технологій (С. Будинкевич, Г. Генсерук, Г. Долініна, Г. Зварич, В. Коробейнік, Г. Малай, С. Старченко, В. Троценко, К. Semiz, M. Ince та ін.), створення комунікаційно-цифрового освітнього простору закладу вищої освіти (І. Гринченко, Н. Денисенко, Ю. Драгнєв, Р. Клопов, П. Ладика, С. Лазоренко, О. Отравенко, О. Семеніхіна Г. Шандригось, В. Шандригось, D. Blain, M. Standage, T. Cugan та ін.).

Акцентовано увагу на тому, що в руслі становлення інформаційної освітньої парадигми розв'язання означених завдань можливе за умови реалізації змішаного навчання, що оптимально поєднує ефективні практики традиційної очної та інноваційної онлайн-взаємодії засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Наголошено, що проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання недостатньо вивчена у педагогічній теорії і практиці.

На основі аналізу наукової літератури було уточнено поняття *«фізична культура»*, *«фізичне виховання»*, *«вчитель»*, *«учитель фізичної культури»*, *«фізкультурна освіта»*, *«професійна освіта»*, *«підготовка»*, *«професійна підготовка»*, *«готовність»*, *«компетентність»*, *«професійна компетентність»*, *«професіоналізм»*, *«дистанційне навчання»*, *«електронне навчання»*, *«мережеве навчання»*, *«гібридне освітнє середовище»*, *«відкрита освіта»*.

У результаті опрацювання категоріально-поняттєвого апарату дослідження подане авторське трактування понять:

- *майбутні вчителі фізичної культури* – здобувачі педагогічних закладів вищої освіти, які набувають професійної кваліфікації за певним освітнім рівнем (першим або другим) за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) і планують у подальшому ефективно здійснювати фахову діяльність з навчання, виховання і розвитку учнівської молоді в освітній галузі *«Фізична культура»*;

- *професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури* – цілеспрямований і організований процес формування професійних та особистісних компетентностей майбутнього фахівця, що визначають бажання, готовність і спроможність самостійно, ефективно і творчо розв'язувати проблемні завдання у контексті заданих наперед кваліфікаційних вимог щодо системи знань і практичного досвіду планування й організації освітньої, фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності у закладах загальної середньої освіти;

- *змішане навчання* – сукупність дидактичних моделей організації навчального процесу, що поєднує традиційне очне навчання в аудиторії з електронним навчанням (асинхронним або синхронним), і здійснюється за певним розкладом, що визначає співвідношення очної та онлайн компонент;

- *професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання* – спеціально організований процес, спрямований на досягнення результатів навчання як показника сформованості особистісної, теоретичної, методичної і практичної готовності здобувачів вищої освіти спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) до успішної професійної діяльності відповідно до кваліфікаційних характеристик в умовах дидактично обґрунтованої інтегрованої очної та електронної освітньої взаємодії за допомогою технологічних засобів як синхронно, так і асинхронно у відкритому інформаційному просторі.

Охарактеризовано методологічні підходи, що визначили мету та стратегію наукового пошуку, дозволили розкрити його зміст, підтвердити достовірність результатів та висновків. У значенні *парадигмальної* методології дослідження обрано такі наукові підходи: системний, синергетичний, теоретико-пізнавальний, культурологічний, аксіологічний, інформаційний, що є базисом багаторівневого конструкту системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. До *концептуально-теоретичної* методології віднесено: компетентнісний, контекстний, особистісно орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, середовищний наукові підходи, використання яких є осердям

дидактичної концепції професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. У якості *процесуально-дієвих* методологічних підходів використано: когнітивістський, конструктивістський, коннективістський, технологічний, ресурсно-диференційований, візуально-цифровий та кваліметричний, що спрямовані на розкриття особливостей механізмів і процедур моделювання та впровадження дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання і складають інструментальну основу дослідження. Їх використання у взаємозалежностях та взаємозв'язку за рівнями методологічного знання (філософський, загальнонауковий, конкретнонауковий, технологічний) дозволило здійснити різнобічний і багатовекторний аналіз та інтерпретацію проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, побудувати ефективну модель підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, визначити ефективні форми, методи та засоби змішаного навчання для формування професійної компетентності цих фахівців.

Матеріали розділу знайшли відбиття в таких роботах автора [68–77; 347].

Список використаних джерел до розділу 1

1. Абдураман А. Ш., Купрєєнко М. В., Непша О. В. Сутність професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. *Актуальные научные исследования в современном мире*. 2019. № 4 (45). С. 38–43.
2. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/uchytelj> (дата звернення 16.05.2020).
3. Александрова О. Ф. Гуманістичні педагогічні цінності майбутніх учителів як основа професійної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2009. Вип. 4 (57). С. 16–23.

4. Алексеев О. Зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до диференціації та індивідуалізації фізичного виховання учнів. *Молодь і ринок*. 2022. Т. 3, № 201. С. 138–145. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.260010> (дата звернення 17.07.2022).
5. Андрійчук В. Г. Сутнісний аспект методології наукових досліджень. *Економіка АПК*. 2016. № 7. С. 87–94.
6. Андрущенко В. П. Глобальні тренди розвитку освіти ХХІ століття. *Вища освіта України*. 2019. № 3. С. 5–14. URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/17568> (дата звернення 16.01.2020).
7. Андрущенко В. П. Ідеологічні засади сучасного законотворення в галузі освіти. *Вища освіта в Україні*. 2016. № 1. С. 5–9. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/32230> (дата звернення 13.10.2021).
8. Анненкова І. Моніторинг якості освіти у ВНЗ: кваліметричний підхід. *Витоки педагогічної майстерності. Педагогічні науки*. 2012. № 10. С. 9–15.
9. Ануфрієва О. Використання кваліметрії для оцінки якості освіти. *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету Григорія Сковороди*. 2005. С. 16–18.
10. Арешонков В. Ю. Педагогічна самоорганізація в системі безперервної освіти: термінологічно понятійний аналіз. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. № 32. С. 30–35.
11. Атамась О. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2015. 20 с.
12. Ахметов Р. Ф., Шаверський В. К. Проблеми й перспективи формування професійної майстерності фахівців фізичної культури засобами інноваційних технологій. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. № 34. С. 50–52.

13. Баб'як М. М., Хомош Ю. С. Ресурсний підхід у сучасному менеджменті. *Економіка і суспільство*. 2016. № 3. С. 119–122.
14. Балашов Д. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. 20 с.
15. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта. Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти. Рівне : Ліста-М, 2003. 128 с.
16. Баранівський В. Ф. Компетентність і фундаменталізація освіти як сучасні парадигми розвитку вищої освіти. *Вісник національного університету оборони України*. 2011. № 6(25). С. 282–284.
17. Батечко Н. Г. Методологія освітології: синергетичний аспект. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 1/2. С. 1–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_1-2_3 (дата звернення 12.06.2020).
18. Батечко Н. Г. Феномен якості вищої освіти в сучасному науковому дискурсі. *Освітологічний дискурс*. 2017. Т. 3/4, № 18/19. С. 1–16. URL: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2017.3-4.16> (дата звернення 04.12.2019).
19. Бацуровська І. В. Теоретичні і методичні засади освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2018. 638 с.
20. Без'язичний Б. І. Теоретичні і методичні засади формування етичної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури у процесі професійної підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2016. 435 с.
21. Безкопильний О. О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі: теорія та методика : монографія. Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2020. 552 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/3003> (дата звернення: 28.01.2021).
22. Безкопильний О. О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі: теорія та методика : монографія. Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2020. 552 с.

23. Белікова Н. О. Сучасні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт.* 2013. Т. 112, № 2. С. 52–56. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_met&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VchdpuPN_2013_112\(2\)_12](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_met&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VchdpuPN_2013_112(2)_12) (дата звернення: 15.12.2022).

24. Беляєв С. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів до розроблення та використання педагогічних технологій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2020. 40 с.

25. Биков В. Технології хмарних обчислень, ІКТ-аутсорсінг та нові функції ІКТ-підрозділів навчальних закладів і наукових установ. *Інформаційні технології в освіті* : збірник наукових праць. Херсон : ХДУ, 2011. № 10. С. 8–23.

26. Биков В. Ю. Відкрите навчальне середовище та сучасні мережні інструменти систем відкритої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання.* 2010. № 9 (16). С. 12–20.

27. Биков В. Ю. Дистанційне навчання. *Енциклопедія освіти України.* Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 191–193.

28. Биков В. Ю., Руденко В. Д. Системи управління інформаційними базами даних в освіті : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / АПН України; Інститут педагогіки. Київ : ІЗМН, 1996. 287 с.

29. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем. *Інформаційні технології і засоби навчання* : зб. наук. праць / за ред.: В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука ; Ін-т засобів навчання АПН України. Київ : Атіка, 2005. С. 5–15.

30. Білоочко Т. В. Інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу. *Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі* : матеріали 3-ої наук.-

практ. конф. / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2011. С. 6–9.

31. Біляковська О. О. Професійна підготовка майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін: якісний вимір. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2017. Вип. LXXX, т. 2. С. 125–129.

32. Боднар Л. В. Професійна підготовка соціальних педагогів із застосуванням електронних засобів навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2006. 191 с.

33. Бойко М., Бойко Н. Аксіологічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід* : збірник тез V Міжнар. наук.-практ. конф. (11–12 травня 2023 року, м. Тернопіль). Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2023. С. 346–348.

34. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти : навч. посіб. для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти. Київ : ВВП «КОМПАС», 1997. 64 с.

35. Бондар В. І. Філософська, теоретична та методологічна сутність і реалізація системного підходу до організації й проведення наукових досліджень. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*. 2016. Вип. 3. С. 3–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2016_3_3 (дата звернення 04.12.2019).

36. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. № 4 (54). С. 1–18. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1434> (дата звернення 04.12.2019).

37. Будинкевич С., Зварич Г., Малай Г. Професійно–педагогічна підготовка вчителя фізичної культури в період дистанційного та змішаного навчання. *Шляхи розвитку рухової активності молоді України* : матеріали

III регіон. наук.-практ. конф., м. Дрогобич, 15 квіт. 2021 р. Дрогобич, 2021. С. 18–22.

38. Буянов П. Г. Неперервна професійна освіта у світовій педагогічній думці. *Наукові записки Бердянського держ. пед. ун-ту. Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Бердянськ, 2014. Вип. 3. С. 28–34.

39. Василенко М. Є., Василенко В. А. Адаптація методології комунікативістики до потреб інформаційного права: теоретична платформа. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 196–199.

40. Васильєва М. Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків : ХДПУ імені Г.С. Сковороди, 2003. 432 с.

41. Великий тлумачний словник сучасної української мови / ред. В. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2002. 1440 с.

42. Величко С. П., Руденко Т. В. Застосування хмарних сервісів Google для моніторингу й оцінювання здорового способу життя студентів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 74, № 6. С. 96–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2019_74_6_9 (дата звернення: 01.09.2019).

43. Висоцька О. Є. Відкрита освіта як чинник випереджаючого розвитку суспільства. URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf1/Vysocka.Pdf. (дата звернення 15.12.2020).

44. Вітвицька С. С. Методологічні основи ступеневої педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2005. № 21. С. 8–11.

45. Вітвицька С. С. Аксіологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя. *Креативна педагогіка*. 2015. № 10. С. 63–67.

46. Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти : дис. ... д-ра пед наук : 13.00.04. Житомир, 2011. 599 с.

47. Вознюк О. В. Педагогічна синергетика: генеза, теорія і практика : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2012. 708 с.

48. Гагіна Н. В., Борисенко В. В. Реалізація особистісно зорієнтованого підходу в дистанційному навчанні у вищій школі. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 3(11). С. 42–51.

49. Галатюк М. Ціннісний потенціал розвитку спортивної культури школярів і студентів у процесі спортивно орієнтованого фізичного виховання. *Нова педагогічна думка*. 2018. Т. 4, № 96. С. 181–183.

50. Гасюк І. Л. Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку : [монографія]. Харків : ПП Балюк І.Б., 2011. 432 с.

51. Гауряк О. Д. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури в умовах педагогічної практики. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2011. № 14. С. 184–188.

52. Генсерук Г. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності в процесі вивчення курсів «Педагогічні технології навчання» та «Методика фізичного виховання школярів». *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Педагогіка*. 2007. № 3. С. 35–39.

53. Голенкова Ю. В. Психологічний аналіз специфіки праці вчителя фізичної культури. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2008. № 3. С. 6–9.

54. Гончар Г. І. Концептуальні підходи у поясненні нового вектору формування особистої фізичної культури студентів у процесі неспеціальної фізкультурної освіти. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*. 2015. Вип. 18. С. 43–47.

55. Гончар О. Педагогічна взаємодія учасників навчального процесу в умовах дистанційної освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2019, № 1. С. 58–65.
URL: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2012.189244> (дата звернення 11.10.2019).

56. Гончаренко С. У., Кушнір В. Методологія як важливий складник наукового дослідження в педагогіці. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2002. № 4. С. 15–22.

57. Гончаренко С. У. Методологія. *Енциклопедія освіти* / ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 498–500.

58. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Рівне : Вол. обереги, 2011. 552 с.

59. Горбатюк О. Г. Особистісно орієнтований підхід до навчання в ВНЗ у сучасних умовах. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна*. 2014. № 20. С. 252–253.

60. Горбатюк Р. М., Федорейко В. С., Чорний В. З. Особливості інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки майбутніх фахівців. *Актуальні проблеми та перспективи технологічної і професійної освіти* : VI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. Умань, 2021. С. 21–22. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/21971/1/Tsorna.pdf> (дата звернення 04.12.2021).

61. Грабик Н. М., Грубар І. Я. Цифрові технології в підготовці вчителів фізичної культури. *Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи* : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Тернопіль, 28 квіт. 2022 р. Тернопіль, 2022. С. 87–90. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/25819> (дата звернення: 21.09.2022).

62. Гриневич Л. Вища освіта України: на шляху інтеграції до європейського освітнього простору. *Рідна школа*. 2014. № 11. С. 8–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2014_11_4 (дата звернення 08.06.2019).

63. Гринченко І. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в нових умовах. *Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис*. Додаток 3, Т. VII. Тематичний випуск: Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. 2011. С. 84–93.

64. Гринченко І. Б. Сучасні напрями впровадження інновацій в професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Житомирського державного університету*. 2012. № 64. С. 103–107.

65. Гриньова В. М. Про співвідношення понять професіоналізм, професійна культура, професійна компетентність, професійна підготовка. *Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 45. С. 74–84.

66. Гриньова М. В. Особистісно орієнтована технологія навчання та виховання. URL: acur.poltava.ua/wp-content/uploads/2015/03/GrinovaM.pdf.

67. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2009. № 2. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vnadps_2009_2_7 (дата звернення 11.05.2020).

68. Даниско О. Автентичне навчання як практико-орієнтована стратегія підготовки фахівців в умовах цифровізації освіти. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка*: збірник тез доповідей І Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава 22–23 лютого 2021 р.). Полтава : ПУЕТ, 2022. С. 94–97.

69. Даниско О. Дистанційні освітні технології у вищій школі: актуальність та перспективи впровадження. *Актуальні проблеми сучасного фізичного виховання і спорту*: матеріали ІІ регіон. наук-практ. конф., (м. Полтава, 24 листопада 2016 р.). Полтава : Вид-ць Шевченко Р.В., 2016. С. 137–140.

70. Даниско О. Історичні аспекти розвитку дистанційної освіти як інноваційної навчальної технології. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації*: матеріали ХХVІІІ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 29 вересня 2017 р.). Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 28. С. 128–132.

71. Даниско О. Організація персоналізованого навчання як стратегія академічної підтримки студентів ЗВО. *Дидаскал*: часопис: матеріали Всеукр.

наук.-практ. конф. з міжнародною участю «Університетська освіта в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (17–18 листопада 2020 р.). Полтава, 2021. № 21. С. 165–168.

72. Даниско О. Чинники виникнення змішаного навчання. *Дидаскал* : часопис кафедри загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2017. № 87. С. 99–102.

73. Даниско О. В. Актуальність упровадження змішаного навчання у практику підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 152, т. 1. С. 19–23.

74. Даниско О. В. Змішане освітнє середовище як дидактичний інструмент відкритої освіти майбутніх учителів фізичної культури. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXIX Каришинські читання), присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 26–27 травня 2022 р.) / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава : Астроя, 2022. С. 71–74.

75. Даниско О. В. Якість змішаного навчання як чинник підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Етика й естетика педагогічної дії*. 2019. Вип. 19. С. 123–130.

76. Даниско О. В., Семеновська Л. А. Генеза та сучасний зміст поняття змішаного навчання в зарубіжній педагогічній теорії і практиці. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 65, № 3. С. 1–11.

77. Денисенко Н. Г. Теоретичні і методичні засади формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2021. 610 с.

78. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади / ред.: Н. Р. Нижник, В. Олуйко. Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2002. 352 с.

79. Деякі питання організації дистанційного навчання : наказ № 1115 від 08 вересня 2020 року URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/77021/ (дата звернення 04.07.2021).

80. Драгнєв Ю. Напрями професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2012. № 4. С. 155–160.

81. Драгнєв Ю. В. Професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури: теоретико-методичний аспект. *Education and pedagogical sciences*. 2014. № 1. С. 38–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OsDon_2014_1_6 (дата звернення: 20.01.2018).

82. Дубасенюк О. А. Компетентнісний підхід у професійній підготовці вчителя. *Формування естетичної компетентності особистості засобами народознавства* : зб. наук. праць молодих дослідників. Житомир, 2010. С. 10–16.

83. Дубасенюк О. А. Концептуальні моделі педагогічної освіти: наукові пошуки та здобутки. *Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку* : монографія / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. С. 8–29.

84. Дубасенюк О. Цифровізація вищої освіти: сучасні виклики, ризики, досвід. *Цифрова трансформація та диджитал технології для сталого розвитку всіх галузей сучасної освіти, науки і практики* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф, м. Ломжа, 26 січ. 2023 р. / ред.: І. Жуховський, З. Шарлович, О. Мандич. Ломжа, 2023. С. 307–311. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/36576/1/Дубасенюк%20тези%20укр-польс.pdf> (дата звернення 19.02.2023).

85. Економічна стратегія України 2030. *Український інститут майбутнього*. URL: <https://strategy.uifuture.org/> (дата звернення: 24.01.2019).

86. Євтух М. Тенденції реформування шкільної освіти в Україні у добу незалежності: підготовка майбутніх учителів. Київ, 2021.

87. Єльнікова Г. В. Деякі питання кваліметричного підходу і оцінювання електронних підручників. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти*

і навчання : матеріали звіт. наук.-практ. конф. (Київ, 29 березня 2012). Київ : Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2012. С. 16–18. URL: https://lib.iitta.gov.ua/4085/1/ГВЄ_тези_звітн_конф_ПІТО.pdf (дата звернення 07.11.2019).

88. Єрмоленко О., Стрелков К. Актуальні питання проектування змісту компетентнісно орієнтованого навчання майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Педагогіка й сучасні аспекти фізичного виховання* : зб. наук. пр. VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Краматорськ, 13-14 груд. 2020 р. Краматорськ, 2020. С. 251–258.

89. Зайцева Ю. В. Специфіка діяльності вчителя фізичної культури як організатора фізкультурно-спортивної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах. *Витоки педагогічної майстерності*. 2014. Вип. 13. С. 139–144.

90. Захаріна Є. А. Т. Технології оздоровчого фітнесу в підготовці майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. № 42. С. 123–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2015_6_13 (дата звернення 19.05.2020).

91. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 25. С. 13–18.

92. Зязюн І. А. Естетичні засади розвитку особистості. *Мистецтво у розвитку особистості* : монографія / [за ред., передмова та післямова Н. Г. Ничкало]. Чернівці : Зелена Буковина, 2006. С. 14–36.

93. Іваненко Б. Особливості формування та вияву інваріантності психіки суб'єкта. *Психологія і суспільство*. 2008. № 2. С. 148–151.

94. Іваній І. В. Характеристика сутності здоров'язберігаючої компетентності вчителя фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2013. № 3. С. 18–22.

95. Іваній І. В., Іваній О. М. Сучасна модель вищої професійної фізкультурної освіти: акме-культурологічний вимір. *Education for Achieving*

Sustainable Development : monograph 35. Katowice, 2020. P. 244–251.
URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9444> (дата звернення 11.03.2021).

96. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2007. 376 с.

97. Іванова С. В. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладі післядипломної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2008. № 42. С. 106–110.

98. Іванова Л., Путров С., Карпюк Р. Теорія і методика оздоровчої фізичної культури. : навч. посіб. Київ : ТОВ «Козарі», 2010. 276 с.

99. Йолон П. Методологія. *Філософський енциклопедичний словник* : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. С. 374.

100. Кайдалова Л. Г. Професійна компетентність та імідж сучасного викладача. URL: <https://sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-01/09klgimt.pdf> (дата звернення 08.05.2019).

101. Каленський А. Методологічні підходи до стандартизації змісту професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. № 16. С. 27–33.

102. Камишин В. В. Теоретико-методологічні основи системно інформаційної кваліметрії в управлінні навчально-виховним процесом : монографія. Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. 242 с.

103. Карченкова М. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2006. 24 с.

104. Качан О. А., Пристинський В. М. Тривимірні інформаційні технології як чинник оптимізації фізкультурно-спортивної роботи з учнівською молоддю. *Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в*

галузі фізичної культури та спорту. 2018. № 2. С. 53–55.
URL: <http://ven.ztu.edu.ua/index.php/wissn009/article/view/132495> (дата звернення 04.12.2022).

105. Кашуба В., Футорний С. Із досвіду використання інформаційних технологій у процесі занять фізичним вихованням різних груп населення. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 21. С. 81–89.

106. Клепко С. Філософія освіти в європейському контексті : монографія. Полтава : ПОППО, 2006. 328 с.

107. Клопов Р. Практичні аспекти розробки і застосування дистанційних курсів у вищій фізкультурній освіті. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2013. Т. 112, № 3. С. 39–43.
URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPN_2013_112\(3\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPN_2013_112(3)_10) (дата звернення 19.10.2019).

108. Клопов Р. В., Баркова Ю., Ісаєва Ю. С. Особливості застосування електронних засобів навчання у підготовці фахівців із фізичного виховання і спорту щодо формування здорового способу життя молоді. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 74, ч. 2. С. 205–210.

109. Кобися А. П. Інформаційне освітнє середовище як платформа для реалізації змішаного навчання у вищих навчальних закладах. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 57, вип. 1. С. 75–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_57_1_9 (дата звернення 17.07.2020).

110. Ковальчук В. Педагогічна освіта: актуальні проблеми модернізації. *Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка*. 2005. № 20. С. 82–86.

111. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор. *Physical Education Theory and Methodology*. 2007. № 6. Р. 15–38.

112. Колесник І. О. Логіко-гносеологічний підхід у вихованні та принципи його реалізації. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка. Педагогічна освіта: теорія і практика*. Кам'янець-Подільський; 2015. С. 28–34.

113. Кононец Н. В. Інформаційно-освітнє середовище як дидактична основа для ресурсно-орієнтованого навчання студентів в аграрному коледжі. *Витоки пед. майстерності* : зб. наук. праць. Полтава, 2013. Вип. 12. С. 129–135.

114. Концепції розвитку педагогічної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України №776 від 16.07.2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення 16.04.2020).

115. Концепція цифрової трансформації освіти і науки: МОН запрошує до громадського обговорення : Концепція від 25.05.2021 р. URL: <https://cutt.ly/rwGfXgh8> (дата звернення 04.12.2019).

116. Косякевич О. В. Технологія диференційованого навчання молодших школярів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2009. № 44. С. 127–130.

117. Котова О. В., Непша О. В. Структурні компоненти підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Херсон : ХДУ, 2014. Вип. 81, т. 1. С. 164–168.

118. Кравченко Л., Корносенко О. Ресурсно-диференційований науковий підхід до професійної підготовки фахівців фізичної культури. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2011. С. 83–90.

119. Кравченко Л., Хоменко П. Наукові основи модернізації природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців фізичної культури. *Педагогічні науки*. 2012. Вип. 3. С. 36–41.

120. Кремень В. Освіта в контексті сучасних соціокультурних змін. *Філософія освіти*. 2008. Т. 1/2, № 7. С. 15–21.

121. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму. Київ : Педагогічна думка, 2012. 368 с.
122. Кремень В. Г. Якісна освіта і нові вимоги часу. *Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр. до 15-річчя АПН України: у 5 т.* Київ, 2007. Т. 1 : Теорія та історія педагогіки. С. 11–24.
123. Круцевич Т. Ю., Безверхня Г. В. Рекреація у фізичній культурі різних груп населення : навч. посіб. Київ : Олімп. л-ра, 2010. 248 с.
124. Кузьмінський А. Цифрова трансформація професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Етика і естетика педагогічної дії.* 2023. № 28. С. 209–222. URL: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2023.28.293190> (дата звернення 28.11.2023).
125. Кузьмінський А. І. Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2003. 443 с.
126. Кусжанова А. Ж. Исторические типы образования. *Credo.* 1998. № 6. URL: <http://credonew.ru/content/view/107/50/> (дата звернення 17.07.2020).
127. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень. Тернопіль : Економічна думка, 2005. 124 с.
128. Кухаренко В. Дистанційний курс в системі електронного навчання. Мережева епоха. URL: <https://moodle.com.ua/lms/mod/book/view.php?id=7712> (дата звернення 04.12.2019).
129. Кучерявий О. Дистанційне навчання в системі вищої освіти в галузі фізичної культури та спорту. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту.* 2018. № 3. С. 120–126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/TMFVS_2018_3_20 (дата звернення: 25.07.2019).
130. Лазоренко С. А. Теорія і практика формування інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в умовах змішаного навчання : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Держ. ВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т». Слов'янськ, 2021. 579 с.
131. Лазоренко С. Роль засобів фізичного виховання у формуванні інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців фізичної культури і спорту

в умовах змішаного навчання. *Фізико-математична освіта*. 2020. Т. 3/2, № 25. С. 88–92. URL: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2020-025-3-031> (дата звернення 17.07.2020).

132. Лазоренко С. Теорія і практика формування інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в умовах змішаного навчання. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2021. Т. 9, № 2. С. 38–47. URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol9i2-005> (дата звернення 04.12.2021).

133. Лазоренко С. А., Семеніхіна О. В. Сучасний стан проблеми формування інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*. 2021. № 4. С. 42–47. URL: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2020-4-42-47> (дата звернення 04.12.2021).

134. Лейко С. В. Поняття компетенція та компетентність: теоретичний аналіз. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. № 4. С. 128–135.

135. Лесгафт П. Ф. Избранные труды / сост. И. Н. Решетень. Москва : Физкультура и спорт, 1987. 359 с.

136. Литвин А. Методологія у проєкції педагогічних досліджень. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. № 5. С. 20–35.

137. Ліненко А. Ф. Готовність до педагогічної діяльності. *Педагогіка вищої школи* : навч. посіб. Одеса : ПДПУ, 2015. С. 191–196.

138. Лукіна Т. О. Якість освіти. *Енциклопедія освіти*. 2-ге вид. Київ, 2021. С. 1120–1121. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729171/1/Якість%20освіти.pdf> (дата звернення 11.03.2022).

139. Лун Ц. Інформаційно-цифрова компетентність майбутнього вчителя фізичної культури у КНР як складова професійної компетентності. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Київ, 21-22 верес. 2021 р. Київ, 2021. С. 67–69.

140. Майковська В. Організація практичної підготовки майбутніх фахівців на засадах контекстного підходу. *Людинознавчі студії. Педагогіка*.

2017. Вип. 4/36. С. 157–165. URL: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.4/36.98593> (дата звернення 16.09.2021).

141. Малімон О. О. Диференційований підхід у процесі фізичного виховання студентів. Луцьк : Волинський нац. ун-т імені Лесі Українки, 2009. 160 с.

142. Мальцева Т. М., Ковтун О. В., Чала О. І. Застосування інформаційних технологій у підготовці фахівців з фізичної культури та спорту. *Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту*. 2017. № 1. С. 65–68.

143. Маслов В. І., Ситар І. В. Головні структурні складові наукових досліджень педагогічних систем. *Вісник післядипломної освіти*. 2015. Вип. 15. С. 108–122.

144. Маслюк Р. В. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в системі «Педагогічний коледж – педагогічний університет» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Уманський держ. пед. ун-т ім.П. Тичини. Умань, 2015. 285 с.

145. Международная стандартная классификация образования МСКО 2011. Институт статистики ЮНЕСКО, 2011. 89 с. URL: <chrome-extension://oemmndcblldboiebfnladdacbfmadadm/http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf> (дата звернення 04.12.2019).

146. Мельник Л. Інтеграція освіти, науки та виробництва в економіці знань аграрної сфери. *Економіка АПК*. 2017. № 11. С. 67–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2017_11_13 (дата звернення 16.02.2019).

147. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.

148. Методичні рекомендації щодо реалізації студентоцентрованого підходу в навчанні за освітніми програмами в Харківському торгівельно-економічному коледжі КНТЕУ. Харків : КНТЕУ, 2019. 25 с.

149. Микитюк С. О. Ресурсний підхід у програмах підготовки майбутніх учителів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. № 31. С. 309–315.

150. Мирончук Н. М. Діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх педагогів до реалізації функцій учителя-вихователя. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2014. № 76. С. 85–88.

151. Мирончук Н. М. Контекстний підхід у підготовці студентів до професійної діяльності у зарубіжній педагогічній теорії. *Креативна педагогіка*. 2018. № 13. С. 95–101.

152. Михайличенко О. В. Синергетика у розвитку суспільних наук. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2012. № 45. С. 121–124.

153. Міністр: Нова українська школа має три основні компоненти. *ОСВІТА.UA* : веб-сайт URL: <https://osvita.ua/school/reform/59168/> (дата звернення 04.12.2022).

154. Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти / О. С. Педан та ін. Київ : МОН України, 2002. 291 с.

155. Моїсєєв С. О., Потеряйко С. М. Ризики та можливості компетентісно орієнтованого фізичного виховання учнів Нової української школи. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти* : зб. ст. XV міжнар. наук. конф., м. Харків, 8-9 лют. 2019 р. Харків, 2019. С. 101–105.

156. Мокляк В. Автономія університету в міжнародних документах з галузі вищої освіти. *Збірник наукових праць викладачів, аспірантів, магістрантів і студентів факультету комп'ютерних наук, математики, фізики та економіки*. 2023. С. 246–248.

157. Москаленко Н. В., Сороколіт Н. С., Турчик І. Х. Ключові компетентності у фізичному вихованні школярів в рамках реформи «Нова українська школа». *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15*:

Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2019. Т. 5, № 113. С. 223–228.

158. Моторная С. Компетенция в модели магистра и специалиста XXI века. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. 2013. Вип. 28, т. 1. С. 209–213.

159. Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи: Наукова доповідь загальним зборам НАПН України «Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи» / В. Г. Кремень та ін. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Т. 4, № 2. С. 1–49. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4223> (дата звернення 18.08.2022).

160. Наумчук В. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2002. 168 с.

161. Національний освітній глосарій: вища освіта. 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад.: В. М. Захарченко ; за ред. В. Г. Кременя. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.

162. Ничкало Н. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів : монографія / ред. Н. Ничкало. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 125 с.

163. Нікогосян Л., Асеєва Ю. Аксіологічний підхід у системі професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі. *Наука і освіта*. 2017. № 4. С. 33–38.

164. Ніколаєнко С. М. Якість вищої освіти України – погляд у майбутнє. *Світ фінансів*. 2017. Вип. 3, № 8. С. 7–22.

165. Ніколенко Д. Ф. Учитель. Українська радянська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. М. П. Бажан ; редкол. : О. К. Антонов та ін. 2-ге вид. Київ : Головна редакція УРЕ, 1984. Т. 11, кн. 1: Стодола – Фітогеографія. С. 519.

166. Олійник О. В. Культурологічний підхід як наукова основа розвитку теорії та практики педагогічної освіти. *Педагогічні науки*. 2006. Т. 50, № 37.

С. 39–42. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2006/50-37-6.pdf> (дата звернення 14.09.2019).

167. Орищенко В. Г. Основи стандартизації і гуманізації вищої педагогічної освіти : монографія. Київ : Генеза, 2002. 192 с.

168. Осередчук О. Наукові підходи для дослідження моніторингу якості освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 5(109). С. 367–378. URL: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2021.05/367-378> (дата звернення 13.05.2022).

169. Отравенко О. Інноваційні методи навчання як основа якісної професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. Спецвипуск. С. 222–230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2019_spetsvip.23 (дата звернення: 27.11.2020).

170. Педагогіка. Інтегрований курс теорії та історії : навчально-методичний посібник : у 2 с. / за ред. А.М. Бойко. Київ ; Полтава : АСМІ : ВІПОЛ, 2004. Ч. 2. 540 с.

171. Педагогічна система навчання: теорія, практика, перспективи : навч. посіб. / уклад. В. М. Володько. Київ : Пед. преса, 2000. 148 с.

172. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Пед. Думка, 2001. 514 с.

173. Пеньковець Д. В. Компоненти професійної компетенції у майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 125. С. 212–215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_125_52 (дата звернення 04.12.2019).

174. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. *ПРООН в Україні*. 2018. URL: <https://bitly.ws/WMcg>

175. Петриченко Л. О. Контекстний підхід до професійної підготовки майбутнього вчителя в умовах реформування системи освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2015. № 28. С. 15–25.

176. Підготовка. *Словник української мови* : в 11 т. Київ, 1975. Т. 6. С. 417. <http://sum.in.ua/s/pidghotovka> (дата звернення 22.04.2020).
177. Полякова Г. Розвиток середовищного підходу у вищій освіті в умовах глобальних змін. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 4. С. 186–199.
178. Пометун О. І. Педагогічні засади освіти для сталого розвитку в українській школі. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 171–182.
179. Пометун О. І. Інтерактивні методи навчання. *Енциклопедія освіти* / ред. В. Кремень. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2021. С. 417–418.
180. Про затвердження Зміни № 10 до національного класифікатора ДК 003:2010 : наказ МОНУ №810 від 25.10.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0810930-21#Text> (дата звернення 06.12.2022).
181. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ МОНУ від 16.07.2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення 18.03.2019).
182. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № № 76-VIII : станом на 2 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 02.05.2023).
183. Про освіту : Закон України від 18.12.2018 р. № № 2657-VIII : станом на 5 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 05.05.2023).
184. Професійна освіта : словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко [та ін.]; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.
185. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід / ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011.
186. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» :

наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2736 від 23.02.2020 р. URL: <https://nus.org.ua/news/zatverdily-try-profesijni-standart-vchytelya-dokument/> (дата звернення 18.09.2021).

187. Проценко А. Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі педагогічної практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кропивницький, 2018. 24 с.

188. Проценко А. А. Аналіз структури професійної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури. *Педагогіка та психологія: сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2017. С. 31–36.

189. Проценко А. А. Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі педагогічної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; 011. Київ, 2018. 332 с.

190. Ракітянська Л. М. Наукові підходи як теоретико-методологічне підґрунтя педагогічних досліджень. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 163. С. 124–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2018_163_28 (дата звернення 24.05.2020).

191. Рамський Ю. С. Інформаційне суспільство. Інформатизація освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2003. С. 16–28. URL: <https://fi.npu.edu.ua/zbirnyk-kosn/zbirnyk-7/2009-11-27-12-10-09343> (дата звернення 11.08.2020).

192. Рассоха І. М. Методологія та організація наукових досліджень. URL: http://eprints.kname.edu.ua/24084/1/2010_20_DO (дата звернення 17.09.2021).

193. Рашкевич Ю. Побудова стандартів вищої освіти та освітніх програм в контексті нового Закону України «Про вищу освіту». *Освітня політика. Порта громадських експертів* : веб-сайт. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/519-pobudova-standartiv-vishchoji-osviti-ta-osvitnikh-program-v-konteksti-novogo-zakonu-ukrajini-pro-vishchu-osvitu> (дата звернення 05.05.2022).

194. Ребенок В. М. Особистісно-орієнтований підхід у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2016. № 137. С. 151–154.

195. Рибалко Л. С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2008. 42 с.

196. Рибалко П. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до подальшої фахової діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*. 2019. Т. 9, № 93. С. 235–244. URL: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2019.09/235-244> (дата звернення 17.08.2020).

197. Робуль О. Оксана Робуль. Синергетика як інноваційна методологія педагогічної освіти. *Філософія освіти*. 2006. № 3(1). С. 35–42. URL: <https://philosopheducation.com/index.php/philed/article/view/132> (дата звернення 03.11.2020).

198. Ротерс Т. Т. Профільне навчання фізичній культурі – інноваційна технологія спортивно-орієнтованого фізичного виховання учнів старшої школи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. Т. 22, № 1. С. 148–154.

199. Савонова О. В. Природничо-наукова підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту з використанням технологій змішаного навчання. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*. 2019. № 33. С. 78–84. URL: <https://doi.org/10.15330/fcult.33.78-84> (дата звернення: 29.01.2020).

200. Самойленко А. Особливості цифровізації країн Європейського Союзу в умовах глобалізації. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 1. С. 46–54 URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.01.046> (дата звернення 14.05.2022).

201. Самсутіна Н. М. Професійна компетентність як показник якості фахової освіти майбутнього вчителя фізичної культури. *Збірник наукових праць*

Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2008. № 4. С. 207–210.

202. Сбруєва А. А. Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальний і регіональний контексти : монографія / ред. А. А. Сбруєва. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. 519 с.

203. Сбруєва А. А., Єременко І. В. Формування європейського виміру забезпечення якості вищої освіти в контексті інтернаціоналізації освітнього простору : монографія / ред. А. А. Сбруєвої. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 254 с.
URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/8185> (дата звернення 07.03.2022).

204. Селямієв Н. Н., Єрмоєнко Е., Вехтев В. В. Культурологічний підхід у процесі виховання учнів спортивної секції бойового хортингу. *Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України.* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Ірпінь, 4–5 січ. 2021 р. Ірпінь, 2021. С. 841–853.

205. Семеніхіна О. В. Професійна готовність майбутнього вчителя математики до використання програм динамічної математики: теоретико-методичні аспекти : монографія. Суми : ВВП Мрія, 2016. 268 с.

206. Синергетика і освіта : монографія / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2014. 348 с.

207. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник. Рівне : Волинські обереги, 2013. 360 с.

208. Сисоєва С. О., Алексюк А. М., Воловик П. М. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : монографія / ред. С. О. Сисоєва. Київ : ВІПОЛ, 2001. 502 с.

209. Сікора В. В. Використання методів інтерактивного навчання майбутніх учителів фізичної культури при викладанні предметів циклу професійної підготовки. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт.* 2018. № 154(2). С. 69–73.

210. Словник української мови : в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. Київ : Наукова думка, 1973. Т. 4: І – М. 840 с.
211. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. 272 с.
212. Сороколіт Н. Компетентнісний підхід у фізичному вихованні. *Current issues of science and education : abstract The XIV International Science Conference*, м. Rome, 23 March 2021 р. Rome, 2021. С. 146–152. URL: <https://doi.org/10.46299/ISG.2021.I.XIV> (дата звернення 14.01.2022).
213. Спірін О. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою : монографія / за наук. ред. акад. М. І. Жалдака. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 300 с.
214. Старченко С. О. Пріоритети дистанційної підготовки вчителів фізичної культури в системі післядипломної педагогічної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. Т. 2, № 46. С. 396–403.
215. Стасенко О. А. Структура професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 143. С. 100–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2017_143_23 (дата звернення 18.12.2020).
216. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2017. 40 с.
217. Степанченко Н. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2017. 628 с.
218. Стоянов В. А. Інформаційні технології як інструментальна основа підготовки вчителів фізичної культури в умовах інформатизації суспільства. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2013. № 39. С. 109–116.

219. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Київ, 2020. URL: chrome-extension://oemmnndcblldboiebfnladdacbfmadadm/<https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення 05.05.2023).

220. Стрілець С. І. Інноваційні педагогічні технології у вищій школі : навч.-метод. посіб. Чернігів : Чернігів. нац. пед. ун-т імені Т.Г.Шевченка, 2012. 200 с.

221. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2003. 650 с.

222. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2003. 46 с.

223. Теличко Н. Методологічні підходи до формування педагогічної майстерності майбутніх учителів початкових класів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка. Соціальна робота.* 2013. № 26. С. 209–212.

224. Тимошенко О. Оптимізація професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури: монографія. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. 421 с.

225. Толочний В. М. Використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій при навчанні майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка.* 2012. Т. II, № 102. С. 111–113. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/811/1/2.pdf> (дата звернення 07.04.2022).

226. Томашевський О. М., Цегелик Г. Г., Вітер М. Б., Дудук В. І. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.

227. Томенко О. А. Неспеціальна фізкультурна освіта учнівської молоді: теорія і методологія : монографія. Суми . : Вид-во «МакДен», 2012. 276 с.

228. Топузов О. Проектування інформаційно-освітнього середовища навчальних закладів у сучасному суспільстві. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 1. С. 26–36.

229. Топузов О. Теоретико-методичні засади особистісно орієнтованого навчання предметів природничого циклу. *Рідна школа*. 2012. № 1/2. С. 13–16.

230. Трач Ю. В. Віртуалізація освіти як явище сучасної культури. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2018. № 19. С. 164–173. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1915.19.2018.141370> (дата звернення 21.11.2020).

231. Троценко В., Долінін Г. Сучасні підходи до розробки моделі професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. Т. 2, № 16. С. 397–406. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-2\(16\)-397-406](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-2(16)-397-406) (дата звернення 06.04.2023).

232. Унт И. Индивидуализация и дифференциация обучения. Москва : Педагогика, 1990. 192 с.

233. Фурман А. В. Рівні та критерії методологування у професійному здійсненні науково-дослідної діяльності. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/7729/1/f_1.pdf (дата звернення 21.11.2022).

234. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя / Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти. URL: <http://zakinprou.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49> (дата звернення 18.06.2021).

235. Ходаківський Є. І., Данилко В. К., Цаль-Цалко Ю. С. *Методологія наукових досліджень в парадигмі синергетики* : монографія. Житомир : Житомирський держ. технол. ун-т, 2009. 340 с.

236. Худолій О. М. *Загальні основи теорії і методики фізичного виховання* : навч. посіб. Харків : ОВС, 2008. 406 с.

237. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020), Концептуальних засад (версія 1.0). URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення 06.08.2021).

238. Цьось А. В. *Диференційований підхід у процесі професійної підготовки вчителя фізичної культури* : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1994. 16 с.

239. Чалий В. Ю., Хміль В. С. Особливості використання форм дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури. *Фітнес & Здоров'я* : матеріали X Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф, м. Харків, 21 квіт. 2020 р. Харків, 2019. С. 80–84.

240. Чмиленко Ф. О., Жук Л. П. *Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень»*. Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2014. 48 с.

241. Чорней Н. Б., Чорней Р. К. *Теорія систем і системний аналіз*. Київ : МАУП, 2005. 256 с.

242. Чупахіна С. В., Круль Л. О. *Проектування віртуальної практичної підготовки (virtual practice) майбутніх педагогів в умовах змішаного навчання (blended learning)*. Publishing House “Baltija Publishing”. 2020. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/68/1519/3490-1?inline=1> (дата звернення 11.05.2021).

243. Шабанова Ю. О. *Системний підхід у вищій школі* : підруч. для студ. магістратури / Нац. гірн. ун-т. Донецьк : НГУ, 2014. 120 с.

244. Шандригось Г. А., Шандригось В. І., Ладика П. І. *Дистанційне навчання в системі підготовки фахівців з фізичної культури і спорту*. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*.

Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2014. Т. 5, № 1. С. 270–273.

URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2015_5\(1\)_88](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2015_5(1)_88) (дата звернення: 21.11.2018).

245. Шаповалова І. В. Компоненти процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійного самовдосконалення. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2015. № 41. С. 382–389.

246. Шатковська Г. І. Синергетика як метод дослідження складних відкритих систем. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна.* 2009. № 15. С. 331–334.

247. Шахов В. І. Теоретико-методологічні основи базової педагогічної освіти майбутніх учителів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2008. 43 с.

248. Шваб К. Четверта промислова революція. Формуючи четверту промислову революцію. Київ : Клуб сімейного дозвілля, 2019. 416 с.

249. Шевчук А. Інтеграція освіти, науки і культури в транскордонному просторі України і ЄС. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України.* 2013. Т. 4, № 102. С. 339–348.

URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20134\(102\)/sep20134\(102\)_339_ShevchukAV.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20134(102)/sep20134(102)_339_ShevchukAV.pdf) (дата звернення 16.04.2020).

250. Шегеда А., Стефанович О. Кваліметричний підхід до оцінювання якості процесів в освітніх системах. *Нова педагогічна думка.* 2018. № 1. С. 136–141.

251. Шеховцова С. О. Професійно-педагогічна підготовка студентів університету в контексті суб'єктно-діяльнісного підходу. *Педагогіка вищої та середньої школи.* 2012. № 35. С. 402–409.

252. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту] : у 2 ч. Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2004. Ч. 1. 272 с.; Ч. 2. 248 с.

253. Шиян Б. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття. *Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні*. 2001. № 2. С. 371–374.

254. Ягупов В., Свистун В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія»*. 2007. Т. 71: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. С. 3–8.

255. Яремчук Н., Марусова В. Педагогічні умови організації дистанційного навчання в університеті. *Молодий вчений*. 2021. Т 11, № 99. С. 205–210. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-46> (дата звернення 05.07.2022).

256. Ярмощук О., Василюк В. Диверсифікація навчальних технологій в професійній підготовці учителя фізичної культури. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2018. Т. 18, № 2. С. 69–77. URL: <https://doi.org/10.17309/tmfv.2018.2.03> (дата звернення: 20.08.2019).

257. Яценко С. Л. Особистісно орієнтоване навчання: теоретичний та прикладний аспекти. *Нові технології навчання*. 2015. № 85. С. 229–235.

258. A qualitative exploration of technology use among preservice physical education teachers in a secondary methods course / A. Phelps et al. *Teaching and Teacher Education*. 2021. No. 105. P. 103400. URL: <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:236242648> (date of access: 04.01.2022).

259. Allen I. E., Seaman J. Grade change: Tracking online education in the United States. Bay View Analytics. 2014. URL: <https://www.bayviewanalytics.com/reports/gradechange.pdf> (date of access: 18.04.2020).

260. Allen I., Seaman J. The Distance: Online Education in the U.S. Babson Survey Research Group and Quahog Research Group, 2011. 40 p.

261. Allen I. E., Seaman J. Online report card: Tracking online education in the United States. Babson Survey Research Group; Quahog Research Group, LLC, 2016. 62 p. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED572777> (date of access: 27.09.2021).
262. Anderson T. An Updated and Theoretical Rationale for Interaction. Athabasca University, 2002. 11 p. (Preprint. ITFORUM ; #63). URL: <https://cutt.ly/HwFGxscU> (date of access: 06.08.2020).
263. Applying augmented reality in physical education on motor skills learning / K. E. Chang et al. *Interactive Learning Environments*. 2020. Vol. 28, no. 6. P. 685–697. URL: <https://doi.org/10.1080/10494820.2019.1636073> (date of access: 20.01.2021).
264. Arroyo L., Dicheva D. The new challenges for e-learning: the educational semantic web. *Educational Technology & Society*. 2004. № 7(4). P. 59–69.
265. Ayanda D., Eludiora S., Amassoma D., Ashiru M. Towards a model of e-learning in Nigeria higher institutions: An evolutionary software modelling approach. *Information and Knowledge Management*. 2011. № 1(1). P. 31–39. URL: <http://www.iiste.org> (date of access: 14.05.2019).
266. Bandura A. Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual review of psychology*. 2001. Vol. 52, no. 1. P. 1–26. URL: <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.psych.52.1.1> (date of access: 27.09.2021).
267. Bannan-Ritland B. Teaching instructional design: An action learning approach. *Performance Improvement Quarterly*. 2001. № 14(2). P. 37–52.
268. Barnett R. The limits of competence: knowledge, higher education and society. Open University Press, 1900 Frost Rd., Suite 101. Bristol, PA 1994.
269. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting. Basic Books, 1973.
270. Bell F. Connectivism: its place in theory-informed research and innovation in technology enabled learning. *International Review of Research in Open and Distance Learning*. 2011. № 12 (3). P. 98–118.

271. Bentley T. Personalised learning in the UK: from vision to strategy? *Personalised learning in the UK: from vision to strategy?* Sydney, 2005. URL: <https://www.det.nsw.edu.au/reviews/futuresproject/index.htm> (date of access: 16.01.2020).

272. Bergman L. R., Wangby M. The person-oriented approach: A short theoretical and practical guide. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*. 2014. № 2(1). P. 29–49.

273. Bessenyei I. Learning and teaching in the information society: elearning 2.0 and connectivism. *Revista de Informatica Sociala*. 2008. June 9.

274. Blain D. O., Standage M., Curran T. Physical education in a post-COVID world: A blended-gamified approach. *European Physical Education Review*. 2022. № 28(3). P. 757–776. URL : <https://doi.org/10.1177/1356336X221080372> (date of access: 30.12.2022).

275. Blended Learning / Wikipedia. URL : https://en.wikipedia.org/wiki/Blended_learning (date of access: 27.09.2021).

276. Blended Learning. *The people-first eLearning agency*. URL: <https://elmllearning.com/blog/blended-learning-everything-need-know/> (date of access: 22.02.2021).

277. Blended learning in vocational education: teachers' conceptions of blended learning and their approaches to teaching and design / A. M. Bliuc et al. *The Australian Educational Researcher*. 2012. No. 39. P. 237–257. URL: <https://doi.org/10.1007/s13384-012-0053-0>. (date of access: 16.09.2021).

278. Booker T. The Case for College. *Harvard University President*. URL: <https://www.harvard.edu/president/speeches-faust/2014/the-case-for-college/> (date of access: 17.07.2020).

279. Boyarsky K. What Is Hybrid Learning? Here's Everything You Need to Know. URL: <https://resources.owllabs.com/blog/hybrid-learning#hybrid-learning-environment> (date of access: 16.05.2022).

280. Bray B. A., McClaskey K. A. Make Learning Personal: The What, Who, WOW, Where, and Why. Corwin Press, 2014. 251 p.

281. Briggs L. J., Hannum W. H. How does instructional systems design differ from traditional instruction?. *Educational Technology*. 1982. № 22(1). P. 9–14. URL : <https://www.learntechlib.org/p/164226/> (date of access: 22.06.2020).
282. Brown J. S., Adler R. P. Minds on fire: open education, the long tail, and learning 2.0. *EDUcause Review*. 2008. Jan.-Feb. P. 17–32.
283. Buell C. (undated). Cognitivism. 2004. URL: <http://web.cocc.edu/cbuell/theories/cognitivism.htm> (date of access: 27.09.2021).
284. Burns T., Stalker G. M. *The Management of Innovation*. Tavistock, 1968. 438 p.
285. Cakir M. Constructivist approaches to learning in science and their implications for science pedagogy: A literature review. *International journal of environmental and science education*. 2008. № 3(4). P. 193–206.
286. Castells M. *The rise of the network society*. 2nd ed. Chichester : UK: Wiley-Blackwell, 2010. 597 p. URL : https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=FihjywtjTdUC&oi=fnd&pg=PA1968&ots=l5Tn3XCLf3&sig=wAqd60ST_AEHxqzcDb9vfPXsQck&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (date of access: 16.07.2021).
287. Collins A., Joseph D., Bielaczyc K. Design research: Theoretical and methodological issues. *Design-based Research*. 2016. P. 15–42.
288. Collis B. Networking and distance learning for teachers: A classification of possibilities. *Journal of Information Technology for Teacher Education*. 1995. № 4(2). P. 117–135. URL : <https://doi.org/10.1080/0962029950040202> (date of access: 27.09.2021).
289. Combatting sedentary behaviors by delivering remote physical exercise in children and adolescents with obesity in the COVID-19 era: a narrative review / M. Vandoni et al. *Nutrients*. 2022. Vol. 13, no. 12. P. 4459. URL : <https://doi.org/10.3390/nu13124459> (date of access: 17.03.2023).

290. Corbett F., Spinello E. Connectivism and leadership: harnessing a learning theory for the digital age to redefine leadership in the twenty-first century. *Heliyon*. 2020. No. 6(1).

291. Crăciun D., Bunoiu M. Digital comics, a visual method for reinvigorating Romanian science education. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2019. № 11(4). P. 321–341. URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/172> (date of access: 08.04.2021).

292. Crano W. D. Brewer M. B. Principles and methods of social research. Routledge, 2014. 483 p.

293. Crouch C. Redefining labour relations and capital in the digital age. *Work in the Digital Age: Challenges of the Fourth Industrial Revolution*. London, 2018. P. 187–197.

294. Cummings W. K. The Asian human resource approach in global perspective. *Oxford Review of Education*. 1995. № 21(1). P. 67–81.

295. Davidavičienė V. Research methodology: An introduction. *Modernizing the Academic Teaching and Research Environment: Methodologies and Cases in Business Research*. 2018. P. 1–23.

296. De Regt H. W., Dieks D. A contextual approach to scientific understanding. *Synthese*. 2005. № 144. P. 137–170.

297. Differentiated approach to physical education of adolescents with different paces of biological development / A. Sitovskyi et al. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. 2019. Vol. 19, no. 3. P. 1532–1543. URL: <https://doi.org/DOI:10.7752/jpes.2019.03222> (date of access: 14.06.2020).

298. Digital Transformation A Framework for ICT Literacy. URL: <https://www.ets.org/Media/Research/pdf/ICTREPORT.pdf> (date of access: 27.09.2021).

299. Donovan S., Bransford J., Pellegrino J. How People Learn: Bridging Research and Practice. Washington, DC: National Academy of Sciences, 1999. 86 p.

300. Driscoll M. Blended Learning: let's get beyond the hype. *E-learning*. 2002. № 3(3). 1 March. URL:

<https://www.researchgate.net/publication/286029739> *Blended learning Let's get beyond the hype/stats* (date of access: 18.02.2020).

301. Driscoll M. *Psychology of Learning for Instruction*. Needham Heights, MA, Allyn & Bacon, 2000.

302. Drysdale J. S., Graham C. R., Spring K. J., Halverson L. R. An analysis of research trends in dissertations and theses studying blended learning. *The Internet and Higher Education*. 2013. № 17. P. 90–100.

303. Dwiyogo W. D., Cholifah P. S. Continuing Professional Development (CPD) for Physical Education Teacher in Elementary School through Blended Learning. *Education in the 21st Century: Responding to Current Issues* : International Conference on Education, Malang, 22–24 November 2016. Malang, 2016. P. 948–955. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/267023527.pdf> (date of access: 11.06.2020).

304. Dzubian C., Hartman J. L., Moskal P. D. Blended Learning. *Center for Applied Research EDUCAUSE*. 2004. No. 7. P. 2–12. URL: [https://teaching.charlotte.edu/sites/teaching.charlotte.edu/files/media/files/file/attach2blog/Blended%20Learning%20\(ECAR%20Bulletin\).pdf](https://teaching.charlotte.edu/sites/teaching.charlotte.edu/files/media/files/file/attach2blog/Blended%20Learning%20(ECAR%20Bulletin).pdf) (date of access: 09.05.2018).

305. Effects of blended learning in physical education among university students: a systematic review / C. Wang et al. *Education Sciences*. 2022. Vol. 12, no. 8. P. 530. URL: <https://doi.org/10.3390/educsci12080530> (date of access: 27.10.2022).

306. Emejulu A., McGregor C. Towards a radical digital citizenship in digital education. *Critical Studies in Education*. 2019. № 60(1). P. 131–147. DOI: <https://doi.org/10.1080/17508487.2016.1234494> (date of access: 28.11.2021).

307. Features of formation the professional competence of future managers of physical culture and sports. / Y. Prystupa et al. *Journal of Physical Education and Sport*. 2019. No. 20. P. 441–446. URL: <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.s1064> (date of access: 12.10.2021).

308. Figueroa-Rodríguez B., Figueroa-Sandoval B., Figueroa-Rodríguez K. A. Competence training in higher education: the case of the technological master «Prestación De Servicios Profesionales» from The Colegio De Postgraduados

(México). *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2012. № 46. P. 2389–2393. URL: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.490> (date of access: 14.05.2020).

309. Flogie A., Aberšek B. Transdisciplinary approach of science, technology, engineering and mathematics education. *Journal of Baltic science education*. 2015. № 14(6). P. 779–790.

310. Fuchs C. Knowledge management in self-organizing social systems. *Journal of Knowledge Management Practice*. 2004, no 5. P. 351–356. URL: <http://www.tlainc.com/articl61.htm> (date of access: 26.01.2021).

311. Future Ready Learning: Reimagining the Role of Technology in Education. Washington : U.S. Department of Education. Office of Educational Technology, 2016. URL: <http://tech.ed.gov/files/2015/12/NETP16.pdf> (date of access: 08.11.2021).

312. Gauvain M., Beebe H., Zhao S. Applying the cultural approach to cognitive development. *Journal of Cognition and Development*. 2011. № 12(2). P. 121–133.

313. Geary N. Understanding synergy. *American Journal of Physiology-Endocrinology and Metabolism*. 2013. Vol. 304, no. 3. P. E237–E253. URL: <https://doi.org/DOI:10.1152/ajpendo.00308.2012> (date of access: 17.04.2019).

314. Gómez J. M., Mouselli S. (Eds.). Modernizing the academic teaching and research environment: Methodologies and cases in business research. Springer, 2018.

315. Gonzalez C. The role of blended learning in the world of technology. *Benchmarks Online*, 2004.10 p. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ801073.pdf> (date of access: 16.03.2020).

316. González-Zamar M-D, Abad-Segura E, Luque de la Rosa A, López-Meneses E. Digital Education and Artistic-Visual Learning in Flexible University Environments: Research Analysis. *Education Sciences*. 2020. № 10(11). P. 294. URL: <https://doi.org/10.3390/educsci10110294> (date of access: 27.09.2021).

317. Goodyear P. Design and co-configuration for hybrid learning. Theorizing the practices of learning space design. *British Journal of Educational Technology*.

2020. № 51 (4). P. 1045–1060. URL: <https://doi.org/10.1111/bjet.12925> (date of access: 16.04.2021).

318. Grigorieva M. V. The Concept of «Educational environment» and models of educational environments in the modern domestic pedagogical psychology. *Proceedings of the Saratov University. New series. Acmeology of education. Developmental and educational psychology*. 2010. № 3(4). P. 3–11.

319. Gros B. The design of smart educational environments. *Smart Learning Environments*. 2014. Vol. 3, no. 15. P. 1–11. URL: <https://doi.org/10.1186/s40561-016-0039-x> (date of access: 13.05.2020).

320. Gumport P. Public universities as academic workplaces. *Daedalus (Journal of the American Academy of Arts and Sciences) (Fall)*. 1997. Vol. 126, no. 4. P. 113–136.

321. Gumport P. J. Academic restructuring: Organizational change and institutional imperatives. *Higher education*. 2020. Vol. 39, no. 1. P. 67–91. URL: <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1003859026301> (date of access: 04.03.2021).

322. Giannousi M., Vernadakıs N., Derri V., Antonıou P., Kioumourtzoglou E. A Comparison Of Student Knowledge Between Traditional And Blended Instruction In A Physical Education In Early Childhood Course. Turkish Online. *Journal of Distance Education*. 2014. № 15 (1). P. 99–113. DOI: <https://doi.org/10.17718/tojde.99593> (date of access: 27.09.2021).

323. Harkavy I., Hodges R. A. Higher Education and COVID-19: Global and Local Responses. *Change: The Magazine of Higher Learning*. 2022. Vol. 54, no. 2. P. 5–11. URL: <https://doi.org/10.1080/00091383.2022.2030156> (date of access: 17.01.2021).

324. Harriman G. What is Blended Learning? *E-Learning Resources*. 2005. URL: http://www.grayharriman.com/blended_learning.htm (date of access: 27.09.2021).

325. Herrington J, Reeves SFTC, Oliver R. A practical guide to authentic e-learning. Oxford : Routledge, 2010. 212 p. URL:

https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=NHuMAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=e-learning+involves+purposeful+and+controlled+intensive+independent+work+of+students&ots=mDMPUE9M6p&sig=47kiPOE_tTo4P3eXcROxH4uQ1m8&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (date of access: 14.07.2020).

326. Herrington J., Oliver, R., & Reeves, T. C. Patterns of engagement in authentic online learning environments. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2003. Vol. 19, no. 1. URL: <https://doi.org/10.14742/ajet.1701> (date of access: 06.10.2021).

327. Hirumi A. Student-centered, technology-rich learning environments (SCenTRLE): Operationalizing constructivist approaches to teaching and learning. *Journal of Technology and Teacher Education*. 2002. Vol 10, no. 4. P. 497–537. URL: <https://www.learntechlib.org/primary/p/9524/> (date of access: 11.06.2020).

328. Hirumi A. The Design and Sequencing of e-Learning Interactions: A Grounded Approach. *International Journal of E-Learning*. 2002. No. 1. P. 19–27. URL: <https://www.learntechlib.org/primary/p/8390/> (date of access: 22.08.2020).

329. Holmes G., Hooper N. Core competence and education. *Higher Education*. 2000. № 40. P. 247–258.

330. Honebein P. Seven goals for the design of constructivist learning environments. *Constructivist learning environments* / ed. B.Wilson. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publications, 1996. P. 11–25.

331. Horn M., Staker H. Blended: Using disruptive innovation to improve schools. San Francisco: Jossey-Bass, 2015.

332. Hricko M. Personal Learning Environments. *Handbook of research on instructional systems and educational technology*. IGI Global, 2017. P. 236–248. URL: <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-2399-4.ch021> (date of access: 27.09.2021).

333. Information and digital development of higher education in the conditions of innovatization economy of Ukraine / K. Kraus et al. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2021. Vol. 17, no. 64. P. 659–671.

334. Interactive Smart Educational System Using AI for Students in the Higher Education Platform / Y. Zhang et al. *Multiple-Valued Logic and Soft Computing*. 2021. Vol. 36, no. 1-3. P. 83–98. URL: <https://www.oldcitypublishing.com/journals/mvlsc-home/mvlsc-issue-contents/mvlsc-volume-36-number-1-3-2021/mvlsc-36-1-3-p-83-98/> (date of access: 15.11.2021).

335. Ivani I. Physical culture as a phenomenon of the development of socio-cultural competence of future teachers of physical education. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*. 2014. № 18(4). P. 13–17. DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.950950> (date of access: 06.12.2020).

336. Jensen G. M., Nordstrom T., Mostrom E., Hack L. M., Gwyer J. National study of excellence and innovation in physical therapist education: Part 2-a call to reform. *Physical Therapy*. 2017. № 97(7). P. 875–888. URL: <http://dx.doi.org/10.1093/ptj/pzx062> (date of access: 13.04.2021).

337. Kapur R. Research methodology: Methods and strategies. *Department of Adult Education and Continuing Extension, University of Delhi*: New Delhi, India. 2018.

338. Kesim M. Connectivist approach and restructuring of lifelong learning. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. 2009. № 10(3). P. 80–88.

339. Kirschner P. Innovative Learning Environments. *Computers in Human Behavior*. 2005. № 21. P. 547–554. URL: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2004.10.022> (date of access: 11.09.2020).

340. Kirschner P., Beers P., Boshuizen H., Gijsselaers W. Coercing shared knowledge in collaborative learning environments. *Computers in Human Behavior*. 2008. № 24. P. 403–420. URL: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2007.01.028> (date of access: 19.09.2020).

341. Kirschner P., Kirschner F., Janssen J. The Collaboration Principle in Multimedia Learning. *The Cambridge Handbook of Multimedia Learning* / ed. R. Mayer. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. P. 547–575. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139547369.027> (date of access: 27.09.2021).

342. Knight L. Network Learning: An Empirically Derived Model of Learning by Groups of Organizations. *Human Relations*. 2005. № 58. P. 369–392.

343. Knox J. Digital culture clash: “massive” education in the E-learning and Digital Cultures MOOC. *Distance Educ.* 2014. Vol. 35. P. 164–177. URL: <https://doi.org/10.1080/01587919.2014.917704> (date of access: 02.10.2020).

344. Könings K. D., Brand-Gruwel S., Van Merriënboer J. J. Towards more powerful learning environments through combining the perspectives of designers, teachers and students. *British Journal of Educational Psychology*. 2005. № 75. P. 645–660.

345. Kop R. The challenges to connectivist learning on open online networks: learning experiences during a massive open online course. *International Review of Research in Open and Distance Learning*. 2011. № 12.

346. Kori K., Pedaste M., Leijen Ä., Tõnisson E. The role of programming experience in ICT students’ learning motivation and academic achievement. *International Journal of Information and Education Technology*. 2016. № 6(5). P. 331.

347. Kornosenko O., Denysovets T., Danysko O., Synytsya S. System of Preparation of Future Fitness Coaches’ for Health-Improving Activity in the Conditions of Rehabilitation Establishments. *International Journal of Applied Exercise Physiology (IJAEP)*. 2020. № 9 (8). C. 33–41. ISSN 2322-3537.

348. Kosiewicz J. Social and Biological Context of Physical Culture and Sport. *Physical Culture and Sport. Studies and Research L*. 2010. P. 5–31.

349. Kraus K., Kraus N., Nikiforov P., Pochenchuk G., Babukh I. Information and digital development of higher education in the conditions of innovatization economy of Ukraine. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2021. № 17(64). P. 659–671.

350. Kretschmann R. Technology Integration in Physical Education Examining the Physical Education Teachers’ Domain : doctoral thesis. Frankfurt am Main, 2016. 277 p.

351. Kumar A. *Research methodology in social science*. Sarup & Sons, 2002.

352. Le Y. Application of computer and multimedia technology in college physical education. *Circuits, Communications & System*. 2011. P. 1–3. URL: <http://dx.doi.org/10.1109/PACCS.2011.5990343> (date of access: 17.04.2020).

353. Leibowitz B. L., Vorster J., Ndebele C. Why a contextual approach to professional development?. *South African Journal of Higher Education*. 2016. № 30(6). P. 1–7.

354. Leontiev A. N. Activity and consciousness. *Revista Dialectus, Fortaleza*. 2014. Ano 2, n. 4. P. 159–183. URL: <https://repositorio.ufc.br/handle/riufc/22221> (date of access: 27.09.2020).

355. Linders D. From e-government to we-government: Defining a typology for citizen coproduction in the age of social media. *Government Information Quarterly*. 2012. Vol. 29, № 4. P. 446–454. URL: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2012.06.003> (date of access: 15.03.2019).

356. Liu Y., Sathishkumar V. E., Manickam A. Augmented reality technology based on school physical education training. *Computers and Electrical Engineering*. 2022. No. 99. P. 107807. URL: <https://doi.org/10.1016/j.compeleceng.2022.107807> (date of access: 19.11.2022).

357. Lo M. L., Marton F. Towards a science of the art of teaching: Using variation theory as a guiding principle of pedagogical design. *International journal for lesson and learning studies*. 2011. № 1(1). P. 7–22.

358. Lombardi M. Authentic Learning for the 21st Century: An Overview. *EDUCAUSE Learning Initiative*. 2007. Vol. 1. P. 1–12. URL: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2636406> (date of access: 11.04.2020).

359. Lovett M. Greenhouse J. Applying cognitive theory to statistics instruction. *The American statistician*. 2000. Vol. 54, no. 3. P. 196–206.

360. Lovinger D. M., Gremel C. M. A circuit-based information approach to substance abuse research. *Trends in neurosciences*. 2021. № 44(2). P. 122–135.

361. Mauro A., Vidoni C., Hayley F. Blended professional development in physical education: merging long-distance with face-to-face ongoing support. *Journal of*

Physical Education and Sport (JPES). 2021. Vol. 21, no. 2. P. 956–965. URL: <https://doi.org/DOI:10.7752/jpes.2021.02119> (date of access: 27.09.2021).

362. Melieva H. H. Contextual Approach to the Professional Training of Future Primary School Teachers in the Field of ICT. *International journal of inclusive and sustainable education*. 2022. № 1(6). P. 247–249. URL: <http://inter-publishing.com/index.php/IJISE/article/view/926> (date of access: 27.07.2022).

363. Merrill M. D., Drake L., Lacy M. J., Pratt J., ID2_Research_Group. Reclaiming instructional design. *Educational Technology*. 1996. № 36(5). P. 5–7. URL: <https://mdavidmerrill.files.wordpress.com/2019/04/reclaiming.pdf> (date of access: 05.08.2019).

364. Mkrttchian V., Krevskiy I., Bershadsky A. Web-based learning and development of university's electronic informational educational environment. *International Journal of Web-Based Learning and Teaching Technologies (IJWLTT)*. 2019. № 14(1). P. 32–53. URL: <https://doi.org/10.4018/IJWLTT.2019010103> (date of access: 24.10.2020).

365. Modern education technologies: 21st century trends and challenges / V. Moshinski et al. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 104. P. 03009. URL: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110403009> (date of access: 11.05.2022).

366. Mouton J., Marais H. C. Psychology Press. *Basic concepts in the methodology of the social sciences*. Hsrc Press, 1988. 276 p.

367. Muirhead B., Juwah C. Interactivity in computer-mediated college and university education: A recent review of the literature. *Journal of Educational Technology & Society*. 2004. Vol. 7, no. 1. P. 12–20.

368. Mynbayeva A., Sadvakassova Z., Akshalova B. Pedagogy of the twenty-first century: Innovative teaching methods. *New Pedagogical Challenges in the 21st Century. Contributions of Research in Education*. 2018. № 7. P. 564–578.

369. Mynbayeva A., Anarbek N. Informatization of Education in Kazakhstan: New Challenges and Further Development of Scientific Schools. *International Review of Management and Marketing*. 2016. Vol. 6, no. 3S. P. 259–264.

URL: <https://www.econjournals.com/index.php/irmm/article/view/2222> (date of access: 27.09.2021).

370. Newman R. S. How Self-Regulated Learners Cope with Academic Difficulty: The Role of Adaptive Help Seeking. *Theory Into Practice*. 2002. Vol. 41, no. 2. P. 132–138. URL: https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_10 (date of access: 09.04.2020).

371. OECD Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030. URL: http://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/student-agency/Student_Agency_for_2030_concept_note.pdf (date of access: 18.07.2021).

372. Olsson H. H., Bosch J. Towards ‘Human/System Synergistic Development’: How Emergent System Characteristics Change Software Development. *Software Business: 7-th International Conference, ICSOB 2016, Ljubljana, Slovenia, June 13–14, 2016, Proceedings 7*. Springer International Publishing, 2016. P. 153–160.

373. Organization for Economics Corporation and Development. 2005. (E-learning in tertiary education: Where do we stand. URL: <http://www.oecdbookshop.org/display.asp> on 12/04/2013 (date of access: 27.09.2020).

374. Page T., Thorsteinsson G., Niculescu A. (2008). A blended learning approach to enhancing innovation. *Journal of Studies in Informatics and Control*. 2008. № 17(3). P. 297–304.

375. Panel I. L. Digital transformation: A framework for ICT literacy. *Educational Testing Service*. 2002. Vol. 1, no. 2. P. 1–53. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=38c44d476483c63e72c62be70b0920a8319bee95> (date of access: 14.11.2020).

376. Parker J., Maor D., Herrington J. Authentic online learning: Aligning learner needs, pedagogy and technology. *Issues in Educational Research*. 2013. Vol 23, no. 2. P. 227–241. URL: <https://search.informit.org/doi/10.3316/ielapa.354613892620670> (date of access: 27.09.2021).

377. Pettenati M. C., Cigognini M. E. Designing e-tivity to increase learning-to-learn abilities. *eLearning Papers*. 2008. № 12.

378. Phipps R., Merisotis J. What's the difference? A review of contemporary research on the effectiveness of distance learning in higher education. Washington, DC, The Institute for Higher Education Policy, 1999. 49 p. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED429524> (date of access: 24.11.2021).

379. Piaget J. Le point de vue de Piaget. *International journal of psychology*. 1967. Vol. 4, no. 4. P. 281–299. URL: <https://doi.org/10.1080/00207596808246651> (date of access: 16.05.2020).

380. Population by educational attainment level, sex and age (%) - main indicators. Eurostat. 2023. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFSE_03_custom_3153132/bookmark/line?lang=en&bookmarkId=625ed047-106b-419d-85ad-63909fac46f3&page=time:2021 (date of access: 25.05.2023).

381. Posner Z. What is Adaptive Learning Anyway? *McGraw Hill*. Jan. 10, 2017. URL: <https://www.mheducation.com/news-insights/blog/what-is-adaptive-learning.html> (date of access: 29.09.2021).

382. Pospekh Y. Condition and status of physical education in European countries. *International and foreign sports: news, politics, management, marketing : Newsletter*. 2001. No. 3. P. 15–34.

383. Prensky M. The emerging online life of the digital native. *Retrieved August*. 2004. № 7(2008). P. 253–263.

384. Problems of implementation of the system of resource-based learning of future teachers of physical culture / N. Kononets et al. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. Vol. 9, no. 12. P. 50–60. URL: <https://www.proquest.com/openview/c8322c289db3484368a91df5c3a93b4e/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2045597> (date of access: 18.12.2021).

385. Raffaghelli J. E., Cucchiara S., Persico D. Methodological approaches in MOOC research: Retracing the myth of P roteus. *British Journal of Educational Technology*. 2015. № 46(3). P. 488–509.

386. Raufelder D., Jagenow D., Hoferichter F., Drury K. M. The person-oriented approach in the field of educational psychology. *Problems of Psychology in the 21st Century*. 2013. № 5(1). P. 79–88.

387. Raven J., Stephenson J. (Eds.). *Competence in the learning society*. New York : P. Lang, 2001.

388. Reay J. Blended learning –a fusion for the future. *Knowledge Management Review*. 2001. Vol. 4(3). P. 6.

389. Riel M., Harasim L. Research Perspectives on Network Learning. *Machine-Mediated Learning*. 1994. Vol. 4, № 2/3. P. 91–113.

390. Ritland R. Teaching instructional design: An action learning approach. *Performance Improvement Quarterly*. 2001. Vol. 14, no. 2. P. 37–52.

391. Rooney J. E. Blending learning opportunities to enhance educational programming and meetings. *Association Management*. 2003. № 55(5). P. 26–32.

392. Rovai A. P. A preliminary look at the structural differences of higher education classroom communities in traditional and ALN courses. *Journal of Asynchronous Learning Networks*. 2002. Vol. 6, no. 1. P. 41–56. URL: <https://doi.org/10.24059/olj.v6i1.1871> (date of access: 27.09.2021).

393. Rubinstein S. *Being and consciousness. Man and the world : scientific publication*. St. Petersburg : PETER, 2003. 512 p.

394. Salas Velasco M. Do higher education institutions make a difference in competence development? A model of competence production at university. *Higher Education*. 2014. № 68. P. 503–523.

395. Sardar Z. The smog of ignorance: Knowledge and wisdom in postnormal times. *Futures*. 2020. Vol. 120. P. 102–554. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.futures.2020.102554> (date of access: 09.04.2021).

396. SDG 4 – Quality education (statistical annex). Eurostat. 2020. URL: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_4_-_Quality_education_\(statistical_annex\)&oldid=481893](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_4_-_Quality_education_(statistical_annex)&oldid=481893) (date of access: 31.08.2021).

397. Semiz K., Ince M. L. Pre-service physical education teachers' technological pedagogical content knowledge, technology integration self-efficacy and instructional

technology outcome expectations. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2012. Vol. 28, no. 7. P. 1248–1265. URL: <https://doi.org/10.14742/ajet.800> (date of access: 08.05.2020).

398. Shi S., Zainuddin Z. B. A review of the research on blended learning in physical education in China and international. *Journal of Critical Reviews*. 2020. № 7(11). P. 672–686. URL: <http://dx.doi.org/10.31838/jcr.07.11.122> (date of access: 09.06.2021).

399. Siemens G. Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*. 2005. № 2(1). URL: <http://www.itdl.org/> (date of access: 27.09.2021).

400. Siemens G. Knowing knowledge. 2006. URL: http://lrc.umanitoba.ca/KnowingKnowledge/index.php/Main_Page (date of access: 27.09.2021).

401. Siemens G., Gašević D., Dawson S. Preparing for the Digital University: a review of the history and current state of distance, blended, and online learning. *Athabasca University*. 2015. P. 62. URL: <http://linkresearchlab.org/PreparingDigitalUniversity.pdf> (date of access: 12.03.2019).

402. Simon H. *The Sciences of the Artificial* (3rd Edition). MIT Press, 1996.

403. Sims R. Interactivity on stage: Strategies for learner-designer communication. *Australasian Journal of Educational Technology*. 1999. Vol. 15, no. 3. URL: <https://doi.org/10.14742/ajet.1861> (date of access: 27.09.2021).

404. Sims R. Interactivity: A Forgotten Art?. *Computers in Human Behavior*. 1995. No. 13. P. 157–180. URL: <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:62141298> (date of access: 23.11.2020).

405. Sims R. Promises of interactivity: Aligning learner perceptions and expectations with strategies for flexible and online learning. *Distance education*. 2003. Vol. 24, no. 1. P. 87–103. URL: <https://doi.org/10.1080/0158791032000066543> (date of access: 06.08.2021).

406. Sitovskyi A., Maksymchuk B., Kuzmenko V., Nosko Y., Korytko Z. [et al.] Differentiated approach to physical education of adolescents with different paces of biological development. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. 2019. Vol. 19(3), art 222. P. 1532–1543.

407. Slater D. Social relationships and identity online and offline. Lievrouw Leah, Livingstone Sonia (eds.) *Handbook of New Media: Social Shaping and Consequences of Icts*. Sage Publications, London, UK, 2003. P. 533–546.

408. Solecki W., Leichenko R., O'Brien K. Climate change adaptation strategies and disaster risk reduction in cities: connections, contentions, and synergies. *Current Opinion in Environmental Sustainability*. 2011. Vol. 3, no. 3. P. 135–141. URL: <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2011.03.001> (date of access: 27.09.2021).

409. Springer K. Educational research: A contextual approach. John Wiley & Sons, 2009.

410. Sustainable Management of Digital Transformation in Higher Education: Global Research Trends / E. Abad-Segura et al. *Sustainability*. 2020. Vol. 12, no. 5. P. 2107. URL: <https://doi.org/10.3390/su12052107> (date of access: 29.09.2021).

411. Tam M. Constructivism, Instructional Design, and Technology: Implications for Transforming Distance Learning. *Journal of Educational Technology & Society*. 2000. Vol. 3, no. 2. P. 50–60.

412. Technology adoption factors in the digitization of popular culture: Analyzing the online gambling market / S. Scott et al. *Technological Forecasting and Social Change*. 2019. Vol. 148. P. 119717. URL: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.119717> (date of access: 09.04.2020).

413. The emergence of technology in physical education: A general bibliometric analysis with a focus on virtual and augmented reality / F. Calabuig-Moreno et al. *Sustainability*. 2020. Vol. 12, no. 7. P. 2728. URL: <https://doi.org/10.3390/su12072728> (date of access: 23.07.2021).

414. Thomson I. Thomson job impact study: The next generation of corporate learning. URL: <http://www.netg.com/DemosAndDownloads/Downloads/JobImpact.pdf> (date of access: 09.05.2020).

415. Toffler A. *The Third Wave*. William Morrow And Company, INC. New York 1980. 552 c.

416. Transue B. M. Connectivism and information literacy: Moving from learning theory to pedagogical practice. *Public services quarterly*. 2013. № 9(3). P. 185–195.

417. Trow M. A. Reflections on the Transition from Elite to Mass to Universal Access: Forms and Phases of Higher Education in Modern Societies since WWII. *UC Berkeley: Institute of Governmental Studies*. 2005. URL: <https://escholarship.org/uc/item/96p3s213> (date of access: 14.09.2021).

418. Tschofen C., Mackness J. Connectivism and dimensions of individual experience. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*. 2012. № 13(1). P. 124–143.

419. Universities must help shape the post-COVID-19 world / I. Harkavy et al. 2018. URL: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20200413152542750> (date of access: 19.07.2022).

420. U.S. Department of Education. *Transforming American Education: Learning Powered by Technology*. Office of Educational Technology, Washington, D.C., 2010. URL: <http://www.ed.gov/sites/default/files/netp2010.pdf> (date of access: 09.04.2020).

421. Van de Velde D. Towards a pedagogy for the hermeneutic understanding of technological objects and systems. *PATT 25: CRIPT8, Perspectives on Learning in Design & Technology Education london*. 2011. P. 381–433.

422. Vargas-Hernández J. G. Research methodology strategies in strategic management. *Interdisciplinary Management Research*. 2014. № 10. P. 106–147.

423. Voos R. Blended Learning: What it is and Where it Might Take Us? *Sloan-C View*. 2005. Vol. 2(1). P. 2–5. URL:

<http://www.aln.org/publications/view/v2n1/blended1.htm> (date of access: 27.09.2021).

424. Vygotsky L. S. The problem of the cultural development of the child. *Vygotsky reader. Original work published in 1929* / ed. by R. Van der Veer, J. Valsiner. Oxford, 1992. P. 57–72. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1994-98145-000> (date of access: 14.11.2021).

425. Watson J. F. Blended learning: The convergence of online learning and face-to-face education. Illinois; Indiana; Kentucky; Michigan; Nebraska; Nevada; Ohio; Pennsylvania : North American Council for Online Learning, 2008. 18 p. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED509636> (date of access: 25.06.2022).

426. Weick K. Sources of Order in Underorganized Systems: Themes in Recent Organizational Theory. *Organizational Theory and Inquiry: The Paradigm Revolution*. Beverly Hills, 1985. P. 100–112.

427. Weick K. E. Educational Organizations as loosely coupled systems. *Administrative Science Quarterly*. 1976. № 21(1). P. 1–19.

428. Whitelock D. D., Jelfs A. Editorial: Journal of Educational Media special issue on blended learning. *Journal of Educational Media*,. 2003. Vol. 28, no. 2-3. P. 99–100. URL: <https://doi.org/10.1080/1358165032000177407> (date of access: 09.04.2020).

429. Wilkins A., Burke P. J. Widening participation in higher education: the role of professional and social class identities and commitments. *British Journal of Sociology of Education*. 2013. Vol. 36, no. 3. P. 434–452. URL: <https://doi.org/10.1080/01425692.2013.829742> (date of access: 27.09.2021).

430. Wilson B. Systems: concepts, methodologies, and applications. John Wiley & Sons, 1991. ISBN: 9780471927167.

431. Wolff L.-A. Sustainability Education in Risks and Crises: Lessons from Covid-19. *Sustainability*. 2020. Vol. 12, no. 12. P. 5205. URL: <https://doi.org/10.3390/su12125205> (date of access: 17.08.2021).

432. Xiaofei W., Korobeinik V. A., Kozina Z. L. Features of the organization of teaching for future physical education teachers in the People's Republic of China and

the possibility of implementing an individual approach in their training: a review article. *Health, sport, rehabilitation*. 2021. Vol. 7, no. 2. P. 8–17. URL: <https://doi.org/10.34142/HSR.2021.07.02.01> (date of access: 27.09.2021).

433. Yahya S., Ahmad E., Abd Jalil K. The definition and characteristics of ubiquitous learning: A discussion. *International Journal of Education and Development using ICT*. 2010. № 6(1). URL: <https://www.learntechlib.org/p/188069/> (date of access: 09.04.2020).

434. Yang Q. F., Hwang G. J., Sung H. Y. Trends and research issues of mobile learning studies in physical education: A review of academic journal publications. *Interactive Learning Environments*. 2020. Vol. 28, no. 4. P. 419–437. URL: <https://doi.org/10.1080/10494820.2018.1533478> (date of access: 28.10.2021).

435. Yilmaz K. Constructivism: Its theoretical underpinnings, variations, and implications for classroom instruction. *Educational horizons*. 2008. № 86(3). P. 161–172.

436. Young J. R. Hybrid» teaching seeks to end the divide between traditional and online instruction *Chronicle of Higher Education*. 2002. Vol. 48 (28). P. A33–34.

437. Zhang X. Virtual Digital Communication Feature Fusion Based on Virtual Augmented Reality. *Security and Communication Networks*. 2022. Vol. 2022. Article ID 6345236. P. 1–7. URL: <https://doi.org/10.1155/2022/6345236> (date of access: 27.09.2021).

438. Zhang Z., Min H. Analysis on the construction of personalized physical education teaching system based on a cloud computing platform. *Wireless Communications and Mobile Computing*, 2020, 1-8. 2020. No. 2020. ID 8854811. URL: <https://doi.org/10.1155/2020/8854811> (date of access: 27.09.2021).

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах стандартизації вищої педагогічної освіти

Розвиток світового, особливо європейського освітнього простору потребує відповідного реформування української вищої школи. Загальносвітовою тенденцією модернізації ЗВО є їх орієнтація на компетентнісний підхід у підготовці фахівців. Сучасна система вищої педагогічної освіти покликана не лише підготувати майбутнього спеціаліста певної галузі, а й сформувати носія певної системи знань і здатності творчо використати набуті знання для конкурентноспроможної цілеспрямованої діяльності. Важливо також відзначити, що в постіндустріальному суспільстві змінюються відносини між освітою і громадськими інституціями, які виступають одночасно замовниками і споживачами освітніх послуг і впливають на соціальний, економічний і культурний розвиток регіону або держави. Вищезазначене зумовлює оновлення системи професійної підготовки майбутніх учителів, і зокрема, вчителів фізичної культури. Оскільки функції вищої освіти змінюються, виникає потреба в розробці нових освітніх стандартів, компетентнісних за своєю суттю. Оскільки вітчизняна галузь вищої освіти є динамічною і перебуває в стадії реформування, стандартизація професійної підготовки педагогічних кадрів спеціальності 014.11. Середня освіта (Фізична культура) суголосна зі світовими тенденціями.

Результати аналізу наукової літератури засвідчують, що компетентнісний підхід в освіті почав активно розроблятися зарубіжними інституціями і дослідниками у 80-і роки ХХ століття, що зрештою знайшло відображення і у вітчизняному освітньому просторі. Так, значний внесок у розв'язання проблеми впровадження компетентнісного підходу в освітню практику в означений період здійснила Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD).

Організація на підставі узагальнення значного масиву даних уже до початку 90-х років ХХ століття установила систему індикаторів освіти та їх взаємозв'язків у різних галузях в деталізувала їх у так званих компетентностях – комплексі знань, умінь, навичок, цінностей та їх проявів у академічній та соціальній сферах. Одним із найважливіших теоретичних узагальнень ОЕСД в означений період є визначення концептуальної основи трьох типів компетентностей: здатності приймати самостійні рішення; здатності ефективно спілкуватися і взаємодіяти; здатності якісно працювати в соціально різноманітних групах [152, с. 23].

Важливо також відзначити внесок у розробку стандартизації компетентностей педагогічних кадрів Міжнародного департаменту ради освітніх стандартів (The International Board Of Standards For Training, Performance And Instruction (IBSTPI), представники якої в руслі оновлення підходів до професійної підготовки 1989 року упорядковали початковий набір компетентностей освітян. Згідно з визначенням IBSTPI, поняття «компетентність» розуміється як сукупність знань, навичок і ставлень (знань, умінь, навичок, ставлення, досвіду і цінностей), що дозволяють людині ефективно виконувати певні види діяльності та розв'язувати професійні завдання, спрямовані на досягнення стандартів діяльності. Пропонований представниками Міжнародного департаменту перелік базується на дослідженнях літературних джерел, внутрішніх документів, спостережень, експертних оцінок. У 1999 році існуючі компетентності було переглянуто в контексті їх відповідності та ефективності на основі опитування вибірки майже 500 практиків з різних регіонів світу. У результаті аналізу було виокремлено чотири групи компетентностей, необхідних педагогові: базові професійні, організаційно-методичні, управлінські та особистісні [268, с. 1].

Оскільки професія вчителя фізичної культури належить до педагогічних, у контексті нашого дослідження важливо відзначити роль проєкту Європейської комісії ТЮНІНГ (Tuning educational structures in Europe, TUNING) у реалізації компетентнісного підходу та визначення необхідних компетентностей фахівців

спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура). Саме завдяки означеному Проєктові в європейському освітньому просторі усталився загальноприйнятий поділ компетентностей на дві групи: *загальні* (generic competences, transferable skills) та *предметно-спеціальні* (subject specific competences). Перша група містить універсальні компетентності, що доповнюють індикатори другої групи залежно від галузі знань і спеціальності; друга група компетентностей індивідуалізує освітню програму, оскільки їх добір зумовлений предметною галуззю. Важливо також відзначити, що згідно з проєктом TUNING було уточнено сутність поняття «компетентність» як інтегральної характеристики сформованості в особистості системи *базових когнітивних (академічних) здібностей* (здатність утримувати в пам'яті академічні знання, здатність розуміти матеріал, що вивчається), *практичних навичок* (ефективне й оперативне застосування знань у конкретних ситуаціях), *розуміння соціального контексту діяльності* (цінності як невід'ємна частина способу життя, здатність сприйняття та співіснування з іншими людьми) [275, с. 19].

Як зазначалось у попередніх наших публікаціях [29], у результаті багаторічних досліджень у рамках міжнародної програми TUNING нами було виокремлено три типи *загальних компетентностей* (загалом 31), необхідних для здійснення педагогічної професії:

1) інструментальні компетентності: когнітивні здібності, методологічні здібності, технологічні здібності та лінгвістичні здібності (здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність до іншомовної комунікації тощо);

2) міжособистісні компетентності: соціальні навички (здатність до взаємодії та співпраці в команді, підприємливість, креативність, уміння проявляти ініціативу та ін.);

3) системні компетентності: уміння та навички, що стосуються цілих систем (інтеграція розуміння, емпатії та знань; попереднє набуття

інструментальних і міжособистісних компетентностей – здатність до навчання, вміння застосовувати знання в практичних ситуаціях тощо).

До *спеціальних компетентностей* майбутніх учителів (загалом 25), зокрема, віднесені такі: уміння критично аналізувати освітні теорії та проблеми; здатність виявляти потенційні зв'язки між аспектами навчальної теорії та освітньої практики; здатність розуміти й застосовувати освітні теорії і методологію як основу загальної й конкретної педагогічної діяльності; здатність усвідомлювати різні ролі учасників освітнього процесу; розуміння структур і цілей освітніх систем; здатність проведення відповідних освітніх досліджень; здатність розуміти тенденції в освіті та вміння розпізнавати їх потенційні наслідки; знання предмета, який викладатиметься; здатність удосконалювати освітнє середовище; здатність ефективно спілкуватися з групами та окремими особами; усвідомлення різних контекстів, у яких може відбуватися навчання; можливість використовувати електронне навчання та інтегрувати його в навчальне середовище [214] тощо. Наведений неповний перелік компетентностей має рекомендаційний характер для впровадження у практику підготовки педагогічних кадрів у країнах Європейського Союзу.

Таким чином, у європейському освітньому просторі визначено роль освітньої програми як базового складника системи стандартів професійної підготовки вчителів, а поняття «компетентність учителя» усталилося як розуміння характеристик, що інтегрують *уміння* здобувачів освіти здобувати й інтеріоризувати теоретичні знання певного програмного змісту, *навички* їх практичного використання, а також *особистісні якості*, що визначають рівень або ступінь спроможності, на якому людина здатна якісно реалізувати в змінних умовах набуті теоретичні знання, практичні уміння та навички.

Отже, завдяки напрацюванням дослідників компетентнісний підхід у світовому контексті став позначати концепцію, що характеризує інтеграцію особистісних цінностей, фахово значущих знань і функціональних навичок людини, котра здобуває певну професію і визначає її належність до конкретної професійної спільноти та є нормативною характеристикою спеціаліста; що

визнається як на рівні соціальної системи загалом, так і на рівні представників певної групи та інших соціальних і професійних груп. За таких обставин є очевидною необхідність розроблення освітнього стандарту вищої освіти підготовки фахівців галузі 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014.11. Середня освіта (Фізична культура).

У нашому дослідженні *стандарт вищої освіти* розглядається як нормативний документ, що встановлює комплекс функціональних характеристик, правил до об'єкта стандартизації, кваліфікаційних вимог та основних організаційно-дидактичних інструментів забезпечення якості професійної освіти на державному рівні. Для *випускників ЗВО* стандарт вищої освіти є соціальною гарантією щодо подальшого працевлаштування, конкурентноспроможності на національному й міжнародному ринках праці, обґрунтування й упровадження необхідних технологій навчання та навчально-методичного забезпечення; для *постачальників освітніх послуг* як дороговказ розробки відповідних механізмів планування та організації освітньої діяльності; для *роботодавців* – путівник у розв'язанні питань добору кадрового складу, оплати праці тощо [170; 147]. Ураховуючи зазначене, завдання стандарту вищої освіти полягає, насамперед, у визначенні професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури відповідно до кваліфікаційних характеристик, освітніх цілей і результатів навчання; доборі організаційно-дидактичного інструментарію якісного провадження освітньої діяльності з метою досягнення належної якості підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів [170]. Усталенню такого розуміння сприяє генеза стандартизації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури на засадах компетентнісного підходу у вищій педагогічній освіті.

У розробці стандартів вищої освіти спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) можна виділити кілька етапів.

Перший етап (1991 – 2004 рр.) формування стандартизованих вимог до підготовки педагогічних кадрів, зв'язаний зі здобуттям Україною незалежності та напрацюванням нормативної бази організації та управління ЗВО. Так, цим

процесам сприяли прийняття Закону України «Про освіту» (1991) [125], введення в дію «Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» (1998) [103] та Наказу Міністерства освіти і науки України «Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою» (1998) [135]. З 1994 року було затверджено напрям підготовки та спеціальність «Фізичне виховання і спорт», за яким здійснювалася підготовка фахівців на кваліфікаційних рівнях «молодший спеціаліст» і «спеціаліст» за спеціальностями «Фізичне виховання», «Рекреація, оздоровча фізична культура», «Фізична реабілітація», «Олімпійський та професійний спорт», «Фізична підготовка в Збройних Силах України» [128].

Також в означений період було оновлено перелік напрямів і спеціальностей підготовки фахівців у ЗВО з урахуванням потреб ринку праці [129], згідно з яким професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури здійснювалася за напрямом підготовки 0102 Фізичне виховання і спорт за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями – 6.010201 (бакалавр), 7.010201 (спеціаліст) та 8.010201 (магістр). Водночас, як зауважують науковці (І. Гринченко і О. Тимошенко, в означений період окремі ЗВО здійснювали підготовку фахівців спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти (Фізична культура)» за напрямом 0101 «Педагогічна освіта», а інші – спеціальності «Фізичне виховання» за напрямом 0102 Фізичне виховання і спорт, що призводило до певної неузгодженості процесу підготовки фахівців означених спеціальностей [20, с. 117; 159].

На галузевому рівні в державних нормативних актах було окреслено вимоги до розробки освітніх стандартів за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями; затверджено типові документи системи стандартизації: нормативну й варіативну освітньо-кваліфікаційну характеристику фахівця та освітньо-професійну програму підготовки; а також навчальний план і засоби діагностики рівня якості освітньо-професійної підготовки фахівців конкретної галузі, визначено строки їх реалізації,

акцентовано увагу на важливості урахування галузевої кваліфікаційної характеристики фахівців як узагальненої моделі, «еталону професійної підготовки», сформованості системи знань, умінь і навичок випускника, що дозволяють йому якісно розв'язувати типові професійні завдання, уточнено нормативні терміни навчання [135].

Важливо зауважити, що в означений період відбувалася розробка змістового наповнення і загальноосвітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» [39; 40; 113]. На думку розробників загальноосвітнього стандарту, мета шкільного предмета «Фізична культура» полягає у сприянні «всебічному фізичному розвитку учнів, зміцненню їхнього здоров'я, формуванню життєво важливих рухових умінь і навичок на основі включення школярів у різноманітні види спеціально організованої рухової та фізичної діяльності, прилучення їх до занять спортом» [18], «уміння організації безпечного активного дозвілля, систематичного підвищення власного функціонального стану, ...підготовку до обраної професії та захисту Вітчизни, ...володіння раціональними прийомами дій у надзвичайних ситуаціях і надання першої допомоги» [113], що своєю чергою, впливало на визначення завдань і змісту професійної підготовки педагогічних кадрів у закладах вищої освіти на засадах інтеграції таких видів економічної діяльності як «Освіта» та «Діяльність у сфері спорту». Наприклад, відповідно до Державного класифікатора професій ДК 003-95, фахівець-бакалавр міг обіймати такі первинні посади, як «інструктор з фізичної культури, тренер – викладач з виду спорту, вчитель фізичної культури, вихователь, керівник підприємства, установи, організації фізкультурно-спортивної спрямованості» тощо [146]. Як вказує вітчизняна дослідниця М. Данилевич, навчальні дисципліни ЗВО у цей час були розподілені на такі цикли: гуманітарної та соціально-економічної; природничо-наукової, професійної, практичної (згодом загально-професійної та практично-орієнтованої) підготовки та цикл дисциплін за вибором загальним обсягом 8203,5 годин [21, с. 119]. Підготовка фахівців здійснювалася за денною (очною) та заочною формами навчання.

Також важливо зазначити, що у 2004 році було розроблено і затверджено галузевий стандарт вищої освіти підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «0101 – Педагогічна освіта» за спеціальністю «010100 – Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура», освітнього рівня – базова вища освіта, кваліфікації 2320 – вчитель середнього навчально-виховного закладу [14]. До переліку основних виробничих функцій відповідно до типових задач фахівця розробниками було винесено: навчальну, виховну, розвивальну, організаційну, планувальну, контрольну, комунікативну, дослідницьку. Документом також визначено професійне призначення випускника у вигляді таких первинних посад: «вчитель фізичної культури, вихователь, інструктор з фізичної культури, тренер-викладач з виду спорту шкільної секції, керівник установи, підприємства, організації фізкультурно-спортивного спрямування» [65, с. 81].

Також зауважимо, що в означений період науковцями (Л. Сущенко [157]; В. Наумчук [82]; Б. Шиян [175; 176] та ін.) було узагальнено й визначено вимоги до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури – висококваліфікованих кадрів з фізичної культури і спорту, коло їхніх професійних завдань і виробничих функцій, що з одного боку враховували загальнопедагогічний, а з іншого – специфічний, предметний контекст діяльності, і в подальшому сприяло стандартизації процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури за спеціальністю. Так, дослідниця Л. Сущенко виокремила такі види багатогранної професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури, спрямовані на гармонійний розвиток особистості школяра: навчальну (формування знань культури фізичної активності, їх поповнення й поглиблення та навичок їх застосування для самовдосконалення, збагачення фонду рухових умінь), діагностичну (аналіз фізичних можливостей людини чи групи, прогнозування їх розвитку), профілактичну (формування здорового способу життя, розвиток фізичних якостей, зміцнення здоров'я учнівської молоді); реабілітаційну (відновлення фізичних, психічних та інтелектуальних властивостей, розробка реабілітаційних

програм); спортивну (розкриття максимальних можливостей людини, задоволення потреби в змагальній діяльності); організаційну (розширення та впорядкування взаємодії особистості з іншими групами в соціумі) [157, с. 24–25].

Науковець Б. Шиян наголошує, що підготовка вчителя фізичної культури нового тисячоліття має бути спрямована на розвиток *загальнопедагогічних і спеціальних* (з урахуванням специфіки професії) здібностей здобувача освіти зокрема, фахівець повинен володіти знаннями медико-біологічних дисциплін, теорії і методики фізичного виховання, методики застосування інформаційних технологій [176]. Науковець також виокремив дві групи професійних функцій учителя фізичної культури: *загальнопедагогічні* (орієнтаційна, розвивальна, мобілізаційна, інформаційна) та *організаційно-структурні* (гностична, конструктивна, організаційна, комунікативна), що мають виконуватися на творчому рівні [там само].

Дослідник В. Наумчук наголошує, що основу професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури під час його навчання в закладі вищої освіти має становити формування професійно-особистісної позиції фахівця: усвідомлення студентом суспільної значущості вчительської праці, свідоме сприйняття вимог педагогічної професії, самовиховання, творче оволодіння обраною професією [82, с. 37].

Результатом узагальнень науковців і методистів в означений період стало закріплення на нормативному рівні професійних вимог і функціональних обов'язків учителя фізичної культури в закладах освіти, а саме: забезпечувати виконання навчальної програми з предмета «Фізична культура»; виховувати в учнів ціннісне ставлення до здоров'я (фізичного, психічного, соціального), формувати навички здорового способу життя; створювати умови для розвитку об'єктивної самооцінки та самовдосконалення учнів; дотримуватися санітарно-гігієнічних вимог і техніки безпеки під час урочних і позаурочних форм фізичного виховання; систематично здійснювати моніторинг фізичного розвитку учнів; застосовувати сучасні методики навчання й виховання; організовувати й проводити позакласну спортивну та фізкультурно-оздоровчу роботу відповідно

до загальношкільного плану; здійснювати підготовку й участь учнів у позашкільних фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходах; проводити заняття з учнями спеціальних медичних груп; здійснювати методичну підтримку інших учителів (початкових класів, груп продовженого дня, предметників) щодо проведення фізкультурно-оздоровчої діяльності у режимі навчального дня; підтримувати стосунки з батьками та тренерами учнів [103].

Результати аналізу окремих документів свідчить, що розробка стандартизованих вимог на цьому етапі хоч і відбувалася на основі вимог цілої низки державних і галузевих нормативних актів [103; 105; 115; 121; 129; 130; 146], проте мала неузгоджений характер. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури відбувалася за двома напрямками 0101 Педагогічна освіта (спеціальність «Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура», кваліфікація «Вчитель середнього навчально-виховного закладу») та 0201 Фізичне виховання і спорт (спеціальність «Фізична культура», кваліфікація «Фахівець фізичної культури і спорту»), але відмінності у змісті підготовки, кваліфікаційних вимог, професійних завдань і сфери їх застосування не були чітко визначені. Водночас завдяки напрацюванням учених було окреслено вимоги й види діяльності майбутніх учителів фізичної культури, уточнено послідовність їх формування, що визначало напрями подальшого удосконалення системи навчання і професійної підготовки фахівців означеної спеціальності у ЗВО. Освітні стандарти першого покоління мали орієнтацію на знаннєву модель професійної підготовки, в якій основний акцент робився на кількості дисциплін, їх обсязі, змісті, а не на вимогах до рівня кваліфікації випускника.

На *другому етапі* (2005 – 2013 рр.) відбулися системні зміни у сфері української вищої освіти у зв'язку з інтеграцією до європейського освітнього простору та імплементації положень Болонської декларації. В означений період було уніфіковано систему професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту з єдиною галуззю знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини». На державному рівні [96; 131; 134] галузь було розгалужено на три напрями підготовки фахівців: «Фізичне виховання», «Спорт», «Здоров'я

людини». Випускнику напряму «Фізичне виховання» присвоювалася кваліфікація «Вчитель фізичної культури загальноосвітнього навчального закладу».

Відповідно було оновлено соціальне замовлення на вчителя фізичної культури. Так, у Державному стандарті базової і повної середньої освіти (2011) було виокремлено такі загальні змістові лінії предмета для учнів основної та старшої школи: здоров'я, фізична культура, безпека життєдіяльності, безпека України та цивільна оборона [37]. У навчальних програмах для учнів основної і старшої школи особливу увагу приділено теоретичному, практичному та творчому складнику, відображено підвищення ролі вмінь отримувати інформацію з різних джерел, збирати її, поповнювати та самостійно оцінювати, застосовувати різноманітні методи пізнавальної і творчої діяльності [94; 95], що своєю чергою вимагало переосмислення змісту й структури підготовки вчителя фізичної культури.

В означений період відбувалося унормування з європейськими кваліфікаційних рівнів, уведено в нормативно-правовий обіг понять «компетентність», «освітня кваліфікація», «професійна кваліфікація», «результати навчання» [116], запроваджено розробку професійних стандартів «на основі компетентнісного підходу» [70, с. 2].

До базових зрушень в системі вищої освіти відносимо створення передумов і запровадження поступового переходу на нову триступеневу модель професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури за освітніми рівнями «бакалавр – магістр – доктор філософії» (до 2014 року – молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр) [113]. Вищезазначене зумовило оновлення державних стандартів і галузевих стандартів вищої освіти, зокрема, ОКХ, що визначали вимоги до якості професійної діяльності фахівців кожного освітньо-кваліфікаційного рівня, а також розроблення ОПП, що регламентували зміст, обсяг освітньо-професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, потребували унормування кваліфікаційних характеристик фахівця і типові види діяльності вчителя фізичної культури [20, с. 117].

Аналіз окремих ОКХ зі спеціальності свідчить, що, як правило, вони містили нормативні кваліфікаційні та варіативні освітні вимоги до випускників напряму підготовки / спеціальності у вигляді переліку *знань, здатностей та умінь* розв'язувати професійні завдання відповідно до «Державного класифікатора видів економічної діяльності ДК 009-2005» [83] та «Національної рамки кваліфікацій» (2011) [116]. Однак, у різних ЗВО коло професійних завдань майбутніх учителів фізичної культури не було унормованим. Так, аналіз ОКХ означеного періоду дає підстави стверджувати, що в одному ЗВО професійним обов'язком випускника напряму підготовки «Фізичне виховання» було визначено «формування, збереження, зміцнення здоров'я, забезпечення ефективної організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності», а показниками професійної підготовки визначено готовність: до педагогічної і тренерської діяльності у всіх типах освітніх установ, до управлінської діяльності у сфері фізичної культури і спорту на місцевому та регіональному рівнях; до виконання рекреаційних і реабілітаційних завдань засобами фізичної культури і спорту у фізкультурно-спортивних, спортивно-видовищних, туристських, лікувальних, реабілітаційних і профілактичних установах будь-якої форми власності [91, с. 4–5]; а в іншому до типових видів «діяльності бакалавра фізичного виховання і спорту з кваліфікацією «вчитель фізичної культури» віднесено педагогічну, фізкультурно-оздоровчу, рекреаційну, спортивно-масову роботу», яку він здійснює «у середніх та дошкільних закладах освіти, фізкультурних та спортивних організаціях» [213].

Відповідно зазнали змін і навчальні плани підготовки фахівців у ЗВО: зменшилася до трьох кількість циклів підготовки (цикл гуманітарних і соціально-економічних дисциплін, фундаментальних, професійно-орієнтованих дисциплін); зменшився загальний обсяг дисциплін, зокрема обов'язкових, і кількість годин навчального плану; збільшилася частка годин, відведених на самостійну роботу студентів і дисципліни за вибором [21, с. 124–125]. Отже, вітчизняними закладами вищої освіти, на даному етапі у руслі окреслених трансформацій були зроблені кроки щодо адаптації навчальних програм і планів

підготовки майбутніх учителів фізичної культури до вимог Болонського процесу.

Результати аналізу наукової літератури дозволяють стверджувати, що в означений період українська вища освіта почала керуватися поняттями «компетентність» у розумінні, представленому у зарубіжній педагогічній думці. Однак спроби підвести навчальні досягнення студентів напряму підготовки /спеціальності «Фізичне виховання» до європейських стандартів і а визначити ключові компетентності майбутніх учителів фізичної культури мали несистемний характер. Зокрема, дослідники намагалися визначити базові компетентності вчителя фізичної культури залежно від видів і сфер прояву професійної діяльності. Так, за видами професійної діяльності О. Онопрієнко обґрунтував систему базових компетентностей учителів фізичної культури, що складається з таких складників: професійно-діяльнісний (предметно-теоретична, інформаційно-дослідницька, методична компетентність); комунікативний (професійного спілкування і соціокультурна) та особистісний (рефлексивна компетентність, прагнення до досконалості професійної діяльності й адекватна її самооцінка, творча компетентність) [89].

За сферами прояву професійної діяльності О. Омеляненко схарактеризовано такі базові компетентності вчителя фізичної культури: здатність до саморозвитку і самовиховання, адаптивність і мобільність, творча активність, дослідницька діяльність, інтеграція різних педагогічних компетентностей, здатність до самоосвіти і саморозвитку, спроможність формування комплексу цінностей на основі соціальних і державних пріоритетів та орієнтуватися на них у професійній діяльності [88, с. 117–118].

Також відзначимо дослідження Ю. Драгнева [43], В. Зданюк [48], В. Іванія [51], Н. Самсутіної [139], П. Хоменка [168], С. Хоменка [169] та ін., які сформулювали фундаментальну основу для подальшого переходу вітчизняної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з предметно-змістової моделі до компетентнісної.

Третій етап (з 2014 р. по теперішній час) характеризується уніфікацією вітчизняного освітнього простору з вимогами європейських освітніх стандартів та увідповіднення з Міжнародною стандартною класифікацією освіти. Як зазначають вітчизняні науковці П. Лузан зі співавторами, основними завданнями стандартизації професійної підготовки фахівців у закладах освіти на сучасному етапі є такі напрями: підвищення якості професійної підготовки фахівців та розвиток вітчизняної системи вищої освіти; забезпечення конвертованість рівнів освіти в державі та за кордоном для безперешкодної інтеграції українських випускників у міжнародний ринок праці; встановлення базового рівня професійної компетентності, що забезпечує здобуття та продовження професійної освіти кваліфікованого працівника; розширення професійного профілю, оволодіння здобувачами інтегрованою групою професій; упровадження інноваційних освітніх технологій, забезпечення можливості неперервної освіти, академічної мобільності здобувачів тощо [240].

Означений період характеризується реформуванням системи вищої освіти, зокрема прийняття нової редакції Закону України «Про вищу освіту» (2014), в якому по-перше, на законодавчому рівні закріплено поняття «компетентність», по-друге, скасовано поняття «державний стандарт вищої освіти» і передбачено створення рамкових освітніх стандартів як узагальнення якісних характеристик навчального процесу, з якими погоджуються, сприймають і можуть відтворити викладачі конкретного напрямку підготовки/спеціальності різних ЗВО. Так, у Ст. 32 вищезазначеного Закону України задекларовано, що стандарт освіти визначає «вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувача освіти відповідного освітнього рівня» [113]. Традиційним підходом до розробки стандартів вищої освіти нового покоління було використання таксономії Б. Блума та її модифікацій з поділом компетентностей на дві групи: 1) загальні компетентності (*generic competences, transferable skills*); 2) предметно-спеціальні (фахові) компетентності (*subject specific competences*) [49, с. 128].

У руслі імплементації системи вищої освіти України в європейський простір запроваджено триступеневу систему вищої освіти: перший (бакалаврський), другий (магістерський) і третій (доктор філософії) рівні вищої освіти. Відповідно набули змін і підзаконні акти. Так, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [117] ліквідовано галузь знань «0102. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини». У вказаній постанові «напрями підготовки» перейменовано на «спеціальності» і визначено предметні спеціальності. Відповідно у складі галузі знань «01. Освіта/Педагогіка» залишено дві спеціальності – 014 Середня освіта (предметна спеціальність 014.11 Середня освіта (Фізична культура) (модифікація напряму підготовки 6.010201) та 017 Фізична культура і спорт (модифікація напряму підготовки 6.010202 «Спорт»). Напряму підготовки 6.010203 Здоров'я людини віднесено до галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за відповідною спеціальністю 227 Фізична реабілітація. Означені зміни актуалізували необхідність розроблення стандартів вищої освіти майбутніх учителів фізичної культури за новою методикою. Зокрема, як зазначає Ю. Рашкевич, трансформаційні процеси у вищій освіті зумовили вироблення нового підходу щодо стандартизації та оновлення змісту освітніх програм, адже в руслі рекомендацій Європейського простору вищої освіти було запроваджено «набори програмних компетентностей та результатів навчання» [138].

В означений період система компетентностей у вітчизняній освіті набула ієрархічної структури, складниками якої, відповідно до дескрипторів Національної рамки кваліфікацій («знання; вміння; комунікація; автономність та відповідальність») було визначено: 1) *інтегральну компетентність* – узагальнений опис, що виражає основні компетентнісні характеристики відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня; 2) *загальні компетентності* (універсальні, міждисциплінарні та трансдисциплінарні), що формуються упродовж періоду навчання і відображають здатність здобувача освіти

застосовувати набуті знання, уміння й навички у практичній діяльності для розв'язання особистих і соціальних проблем; 3) *спеціальні* (фахові/предметні) компетентності, що відображають рівень оволодіння знаннями, уміннями та навичками предметної галузі, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю [71]. Отже, результатом здобуття певного рівня вищої освіти має бути сформованість у студента не лише сукупності особистісних і фахово-орієнтованих (методологічних, предметних, функціональних тощо) знань, умінь і навичок, а й здатності їх застосовувати в робочих чи навчальних ситуаціях з метою подальшого професійного й особистісного розвитку.

Саме на цей період припадає створення Проєкту офіційного освітнього стандарту галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціалізації «Фізична культура» (у редакції 2016 р. – з шифром 014.12; 2017 р. та 2023 р. – з шифром 014.11). Розробниками (Н. Пангелова, Л. Іванова, Ж. Козіна та ін.) [145] у руслі загальноосвітніх тенденцій і згідно з національними дескрипторами кваліфікаційних рівнів визначено три групи компетентностей (інтегральна, загальні та спеціальні/предметні/фахові) у вигляді знань, умінь і навичок, які необхідно сформувати у випускників – майбутніх учителів фізичної культури. Відзначимо, що нині вищезазначений Стандарт не затверджено. Утім, автори Проєкту стандарту окреслили важливі фахові компетентності майбутніх учителів фізичної культури, що були засадничими для розробки новітніх освітньо-професійних програм та імперативними для подальших наукових пошуків: володіння педагогічними, медико-біологічними, інформаційними технологіями формування здорового способу життя, розвитку рухових умінь і навичок; самостійна розробка методів і технологій інтегрального розвитку особистості; здатність аналізувати, систематизувати й оцінювати педагогічний досвід, уміння знаходити, узагальнювати й оцінювати інформацію, необхідну для організації та розв'язання професійних завдань, професійного і особистісного зростання; здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології для

вдосконалення професійної діяльності; здатність застосовувати теоретичні й емпіричні методи дослідження у професійній діяльності; здатність керувати своєю діяльністю, визначати шляхи розв'язання професійних завдань, оцінювати їх ефективність і якість.

Зауважимо, що за відсутності затвердженого освітнього і професійного стандартів, науковці й методисти продовжували обґрунтування цілей, змісту, оцінювання навчальних досягнень випускників, удосконалення шляхів формування інноваційного вчителя фізичної культури. Так, пошуки дослідників були спрямовані на визначення структурних складників професійної компетентності, що має бути сформована у майбутніх учителів фізичної культури як інтегративної сукупності різних видів компетентностей: здоров'язбережувальна компетентність (О. Безкопильний, А. Матусевич [7]; Ю. Бойчук, А. Турчинов [12] В. Федорець [165] та ін.); рухова компетентність (Ю. Петренко [98]; О. Попрощаєв, О. Білик [106] та ін.); методична (навчально-методична) компетентність (С. Глазунов [16]; Л. Коновальська [59]; С. Моїсеєв [73]; Н. Степанченко, А. Магльований [150] та ін.); комунікативна компетентність (Г. Кондрацька [58]; Т. Приходько, Н. Іванюк [112]; О. Яковліва, В. Яковлів [178] та ін.); дослідницька компетентність (Г. Омеляненко [88]; В. Семененко, С. Трачук, М. Бричук, Л. Цикало [140]; С. Хлібкевич [166] та ін.); інформаційна (інформаційно-комунікаційна) компетентність (В. Ашанін, Л. Філенко [4]; В. Молчанюк [74]; О. Соколенко [144], П. [167] та ін.); етична компетентність (Б. Без'язичний [9]; В. Худякова, Ю. Гіль [10] та ін.); рефлексивна компетентність (Г. Презлята, І. Ткачівська, І. Ковальчук, В. Шандригось [111] та ін.); соціокультурна компетентність (І. Іваній [50] та ін.); інтерактивна компетентність (В. Сікора [141], 2019; М. Шехавцов, Н. Ахтирська, Н. Симоненко [174] та ін.), що значно збагатило педагогічну теорію і практику. Однак, відкритим залишалося питання щодо виокремлення ключових компетентностей у складі Національних рамок кваліфікації, адже виявлення таких компетентностей у різних національних і міжнародних документах свідчить про розмитість їх визначень і ознак.

В означений період було розпочато реалізацію найбільш масштабної реформи Міністерства освіти і науки України «Нова українська школа» (2017) [136]. Упровадження реформи передбачено за трьома ключовими напрямками: «модернізація змісту освіти та стандартів, оновлення освітнього простору, професійного розвитку вчителів» [19, с. 25].

Відповідно відбулися зміни законодавчо-нормативного забезпечення освітньої галузі: було прийнято у новій редакції закони України «Про освіту» (2017) [126], «Про повну загальну середню освіту» (2020) [133], впроваджено Державні стандарти початкової (2018) та базової загальної середньої освіти (2020) [38]. Так, у Державному стандарті базової загальної середньої освіти було чітко визначено мету, завдання та зміст освіти школярів 5–9 класів, зокрема «формування компетентностей учнівської молоді, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності» [38]. Важливо наголосити, що в документі було визначено мету освітньої галузі «Фізична культура» на засадах компетентнісного підходу, а саме: забезпечення «гармонійного фізичного розвитку особистості учнів, підвищення функціональних можливостей їхнього організму, розширення рухового досвіду та вдосконалення життєво необхідних рухових навичок шляхом формування стійкої мотивації до занять фізичною культурою та спортом» [там само].

Уточненню виробничих функцій та очікувань від майбутнього вчителя Нової української школи сприяло затвердження Професійного стандарту за трьома групами педагогічних професій, зокрема «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [123]. Важливо зауважити, що Стандартом визначено мету професійної діяльності й наведено назви професій відповідно до ДК 009:2010, узагальнено умови допуску до роботи та рівень освіти, що підтверджує професійну кваліфікацію педагогічного працівника. Так, для працевлаштування на посаду «Вчитель закладу загальної середньої освіти» випускник має здобути освіту (виконати освітню програму) за бакалаврським або магістерським рівнями вищої освіти, що відповідно узгоджуються з 6-м і 7-м рівнями Національної рамки кваліфікацій і відповідно з першим та другим циклом Рамки кваліфікацій

Європейського простору вищої освіти. Також у документі виокремлено п'ять сфер діяльності, визначено *загальні (наскрізні)* та *спеціальні (професійні) компетентності* вчителя Нової української школи (таблиця 2.1), схарактеризовано їх показники (освітні результати), що описані через знання, уміння й навички [1].

Таблиця 2.1

**Структура професійної компетентності вчителя
Нової української школи (за [1, с. 4–5])**

Загальні (наскрізні) компетентності	Спеціальні (професійні) компетентності	
<ul style="list-style-type: none"> · Громадянська · Соціальна · Культурна · Лідерська · Підприємницька 	А. Навчання учнів предметів	А1. Мовно-комунікативна А2. Предметно-методична А3. Інформаційно-цифрова
	Б. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу	Б1. Психологічна Б2. Емоційно-етична Б3. Педагогічного партнерства
	В Організація здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища	В1. Інклюзивна В2. Здоров'язбережувальна В3. Проектувальна
	Г. Управління освітнім процесом	Г1. Прогностична Г2. Організаційна Г3. Оцінювально-аналітична
	Д. Безперервний професійний розвиток	Д1. Інноваційна Д2. Здатність до навчання впродовж життя Д3. Рефлексивна

Професійний стандарт учителя став дороговказом професійного розвитку майбутніх педагогів, що сприяло увідповідненню освітньо-професійних програм професійної підготовки фахівців спеціальності «Середня освіта», спрямований на формування сучасного педагога, здатного створювати умови для розвитку індивідуальних здібностей і обдарувань учнів; формування в них навичок здорового і безпечного способу життя, турботи про фізичне і психічне здоров'я, виховання поваги до суспільної моралі та цінностей: правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства, прагнення до

взаєморозуміння та протидії дискримінації [1, с. 7], що фактично окреслило соціальне замовлення на підготовку відповідного фахівця в умовах становлення нової освітньої парадигми і зумовило вироблення інноваційної моделі професійної підготовки проактивного творчого вчителя нової формації. Отже, профстандарт став відправною точкою для підготовки педагогів, котрі творитимуть освіту майбутнього – освіту рівних можливостей і гармонійного розвитку особистості. Водночас імплементація вищезазначеного професійного стандарту в процес підготовки майбутніх учителів предметної спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) з огляду на її специфіку вимагає уточнення характеристик, що відображають якісні результати освітнього процесу, а саме: професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. Відповідно до Європейського класифікатора вмінь, навичок, компетентностей, кваліфікацій і професій ESCO професія вчителя належить до категорії «професіонали в галузі освіти» (ISCO-08. код 23) [276]. Більшість професій цієї підгрупи вимагає навичок четвертого рівня ISCO. Саме до цієї категорії належить професія з шифром 2330 «Вчителі закладів середньої освіти», підготовка яких може здійснюватися за предметною спеціалізацією (у тому числі з фізичної культури) і спрямована на вивчення теорії, методів і практики викладання конкретного предмета, переважно на середньому та/або вищому рівнях освіти. Важливо зауважити, що в класифікаторі ESCO наголошується, що професійні компетентності, яких має набути майбутній учитель фізичної культури, мають реверсивний характер: як правило, передбачається опанування знань, умінь і навичок з тих дисциплін предметної галузі, які випускник надалі буде викладати [265]. У документі визначено такі професійні завдання вчителя фізичної культури: планування, підготовка і проведення уроків, обговорень і демонстрацій на певному освітньому рівні; розробка й модифікація навчальних програм; встановлення й виконання правил поведінки і процедур для підтримки дисципліни; встановлення чітких цілей для всіх уроків, занять, проєктів і донесення цих цілей до учнів; підготовка матеріалів і місць для занять; адаптація методів навчання і навчальних матеріалів для задоволення різноманітних потреб

та інтересів учнів; спостереження й оцінювання успішності і поведінки учнів; розробка і проведення тестів, завдань і матеріалів контролю для оцінювання прогресу учнів; підготовка звітів про роботу учнів і консультації з іншими вчителями та батьками; планування, організація та участь у шкільних заходах, таких як: екскурсії, спортивні заходи та концерти, обговорення освітньої чи організаційної політики закладу освіти [265]. Зауважимо, що Професійний стандарт учителя закладу середньої освіти в зазначеному контексті не корелюється з європейською практикою. Так, професії вчителя в українському ДК присвоєно код 2320, тоді як у європейському просторі група одиниць 2320 класифікує професію «Вчитель закладів професійно-технічної освіти», які здійснюють спеціалізовану підготовку учнів до роботи в конкретній професійній сфері. Така невідповідність, на нашу думку, ускладнює визначення та упорядкування складників професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури, зумовлює розбіжності в розробці освітньо-професійних програм, визначення результатів навчання та засобів їх діагностики.

На сучасному етапі реалізація професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури на засадах компетентнісного підходу як цілеспрямованого і керованого процесу передбачає врахування єдності освітньої мети, змісту та результатів навчання.

Аналіз освітньо-професійних програм і навчальних планів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти засвідчує, що зміст освіти майбутніх учителів фізичної культури, а отже, специфіка професійної підготовки, має певні особливості. Зокрема, аналіз навчального плану підготовки майбутніх учителів фізичної культури за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр» містить два цикли дисциплін (освітніх компонентів): 1) обов'язкові освітні компоненти (підцикл загальної підготовки та підцикл професійної підготовки); 2) вибіркові освітні компоненти. Повний навчальний час для підготовки бакалаврів і магістрів

спеціальності узагальнено в таблиці 2.2 (на прикладі 2022–2023 навчального року).

Таблиця 2.2

Загальний навчальний час підготовки бакалаврів і магістрів за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура)

Назва циклу підготовки	Підготовка бакалаврів		Підготовка магістрів	
	К-ть годин	К-ть кредитів	К-ть годин	К-ть кредитів
Обов'язкові ОК				
I. Загальна підготовка	720	24	180	6
II. Професійна підготовка	4680	180	1800	60
Усього	5400	180	1980	66
Вибіркові ОК				
За вибором студента	1800	60	720	24
Загальна к-ть	7200	240	2700	90

У циклі професійної підготовки нас цікавлять, передовсім, дисципліни професійної підготовки бакалавра, оскільки, згідно з вітчизняним законодавством, це перший рівень вищої освіти, що є повністю завершеним, а отже підтверджує цілковиту професійну підготовку випускника як фахівця до відповідної професійної діяльності у закладах загальної середньої та передвищої фахової освіти. Магістерська освіта – це другий рівень вищої освіти, який також є повним і закінченим, але його здобуття акцентує увагу на набутті компетентностей, близьких до аналітичної та управлінської діяльності висококваліфікованих фахівців (професіоналів) у сфері освіти. Диплом магістра дає можливість отримати вищу посаду в системі управління за предметною спеціальністю, а також провадити викладацьку діяльність у закладах вищої освіти III–IV рівнів акредитації, здійснювати наукові дослідження.

На нашу думку, саме дисципліни професійного циклу підготовки відображають у сукупності об'єкт вивчення за освітньо-професійними програмами –

«освітньо-виховний процес у закладах освіти за предметною спеціальністю «Фізична культура» [92]. Як видно з таблиці 2.2, обсяг професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури становить 55% дисциплін навчального плану. Вони, у свою чергу, представлені психолого-педагогічними, медико-біологічними, професійно-орієнтованими та навчально-дослідницькими, спортивними дисциплінами, а також освітніми компонентами практичної підготовки (таблиця 2.3).

Як видно з Таблиці 2.3, найбільший обсяг годин заплановано на опанування освітніх компонентів спортивних дисциплін (30 кредитів), що визначають предметну спеціальність майбутнього вчителя фізичної культури. Відповідно, зміст професійної підготовки майбутніх учителів як динамічний конструкт має враховувати такі складники: 1) професійні знання; 2) професійні вміння та навички; 3) особистісне ставлення до професії та професійні цінності й поведінка, що наскрізно характеризують його як учителя-предметника.

На підставі узагальнення нормативних документів, напрацювань учених, аналізу освітньо-професійних програм з підготовки фахівців предметної спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) провідних закладів вищої освіти України та власного практичного досвіду [91; 92] нами виокремлено такі соціально очікувані якості випускника – майбутнього вчителя фізичної культури:

- здатність свідомо здобувати й використовувати набуті знання, примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства;
- здатність системно й критично мислити; здатність до ініціативності, творчого самовираження; здатність ефективно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв’язувати проблеми;
- здатність конструктивно співпрацювати з батьками і колегами;
- здатність самостійно і якісно навчати й розвивати рухові вміння і навички, фізичні якості учнів в урочній і позаурочній діяльності (фізкультурно-оздоровчій, спортивно-масовій, рекреаційній, реабілітаційній, патріотично-патріотично-виховній, культурно-просвітницькій);

Таблиця 2.3

Цикл професійної підготовки бакалавра за спеціальністю

014.11. Середня освіта (Фізична культура)

Назви дисциплін	Загальна к-ть годин	Аудиторна робота	Самостійна робота
Психолого-педагогічні дисципліни (ОК)			
Педагогіка, Психологія, Основи інклюзивної освіти, Методика виховної роботи, Основи педагогічної майстерності	630	204	426
Медико-біологічні дисципліни (ОК)			
Анатомія людини з основами спортивної морфології, Фізіологія людини, Біохімія, Біомеханіка, Вікова фізіологія, Гігієна шкільна і фізичного виховання, Основи медичних знань	630	240	390
Професійно-орієнтовані та навчально-дослідницькі дисципліни (ОК)			
Університетська освіта та академічне письмо, Професійна діяльність в галузі фізичної культури, Історія фізичної культури, Інформаційно-комунікаційні технології у фізичній культурі, Теорія і методика фізичного виховання, Основи наукових досліджень у фізичній культурі, Спортивна метрологія, сучасні інформаційні технології у фізичній культурі, Управління у фізичній культурі та спорті, Організація і методика масової фізичної культури, Адаптивна фізична культура, Курсова робота	600	216	384
Спортивно-орієнтовані дисципліни (ОК)			
Теорія і методика викладання (рухливих ігор і забав; гімнастики; спортивних ігор; легкої атлетики; плавання; фітнесу), Ритміка і хореографія, Теорія і методика викладання туризму	1140	444	696
Освітні компоненти практичної підготовки			
Навчальна практика за варіативними модулями НУШ, Навчальна фізкультурно-оздоровча практика, Виробнича педагогічна практика (літня), Навчальна пропедевтична практика в ЗЗСО, Виробнича педагогічна практика в ЗЗСО, Виробнича педагогічна практика в ЗФПО	810	-	810

- здатність до розвитку фізичних (рухових) якостей і функціонального стану школярів, формування здорового способу життя різних груп населення, самостійно добирати і використовувати інноваційні концепції та технології гармонійного розвитку особистості;
- здатність здійснювати профілактику травматизму, забезпечувати безпеку життя і здоров'я дітей з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей, організувати безпечне освітнє середовище;
- здатність виховувати в учнів соціально-особистісні якості: екологічно безпечну та здоров'язбережувальну поведінку, цілеспрямованість, наполегливість, відповідальність;
- здатність до неперервного саморозвитку, самовдосконалення та навчання впродовж життя.

Розглянемо виокремлені нами групи компетентностей: *трансверсальні* (наскрізні), *базові* (загальнопедагогічні) і *профільні* (предметно-спеціальні) (рис. 2.1) та їх дескриптори, що є актуальними для майбутніх учителів фізичної культури як системної (інтегральної) характеристики професіоналізму педагога, його готовності до ефективної роботи за фахом (Додаток Г, таблиця 4).

Рис. 2.1. Складники професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури (стандартизовані вимоги)

Їх реалізація може відбуватися на таких рівнях: предметно-діяльнісний (професійні знання, уміння), особистісний (професійні якості, цінності, ставлення), комунікативний (професійна взаємодія).

Трансверсальні (загальні) компетентності майбутніх учителів фізичної культури передбачають сформованість у здобувачів здатності розуміти зміст навчального предмета «Фізична культура» та визначати місце цих знань у загальнонауковий картині світу; вільно комунікувати державною та іноземною мовами; знати і поважати власну культуру і традиції, здійснювати пошук, аналіз і добір інформації, у тому числі і з відкритих джерел; упроваджувати інновації в педагогічній діяльності, прагнути до постійного самовдосконалення та саморозвитку. Ця група компетентностей має надпредметний і міждисциплінарний характер, відображає метапредметний зміст освіти, і формується системно і наскрізно протягом усього періоду навчання і акцентовано посилюється у процесі вивчення загальнопрофесійних дисциплін. Сформованість цих компетентностей дозволяє фахівцям орієнтуватися в багатьох питаннях, не обмежуючись вузькою спеціалізацією, що забезпечує соціальну та професійну мобільність особистості, відкритість до змін і творчого пошуку, до самовираження і самотворення на гуманістичних засадах.

Базові компетентності характеризують здатності та якості, що формуються у процесі вивчення психолого-педагогічних і загальнопрофесійних дисциплін: знання теорій навчання і виховання, особливостей і закономірностей організації учнівського колективу, правил педагогічної етики, вміння використовувати методи і засоби виховного й розвивального впливу на особистість учнів з урахуванням індивідуальних і вікових особливостей і відмінностей, створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, вміння налагоджувати й підтримувати конструктивну взаємодію з учнями та їх батьками, колегами, здатність аналізувати, оцінювати й прогнозувати професійну діяльність та її ефективність, усвідомлювати рівень своїх знань, практичного досвіду, розробляти критерії, що визначають ефективність і успішність власної професійної діяльності.

Профільні (предметно-спеціальні) компетентності формуються в процесі вивчення прикладних спеціалізованих дисциплін, а саме спортивно-педагогічних і медико-біологічних, що передбачає опанування матеріалу, що дозволяє майбутньому вчителю фізичної культури ефективно планувати й здійснювати фізкультурно-оздоровчу, спортивно-масову, рекреаційну та реабілітаційну діяльність під час уроків і в позаурочний час (знання фахової термінології, знання змісту навчальної дисципліни «Фізична культура», програмно-педагогічних вимог до фізичного виховання учнівської молоді, закономірностей анатомо-фізіологічного розвитку організму школярів, методики формування рухових навичок, фізичних якостей, уміння дозувати фізичне навантаження, володіти технікою фізичних вправ, структурувати зміст, добирати ефективні сучасні методики і технології фізичного виховання та мотивації учнів до систематичних занять фізичними вправами, створювати індивідуальні програми вдосконалення і корекції функціонального стану школярів, у тому числі з особливими освітніми потребами, здійснювати об'єктивний контроль та оцінку їх навчальних досягнень, самостійно визначати і творчо розв'язувати стереотипні професійні завдання.

Таким чином, аналіз вимог освітніх стандартів третього покоління засвідчує, що професійна підготовка сучасних учителів фізичної культури є складною і комплексною системою, що має багаторічні традиції і водночас спрямована на інформатизацію й модернізацію, відображає узагальнені характеристики соціокультурного потенціалу окремої соціальної групи – педагогів, а з іншого погляду – інваріативні якості вчителя конкретного предмета, конкурентноздатність якого на ринку праці визначається спроможністю ефективно здійснювати професійні функції в невизначених умовах, адаптуватися до нових викликів, проєктувати й використовувати новітні освітні технології, здійснювати активну самостійно-творчу діяльність, неперервний професійний саморозвиток. Зміна цільових настанов освітнього процесу в закладах вищої освіти актуалізує проблему самотворення особистості

студента, збагачення його соціального, особистісного, практичного досвіду в університетському середовищі.

Водночас, як наголошується в Стратегії розвитку вищої освіти до 2032 року [153] саме професії, що зв'язані зі збереженням здоров'я, освітою не можуть бути замінені автоматизованими системами, а отже, підготовка майбутнього вчителя фізичної культури в умовах становлення цифрової економіки вимагає формування у фахівців освітньої галузі «Фізична культура» готовності й здатності до ефективної життєдіяльності та самотворення у широкому полі різних контекстів. Усе це ставить принципово нові завдання перед ЗВО у руслі формування інноваційної культури педагогічних кадрів, висуває нові вимоги до форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, технологій навчання, методичного та матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу.

2.2. Трансформаційна сутність змішаного навчання у підготовці майбутніх учителів фізичної культури

Бурхливий соціально-економічний розвиток, невпинний технологічний прогрес зумовлюють зміни в усіх сферах суспільного життя, і насамперед, в освіті. Дослідниця М. Гоббл (M. Gobble) [226] зазначає, що цифрова трансформація – це глибинна трансформація бізнес-процесів та організацій, компетентностей, моделей максимально ефективних змін і можливостей та їх прискореного впливу на суспільство. Як зазначають науковці О. Михайленко і Т. Блейон, у постіндустріальному суспільстві конкуренція і технологічний розвиток прискорюються такими темпами, що стає майже неможливим задалегідь визначити, які знання будуть актуальні у близькому майбутньому [72]. Сектор вищої освіти наразі є частиною глобальної інформаційної економіки, що має потужний потенціал створення сучасних знань, а цифрові технології є ключовими засобами для реалізації цього потенціалу [266].

На початку XXI століття університети посідають ключове місце в становленні суспільства знань [279]. Формування університетських екосистем в сучасних умовах відбувається на основі створення творчого середовища розподіленого типу [205]. Так, у концептуальному документі «Designing Spaces for Effective Learning» (2006) [207], розробленому для системи вищої освіти Великобританії, визначено, що освітній простір у часи змін має бути здатним надихати викладачів і здобувачів освіти, сприяти їх навчанню, підтримувати співпрацю, набуття практичного досвіду, забезпечувати персоналізоване й інклюзивне середовище, і найголовніше – бути гнучким у застосуванні традиційних та інноваційних технологій, що є інструментами досягнення задекларованих цілей [207, с. 5]. Це передбачає новий рівень відповідальності для ЗВО як лідерів змін: бути в авангарді обміну інформацією та створення мереж для полегшення потоку ідей, людей і продуктів. Глобальна інформаційна економіка, географічне охоплення та швидкість передачі даних значною мірою сприяють «поєднанню онлайн, дистанційного навчання та навчання в аудиторії» [202, с. 27]. Означені трансформації стимулювали постійне вдосконалення інформаційного освітнього середовища та його ролі для употужнення академічної і професійної підготовки здобувачів освіти [216].

Для розуміння унікальної ролі змішаного навчання важливо узагальнити особливості його розвитку, адже в процесі свого становлення воно пройшло тривалий шлях від кореспондентської до цифрової освітньої взаємодії, а засоби еволюціонували від поштового листування до надсучасних віртуальних інструментів.

Як свідчать результати аналізу наукових джерел, навчання з використанням персональних комп'ютерів і сайтів набуло широкого поширення упродовж 70–90-х років XX століття. Виникнення всесвітньої мережі Інтернет зумовило попит на дистанційну освіту та стимулювало розвиток таких концепцій, як онлайн- або електронне навчання [185; 203]. Найчастіше цей етап характеризувався використанням у навчальному процесі окремих засобів інформаційно-комунікаційних технологій, а також створенням окремими

викладачами власних несистематизованих ресурсів (сайтів, блогів), де можна знайти додаткову інформацію з дисципліни і корисні посилання на симулятори та дискусійні форуми. З початку 1990-х років інтернет- та комп'ютерні технології (а з 2000-х років і мобільні) стають невід'ємним складником дистанційного навчання в різних типах закладів. Наприкінці 90-х років з'явилися системи управління навчанням (LMS), що забезпечували більший ступінь інтеграції технологій в освітній процес і можливостей навчальної аналітики в закладі освіти. Навчальні системи забезпечували можливість зберігання контенту, відстежування результатів навчання здобувачів, відносну інтерактивність. В означений період найпоширенішими операційними системами були Blackboard, WebCT і Angel. Велику частку ринку в освіті також посіли безкоштовні системи управління навчанням – Moodle, Canvas та ін.

У 2000-х роках набула розвитку концепція Web 2.0 як комплексний підхід до організації, реалізації та підтримки веб-ресурсів. У рамках цієї концепції проекти та сервіси вдосконалюються або розробляються самими користувачами, а в якості засобів навчання використовуються електронна пошта, персональні блоги, соціальні мережі тощо. Незважаючи на нові можливості навчання, надані Web 2.0, навчальні інструменти були розпорошені, не були достатньою інтегровані в системи управління навчанням, а результати навчання не були стандартизовані й викликали труднощі в оцінюванні. Як наслідок, застосування технології Web 2.0 звелось до її використання обмеженою кількістю викладачів, які достатньо володіли інформаційно-комунікаційними технологіями [244].

Удосконалення і доступність систем комунікації, урізноманітнення способів цифрової взаємодії, в єдиному інформаційно-освітньому просторі призвело до того, що зв'язки між здобувачами освіти, викладачами і навчальними ресурсами поступово стали менш залежними від фізичної присутності в класі чи аудиторії. З огляду на це, все більше закладів освіти різних рівнів, державних, приватних, громадських, комерційних і некомерційних організацій і установ почали пропонувати слухачам – від молодших школярів до людей похилого віку – окремі онлайн-курси та повноцінні освітні дистанційні

програми. У 2008 році стартували перші проєкти OpenCourseWare (OCW) – масових відкритих дистанційних курсів MOOCs (Massive Open Online Courses), що використовували комбінацію різних освітніх технологій, інтегрували окремі інтерактивні дидактичні засоби. Це дозволило користувачам певною мірою контролювати вибір часу, місця, темпу та інструментів навчання і водночас задовольняло вимоги викладачів, адже надавало певний рівень гнучкості у викладанні. Водночас, технології третього покоління переважно імітували традиційні педагогічні моделі класичної освіти. Нині ринок масових відкритих курсів дистанційного навчання невпинно зростає – відомі університети пропонують свої курси у співпраці з освітніми платформами edX, Coursera, EdEra (Educational Era), Prometheus, TeD, Udemy, MIT та ін.

Проривні технології четвертого покоління, що виникли завдяки масовій комп'ютеризації та доступності мережі інтернет, значно розширили можливості дистанційного навчання та межі освітнього простору закладів вищої освіти. Завдяки розвитку машинного навчання, доповненої реальності, хмарних сервісів, штучного інтелекту та множинності віртуальних освітніх середовищ на сучасному етапі викладання адаптується до таких освітніх стратегій, як: доступна й інклюзивна освіта, індивідуальне навчання та самонавчання, проблемне і колаборативне навчання; пожиттєве навчання, що спрямовані на реалізацію компетентнісного підходу, адаптивного, персоніфікованого студентоцентрованого навчання та самоосвіти.

Характеристика трансформаційної сутності змішаного навчання вимагає розгляду класифікацій генези технологій в освітньому процесі, наведених у дослідженнях П. Ніколсона (P. Nicholson) [247]; С. Найз (S. Niaz), С. Мемон (S. Memon), С. Хохар (S. Khokhar) [246] та ін., з урахуванням яких виокремлено наступні освітні етапи:

- *live навчання* – очне навчання, в якому відбувається традиційна безпосередня взаємодія здобувача з викладачем в аудиторії закладу вищої освіти;

– *d-learning* (Distance Learning / дистанційне навчання) – метод навчання, який дозволяє організувати освітню діяльність віддалено, тобто контакт з викладачем здійснюється не в режимі реального часу;

– *e-learning* (Electronic Learning / електронне навчання) – онлайн-навчання з використанням комп'ютерів та інформаційних електронних технологій;

– *m-learning* (Mobile Learning / мобільне навчання) – мобільне навчання, метод, при якому для навчання використовується мобільний пристрій або ноутбук з доступом до Інтернету.

– *u-learning* (Ultimate Learning / повсюдне навчання) – сучасна концепція відкритої освіти, що передбачає повсюдне навчання з використанням широкого спектру інформаційно-комунікаційних (програмних, цифрових, хмарних) засобів як в аудиторії ЗВО, так і поза нею.

У руслі глобальної цифровізації найбільш активно розвиваються три останні типи технологій. Проте їх використання в освітньому процесі вищої школи вимагає системного підходу. За таких умов саме змішане навчання, що поєднує в собі можливості очного, дистанційного, електронного, мобільного та повсюдного (відкритого) навчання набуває стрімкої популярності.

Таким чином, якщо перші інформаційні технології в освіті базувалися на індивідуальному використанні локального пристрою (комп'ютера), сучасні цифрові технології переважно є хмарними, тобто доступними з будь-якого місця і пристрою, та соціально орієнтованими. Такий перехід забезпечив широкий доступ до освітніх ресурсів і ефективне використання мережевої взаємодії кінцевих користувачів, створення мультимедійних і полімодальних віртуальних освітніх середовищ, можливості моделювання їх використання. Саме в означених умовах усталилася і розвивається сучасна концепція змішаного навчання, особливістю якого є інтеграція кращих практик традиційного аудиторного (очного, «обличчям до обличчя», «віч-на-віч»), та електронного (онлайн) навчання як найбільш ефективної комбінації двох і більше режимів, цілей і завдань навчання (рис. 2.2). Відмінності змішаного навчання від

традиційного, ресурсно-збагаченого та онлайн більш детально представлені в Додатку Д, таблиця 5.

Рис. 2.2. Структурна модель змішаного навчання

Як зазначає Р. Хартлі (R. Hartley), «Попри збереження традиційного формату студент-викладач, змішане навчання змінює традиційну модель організації освітньої взаємодії, розширюючи фізичні межі аудиторії і дозволяючи студентам навчатися в будь-який час і в будь-якому місці» [228]. Саме таким чином формується гармонійний баланс між опосередкованим онлайн-доступом до системи знань і безпосередньою міжособистісною освітньою взаємодією [245].

На думку Ч. Дзюбана (С. Dziuban), П. Москаль (Р. Moskal) і Дж. Хартман (J. Hartman) зі співавторами, змішане навчання слід розглядати як інноваційну освітню модель, що має такі характеристики:

1) перехід від репродуктивного викладу матеріалу до студентоцентрованого інтерактивного навчання (ця зміна має застосовуватися до всього курсу загалом – як до очної, так і до електронної його частини);

2) збільшення взаємодії між здобувачем-викладачем, здобувачем-здобувачем, здобувачем-контентом і зовнішніми освітніми ресурсами;

3) використання інтегрованих механізмів формуального та підсумкового оцінювання для здобувачів і викладача [211].

Погоджуємося з цією думкою. Таким чином, змішане навчання забезпечує викладачам гнучкий підхід до розробки освітньої програми чи курсу, а здобувачам – самостійне навчання без повної втрати особистого контакту.

Полірельєфність трактування поняття «змішане навчання» призводить до того, що науковці виокремлюють різні складники змішаного навчання, що розширює розуміння його сутності. Так, Дж. Йонг (J. Young) наголошує, що змішане навчання поєднує аудиторне (*classroom learning*) і самостійне (*self-paced learning*) навчання [290]; Дж. Вотсон (J. Watson) виокремлює два його базові складники – очне, аудиторне навчання (*face-to-face learning*) і онлайн навчання (*online learning*) [286]. Йорданський дослідник А. Авмлах визначає змішане навчання як інтеграцію аудиторного (*face-to-face learning*), онлайн-самостійного (аудиторне та позааудиторне, *online self-study learning*) та онлайн-спільного (*online collaborative learning*) навчання [184].

Провідні українські дослідники В. Кухаренко, С. Березенська, К. Бугайчук [63], Ю. Триус [161] та інші розглядають змішане навчання як поєднання трьох складників: аудиторного навчання (*classroom learning*), безпосереднє електронне навчання (*live e-learning*) та самостійне навчання в індивідуальному темпі (*self-paced learning*). У той час як більшість авторів ураховує інтеграцію процесів, що відбуваються в безпосередньому та онлайн спілкуванні, А. Піккіано (A. Picciano) зі співавторами виокремлюють інші варіанти змішування: поєднання педагогічних підходів (від кооперації до змагання), змішування синхронних і асинхронних технології, комбінування форматів навчання (від індивідуальної моделі до спільної групової діяльності), інтеграцію модальностей (від моно- до мультимодальних засобів), поєднання різних курсів у межах освітньої програми (онлайн і традиційні, нормативні та варіативні); залучення різних учасників (можливість залучати студентів і/або викладачів з інших закладів освіти) [261].

У контексті нашого дослідження імпонує думка науковиці М. Дрісколл (M. Driscoll), котра визначила три складники змішаного навчання з погляду різних концептуальних підходів до процесу та запланованих результатів:

1) самонавчання за допомогою електронних ресурсів та з підтримкою викладача (тьютора, фасилітатора, інструктора), спрямоване на розвиток конкретних знань і навичок;

2) особистісно-орієнтоване навчання, що комбінує різноманітні методи і засоби формування особистості здобувача, його поведінки та соціальної активності;

3) компетентнісне навчання, яке поєднує цілі (заплановані результати навчання) з підходами та механізмами їх ефективного формування [209]. Означений підхід дозволяє розглядати змішане навчання як дидактичну концепцію, що інтегрує ефективність і можливості аудиторної соціальної взаємодії з технологічно вдосконаленим активним формуванням у здобувачів необхідних компетентностей. Отже, систематизація змішаного навчання наразі ще потребує розробки, але для його класифікації можуть бути використані такі критерії, як тип курсу (за часткою традиційного та електронного навчання), умови навчання (використання технологій в аудиторії чи поза нею), частота (регулярне використання технології чи час від часу), освітня траєкторія (групове чи індивідуальне навчання), результати навчання (закріплення наявних знань і навичок чи набуття нових компетентностей).

У сучасному розумінні змішане навчання розглядається дослідниками як методологія, що виникла понад двадцять років тому, яка використовується в галузі освіти і поєднує (або змішує) технології онлайн-навчання з традиційними методами очного навчання в аудиторії, де онлайн-частина ефективно *замінює* частину часу особистого контакту, *а не доповнює його* [227]. Таким чином, важливою перевагою змішаного навчання є створення інтегрованого освітнього середовища, що поєднує в собі найкращі аспекти традиційного (класичного, очного) та електронного (дистанційного, онлайн) навчання [221]. Погоджуємося з думкою зарубіжного науковця Д. Кларка (D. Clark) [192] і Т. Кей (Т. Кауе) [237] про те, що ідей комбінування різних компонентів не є абсолютно новою ідеєю в педагогіці, адже упродовж розвитку людства змінювалися способи упорядкування навчального матеріалу та його передачі – спочатку це

було письмо, згодом – друковані книги, за ними – мультимедіа (радіо, телебачення), винахід персонального комп'ютера і носіїв даних, а в наш час – розвиток інтернет-технологій. Утім саме виникнення веб-простору як технологічної новації стало поштовхом до переосмислення існуючої освітньої парадигми [192]. Фактично будь-які виокремлені дослідниками складники можуть використовуватися у змішаному форматі в єдиній всесвітній мережі завдяки доступності та інтерактивності як у навчальній аудиторії, так і під час самостійної роботи в будь-якому місці. Отже, педагогічний потенціал змішаного навчання майже безмежний і фактично відображає еволюцію традиційного масового навчання до інтерактивної персоналізованої освітньої траєкторії кожного окремого здобувача [27, с. 46].

За даними досліджень, у країнах Європейського Союзу у допандемічну добу майже 50% ЗВО пропонували дистанційні курси в якості доповнення до традиційних, і понад 20% – використовували змішані моделі навчання [232]. Пандемія COVI-19 суттєво змінила освітній ландшафт: за даними ЮНЕСКО у зв'язку з поширенням глобальної пандемії коронавірусної інфекції (2019-nCoV) понад 1,3 мільярда студентів на планеті змушені були переходити у формат онлайн-навчання поза межами академічних установ [8]. Упродовж останніх років більшість ЗВО у всьому світі застосовує змішане навчання як альтернативну модель з метою підвищення якості освіти та з огляду на його дидактичну ефективність і економічну доцільність. У такий спосіб, припущення дослідника про те, що в найближчому майбутньому близько 90% університетських курсів будуть гібридними, підтвердилося [290].

За даними зарубіжних наукових досліджень, змішане навчання дозволяє більш ефективно структурувати навчальний матеріал і час на його опрацювання, розподілено організовувати колективну та індивідуальну освітню взаємодію, створювати активні і гнучкі освітні середовища, що змінюють досвід і результати навчання. Перевагами використання змішаного навчання є доступність знань, навчальна колаборація між учасниками освітнього процесу, підвищення пізнавального інтересу студентів і задоволення від навчання,

економічна ефективність. Зокрема, результати багаторічного дослідження американських учених Дж. Брайсон (J. Bryson) і А. Джейкін (A Jenkins) засвідчують, що впровадження змішаного навчання довело свою ефективність за такими показниками: підвищення рівня успішності студентів; повний ступінь участі студентів у навчанні; збільшення рівня самостійності студентів в опрацюванні навчального матеріалу та відповідальності за самонавчання; висока задоволеність викладачів роботою, а здобувачів – навчальним процесом [196].

На думку дослідниці В. Страусс (V. Strauss) змішане навчання дозволяє покращити досвід викладання та учіння, мотивувати студентів до поглибленого й самостійного опанування навчальним матеріалом, адже очні заняття в аудиторії поєднуються з інтерактивною діяльністю, опосередкованою сучасними засобами та інструментами навчання [270].

Згідно з даними науковців М. Тейбнік (M. Tayebinik) і М. Путех (M. Puteh) змішане навчання дозволяє викладачам використовувати більше часу для роботи зі студентами як у малих групах, так і індивідуально, а також створювати гнучкі й активні освітні середовища, що можуть змінювати академічний досвід і результати навчання здобувачів [273].

Як слушно зазначає бангладеська дослідниця Ф. Чоудхурі (F. Chowdhury), впровадження інструментів змішаного навчання у практику ЗВО може призвести до значного покращення якості, підвищення охоплення та зниження вартості надання освітніх послуг порівняно з традиційними підходами до навчання і призвести до глибинних змін у системі вищої освіти [204].

Означену думку підтримує бразильська дослідниця А. Каріус, яка зазначає, що такі новітні концепції, як «мережева освіта» і «гібридна освіта» актуалізують роздуми про фізичний і віртуальний простір університетів, організацію інтерактивних і мотивуючих процесів передачі та засвоєння знань у вищій освіті у віртуальній модальності [200]. В означеному контексті інформація все більше перетворюється на джерело знання, і стає осьовим принципом розвитку суспільства й економіки.

Думки науковців також підтверджують дані міжнародних освітніх провайдерів. Зокрема, ініціатори міжнародного проєкту EDUCAUSE характеризують змішане навчання як рушій сучасного розвитку вищої освіти у світі [210]. У міжнародній доповіді «NMC Horizon: Higher Education – 2017» відзначається ефективність навчання у співпраці в університетах і важливість ролі змішаного навчання у створенні персоналізованого підходу до кожного студента. Впровадження змішаного навчання до університетських освітніх систем зв'язане з орієнтацією на студентоцентрований підхід, розширенням арсеналу форм професійної підготовки, посиленням ролі самостійної роботи здобувачів освіти. Крім того, як зазначається, змішане навчання є одним із механізмів організації гнучкого та якісного освітнього процесу в умовах трансформації вищої освіти [190, с. 12].

За таких умов концепція змішаного навчання відіграє все більшу роль, у якій здобувачі за допомогою сучасних технологічних рішень отримують змогу активно навчатися як в аудиторії, так і за її межами. Відтак у науковій літературі все частіше розглядається концепція *активного змішаного навчання (ABL – Active Blended Learning)* – сучасна педагогічна модель, що забезпечує викладання «через орієнтовану на здобувача діяльність, що підтримує розвиток предметних знань, самостійне навчання та вільне володіння цифровими інструментами, в якій ...аудиторне навчання поєднується з цілеспрямованою взаємодією здобувачів (зі змістом освітнього контенту, з однолітками, з викладачем, з провідними фахівцями галузі) поза аудиторією» [188, с. 9]. Означена концепція інтегрує різні види діяльності навчання і викладання, а також за допомогою цифрових технологій поєднує різні стилі, форми, методи та засоби навчання у відповідних умовах навчання – в аудиторії та поза нею.

Дослідники Ч. Бонк та Ч. Грехам [148, с. 42-46] виокремлюють чотири рівні реалізації змішаного навчання: рівень активностей, рівень курсу, рівень програми та інституційний рівень (Таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Рівні реалізації змішаного навчання (за Ч. Бонком та Ч. Грехам)

Назва	Характеристика
Рівень активностей	У навчальній діяльності поєднуються елементи очної взаємодії та електронного навчання, як правило в межах конкретного заняття. Наприклад, у навчальній аудиторії одна група студентів опрацьовує матеріал за друкованим підручником, друга – вивчає додаткові інтернет-ресурси з теми на персональних пристроях (смартфон, планшет, комп'ютер), через певний час групи міняються місцями, а після інтегративного навчання та узагальнення вивченого, виконують індивідуальні або групові практичні завдання.
Рівень курсу	Один з найпоширеніших способів змішування, що передбачає упорядковане поєднання очних та онлайн елементів чи ресурсів курсу (наприклад, лекційний матеріал може бути представлений у режимі відео й опрацьовуватися студентами вдома, а семінари відбуватися в навчальній аудиторії і передбачати очну взаємодію; або лекційні заняття можуть проходити в аудиторії, а матеріали для самостійного опрацювання надаватися й опрацьовуватися віртуально). Так, для студентів Університету Центральної Флориди розроблено спеціальні змішані «М-курси», у яких значно зменшено кількість аудиторних занять і збільшено години для індивідуального та самостійного навчання контенту, розміщеного у віртуальному середовищі
Рівень освітньої програми	Як правило, це поєднання традиційних та онлайн курсів. Наприклад, обов'язкові курси програми можуть відбуватися за традиційною методикою живого спілкування в аудиторії, а вибіркові дисципліни можуть комбінувати самостійне (дистанційне) опрацювання студентами навчальних матеріалів у режимі онлайн та очні консультації викладача (індивідуальні чи групові). Так, освітня програма з права в закладах вищої освіти Нової Зеландії здебільшого розміщена у віртуальному середовищі, і лише 15% навчального часу відведено на міжособистісну взаємодію з викладачем у процесі очних зустрічей, бесід та консультацій.
Інституційний рівень	Локальні поєднання індивідуальних навчальних інструкцій із груповою інформаційною онлайн взаємодією на університетському рівні. Наприклад, студенти Університету Фенікса чергують традиційні очні заняття, обов'язкові на початку і в кінці семестру, з інтерактивною онлайн взаємодією в середині семестру. Зокрема, в Університеті штату Іллінойс студентам дозволено опрацьовувати певні курси під час літніх канікул дистанційно.

Практичний досвід дозволив науковцям стверджувати, що здебільшого студенти обирають «змішування» на інституційному рівні або на рівні освітньої програми, тоді як викладачі більш схильні до організації змішаного навчання на рівні курсу або на рівні активностей [148]. Отже, змішане навчання не зводиться

лише до комбінування контактних форм організації навчального процесу з онлайн-навчанням, воно передбачає глибинні трансформації у побудові змісту та структури навчального процесу (на рівні дисципліни, курсу, освітньої програми), організації та підтримки персоналізованої освітньої діяльності студентів, адже реалізація технологій змішаного навчання базується на таких принципах:

- *послідовність*. Для отримання ефекту важливою є послідовність у викладанні: спочатку здобувач має самостійно опрацювати матеріал, потім отримати теоретичні знання від викладача і лише потім застосувати їх на практиці. Цей принцип найбільш чітко відображено у реверсивних моделях змішаного навчання;

- *унаочнення*. Завдяки сучасним інструментам електронного навчання можна створити доступну і відкриту для здобувача базу знань. На відміну від традиційної моделі навчання, при змішаному навчанні студент має постійний доступ до методичних матеріалів: підручників, навчального відео тощо;

- *практичне застосування*. Для засвоєння теоретичних знань практичні заняття є обов'язковими;

- *неперервність*. Змішане навчання частково базується на використанні мікронавчання. Студент має постійний доступ до матеріалів навчального порталу та регулярно отримує таким чином нові навчальні завдання;

- *інтерактивність і підтримка*. У системі віддаленого навчання студент завжди може поставити запитання викладачеві, переглянути навчальні посібники та оперативно отримати відповідь, не чекаючи наступного очного заняття [186; 223].

На думку провідних учених М. Фуллан (M. Fullan), К. Донеллі (K. Donnelly), до переваг змішаного навчання можна віднести: по-перше, можливість забезпечення освітнього процесу як у навчальному закладі, так і поза його межами, що значно розширює освітній простір; по-друге, комплексний набір навчальних матеріалів (текст, аудіо, відео, вправи-

симулятори, віртуальні лабораторії тощо), допоміжних сервісів (збагаченого контенту для групової і проєктної роботи, індивідуальних завдань різного рівня складності тощо), автоматизованих механізмів контролю та оцінювання навчальних досягнень; по-третє, навчальні плани в змішаних освітніх середовищах персоналізовані та адаптовані до пізнавальних потреб і рівня навчальних результатів кожного здобувача [222].

Крім того, вдумливе поєднання педагогічного супроводу з інформаційними технологіями у змішаному навчанні сприяє формуванню у студентів комунікативних умінь і навичок навчальної взаємодії, позитивної академічної мотивації, самостійності та відповідальності за власне навчання, чому сприяють такі його характеристики:

1. *Відкритість і доступність*: Цей елемент дає студентам можливість отримати доступ до навчального матеріалу в будь-який час, з будь-якого місця; відстежити зміну свого рейтингу в електронному журналі; пройти тестування; перевірити знання з предмета; ознайомитися з додатковими джерелами; обрати стратегію й темп навчання відповідно до пізнавальних потреб і можливостей. Також веб-ресурси та система управління курсом пропонують простий доступ як до викладача, інших студентів, так і до сторонніх експертів через дискусійні групи, електронну пошту, відео-чат тощо. Отже, невід'ємною перевагою персоналізації змішаного навчання є те, що студенти отримують можливість керувати процесом здобуття знань, стають активними суб'єктами цього процесу. Своєю чергою, викладачі, з огляду на час, інструменти навчання і підтримки, можуть створювати індивідуальні освітні середовища з елементами формуального оцінювання та автоматизованою перевіркою засвоєння студентом навчального матеріалу і оволодіння компетентностями. Відтак, кожен студент, незалежно від рівня навчальних досягнень, соціального походження, економічного стану у змішаному навчанні досягає необхідних навичок і умінь на основі диференційованого підходу.

2. *Багаторівнева освітня взаємодія*. В умовах змішаного навчання групової навчальної діяльності роботи стає значно більше – вона стимулює

розвиток навичок спілкування: проведення дискусій, семінарів, організованих у вигляді електронних телеконференцій, форумів, синхронних та асинхронних чатів. Завдяки ефективній співпраці формуються навички спілкування на кількох рівнях: студент-студент; студент – викладач, студент – навчальний контент тощо. Водночас змішані навчальні середовища передбачають поєднання теоретичного матеріалу з реальними прикладами та практичним досвідом. В ідеалі як особистий, так і віртуальний досвід вимагають від студентів певного рівня академічних і соціальних навичок – уміння формулювати і відповідати на запитання, аргументувати й доводити власну думку, налагоджувати інтеракцію з іншими суб'єктами освітнього процесу. Отже, змішане навчання дає студентам можливість виходити за межі теоретичного узагальнення та комплексно вивчати матеріал через різноманітний навчальний досвід, роботу у спільних проєктах, що неможливо без підтримки сучасних технологій.

3. *Педагогічна ефективність*: інтеграція особистого та віртуального навчання забезпечує включення всіх без винятку студентів у процес засвоєння знань. Це, на нашу думку, пояснюється тим, що коли адаптивний цифровий контент інтегровано в клас, викладачі отримують оперативний контроль і значні можливості для диференціації. Останнє дозволяє викладачам своєчасно внести певні корективи в курс, ураховуючи унікальні потреби або стилі навчання окремих студентів, а студентам зосередитись на проблемних питаннях і ретельно опрацювати необхідний матеріал у власному темпі. Змішане навчання стимулює в здобувачів освіти формування навичок самонавчання та пошуку інформації (необхідність самостійного вивчення матеріалу сприяє розвитку відповідального ставлення до навчання, самомотивації, планування часу, особистої активності у пошуку інформації). Поряд із цим, за даними науковців [264], збільшення участі студентів у змішаних курсах підвищує рівень комфорту як у самих студентів, так і у викладачів, оскільки поєднує в собі оперативність дистанційного навчання і жвавість очних зустрічей.

Таким чином, змішане навчання дає можливість викладачам фундаментально змінити освітнє середовище та забезпечити співтворчість зі

студентами. Відтак погоджуємося з думкою науковців про те, що змішане навчання є збагаченою освітньою моделлю, оскільки поєднує найкращі елементи традиційного і самостійного навчання.

Узагальнено науковці виокремлюють такі характеристики змішаного навчання:

– освітнє середовище, орієнтоване на майбутнє, багате на цифрові інструменти та технології;

– комбінація очних і онлайн-ових компонентів (діяльність, контент, оцінювання, взаємодія, тощо) з акцентом на можливості навчання різними способами за вибором здобувачів;

– тісна взаємодія з контентом, з викладачами, навчання в малих групах і командна робота;

– практикоорієнтована діяльність, що відповідає потребам здобувачів;

– відкритий доступ до інформації та ресурсів, навчальних матеріалів, їх розмаїття та постійна оновлюваність;

– мотивація до розвитку та успіху;

– формування культури соціальної, академічної та професійної належності [182].

У контексті нашого дослідження варто наголосити, що основною метою використання змішаного навчання як інноваційної стратегії організації освітнього процесу є задоволення освітніх потреб здобувачів, які з певних причин (географічна віддаленість, стан здоров'я, режим роботи тощо) не могли відвідувати заняття за розкладом, проте водночас потребували безпосередньої підтримки й контролю рівня навчальних досягнень. Крім того, використання технології змішаного навчання уможливило здійснення професійної підготовки фахівців, майбутня діяльність яких вимагає формування конкретних практичних умінь і навичок (наприклад, військовослужбовці, лікарі, перукарі тощо), що не могла бути забезпеченою за умов виключно дистанційного навчання.

До категорії професій, що потребують поєднання теоретичної і практичної підготовки, належить також професія вчителя фізичної культури.

Сучасні науковці І. Мірйонда, Е. Сивохоп, В. Товт констатують, що професійна підготовка майбутніх учителів з фізичної культури, окрім загальнопедагогічної, має забезпечувати щонайменше три напрями профільної освіти: 1) *загальна «рухова» або базова фізкультурна освіта*, спрямована на удосконалення природних здібностей і розвиток рухових навичок і фізичних якостей на оптимальному для забезпечення ефективної життєдіяльності рівні; 2) *професійно-прикладна фізкультурна освіта*, метою якої є засвоєння певної сукупності теоретичних предметних знань, формування спеціальних технічних і методичних навичок, що забезпечують ефективне виконання професійних завдань; 3) *спеціальна фізкультурна освіта*, спрямована на здобуття знань щодо використання біологічних ресурсів та адаптаційних резервів людського організму при різних режимах рухової активності [69]. З огляду на вищезазначене, можна вважати, що провідними завданнями професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури є формування у них системи теоретичних знань і практичних навичок щодо специфіки організації рухової активності школярів з урахуванням їхніх вікових, морфофункціональних і гендерних особливостей; збагачення попередньо визначеного рівня рухових умінь і навичок виконання фізичних вправ; удосконалення фізичних якостей (витривалості, сили, швидкості, спритності, гнучкості), а також розвиток навичок педагогічного контролю рівня фізичної підготовленості учнівської молоді.

Актуальною для нашого дослідження є також думка дослідників І. Максимчук [68], Н. Труш [162] про те, що майбутні вчителі фізичної культури повинні уміти на високому рівні проводити не лише уроки фізичної культури, а й організовувати позакласну і позаурочну роботу (фізкультхвилинки, фізкультпаузи, ранкова гімнастика, години здоров'я, спортивні змагання, робота спортивних гуртків і секцій) тощо. Отже, першочерговим завданням професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури має стати «вдосконалення їхніх рухових і спортивних умінь і навичок, загальної фізичної форми, що є

прикладом для учнів та основою транслявання і формування високих ідеалів фізичних кондицій і здорового способу життя» [162].

Отже, професійне становлення майбутніх учителів фізичної культури значною мірою зумовлюється високим рівнем сформованості у них рухових навичок, засвоєнням рухових дій, техніки фізичних вправ і практичного відпрацювання методик її формування в учнів, а відтак потребує безпосереднього багаторазового вправляння та контролю під керівництвом викладача. Здобувачам потрібен доступ до спортивних споруд, залів, майданчиків, тренажерів, спортивного обладнання та інструментів, що дозволяють виконувати практичні / лабораторні завдання, набувати не лише знання, а насамперед, рухові (технічні) та методичні уміння і навички за обраною спеціальністю. Такі рухові й технічні вміння і навички дозволяють виконувати конкретні функціональні професійні завдання.

Водночас, як засвідчує практичний досвід, частина студентів денної форми навчання, які обрали напрям підготовки 014.11 Середня освіта (Фізична культура), вже від моменту вступу поєднують навчання у закладі вищої освіти зі спортивною кар'єрою. Це передбачає участь студентів у навчально-тренувальних зборах, виступах у змаганнях різного рівня, які по-перше, не завжди релевантно корелюються з графіком навчального процесу у ЗВО; по-друге, зазвичай вимагають тимчасової відсутності студента на аудиторних заняттях. Також зауважимо, що в сучасних соціально-економічних умовах здобувачі освіти денної форми навчання змушені поєднувати навчання й роботу. Часткова зайнятість і ненормований робочий день приваблюють студентів, які, водночас, мають урахувати розклад занять і навантаження в ЗВО. Як свідчать дослідження, до моменту закінчення бакалаврату кількість здобувачів, котрим доводиться поєднувати навчання з професійною діяльністю, значно збільшується. Так, за даними аналітичного центру CEDOS, 37% студентів магістратури працюють із частковою зайнятістю і 10% – з повною [47]. Паралельна з навчанням зайнятість, як свідчить статистика, охоплює понад половину українських студентів не лише старших курсів, що призводить до

перевтоми та стресу і як наслідок, по-перше, до ситуації вибору, за якої здобувач може залишити університет або бути відрахованим за пропуски занять; по-друге, зниження якості навчання, адже інколи студенти витрачають на роботу більше часу та сил, тому можуть бути відраховані за неуспішність [17].

Окреслимо і дидактичний аспект проблеми: у парадигмі традиційної освіти здобувачі дотримуються логіки традиційного навчального процесу, тобто мають вивчати певний матеріал освітньо-професійної програми відповідно до встановленого розкладу і структури навчального плану. У цій моделі увага у викладанні і навчанні акцентується на запам'ятовуванні фундаментальних знань, оцінювання враховує рівень засвоєння матеріалу, а не сформованість компетентностей. Друга важлива складність виникає внаслідок лінійного процесу навчання: часовий проміжок між вивченням матеріалу і початком його практичного застосування випускником настільки тривалий, що частина матеріалу забувається, а отже, збільшується розрив між результатами вищої освіти і вимогами ринку праці, знижується якість освіти [182]. Таким чином, зважаючи на соціально-економічні реалії та організаційно-дидактичні особливості, формат очного, аудиторного навчання так званого «кампусного» типу не в змозі повною мірою задовольнити запити сучасного студентства на гнучке й персоніфіковане навчання. Означене твердження особливо актуалізується для здобувачів старших курсів, і тих, хто після бакалаврату намагається поглибити або здобути нову спеціальність чи спеціалізацію. Так, за даними ЮНЕСКО, традиційна система освіти не може повною мірою розв'язати проблему «кадрового голоду», зумовленого новими вимогами до рівня кваліфікації фахівців: зберігається низький рівень працевлаштування молодих випускників і нерелевантність рівня професійної підготовки вимогами ринку праці. Відтак значна частина випускників закладів вищої освіти не може визначити власне місце у сучасному економічному житті, а отже, потребує додаткового навчання та перепідготовки, що підкреслює важливість формування сприятливого середовища навчання як відкритої й доступної, структурованої мережі знань [288].

Наступним аспектом, що визначає актуальність використання технології змішаного навчання у сучасній вищій школі, є неперервне зростання педагогічного потенціалу використання цифрових технологій, і відповідно, використання форм, методів, засобів цифрової дидактики. Підкреслимо, що сучасні здобувачі вищої освіти є представниками нового, так званого покоління «цифрових аборигенів» – «міленіалів» або «покоління Z» (народжених в добу глобального розвитку сучасних інформаційних технологій), котрі не уявляють життя без персональних пристроїв комунікації та соціальних мереж [99]. Нам імпонує думка дослідниці К. Амосової про те, що такі здобувачі орієнтовані на практичні аспекти навчання, налаштовані на використання сучасних імерсивних та ігрових методик; проєктного навчання, групової пізнавальної взаємодії. Як зазначає науковиця, освітній процес із сучасними здобувачами вищої освіти необхідно збагачувати такими дидактичними технологіями, як «проблемне навчання» («problem-based learning»), «корпоративне навчання» («team-based learning»), застосовувати імітаційні вправи та тренажери; чітко систематизувати й візуалізувати освітній контент (інфографіка, схеми, таблиці, відео), забезпечити їм онлайн-доступ до освітнього контенту та свободу вибору часу, місця та темпу навчання; формувати гнучкі навички [2]. Зокрема, дослідження, проведені науковцями, що вивчали зв'язок між часткою онлайн-часу, проведеного у змішаних курсах, і задоволеністю й успішністю студентів у широкому діапазоні предметних галузей і освітніх рівнів, засвідчують, що рівень соціального і когнітивного сприйняття, успішності й задоволеності здобувачами освітнім середовищем були вищими, коли принаймні третина або половина аудиторного часу замінювалася онлайн-заняттями [231; 242; 255].

Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури у закладі вищої освіти також потребує упровадження інноваційних технологій, форм, методів і засобів організації освітнього процесу. Розв'язання означеного завдання, на нашу думку, уможлиблює впровадження змішаного навчання, концепція якого і полягає у наданні студентові можливості вибудувувати власну освітню траєкторію під керівництвом викладача на основі методично коректного

комбінування елементів очного й дистанційного навчання. Така інтеграція значно розширює освітні можливості навчальної програми, оскільки передбачає поєднання різних способів упорядкування викладачем навчального матеріалу та його опрацювання і засвоєння студентом.

Аналіз напрацювань учених [195; 230; 248] дозволив виокремити особливості організації освітньої взаємодії в умовах змішаного навчання, що можуть бути використані у практиці професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Розглянемо деякі з них:

1. *Проведення лекційних занять онлайн* у режимі відеоконференцій, вебінарів чи якісних відеозаписів лекцій, що сприяє створенню якісного електронного контенту, допомагає вивільнити час викладача та аудиторний фонд. Матеріал лекційних занять може бути оформлений у вигляді відеолекцій, мультимедійних презентацій та електронних текстів у поєднанні з технологіями самотестування. Це дозволяє легко та доступно їх використовувати для самостійного засвоєння в будь-який час.

2. Під час *семінарських і практичних занять* відбувається обговорення найбільш цікавих та важливих тем курсу, а також відпрацювання практичних навичок із рівним рівнем підтримки веб- та електронних ресурсів. Віртуальні класні кімнати, онлайн-трансляції забезпечують можливість у режимі реального часу поставити запитання та почути відповідь, продемонструвати виконані завдання, провести тестування тощо, повноцінно проводити заняття в змішаному форматі поза фізичним простором аудиторії, а отже, дозволяють здобувачеві вищої освіти обирати місце навчання.

3. *Інтерактивні навчальні матеріали курсу* (підручники, методичні посібники тощо) представлені як у друкованому, так і в електронному вигляді, але в останньому містяться доповнення (вправи, посилання на інтернет-ресурси, анімація, відео тощо) для більш успішного освоєння дисципліни, а курс стає більш привабливим для студентів, оскільки дозволяє опрацьовувати матеріал в індивідуальному темпі, зосередитись на конкретних питаннях, поглибити їхнє вивчення.

4. *Онлайн-спілкування*, такі як чат, форум, соціальні мережі, електронна пошта, коментарі тощо. Ці нові елементи освітньої взаємодії дозволяють здобувачам спілкуватися і працювати разом, а також консультиватися з викладачем і одногрупниками у будь-який час і отримувати зворотній зв'язок у найкоротший термін.

5. *Організація проєктної та групової роботи в мережі* на основі використання відкритих інструментів та сервісів (блоги, віртуальні лабораторії, спільні онлайн-дошки, сервіси розміщення фотографій, відео та ін.) сприяє розвитку у майбутніх учителів фізичної культури навичок роботи в інтернеті, інформації з різних джерел, а також навичок групового взаємодії, розподілу обов'язків та відповідальності за загальну справу.

6. *Використання комплексів автоматизованого тестування та самотестування* дозволяє отримувати неупереджену оцінку результатів навчальних досягнень здобувачів освіти, організувати об'єктивну та зрозумілу систему допуску до проміжної та заключної атестації з дисципліни з мінімальною участю викладача.

7. *Рейтингова оцінка взаємодії студента з електронним середовищем*, що фіксується системою (виконання індивідуально-дослідних завдань, самостійне опрацювання питань до заліку або іспиту, перевірка на антиплагіат письмових студентських робіт тощо), дозволяє здобувачам вищої освіти формувати навички самостійної роботи та самоконтролю, а викладачам – здійснювати моніторинг ефективності освітнього процесу та оцінку його якості.

Отже, згідно з даними наукової літератури [252; 267], з-поміж переваг змішаного навчання, що були доведені в освітньому процесі в умовах карантинних обмежень, можна відзначити такі:

- оволодіння студентами новими важливими знаннями за допомогою електронних ресурсів;
- збалансування знань здобувачів за допомогою матеріалів для самостійного вивчення та завдань, запропонованих викладачем;

- можливість адаптувати освітній контент для студентів з різним рівнем підготовленості;
- урахування індивідуальних особливостей студентів щодо сприйняття інформації (наприклад, якщо потрібно більше часу для засвоєння нового матеріалу);
- підвищення якості освіти шляхом стимулювання розвитку навичок самонавчання учнів; економія часу на заняттях шляхом передачі певних тем для самостійного вивчення;
- взаємоконтроль процесу навчання як з боку викладача, так і шляхом само- або взаємооцінювання студентів;
- відкритий доступ до необхідного навчального матеріалу і, отже, можливість для студентів переглядати матеріал у будь-який час; покращення (багатоканальність) спілкування між студентом і викладачем; систематичний автоматизований моніторинг успішності студентів.

Поряд із зазначеними перевагами, науковці [243; 283] також виокремлюють і застереження, що не сприяють ефективному впровадженню змішаного навчання:

- змішане навчання як термін відсутній у державних освітніх документах, а також відсутні офіційні освітні програми, доступні у змішаному форматі;
- у закладах вищої освіти ефективно використовуються лише окремі віддалені / віртуальні / цифрові елементи (соціальні мережі, ігрові додатки, веб-сайти);
- освітяни застосовують різноманітні практики та інформаційно-комунікаційні ресурси без урахування методологічних аспектів організації змішаного навчання;
- значна частина викладачів недостатньо обізнана з методичними особливостями ефективного використання змішаного навчання у щоденній практичній діяльності;

- багатьом викладачам бракує технологічних навичок і досвіду впровадження моделей і компонентів змішаного навчання у практичній освітній діяльності;
- у багатьох здобувачів освіти не сформовані навички самостійного навчання та взаємодії в електронних освітніх середовищах;
- більшість освітніх програм містить окремі цілі та політики формування цифрових компетентностей здобувачів освіти, але переважно вони мають теоретичний характер.

Таким чином, трансформаційна сутність змішаного навчання як інноваційної технології порівняно з традиційними формами і методами організації навчального процесу у закладах вищої освіти зумовлена такими його перевагами: індивідуалізація та персоналізація освітньої взаємодії, її практична орієнтованість; підвищення активності й самостійності пізнавальної діяльності студентів за рахунок доступності та інтерактивності навчального контенту, гнучкості й адаптивності його змісту; можливості отримувати швидкий зворотний зв'язок і певною мірою контролювати час, темп і спосіб оволодіння навчальним матеріалом. На нашу думку, за умов зростання обсягу навчальної інформації і одночасного скорочення кількості аудиторних занять і збільшення часу для самостійної роботи здобувачів освіти, саме впровадження змішаного навчання у практику професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури може стати чинником забезпечення якості освітнього процесу, підвищення його ефективності. Водночас, потребують узгодження питання імплементації змішаного навчання у практику закладів вищої освіти на державному рівні, формування необхідних компетентностей академічного персоналу та здобувачів освіти, розроблення й упровадження дієвих механізмів та інструментів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Отже, інтеграція змішаного навчання у педагогічний процес значно розширює ефективність останнього – завдяки автоматизації учителі відчують себе більш упевнено, а студенти отримують рівний доступ і можливості до

навчання, що є базовою умовою реформування вітчизняної системи освіти, підвищення її якості. Гібридне освітнє середовище дозволяє підтримувати персоніфікований стиль навчання, розширювати набір джерел здобуття знань та способів обміну ними з іншими учасниками освітнього процесу, використовувати декілька моделей інтелектуальної діяльності одночасно та застосовувати різні способи презентації освітніх продуктів, отриманих у результаті реалізації різних освітніх програм, а процеси цифровізації дозволили зробити процес здобуття освіти відкритим. Саме змішане навчання як методика та інструмент відкритої освіти забезпечує гнучкий доступ до освітніх послуг без урахування географічних, соціальних і часових обмежень конкретних суб'єктів навчання, коли кожен може навчитися у зручній для нього час та в зручному місці. Ми переконані, що змішане навчання як інноваційна технологія містить потужний потенціал реалізації якості сучасної освіти, оскільки забезпечує формування академічних, пізнавальних соціальних умінь і навичок і має характер відкритого навчання.

Таким чином, з огляду на концепцію змішаного навчання, а також беручи до уваги його цілі й переваги, є підстави вважати, що така модель, яка дозволяє організувати навчання із залученням додаткових навчальних і технологічних ресурсів, здатна вивести процес навчання на новий рівень, підвищити його якість, змінити зміст освітнього процесу, впровадити інноваційні освітні технології в навчальний процес у рамках кожної дисципліни навчального плану. До ключових переваг змішаного навчання відносимо можливість створення освітніх середовищ, що інтегрують найкращі практики традиційного (аудиторного, очного) і електронного (онлайн, дистанційного) навчання. Саме завдяки такому комбінуванню досягається оптимальний баланс між опосередкованою технологічними засобами та безпосередньою міжособистісною взаємодією суб'єктів освітнього процесу. Таким чином, змішане навчання забезпечує гнучкий спосіб реалізації освітньої програми чи навчального курсу, пропонує самостійне навчання з високим ступенем самостійності здобувача без повної втрати особистих зв'язків з викладачами.

Відповідно провідні ЗВО світу розглядають можливість чергування аудиторних занять і позааудиторної самостійної навчальної діяльності студентів і пропонують більше онлайн- і змішаних форматів навчання.

2.3. Зарубіжний досвід упровадження змішаного навчання в системі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури

Сучасна система вищої освіти зазнає масштабних змін на вимогу інноваційної моделі університетської освіти: сучасної і підприємницької. У світовому освітньому дискурсі така модель отримала назву «Університет 4.0». Її формування започатковано представниками американських університетів наприкінці ХХ століття. Означена модель принципово змінює роль існуючих університетів – від надання інформації до створення нових знань і продуктів, забезпечення умов для розвитку їх трансферу. При цьому викладач стає не стільки транслятором підготовлених знань, скільки проєктувальником нового змісту навчання, фасилітатором і навігатором в інформаційному просторі нескінченних знань [1, с. 5]. Завдяки означеній моделі сучасні провідні університети світу стають потужними науково-освітніми корпораціями, центрами наукових знань і генераторами сучасного розвитку економіки знань.

У руслі концепції багатовимірної і мережевої організаційної моделі як інтегративного Університету 4.0. інноваційна місія вищої педагогічної освіти полягає у впровадженні технологій активного навчання, до яких належать і змішане навчання. Як указують зарубіжні науковці, трансформація освіти з біхевіористської моделі, орієнтованої на вчителя, на конструктивістську, орієнтовану на здобувача, здійснюється шляхом інтеграції ІКТ в освітній процес ЗВО та створення ресурсно-збагаченого освітнього середовища [187]. Зауважимо, що поняття «інформаційно-комунікаційні технології» у сучасній науковій літературі розуміється доволі широко – від використання нових технічних пристроїв до застосування інноваційних підходів і форм організації інтерактивного освітнього процесу [46; 85]. Тож погоджуємося з думкою дослідників про те, що саме змішане навчання як підхід, що інтегрує переваги

аудиторного та онлайн-навчання, дозволяє сучасним університетам упроваджувати й реалізовувати інноваційні освітні практики [267].

З метою аналізу досвіду зарубіжного досвіду впровадження змішаного навчання в системі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури ми проведемо дослідження щодо реалізації конвергенції очного та онлайн навчання у провідних університетах світу.

Аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в зарубіжних країнах дозволяє стверджувати, що структура професійної підготовки фахівців цього профілю включає факультети фізичного виховання, фізкультури і спорту університетів; інститути фізичного виховання, фізичної культури, педагогічні фізкультурні спортивні; факультети фізичного виховання в коледжах; технікуми фізичної культури; курси інструкторів з фізичної культури у ЗВО [157]. Розподіл годин у навчальних планах закладів вищої освіти різних зарубіжних країн різниться, утім можна виокремити і спільну їх рису: їх характерною особливістю є варіативність.

З-поміж потужних зарубіжних університетів, де можна отримати кваліфікацію вчителя фізичної культури (зокрема, ступінь бакалавра, магістра і доктора наук) відзначимо Академію спорту, Університет Західної Джорджії, Університет Маунт-Юніон (США), Університет Бірмінгему, Університет Центрального Ланкаширу та Університет Східного Лондона (Велика Британія), Університеті Берна, Федеральний інститут спорту, Фрайбурзький університет (Швейцарія), Університет імені Фрідріха Олександра Ерлангена-Нюрнберга, Університеті прикладних наук спорту та менеджменту ESAB у Потсдамі (Німеччина), Ягеллонський університет, Академія фізичного виховання і спорту імені Єнджея Снядецького в Гданську, Академія фізичного виховання Юзефа Пілсудського у Варшаві, Відкритий університет Університету Яна Кохановського в Кельце (Польща) та ін.

Сполучені Штати Америки. Підготовка вчителя фізичної культури є багаторівневою. Першим кроком зазвичай є отримання ступеня бакалавра у сфері медичної освіти, фізичного виховання або спортивної підготовки. Загалом

928 навчальних закладів пропонують освітні програми за напрямками спорт/викладання фізичної культури [260]. Приклади ступенів, які можуть підготувати людину до цієї кар'єри, включають ступінь бакалавра наук (BS) або бакалавра наук у галузі освіти (BSEd), у галузі медичних наук, кінезіології або фізичного виховання. Спільні для цих програм курси включають теорію фізичного виховання, теорію спортивної педагогіки, методи навчання у командних та індивідуальних видах спорту, розвиток людини. Зауважимо, що професія вчителя фізичної культури як фахівця галузі здоров'я та фізичного виховання є одинадцятою за популярністю спеціальністю в країні [181]. Зокрема, *Академія спорту США* або Американський спортивний університет здійснює підготовку фахівців до кар'єри у спорті та спортивної освіти, а саме посади з розробки, реалізації або адміністрування регіональних, національних чи міжнародних спортивних освітніх програм. На сайті Академії (<https://ussa.edu/academics/online-learning/>) зазначається, що ЗВО прагне використовувати новітні та найбільш ефективні технології з метою надання якісних освітніх ресурси студентам, викладачам і персоналу.

У закладі використовуються хмарні ресурси за допомогою резервних систем і резервних копій даних з урахуванням галузевих стандартів безпеки. Здобувачі можуть завершити свої курси в будь-який час, у будь-якому місці та в будь-якому темпі. Навчання може відбуватися як онлайн, так і в змішаному форматі. Це означає, що викладачам і студентам не потрібно зустрічатися віч-на-віч, щоб проходити навчання або виконувати завдання. Після зарахування студенти можуть зареєструватися на курс у будь-який момент семестру, однак для проходження онлайн-курсів установлюється певний термін – 16 тижнів (для здобувачів-військовослужбовців – 18 тижнів). Курси розміщені на платформі Canvas, що є повноцінною системою управління навчанням (LMS): здобувачам пропонується цілодобовий доступ до контенту, забезпечена можливість виконувати й здавати завдання, брати участь у обговореннях, складати тести та іспити, а також спілкуватися з викладачами та іншими студентами. Відзначимо, що з метою допомоги майбутнім фахівцям у здійсненні наукових досліджень на

базі Академії також функціонує спортивна електронна бібліотека з потужною онлайнвою довідковою системою бази даних (Gale, EBSCO та ProQuest). Бібліотека Академії є учасником всесвітньої мережі бібліотекарів 24/7 Librarian, що надають студентам неперервний доступ до ресурсів 24 години на добу, сім днів на тиждень до колекції баз даних віртуальних досліджень (у тому числі EBSCO, Gale і ProQuest) завдяки членству в Центрі онлайн-комп'ютерних бібліотек (OCLC), який має доступ до 16737 книгосховищ. Ресурси бібліотеки доступні через Інтернет-каталог публічного доступу (OPAC) та через систему управління навчанням Canvas [253]. Також студентам надається консультативна допомога. Сеанси консультування бронюються за допомогою Microsoft Booking на студентському порталі Campus Cafe. Консультаційні сесії тривають від 30 хвилин і проводяться на онлайн платформі Teams.

Університет Західної Джорджії (UWG) є одним із провідних ЗВО регіону, що пропонує понад 100 освітніх програм, які викладаються на базі десяти коледжів. В університеті здійснюється різномірівнева підготовка за ступенями бакалаврів, магістрів і докторів філософії за кількома напрямками: програма в галузі охорони здоров'я та громадського здоров'я (CMWL); програма ступеня з фізичного виховання (PHED); програма середньої освіти (SEED) для роботи з учнями 6–12 класів; програма з адаптивної фізичної культури, спрямована на підготовку педагогів до роботи з учнями з особливими освітніми потребами; програма зі спортивного менеджменту (SPMG), що готує студентів до професійних посад у спортивному бізнесі. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури здійснюється на базі кафедри середньої освіти педагогічного коледжу [262].

На сторінці університету наголошується, що «навчання інших має багато форм і не обмежується класною кімнатою» [250]. Програми підготовки бакалаврів передбачають змішаний формат навчання, а магістрів і докторів філософії – дистанційний (онлайн), що дозволяє працевлаштованим здобувачам старших курсів поєднувати навчання і працю (повний або неповний робочий день). Контент усіх освітніх програм, які пропонуються здобувачам, на 95–100%

доступний в електронному форматі, що дозволяє створити навчальне онлайн-середовище і впроваджувати академічні стандарти мережевого навчання, а також формувати в такому середовищі фахівців, готових і спроможних «стати піонерами на нових технологічних обр'ях навчання» [250].

Президент Університету Західної Джорджії доктор Брендан Келлі наголошує: «Останні рейтинги підтверджують постійне зростання профілю UWG як лідера онлайн-освіти... не лише в одній галузі, а в багатьох дисциплінах... З тих пір, як університет почав пропонувати онлайн-навчання в 1997 році, ми працюємо над тим, щоб віртуальний досвід був паралельним особистому досвіду з академічними програмами та програмами підтримки студентів, які забезпечують високоякісну освіту» [там само].

Освітній процес здійснюється за допомогою інноваційної платформи управління навчанням Brightspace, яка дозволяє викладачам створювати й зберігати мультимедійний контент нормативних курсів (eMajor), контролювати й оцінювати діяльність студентів, а здобувачам – отримувати доступ до освітніх ресурсів у будь-який час з будь-якого пристрою та з будь-якого місця, а також поєднувати аудиторні заняття і самостійну роботу. Фактично Brightspace (D2L) є централізованою платформою, що підтримує адаптивні технології і має функції синхронної та асинхронної співпраці, забезпечує спілкування «один з одним» та «один з багатьма» [194]. Також майбутнім учителям фізичної культури на основі реєстрації (присвоєння їм логіну та паролю) надається віддалений гнучкий доступ до курсів eCore [212] з різноманітних дисциплін, що є фундаментальними для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та онлайн допомога консультантів у разі труднощів у навчанні. На сайті університету зазначається, що курси eMajor ідеально підходять не лише для традиційних студентів, які бажають скористатися перевагами онлайн-курсу, а й для професіоналів, які вже працюють; військовослужбовців, здобувачів, які переходять на навчання з інших закладів, та які шукають зручний, гнучкий і доступний шлях до здобуття освіти.

Університет Маунт-Юніон (University of Mount Union) – один з провідних ЗВО, що здійснює підготовку майбутніх учителів фізичної культури і пропонує

як очні, так і онлайн програми. Університет дотримується найвищих стандартів використання інформаційно-комунікаційних технологій у створенні середовища, де підзвітність, комунікація та підтримка мають першочергове значення в усіх аспектах функціонування закладу. Так, понад 10 років університет використовував портал внутрішнього сайту університету iRaider. Було створено захищене паролем розширення веб-сайту Mount Union і запущено у версії SharePoint. Оскільки ця версія з 2023 року не підтримуватиметься корпорацією Microsoft, університет здійснює поступовий перехід на платформу Microsoft Teams у межах Microsoft 365 (додатки MS OneDrive, SoftDocs, Microsoft Forms, Wufoo тощо). Крім того, розробляється новий внутрішній каталог для мобільного додатку Raider Experience, який також доступний через веб-браузер на головному веб-сайті університету. Здобувачі також мають цілодобовий доступ до університетської бібліотеки, що містить каталоги, і доступ до електронних баз даних: онлайн-ресурсів, що надають доступ до мультимедійного контенту: повні тексти статей для понад 180 міжнародних рецензованих журналів і звітів, буклетів, спеціальних доповідей, оригінальних досліджень та уривків з книг; підручники, посібники з миттєвим доступом до відео (наприклад, 3D атлас з анатомії); посилання на основні дослідницькі матеріали; ексклюзивні анімації, а також спеціально розроблені карти навчальних програм для вчителів [229].

Також варто відзначити діяльність університетів США, що надають можливість здобути ступінь бакалавра з фізичної терапії та/або фізичного виховання виключно за онлайн-програмами. Випускники цих програм можуть стати тренерами, інструкторами з фітнесу і спорту або вчителями фізичної культури закладів загальної середньої освіти. Так, в *Університеті штату Форт Хейс* (FHSU) онлайн-студенти виконують курсову роботу синхронно на платформі Blackboard. Крім того, онлайн-студенти можуть отримати доступ до технічної підтримки, академічних консультацій, заходів з розвитку кар'єри тощо.

Університет Східного Нью-Мексико (ENMU) пропонує ступінь онлайн-бакалавра наук з фізичного виховання. Програма має три напрями на вибір: 1) менеджмент спорту і рекреації, 2) викладання фізичного виховання; 3) громадське здоров'я. Онлайн-студенти ENMU виконують завдання курсів, розміщених на платформі Blackboard у синхронному та асинхронному форматах. Крім того, онлайн-студенти можуть отримати доступ до низки ресурсів, таких як академічні консультації, онлайн-бібліотека, наставництво (репетиторство) тощо.

Університет Східного Орегону (EOU) пропонує онлайн ступінь бакалавра мистецтв у галузі охорони здоров'я людини. Онлайн програма EOU має три напрями: 1) громадське здоров'я, 2) наука про фізичні вправи, 3) фізичне виховання і спорт. Випускники можуть стати фітнес-тренерами, санітарними педагогами, фізичними терапевтами та вчителями фізичної культури. У EOU студенти використовують платформу Canvas для доступу до електронних курсів, які надаються повністю онлайн, однак можуть бути як синхронними, так і асинхронними.

Університет Вільяма Кері (WCU) пропонує як онлайн-ступінь бакалавра наук у галузі охорони здоров'я, фізичного виховання і рекреації, так і онлайн-ступінь бакалавра наук у галузі фізичного виховання. У WCU студенти також використовують платформу Canvas для доступу до своїх дистанційних курсів, які є 100% онлайн і асинхронними.

Американська державна університетська система (APUS) пропонує ступінь бакалавра наук у галузі спорту та здоров'я людини. APUS використовує платформу управління навчанням Brightspace, на якій розміщені навчальні курси цієї програми, що здебільшого виконуються в режимі онлайн з часткою очних практичних та/або лабораторних робіт. Студенти також мають доступ до кар'єрних послуг через онлайн-дошки вакансій [180].

Велика Британія. Щоб розпочати кар'єру вчителя фізичної культури у Великій Британії, претендентові необхідно отримати педагогічну кваліфікацію щонайменше на рівні бакалаврату або післядипломної освіти. Спочатку вивчити ступінь, зв'язаний зі спортом (наприклад, ступінь бакалавра спортивного

тренера та фізичного виховання) і продовжити навчання на сертифікатній післядипломній освітній програмі PGCE з поглибленою підготовкою до викладання у початкових або середніх класах закладів загальної освіти. Крім того, здобувач може обрати навчання за ступенем, що поєднує в собі спортивну і педагогічну кваліфікацію, наприклад: бакалавр середньої освіти (BEd); бакалавр мистецтв (BA) з QTS; бакалавр наук (BSc).

Університет Бірмінгема пропонує майбутнім учителям фізичної культури гнучке навчання, що дозволяє адаптувати програму відповідно до особистих або професійних потреб шляхом вибору місця, темпу, рівня і режиму навчання. Більшість курсів доступна для вивчення дистанційно в режимі он-лайн з використанням інтерактивних ресурсів і матеріалів. Незалежно від форми навчання (денної, заочної чи дистанційної), всі студенти мають доступ до віртуального навчального середовища університету Canvas, що дозволяє здобувачам працювати з електронними курсами, виконувати й надсилати завдання, взаємодіяти з викладачами й однокурсниками [220]. Деякі курси пропонують вибір здобувачами форми навчання, також існує можливість переходу з одного режиму в інший. Наприклад, в резюме до освітньої програми «Бакалавр спорту, фізичної культури та тренерських наук» наголошується, що досвід навчання в Бірмінгемі поєднує широкий спектр методів, «що виходять далеко за межі лекційного залу», оскільки викладання здійснюється з використанням різноманітних методів, зокрема синхронні та асинхронні лекції, семінари в малих групах, практичні заняття в лабораторіях і спортивному центрі, а також комп'ютерне навчання [197].

Технологічна підтримка онлайн-викладання й навчання надається досвідченою командою електронного навчання, зокрема, здійснюється підтримка онлайн лекцій з використанням платформ для відеоконференцій Zoom, Microsoft Teams та Skype, учасникам освітнього процесу за потреби надається необхідне портативне обладнання, налаштування бімодальних навчальних кімнат; програмне забезпечення; впровадження технології BYOD за допомогою платформи Vivі, що дозволяє спільно використовувати екран для всіх

пристроїв в аудиторії, представляти цікаві ідеї та отримувати миттєвий зворотний зв'язок, що сприяє забезпеченню освітньої інтеракції, формуванню навичок співпраці та досягненню результатів навчання [277]. Також на базі Університету Бірмінгема функціонує потужна електронна бібліотека, що в режимі 24/7 надає доступ до більшості бібліотек вищої освіти Великобританії, до друкованих книг і статей, навчальних матеріалів і здійснює консультативну допомогу в пошуку важливих ресурсів, користування онлайн-базами даних, журналами і електронними виданнями тощо [239].

Університет Бірмінгема акцентує реалізацію змішаного навчання і пропонує майбутнім учителям фізичної культури широкий вибір онлайн курсів: від підготовчих мікрокурсів для абітурієнтів до курсів підвищення кваліфікації для дипломованих фахівців завдяки використанню відеолекцій, тематичних досліджень, інтерактивних завдань, цифрових ресурсів і соціальної взаємодії за принципом «рівний – рівному» [249]. Прикладом такої взаємодії є безкоштовний онлайн-курс «Видатні уроки фізичної культури» («Outstanding Physical Education Lessons») для вчителів фізичної культури всього світу від викладачів Школи спорту, фізичних вправ і реабілітації Бірмінгемського університету [254]. Такий підхід дозволяє здобувачам отримати високоякісну освіту і постійно оновлювати свої знання для неперервного професійного розвитку, що відповідає сучасним вимогам ринку праці.

Університет Центрального Ланкаширу здійснює професійну підготовку вчителів фізичної культури за двома програмами освітнього рівня «бакалавр»: прискорена (2 роки) та поглиблена (3 роки).

Це один з найбільш потужних ЗВО Західної Європи з підготовки майбутніх учителів фізичної культури, що має досвід упровадження змішаного навчання з 2012 року. Як зазначається на сайті закладу, «Досягнення цього потребувало амбітної програми культурних змін, яка передбачала поєднання педагогіки і технологій, щоб отримати переваги для всіх студентів і співробітників закладу» [263]. Це були: отримання інформації про курс онлайн, розміщення послуг «підготовка до навчання» онлайн, забезпечення онлайн-доступності

репетитора, списки літератури та навчальні матеріали онлайн, доступ до онлайн-спільнот, онлайн-подання завдань і надання цифрового зворотного зв'язку та можливість студентів у будь-який час залишати цифрові відгуки про курси. Відгуки студентів були надзвичайно позитивними, а адміністрація і професорсько-викладацький склад визначили переваги, зокрема розвиток цифрових навичок, покращене викладання за допомогою змішаного навчання, скорочення часу оцінювання та розвантаженість аудиторій завдяки використанню онлайн-семінарів. Змішане навчання дозволяє студентам отримати доступ до більш широких можливостей навчання, бо вони можуть взяти участь у лекціях і семінарах у режимі реального часу, а також переглянути відеозаписи цих занять у будь-який зручний для них час. Крім того, студенти можуть брати участь у віртуальних дискусіях та інтерактивних завданнях онлайн, що дозволяє забезпечити більш глибоке засвоєння матеріалу.

Університет Центрального Ланкаширу забезпечує своїх студентів необхідними ресурсами для здійснення змішаного та онлайн-навчання, включаючи доступ до бібліотеки та інших електронних ресурсів. Значна увага приділяється формуванню самостійності й відповідальності здобувачів за власне навчання. Так, в анотації до курсу «Менеджмент Гольфу» (*MA Golf Management*) наголошується, що *«Пропонуючи змішану доставку через онлайн-сесії, що доповнюється очними заняттями, курс є інтелектуально та академічно стимулюючим, але все ще зосереджений на професійних потребах здобувачів. Студенти братимуть участь у лекційних семінарах і дискусійних групах, отримають підтримку від особистого репетитора, але від них також очікується, що вони продемонструють самостійність у власному навчанні. Наша віртуальна навчальна платформа (до якої можна отримати доступ через Інтернет) надасть додаткові навчальні ресурси, інструкції та посилання для співпраці для всіх студентів, незалежно від їх місцезнаходження»* [241]. Змішане та онлайн-навчання здійснюється за допомогою платформи Canvas. Для того, щоб студенти могли контролювати свій час, на вивчення кожного модуля відводиться тиждень з можливістю відвідувати вебінари у прямому ефірі або

переглядати їх пізніше. Завдяки такому підходу здобувачі отримують можливість спланувати темп і виробити індивідуальний стиль навчання. Цікавою формою реалізації змішаного навчання для майбутніх учителів фізичної культури є введення в розклад «цифрового дня». Передбачається, що «цифрова среда» –це час самостійного навчання, виконання завдань, проєктів, участі у навчально-тренувальних і спортивних заходах [259]. В університеті немає традиційних іспитів наприкінці семестру, а оцінювання є компетентнісним, що передбачає перевірку виконання індивідуальних і групових робіт (тематичні дослідження, есе, звіти, огляд літератури, рефлексивні щоденники та журнали, самооцінювання і взаємооцінювання, аудіо/візуальні проєкти та презентації).

Університет Східного Лондону (UEL) здійснює кваліфікаційну підготовку вчителів фізичної культури на рівні бакалаврату, магістратури, аспірантури та докторантури, що дає здобувачам право викладати в закладах загальної середньої освіти Англії та Уельсу (кваліфікований учитель (QTS) для вікової категорії від 11 до 16 років), а також здійснювати фізкультурно-оздоровчу діяльність з різними категоріями населення, обіймати керівні посади в галузі спорту. Спочатку здобувачі упродовж трьох років вивчають програму першого рівня вищої освіти і отримують кваліфікацію бакалавра спорту, фізичного виховання та розвитку [258]. Для отримання професійної академічної кваліфікації викладача здобувачі можуть продовжити річну денну програму PGCE для вчителів фізичної культури з поглибленим курсом викладання за предметною спеціалізацією (Фізичне виховання) або отримати ступінь магістра зі спортивного менеджменту чи з освітнього лідерства.

Університет реалізує технологію вдосконаленого активного навчання (TEAL), що збільшує можливості академічного розвитку студентів. Так, пропонується змішане навчання: навчання та викладання віч-на-віч, що передбачає заплановані контактні години у кампусі протягом 2,5 дня та онлайн-доступ до широкого спектру додаткових освітніх і професійних ресурсів. Університет має віртуальне середовище завдяки платформі Moodle.

Усім здобувачам надається доступ до записаних лекцій, посібників та електронних ресурсів для самостійного опрацювання, онлайн-тестів для контролю знань, а також до спеціалізованих лабораторій з віртуальною реальністю. Цінним досвідом є використання цифрової онлайн-платформи «Зона кар'єри» (Career Zone), яка об'єднує роботодавців, місцеві підприємства, інвесторів, студентів, викладачів, випускників і членів місцевої громади та надає в одному місці всі ресурси щодо кар'єри: поради та вказівки, зустрічі з роботодавцями, проходження співбесід, можливості для стажування і працевлаштування (ярмарки вакансій, тренінги, хакатони, наставництво, поради, фільми, виставки, демонстрації). Віртуальна кар'єрна зона Університету також передбачає використання персоналізованого Кар'єрного паспорту здобувачів – цифрового сховища, що засвідчує рівень сформованості компетентностей, необхідних для здійснення діяльності за фахом [199]. Майбутні вчителі фізичної культури упродовж навчання отримують персоналізовану підтримку від академічних і кар'єрних консультантів, репетиторів [278]. У цьому аспекті також важливо відзначити наявність в університеті персоналізованої онлайн-платформи «Шлях у моє майбутнє» (Track My Future) за допомогою сервісу інтрамережі SharePoint, що дозволяє здобувачам відстежувати прогрес у навчанні, записуватися на прийом до різних служб, дізнаватися про актуальні заходи та можливості, надсилати щоденні звіти стану здоров'я, знайти роботу на неповний робочий день тощо [271].

Швейцарія. Професійна підготовка вчителів фізичної культури (або вчителів спорту) здійснюється на різних рівнях: 1) учитель початкових класів – бакалавр педагогічного коледжу; 2) вчитель закладів загальної середньої освіти II ступеня – має здобути ступінь бакалавра та магістра в коледжі чи університеті; 3) вчитель закладів загальної середньої освіти II ступеня – має отримати ступінь бакалавра та магістра в галузі кінезіології і спортивних наук, а також пройти річний курс дидактичної підготовки для здобуття кваліфікації викладача фізичного виховання.

Змішане навчання для вчителів фізичної культури в університетах Швейцарії стає все більш популярним варіантом навчання. Цей підхід за допомогою традиційних уроків з онлайн-ресурсами та дистанційним навчанням, що дозволяє вчителям збільшити свої знання та отримувати нові навички. Університети Швейцарії пропонують різні програми змішаного навчання для вчителів фізичної культури. Наприклад, програма магістратури фізичної культури і спорту в *Університеті Берна* дає можливість студентам отримати знання професійні знання для роботи в цій в галузі, а також зрозуміти, як ці знання можна застосувати на практиці. У ЗВО функціонує система управління навчанням Moodle, що дозволяє використовувати мультимедійний контент, різні типи завдань та оцінювання, форуми для обговорення, репозитарій освітніх ресурсів. Університет також надає здобувачам програмне забезпечення: платформи для відеоконференцій (наприклад, MS Teams), офісні інструменти (наприклад, Office 365, LibreOffice), мультимедійні інструменти (наприклад, Adobe), інструмент управління та зберігання даних (наприклад, Endnote) тощо [285]. Для здобувачів і викладачів університетським дидактичним центром розроблено рекомендації та упорядковано добірку методичних ресурсів для ефективного навчання й викладання в умовах гібридизації освіти (відео, семінари, друковані матеріали, практичні рекомендації для саморегульованого навчання тощо) [217].

Змішана форма навчання дозволяє вчителям фізичної культури збільшити свої знання та навички, не витрачаючи час на традиційні уроки. Вони можуть вивчати нові методики та техніку рухових дій, які вони можуть застосовувати під час уроків, а також більш детально досліджувати теоретичні аспекти фізичної культури і спорту. Так, у *Швейцарському федеральному інституті спорту (SFISM)* навчальні заняття проводяться у формі лекцій, семінарів (дискусії в групі), практичних занять, тематичних досліджень, групової роботи, залучення експертів з галузі, самостійної роботи (підготовка та контроль). Матеріали курсів та/або окремих модулів надаються здобувачам онлайн на захищеній паролем платформі «OLAT» незалежно від часу та місця їх

перебування і дозволяє здійснювати безперервну освіту [238]. Також для майбутніх учителів фізичної культури доступні послуги бібліотеки, що надає широкий спектр академічних документів усіх видів: підручники, патенти, електронні книги, DVD-диски; журнали, дисертації, предметні бази даних та інші онлайн-ресурси [251].

Змішане навчання також дозволяє вчителям фізичної культури зберегти свою конкурентноспроможність на ринку праці, оскільки вони мають можливість збільшити свої знання й навички, що підвищує їхню ефективність та кваліфікаційні навички. Зокрема, *Фрайбурзький університет* пропонує інтерактивні дистанційні курси для майбутніх учителів фізичної культури – магістрів спортивних наук, а також програми підвищення кваліфікації у змішаному форматі «à la carte», що передбачають проходження окремих модулів за вибором здобувача [256].

Отже, змішане навчання для майбутніх учителів фізичної культури в університетах Швейцарії є невід’ємним складником освітнього процесу, що забезпечує гнучку індивідуальну освітню траєкторію здобувачів. Використання технологій змішаного навчання спрямоване на підвищення якості освіти та професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури цифрової доби.

Німеччина. На сайті Федерального агентства зайнятості Німеччини зазначається, що уроки фізичної культури та фізкультурно-оздоровчу діяльність у закладах загальної середньої освіти здійснюють учителі спорту, оскільки йдеться про спорт як навчальний предмет для початкової, середньої, старшої школи, професійно-технічних закладів і закладів спеціальної освіти [269]. У більшості німецьких земель особливості професійної підготовки вчителів фізичної культури зумовлюється типом закладів загальної середньої освіти, де передбачається подальше працевлаштування випускників: початкова школа (Grundschule), середня школа (Realschule), початкова середня школа (Hauptschule), професійна школа (Berufsschule) і старша школа (Gymnasium), а також заклади для дітей з особливими освітніми потребами (Förderschule) [282]. Залежно від специфіки освітньої програми і регіонального замовлення здобувач може отримати кваліфікацію «Менеджер рекреаційного спорту» і «Вчитель

фізичної культури» зі спеціалізацією «Менеджмент і рекреація» [189]. Наприклад, у Баварії для підготовки до роботи вчителем фізичної культури пропонуються такі типи освітньо-професійних програм: академічні програми (навчання у ЗВО та отримання диплому вчителя спорту державного зразка) та неакадемічні навчальні курси з можливістю здобути кваліфікацію державного сертифікованого позаштатного спортивного інструктора (вчителя гімнастики, інструктора з гірськолижного спорту, інструктора зимових видів спорту) [234].

У навчанні фізичної культури в Німеччині змішане навчання є пріоритетним підходом, що дозволяє покращити якість професійної освіти та забезпечити студентам зручні умови навчання. Так, *Університет імені Фрідріха Олександра Ерлангена-Нюрнберга (FAU)* декларує «нову» підготовку вчителів, що зосереджена на професіоналізації у різноманітній сфері шкільного спорту. В ЗВО провідне значення мають особистісно орієнтовані форми викладання та навчання, забезпечення освітньої колаборації в взаємодії (Studium) [272]. В університеті функціонує широка мережа електронних освітніх ресурсів, що дозволяє здійснювати якісне змішане навчання. Так, загальноуніверситетський портал StudOn поєднує необхідні ресурси для здобувачів: внутрішня онлайн-платформа Campo [198] дозволяє входити на сторінки потрібних курсів і отримувати відповідні навчальні матеріали; відеопортал FAU.tv (<https://www.fau.tv/>) пропонує різноманітні записи лекцій та інших заходів, відсортованих за кафедрами, доступ до яких потребує реєстрації; (UB) FAU (<https://ub.fau.de/>) – портал бібліотеки, до фондів якої входять як друковані, так і електронні підручники, посібники, бази даних.

Онлайн-ресурси дозволяють студентам переглядати відеолекції, презентації, використовувати навчальні матеріали під час самостійної роботи та взаємодіяти з іншими студентами і викладачами. Змішана форма навчання дає змогу майбутнім вчителям фізичної культури зосередитися на змісті освіти і розвитку своїх знань, умінь і навичок, а також забезпечує гнучкий графік навчання.

Змішане навчання також є родзинкою, «мега-трендом» програм професійної підготовки і перепідготовки майбутніх учителів фізичної культури (професійний спорт, оздоровчий спорт і реабілітація; педагогіка руху, спортивна педагогіка) в *Університеті прикладних наук спорту та менеджменту ESAB у Потсдамі (FHSMF)* [233]. На сайті ЗВО зазначається, що змішане навчання як модель інтегрованого навчання є «осердяч сучасної системи навчання». У цій концепції навчання поєднуються традиційні особисті заходи і сучасні електронні форми навчання, що забезпечує здобувачам ефективність і гнучкість електронного навчання у поєднанні із соціальними аспектами безпосереднього спілкування, адже здобувачам пропонуються загальні (очні) і цифрові (онлайн) курси. За допомогою цієї моделі університет реалізує практико орієнтоване навчання і в такий спосіб підвищує професіоналізм майбутніх фахівців. Доступ до електронних ресурсів надається за допомогою університетської платформи *Digicampus*. Водночас представники університету переконані, що формування окремих професійних компетентностей (наприклад, рухової) учителя фізичної культури потребує безпосереднього перебування здобувачів вищої освіти на очних заняттях за місцем навчання. Оскільки заклад пропонує дуальну освіту, в університеті є так звані «фази присутності/відвідування», під час яких планується відпрацювати 1100 академічних годин навчального плану. Наприклад, для бакалаврів першого року навчання такими фазами є дні з вівторка по четвер або з п'ятниці по неділю (почергово). З другого року навчання відвідування очних занять передбачено з четверга по неділю [208]. В інші дні передбачено самонавчання здобувачів за допомогою електронних навчальних матеріалів. Поєднання різних навчальних модулів, на думку представників ЗВО, сприяє досягненню успіху здобувачів в інтенсивному практикоорієнтованому навчанні [191].

Таким чином, змішане навчання стає все більш популярним у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури в Німеччині, забезпечуючи здобувачам зручні умови навчання та збільшуючи доступність знань, умінь і навичок.

Республіка Польща. Для допуску до роботи у Польщі вчителі фізичної культури повинні мати повну вищу освіту в галузі фізичного виховання. Відповідно до абз. 3 пункту 3 Постанови Міністра національної освіти від 1 серпня 2017 року щодо детальної кваліфікації, необхідної для отримання посади вчителя в закладах загальної середньої освіти мають, з-поміж інших: особи, які здобули освіту за першим і другим рівнем вищої освіти або завершили навчання в єдиній магістратурі за будь-яким напрямом (спеціальністю) та аспірантуру з предмета, що викладається, і мають педагогічну підготовку [179]. Професійна підготовка вчителів фізичної культури має кваліфікаційний характер – випускники першого (бакалаврського) рівня вищої освіти готуються до викладання фізичної культури у початковій школі (з першого по шостий клас), а другого (магістерського) – отримують кваліфікацію для викладання фізичної культури на всіх ступенях навчання [235]. У більшості ЗВО Польщі випускники бакалаврату фізичного виховання можуть продовжити навчання на другому освітньому рівні за спеціальністю «Фізичне виховання» та/або «Педагогіка».

Змішане навчання є досить поширеною формою навчання у педагогічних університетах Польщі, особливо в контексті пандемії COVID-19, коли багато ЗВО перейшли на екстрене дистанційне навчання. Ця форма навчання дозволяє здобувачам отримати максимальний рівень знань і практичних навичок. Зокрема, на базі *Ягеллонського університету* створено Центр дистанційного навчання – позафакультетський підрозділ, що займається популяризацією дистанційного академічного навчання, підтримує розвиток нових форм і методів навчання в університеті та допомагає викладачам у плануванні та проведенні занять через Інтернет шляхом розробки відкритих матеріалів для підвищення спроможності викладачів до електронного навчання; сховищ об'єктів навчання, безкоштовних навчальних курсів. Зокрема, примітною ініціативою університету є створення Ягеллонського компендіуму електронної освіти (ЖКЕЕ), що є більше, ніж Вікіпедія чи мультимедійна енциклопедія. Від Вікіпедії платформа взяла відкритість і свободу авторів, уможлививши активну участь читачів у її створенні та багатопотоковість контенту, а від енциклопедії – достовірність

знань, завдяки редагуванню записів і проблемних статей командою фахівців [284]. Портал Компендіуму «e-nauczanie» містить платформу конференцзв'язку (сервіси Webex, BigBlueButton, MS Teams); платформу Open Educational Resources (OER), де упорядковано відкриті освітні ресурси (навчальні матеріали, онлайн-курси та лекції для всіх зацікавлених); платформу дистанційного навчання Pegaz, де розміщено тренінги та консультації для здобувачів і викладачів з питань організації змішаного навчання, що дозволяє викладачам розміщувати інтерактивний контент, взаємодіяти зі студентами, здійснювати моніторинг і контроль результатів навчання шляхом онлайн-тестування, усного та письмового опитування [257].

Майбутні вчителі фізичної культури за допомогою технологій змішаного навчання можуть займатися навчанням з будь-якого місця з доступом до Інтернету в зручний час. Крім того, ця форма навчання дозволяє студентам зосередитись на практичних аспектах навчання, що дає їм можливість підготуватися до роботи за фахом після закінчення університету. Так, *Академія фізичного виховання і спорту ім. Єнджея Снядецького в Гданську*, *Академія фізичного виховання Юзефа Пілсудського у Варшаві*, *Відкритий університет Університету Яна Кохановського в Кельце* пропонують послуги віртуального університету студентам денної й заочної форм навчання за допомогою інструментів Microsoft 365, на яких розміщено електронні варіанти нормативних і елективних курсів або їх окремі модулі, а також відкриті онлайн-лекції з теорії й методики фізичного виховання.

Таким чином, майбутні вчителі фізичної культури Польщі в умовах змішаного навчання частину матеріалів можуть вивчати самостійно з використанням різноманітних засобів дистанційного навчання (відеолекції, електронні підручники та інтерактивні курси, відкриті курси). Змішане навчання дозволяє студентам займатися в зручний для них час, що надає більшої гнучкості та можливостей вивчення матеріалу. Крім того, цей метод навчання дозволяє зменшити кількість годин, які студенти проводять в аудиторії, що може бути корисним для тих, хто займається спортом, працює чи зайнятий в інших проєктах

(наприклад, волонтерство чи академічна мобільність). Більшість університетів надає студентам можливість обирати формат навчальних курсів, що дозволяє майбутнім учителям фізичної культури реалізувати індивідуальну освітню траєкторію.

Отже, результат аналізу досвіду використання змішаного навчання в процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури провідних ЗВО світу свідчить, що університети широко використовують поєднання очного та електронного навчання як симбіозу найбільш зручних і найбільш ефективних практик організації освітнього процесу.

2.4. Вітчизняний досвід використання змішаного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури

У руслі євроінтеграційних процесів та інтернаціоналізації вищої освіти необхідність здійснення якісних трансформацій у вітчизняній системі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури вимагає оновлення підходів до організації освітнього процесу в Україні.

Упровадження новітніх підходів у процес професійної підготовки майбутніх фахівців визначається стратегічними напрямками реформування вітчизняної освітньої системи і закріплено у нормативних документах (закони України «Про освіту» (2017) [126], «Про вищу освіту» (2014) [182], «Про Національну програму інформатизації» (2022) [110]; постановах Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів» (2004) [119], «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» (2015) [109]; наказах Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» (2004) [78]; «Про затвердження положення про дистанційне навчання» (2013) [80]; Концепції Державної політики у сфері цифрової

інфраструктури (2019) [60], Концепції розвитку дистанційної освіти України (2000) [61]; листі Міністерства освіти і науки України «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення» (2018) [66] та ін. У зазначених законодавчо-нормативних актах відображено перспективи розв'язання низки актуальних проблем національної сфери вищої освіти України на основі системи взаємозв'язаних цілей, завдань, напрямів, методів і засобів її інформатизації, використання новітніх технологій, що сприяють подоланню відставання України від розвинених країн Заходу у формуванні цифрової економіки.

Зокрема, у Законі України «Про вищу освіту» [182] наголошується на важливості підвищення якості та відкритості освітньої системи, забезпечення всіх суб'єктів освітнього процесу доступом до інформаційних освітньо-наукових і наукових ресурсів, забезпечення здобувачам індивідуальної освітньої траєкторії, якості освіти та різноманітності її форм (Ст. 9): інституційної (очної, (денної, вечірньої), заочної, дистанційної, мережевої, на робочому місці, дуальної).

У Наказі МОН України «Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» [78] актуалізовано необхідність осучаснення діяльності закладів вищої освіти на основі взаємодоповнення традиційних та інноваційних технологій, створення новітніх дидактичних засобів.

Особливої актуальності вищезазначене набуває в контексті підготовки нового покоління педагогів, здатних кваліфіковано провадити освітню діяльність в умовах нової української школи. Виняткове значення вбачаємо у забезпеченні професійного розвитку майбутніх учителів фізичної культури, що детермінується з одного боку, неупинним підвищенням соціальних вимог до їхньої фахової діяльності, а з іншого – інформатизацією освітнього процесу. Щоб запровадити систему викладання та навчання XXI століття, Україна задекларувала амбітні цілі, відображені у «Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018), спрямовані на розробку та впровадження сучасних

альтернативних моделей неперервного професійного та особистісного розвитку вчителів Нової української школи [79, с. 2]. Проте, як засвідчує наш практичний досвід, цей процес є тривалим у часі і потребує як державної підтримки, так і інституційних трансформацій. Реалізації означеного підходу сприятиме вивчення прогресивного досвіду впровадження змішаного навчання.

Аналіз конкурсних пропозицій на спеціальність 014.11 Середня освіта (Фізична культура) (таблиця 2.4) засвідчує, що попит на підготовку вчителів фізичної культури невинно зростає (за винятком 2020 – 2021 навчального року) [13].

Таблиця 2.4

Динаміка підготовки вчителів фізичної культури з 2018 по 2023 рр.

Рік	К-ть ЗВО з відповідними ОПП	
	ОР Бакалавр	ОР Магістр
2018	43	29
2019	44	31
2020	27	21
2021	29	22
2022	48	31
2023	48	31

Отже, специфіка викладання в сучасних педагогічних ЗВО зумовлює гостру необхідність розробки спеціальної методики навчання з урахуванням найкращих практик використання як традиційних, так і інноваційних форм, методів та засобів організації освітнього процесу, адже тенденції глобалізації та цифровізації всіх сфер діяльності, і зокрема, сфери фізичної культури, визначають акценти у професійній підготовці фахівців.

Як виявило наше дослідження, в перше десятиліття ХХІ століття завдяки зусиллям теоретиків і практиків змішане навчання набуло статусу інноваційної технології, що відзначається інтерактивністю, узгодженістю, комплексністю,

гнучкістю і може бути інтегроване в будь-яку форму навчання та здобуття освіти [70]. Водночас зауважимо, що на відміну від стрімкого проникнення цієї технології у заклади вищої освіти зарубіжних країн, в Україні її впровадження відбувалося дещо повільніше.

Наукові дослідження можливостей, умов, методів і засобів професійної підготовки фахівців із застосуванням дистанційного навчання та інформаційних технологій у вітчизняній літературі масово розпочалися переважно у 2000-і роки. Цьому сприяло запровадження Міністерством освіти і науки України експерименту з дистанційного навчання, в якому закладені можливості використання дистанційного навчання як інструмента «освітньої і професійної підготовки здобувачів» [122], у тому числі і в закладах вищої освіти. На виконання урядових рішень у 2003 році було розроблено перше положення про дистанційне навчання, а у 2013 році затверджено нові нормативні документи [61; 80], що регламентували права та обов'язки учасників освітнього процесу. Саме в означений період предметом уваги вітчизняних науковців стало дослідження можливостей реалізації дистанційного навчання та використання інформаційних технологій для підготовки майбутніх учителів фізичної культури, що створило передумови подальшого розвитку змішаного навчання. Так, Р. Клопов визначив дистанційне навчання як чинник підвищення якості освіти у сфері фізичної культури і спорту, забезпечення її мобільності, привабливості, конкурентноспроможності на ринку праці та засіб подальшого вдосконалення організації освітнього процесу у закладах вищої освіти. На думку науковця, особливої актуальності в означеному процесі належить використанню інформаційних і комп'ютерних технологій, інтерактивних методів, електронних мультимедійних засобів навчання, комп'ютерних навчальних програм [57].

Дослідник Ю. Драгнєв розглядав проблему інтенсифікації інформатизації фізкультурної вищої освіти як чинник інтелектуального та професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури та інструмент модернізації їхньої фахової підготовки з використанням комп'ютерної техніки [44].

Історичний аналіз досвіду дистанційної освіти навчання дозволив М. Батіщевій обґрунтувати принципи організації дистанційного навчання майбутніх учителів фізичної культури: відкритості, доступності; неперервності; індивідуалізації та диференціації [5].

Дослідник А. Сущенко дійшов висновку, що інформатизація професійної освіти майбутніх фахівців фізичної культури є запорукою їхнього подальшого особистісного і професійного становлення. Дослідник наголошує, що впровадження дистанційного навчання в умовах відкритого освітнього простору є чинником інтенсифікації, індивідуалізації, мобільності, привабливості освітнього процесу. На думку науковця, підвищення якості освіти майбутніх учителів фізичної культури буде найбільш ефективним під час вивчення теоретичних дисциплін і вибіркового освітніх компонентів, а також використання нових інформаційно-комунікаційних технологій, що сприяють формуванню у здобувачів прийомів навчання та самоосвіти, а саме: мультимедійних засобів, електронних підручників і посібників, комп'ютерних навчальних програм, автоматизованих дидактичних комплексів [155].

Цікавий досвід застосування дистанційних технологій наводить дослідниця О. Омельчук. З досвіду її роботи дізнаємося, що напрацювання навчально-методичного забезпечення формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури засобами дистанційних технологій у процесі їхньої природничо-наукової підготовки було започатковано в Інституті фізичного виховання Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова [86, с.74]. Зокрема, репрезентовано практику викладання електронного навчального курсу «Вікова фізіологія» (інтерактивні лекції, лабораторний практикум, індивідуальні навчально-дослідні завдання, тематика рефератів, тестові завдання тематичного й модульного контролю, рефлексії) на освітній платформі університету Moodle в якості ресурсної підтримки студентів та організації їх самостійного індивідуального і групового навчання. Дослідниця наголошує, що завдяки такій побудові курс може викладатися як в умовах традиційного аудиторного, так і позааудиторного навчання [там само, с. 75].

Результати аналізу наукової літератури свідчать, що лідерами використання дистанційного навчання та інформаційно-комунікаційних технологій до пандемії були й інші ЗВО, які здійснювали професійну підготовку вчителів фізичної культури, а саме: Київський університет імені Бориса Грінченка, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Національний університет фізичної культури і спорту України (далі – НУФКС), Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, Харківська державна академія фізичної культури та ін. Усі вони включили до своїх програм дистанційні курси, безкоштовний доступ до яких отримували здобувачі вищої освіти з метою удосконалення й поглиблення знань, постійного їх оновлення і надання студентам можливості краще опанувати освітні компоненти. Наприклад, у НУФКС було розроблено й розміщено на університетській платформі Moodle електронні навчально-методичні посібники, відеолекції, лекції-презентації у форматі PowerPoint для дистанційної підготовки фахівців фізичної культури; засоби тестування знань; ілюстративні матеріали; започатковано спілкування з експертами Міжнародного центру олімпійських досліджень та освіти в режимі форумів, відеоконференцій та вебінарів на платформі Skype тощо [64, с. 125].

Зауважимо, що впровадження дистанційних технологій відбувалося і в системі післядипломної освіти вчителів фізичної культури, де фахівці використовували кейс-технологію, TV-технологію, мережеву та змішану технології [3]. Відповідно, для їх реалізації застосовували різноманітні телекомунікаційні засоби навчання: друківані та письмові матеріали; засоби телефонії; аудіо- та відеозаписи, навчальне радіо й телебачення; інтерактивні засоби навчання, комп'ютерні навчальні програми; локальні й глобальні комп'ютерні мережі [148].

Аналіз вітчизняної наукової літератури щодо впровадження інформаційних і дистанційних технологій у практику професійної підготовки дозволив виявити такі напрями наукових розвідок:

1) упровадження інформаційних технологій в освітній процес закладів вищої освіти (В. Биков [11]; Р. Клопов [57]; Н. Морзе, О. Глазунова [75]; К. Осадча [90] та ін.);

2) пошук та апробація потенційних технологій у розвиток дистанційної форми навчання майбутніх учителів фізичної культури (І. Гринченко [20]; Ю. Драгнєв [43; 44]; Н. Степанченко, А. Окопний [150]; О. Тимошенко [160]; Г. Шандригось, В. Шандригось, П. Ладика [173] та ін.);

3) упровадження сучасних технологій у викладанні спеціалізованих дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (К. Ляшенко [67]; В. Сікора [141]; Н. Чухланцева, А. Чухланцев [172] та ін.);

4) використання моніторингових пристроїв у фізкультурно-оздоровчій діяльності (Н. Москаленко, Ю. Борисова, Т. Сидорчук, Т. Лядська [52]; В. Кашуба С Лопаський, Т. Хабінець [56] та ін.).

У спектрі досліджуваних технологій була доведена ефективність:

– *комп'ютерних технологій*, що використовуються у різних комбінаціях (електронні навчальні матеріали, текстові й табличні редактори, бази даних, тестові системи, системи управління навчанням) тощо;

– *хмарних технологій* (ресурс Wiki, веб-сторінки, мультимедійні системи та візуальні презентації, відеосервіс YouTube, електронна пошта, інтернет, електронні портфоліо, словники та енциклопедії, інтерактивні тести, відкриті онлайн-курси, блоги, чати);

– *мобільних технологій*, інтегрованих у навчальний процес (смартфони, підкасти, мобільні додатки, крокоміри та пульсометри, акселерометри або монітори серцевого ритму тощо).

Перевага використання комплексу цих технологій полягає у всеосяжній включеності студентів і викладачів до освітнього процесу та докладного зворотного зв'язку про хід і результати цього процесу: створення цифрових записів; анотація презентаційних матеріалів; покращення уваги, мотивації здобувачів і розуміння матеріалу; можливість візуалізації принципів, що лежать

в основі рухової навички; вимірювання рівня функціонального стану, можливість аналізу даних про інтенсивність та/або тривалість фізичних вправ; індивідуальне коригування фізичних навантажень; відстеження рівнів фізичної активності студентів; оцінка результатів; фіксація успішності студентів за когнітивними та психомоторними показниками; розширення інформаційного освітнього середовища за рахунок відкритих ресурсів в інтернет-просторі.

Отже, попри те, що у фізкультурній освітній галузі науковцями й практиками було розроблено чимало дидактичних інформаційно-комунікаційних засобів (електронні підручники і посібники, оцифровані фонди бібліотек, комп'ютерні навчальні та діагностичні програми, тренажери-симулятори, тестові завдання тощо), що дозволяють організувати освітній процес дистанційно, представники факультетів спортивно-педагогічного спрямування здебільшого інтегрували електронні освітні ресурси у традиційний освітній процес без урахування методики їх системного аудиторного та позааудиторного використання, що дозволяє розглядати таке навчання крізь призму двох полюсів: ресурснозбагаченого та/або дистанційного.

У наукових розвідках останнього десятиліття допандемічного періоду проблема створення інформаційного освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури розглядалася переважно крізь призму використання дистанційних та/або інформаційно-комунікаційних технологій. Той факт, що ці процеси були розділеними та неінтегрованими, мав принаймні два негативні наслідки. По-перше, викладачі й здобувачі сприймали означені технології як різні інструменти та різний контекст, а не як спільний освітній простір навіть за наявності значної кількості електронних навчально-методичних ресурсів (лекції, навчальні посібники, навчальні комп'ютерні програми тощо). По-друге, це стало перешкодою розвитку нових форм навчання, оскільки використовувані технології повторювали традиційну освітню модель: інструменти переважно стосувалися відкладеної в часі (асинхронної) освітньої діяльності між викладачами і здобувачами, між здобувачем і навчальним матеріалом.

Крім того, у вітчизняній фізкультурній освітній галузі в означений період не було сформованого суспільного запиту на організацію змішаного навчання в сучасному його розумінні, що пояснюємо недостатньою популярністю та обізнаністю про цю технологію науковців: перші розвідки про змішане навчання стосувалися його загальної методології та особливостей використання у професійній підготовці фахівців технічних, природничих і філологічних спеціальностей: учителів фізики, хімії, математики, іноземних мов тощо. Загалом, використання дистанційного навчання і пошук ефективних інформаційних технологій як взаємозв'язаних процесів стимулювало поступове вдосконалення системи вищої освіти та змішаного навчання, але не змогло змінити її концептуально.

Кардинальні зміни у розвитку змішаного навчання зумовила пандемія коронавірусу COVID-19. Саме цим пояснюємо той факт, що впровадження змішаного навчання у сучасному його розумінні в процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури стало можливим у період локдаунів, коли заклади вищої освіти України змушені були екстрено переходити на віддалене від закладу освіти навчання і тривалий час послідовно переходили від дистанційного навчання до змішаного і навпаки. Як указує В. Кухаренко, після пом'якшення карантину стало зрозуміло, що людство вийшло на новий етап розвитку, де онлайн-навчання відіграватиме головну роль [63, с. 7].

Як засвідчив наш практичний досвід, організаційні, методичні, економічні труднощі, з якими зіштовхнулися адміністрація, викладачі та здобувачі вітчизняних вищих навчальних закладів під час глобального карантину, окреслили фактори, що не сприяли подальшому розвитку дистанційної освіти майбутніх фахівців спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура). Зокрема, за період першої хвилі карантину нами було виокремлено труднощі такого характеру: збільшення фактичного педагогічного навантаження (витрачений викладачем час на підготовку та проведення занять); технічні проблеми у зв'язку з навантаженням на сервери (раптові зупинки онлайн-

конференцій тощо); проблеми з підключенням до інтернету (низька якість зв'язку або нестабільний сигнал, особливо у здобувачів із сільської місцевості); недостатній рівень комп'ютерної грамотності окремих здобувачів, що потребувало розробки додаткових методичних рекомендацій, індивідуальних роз'яснень; психологічна неготовність деяких здобувачів до самостійної роботи; відсутність ліцензійного програмного забезпечення для окремих цифрових продуктів, що обмежувало час їх використання або функціональність; недостатній рівень взаємодії на рівні студент – студент; нестача віртуальних лабораторій (або їх аналогів) для проведення експериментів із дисциплін циклу природничо-наукової підготовки («Анатомія людини з основами спортивної морфології», «Фізіологія спортивної діяльності», «Біомеханіка», «Біохімія» тощо); відсутність доступу до тренажерів і обладнання, необхідних для відпрацювання техніко-тактичних дій з видів спорту та вивчення спеціалізованих професійно-прикладних дисциплін (плавання, спортивні ігри, гімнастика та ін.) [33, с. 195].

Нами також було з'ясовано, що впровадження змішаного навчання стало викликом для більшості фахівців фізкультурної освітньої галузі. Про це, зокрема, свідчать результати опитування викладачів, проведеного нами у січні 2020 року (під час другої хвилі локдауну) з метою узагальнення вітчизняного досвіду впровадження інноваційної практики змішаного навчання у вищій школі [30]. В опитуванні на добровільних засадах взяли участь 28 викладачів – представників різних ЗВО України, які викладали на освітньо-професійних програмах спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура). За результатами аналізу виявилось, що попри значний стаж науково-педагогічної діяльності (від 5 до 20 і більше років), переважна частина опитаних має незначний практичний досвід використання технології змішаного навчання та створення комбінованих курсів. Нами було з'ясовано, що найчастіше в онлайн-форматі підготовки майбутніх учителів фізичної культури викладачі використовували такі інструменти і засоби навчання: мультимедійні (87,5%) та статичні презентації лекційного матеріалу (37,5%); навчальні відео (25%); електронні курси й матеріали до них:

НМКД, підручники й посібники, словники тощо (62,5 %); завдання для самостійної роботи (62,5%), онлайн-тести і контроль знань (50%). Також було з'ясовано, що 75% викладачів володіє технологіями для організації і проведення відеолекцій і вебінарів, але використовують ці форми обмежено. Значна частина опитаних викладачів використовує позакласне цифрове спілкування (50%), комп'ютерні навчальні програми (37,5%) в якості експериментального навчання.

Найменш популярними, тобто такими, що майже не використовуються, як показало дослідження, є такі інструменти: електронні аркуші, освітні сайти, блоги, віртуальні лабораторії, інтелектуальні карти, тренажери. Лише 37,5% респондентів виявили готовність до організації і проведення синхронних лекцій, використання індивідуальних і групових проєктів, інтерактивних вправ; 25% респондентів зазначили, що вміють організувати в електронному форматі активності здобувачів.

Ще менше респондентів (12,5%) мають досвід викладання онлайн освітніх компонентів професійно-практичного спрямування. До ключових викликів упровадження змішаного навчання у практику професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури респонденти віднесли значну кількість часу, необхідну для структурування, аналізу та цілісного опису курсу (87,5%), важливість розуміння і врахування потреб/побажань студентів, уваги до зворотного зв'язку (75%), низький рівень сформованості цифрових навичок студентів (75%); недостатнє технічне, методичне та інформаційне забезпечення (62,5%); необхідність опанування нових технологій (50%), брак розуміння педагогічних аспектів освітньої взаємодії в ресурсно-збагаченому середовищі (37,5%). Така ситуація пояснюється, з одного боку, недостатнім рівнем цифрових навичок викладачів (уміння створювати оригінальні електронні навчальні матеріали), а також низьким рівнем технічного забезпечення навчального процесу (недостатня кількість дидактичних матеріалів і технологічних рішень, доступних фахівцям фізкультурної освітньої галузі). Цю гіпотезу підтверджує аналіз відповідей викладачів на запитання щодо наявності електронних систем управління навчанням у ЗВО: фактично у перший рік

карантинних обмежень освітній процес переважно здійснювався через такі платформи, як Moodle (37,5%), Google Workspace (37,5%), Office 365 (12,5%), а 25% респондентів зазначили, що на інституційному рівні система дистанційного навчання не використовується. І хоча на початку пандемії дистанційне та змішане навчання було незрозумілим ні викладачам, ні здобувачам, важливо зазначити, що всі опитані викладачі (100%) відзначили позитивний вплив досвіду змішаного навчання на розвиток їхньої професійно-педагогічної майстерності та якість освітнього процесу і висловили бажання й надалі використовувати змішане навчання у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури, що, на нашу думку, свідчить про розвиток їх інноваційності й професіоналізму.

Водночас, виокремлення та аналіз позитивних і негативних практик екстреного дистанційного навчання в умовах карантинних обмежень сприяв подальшому вдосконаленню методики змішаного навчання: оновлення стратегій викладання, моделей, форм, методів і засобів організації освітнього процесу провідними вітчизняним ЗВО, що реалізують освітньо-професійні програми з підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Напрацьований і збагачений у часи пандемії досвід організації освітньої діяльності в дистанційному та змішаному форматі забезпечив українським ЗВО напрацювання технологічних рішень, що дозволили «оперативно відреагувати на виклики воєнного часу з урахуванням безпекової ситуації та потреб учасників освітнього процесу в межах освітньої програми» [42, с. 5].

Отже, змішане навчання як модель організації освітнього процесу, як інструмент неперервної освіти засвідчує свою ефективність у закладах вищої освіти в умовах надзвичайних ситуацій і дозволяє забезпечити неперервний освітній процес.

На підставі аналізу сайтів закладів вищої освіти, що здійснюють професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури нами було проаналізовано наявність електронного освітнього середовища, платформи дистанційного навчання, відображеність у нормативних документах (положення.

накази, методичні рекомендації) інформації про організацію освітнього процесу в умовах змішаного навчання, а також наявність і доступність допоміжних матеріалів для викладачів і здобувачів, відкритих освітніх ресурсів, що дозволяє якісно реалізовувати професійну підготовку фахівців (Додаток Е, таблиця 6). Розглянемо більш детально особливості впровадження змішаного навчання вітчизняними ЗВО у процес професійної підготовки майбутніх учителів в умовах змішаного навчання на прикладі ЗВО, що на наш погляд, демонструють найбільш ефективні та інноваційні рішення.

Так, *Київський університет імені Бориса Грінченка* здійснює підготовку вчителів фізичної культури в межах освітньої програми «Фізичне виховання» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Університет є лідером з упровадження електронного та змішаного навчання. Стратегічним завданням закладу на сучасному етапі є створення смарт-університету, що передбачає «інтеграцію сучасних навчальних закладів і науково-педагогічних працівників для здійснення освітньої діяльності в мережі Інтернет на основі єдиних стандартів, контрактів і технологій, у тому числі: гнучке навчання в інтерактивних освітніх середовищах; надання безкоштовного доступу до навчальних матеріалів з усього світу; формування у здобувачів сучасних навичок, розуміння принципів «освіти майбутнього» [149], що полягає в індивідуальному оволодінні способами неперервного здобуття нових знань, вміння вчитися самостійно; набуття навичок роботи з різноманітною інформацією та суперечливими даними; формування вільного творчого стилю мислення; доповнення традиційного принципу «формування знань, умінь і навичок» принципом «формування компетентностей» [149].

У закладі функціонує система електронного навчання, організована на основі використання платформи LMS Moodle, що забезпечує широку функціональність віртуального навчального середовища, яке містить усі необхідні ресурси: доступ до електронних навчальних комплексів, освітніх програм, довідкових матеріалів для здобувачів з організаційних і технічних питань; допоміжних ресурсів для викладачів, зокрема, авторських, щодо

підвищення їхньої компетентності викладання у дистанційному і змішаному форматі, професійного розвитку; посилання на відкриті онлайн-курси платформи (Coursera, Udemy, edX та ін.); розклад занять, інституційний репозитарій з широким спектром пропозицій: від можливості електронного замовлення необхідної літератури до автоматичної перевірки студентських робіт на плагіат; онлайн-конструктор наукових конференцій, сервісів та інструментів для їх проведення; вікі-університет; наукові видання, електронні портфоліо викладачів і здобувачів, наявні вакансії для випускників, посилання на зовнішні ресурси та сторінки університету в соціальних мережах.

За допомогою даної системи студенти можуть дистанційно ознайомлюватися з навчальними матеріалами з освітніх компонентів, використовуючи різні види інформаційних ресурсів (текст, відео, анімація, презентація, електронний посібник) за допомогою мережі Інтернет, відправляти виконані завдання викладачеві для перевірки, проходити тестування. Викладачі самостійно розробляють і створюють навчальні курси в електронному форматі та керують дистанційним навчанням здобувачів: комунікують з ними за допомогою повідомлень і коментарів, здійснюють розподіл і перевірку виконаних завдань; виставляють оцінки в електронні журнали, налаштовують освітні ресурси, визначають умови і терміни їх опрацювання тощо. Для цього вони мають можливість обирати широкий спектр ресурсів – для проведення відеоконференцій (Meet, Zoom, Webex Meeting, Microsoft Teams), надбудов для офісних програм (Office Mix), створення навчального відео (ActivePresenter, OBS Studio), створення інтерактивних матеріалів (Blip Builder, PlayPosit, Powtoon) та ін. [62].

У системі електронного навчання університету розроблено й використовується веб-додаток Електронний деканат, що дозволяє керувати й контролювати освітній процес. За допомогою сервісів додатку після авторизації на монітор комп'ютера для кожного здобувача за напрямом підготовки надається індивідуальний навчальний план, в якому зазначаються назви освітніх компонент (курсів), дані викладачів, умови навчання, форми й умови для

проходження поточного і підсумкового контролю згідно з графіком, затвердженим викладачами і навчальною частиною ЗВО. Під час навчання з матеріалів електронного курсу здобувачі можуть обрати завдання для самостійного виконання; здавати виконані роботи; виконувати тестові завдання та ознайомлюватися з результатами їх перевірки; за необхідності звертатися до викладача або представників деканату (методиста); дізнаватися про зміни та організацію навчального процесу. За допомогою Електронного деканату ведеться облік виконання кожним студентом навчального плану з урахуванням строків поточного й семестрового контролю (контрольні роботи, заліки тощо). Викладачам додаток «Електронний деканат» дозволяє отримувати аналітичну інформацію (звіти, результати навчальної діяльності) про роботу кожного здобувача при вивченні навчального матеріалу електронного курсу. Доступ до ресурсів освітнього порталу персоналізований: кожен здобувач і викладач має доступ лише до електронних навчальних курсів, на які вони зареєстровані як учасники освітнього процесу через студентський офіс і персональний кабінет.

Реєстрація слухачів на електронний навчальний курс здійснюється за конкретним навчальним планом спеціальності та освітньо-кваліфікаційним рівнем. Важливо, що для зручної роботи створено мобільний додаток, який доступний на мобільних пристроях з різною операційною системою [149].

Отже, майбутні вчителі фізичної культури мають зручний доступ до освітніх матеріалів незалежно від епідемічної чи соціально-політичної ситуації в країні та місця перебування. Досвід запровадження е-університету вважаємо інноваційним і вартим для наслідування у руслі вимог до професійної підготовки вчителя Нової української школи та з огляду на можливість забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти.

Одним із лідерів реалізації змішаного навчання у процесі підготовки майбутніх учителів є *Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (ТНПУ)*. Для забезпечення якісного надання освітніх послуг в університеті функціонує Центр дистанційного навчання, що використовує технологію електронного навчання, зокрема електронні курси

навчальних дисциплін, розміщені на платформі Moodle. Електронні курси містять усі необхідні навчальні матеріали (тексти лекцій, завдання до семінарів і практичних, посилання на відео-лекції, тести та ін.).

Як указує дослідниця О. Кашуба зі співавторами [55] система управління навчальним контентом Moodle функціонує і активно впроваджується в освітній процес університету з 2010 року з огляду на його багатофункціональність, надійність, стабільність. У період пандемії в ТНПУ також було розгорнуто хмарне цифрове навчальне середовище за допомогою сервісів G Suite for Education, яке і зараз забезпечує учасникам освітнього процесу власний темп розвитку [55]. Викладачі мають право вільно обирати платформу для проведення онлайн-занять, зокрема: Zoom, Mate, Big Blue Button. Для дистанційного спілкування зі студентами використовуються групи, списки розсилки, спільна робота з документами, створення анкет, опитування та обробка результатів за допомогою корпоративної електронної пошти. Для зберігання навчального відеоконтенту на платформі YouTube створено сервіс відеотеки; реалізовано проєкт «Електронний журнал ТНПУ»: усі результати модульного контролю та підсумкова оцінка «Журналу виконання» автоматично інтегруються в систему UA = бюджет [107].

Аналіз нормативних документів ТНПУ засвідчив, що змішане навчання на інституційному рівні розглядається як інноваційна форма організації освітнього процесу. Це дозволило ЗВО у період пандемії та військового стану забезпечити здобувачам навчання в традиційному форматі із гнучким застосуванням елементів змішаного і за необхідності здійснити швидкий перехід до дистанційного навчання [132].

Упровадження змішаного навчання на інституційному рівні здійснює і *Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського*. Зокрема, в нормативних документах щодо організації освітнього процесу [120], розміщених на сайті ЗВО, наголошується, що змішане навчання здійснюється шляхом поєднання проведення частини занять (лекції, семінари тощо) з використанням технологій дистанційного навчання в онлайн-режимі, а частини

занять (практичні, лабораторні тощо) – в очному форматі у навчальних приміщеннях (на майданчиках) закладу [там само]. Обрати змішаний формат може будь-який структурний підрозділ університету за погодженням з навчально-методичним відділом і ректором, на підставі чого визначається розклад (дні тижня та час) для викладання загальноуніверситетських освітніх компонентів. Для забезпечення якісного змішаного навчання в ЗВО розгорнуто інформаційне освітнє середовище з кількох ліцензованих компонентів: LMS Collaborator, G Suite for Education, Google Platforms Classroom, Moodle, Zoom та інших веб-орієнтованих систем, що працюють у рамках академічного порталу університету, а також веб-сайти факультетів і кафедр.

Реалізація змішаного навчання у ЗВО спрямована на досягнення таких результатів: підвищення якості освіти шляхом оновлення змісту та урізноманітнення форм проведення занять; використання сучасних освітніх технологій, у тому числі персоналізованого підходу; забезпечення вільного доступу здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання до інноваційних освітніх ресурсів; сприяння подальшій самоосвіті протягом життя; забезпечення систематичного моніторингу якості освіти; здійснення навчального процесу за особливих обставин, у тому числі форс-мажорних [120].

Перехід до змішаного навчання *Університету Григорія Сковороди в Переяславі* спрямований на розвиток ключових навичок майбутніх учителів фізичної культури, таких як інтеграція освітніх технологій, використання даних, персоналізація та онлайн-спілкування. Аналіз нормативних документів ЗВО [84] засвідчує, що адміністрація та професорсько-викладацький склад ЗВО постійно вдосконалюють освітній процес у змішаному форматі. Зокрема, в університеті функціонує модульне навчальне середовище на платформі Moodle, де упорядковано електронні курси з освітніх компонентів і навчально-методичне забезпечення до них (теоретичний матеріал, практичні завдання, електронні тестові бази) з цілодобовим доступом [163]. В умовах воєнного стану університет активно використовує змішане навчання, переважно ротаційну модель, що передбачає чергування блоків очного (як правило теоретичного,

лекційного курсу) з дистанційним (практичні заняття, самостійна робота, семестровий контроль, атестація) для здобувачів різних курсів.

Аналіз освітніх програм ОР «Бакалавр» та ОР «Магістр» [164] засвідчує, що на факультеті фізичного виховання, спорту та здоров'я в процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури ефективно використовуються освітні сервіси Office 365 Education, Zoom, Microsoft Teams, YouTube та ін., що обираються колективами кафедр з урахуванням специфіки спеціальності та освітнього рівня. Для здобувачів розроблено зручний генератор розкладу академічних занять, на основі якого здійснюється змішане навчання та забезпечується персональний доступ зареєстрованих користувачів до освітнього контенту.

Можливість організації освітнього процесу в змішаному форматі декларує адміністрація *Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»*. На інституційному рівні змішане навчання розглядається як сучасна освітня технологія, що передбачає поєднання аудиторної роботи з елементами дистанційного навчання і базується на нових дидактичних можливостях інформаційних технологій і сучасних засобів навчання. Застосування принципів змішаного навчання дозволяє: розширити освітні можливості здобувачів за рахунок збільшення доступності і гнучкості освіти, врахування їхніх індивідуальних освітніх потреб, а також темпу і ритму засвоєння навчального матеріалу; стимулювати формування активної позиції майбутніх учителів фізичної культури і спорту: підвищення їх мотивації, самостійності, соціальної активності; змінити стиль педагогічної взаємодії: перейти від трансляції знань до комунікації зі здобувачами, що сприяє конструюванню здобувачами власних знань; оптимізувати навчальне навантаження викладачів за рахунок перерозподілу обсягів самостійної роботи здобувачів; організувати освітній процес у малокомплектних академічних групах і лекційних потоках [137].

Цікаві практики впровадження змішаного навчання сформовано у *Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка*.

Використання технології дистанційного навчання в закладі розпочато у 2016 році: було створено Лабораторію дистанційного навчання та відповідне Положення [101]. Платформою для реалізації елементів дистанційного навчання обрано систему управління навчанням LMS Moodle, що надає зареєстрованим користувачам цілодобовий персоналізований доступ до освітніх веб-ресурсів. Здійснення освітньої діяльності, з використанням методик дистанційного та змішаного навчання в університеті відбувається переважно в синхронному онлайн-режимі та включає: розміщення навчально-педагогічних матеріалів в електронному вигляді на освітній платформі, використання додатків для відеозв'язку та взаємодії між учасниками освітнього процесу (Zoom, Skype, Meet та ін.). Усі кафедри повністю забезпечені дистанційними курсами відповідно до навчального плану спеціальності та освітніх програм усіх освітніх рівнів. Для урізноманітнення діяльності викладачі університету використовують інтерактивні методи навчання, особливо в таких сервісах як: GoogleDocs, Kahoot!, Padlet, Wizer.Me, MindMaps, LearningApps, QR-коди, а використання месенджерів і соціальних мереж (Viber, Telegram, Discord, Messenger, Facebook) забезпечує швидкий і своєчасний зворотній зв'язок зі здобувачами [154].

Відзначимо також, що з метою забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів організація освітнього процесу у ЗВО ґрунтується на основі індивідуального вибору майбутніми вчителями фізичної культури, зокрема, форм, видів, темпу, методів і засобів здобуття освіти [100].

Національний університет фізичного виховання та спорту України (НУФВСУ) також пропонує здобувачам спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) цілодобовий доступ до платформи дистанційного навчання.

Під час карантину та в умовах воєнного стану ЗВО здійснює дистанційне і змішане навчання в синхронному й асинхронному режимах з метою захисту здоров'я та життя учасників освітнього процесу. Керівники структурних підрозділів, гаранті освітніх програм і науково-педагогічні працівники забезпечують проведення занять за розкладом з використанням платформ Moodle НУФВСУ, Zoom, Google Meet та інших, створення груп зі здобувачами

вищої освіти у месенджерах (Telegram, Viber, WhatsApp), листування електронною поштою тощо. Вивчення положень і наказів щодо організації освітнього процесу в університеті засвідчує, що в закладі функціонує ротаційна модель змішаного навчання, що передбачає комбінування дистанційних лекційних і очних практичних і лабораторних занять, а також зміну черговості відвідування аудиторій університету здобувачами різних курсів і форм (денної/заочної) навчання [127].

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка в регіональному вимірі є лідером з підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Практика змішаного навчання на факультеті фізичного виховання (нині – факультет фізичного виховання та спорту) була започаткована на експериментальних засадах в 2017 році за допомогою платформи електронного навчання для закладів освіти Google Apps (пізніше – G Suite for Education; Google Workspace). Спочатку змішане навчання охоплювало здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, які в переважній більшості поєднували навчання з роботою за фахом. Реалізувалась ця практика шляхом створення і розміщення електронних курсів-ресурсів у середовищі Classroom для забезпечення зручного доступу здобувачів до навчально-методичних матеріалів теоретико-професійних дисциплін, ступінь опрацювання і засвоєння яких перевірявся під час аудиторних (семінарських чи практичних) занять, контрольних заходів. Згодом така практика поширилася на здобувачів 2 – 4 курсів бакалаврату, які потребували віддаленого навчання (у зв'язку з хворобою, оформленням індивідуальних графіків, перебування на змаганнях чи навчально-тренувальних зборах). Наразі відповідно до нормативних документів в ПНПУ імені В.Г. Короленка розгорнуто збагачене інформаційне освітнє середовище, що охоплює веб-сайт університету з усіма web-сторінками, хмарне середовище Google з різними застосунками, репозитарій, системи дистанційного навчання, а для факультету фізичної культури і спорту – ще й освітній хаб Physical Education.info.hab.

Відповідно до нормативної бази щодо організації освітнього процесу ПНПУ імені В.Г.Короленка в університеті навчання може відбуватися у дистанційній і мережевій формах, а також з використанням технологій дистанційного навчання. Застосування технології дистанційного навчання передбачає використання комплексу освітніх технологій, у тому числі психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних, які удосконалюють знання, уміння, навички та способи пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти і спрямоване, насамперед, для такі категорії здобувачів: з обмеженими можливостями; які тимчасово навчаються в інших ЗВО за програмами академічної мобільності; яким надається індивідуальний графік навчання; які виявили бажання вивчати окремі предмети з використанням дистанційних технологій [102]. Це дозволяє впроваджувати на факультеті фізичного виховання та спорту змішане навчання. Для професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури використовується платформа Google Workspace, що дозволяє створювати сучасні дидактичні матеріали із використанням електронних ресурсів, сервісів, інструментів, що легко інтегруються в захищене корпоративне освітнє середовище.

Використання платформи дозволяє забезпечити на факультеті фізичного виховання та спорту якісну двосторонню комунікацію зі здобувачами засобами хмарних сервісів Google Meet, Gmail, Google Календар, Google Classroom, створювати віртуальні кімнати, призначати завдання, миттєво їх переглядати, публікувати оголошення та відгуки для кількох груп чи окремих здобувачів, створювати різні дидактичні матеріали (текстові, зображення, фото, аудіо, відео, презентація, мультимедіа тощо), організувати автоматизоване опитування та контроль знань.

Зауважимо, що результати опитування майбутніх учителів фізичної культури щодо їх ставлення та можливостей використання технологій змішаного навчання засвідчили позитивне сприйняття здобувачами такої форми організації освітнього процесу [206]. Так, майбутні вчителі фізичної культури визнали змішане навчання конструктивним і практичним, а освітню взаємодію в

комбінованому середовищі якісною й ефективною. І хоча більшість здобувачів висловилися про те, що дистанційні технології не можуть повною мірою замінити очне навчання, в якості оптимальної освітньої моделі професійної підготовки в закладі вищої освіти вказали інтеграцію елементів електронного навчання в традиційні очні освітньо-професійні програми з метою доступності, індивідуалізації, гнучкості освітнього процесу, підвищення академічної успішності. Переважна більшість студентів висловила впевненість у тому, що роль змішаного навчання зростатиме у їх подальшій професійній підготовці.

Отже, впровадження змішаного навчання можемо розглядати як ефективне й нагальне рішення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у добу глобалізації та інформатизації, що загалом корелюється з даними зарубіжних досліджень.

Таким чином, аналіз наукових публікацій, нормативних документів вітчизняних закладів вищої освіти, узагальнення власного практичного досвіду дозволяє стверджувати, що проблема змішаного навчання як технології дистанційної освіти в Україні хоч і почала розроблятися в перше десятиліття третього тисячоліття, однак її розв'язання здебільшого мало описовий характер і повільне впровадження на рівні локальних інноваційних практик. Тому система вищої освіти, що загалом виявилася не готовою до екстреного переходу на дистанційне навчання в період пандемії, змушена була певний час адаптуватися до сучасних викликів, вивчати та впроваджувати, насамперед, зарубіжний досвід дистанційного і змішаного навчання. Загалом організація навчального процесу в Україні наразі здійснюється відповідно до розпоряджень і рекомендацій державних і місцевих органів влади з урахуванням безпекової ситуації та регулюється безпосередньо за положеннями чи наказами ЗВО. Через відсутність певної моделі чи стандарту впровадження змішаного навчання переважна більшість закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх учителів фізичної культури, реалізує змішане навчання як тимчасове поєднання традиційного очного з елементами віддаленого дистанційного навчання (або його технологій), вимушено адаптує традиційні форми занять, методи та

дидактичні засоби навчання до електронних освітніх платформ. Лише поодинокі ЗВО на інституційному рівні впроваджують змішане навчання та відповідно вдосконалюють інформаційне освітнє середовище. На нашу думку, в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій і запитів здобувачів на відкриту освіту ситуація, що склалася, вимагає розроблення дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання як інноваційної і дієвої форми організації освітнього процесу. Також потребує оновлення програмно-технічного та навчально-методичного забезпечення з урахуванням потреб фізкультурної освітньої галузі, створення електронних навчально-методичних матеріалів (мультимедійних інструкцій, посібників і підручників, віртуальних лабораторій, навчальних та тренувальних програм, тренажерів тощо).

Висновки до Розділу 2

На основі історико-системного аналізу законодавчо-нормативних документів та наукових праць вітчизняних учених здійснено аналіз генези компетентнісного підходу у вищій освіті та визначено його вплив на процеси стандартизації й підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Наголошено, що професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури на сучасному етапі регулюється положеннями, відображеними у Проектах освітніх стандартів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014.11 Середня освіта предметної спеціалізації «Фізична культура» (2016, 2017, 2023), Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2021), Національної рамки кваліфікацій (2019) та завданнями реалізації концепції «Нова українська школа» (2018), що окреслюють соціальне замовлення на підготовку проактивного творчого вчителя нової генерації.

Аналіз вимог освітніх стандартів третього покоління засвідчує, що професійна підготовка сучасних вчителів фізичної культури є складною і

комплексною системою, що має багаторічні традиції і водночас спрямована на інформатизацію й модернізацію, відображає узагальнені характеристики соціокультурного потенціалу окремої соціальної групи – педагогів, а з іншого – інваріативні якості вчителя-предметника, конкурентноздатність яких на ринку праці визначається спроможністю ефективно здійснювати професійні функції в невизначених умовах, адаптуватися до нових викликів, використовувати новітні освітні технології, здійснювати активну самостійно-творчу діяльність, безперервний професійний саморозвиток. З'ясовано, що зміст та вимоги загальноосвітньої і предметної підготовки цих фахівців визначаються характером спеціалізації.

На основі результатів аналізу наукових джерел уточнено професійні характеристики майбутніх учителів фізичної культури, виокремлено групи компетентностей: *трансверсальні* (наскрізні), *базові* (загальнопедагогічні), *профільні* (предметно-спеціальні) та їх дескриптори як системних показників професіоналізму педагога, його готовності до ефективної роботи за фахом; визначено рівні їх реалізації: предметно-діяльнісний (професійні знання, уміння), особистісний (професійні якості, цінності, ставлення), комунікативний (професійна взаємодія). Наголошено, що зміна цільових настанов освітнього процесу в закладах вищої освіти як лідерів змін висуває нові вимоги до форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, технологій навчання, методичного і матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу.

Здійснено характеристику трансформаційної сутності змішаного навчання. З'ясовано, що впровадження змішаного навчання до університетських освітніх систем пов'язане з орієнтацією на студентоцентрикований підхід, розширенням арсеналу форм професійної підготовки, посиленням ролі самостійної роботи здобувачів освіти, що передбачає глибинні трансформації у побудові змісту та структури навчального процесу (на рівні дисципліни, курсу, освітньої програми), організації і підтримки персоналізованої освітньої діяльності студентів з метою створення сприятливого середовища навчання як відкритої та доступної,

структурованої мережі знань. Визначено переваги та труднощі впровадження змішаного навчання в освітній процес закладів вищої освіти, що актуалізують проблему вивчення, розроблення та впровадження в практику професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури дієвих моделей та інструментів змішаного навчання.

У означеному контексті пріоритетного значення набувають дослідження з пошуку форм, методів і засобів, дієвих підходів професійної підготовки фахівців із урахуванням передового педагогічного досвіду. Встановлено, що у провідних країнах світу змішане навчання розглядається як чинник забезпечення якості освітнього процесу у вищій школі, підвищення його ефективності. Наголошується, що концепція професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у високорозвинених країнах передбачає такі основні умови: неперервність на різних етапах професійного становлення і розвитку особистості; міждисциплінарність освітньо-професійних програм; розширення змісту професійної підготовки; варіативність форм, методів і засобів організації освітнього процесу, що реалізується завдяки; розвиток у здобувачів освіти суб'єктності у засвоєнні знань, умінь і навичок, особистісних і професійних якостей і цінностей, важливих для подальшого професійного саморозвитку і самовдосконалення.

У результаті аналізу зарубіжного досвіду впровадження змішаного навчання в систему професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в таких країнах як Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Швейцарія, Німеччина, Республіка Польща приходимо висновку, що на інституційному рівні ЗВО пропонують майбутнім учителям фізичної культури гнучке навчання, що дозволяє адаптувати програму відповідно до особистих або професійних потреб шляхом вибору місця, темпу, рівня і темпу навчання, мають потужні віртуальні освітні середовища та системи управління навчанням, які функціонують і розвиваються відповідно до академічних стандартів мережевого навчання, забезпечують доступ до широкого спектру нормативних курсів та додаткових освітніх і професійних ресурсів; пропонують варіативність вибору

формату курсів (очні, змішані, онлайн), які можна завершити в будь-який час, з будь-якого місця та опрацьовувати у зручному темпі; використання різноманітних форм і методів: синхронні й асинхронні лекції, семінари в малих групах, практичні заняття в лабораторіях і спортивних центрах, комп'ютерне навчання, BYOD-технології; реалізують різні моделі змішаного навчання: ротаційні (наприклад, «цифровий день» за розкладом в Університеті Центрального Ланкаширу; «фази присутності/відвідування» для відпрацювання рухових і технічних навичок очно і самонавчання здобувачів у дистанційному форматі в певні дні, визначені розкладом в університеті імені Фрідріха Олександра Ерлангена-Нюрнберга; програми підвищення кваліфікації у змішаному форматі «à la carte», що передбачає проходження окремих модулів за вибором здобувачами Фрайбурзького університету); створюють центри підтримки, що надають широкий спектр консультативних і ліцензійних матеріалів для здобувачів і викладачів з метою забезпечення якісного змішаного навчання (наприклад, Компендіум електронної освіти в Ягеллонському університеті); створення авторського електронного контенту для здобувачів (спеціалізовані онлайн курси, 3D атласи, віртуальні лабораторії, екзергейми); розвиток цифрових платформ соціальної взаємодії за принципом «рівний-рівному» та мережових спільнот, до яких залучені не лише студенти і викладачі, а й інші стейкхолдери: випускники, провідні фахівці галузі, роботодавці, кар'єрні консультанти (наприклад, Campus Cafe в Академії спорту).

Вивчення наукових джерел, нормативних документів, сайтів вітчизняних закладів вищої освіти, узагальнення власного практичного досвіду дозволяє стверджувати, що змішане навчання в Україні здебільшого впроваджується на рівні локальних інноваційних практик. Виявлено, що через відсутність певної моделі чи стандарту впровадження змішаного навчання переважна більшість ЗВО реалізує змішане навчання як тимчасове поєднання традиційного очного з елементами віддаленого дистанційного навчання (або його технологій), вимушено адаптує традиційні форми занять, методи та дидактичні засоби навчання до електронних освітніх платформ. З'ясовано, що на інституційному

рівні впроваджують змішане навчання та відповідно вдосконалюють інформаційне освітнє середовище лише поодинокі ЗВО. Здебільшого цей досвід представлений реалізацією реверсивних моделей (перевернутий клас, зміна робочих зон), впровадженням активного навчання з використанням інтерактивних методів освітньої взаємодії і ресурсів навчального призначення, електронних посібників хмарних сервісів, соціальних мереж; забезпечення можливості неформальної освіти на відкритих онлайн-платформах.

Акцентовано увагу на тому, що інтенсифікація процесів цифровізації та зростання запиту на відкриту освіту, зумовлюють необхідність розробки дидактичної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання в умовах змішаного навчання як дієвого інструменту модернізації та підвищення якості освітнього процесу у вітчизняних ЗВО і увідповіднення його з міжнародними стандартами.

Матеріали розділу знайшли відбиття в таких авторських роботах [22; 23; 24; 25; 26; 27; 28; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 206].

Список використаних наукових джерел до розділу 2

1. Авшенюк Н., Андрощук І., Гриневич Л. М., Івашньова С. В. Ліннік О. О., Софій Н. З. Професійний стандарт учителя нового покоління. 2021. 67 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/40007/1/Linnik_O_PSVPSH.pdf (дата звернення: 27.09.2022).

2. Амосова К. Хто такі «міленіали», і як навчати таких студентів. *Українська правда*. 2018. 16 січня. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/01/16/228473/> (дата звернення: 18.04.2020).

3. Антощук С. В. Впровадження дистанційного навчання в освітню діяльність інститутів ППО (за матеріалами інтернет-конференції). *Післядипломна освіта в Україні*. 2004. № 1 (4). С. 101–105.

4. Ашанін В. С., Філенко Л. В. (2018). Інформаційна компетентність майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. *Інноваційні та інформаційні технології у фізичній культурі, спорті, фізичній терапії та ерготерапії*. Київ : НУФВСУ, 2018. С. 126–128.
5. Батіщева М. Теоретичні засади дистанційного навчання майбутніх учителів фізичної культури в зарубіжній та вітчизняній літературі. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Педагогіка, психологія і соціологія*. 2011. Вип. 9. URL: <http://ea.donntu.edu.ua/handle/123456789/23983> (дата звернення: 03.10.2019).
6. Без'язичний Б. І. Суть етичної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. *Педагогіка та психологія*. 2014. № 45. С. 47–56.
7. Безкопильний О. О., Матусевич А. М. Здоров'язбережувальна компетентність як важлива складова професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до роботи в основній школі. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2017. № 3. С. 107–111.
8. Безопасное обучение во время пандемии COVID-19: опубликованы новые рекомендации. ЮНЕСКО. URL: <https://www.unesco.org/ru/articles/bezopasnoe-obuchenie-vo-vremya-pandemii-covid-19-opublikovany-novye-rekomendacii> / (дата звернення: 27.09.2021).
9. Безпечне навчання під час пандемії COVID-19: опубліковано нові рекомендації. URL: <https://www.unesco.org/ua/articles/bezopasnoe-obuchenie-vo-vremya-pandemii-covid-19-opublikovany-novye-rekomendacii> (дата звернення: 27.09.2021).
10. Без'язичний Б. І., Худякова В. Б., Гіль Ю. Б. Діагностико-критеріальна база дослідження рівнів етичної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт*. 2016. Вип. 9 (79)16. С. 15–19.
11. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : [монографія]. Київ : Атіка, 2009. 684 с.

12. Бойчук Ю. Д., Турчинов А. В. Сутність здоров'язбережувальної компетентності в контексті валеологічної парадигми. Проблеми інженерної освіти. 2015. № 48/49. С. 180–186. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2015_48-49_24 (дата звернення: 14.06.2021).

13. Вступ. Попередні роки. URL: <https://vstup2022.edbo.gov.ua/> (дата звернення: 17.06.2023).

14. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма “Бакалавр” за спеціальністю 010100 «Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура» Напрямок підготовки 0101 «Педагогічна освіта» / О.С. Куц, О.М. Вацеба, І.Є. Латичак ; голова групи розробників Ф.В. Музика. Вид. офіційне : введ.01.09.2004. К. : Мін.осв.Укр. 2004. 582 с.

15. Гапоненко С. Проблеми формування управлінської компетентності фахівців фізичної культури в педагогічній теорії та практиці. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки.* 2019. № 19(4). С. 73–85. URL: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v19i4.258> (дата звернення: 05.10.2021).

16. Глазунов С. І. Деякі аспекти вдосконалення методичної компетентності викладача фізичного виховання спеціальної фізичної підготовки і спорту. *Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова]. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт).* 2015. № 3 (1). С. 104–107.

17. Годлевська В. Ю., Гречанюк Н. М. *Працюючий студент: мотивація, проблеми.* 2008. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Godlevska.htm> (дата звернення: 27.09.2021).

18. Гончаренко С., Мальований Ю. Освітній стандарт української школи. *Світло.* 1996. № 2. С. 2–6.

19. Гриневич Л. М. Компетентнісний вимір професійного стандарту вчителя Нової української школи. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2021. № 36(2). С. 25–33. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2021.3616> (дата звернення: 11.05.2022).

20. Гринченко І. Б. Основні напрямки професійної підготовки майбутнього учителя фізичної культури в умовах реалізації інноваційних технологій. *Педагогічний дискурс*. 2013. С. 116–120. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23115/Hrynchenko%20I.B..pdf?sequence=1> (дата звернення: 07.03.2021).

21. Данилевич М. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: теоретико-методичний аспект : монографія. Львів : ЛА «Піраміда», 2018. 460 с.

22. Даниско О. Історичні аспекти розвитку дистанційної освіти як інноваційної навчальної технології. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації* : матеріали XXVIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 29 вересня 2017 р.). Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 28. С. 128–132.

23. Даниско О. Новітні концепції фізичного виховання учнівської молоді. *Дидакал : часопис : Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 16–17 лист. 2021 р.). Полтава : Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2021. № 22. С. 267–271.

24. Даниско О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти Сполучених Штатів Америки. *Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини*: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (21 – 22 квітня 2022 р.). Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. С. 84–87.

25. Даниско О. Сприйняття майбутніми вчителями фізичної культури технологій дистанційного та змішаного навчання в період пандемії. *International periodic scientific journal*, 2021. Is. 8. Part 5. С. 65–71.

26. Даниско О. Удосконалення предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2021. Вип. 28. С. 55–64.

27. Даниско О. В. Дидактичні можливості змішаного навчання в закладах вищої освіти. *Фізичне виховання: теорія і практика* : часопис кафедри теорії і методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2018. № 4. С. 44–49.

28. Даниско О. В. Переваги та перспективи впровадження змішаного навчання у практику закладів вищої освіти в умовах пандемії. *Globalization Of Scientific Knowledge: International Cooperation And Integration Of Sciences: The I Correspondence International Scientific and Practical Conference NGO European Scientific Platform LLC International Centre Corporative Management (Vienna, Austria, May 7th, 2021)*. Vienna, 2021. С. 490–492.

29. Даниско О. В. Формування професійних компетенцій майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2018. № 30. С. 45–53.

30. Даниско О. В., Семеновська Л. А. Ставлення викладачів до впровадження змішаного навчання у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: емпіричний аналіз. *Педагогічні науки*. 2021. № 77. С. 28–34.

31. Даниско О., Голуб Л. Сучасні концепції модернізації змісту фізкультурної освіти учнівської молоді. *Фізичне виховання: теорія і практика: Часопис кафедри теорії і методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури ПНПУ імені В.Г. Короленка*. Полтава, 2016. № 3. С. 77-83.

32. Даниско О., Корносенко О., Демус Я. Сертифікатна освітня програма «Інноваційні технології в освіті та спорті». Полтава, ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. 15 с.

33. Даниско О., Корносенко О., Тараненко І. Специфіка та перспективи використання дистанційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. *Екстрене дистанційне навчання в Україні* : монографія / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків : Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. С. 185–196.

34. Даниско О.В. Роль змішаного навчання в трансформації сучасної вищої освіти у контексті становлення інноваційної парадигми. *Педагогічний процес : Теорія і практика : науковий журнал*. 2018. №4. С. 18–24.

35. Даниско О.В. Етапи проєктування стандартизованих вимог щодо професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Проєктування та реалізація освітніх програм за спеціальністю 014 «Середня освіта»: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 31 жовтня – 11 грудня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022 С. 54–56.

36. Даниско О.В., Корносенко О.К. Аналітичні аспекти використання хмарних технологій у системі вищої освіти майбутніх фахівців фізичної культури. *Парадигматичні аспекти й дилеми розвитку науки та освіти : колективна монографія*. Конін – Ужгород – Мелітополь – Херсон – Кривий Ріг: Посвіт, 2019. С. 65–77.

37. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» : постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.11.2021).

38. Державний стандарт базової середньої освіти. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова КМУ № 898 від 30 вересня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> (дата звернення: 16.05.2021).

39. Державний стандарт освітньої галузі «Фізична культура і здоров'я» (проєкт) / Е. С. Вільчковський, А. Ф. Борисенко, М. Д. Зубалій [та ін.]. *Фізичне виховання в школі*. 1997. № 1. С. 3–12.

40. Державний стандарт освітньої галузі «Фізична культура і здоров'я» : навч. посіб. для студентів навчальних закладів II-IV рівнів акредитації. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2001.

41. Дистанційне навчання. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. URL: <http://pnpu.edu.ua/distanczijne-navchannya> (дата звернення: 10.02.2023).

42. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 році / за ред. А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2023. 59 с.

43. Драгнєв Ю. В. Використання інформаційних технологій в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя фізичної культури як передумова професійного розвитку в умовах інформатизації вищої освіти. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2011. № 4. С. 65–67.

44. Драгнєв Ю. В. Інформатизація професійної освіти майбутнього вчителя фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2012. № 2. С. 33–35. URL: <https://sportpedagogy.org.ua/html/journal/2012-02/PP201202.pdf#page=34> (дата звернення: 27.09.2021).

45. Драгнєв Ю. В. Моніторинг професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору. *Науковий вісник Донбасу*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_1_11; (дата звернення: 13.07.2021).

46. Епштейн Л. Ю. Про поняття і терміни в теорії інформаційного забезпечення спорту. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 1998. Вип. 1. С. 139–140.

47. Жерьобкіна Т., Куделя М., Самохін І., Когут І., Стадний Є. Соціально-економічний портрет студентів: результати опитування (30 травня 2016). URL: <https://cedos.org.ua/uk/osvita/sotsialno-ekonomichnyi-portret-studentiv-rezultaty-opytuvannia> (дата звернення: 24.06.2020).

48. Зданюк В. Формування рефлексивної компетентності майбутнього педагога з фізичної культури. *Вісник Кам'янець-Подільського національного*

університету імені Івана Огієнка. *Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2009. Т. 1, вип. 2. С. 33–36. URL: <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2009-0> (дата звернення: 12.01.2021).

49. Іваницький О. І. Теоретико-методичні засади розробки стандарту професійної підготовки майбутнього вчителя фізики. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 48. С. 123–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2016_48_18 (дата звернення: 19.09.2022).

50. Іваній І. В. Фізична культура як феномен розвитку соціокультурної компетентності майбутнього вчителя фізичного виховання. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2014. № 4. С. 13–17.

51. Іваній І. В. Характеристика сутності здоров'язберігаючої компетентності вчителя фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2013. № 3. С. 18–22.

52. Інформаційні технології у фізичному вихованні: 2014 : навч. посіб. / Н. В. Москаленко та ін. Дніпропетровськ : Інновація, 2014. 127 с.

53. Каплінський В., Дамзін О. Метод виховних ситуацій у морально-етичному становленні майбутнього вчителя фізичної культури. *Українська полоністика*. 2023. Т. 21, № 1. URL: <https://doi.org/10.35433/2220-4555.21.2023.ped-4> (дата звернення: 06.05.2023).

54. Кашуба В., Лопецький С., Хабінець Т. Просторова організація тіла людини в процесі моніторингових досліджень. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*. 2017. Вип. 25. С. 9–15.

55. Кашуба О., Кравчук Т., Навольська Г., Турчин А. Особливості організації змішаної форми навчання в умовах воєнного стану (з досвіду роботи Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Педагогіка*. 2023. № 1 (2). С. 127–135. URL: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.22.2.16> (дата звернення: 24.05.2023).

56. Кашуба В., Лопецький С., Хабінець Т. Просторова організація тіла людини в процесі моніторингових досліджень. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 2017. № 25. С. 9–15.

57. Клопов Р. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій: теорія і практика : [монографія] / за ред. С. О. Сисоєвої. Запоріжжя : Вид-во Запорізького нац. ун-ту, 2010. 386 с.

58. Кондрацька Г. Результати емпіричного дослідження комунікативно-мовленнєвої культури фахівців фізичної культури. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Педагогічні науки*. 2014. № 132. С. 194–198.

59. Коновальська Л. О. Зміст професійно орієнтованих дисциплін які сприяють формуванню методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2013. № 112 (2). С. 149–152.

60. Концепція Державної політики у сфері цифрової інфраструктури Міністерство цифрової трансформації України. 2019. URL: [https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/Policy_digital_infrastructure_v3%20\(1\).pdf](https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/Policy_digital_infrastructure_v3%20(1).pdf) (дата звернення: 27.09.2021).

61. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні від 20 грудня 2020. URL: <https://bz1.cprpp.org.ua/koncepciya-rozvitku-distancijnoi-osviti-v-ukraini-10-38-36-24-01-2022/> (дата звернення: 07.11.2021).

62. Корисні ресурси та сервіси для організації освітнього процесу. URL: <https://kubg.edu.ua/informatsiya/spivrobotnykam/oholoshennia/7536-korysni-resursy-ta-servisy-dlia-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.html> (дата звернення: 13.09.2022).

63. Кухаренко В. М., Бондаренко В. В. Екстрене дистанційне навчання в Україні : монографія. Харків : Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.

64. Кучерявий О. Дистанційне навчання в системі вищої освіти в галузі фізичної культури та спорту. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2018. № 3. С. 120–125.

65. Лапичак І. Державні стандарти вищої освіти як основа реформування підготовки фахівців з фізичного виховання. *Молода спортивна наука України*. 2003. Вип. 7, т. I. С. 78–82.

66. Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення № 1/9-434 від 09.07.2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/list-mon-19-434-vid-09072018-roku-shodo-rekomendacij-z-navchalno-metodichnogo-zabezpechennya> (дата звернення: 14.12.2021).

67. Ляшенко К. І. Інноваційні технології у роботі вчителя фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту: погляд молоді : I Всеукр. студентської наук.-практ. конф. / ВП «Лисичанський пед. коледж Луганського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка»*. Лисичанськ : ФОП Чернов О. Г., 2017. С. 18–22.

68. Максимчук І. А. Розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2017. 285 с.

69. Маріонда І. І., Сивохоп Е. М., Товт В. А. Формування професійно-особистісних компетентностей фахівця фізичної культури у процесі занять фізичною підготовкою і спортом : монографія. Ужгород : Ви-во ПП «АУТДОР-ШАРК», 2016. 212 с. (дата звернення: 27.09.2021).

70. Методичні рекомендації щодо розроблення професійних стандартів за компетентнісним підходом. Луганськ : НДІ Соціально-трудових відносин Міністерства соціальної політики України, 2012. 55 с. URL: https://ipq.org.ua/upload/files/files/06_Biblioteka/01_Normativna_baza/01_Viznznyya_neformalnogo_navchannya/04_Nakazi/MR_prof_standart_za_komp_et_pidhodom.pdf (дата звернення: 09.09.2020).

71. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2016

№ 600. URL: <http://osvita.ua/doc/files/news/515/51506/Recom.doc> (дата звернення: 16.07.2022).

72. Михайленко О., Блейон Т. Постіндустріальна вища освіта крізь призму технологій, свободи, лідерства і культури: результати українсько-канадського пілотного дослідження цифрових компетенцій та культурних цінностей студентів і викладачів. URL: <http://www.edu-trends.info/uoit-project/> (дата звернення: 27.09.2021).

73. Моїсєєв С. О. Самопрезентація професійної компетентності вчителя фізичної культури. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2014. № 2. С. 48–51.

74. Молчанюк В. А. Засоби формування інформаційно-комунікативної компетентності у фахівців з фізичної культури і спорту. *Науковий вісник Донбасу*. 2019. № 1/2 (30/40). URL: [https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2019/N1-2\(39-40\)/mvakis.PDF](https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2019/N1-2(39-40)/mvakis.PDF) (дата звернення: 14.06.2020).

75. Морзе Н. В., Глазунова О. Г. Моделі ефективного використання інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій навчання у вищому навчальному закладі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2008. Вип. 2 (6). URL: <http://nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em6/emg.html> (дата звернення: 17.06.2022).

76. Москаленко Н. В., Борисова Ю. Ю., Сидорчук Т. В., Лядська О. Ю. Інформаційні технології у фізичному вихованні. навч. посіб. Дніпропетровськ : Інновація, 2014. 128 с.

77. Наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання організації дистанційного навчання» № 1115 від 08.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#n22> (дата звернення: 27.09.2021).

78. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» від 31.12.2004 № 998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0998290-04#Text> (дата звернення: 11.09.2020).

79. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» № 776 від 16.07.2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 01.06.2020).

80. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження положення про дистанційне навчання» від 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 29.11.2021).

81. Наказ МОН «Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою»: Постанова КМУ від 20 січня 1998 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.07.2021).

82. Наумчук В. І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2002. 168 с.

83. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2005. URL: http://consultant.parus.ua/?doc=037BB14415#google_vignette (дата звернення: 18.06.2020).

84. Нормативні документи. Організація освітнього процесу. URL: <https://uhsp.edu.ua/home/publiczna-informacziya/normatyvni-dokumenty/> (дата звернення: 19.09.2022).

85. Огірко І. В., Матюхін В. О. Інформаційна система і технології : метод. реком. Київ : МАУП, 2003. 20 с.

86. Омельчук О. В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін. *Педагогіка*. 2012. № 9. С. 73–75.

87. Омеляненко Г. Дослідницька компетентність у структурі професійної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту.

Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Педагогіка. 2014. № 2. С. 182–188.

88. Омеляненко І. О. Теоретичні основи компетентнісного підходу щодо підготовки вчителя фізичної культури. *Професійні компетенції та компетентності вчителя*: матеріали регіонального наук.-практ. семінару. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. С. 116–119.

89. Онопрієнко О. В. Формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Черкаси, 2009. 21 с.

90. Осадча К. П. Проблеми використання ресурсів інтернет у професійній підготовці магістрантів. *Інформаційні технології в освіті*: зб. наук. праць. Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. Вип. 2. С. 95–98. URL: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/itvo/texts.html (дата звернення: 27.09.2021).

91. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра. Галузь знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини». Напряму підготовки 6.010201 «Фізичне виховання». Запоріжжя, 2010. URL: <https://zp.edu.ua/sites/default/files/konf/okh.pdf> (дата звернення: 06.09.2020).

92. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Фізична культура)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 27 с. URL: <https://cyne.short.gy/HzyJ0C> (дата звернення: 27.09.2021).

93. Освітньо-професійна програма «Середня освіта «Фізична культура» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 25 с. URL: <https://cyne.short.gy/6Ite2V> (дата звернення: 19.09.2022).

94. Основи здоров'я і фізична культура: навчальна програма для 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Київ, 2001. 98 с.

95. Основи здоров'я і фізична культура: програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1-11 класів / за ред. М. Д. Зубалія. Київ: Початкова школа, 2002. 112 с.

96. Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістр : постанова КМУ від 27 серпня 2010 р. № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.05.2020).

97. Петренко Н. В. До проблеми розвитку професійної компетентності викладачів фізичного виховання. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2015. № 5/6. С. 111–114.

98. Петренко Ю. І. Використання принципів біомеханіки при формуванні рухової компетенції майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. *Актуальні проблеми фізичної культури, спорту, фізичної терапії та ерготерапії: біомеханічні, психофізіологічні та методологічні аспекти* : матеріали I Всеукр. електронної наук.-практ. конф. з міжнародною участю (м. Київ, 17 травня 2018 р.). Київ, 2018. С. 160–162.

99. Покоління Z: «Міленіали на стероїдах», які вирости з телефоном в руці. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28920838.html> (дата звернення: 04.11.2021).

100. Положення про забезпечення студентоцентрованого підходу до навчання в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка. URL: https://www.sspu.edu.ua/images/2021/docs/studcentr_navchannya_5a1a0.pdf (дата звернення: 18.09.2022).

101. Положення про застосування елементів дистанційного навчання у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка : (наказ №576 від 26.12.2017 року : протокол рішення ВЧ №6 від 26.12.2017 року. URL: https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/zastoselemdistnavchannya_08052.pdf (дата звернення: 17.09.2022).

102. Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. Полтава, 2022. 39 с.

103. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах України : наказ Міністерства освіти і науки України від 02.08.2005 № 458. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0909-9805> (дата звернення: 14.07.2020).

104. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) та про нормативне і навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою : наказ Міністерства освіти України № 285 від 31.07.1998 року.

105. Положення Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 65 від 20.01.98 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 677 (677-99-п) від 23.04.99 № 1482 (1482-99-п) від 13.08.99). URL: https://profy.nlu.org.ua/!site/official/r_education-level.htm (дата звернення: 23.04.2020).

106. Попрошаєв О. В., Білик О. А. Доповнення стандарту вищої освіти в межах кожної спеціальності загальною компетентністю випускника, яка передбачає навички рухової активності. *Молодий вчений*. 2018. № 4.2 (56.2). С. 69–72.

107. Постанова вченої ради ТНПУ «Про стан впровадження та перспективи застосування дистанційних технологій в освітньому процесі університету» від 22 грудня 2020 року. URL: https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/vchena_rada_2020-2021/postanova_22.12.2020.pdf (дата звернення: 27.09.2021).

108. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.11.2020).

109. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» від 30 грудня 2015 р. № 1187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення access: 27.09.2021).

110. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів» від 17 березня 2004 р. № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.06.2020).

111. Презлята Г., Ткачівська І., Ковальчук Л., Шандригось В. Формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах педагогічної практики. *Освітні обрії*. 2018. № 47(2). С. 70–74.

112. Приходько Т. П., Іванюк Н. Г. Комунікативна компетентність майбутнього педагога фізичного виховання як педагогічна проблема. *Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 20-27 квітня 2015 року). URL: https://zoippo.zp.ua/pages/publications/el_gurnal/pages/vip19.html (дата звернення: 11.06.2020).

113. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 76-VIII : станом на 2 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 17.07.2023).

114. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.06.2020).

115. Про затвердження національних класифікаторів, зміни до державного класифікатора та скасування чинності державних класифікаторів : наказ державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики № 375 від 26.12.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0375609-05#Text> (дата звернення: 27.09.2021).

116. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.07.2019).

117. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.04.2021).

118. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ МОН України від 21 січ. 2004 року № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04#Text> (дата звернення: 12.10.2020).

119. Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів : Постанова Каб. Міністрів України від 17.03.2004 р. № 326 : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2004-п#Text> (дата звернення: 01.02.2020).

120. Про затвердження Положення про організацію та проведення освітнього процесу з використанням дистанційних технологій навчання у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського : наказ №188 від 23.11.2020 року. URL: <https://vspu.edu.ua/content/position/nnpol13.pdf> (дата звернення: 18.12.2021).

121. Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. №65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.04.2021).

122. Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки : постанова КМУ № 1494 від 23.09.03 року. URL: https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/3164/#google_vignette (дата звернення: 11.06.2020).

123. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : наказ Міністерства розвитку, економіки, торгівлі та сільського господарства України №2736 від 23.12.2020 р. URL:

<https://nus.org.ua/news/zatverdily-try-profesijni-standart-vchytelya-dokument/> (дата звернення: 14.12.2021).

124. Про Національну програму інформатизації. Закон України № 2807-ІХ від 01.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#n191> (дата звернення: 23.12.2022).

125. Про освіту : Закон України від 04.06.1991 р. № 34 : станом на 22 берез. 1996 р. URL: <https://zakononline.com.ua/documents/show/155510599910> (дата звернення: 17.04.2020).

126. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://base.kristti.com.ua/?p=5895> (дата звернення: 04.05.2021).

127. Про особливості організації освітнього процесу у 2023/2024 н.р. в НУФВСУ : наказ від 16.08.2023 р. №225-заг. URL: https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/nakaz_no_225-zag_vid_16_serpnya_2023.pdf (дата звернення: 06.09.2023).

128. Про перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій : постанова КМУ від 18 травня 1994 р. № 325. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/kp940325?an=ul-1&ed=1994_05_18 (дата звернення: 27.09.2020).

129. Про перелік напрямів та спеціальностей за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями : наказ МОУ № 232 від 27.06.1997 року.

130. Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями : постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.1997 р. № 507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-97-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.06.2020).

131. Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра : постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719. Київ. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.09.2021).

132. Про підготовку до початку та особливості організації освітнього процесу в 2022–2023 навчальному році: наказ № 136 від 01.07.2022 р. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. URL: https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2022/nakaz_136.pdf (дата звернення: 14.08.2023).

133. Про повну загальну середню освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2020. № 31. Ст. 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 17.11.2021).

134. Про порядок введення в дію переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра: наказ МОН України 27.01.2007 № 58. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/117213_117213 (дата звернення: 27.09.2020).

135. Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою: наказ МОН від 31 липня 1998 року № 285. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0285281-98#Text> (дата звернення: 18.04.2020).

136. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 27.09.2021).

137. Про уведення в дію положення «Про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі “Ужгородський національний університет»»: наказ № 61/01-04 від 24.12.20. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357> (дата звернення: 14.05.2021).

138. Рашкевич Ю. Побудова стандартів вищої освіти та освітніх програм в контексті нового закону України «Про вищу освіту». Освітня політика. Портал

громадських експертів. Опубліковано 18.11.2015. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/519-pobudova-standartiv-vishchoji-osviti-ta-osvitnikh-program-v-konteksti-novogo-zakonu-ukrajini-pro-vishchu-osvitu> (дата звернення: 18.07.2021).

139. Самсутіна Н. М. Сучасний стан формування окремих видів функціонально-професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2009. № 8. С. 132–135.

140. Семененко В., Трачук С., Бричук М., Цикало Л. Діагностика рівня сформованості професійної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*. 2019. № 32. С. 116–123.

141. Сікора В. В. Використання методів інтерактивного навчання майбутніх учителів фізичної культури при викладанні предметів циклу професійної підготовки. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2018. № 154 (2). С. 69–73.

142. Сікора В. В. Інтерактивна компетентність майбутніх учителів фізичної культури: педагогічні умови її формування. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. № 47. С. 113–122. URL: <https://doi.org/10.34142/23128046.2019.47.10> (дата звернення: 16.10.2020).

143. Сітовський А. М. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в нових умовах. *Вища освіта України*: теоретичний та науково-методичний часопис. 2013. Додаток. № 3. С. 84–93.

144. Соколенко О. І. Професійні компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2018. № 4 (1). С. 50–57.

145. Стандарт вищої освіти України: спеціальність 014.11 «Середня освіта (Фізична культура)» (бакалавр): проект. Київ, 2017. 12 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-radaministerstva->

osviti-i-nauki-ukrayini/proekti-standartiv-vishoyi-osviti (дата звернення: 27.09.2021).

146. Стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра. Напрямок підготовки: 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. URL: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx?id=5b91507b-f7b9-4f32-a2eb-d5eaa1480bf0> (дата звернення: 11.04.2020).

147. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика : монографія / за наук. ред. А.А. Каленського. Житомир : Полісся, 2018. 256 с.

148. Старченко С. О. Пріоритети дистанційної підготовки вчителів фізичної культури в системі післядипломної педагогічної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 2 (46). С. 396–403.

149. Створення смарт-університету – наше стратегічне завдання. URL: <http://surl.li/ndxwg> (дата звернення: 11.09.2022).

150. Степанченко Н. І., Магльований А. В. Структурні та функціональні компоненти професійно-педагогічної компетентності вчителя фізичного виховання. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури /Фізична культура і спорт*. 2017. Вип. 5 К (86). С. 319–324. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/19285> (дата звернення: 07.07.2019).

151. Степанченко Н., Окопний А. Концепція професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2018. № 51. С. 359–363.

152. Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики. Київ : К.І.С., 2003. 296 с.

153. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження КМУ від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 27.09.2021).

154. СумДПУ. Технології дистанційного навчання. URL: <https://www.sspu.edu.ua/universytet/edusci/tekhnolohii-dystantsiinoho-navchannia> (дата звернення: 16.08.2022).

155. Сущенко А. В. Інформаційно-комунікаційні технології і засоби навчання в професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. *Вісник Запорізького нац. ун-ту. Фізичне виховання та спорт*. 2012. № 1(7). С. 104–111.

156. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2003. 46 с.

157. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2003. 650 с.

158. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук, Н. Ю. Олійник, Т. О. Олійник, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко, А. Л. Столяревська ; за ред. В. М. Кухаренка. Харків : ХПІ, 2016. 284 с.

159. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2009. 35 с.

160. Тимошенко О. В. Шляхи оптимізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах розвитку сучасної освіти в Україні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2008. № 9. С. 125–132.

161. Триус Ю. В., Герасименко І. В. Комбіноване навчання як інноваційна освітня технологія у вищій школі. *Теорія та методика електронного навчання* : збірник наукових праць. Кривий Ріг, 2012. Вип. III. С. 299–308.

162. Труш Н. Підготовка майбутніх педагогів до фізичного виховання шестирічних першокласників. URL:

<http://personal.pu.if.ua/depart/nadiia.trush/resource/file/Trush%20N%2C%202014.pdf> (дата звернення: 11.06.2020).

163. Університет Григорія Сковороди в Переяславі. Система дистанційного навчання. URL: <https://uhsp.edu.ua/navchannya/systema-dystantsiinoho-navchannia/> (дата звернення: 27.09.2021).

164. Факультет фізичної культури, спорту і здоров'я. Освітні програми. URL: <https://ffkszu.hsp.edu.ua/kafedry/osvitni-prohramy/> (дата звернення: 13.04.2022).

165. Федорець В. М. Концептуалізація антропологічної моделі здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури. *Вісник післядипломної освіти. Педагогічні науки*. 2017. № 5. С. 137–178.

166. Хлібкевич С., Кметь А. Результати експериментальної роботи з формування дослідницької компетентності майбутніх учителів фізичної культури. *Імідж сучасного педагога*. 2019. № 5 (188). С. 84–87.

167. Хоменко П. В. Формування інформаційної компетентності майбутнього фахівця фізичної культури. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2013. Вип. 13. С. 158–161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2013_13_32 (дата звернення: 31.08.2020).

168. Хоменко П. В. Педагогічна діагностика стану формування природничо-наукової компетентності майбутніх фахівців із фізичної культури. *Молода спортивна наука України* : зб. наук. праць з галузі фіз. вих. і спорту. Львів, 2015. Т. 4, вип. 20. С. 127–131.

169. Хоменко С. Критерії і рівні професійної компетентності вчителя фізичної культури. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 4 (1). С. 191–196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2011_4%281%29_31 (дата звернення: 14.07.2021).

170. Чернилевский Д. В. Методология научной деятельности : учебник. Чернівці ; Вінниця : Вид-во ун-ту «Україна», 2008. 408 с.

171. Чого чекати HR у 2018-му? (тренди для мілленіалів). URL: <https://lviv.com/lab/softserve-rozrobyly-dodatok-dopovnenoyi-realnosti-dlya-fortetsi-tustan> (дата звернення: 06.10.2020).

172. Чухланцева Н., Чухланцев А. Використання активних відеоігор у сфері фізичного виховання і спорту. *Траектория науки*. 2017. Т. 3, № 2. С. 4-14.

173. Шандригось Г. А., Шандригось В. І., Ладика П. І. Дистанційне навчання в системі підготовки фахівців з фізичної культури і спорту. *Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова]. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2015. № 5 (1). С. 270–273.

174. Шехавцов М. О., Ахтирська Н. М., Симоненко Н. О. Інтерактивна компетентність в системі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2020. № 5(336). С. 61–68. URL: 10.12958/2227-2844-2020-5(336)-61-68 (дата звернення: 12.04.2021).

175. Шиян Б. М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття. *Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні* : зб. наук. праць. Рівне : Принт Хауз, 2001. Вип. 2. С. 371–374.

176. Шиян Б. М. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 1997. 50 с.

177. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : підручник : у 2 ч. Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2004. Ч. 2. 248 с.

178. Яковліва О., Яковлів В. Роль спілкування у розвитку особистості майбутнього вчителя фізичної культури. *Фізичне виховання та спорт у контексті державної програми розвитку фізичної культури В Україні: досвід, проблеми, перспективи*. Житомир, 2014. С. 171–174. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/16018/> (дата звернення: 11.04.2020).

179. § 3. – Szczegółowe kwalifikacje wymagane od nauczycieli. URL: <https://goo.su/NUpQEA> (date of access: 27.09.2021).

180. 2022 Best Online Physical Education Degrees. URL: <https://www.onlineu.com/degrees/physical-education> (date of access: 19.04.2021).
181. 2023 Most Popular Colleges for Health & Physical Education in Ohio. URL: <https://www.collegefactual.com/majors/parks-recreation-fitness/health-and-physical-education/rankings/most-popular/great-lakes/ohio/> (date of access: 09.09.2022).
182. 5 Signs the Traditional Approach to Education Isn't Working for Your Child [Hint: Personalized Learning Plays a Role]. URL: <https://goo.su/odnto> (date of access: 09.09.2022).
183. Active Blended Learning (ABL). URL: <https://mypad.northamp> (date of access: 13.04.2022).
184. Aida Al-Awamleh. Students' satisfaction with blended learning programmes in the Faculty of Physical Education. *Science for Education Today*. 2019. No. 9.5. P. 37–47. URL: [10.15293/2658-6762.1905.03](https://doi.org/10.15293/2658-6762.1905.03) (date of access: 16.06.2021).
185. Alshafer A. A. F. The McKinsey 7S model framework for e-learning system readiness assessment. *International Journal of Advances in Engineering & Technology*. 2013. No. 6(5). P. 1948–1966. URL: https://portal.arid.my/Publications/2I17-IJAET1117362_v6_iss5_1948-1966180713043.pdf (date of access: 9.02.2021).
186. Al-Soraiey-Alqahtani A. The Effectiveness of using e-learning, blended learning and traditional learning on students' achievement and attitudes in a course on Islamic Culture: An experimental study : doctoral dissertation. Durham University, 2010. URL: <http://etheses.dur.ac.uk/817/> (date of access: 18.09.2022).
187. Altbach P. G. The complex roles of universities in the period of globalization. *Higher Education in the World 3–Higher Education : New Challenges and Emerging Roles For Human and Social Development / Global University Network for Innovation ;* ed. Palgrave Macmillan. London, UK, 2008. P. 5–14.
188. Armellini A., Rodriguez B. C. P. Active blended learning: Definition, literature review, and a framework for implementation. *Cases on active blended learning in higher education*. 2021. P. 1–22. URL: <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-7856-8.ch001> (date of access: 14.07.2022).

189. Ausbildungsinhalte. URL: https://web.arbeitsagentur.de/berufenet/beruf/9477#ausbildung_ausbildungsbeschreibung_ausbildungsdauer (date of access: 27.09.2021).
190. Becker S. A., Cummins M., Davis A., Freeman A., Hall C. G., Ananthanarayanan V. NMC horizon report: 2017 higher education edition. The New Media Consortium, 2017.
191. Berufsverband für alle Arbeitnehmer in der Fitness- und Gesundheitsbranche. URL: <https://www.dflv.de/> (date of access: 01.11.2021).
192. Blended learning : by Donald Clark, CEO Epic Group plc. 2003. URL: <http://docshare01.docshare.tips/files/8427/84278560.pdf> (date of access: 14.07.2022).
193. Bordoloi R., Das P., Das K. Perception towards online/blended learning at the time of Covid-19 pandemic: an academic analytics in the Indian context. *Asian Association of Open Universities Journal*. 2021. No. 16(1). P. 41–60. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/AAOUJ-09-2020-0079/full/html> (date of access: 30.01.2022).
194. Brightspace. So Much More Than a Learning Management System. URL: <https://www.d2l.com/brightspace/> (date of access: 18.06.2021).
195. Bruggeman B., Tondeur J., Struyven K. Experts Speaking: Crucial Teacher Attributes for Implementing Blended Learning in Higher Education. *The Internet and Higher Education*. 2021. No. 48. Article ID: 100772. URL: <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2020.100772> (date of access: 23.05.2022).
196. Bryson J., Jenkins A., Kawai L., Chubb A., Duggan K., Flynn J., Wolking M. Understanding and supporting blended learning teaching practices. 2014. URL: <https://edelements.com> (date of access: 11.01.2020).
197. BSc Sport, PE and Coaching Science. University Of Birmingham. URL: <https://www.birmingham.ac.uk/undergraduate/courses/sportex/sport-pe-coaching-bp.aspx#TeachingAndAssessmentTab> (date of access: 17.04.2023).
198. Campo. URL: <https://www.campo.fau.de/qisserver/pages/cs/sys/portal/hisinoneStartPage.faces> (date of access: 29.05.2023).

199. Career Zone Platform. URL: <https://www.uel.ac.uk/your-career/career-zone#tab-id-3> (date of access: 28.09.2023).
200. Carius A. C. Network Education and Blended Learning: Cyber University concept and Higher Education post COVID-19 Pandemic. *Research, Society and Development*. 2020. [S. l.], v. 9, n. 10, P. e8209109340. DOI: 10.33448/rsd-v9i10.9340. URL: <https://rsdjournal.org/index.php/rsd/article/view/9340> (date of access: 9.02.2021).
201. Cases on active blended learning in higher education / eds.: Padilla Rodriguez, Brenda Cecilia, Alejandro Armellini. IGI Global, 2021. 351 s.
202. Castells M. Globalization, networking, urbanization: Reflections on the spatial dynamics of the information age. *Urban studies*. 2010. No. 47(13). P. 2737–2745.
203. Čechová L. E-Learning as a Support Tool for English Teaching to Young Learners. Bachelor Thesis, Faculty Of Education, Masaryk University. Brno, 2011. 138 p. URL: <https://is.muni.cz/th/npmgw/?studium=459643;lang=en;id=249818> (date of access: 03.07.2021).
204. Chowdhury F. Blended learning: how to flip the classroom at HEIs in Bangladesh? *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*. 2020. No. 13(2). P. 228–242. URL: <https://doi.org/10.1108/JRIT-12-2018-0030> (date of access: 14.05.2021).
205. Curley M., Formica P. Introduction. In: The Experimental Nature of New Venture Creation: Capitalizing on Open Innovation 2.0. *Innovation, Technology and Knowledge Management*. N.Y. : Springer Science & Business Media, 2015. P. 1–9.
206. Danysko O. Perception of professional and blended learning technologies by future physical culture teachers during the pandemic period. *SWorldJournal*. 2021. No. 08-05. P. 65–71. URL: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2021-08-05-044> (date of access: 19.05.2022).
207. Designing Spaces for Effective Learning. A Guide to 21st Century Learning Space Design. Stoke Gifford : HEFCE ; JISC, 2006. 36 p. URL: <http://www.online-conference.net/jisc/content/designspaces.pdf> (date of access: 11.08.2020).
208. Die Präsenzphasen. URL: <https://www.dba-baunatal.de/duales-sportstudium/#Infomaterial> (date of access: 05.04.2023).

209. Driscoll M. Blended learning: Let's get beyond the hype. March 2002. *E-learning Magazine*. URL: <http://www.elearningmag.com/elearning/article/articleDetail.jsp?id=11755> (date of access: 16.02.2021).

210. Drysdale J. S., Graham C. R., Spring K. J., Halverson L. R. An analysis of research trends in dissertations and these studying blended learning. *Internet and Higher Education*. 2013. № 17(1). P. 90–100.

211. Dziuban C. D., Moskal P., Hartman J. Higher education, blended learning, and the generations: Knowledge is power-No more. *Elements of quality online education: Engaging communities*. Needham, 2005. P. 1–17. URL: https://desarrollodocente.uc.cl/wp-content/uploads/2020/03/Knowledge_is_power_no_more.pdf (date of access: 18.06.2021).

212. eCore Courses. Empower Your Education. URL: <https://ecore.usg.edu/> (date of access: 10.02.2022).

213. ECTS – Інформаційний пакет 6.010201 Фізичне виховання. Тернопіль, 2014. URL: https://tnpu.edu.ua/EKTS/IP_bakal_fiz_vy%D0%B2%D0%B2%D0%B0x.pdf (date of access: 13.06.2022).

214. Education – Specific Competences. URL: <http://www.unideusto.org/tuningeu/competences/specific.html> (date of access: 27.09.2021).

215. Elearning. URL: <https://elearning.uj.edu.pl/> (date of access: 11.09.2022).

216. Ellis R. A., Bliuc A. M. Exploring new elements of the student approaches to learning framework: The role of online learning technologies in student learning. *Active Learning in Higher Education*. 2019. No. 20(1). P. 11–24. URL: <https://doi.org/10.1177/1469787417721384> (date of access: 22.06.2023).

217. Enseigner et apprendre à distance. URL: <https://www.unifr.ch/didactic/fr/services/ressources/enseigner-et-apprendre-en-ligne/> (date of access: 11.02.2022).

218. Fakultäten und Einrichtungen. *StudOn*. URL: https://www.studon.fau.de/studon/ilias.php?baseClass=ilrepositorygui&reloadpublic=1&cmd=frameset&ref_id=1 (date of access: 07.05.2023).
219. Firdaus F., Muntaqo R., Trisnowati E. Analysis of student readiness for blended learning model implementation in industrial era 4.0. *Indonesian Journal of Science and Education*. 2020. No. 4(1). P.48–56. URL: <https://doi.org/10.31002/ijose.v4i1.2309> (date of access: 06.04.2022).
220. Flexible Learning. URL: <https://www.birmingham.ac.uk/schools/education/courses/flexible-learning.aspx> (date of access: 18.12.2021).
221. Friesen N. Report: Defining Blended Learning. 2012. URL: https://www.normfriesen.info/papers/Defining_Blended_Learning_NF.pdf (date of access: 27.09.2021).
222. Fullan M., Donnelly K. Alive in the Swamp Assessing Digital Innovations in Education. Nesta, 2013. 40 p. URL: https://media.nesta.org.uk/documents/alive_in_the_swamp.pdf (date of access: 23.11.2020).
223. Garrison D. R., Vaughan N. D. Blended learning in higher education: Framework, Principles, and Guidelines. GF Books, Inc. Hawthorne, CA, U.S.A., 2007. ISBN 10: 0787987700 / ISBN 13: 9780787987701
224. Garrison D. R., Kanuka H. Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *The internet and higher education*. 2004. No. 7(2). P. 95–105. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1096751604000156> (date of access: 04.04.2022).
225. Giesenbauer B., Müller-Christ G. University 4.0: Promoting the Transformation of Higher Education Institutions toward Sustainable Development. *Sustainability*. 2020. No. 12(8). P. 33–71. URL: <https://doi.org/10.3390/su12083371> (date of access: 07.11.2022).

226. Gobble MaryAnne M. Digital strategy and digital transformation. *Research-Technology Management*. 2018). No. 61.5. P. 66–71. URL: doi.org/10.1080/08956308.2018.1495969 (date of access: 11.04.2021).

227. Graham C. R., Woodfield W., Harrison J. B. A framework for institutional adoption and implementation of blended learning in higher education. *The Internet and Higher Education*. Blended Learning in Higher Education : Policy and Implementation Issues, 2013. No. 18. P. 4–14. URL: <https://doi.org/10.4018/978-1-60960-479-0.ch002> (date of access: 27.02.2020).

228. Hartley R. The impact of blended learning. 2017. URL: <https://edtechnology.co.uk/Article/the-impact-of-blended-learning> (date of access: 15.10.2021).

229. Health and physical education resources health and physical education resources. URL: <https://www.mountunion.edu/academics/library/health-and-physical-education-resources> (date of access: 10.09.2022).

230. Herrera-Pavo M. Á. Collaborative learning for virtual higher education. *Learning, culture and social interaction*. 2021. No. 28. P. 100437. URL: <https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2020.100437> (date of access: 27.09.2021).

231. Hilliard L. P., Stewart M. K. Time well spent: Creating a community of inquiry in blended first-year writing courses. *The Internet and Higher Education*. 2019. No. 41. P. 11–24. URL: <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2018.11.002> (date of access: 14.02.2021).

232. Howard A. The Ultimate Guide to Blended Learning Models. 2015. URL: <http://blog.wowzers.com/bid/309461/The-Ultimate-Guide-to-Blended-Learning-Models>. (date of access: 02.11.2021).

233. Ihr Herz schlägt für Sport, Fitness und Bewegung? Dann lernen Sie unsere praxisnahen Spezialisierungen im Studiengang Angewandte Sportwissenschaft kennen! *Europäische Sportakademie Land Brandenburg*. URL: https://www.esab-brandenburg.de/index.php/?id=595&gclid=CjwKCAjw5dqgBhBNEiwA7PryaAWAqQEiGa5JM234FFghzgfWQGQxUI0MCef52EE01JLU3MF7mwY2PBoCFzQQAvD_BwE (date of access: 03.01.2023).

234. Informationen zur Sportlehrerausbildung. URL: <https://www.km.bayern.de/lehrer/lehrrausbildung/sport.html> (date of access: 27.12.2023).

235. Jak zostać nauczycielem wychowania fizycznego? URL: <https://studia-online.pl/aktualnosci/jak-zostac-nauczycielem-wychowania-fizycznego/> (date of access: 16.07.2022).

236. Jossey-Bass Stein J., Graham C. R. Essentials for blended learning. Routledge. *New York & London Chronicle of Higher Education*. 2014. No. 48(28). P. 33–34.

237. Kaye T. Blended learning : how to integrate online and traditional learning [Matching item]. London ; Sterling, VA : Kogan Page, 2003. 148 p.

238. Kursziele & Methodik. URL: <https://www.sportsmanagement.uzh.ch/de/programm/ziele.html><https://www.sportsmanagement.uzh.ch/de/programm/ziele.html> (date of access: 11.08.2021).

239. Library services for distance and part time learners. University of Birmingham. URL: <https://intranet.birmingham.ac.uk/as/libraryservices/library/libraries-and-opening-hours/membership/distancelearners.aspx> (date of access: 07.09.2022).

240. Luzan P., Paschenko T., Vanina N., Kolisnyk N., Mosya I. Concept of standardization of professional education. *Humanities and Social Sciences in Europe: Achievements and Perspectives* : Conference: II International symposium. 2018. P. 18–25. DOI: [10.29013/II-Symposium-PP-2-18-25](https://doi.org/10.29013/II-Symposium-PP-2-18-25) (date of access: 09.09.2022).

241. MA Golf Management Blended Learning. URL: <https://www.ucmyerscough.ac.uk/courses/golf/ma-golf-management-blended-learning/> (date of access: 26.09.2022).

242. Müller C., Mildenberger T., Steingruber D. Learning effectiveness of a flexible learning study programme in a blended learning design: why are some courses more effective than others? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2023. 20 № 10. URL: <https://doi.org/10.1186/s41239-022-00379-x> (date of access: 17.03.2023).

243. Namyssova G., Tussupbekova G., Helmer J., Malone K., Afzal M., Jonbekova D. Challenges and benefits of blended learning in higher education. *International Journal of Technology in Education (IJTE)*. 2019. No. 2(1). P. 22–31.

244. Nayar B., Koul S. Blended learning in higher education: a transition to experiential classrooms. *International Journal of Educational Management*. 2020. No. 34(9). P. 1357–1374. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJEM-08-2019-0295/full/html> (date of access: 27.04.2021).

245. Neumeier P. A closer look at blended learning-parameters for designing a blended learning environment for language teaching and learning. *ReCALL*. 2005. No. 17(2). P. 163–178. URL: <https://doi.org/10.1017/S0958344005000224> (date of access: 21.09.2022).

246. Niaz S., Memon S., Khokhar S. Development of E-learning: A Historical Review with Global Perspective. *International Research Journal of Arts & Humanities (IRJAH)*. 2021. Vol. 49, no. 49. P. 135–148.

247. Nicholson P. A history of e-learning: Echoes of the pioneers. *Computers and education: E-learning, from theory to practice*. 2007. P. 1–11. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4020-4914-9_1. (date of access: 7.06.2020).

248. Norberg A., Dziuban C. D., Moskal P. D. A time-based blended learning model. *On the Horizon*. 2011. No. 19(3). P. 207–216. URL: <https://doi.org/10.1108/10748121111163913> (date of access: 27.09.2021).

249. Online learning. URL: <https://www.birmingham.ac.uk/study/online-learning/course-search> (date of access: 13.04.2022).

250. Online Program Delivery. Department of Educational Technology and Foundations. URL: <https://www.westga.edu/academics/education/etf/index.php> (date of access: 29.08.2022).

251. Online resources. URL: <https://www.bfh.ch/en/about-bfh/locations-facilities/libraries/fh-e-resources/> (date of access: 27.09.2021).

252. Osguthorpe R. T., Graham C. R. Blended learning environments, definitions and directions. *The Quarterly Review of Distance Education*. 2003. No. 4(3). P. 227–233.

253. Our Learning Environment. URL: <https://ussa.edu/student-admissions/learning-environment/> (date of access: 26.09.2022).

254. Outstanding Physical Education Lessons. URL: <https://www.classcentral.com/course/futurelearn-outstanding-physical-education-lessons-6131> (date of access: 11.08.2023).

255. Owston R., York D N. The nagging question when designing blended courses: Does the proportion of time devoted to online activities matter? *The Internet and Higher Education*. 2018. No. 36 (Supplement). P. 22–32. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2017.09.001> (date of access: 27.09.2020).

256. Participation «À la carte». URL: <https://www.unifr.ch/didactic/fr/formation/participation-a-la-carte/> (date of access: 11.06.2023).

257. Pegaz. Platformy. URL: <https://czn.uj.edu.pl/> (date of access: 14.04.2023).

258. Physical Education (X9C6). University of East London. URL: <https://www.find-postgraduate-teacher-training.service.gov.uk/course/E28/X9C6> (date of access: 07.05.2023).

259. Physical Education BA. URL: https://ua92.ac.uk/courses/physical-education-ba-hons/?gclid=Cj0KCQjwn9CgBhDjARIsAD15h0B-fzWYL13kJF7pW-jCf2BatzGaNGmMBAHTwM7eBemk85UvNmHYs4aAlZuEALw_wcB (date of access: 16.12.2022).

260. Physical Education Degree Programs. [Teacher Certification Degrees](https://www.teachercertificationdegrees.com/degrees/physical-education-degree/). URL: <https://www.teachercertificationdegrees.com/degrees/physical-education-degree/> (date of access: 27.09.2021).

261. Picciano A. G., Dziuban and Charles R. Graham (eds.) Blended Learning: Research Perspectives. 2013. Vol. 2. 376 p. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315880310>

262. Programs by College. URL: <https://catalog.georgiasouthern.edu/content.php?catoid=4&navoid=253#cph> (date of access: 11.06.2023).

263. Runner up: University of Central Lancashire. Project: the Digital Shift. URL: <https://www.theguardian.com/higher-education-network/2014/feb/27/runner-up-university-central-lancashire-distance-or-online-learning> (date of access: 25.05.2022).

264. Schwartzman R., Tuttle H. V. What can online course components teach about improving instruction and learning? *Journal of Instructional Psychology*. 2002. No. 29(3). P. 179–188. (date of access: 18.02.2022).

265. Secondary education teachers. Description. URL: <https://esco.ec.europa.eu/en/classification/occupation?uri=http://data.europa.eu/esco/isco/C2330> (date of access: 27.09.2021).

266. Selwyn Neil. Digital downsides: Exploring university students' negative engagements with digital technology. *Teaching in Higher Education*. 2016. No. 21.8. P. 1006–1021. URL: <https://doi.org/10.1080/13562517.2016.1213229> (date of access: 22.06.2021).

267. Setiawan A. Implementation of Islamic Education Study Program Learning Based on Blended Learning in the Industrial Era 4.0 at IAIN Samarinda. *Dinamika Ilmu*. 2019. No. 19(2). P. 305–321. URL: <https://doi.org/10.21093/di.v19i2.1781> (date of access: 16.1-.2022).

268. Spector J., Michael-de la Teja I. ERIC Clearinghouse on Information and Technology Syracuse NY. Competencies for Online Teaching. ERIC Digest. Competence, Competencies and Certification. N.Y., 1996. 123 p.

269. Sportlehrer/in. Ausbildungsberuf. URL: <https://web.arbeitsagentur.de/berufenet/beruf/9477> (date of access: 24.09.2022).

270. Strauss V. Three fears about blended learning. *The Washington Post*. 2012. 22 Sept. URL: http://www.washingtonpost.com/blogs/answer-sheet/post/three-fears-about-blended-learning/2012/09/22/56af57cc-035d-11e2-91e7-2962c74e7738_blog.html (date of access: 13.05.2020).

271. Students. URL: <https://www.uel.ac.uk/study/students> (date of access: 07.04.2023).

272. Studium. URL: https://www.sport.fau.de/studium/studiengaenge/lehramt/didaktikfach/#collapse_9 (date of access: 14.09.2022).

273. Tayebinik M., Puteh M. Blended Learning or E-learning? *International Magazine on Advances in Computer Science and Telecommunications* (IMACST). 2012. No. 3(1). P. 103–110. URL: <https://doi.org/10.48550/arXiv.1306.4085> (date of access: 17.06.2021).

274. Tayebinik M., Puteh M. Mobile Learning to Support Teaching English as a Second Language. *Journal of Education and Practice*. 2012. No. 3(7). P. 56–62.

275. Teacher Education. *Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Education*. 2009. P. 19–24. URL: https://www.unideusto.org/tuningeu/wp-content/uploads/2023/05/Education_brochure.pdf. (date of access: 18.10.2021).

276. Teaching professionals. Description. URL: <https://esco.ec.europa.eu/en/classification/occupation?uri=http%3A%2F%2Fdata.europa.eu%2Fesco%2Fisco%2FC233#overlayspin> (date of access: 27.09.2021).

277. Technical Advice. University of Birmingham Intranet. Academic Services Library Services. LRAT AV team. URL: <https://intranet.birmingham.ac.uk/as/libraryservices/lrat/technical-advice/advice.aspx> (date of access: 22.06.2022).

278. Technology Enhanced Active Learning (TEAL). URL: <https://uel.ac.uk/study/undergraduate/technology-enhanced-active-learning-teal> (date of access: 12.05.2022).

279. The role of universities in the Europe of knowledge. Communication from the Commission of 5 February 2003. The role of the universities in the Europe of knowledge [COM(2003) 58 final – Not published in the Official Journal]. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-role-of-universities-in-the-europe-of-knowledge.html> (date of access: 06.11.2020).

280. Torrissi-Steele G., Drew S. The literature landscape of blended learning in higher education: The need for better understanding of academic blended practice. *International journal for academic development*. 2013. No. 18(4). P. 371–383. URL: <https://doi.org/10.1080/1360144X.2013.786720> (date of access: 31.08.2022).

281. Train to Teach at Birmingham. URL: <http://surl.li/qdlbo> (date of access: 12.09.2022).

282. Tsujino K. An Outsider's Viewpoint of Germany's Teacher Education Reform: What Kind of Influence Was Brought by Teacher Education Standards? *Journal of the International Society for Teacher Education*. 2015. Vol. 19, no. 1. P. 85–96.

283. Tucker C. R., Wycoff, T., Green J. T., Jason T. Blended Learning in Action: A Practical Guide toward Sustainable Change. Thousand Oaks, California : Corwin, 2017. URL: <http://dx.doi.org/10.24059/olj.v23i2.1483> (date of access: 17.08.2021).

284. Urbaniec Jacek. Jagiellońskie kompendium e-edukacji. [E-mentor nr 1 \(13\) / 2006](https://www.e-mentor.edu.pl/arttykul/index/numer/13/id/258). URL: <https://www.e-mentor.edu.pl/arttykul/index/numer/13/id/258> (date of access: 18.04.2021).

285. Vade-mecum : Apprendre à distance https://www.unifr.ch/didactic/fr/assets/public/Ressources/vademecum_apprendreADistance_fr.pdf (date of access: 11.10.2021).

286. Watson J. Blended Learning: The Convergence of Online and Face-to-Face Education. Promising Practices in Online Learning. Illinois : ERIC, 2008. 18 p. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED509636> (date of access: 10.02.2021).

287. Wingard R. G. Classroom teaching in web-enhanced courses: A multi-institutional study. *EDUCAUSE Quarterly*. 2004. No. 1. P. 26–35.

288. World Declaration on Higher Education for the Twenty-First Century: Vision and Action. UN Documents Gathering a body of global agreements. URL: <http://www.un-documents.net/wdhe21c.htm> (date of access: 06.04.2022).

289. Wykłady. URL: <https://uniwersytetotwarty.ujk.edu.pl/uniwersytet-seniorow/wyklady/> (date of access: 18.09.2021).

290. Young J. R. «Hybrid» teaching seeks to end the divide between traditional and online instruction. *Chronicle of Higher Education*. 2002. No. 48(28). P. 33–34.

РОЗДІЛ 3. ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

3.1. Дидактичні особливості організації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання

Трансформаційні процеси, що відбуваються в соціально-економічній сфері, зумовили виникнення низки проблем у сучасній професійній освіті:

- 1) інформаційна перенасиченість соціокультурного та академічного простору;
- 2) невизначені та змінні умови навчання і майбутньої праці;
- 3) швидке старіння інформації і необхідність оновлення знань;
- 4) зміна когнітивних стратегій генерування та засвоєння знань, умінь і навичок. Означені проблеми змушують по-новому структурувати зміст освіти, принципи, форми, методи й засоби організації професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

На початку нового тисячоліття американський педагог М. Пренські зауважив: «Студентство радикально змінилося. Сьогоднішні здобувачі освіти вже не ті люди, для яких була розроблена наша освітня система» [197, с. 1]. Згідно з теорією поколінь дослідник у 2001 році ввів у науковий обіг терміни «цифрові аборигени» (Digital Native) та «цифрові мігранти» (Digital Immigrant), якими окреслив відмінності між поколінням дітей і молоді, що народилися в добу цифрових технологій (персональних пристроїв, мобільних телефонів, відеоігор тощо), та людей старшого віку, чий світогляд формувався в інших соціально-культурних умовах. На думку М. Пренські [197], цифрове покоління має унікальні особистісні й поведінкові характеристики. Зокрема сучасна молодь вирізняється креативністю, образно-емоційним мисленням, фрагментарно-кліповою пам'яттю, мережевими стратегіями комунікації, що формуються в результаті впливу прискореного темпу життя; надають перевагу командному,

спільному та структурованому навчанню, що є соціально значущими; використовують візуальні і кінестетичні підходи у сприйнятті й обробці інформації [197, с. 2].

Водночас науковці наголошують, що структура сучасного цифрового покоління є неоднорідною у частині поведінкових характеристик і залученості їх до використання інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема, М. Буллен (M. Bullen) зі співавторами на підставі емпіричного дослідження дійшли висновку, що студенти ЗВО використовують обмежений набір ІКТ, а їх застосування обумовлено трьома ключовими факторами: обізнаність, вартість і рівень технологічності [151].

Відтак погоджуємося з думкою науковця М. Росса (M. Ross). про те, що в історичній ретроспективі ще не було подібного сучасному періоду, коли система освіти мала б пристосовуватися до здобувачів з широким спектром технологічних навичок або їх відсутністю. Дослідник також наголошує, що так звані «цифрові аборигени» мають певні особливості, які необхідно враховувати у процесі їх навчання та професійної підготовки, оскільки ця категорія здобувачів освіти надає перевагу: швидкому отриманню інформації з різних джерел; мультимедійності контенту (краще сприймають зображення, звуки, відео, ніж текст); вільному доступу до відкритих джерел інформації; групової взаємодії в мережі; навчанню, яке є цікавим, корисним і активним; отриманню миттєвого задоволення та винагороди за прикладені зусилля [182, с. 4].

У психолого-педагогічній літературі зростає кількість досліджень, в яких узагальнено основні характеристики «цифрового покоління» та визначено такі його характеристики: активне використання цифрових пристроїв, перевага цифрового спілкування, сформованість нової віртуальної мови, зростання швидкості сприйняття інформації, зниження швидкості виконання логічних операцій і концентрації уваги, фрагментарність і поверховість, зміна структури й інтенсивності процесів пам'яті, відчуженість від батьків і педагогів, нечітка соціальна орієнтація, трансформація життєвих принципів і настанов, підвищений рівень тривожності, неадекватна самооцінка власних здібностей,

труднощі соціалізації [142; 181]. Дослідники Л. Пак (L. Pak) і Дж. Рой (J. Roy) неоднозначно оцінюють вплив цифрового простору на формування і навчання сучасної особистості. Наприклад, позитивні характеристики особистісного розвитку часто містять «цілісну» креативність, інноваційність, багатозадачність, мобільність, тоді як негативні характеристики відображають інформаційне перевантаження, віртуалізацію життя та залежність від соціальних мереж [193; 201].

У контексті вищезазначеного важливими для нашого дослідження є також результати наукових пошуків, які окреслюють цифровий розрив між поколінням сучасних здобувачів освіти – «цифрових аборигенів» і викладачів – «цифрових мігрантів», що орієнтовані на знаннєву концепцію освіти, вербальний стиль викладу навчального матеріалу, використання традиційних методів, форм і засобів навчання [151, с. 378]. Відповідно виявлено протиріччя між запитамі нового покоління здобувачів освіти на новітні дидактичні стратегії і технології професійної підготовки і можливостями сучасних ЗВО їх задовольнити.

Зауважимо, що вітчизняні науковці також характеризують сучасних здобувачів освіти як особливу численну соціально-демографічну групу, що вирізняється соціальною роллю і статусом і характеризується певними соціально-психологічними особливостями. Попри відмінності соціального походження і матеріальних можливостей, студентський колектив об'єднує, як правило, молодь, залучену до спільного виду діяльності (здобуття освіти і професійної кваліфікації), специфіка засвоєння знань у певній науковій галузі, накопичення спеціальних знань, умінь і навичок для конкретної професії), і в цьому сенсі утворює соціально-професійну групу, яка має спільність інтересів, специфічну субкультуру, що посилюється віковою однорідністю [51].

Послугуючись дослідженням М. Гриньової, студентство розглядаємо як динамічну, мобільну групу, склад якої не є постійним і оновлюється щороку; має багаторівневу структуру, що зумовлюється різними чинниками, зокрема: особливостями сімейного виховання, рівнем освіти та видами діяльності до

вступу, академічними досягненнями, світоглядом, способом життя, особистісними інтересами та професійною спрямованістю [16, с. 5].

Науковець Р. Чубук відзначає студентський вік (18–20 років) як етап входження до самостійної виробничої діяльності, як період найбільш активного оволодіння соціальними ролями, у тому числі, професійно-трудовою, а відтак особистісне становлення здобувачів вищої освіти зумовлюються процесами професіоналізації [126, с. 63]. Означену думку підтверджує науковиця О. Пташник-Сердюк, котра в якості домінант соціокультурної орієнтації сучасного студентства визначила здобуття якісної і престижної освіти як засобу досягнення успіху, фактора підвищення конкурентноспроможності, кар'єрного розвитку, зростання добробуту, соціального престижу [101, с. 112–113].

Утім, як зазначає Є. Коваль, з-поміж сучасного студентства можна виділити три основні групи залежно від їхньої навчальної мотивації та професійної орієнтації. Першу групу, що становить близько третини від загальної кількості здобувачів вищої освіти, становлять особи, орієнтовані на оволодіння майбутнього фаху: вони мають інтерес до обраної спеціальності та прагнення реалізувати себе у майбутній професійній діяльності. Друга група (близько чверті студентів) – це професійно орієнтовані студенти, які розглядають здобуття освіти як інструмент для подальшої кар'єри. До третьої групи (решта студентів) належать особи, котрі з різних причин не мають чітких професійних орієнтирів і є пасивними учасниками освітнього процесу. Отже, за рівнем умотивованості сучасне студентство також не є однорідною групою [58].

Водночас, досліджуючи особливості сучасних студентів в умовах оновлення вищої освіти, Є. Борніштейн зі співавторами, характеризують їх як специфічну соціально-демографічну групу з високим рівнем інноваційного потенціалу, що уможливорює сприйняття, продукування та впровадження ними нових ідей і практичної діяльності в системі ринкових відносин. Крім того, сучасні здобувачі вищої освіти мають риси, що відрізняють їх від попереднього покоління, а саме: вони легше адаптуються до змінних умов, є прагматичними, раціональними, прагнуть до самореалізації, прояву індивідуальності та

задоволення власних потреб [6]. У контексті нашого дослідження це означає, що становлення нової освітньої парадигми, оновлення професійних стандартів, розвиток новітніх форм, методів і засобів організації освітнього процесу є чинником і передумовою формування нових ціннісних орієнтацій, когнітивних стратегій, мотивів і потреб професійного становлення сучасних здобувачів освіти – майбутніх учителів фізичної культури. Інтеграція фізичного і цифрового простору в так званий «гібридний освітній простір», що по суті є змішаним освітнім середовищем, додає нових вимірів до сприйняття того, *яким чином* необхідно навчати сучасних здобувачів освіти.

У зв'язку з вищезазначеним виникає думка що існує соціальний запит студентства на швидкі й ефективні зміни системи вищої освіти, її оновлення в руслі цифрової трансформації, на реалізацію інноваційних моделей і технологій організації освітнього процесу, підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Інноваційні технології відіграють важливу роль у знятті бар'єрів змістовної та ефективної організації освітнього процесу, зв'язаних зі способом мислення та сприйняття інформації здобувачами вищої освіти. Активне впровадження змішаного навчання в ЗВО ставить на порядок денний проблеми оновлення професійної підготовки, змісту, форм, методів та організації освітнього процесу, структури академічних занять, засобів і умов забезпечення ефективної освітньої взаємодії між викладачем, здобувачами і освітнім контентом у гібридному (змішаному) освітньому середовищі.

Результати аналізу наукових джерел [46; 64; 74] засвідчують, що дидактична система вищої освіти містить такі базові складники, які утворюють цілісне педагогічне явище: мета (цілі) освіти, зміст освіти, суб'єкти освіти, методи, засоби й форми організації освітнього процесу як цілісного педагогічного явища. Водночас функціонування цих підсистем в умовах змішаного навчання має певні особливості, зумовлені використанням нетрадиційних стратегій та інструментів педагогічного впливу.

Змішане і традиційне очне (класичне) навчання мають значні розбіжності в методиці та інструментарії, а також у потребах та очікуваннях аудиторії. Так,

організація традиційного навчання є чітко регламентованим процесом (за часом, місцем, темпом). У традиційному середовищі основу якого становить класно-урочна (аудиторна, лекційно-семінарська) система, де визначеність часу, місця та видів діяльності забезпечує синхронність освітньої взаємодії, що в умовах трансформації системи освіти стає певною мірою обмежувальним чинником мобільності, гнучкості та варіативності освітнього процесу. Натомість визначальною рисою змішаного навчання є можливість уникнути такої регламентації за рахунок індивідуалізації освітнього процесу та педагогічної підтримки здобувачів освіти у досягненні *мети і результатів навчання* шляхом збагачення персонального освітнього середовища, розширення його меж для професійного становлення і неперервного розвитку.

Змішане навчання як відкрита організаційна система передбачає формування теоретичних знань і практичного досвіду фахівців шляхом певної комбінації традиційного навчання і навчання з використанням інноваційних технологій. Насамперед, такими інструментами є інформаційно-комунікаційні технології. Погоджуємося з думкою вітчизняного дослідника К. Бугайчука про те, що застосування цих технологій стало настільки природнім складником систем професійної підготовки у вищій школі, що сучасний освітній процес варто розуміти як «змішану модель» використання традиційних дидактичних технологій та інноваційних технічних засобів навчання [7]. Отже, можемо розглядати змішане навчання як інноваційне, що в науковій літературі потрактовується в якості протиставлення традиційному навчанню як реакцію системи освіти на зміну цілей освіти і трансформаційний перехід на більш високий ступінь розвитку [59].

З'ясовано (п. 2.1), що метою сучасної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури на нинішньому етапі є формування компетентного *фахівця* (перший рівень вищої освіти) та *професіонала* (другий рівень вищої освіти), здатного розв'язувати складні професійні завдання на творчому та інноваційному рівні у невизначених умовах (рис. 3.1) [107, с. 12; 108, с. 4].

Рис. 3.1. Мета (цілі) професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури

Реалізація мети здійснюється шляхом забезпечення досягнення здобувачами освіти результатів навчання та набуття компетентностей за певною освітньо-професійною програмою.

В умовах оновлення освітньої парадигми відповідно зазнає змін і зміст освіти майбутніх учителів фізичної культури: він постійно оновлюється відповідно до системних соціально-економічних зрушень, виникнення нових культурних феноменів, інноваційного поступу наукового знання та популярних сучасних медіа-явищ у молодіжному середовищі.

Змістове наповнення освітньої системи, що тривалий час було історично інертним, у добу цифровізації трансформується до запитів соціального замовлення держави, здобувачів, їхніх батьків, роботодавців, зумовлених необхідністю формування творчого й інноваційного, компетентного вчителя; адаптується і варіюється згідно з оновленим переліком компетентностей і кваліфікаційними вимогами до фахівця чи професіонала певного освітньо-кваліфікаційного рівня. Таким чином, змістове наповнення професійної

підготовки майбутніх учителів фізичної культури утримує баланс між сучасними викликами та історично сформованими традиціями.

Якщо традиційна дидактика формувалася упродовж кількох століть, то дидактика онлайн-навчання нині є актуальною сферою досліджень. Насамперед, дослідники наголошують, що класно-урочна (аудиторна) система організації освітнього процесу, на якій базується освітній процес сучасної вищої школи, не відповідає вимогам онлайн-навчання, оскільки передбачає різний характер взаємодії викладача зі здобувачами, здобувачів між собою, здобувачів з навчальним матеріалом.

Зокрема, як указують науковці К. Грехам (С. Graham) і Ч Дзюбан (С. Dziuban), навчання онлайн вимагає більшої мотивації та самоорганізації студентів, оскільки передбачає переважно технологічно опосередковану взаємодію «студент – контент», «студент – інтерфейс», тоді як традиційне аудиторне навчання визначає пріоритетним взаємодію на рівні «студент – викладач», «студент – студент» [169, с. 274].

Отже, у змішаному навчанні суб'єктами освітнього процесу стають викладач, здобувачі освіти та інформаційне освітнє середовище, що інтегрує різні рівні взаємодії здобувачів з викладачами, з іншими здобувачами, стейкхолдерами, змістом освітнього матеріалу, ресурсним забезпеченням та іншими відкритими середовищами організації освітньої взаємодії у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (рис. 3.2).

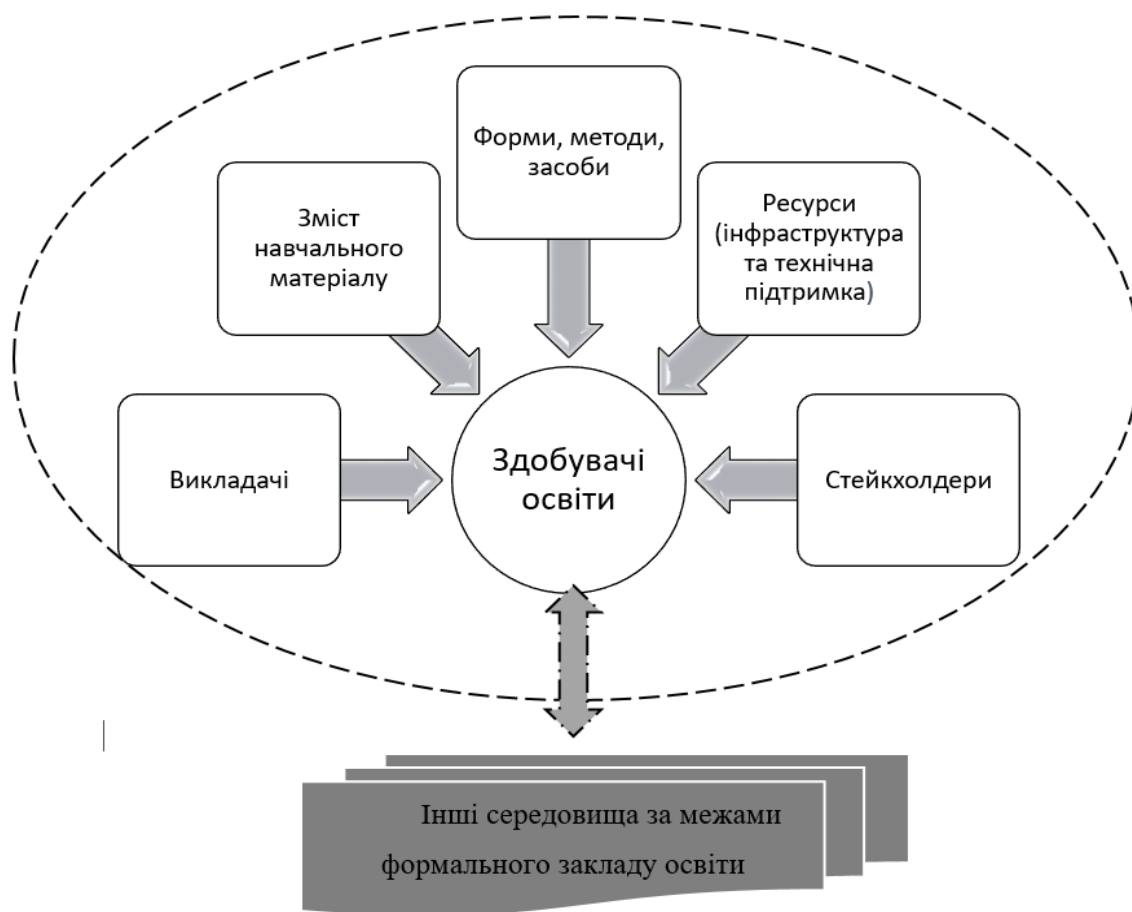

Рис. 3.2. Суб'єкти освітнього процесу у змішаному навчанні

Зміст навчального матеріалу (освітній контент) у традиційному навчанні передбачає формування певного обсягу знань і досвіду діяльності відповідно до особливостей майбутньої професії. Зазвичай структурується концентровано і стисло і представлений здебільшого в посібниках з друкованою основою (тексти лекцій, методичні рекомендації до виконання семінарських/лабораторних/практичних занять, самостійної роботи), матеріал розроблено для усередненого здобувача, а складність диференціюється від простого до складного з урахуванням логіки реалізації освітньої програми та специфіки дисципліни. У змішаному ж навчанні здобувач освіти може обирати матеріал і рівень складності, темп вивчення і тип ресурсів, які варіює викладач, з урахуванням індивідуальних інтересів, когнітивних стратегій, особистих цілей і технічних можливостей, що забезпечує гнучкість і передбачає певну адаптивність освітнього процесу. Це дозволяє задовольнити якісний перехід від концепції знаннєвого навчання до концепції випереджувального, особистісно

орієнтованого та компетентнісного навчання, спрямованого на ефективне здійснення випускником майбутньої професійної діяльності після завершення навчання. Погоджуємося з думкою науковців М. Клівленд-Іннес (M. Cleveland-Innes), Н. Осташевські (N. Ostashevski) та Д. Вілтон (D. Wilton), що також це забезпечує доступ до ширшого спектру режимів і методів навчання та розвитку досвіду і компетентностей здобувачів освіти, раціонального використання наявного розмаїття у віртуальному освітньо-інформаційному середовищі різних складників змісту освіти (фактів, понять, законів, теорії тощо), а також досвіду практичної діяльності [156].

Якісному засвоєнню змісту навчального матеріалу (контенту) та забезпеченню багаторівневої освітньої взаємодії в умовах змішаного навчання сприяє використання різних форм, методів, засобів навчання. У загальнопедагогічному значенні поняття «метод навчання» номінується як «спосіб взаємозв'язаної діяльності викладача і здобувача освіти» [54, с. 9], як педагогічний механізм, спрямований на ефективне засвоєння знань, формування умінь і навичок, професійного та інтелектуального розвитку майбутніх фахівців. Отже, метод навчання ми розуміємо як дидактичну категорію, що узагальнює систему норм взаємодії суб'єктів освітнього процесу, в ході якої здійснюється організація і регулювання пізнавальної діяльності, забезпечується організація, стимулювання, контроль і оцінювання діяльності здобувачів освіти (сприйняття, розуміння, засвоєння й застосування змісту освітніх компонентів, саморефлексія) з метою досягнення ними мети й результатів навчання.

Як правило, формат змішаного навчання передбачає інтеграцію двох груп методів: загальнодидактичних (традиційних) і комп'ютерно-орієнтованих (із використанням інформаційно-комунікаційних технологій).

Узагальнення наукової літератури дозволяє охарактеризувати найбільш ефективні групи методів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

I. За джерелом передачі змісту знань:

а) словесні – під час традиційних аудиторних занять найчастіше використовуються лекції, інструктажі, дискусії, команди, диспути, бесіди, пояснення, розповіді, робота з підручниками з поліграфічною основою; у змішаному середовищі до таких відносимо: відеоконференції; коментування документів, онлайн-семінари в режимі реального часу, дискусії, чат-заняття (у тому числі в месенджерах), роботу з електронними або аудіо- посібниками, довідниками, відкритими гіпер-текстами (освітні платформи, блоги, сайти), репозитаріями бібліотек, глосаріями хештегів тощо;

б) наочні (візуальні) – безпосередня візуалізація інформації викладачем, що передбачає використання інформаційно-рецептивного методу, методу демонстраційних прикладів, (демонстрація інструментів і обладнання та особливостей їх використання, показ техніки рухових дій), показ, спостереження, ілюстрація, самостійне спостереження тощо) та використання мультимедійних технологій як візуалізації навчальних об'єктів (демонстрація робочого столу, перегляд відеолекцій, презентацій, навчального відео, онлайн-трансляцій спортивних подій, скрінкастів, стрімінгів, відвідування віртуальних турів, використання статичної та динамічної інфографіки (блок-схеми, плакати, таблиці, макети) 3D-моделювання тощо;

в) практичні – формування та вдосконалення у майбутніх учителів фізичної культури практичних навичок професійної діяльності за фахом: під час проведення аудиторних очних занять – вправляння (метод вправ: навчально-тренувальні, імітаційні вправи, виконання завдання на обладнанні), ігровий метод – рухливі та спортивні ігри; змагальний метод – участь у спортивних змаганнях; у процесі комп'ютерно-опосередкованої взаємодії: інформаційний, алгоритмічний, метод гейміфікації: флеш-ігри різного дидактичного призначення, екзергейми тощо).

II. За способами організації діяльності здобувачів освіти:

г) *проблемні методи*, які сприяють більш осмисленому засвоєнню знань і актуалізують пізнавальну активність здобувачів освіти, використовуються для розвитку креативних здібностей, кращих результатів оволодіння практичними

навичками майбутніми вчителями фізичної культури. У традиційному навчанні «віч-на-віч» їх використання передбачає використання проблемно-пошукового, дослідницького, евристичного методів, методу проєктів, методу кейсів, моделювання, пошуку інформації, узагальнення навчальних матеріалів, індивідуальне та групове проєктування (наприклад, створення ментальних карт), розв'язання проблемних ситуацій, лабораторні дослідження) тощо. Зазначені методи цілком корелюються з методами онлайн-дидактики: проблемним, інформаційно-рецептивним, проблемно-пошуковими, проєктними (пошук інформації за допомогою спеціальних систем, виконання завдань веб-квестів, спільна робота над проєктами в онлайн-середовищах, розв'язування та/або створення віртуальних симуляційних завдань. спільна розробка контенту тощо);

д) *методи контролю й самоконтролю навчальних досягнень* передбачають проведення поточного, проміжного й підсумкового контролю та контролю рівня досягнення результатів навчання, встановлених освітньо-професійною програмою, а також уміння передбачати й контролювати (рефлексувати) результати власної діяльності. У традиційному навчанні це такі методи, як усні та письмові опитування, тести, аналіз виконання практичних завдань, результатів наукових досліджень, спостереження, заліки, екзамени тощо. Змішане навчання дає змогу вдосконалити цей процес на основі використання апаратних методів, методів програмного та інтерактивного навчання (завдання з елементами оцінювання, відеоспостереження, онлайн-опитування, вікторини, автоматизовані тестові системи, peer-to-peer оцінювання, рецензування робіт інших студентів тощо) та надати автоматизований зворотній зв'язок за результатами.

е) *методи самоосвіти* є важливими у змішаному навчанні, оскільки їх використання забезпечує розвиток у здобувачів умінь формування індивідуальної освітньої траєкторії, розвитку осмисленого й відповідального ставлення до процесу саморозвитку, самовдосконалення та навчання впродовж життя. До таких належать методи контекстного навчання, колективної взаємодії, співпраці, взаємонавчання, що в очному форматі реалізуються через вивчення

додаткової навчальної літератури, конспектування джерел, самостійних занять фізичними вправами, вивчення передового педагогічного досвіду, участь у майстер-класах тощо, а в комп'ютерно-орієнтованому – створення електронних портфоліо, ментальних карт, спільних онлайн-дошок, щоденників самоконтролю, участь та обмін досвідом у професійних онлайн-спільнотах, челенджах, проходження онлайн-курсів, тренінгів, неформальна освіта тощо).

Погоджуємося з думкою вітчизняної дослідниці О. Складарової про те, що важливими умовами застосування методів змішаного навчання в освітньому процесі вищої школи можна вважати: доречне поєднання традиційної, дистанційної та електронної форм навчання; вільний доступ кожного здобувача до інформаційного і програмного забезпечення; ретельний добір викладачем комп'ютерно-орієнтованих методів і навчання й використання інтерактивних дидактичних електронних засобів; залучення слухачів до проблемно-дослідницької діяльності; забезпечення в освітньому процесі повної або часткової автономної роботи студентів в інформаційно-освітньому середовищі [104].

Зауважимо, що на рівні навчальних дисциплін при викладанні конкретних курсів або тем традиційні та онлайн методи навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури можуть реалізовуватися в якості дидактичних прийомів, кожен з яких забезпечує досягнення конкретної дидактичної мети за допомогою різних засобів, якими реалізується суб'єктно-діяльнісний підхід до навчання. Водночас, як засвідчує наш практичний досвід, в процесі «змішування» будь-який методичний прийом або засіб завжди виступатиме складником одного або кількох загальнодидактичних чи комп'ютерно-орієнтованих методів навчання.

У традиційному навчанні освітня траєкторія здобувача визначається на рівні ЗВО (у процесі здобуття освіти за певним стандартом і освітньо-професійною програмою) та викладачем (у процесі вивчення певного освітнього компонента за фіксованим розкладом). У змішаному навчанні завдяки множинності освітніх контекстів інформаційного середовища з'являється

можливість реалізувати індивідуальні освітні траєкторії – персональні освітні маршрути кожного здобувача освіти, сформовані за його участю з урахуванням особистих потреб і професійних цілей. Також традиційна система освіти спрямована на розвиток самостійної навчальної діяльності здобувача як додаткового вміння, тоді як у змішаному навчанні здатність майбутніх учителів фізичної культури до самоорганізації діяльності розглядається нами в якості фундаментальної навички.

У традиційному освітньому процесі здобуття знань відбувається на основі їх передачі від викладача до здобувача, а в змішаному навчанні знання конструюються здобувачами освіти на основі спільної діяльності (здобувач – здобувач) та/або індивідуальної інтеріоризації (здобувач – освітній контент) за консультативної підтримки викладача. Таку інтеракцію забезпечує можливість використання широкого спектра дидактичних засобів. Це також стосується і контролю рівня засвоєння знань та оцінки результатів навчання, що в традиційному навчанні переважно здійснюється викладачем, хоча може передбачати використання механізмів взаємооцінювання здобувачів, тоді як у змішаному навчанні ці стратегії збагачуються можливістю само- та автоматизованого оцінювання. Ми переконані, що дидактичні засоби підтримки освітнього процесу і професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури є одним із найважливіших інструментів забезпечення якості освіти у роботі викладачів.

Сучасні дидакти розглядають засоби навчання в якості матеріальних і матеріалізованих об'єктів (предметів), використання яких забезпечує досягнення цілей освітнього процесу [86, с. 170]. Існує кілька таксономій їх класифікації, однак упорядкування в сучасній дидактиці переважно здійснюється відповідно до складників освітнього процесу та характеру навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу:

1) засоби теоретичної підготовки (збір, упорядкування, систематизація, збереження інформації для передачі – здобуття знань);

2) засоби практичної підготовки, спрямовані на формування та відпрацювання навичок практичного застосування теоретичних знань;

3) засоби контролю рівня засвоєння матеріалу та результатів навчання, що, у свою чергу, за формою подання можуть бути наочними, звуковими, комбінованими [13; 118; 122].

Вітчизняні дослідники В. Дем'яненко зі співавторами здійснили класифікацію програмних засобів навчання, поділивши їх на три групи залежно від виду навчальної діяльності: вивчення нового матеріалу (довідкові, моделюючі, практикуми); закріплення вивченого матеріалу (навчальні, демонстраційні); контролю знань (оцінювальні) [43, с. 45].

Дослідниця Ю. Лобода доповнює перелік методів електронного навчання допоміжними і комплексними засобами [71].

У традиційному навчанні історично склалася така класифікація засобів організації освітнього процесу: друковані підручники, зошити, додаткова література, довідники, атласи, схеми, таблиці, плакати, лабораторні пристрої, спортивне обладнання та інвентар тощо.

У змішаному навчанні до цього широкого переліку додаються засоби електронного навчання, що базуються на використанні інформаційно-комунікаційних технологій і програмного забезпечення. На основі проведеного аналізу наукової літератури до них відносимо: електронні освітні ресурси (навчально-методичні комплекси, електронні підручники, мультимедійні робочі аркуші); електронні засоби навчального призначення практичного спрямування (віртуальні лабораторії, тренажери-симулятори); програмні засоби для імітаційного моделювання (3D-моделі, екзергейми, безконтактні сенсорні системи, фітнес-трекери, засоби віртуальної реальності, штучний інтелект тощо); інформаційно-пошукові довідкові системи (бази даних, вікі, онлайн-словники, гіпертекстові і гіпермедіа засоби, які містять ієрархічну побудову матеріалу), автоматизовані дидактичні системи (комп'ютерні програми навчального призначення, електронні навчальні курси (віртуальні класи), що часто містять додаткові ресурси (посібники, таблиці, глосарій із ключовими

термінами та/або посилання на веб-ресурси тощо); експертні та інтелектуальні навчальні системи (автоматизовані системи перевірки письмових робіт, відеоспостереження під час складання іспитів тощо, доповнена та віртуальна реальність); хмарні системи управління навчанням (Moodle, Canva, Microsoft Office 365, Google Workspace тощо); відкриті освітні онлайн-курси та платформи дистанційної освіти; соціальні сервіси для комунікації та колективної взаємодії (Instagram, Facebook, Twitter, YouTube, Tik-Tok та ін.), комп'ютерні системи та хмарні сервіси контролю знань, засоби підтримки продуктивності (мобільні телефони, принтери, інтерактивні дошки, фітнес-трекери, онлайн-тести тощо). Їх варіювання може відбуватися на різних рівнях і за різних умов: за глибиною подачі навчального матеріалу; за методикою (наприклад, з урахуванням попередньо здобутих знань); за характером освітньої діяльності (наприклад, ознайомлення з новим теоретичним матеріалом або контроль техніки виконання вправ); за технологією упорядкування навчального контенту (текстового чи аудіовізуального); за способами досягнення навчальної мети (освітні, розвивальні, формувальні, мотиваційні, контрольні), що забезпечує профільність інформації, а також різні траєкторії для здобувачів різних спеціальностей чи освітніх рівнів.

Вітчизняний науковець О. Спірін справедливо зазначає, що використання електронних дидактичних засобів має певні особливості, важливі для ефективної організації професійної підготовки фахівців в умовах ЗВО: невичерпність, швидкість використання, економічність, екологічність, значний термін зберігання за надзвичайних витрат тощо. Погоджуємося з його думкою про те, що сучасні засоби обробки даних і освітньої інтеракції є основою нових інформаційно-комунікаційних технологій, які визначають зміст, масштаби та темпи розвитку інших технологій і функціонування інформаційних освітніх середовищ [106, с. 14].

Забезпечення форм навчання у традиційному та електронному (онлайн) навчанні також має відмінності. Зауважимо, що вітчизняні дослідники І. Ліпичевська і О. Малихін з позицій дидактики розглядають форму як

відображення зовнішньої сторони організованої взаємозв'язаної діяльності викладача і студентів, що спрямована на розв'язання навчальних завдань. Науковці виокремлюють такі форми в ЗВО: організації діяльності здобувачів освіти (зокрема: індивідуальна, групова та колективна); організації навчання (лекції, семінари та практичні заняття); організації освітнього процесу, які узагальнено характеризують діяльність закладів освіти та освітній процес (змішана, гібридна, гібридно-гнучка форми навчання тощо) [73].

У традиційному освітньому процесі переважають колективна і фронтальна форми його організації, де шляхом диференціації проводиться робота з групами здобувачів різного рівня успішності в умовах кредитно-модульної системи та аудиторного навчання. Натомість у змішаному навчанні при збереженні колективної та групової форм акцент зміщується на індивідуальну роботу з кожним здобувачем освіти з урахуванням його інтересів, нахилів і здібностей, що підтримується і поза розкладом навчальних занять. Збагаченню форм організації освітнього процесу сприяє активне використання у змішаному навчанні синхронної та асинхронної взаємодії в ресурсно-збагачених електронних середовищах.

Результати узагальненого аналізу наукових джерел [179; 206; 209] дозволили виокремити такі *форми організації навчальних занять* з професійної підготовки в умовах змішаного навчання в ЗВО:

1) традиційні: лекції, семінари, практичні, лабораторні заняття, індивідуальні консультації, навчальні та виробничі практики, домашня навчальна (самостійна) робота, проміжний і підсумковий контроль;

2) дистанційні: відеолекції, веб-конференції на основі відео- або чат-зв'язку, вебінари, віртуальні лабораторії, тьюторіали, віртуальні консультації, гостьовий лекторій, самопідготовка, онлайн-тестування, опитування в реальному часі з використанням засобів відеозв'язку, форуми.

Інноваційні форми, методи та засоби навчання, що використовуються в змішаному освітньому середовищі, розглядаються сучасними дидактами як «передові технології навчання» (*advanced-learning-technologies*), оскільки їх

використання базується на застосуванні новітніх наукових досягнень і спрямоване на покращення якості освіти та процесу професійної підготовки фахівців. Погоджуємося з думкою зарубіжних дослідників В. Елвен (V. Aleven), С. Бал (C. Beal) та А. Грессер (A. Graesser) про те, що саме передові освітні технології забезпечують взаєморозвиток суб'єктів освітнього процесу і водночас корелюються з реальними професійними завданнями і результатами навчання за освітньою програмою [135].

Водночас науковці Д. Гаррісон (D. Garrison) і Н. Вог (N. Vaughan) підкреслюють, що в змішаному навчанні «освітній дизайн ґрунтується на фактичних даних і органічних потребах конкретного контексту» [165, с. 24]. Це свідчить про те, що змішане викладання і змішане навчання майбутніх учителів фізичної культури, насамперед, має враховувати вимоги до змісту освіти (сукупності теоретичних положень, теорій, концепцій), а дидактичний інструментарій – бути орієнтований на формування професійного досвіду (умінь та навичок практичного застосування професійнозначущих знань).

Як ми зазначали (п. 1.4, 2.3), професійна підготовка майбутніх фахівців спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) має певні особливості порівняно з педагогами інших спеціальностей, оскільки провідна діяльність учителя фізичної культури містить практичний, руховий компонент і передбачає сформованість психомоторних якостей, а також навички володіння методикою їх формування в учнівської молоді. Зважаючи на це, зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури містить блок не просто професійно орієнтованих, а спеціалізованих освітніх компонентів, опанування яких передбачає неперервне практичне відпрацювання рухових умінь і навичок, удосконалення фізичних якостей, безпосереднє опанування методики і технологій інтегрального розвитку людини, вивчення техніки і тактики видів спорту. Це зумовлює певні особливості щодо вибору дидактичних інструментів професійної підготовки в умовах змішаного навчання і вимагає розроблення інноваційних стратегій побудови освітнього процесу в умовах цифрової трансформації, адже організація змішаного навчання не є одномоментним

процесом, а відтак потребує певної спеціальної підготовки здобувачів освіти як у когнітивному, так і в процесуальному аспектах. Як засвідчує практичний досвід, це зумовлено різним рівнем сформованості пізнавальних і соціальних навичок, освітніх цілей і професійних інтересів майбутніх учителів фізичної культури. Отже, для визначення особливостей професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання необхідно з'ясувати сучасні вимоги до організації освітнього процесу у ЗВО та узагальнити характеристику змішаного освітнього середовища.

Під змішаним освітнім середовищем (тобто освітнім простором змішаного навчання, який поєднує кілька складників) ми розуміємо багаторівневу систему та умови її функціонування, що визначають квазіпрофесійний, академічно-професійний, особистісно-професійний розвиток і самовдосконалення здобувачів освіти засобами програмно-методичних, інформаційно-комунікаційних і комп'ютерно-орієнтованих технологій. Це визначення охоплює різні аспекти, що зв'язані з провідними теоріями онлайн-дидактики, які часто використовуються при створенні освітніх середовищ – біхевіоризм, когнітивізм, конструктивізм і коннективізм. Усі вони визначають навчання як тривалий процес розвитку особистості (когнітивного, емоційного, фізіологічного), що еволюціонує в результаті набуття досвіду та взаємодії з новими сенсами або з іншими людьми. Відповідно до концепції коннективізму, яка стає домінуючою в епоху цифрових технологій, навчання розглядається як взаємодія, у процесі якої люди і спільноти обмінюються ідеями і вдосконалюються, взаємозбагачуються завдяки такому обміну.

З огляду на вищезазначене, при з'ясуванні дидактичних особливостей організації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання першим фокусом дослідження має бути *врахування індивідуальних особливостей контингенту здобувачів вищої освіти* різних рівнів вищої освіти та специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності, що визначають добір і структурування змісту освіти та урахування закономірностей навчання в контексті особистісного розвитку студентства, професійних

стандартів і кваліфікаційних вимог, запитів ринку праці щодо фахівців конкретної спеціальності. Так, в умовах неперервної освіти мета професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури визначається соціальним запитом на конкурентноспроможного, професійно компетентного і творчого (ініціативного, креативного, мобільного) фахівця шляхом створення сприятливих умов для свідомого професійного самовизначення, професійно-особистісного становлення в системі багаторівневої професійної підготовки на всіх етапах здобуття освіти і подальшої трудової діяльності. Оскільки навчальна взаємодія відбувається у закладі вищої освіти з особами, що здійснили професійне самовизначення, тобто обрали конкретну спеціальність, важливо ураховувати особливості і відмінності організації освітнього процесу під час первинної професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації. Так, якщо контингент здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти переважно становлять випускники шкіл, професійний розвиток яких відбувається впродовж чотирирічного терміну навчання в ЗВО, то групу здобувачів другого (магістерського) рівня частіше утворюють особи зрілого віку, які потребують удосконалення попередньо набутих знань, умінь і навичок на базі змісту первинної освіти для здійснення професійної діяльності на якісно новому функціональному рівні. Отже, організація змішаного навчання зі студентами бакалаврату та магістратури має певні відмінності.

Зокрема, як свідчать дані психолого-педагогічних досліджень, студенти молодших курсів мають значні труднощі в організації самостійної, насамперед, позааудиторної роботи, що в умовах скорочення аудиторного навантаження стає переважною формою здобуття знань. Зокрема, позааудиторна самостійна робота є проблемною для 37% майбутніх учителів фізичної культури, а 60% взагалі негативно ставляться до неї. З-поміж причин, що заважають здобувачам освіти ефективно та якісно засвоювати знання, науковці відносять нечіткі алгоритми виконання завдань, високу вимогливість викладачів щодо їх оцінювання, зavelикий обсяг інформації та невміння її систематизувати, недостатньо сформовані навички тайм-менеджменту та неорганізованість [5, с. 94].

Додамо до цього скорочення аудиторного навантаження, швидкий перехід від вивчення однієї дисципліни до іншої, що може призводити до виникнення комплексного нерозуміння предметної галузі здобувачем освіти, бар'єрів у сприйнятті складного матеріалу та неякісного його засвоєння [33]. Відтак організація змішаного навчання для здобувачів молодших курсів потребує забезпечення періоду адаптації до вимог нового інформаційного освітнього середовища, формування навичок і мотивів навчальної діяльності і професійного розвитку в такому середовищі. На нашу думку, для цього мають бути забезпечені такі умови:

- 1) інтегрований і послідовний зміст освітніх компонентів;
- 2) систематичне включення з поступовим збільшенням електронної частки елементів змішаного навчання у процес професійної підготовки з метою поетапного формування розумових і рухових дій;
- 3) мікропорційне варіативне структурування навчального матеріалу з оптимальним рівнем складності;
- 4) диференційоване закріплення знань на основі узагальнень різних контекстів;
- 5) розгорнутий зворотній зв'язок з обґрунтуванням відповідей і поясненням помилок;
- б) персоналізація запланованих результатів навчання з урахуванням перспектив здобувачів освіти та потреб сучасного ринку праці.

Український науковець Ю. Курнишев зазначає, що потужним мотиваційним чинником розвитку та саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури є успішність формування їхньої спортивної та педагогічної майстерності, що виражається у здатності конструктивно перебудовувати способи діяльності у невизначених умовах [65, с. 10].

Ураховуючи вищезазначене, на нашу думку, професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання має базуватися на моделі підвищення мотивації в розподілених середовищах ARCS, запропонованій американськими науковцями Дж. Келлером (J. Keller) і

К. Лі (K. Li). На думку вчених, передовсім необхідно привернути і утримувати увагу здобувачів освіти (*Attention*), актуалізувати зміст навчання і професійного вдосконалення (*Relevance*), підтримати впевненість у власних силах (*Confidence*) і в такий спосіб досягти задоволення процесом навчання (*Satisfaction*). Означена концепція, що відображає систематичний процес, який можна поділити на чотири етапи: обґрунтування, проектування, розробка та оцінка, ґрунтується насамперед, на теорії когнітивної поведінки, що пропонує педагогічну регуляцію поведінки майбутніх учителів фізичної культури в інформаційному освітньому середовищі на основі вироблення й підкріплення позитивного ставлення до процесу й досвіду здобуття знань, що сприяє підвищенню пізнавальної активності та розвитку когнітивних стратегій [176; 182].

Наш практичний досвід свідчить, що підвищити академічну мотивацію і сконцентрувати увагу здобувачів освіти у змішаному навчанні допомагають: інтерактивні матеріали (електронні підручники, навчальне відео, мультимедійні презентації, інтерактивні ігри, проблемні завдання, формувальне оцінювання); доступність і зрозумілість освітніх матеріалів; наявність чітких методичних інструкцій щодо виконання завдань і користування електронними сервісами й засобами навчання; доброзичливий стиль спілкування з урахуванням потреб і особливостей аудиторії.

Водночас зміст навчального курсу повинен мати практичне значення для студентів, чому сприяє постановка на початку навчання чітких навчальних цілей; використання реальних прикладів, практичних кейсів; забезпечення стійкого взаємозв'язку між змістом матеріалу, що засвоюється, з майбутньою професійною діяльністю; демонстрування прикладів взаємозалежності між академічною успішністю і подальшим професійним розвитком. Майбутнім учителям фізичної культури також важливо знати критерії оцінювання і рівень вимог у курсі, щоб зрозуміти, наскільки вони просунулися у процесі вивчення дисципліни, яких цілей їм удалося досягти, які завдання професійного розвитку досягнуто, які навички сформовано, на чому потрібно зосередитися більш ґрунтовно. З цієї причини важливо, щоб здобувачі визначали свій

індивідуальний темп і спосіб обробки контенту, стратегії засвоєння матеріалу, і мали можливість відстежувати свій прогрес не лише в аудиторії, а й в електронному (цифровому, хмарному, програмному тощо) освітньому середовищі. У свою чергу, можливість самоконтролю й саморефлексії сприяє формуванню відповідальності здобувачів освіти за результати навчання, а педагогічний супровід надає їм упевненості у власних силах і можливостях досягти поставлених освітніх цілей. У сукупності вищезазначене забезпечує майбутнім учителям фізичної культури ситуацію успіху та задоволення від освітнього процесу, сприяє підвищенню його якості.

У роботі зі здобувачами освіти старших курсів і магістрантами важливо враховувати ситуативні (або системні) потреби їх балансування між роботою і навчанням, а також специфіку становлення особистості здобувачів дорослого віку з урахуванням положень андрагогіки та хьютагогіки, що розглядають здобувачів освіти в якості основних агентів свого навчання та усвідомлення самоефективності у контексті ключових аспектів теорії самовизначення впродовж життя [153]. Дослідження науковців свідчать, що здобувачі освіти зрілого віку цінують можливість вибору варіантів завдань, їх диференційованість і різноманітність, самоврядність, групову взаємодію, а також комфортність навчання [140; 145]. Отже, проєктування змішаного навчання має базуватися на гуманістичних засадах і передбачати й підтримувати самостійність здобувачів освіти, враховувати їхні індивідуальні особливості та здібності, інтереси, формувати знання, навички, ставлення та цінності, необхідні для досягнення успіху в особистісно-професійній сфері, надихати й підтримувати навчання і професійний розвиток.

Дослідниця О. Пашко запропонувала педагогічні умови, що, на нашу думку, можуть бути застосовані у змішаному навчанні здобувачів освіти старших курсів: 1) релевантність вимог освітньої програми освітнім потребам учасників освітнього процесу; 2) індивідуальний темп навчання з урахуванням наявного практичного досвіду здобувачів освіти; 3) партнерський простір замість директивних настанов; 4) підтримка ефективної культури педагогічної

взаємодії [84, с. 29]. Додамо до цього практикоорієнтованість і професійну спрямованість освітнього процесу, опір на самостійність і відповідальність здобувачів освіти за навчання та досягнення запланованих (передбачених освітньою програмою) результатів.

Таким чином, змішане навчання *передбачає кардинальну зміну ролей викладача і студента* і стає студентоцентрованим. У такому сенсі змішане навчання є стратегією персональної підтримки студента у визначенні навчальних цілей та найбільш ефективних способів їх досягнення з урахуванням освітніх потреб, інтересів, пізнавальних стилів. Це означає, що викладач із транслятора знань перетворюється на фаліститатора та координатора освітнього процесу, а студент стає активним учасником навчання, суб'єктом самоосвіти, саморозвитку, саморефлексії.

Отже, результативність змішаного навчання значною мірою потребує готовності суб'єктів освітнього процесу до його реалізації. З боку *здобувачів освіти* це передбачає сформованість навичок самостійно планувати свою пізнавальну діяльність (обирати час, визначати темп засвоєння матеріалу, використовувати й добирати відповідні інформаційні ресурси), брати на себе відповідальність за результати навчання, підтримувати активну взаємодію, а від викладачів – забезпечити організаційні, технологічні, дидактичні можливості досягнення таких результатів навчання у змішаному освітньому середовищі шляхом дотримання етапності розвитку мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти; обґрунтування цілей і завдань професійної підготовки (на рівнях теми, курсу чи освітньої програми); добору відповідного контенту, форм, методів, засобів освітньої взаємодії та контролю процесу і результатів навчання.

Другим об'єктивом для аналізу є узагальнення базових умов *компетентісно зорієнтованого навчання* у закладах вищої освіти, адже професійне навчання здобувачів освіти – це процес цілеспрямованого формування спеціальних знань, розвитку необхідних умінь і навичок, які дають змогу максимально ефективно виконувати функціональні обов'язки, створювати нові види знань у сфері професійної діяльності. Для того, щоб змішане навчання

відповідало цій умові і було компетентнісно зорієнтованим, важливо здійснити перехід від знаннєвої до діяльнісної стратегії навчання, що передбачає зміщення акцентів з нагромадження знань та інформації на формування навичок її самостійного практичного використання.

За словами Ю. Танасійчук, професійна підготовка майбутнього вчителя фізичної культури є складною багаторівневою і багатокomпонентною системою, що спрямована на здобуття й розвиток достатнього для продуктивної професійної діяльності рівня компетентності у процесі навчання і в подальшій практичній діяльності [112]. З вищезазначеного логічним є висновок, що основним критерієм професійної підготовки є здатність майбутнього вчителя фізичної культури ефективно здійснювати діяльність за фахом відповідно до кваліфікаційних вимог. Отже, в умовах змішаного навчання необхідно враховувати механізми, за допомогою яких традиційне й електронне навчання можуть бути ефективно інтегровані з метою оптимального розвитку окреслених нами трансверсальних (загальних), і фахових (базових і профільних) компетентностей здобувачів освіти.

Оскільки в діяльності майбутнього вчителя фізичної культури переважає руховий компонент, що передбачає володіння технікою широкого спектра рухових дій і знаннями методики їх формування в учнів в урочній і позаурочній фізкультурно-оздоровчій і спортивно-масовій діяльності), на нашу думку, з цією метою електронний (онлайн) компонент доцільно використовувати в якості допоміжної стратегії під час опрацювання теоретичного матеріалу на таких рівнях мислення (за таксономією Б. Блума), як «запам'ятовування», «розуміння інформації», «аналіз», «синтез» (аудиторна та позааудиторна самостійна робота з електронними посібниками, інтернет-ресурсами; самостійне вивчення окремих тем чи розділів курсу), тоді як під час відпрацювання практичних навичок, де засвоєння матеріалу передбачається на рівнях «застосування», «синтезу» та «створення / оцінювання» (самостійна пізнавальна діяльність під час аудиторних занять; практична чи лабораторна робота під керівництвом викладача) в якості основної стратегії навчання.

Сучасні дослідження (П. Джордж (P. George), Н. Папахрісту (N. Papachristou) [166]; Дж. Руез (J. Ruiz), М. Мінзер (J. Mintzer), Н. Лейпциг (R. Leipzig) [202] та ін.) засвідчили, що в процесі теоретичної підготовки електронне (онлайн) навчання є рівноцінним традиційному з погляду набуття знань і компетентностей. Роль викладача в цьому разі полягає в організації освітньо-інформаційних кластерів, взаємодія з якими допомагає здобувачам освіти конструювати персоніфіковану систему особистісно і професійно значущих знань, умінь і навичок. Це досягається шляхом забезпечення здобувачам можливостей: створювати, винаходити, досліджувати нові способи використання знань або навичок як у навчальній аудиторії, так і за її межами; публічно (у тому числі і під час практик) демонструвати знання, вміння й навички та усвідомлювати їх значення для здійснення майбутньої професійної діяльності. Попередньо важливо сформувати у студентів навички практичної роботи з електронним контентом і сервісами, а для цього необхідно спочатку використовувати електронні ресурси в якості предмета навчальної діяльності, а згодом – як засіб розв’язання навчальних і професійних завдань. Зі іншого боку це вимагає від педагога вмінь проектувати освітнє середовище з урахуванням єдності репродуктивної і творчої діяльності здобувачів, корельованості їхньої навчальної й дослідницької активності. Уміння ефективно спілкуватися, використовувати технології, упорядковувати і оцінювати освітній контент, здійснювати моніторинг прогресу здобувачів освіти є критично важливими для професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в інтегрованому середовищі. Високий рівень сформованості таких компетентностей викладачів ЗВО є запорукою якісного змішаного навчання, фактором академічної і професійної успішності здобувачів освіти й досягнення ними передбачених результатів навчання.

Зауважимо, що поширеною проблемою в освітній практиці ЗВО під час організації освітнього процесу певної освітньої програми чи її компонента в умовах значного збільшення потоків інформації і швидкого оновлення системи знань є попереднє конструювання змісту навчання, який потім штучно

накладається на компетентності й результати навчання, визначені в державному чи професійному стандарті та/або в освітньо-професійній програмі. Це призводить до того, що метою освітнього процесу залишається передача сукупності знань, а не формування компетентностей, як того вимагають сучасні нормативні документи. У цьому зв'язку важливою для нашого дослідження також є проблема розробки індикаторів набуття професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання та дескрипторів їх оцінювання з урахуванням стандартів освіти. Розв'язання означеного питання полягає в послідовній декомпозиції професійних компетентностей і результатів навчання освітньо-професійної програми, розробки відповідних індикаторів успішності для них, розподілу цих індикаторів і засобів їх діагностики відповідно до кожного освітнього компонента, що потребує вдумливого планування курсів, добору відповідних інструментів у змішаному освітньому середовищі, врахування можливостей і особливостей такого середовища у реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки сучасних педагогів [8; 174; 199].

З огляду на окреслену проблему, відзначимо як важливу дидактичну особливість організації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання використання зворотного проєктування (англ. «backward design»), що передбачає по-перше, визначення результатів навчання, по-друге, добір педагогічного інструментарію оцінювання результатів навчання і вже на цій основі вибору змісту освітнього контенту та стратегії викладання [137; 216; 219]. Погоджуємося з вітчизняними авторами Л. Шевченко, Ю. Філіпенко та ін. про те, що рух від запланованих результатів навчання до змісту (освітнього контенту) дозволить перейти від знаннєвої до компетентнісної дидактичної моделі, від контентоцентрованого до студентоцентрованого освітнього процесу та створити професійно-орієнтоване персоніфіковане освітнє середовище [207, с. 204].

Ефіопський дослідник А. Шишигу (А. Shishigu) довів необхідність дотримання вимог педагогічного дизайну змішаного навчання на засадах

компетентнісного підходу, що, на нашу думку, цілком правомірно можуть бути застосовані у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури:

1) акцент у навчанні має бути перенесений на розв'язання реальних проблем/практичних завдань, а не на запам'ятовування конкретних фактів, дій та операцій;

2) в основі нового досвіду необхідно використовувати наявні знання, уміння й навички з урахуванням найближчої перспективи пізнавального, соціального та професійного розвитку здобувача освіти;

3) навчання не повинне обмежуватися інформацією щодо предмета вивчення, а має демонструвати конкретні процеси, передбачати виконання практичних процедур, моделювання професійної діяльності та містити чіткі рекомендації щодо їх реалізації;

4) навчання буде ефективним, якщо здобувачі освіти матимуть можливість на практиці використовувати набуті знання й навички для розв'язання проблем, виявляти помилки та/або передбачати їх можливі наслідки;

5) результатом навчання має стати здатність здобувачів освіти до інтеріоризації нових знань та/або до їх використання у змінних умовах [208].

Наведені положення повною мірою співвідносяться з положеннями теорії когнітивізму, яка на думку В. Кухаренка, розглядає навчання як внутрішній процес, і передбачає використання технологій поетапного формування дій, особистісно орієнтованого і проблемного навчання [66]. Також погоджуємося з думкою науковиці Г. Ткачук про те, що зміна освітньої парадигми призвела до зміни ролі студента в інформаційному освітньому середовищі – він стає повноправним партнером освітнього процесу і може самостійно визначати цілі навчання, стратегії та шляхи їх досягнення [115]. Тому професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання має забезпечувати формування інтерактивних персональних освітніх середовищ, розвитку неформальних форм освіти з метою досягнення максимально високого рівня знань кожним здобувачем. Уважаємо, що в результаті такої підготовки

відбуваються якісні зміни в структурі особистості майбутнього вчителя фізичної культури, що характеризують його здатність здійснювати соціально значущу професійну діяльність.

Отже, ефективне змішане навчання вимагає більш гнучкого підходу до розвитку навичок через різноманітність освітніх стратегій, які застосовуються в інтегрованих контекстах. Таким чином, змішане навчання є *компетентнісно орієнтованим і персоніфікованим*. Це дозволяє викладачеві створювати індивідуальні (персональні) освітні середовища з елементами формувального оцінювання та автоматизованою перевіркою засвоєння навчального матеріалу і оволодіння компетентностями, своєчасно вносити певні корективи у освітній процес з урахуванням унікальних потреб або стилів навчання окремих здобувачів освіти, а здобувачам – за рахунок самостійного вивчення пропонованого викладачем теоретичного матеріалу та виконання додаткових завдань зосередитись на проблемних питаннях і ретельно їх опрацювати у власному темпі та модальностях. Це також передбачає проектування інноваційного інтегрованого освітнього середовища, де відбуватиметься якісна квазіпрофесійна та навчально-професійна діяльність здобувачів освіти, що вимагає упровадження освітніх практик, що забезпечують вибір, гнучке або узгоджене оцінювання, залучення майбутніх учителів фізичної культури до активної співпраці над розробкою змісту освіти шляхом інтеграції знань різних дисциплін, розвитку впевненості здобувачів освіти, залучення їх до планування індивідуальної освітньої траєкторії та саморефлексії професійного розвитку.

Відтак третім важливим аспектом, що акцентує увагу на особливостях змішаного навчання та онлайн-дидактики, є *забезпечення різних форм так званої освітньої присутності, залученості (соціальної, емоційної, когнітивної) суб'єктів освітнього процесу до процесу навчання, обмін життєвим і професійним досвідом з метою досягнення якісного викладання і навчання в умовах комп'ютерно опосередкованої взаємодії*.

Взаємодія є ключовим поняттям в освітньому середовищі, що робить середовище інтерактивним. Зарубіжні дослідники Д. Гаррісон (D. Garrison),

Т. Андерсон (T. Anderson), В. Арчер (W. Archer) [164] і Д. Ханна (D. Hanna), М. Гловацкі-Дудка (M. Glowacki-Dudka) і С. Консейсао-Ранлі [171] у змішаному навчанні виокремлюють такі рівні взаємодії: здобувач – викладач; здобувач – здобувач; здобувач – гостьовий експерт або здобувач – член спільноти; здобувач – технологія; здобувач – контент; здобувач – середовище.

Взаємодія суб'єктів освіти в змішаному навчанні ґрунтується на основі застосування автоматизованих інформаційних систем, спеціальних інтерактивних і цифрових технологій нового покоління як під час аудиторних занять, так і під час самостійного опрацювання здобувачами навчальних матеріалів поза аудиторією та охоплюють усі етапи навчального процесу (від повідомлення нового матеріалу до контролю його засвоєння).

Як наголошують Д. Гаррісон (D. Garrison) і Дж. Арбай (J. Arbaugh), у змішаному навчанні основна увага повинна бути зосереджена на розробці орієнтованої на здобувача посиленої взаємодії. Щоб досягти справжньої інтеграції, потрібно забезпечити ефективну послідовність опрацювання навчального матеріалу здобувачами освіти, чітко сформулювати педагогічні завдання й очікувані результати навчання, детально й логічно пояснювати новий матеріал, добирати відповідні завдання і вправи, моделювати й відпрацьовувати професійні навички для їх подальшого використання в майбутній діяльності, підтримувати постійний зворотній зв'язок, забезпечувати повторення й відпрацювання набутих навичок. Разом з тим, важливо уникати інформаційного перевантаження здобувачів у електронному навчанні, оскільки це призведе до зниження якості освіти. Зокрема, численні дослідження засвідчили, що негативними наслідками такого перевантаження можуть бути такі явища: мозок перестає адекватно сприймати інформацію, що надходить, тому здобувач не розуміє навчальний матеріал; послаблюється здатність мислити – здобувач не може створювати причинно-наслідкові зв'язки, систематизувати інформацію; знижуються творчі та інтелектуальні здатності – здобувач не може перенести вивчений матеріал на нові ситуації, а тому застосовує його на репродуктивному рівні; зниження здатності приймати рішення – здобувач не може самостійно

розв'язувати навчальні завдання, що негативно впливає на формування навичок самоорганізації [163].

У книзі «Вибух навчання: дев'ять правил ефективного віртуального класу» автори М. Мердох (M. Murdoch) і Т. Мюллер (T. Muller) наголошують, що залучення здобувачів у комбінованому освітньому середовищі має передбачати вербальну, невербальну, візуальну та кінестетичну навчальну активність. Цьому сприяє використання таких прийомів:

- 1) послідовне моделювання діяльності в такому середовищі,
- 2) чіткі й зрозумілі очікування результатів навчання;
- 3) використання техніки запитування з передбаченим миттєвим зв'язком;
- 4) утримання уваги слухачів візуальними та аудіальними засобами образності (інтерактивний веб-інтерфейс, що відображає інформацію на кількох рівнях деталізації), її акцентування кожні дві-три хвилини упродовж 90–120- хвилинного заняття;

- 5) звертання до слухачів по імені;

- б) спонукання до активного коментування навчального матеріалу, записів у чаті засобами відкритих запитань, роботи в малих групах, знаків-маркерів (флеш-анімації, смайлів, реакцій тощо);

- 7) розробка й використання в онлайн-спілкуванні дидактичних матеріалів з друкованою основою (доступні для скачування і зберігання кожним здобувачем), практичних завдань, виконання яких передбачено поза межами віртуального середовища;

- 8) технологічна підготовленість викладача для здійснення технічної підтримки здобувачів освіти в інтегрованих освітніх середовищах [190, с. 111–123].

Дослідники Дж. Лорд (G. Lord) та Л. Ломіска (L. Lomicka) додають такі способи інтеграції в змішаному середовищі: *на рівні викладача*: можливість змінювати зміст курсу: оновлювати, доповнювати освітній контент; з можливістю завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям зміни формату, типів занять, варіативних завдань; використання різних стратегій та інструментів оцінювання, своєчасного підбиття підсумків (формальне оцінювання,

автоматизоване оцінювання, рейтинги, вікторини, інтерактивні онлайн-тести тощо); *на рівні здобувача*: високий ступінь індивідуалізації навчання, оскільки завдання можна виконувати в індивідуальному темпі; високий рівень комунікативності, тобто різноманітність можливостей спілкування, обміну ідеями та досвідом суб'єктів освітнього процесу; урізноманітнення соціального й академічного досвіду у дружньому інтерфейсі [185]. На нашу думку, така інтеракція вимагає від майбутніх учителів фізичної культури самостійності й саморегуляції пізнавальної активності, використання метакогнітивних навичок для планування, реалізації та рефлексії процесу здобуття знань, що дедалі частіше в науковій літературі корелюється з кращими академічними досягненнями і відображають сформованість освітньої компетентності як здатності неперервного навчання. Саме активне занурення здобувачів в освітній процес, значущі зв'язки із ЗВО, спілкування з викладачами та колегами визначається науковцями [194] базовим складником успішного навчання здобувачів освіти в умовах інтегрованих освітніх середовищ, яким є змішане навчання.

В. Кухаренко наголошує, що інтеракція в змішаних курсах має будуватися за принципом, обґрунтованим М. Маккоуелом як еталонна модель самостійного й електронного навчання, що «створює культуру безперервного навчання» [67, с. 175]: 70:20:10, де 70% – частка набуття навичок у неформальному навчанні, 20% – у соціальному (спільному навчанні) і 10% – у формальному навчанні. Для нашого дослідження цей підхід є важливим, оскільки він підтверджує необхідність забезпечення відкритості інформаційного освітнього середовища ЗВО і можливість взаємодії і взаємозбагачення множинності суб'єктів освітнього процесу, взаємопроникнення з безлічі середовищ інноваційних ідей, ресурсів та інструментів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Отже, *інтерактивність* змішаного навчання реалізується за рахунок багаторівневості, гнучкості та діалогічності освітньої взаємодії в умовах комбінованого ресурсно-збагаченого середовища. Це також вимагає *готовності*

ЗВО на інституційному рівні створювати й розгорнути систему управління навчанням, наповнювати її ефективними ресурсами, моніторити якість освітніх послуг і досягнення результатів компетентнісного навчання. Можливості змішаного навчання створюють умови для професійного самовизначення й саморозвитку здобувачів освіти на основі особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, контекстного, ресурсно-диференційованого підходів і є засобом забезпечення якісної неперервної відкритої освіти впродовж життя. Аналіз напрацювань учених дозволив визначити дидактичні особливості змішаного навчання на рівні відмінностей з навчанням традиційним. Для нашого дослідження має велике значення узагальнення цього спектра інноваційних можливостей, що представлені в Додатку Ж, таблиця 7.

Таким чином, визначення специфіки організації освітнього процесу в традиційному й змішаному форматах на рівні цілей, змісту, суб'єктів, методів, засобів і форм організації освітнього процесу, нами виокремлено основні риси дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Визначено, що особливості функціонування і підтримки цієї системи передбачають найбільші трансформації на інструментальному рівні (методи, засоби, форми), що, у свою чергу, зумовлює зміни контексту (зміст навчального матеріалу) і його упорядкування та ролі суб'єктів у його засвоєнні. Характеристиками таких змін є доступність, відкритість, гнучкість, мобільність, інтерактивність, інноваційність освітнього процесу, що сприяє активізації самостійної навчально-пізнавальної діяльності, соціальному розвитку, фаховому становленню, самовдосконаленню сучасних здобувачів освіти, фундаменталізації їхньої професійної підготовки у цифровому суспільстві.

3.2. Реалізація моделей змішаного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури

Збільшення використання змішаних навчальних середовищ у вищій освіті стало новою тенденцією XXI століття через зміну соціального замовлення на підготовку компетентних фахівців і неперервний розвиток технологій, потребу використання інноваційних стратегій передачі та здобуття знань. Сучасні дослідження [175; 189] засвідчили, що змішане навчання може покращити академічні та професійні досягнення здобувачів освіти, сприяти підвищенню їх кваліфікації, максимізації можливостей і ресурсів особистого та професійного становлення. Завдяки змішаному навчанню технології використовуються для задоволення різноманітних когнітивних стилів та потреб здобувачів, досягнення ними навчальних цілей та результатів навчання. Однак, незважаючи на постійне збільшення кількості досліджень щодо проблематики змішаного навчання, у науковій літературі відсутні фундаментальні методичні рекомендації щодо моделювання якісного процесу змішаного навчання, яке розглядається як базовий аспект для покращення і контекстуалізації академічного та професійного досвіду сучасних здобувачів освіти – майбутніх учителів фізичної культури.

У дослідженні ми розуміємо модель змішаного навчання як відображення, що відтворює принципи внутрішньої організації складників очних (під керівництвом викладача) і онлайн (електронних, дистанційних) форм, методів і засобів організації освітнього процесу.

У контексті підготовки майбутніх учителів фізичної культури також важливо відзначити типологію моделей змішаного навчання, запропоновану в 2012 році вітчизняним дослідником Р. Клоповим. Автор на засадах андрагогічного, розвивального та контекстного підходів виокремив такі моделі застосування інформаційних технологій у підготовці фахівців фізичного виховання та спорту:

1) модель «Розподілений час», що передбачає вивчення навчального матеріалу очно у визначений час в одній аудиторії фізично та віртуально (віддалених географічно) присутніх здобувачів освіти за допомогою сучасного відеоконференцзв'язку у спеціально обладнаних аудиторіях або на власних пристроях;

2) модель «Самостійна робота» передбачає навчання в асинхронному режимі, коли здобувачі освіти навчаються самостійно у зручний час із забезпеченням необхідними навчальними матеріалами та деталізованими навчальними програмами;

3) модель «Відкрита освіта + клас» забезпечує навчання кожного здобувача в індивідуальному темпі за допомогою поєднання традиційних форм та інноваційних (дистанційних, веб-) технологій подання навчального матеріалу;

4) модель інтеграції очних і дистанційних форм навчання, що на думку дослідника, є найбільш перспективною для використання у ЗВО;

5) модель «Мережеве навчання» та модель «Мережеве навчання + технології» пропонується до використання за умови неможливості здобувачів відвідувати очні заняття в закладі освіти (особливі освітні потреби, значна географічна віддаленість, зміна професії) і реалізується шляхом створення як окремих дисциплін, тем, розділів, так і віртуальних кафедр, університетів, автономних мережевих курсів, інформаційно-освітніх середовищ;

7) модель «Інтерактивне телебачення» – забезпечує трансляцію занять у режимі фіксованого часу по телебаченню, де за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій «віддалені» студенти можуть взаємодіяти з викладачем [55, с. 100–107]. Погоджуємося за науковцем, що поява деяких нових та інтеграція існуючих моделей навчання зумовлена і специфікою майбутньої професії та розмаїттям потреб здобувачів освіти, фінансовими, організаційними та технічними можливостями суб'єктів освітнього процесу [там само, с. 100].

Результати аналізу наукових джерел і практичних рішень у сфері змішаного навчання підтверджують розмаїття його моделей та активний розвиток новітніх технологічних рішень їх реалізації [195]. Наразі в науковій

літературі існує кілька таксономій моделей змішаного навчання. Якщо розглядати їх з погляду часу і простору, то можна виділити п'ять основних сучасних моделей навчання:

1) традиційне навчання в один час і в одному місці (традиційне очне навчання);

2) персоналізоване навчання в різний час і в одному місці (диференційоване навчання);

3) онлайн-навчання в різний час і в різних місцях (масові онлайн-курси);

4) синхронне онлайн-навчання в один час, але в різних місцях (наприклад, онлайн-спілкування на цифрових платформах) [187];

5) синхронно-асинхронні моделі онлайн-навчання, що передбачають гібридизацію класичних моделей організації навчання з використанням різних за обсягом і типом цифрових інструментів [177].

Зарубіжні науковці Дж. Лайонс (J. Lyons) зі співавторами дійшли висновку, що потенційні варіації та діапазон можливостей моделювання змішаного навчання практично нескінченні. Дослідники виокремили три базові моделі змішаного навчання:

1) *змішана ротаційна модель*, що поєднує навчання і взаємодію в аудиторії як основний компонент з частковою підтримкою позакласних онлайн-вправ;

2) *змішана блокова модель* (іноді її називають моделлю *потoku програми*), в якій послідовність дій, або «блоки», структуровані таким чином, щоб включати як очне навчання, так і онлайн-навчання, як правило, з урахуванням переваг і обмежень обох типів (почергова зміна блоків очного і онлайн-навчання);

3) *повністю онлайн-ова модель*, що може вважатися змішаною, якщо включає як синхронне навчання (наприклад, участь у вебінарах), так і асинхронну діяльність (наприклад, використання електронних підручників, участь у дискусійних форумах) [186].

Таким чином, змішане навчання охоплює одну або кілька з наступних трьох стратегій: комбінування засобів упорядкування й розміщення освітнього контенту; комбінування форм навчання; поєднання методів і засобів навчання.

Отже, в умовах закладу вищої освіти змішане навчання може бути реалізоване в кілька способів поєднання навчальних форм, стратегій, методів та засобів організації дидактичної взаємодії залежно від змісту освіти і результатів навчання для розв'язання проблеми використання конкретної моделі у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури необхідно вивчити можливості кожної з них.

Сучасні науковці [159; 198] виокремлюють близько 400 моделей змішування, з яких традиційними (або базовими) було визначено шість: *Face-to-Face Driver* (взаємодія віч-на-віч); *The Rotation Blended Learning Model* (ротаційна модель); *Flex Blended Learning* (гнучка модель); *Online Driver* (онлайн взаємодія); *A La Carte Blended* (раніше Self – модель накладання); *Enriched Virtual model* (збагачена віртуальна модель), з яких у 2012 році представниками Інституту Крістенсена М. Хорном (M. Horn) і Х. Стакер (H. Staker) упорядковано чотири моделі з різними підмоделями. Зауважимо, що певною мірою всі вони побудовані за принципом поєднання безпосереднього очного (живого) і технологічного опосередкованого онлайн (мережевий, дистанційний) форматів викладання й навчання: «online + life».

Оскільки моделі *Face-to-Face Driver* і *Online Driver* містять базові характеристики, які частково є функціями інших моделей, на основі наведеної вище класифікації ми здійснили авторське упорядкування моделей змішаного навчання, розділивши їх на дві великі групи. Розглянемо їх докладніше.

I.1. Група «Очна (віч-на-віч) взаємодія» (*Face-to-Face Driver*) – забезпечує реалізацію значної частини навчальної програми у традиційному аудиторному форматі з частковим застосуванням елементів електронного (онлайн) навчання. За певних умов здобувач освіти отримує доступ до навчального веб-контенту за допомогою комп'ютера у ЗВО або персонального

пристрою, що певною мірою персоналізує процес викладання й навчання. До цієї групи входять такі моделі:

Ротаційна (реверсивна) модель (The Rotation Blended Learning Model) – модель дидактичних станцій, що чергуються. У такій моделі навчання відбувається переважно через особисту взаємодію з додаванням окремих онлайн-активностей і передбачає таку організацію видів діяльності здобувачів освіти, коли хоча б одна з них передбачає використання електронних освітніх технологій. Інші активності можуть включати такі види діяльності, як самостійне опрацювання теоретичного матеріалу, робота в малих групах, проєктна діяльність, виконання індивідуальних завдань з метою ознайомлення та закріплення матеріалу, а також вирівнювання рівня знань майбутніх учителів фізичної культури в групах з різними показниками. Оскільки існує багато способів реалізації форм змішаного навчання, ця модель має чотири підмоделі: а) ротація робочих зон; б) ротація аудиторій; в) перевернутий клас; г) індивідуальне планування.

Ротація робочих зон – курс або заняття, в якому здобувачі освіти за певним розкладом під керівництвом викладача змінюють різні види навчальної діяльності, принаймні одна з яких має бути з використанням інформаційно-комунікаційних освітніх технологій. Різні зональні станції можуть забезпечувати роботу в мікрогрупах, виконання групових проєктів та індивідуальних завдань (як у фізичному просторі аудиторії, так і у віртуальному). Наприклад, половина академічної групи виконує завдання традиційного характеру (відпрацювання технічного прийому з певного виду спорту в спортивній залі), інша поряд виконує індивідуальні завдання з використанням персонального пристрою (планшета або смартфона) та за допомогою спеціального програмного забезпечення створює схему реалізації цього технічного прийому), потім підгрупи міняються місцями. Створення таких робочих зон дозволяє викладачам почергово працювати з окремими групами здобувачів і залучати їх до різних видів активної діяльності в межах одного заняття. Застосування такої моделі не вимагає значного переобладнання спортивного приміщення чи аудиторії

загалом, оскільки є найпростішим інноваційним способом для викладачів організувати мікрогрупи студентів у межах одного простору. Водночас організація освітнього процесу за моделлю «Ротація робочих зон» потребує попереднього планування педагогом завдань для різних станцій з урахуванням їх диференціації за рівнями складності.

Ротація аудиторій (Lab Rotation) передбачає чергування місць навчальної діяльності в межах одного курсу чи освітнього компонента. Таке навчання передбачає зміну діяльності здобувачів освіти з певним інтервалом між традиційним і віртуальним режимами опрацювання навчального матеріалу – спочатку ознайомлення традиційним способом, а пізніше – практичні заняття в електронному середовищі за допомогою електронних чи онлайн ресурсів. Означена модель передбачає частково гнучкий розклад (за блоками), а також використання спеціалізованих лабораторій з комп'ютерним обладнанням: наприклад, після традиційних занять у спортивній залі майбутні вчителі можуть переглядати онлайн-навчальні матеріали в комп'ютерній лабораторії та/або виконувати автоматизовані тестові завдання на визначення рівня засвоєння навчального матеріалу; при вивченні дисциплін медико-біологічного циклу така модель може поєднувати лекційні заняття в аудиторії, а лабораторні – у віртуальних лабораторіях, обладнаних спеціалізованим програмним забезпеченням для обробки та зберігання даних, їх аналізу, наприклад з освітніх компонентів «Анатомія людини та спортивна морфологія», «Біомеханіка», «Спортивна метрологія» тощо. Реалізація моделі «Ротація аудиторій» вимагає використання інформаційно-освітнього середовища або системи управління навчанням, призначення яких полягає в забезпеченні адаптації кожного здобувача до потрібного онлайн-контенту, а також у створенні практичних звітів щодо їх діяльності та успішності.

Перевернутий (інвертований) клас (Flipped Classroom) відрізняється від перших двох чергуванням традиційного співвідношення між часом аудиторного заняття і часом виконання здобувачами освіти завдань самопідготовки. У сучасному розумінні перевернуте навчання розглядається як інноваційна

методика, що забезпечує реалізацію активного навчання студентів, організованого викладачем під час аудиторних занять у процесі дискусійного обговорення самостійно вивченого матеріалу. Саме така організація навчального процесу характеризує «інвертування» або «перевертання» структури заняття [143]. Ця модель розрахована на традиційну живу взаємодію викладача та здобувачів освіти у лекційно-семінарському форматі аудиторного фонду ЗВО. Аудиторним практичним і семінарським заняттям передують самостійне позааудиторне опрацювання студентами конкретного теоретичного чи проблемного матеріалу, запропонованого викладачем в електронному форматі (під час самостійного перегляду відеолекцій, читання посібників чи додаткової літератури тощо), з подальшим його груповим обговоренням, закріпленням і практичним застосуванням під час очних занять. Наприклад, майбутні вчителі фізичної культури можуть ознайомитися з певною темою поза аудиторією (вдома чи в бібліотеці за комп'ютером – опрацювання підручника, вивчення додаткових джерел, перегляд навчального відео), а індивідуальне чи домашнє завдання виконати під безпосереднім керівництвом викладача в аудиторії, спортивній чи гімнастичній залі, на стадіоні тощо.

Зауважимо, що обґрунтування концепції «*перевернутого класу*» як моделі змішаного навчання та її подальшій популяризації педагогічна спільнота завдячує американським учителям хімії Дж. Бергману й А. Семсу. У 2007 році вони творчо використали ідею попередників в організації навчального процесу для своїх учнів, які займались спортом і часто не могли відвідувати уроки у зв'язку з участю у змаганнях [216].

Узагальнення наукової літератури [136; 150; 154; 161; 192] дозволило виокремити шість способів реалізації моделі «*Перевернутий клас*», що засвідчує її популярність:

1. *Стандартний перевернутий клас*. Напередодні заняття здобувачі самостійно опрацьовують теоретичний матеріал (вдома чи в іншому зручному місці) – переглядають відеолекції, читають тексти підручників, проходять онлайн-курси. Аудиторний час використовується для обговорення вивченого

матеріалу, виконання практично орієнтованих і проєктних завдань під керівництвом викладача. За такої моделі викладач відстежує розуміння матеріалу здобувачами освіти та надає індивідуальну допомогу під час заняття, що дозволяє індивідуалізувати темп навчання. Оцінювання враховує як онлайн-активність, так і очну роботу в аудиторії. Інформаційно-комунікаційні технології використовуються в якості ресурсної підтримки освітнього процесу.

2. *Дискусійний перевернутий клас*, орієнтований на обговорення. Завдання для самопідготовки залишається стандартним – викладач призначає здобувачам перегляд навчального відео або читання теоретичного матеріалу за темою наступного заняття, але навчання в аудиторії відбувається на основі обговорення вивченого матеріалу, що може бути особливо ефективним при вивченні дисциплін гуманітарного циклу.

3. *Демонстраційний перевернутий клас* – модель, орієнтована на показ, демонстрацію. Як правило, викладач використовує програмне забезпечення для запису екрану що віддалено демонструє здобувачам навчальний матеріал і надає їм можливість за потреби відтворити показ. Найчастіше означена підмодель використовується при вивченні дисциплін, в яких здобувачі мають запам'ятати та повторити алгоритм дій викладача.

4. *Штучний перевернутий клас* включає в себе опрацювання навчальних відеороликів, презентацій або електронних підручників безпосередньо в аудиторії. У такий спосіб здобувачі вивчають матеріал у власному темпі, а викладач може не лише впевнитися, що тему опрацьовано, а й за потреби надати персональну підтримку.

5. *Груповий перевернутий клас* орієнтований на організацію колективного навчання та допомогу здобувачам навчатися один в одного. Навчання організовується за традиційною методикою – із самостійного перегляду відеолекцій чи навчального відео, опрацювання інших ресурсів, а в аудиторії здобувачі освіти діляться на групи, щоб разом покращити розуміння теми. Студенти можуть обирати групи самостійно, групи можуть бути призначені викладачем випадковим чином або на основі рівня здібностей. Такий формат

соціального навчального середовища базується на чергуванні ролей здобувачів і застосуванні активного методу навчання «навчаючись – вчусь». На здобувачів освіти покладається відповідальність за вивчення матеріалу певної теми і водночас контролюється рівень її засвоєння.

6. *Перевернутий досвід* використовується як послідовний студентоцентрикований підхід до навчання та викладання. Перш ніж здобувачі зможуть перейти до опрацювання наступної теми, вони повинні продемонструвати, що оволоділи знаннями та навичками з попередньої. Заняття проводяться за класичною методикою перевернутого навчання, за винятком диференціації завдань за рівнями складності та критеріїв оцінювання: у більшості випадків оцінка визначаються відповідно до результатів навчання, досягнутих здобувачами впродовж семестру. У такий спосіб кожен здобувач отримує можливість навчатися у власному темпі з урахуванням індивідуальних особливостей і стратегій засвоєння навчального матеріалу. Загалом до переваг означеної моделі можна віднести: можливість вивільнити час на занятті для виконання практичних завдань; супровід здобувачів освіти у засвоєнні проблемних питань, індивідуалізація та диференціація освітнього процесу. Водночас її реалізація потребує наявності у кожного здобувача персонального пристрою та інтернет-зв'язку для самостійного вивчення матеріалу в аудиторії чи поза межами ЗВО.

На нашу думку, перші три ротаційні моделі варто розглядати як базові у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання для студентів першого-другого курсу з огляду на дидактичні можливості формування під час занять цифрових навичок і навичок самонавчання.

Індивідуальне планування (Individual Rotation) – це модель, на відміну від трьох наведених вище, що орієнтовані на групову взаємодію, спрямована на зміну діяльності конкретного здобувача освіти під час вивчення курсу, окремого модуля чи теми за індивідуально налаштованим фіксованим розкладом між типами, формами та місцем навчальної діяльності, з яких принаймні один

передбачає онлайн-взаємодію. Здобувачі при використанні такої моделі отримують можливість навчатися у власному темпі, а викладачі діють в ролі фасилітатора, надаючи цим студентам додаткову підтримку, гнучко комбінують різні види навчальної діяльності. В означеній моделі теоретичні теми можуть вивчатися онлайн у зручний час, а практичні – під керівництвом викладача (як очно, так і онлайн). Під час очних занять доцільно організовувати обговорення складних тем, виконання фізичних вправ, моделювання уроків фізичної культури. На заняттях онлайн важливо використовувати відеолекції, навчальне відео, симуляції, тренажери для відпрацювання практичних навичок. Така модель дає можливість індивідуалізувати й диференціювати навчання майбутніх учителів фізкультури і може використовуватися зі здобувачами вищої освіти другого-третього курсів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, в яких частково сформовані навички самостійної навчальної діяльності в умовах цифрового середовища.

1.2. Гнучка модель (Flex Blended Learning) – базується переважно на комбінуванні пропорцій очної та онлайн взаємодії в групі або в курсі. Частина змісту курсу (20–30%) викладається у віртуальному середовищі, але більшість навчальних активностей (70–80%) відбувається під час традиційних занять. Варіантом дотримання цього підходу може бути курс, розроблений викладачем, який вимагає дистанційного вивчення теоретичного матеріалу з подальшим практичним його закріпленням під час очних аудиторних (семінарських, лабораторних, практичних) занять, консультацій чи практичної підготовки. Підтримка здобувачів освіти здійснюється шляхом об'єднання їх у навчальні мікрогрупи, проведення майстер-класів, індивідуального супроводу. Описана модель може бути застосована в роботі зі здобувачами освіти старших курсів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти денної та заочної форм навчання, в яких уже сформовані навички самостійної роботи. Також за конкретною моделлю доцільно організовувати викладання спеціалізованих освітніх компонентів циклу професійно-практичної підготовки,

що передбачають удосконалення рухових якостей майбутніх учителів фізичної культури та методики їх формування в учнівської молоді.

II. Група «Онлайн взаємодія» (*Online Driver*). Ця групова модель змішаного навчання відрізняється від очного навчання. Як правило, в цьому випадку здобувачам освіти матеріал для опрацювання надається віддалено (або дистанційно) у вигляді вебінарів, відеоподкастів, електронних посібників та інтерактивних завдань, онлайн-тестування. При цьому зустрічі з викладачем і консультації з незрозумілих питань проводяться за потреби і можуть відбуватися як очно, так і дистанційно (синхронно та асинхронно). Саме завдяки використанню технологічно-опосередкованих складників такої практики студенти й викладачі не обов'язково мають бути фізично разом в одному місці, але можуть бути присутні віртуально (у цифровому середовищі) через глобальну інтернет-мережу. До цієї групи ми відносимо такі моделі:

II.1. Модель «Самозмішування» (раніше *Self-Model*) характеризується тим, що навчання включає онлайн курс (або кілька курсів) із офіційним онлайн-викладачем на додаток до традиційних аудиторних занять, що часто забезпечує здобувачам освіти гнучкий розклад занять. Зауважимо, що такі курси не обов'язково входять до освітньої програми конкретного факультету чи закладу освіти, а тому можуть використовуватися як вибіркова дисципліна або елемент неформальної освіти, що певною мірою забезпечує академічну мобільність студентів. Реалізація окремих модулів таких курсів потребує забезпечення здобувачів освіти навчально-методичним контентом, підготовки відеолекцій, надання мультимедійної підтримки та інтерактивного зворотного зв'язку. У процесі навчання можуть використовуватися такі інструменти, як електронна пошта, вебінари, відеолекції, форуми курсів, месенджери та соціальні мережі для спілкування, консультування і підтримки слухачів. Така модель підсилює характер колаборативного навчання, коли студенти допомагають один одному розв'язувати складні питання чи вирішувати проблеми, діляться цікавим досвідом або вивчають провідний досвід експертів у процесі спілкування на веб-платформі курсу. На нашу думку, застосування означеної моделі у процесі

підготовки майбутніх учителів фізичної культури можливе у процесі їхньої неформальної освіти та самоосвіти. Наприклад, за такою моделлю студенти можуть пройти відкриті онлайн-курси, які допомагають їм отримати нові теоретичні знання та/або удосконалити свої загальні та професійні практичні навички. Перелік доступних курсів для фахівців спеціальності 014.11. Середня освіта (Фізична культура) постійно розвивається як у зарубіжних, так і у вітчизняних провайдерів відкритої освіти.

II.2. Збагачена віртуальна модель передбачає створення не просто аудиторного, а загальноуніверситетського чи факультетського віртуального середовища для електронного навчання. Власне, це модель не окремої групи, а закладу вищої освіти загалом – e-learning консорціуму, де здобувачі освіти можуть засвоювати освітньо-професійну програму віддалено (онлайн). Ця модель змішаного навчання переважно реалізується як повноцінний освітній онлайн досвід з можливим очним закріпленням і практичним застосуванням набутих знань у традиційних аудиторіях. Здобувачі освіти не відвідують навчальний заклад щодня, а вивчають конкретний навчальний матеріал у зручний для них час. У деяких випадках спосіб спілкування при зустрічі з викладачем обмежений і надається лише під час підсумкового (залікового, екзаменаційного) контролю. Інформаційне освітнє середовище доповнюється онлайн-інструментами та ресурсами (підручники, презентації, електронні підручники та посібники, навчальне відео, інтерактивні завдання, конспекти уроків і тренінгів, віртуальні моделі, тренажери, тести тощо), які доступні слухачам у будь-який час і з будь-якого пристрою. У такий спосіб аудиторний простір ЗВО значно розширюється за рахунок використання віртуальних середовищ та інформаційних технологій. Конкретна модель апробована під час екстреного дистанційного навчання в умовах карантинних обмежень і виявилася частково ефективною у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Водночас у сучасних умовах ця модель може бути застосована у процесі підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти та здобувачів заочної форми

навчання, навчальна робота яких потребує значного часу самостійної підготовки до занять у межах сесійної форми організації навчального процесу, а також для вчителів фізичної культури-професіоналів, які здійснюють перепідготовку або підвищення кваліфікації.

Фактично всі вищезазначені моделі є гібридними, де різні форми навчання поєднуються в одному часі та/або просторі, з можливістю чергування фаз віч-на-віч і онлайн у різному співвідношенні: синхронно-асинхронно (перевага очного компонента), асинхронно-синхронно (перевага онлайн-компонента). Зазначимо, що вказані моделі змішаного навчання мають тривалу практику використання як самостійні технології організації та управління навчальним процесом, так і в якості комбінованих систем. Утім пандемія COVID-19 з її глобальним переходом до дистанційного навчання прискорила попит на гнучкі й доступні варіанти організації освітнього процесу у системі вищої освіти. Науковці визначили недосконалість і роз'єднаність елементів запропонованих типів моделей змішаного навчання (насамперед, ротаційних) з урахуванням обмеженості їх можливостей занурення здобувачів освіти у неперервний освітній процес та актуальності для сучасного життя в умовах освітніх реалій [105; 115; 146; 155, 213].

У відповідь на означений тренд сучасні ЗВО розглядають можливості якісної заміни занять в аудиторії і пропонують більше змішаних та онлайн моделей навчання у сучасному динамічному середовищі [77; 129; 130; 178; 184; 203].

Зокрема, перспективною у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури вбачаємо інноваційну модель так званого *активного змішаного навчання* (*active blended learning, ABL*), що згідно з конструктивістським підходом розглядається як унікальне поєднання режимів надання навчальних матеріалів та інтерактивних методів дидактичної взаємодії. В означеній моделі очний елемент з фіксованим розкладом посилюється комплексом доступних цифрових ресурсів, що забезпечує тісний взаємозв'язок аудиторної і позааудиторної (самостійної) навчальної діяльності здобувачів

освіти, стимулювання їхньої пізнавальної і соціальної активності, досягнення цілей і результатів навчання [133]. Активне навчання часто описують як педагогічний підхід, що залучає студентів до виконання завдань, які сприяють формуванню мислення вищого порядку (критичного мислення), що зазвичай вимагає активного конструювання здобувачами освіти системи знань, поетапного формування розумових дій, поєднання нової інформації з наявними знаннями, використання проблемних, ігрових, проєктних методів, організованої групової взаємодії та взаємонавчання [139].

Визначальними характеристиками активного змішаного навчання є: тісна взаємодія суб'єктів освітнього процесу; навчання в малих групах і командна робота; професійноорієнтована практична діяльність, що відповідає потребам здобувачів; навчальне середовище, орієнтоване на майбутнє, багате на цифрові технології; широкий асортимент доступних і актуальних онлайн-ресурсів і матеріалів з усіх дисциплін; відкритий доступ до інформації і ресурсів; підтримка й мотивація прогресу і успіху здобувачів; зосередження на можливостях академічної, соціальної і професійної належності, у тому числі залучення експертів галузі, наставництва викладачів і механізмів підтримки однолітків [131; 132]. Отже, модель активного змішаного навчання підтримує розвиток знань і розуміння дисципліни, експериментальне навчання, спільне (командне) навчання та вільне володіння суб'єктами освітнього процесу цифровими засобами освітньої інтеракції і колаборації. Інноваційним у цьому контексті є підхід адміністрації Саффолдського університету (США), яка розглядає активне змішане навчання як ефективний інструмент інклюзивності освітнього простору, що дозволяє здобувачам освіти в умовах ліміту часу опрацьовувати матеріал невеликими частинами під час виконання рутинних справ або у вільний час (перерва на каву, доїзд до/з університету тощо) [132].

Зарубіжні науковці наголошують, що активне навчання може приймати різні форми, наслідувати різні моделі та використовуватися з різною дидактичною метою, оскільки найбільшими його перевагами є студентоцентризм, практикоорієнтованість, доступність, різноманітність,

проектнобазованість, інноваційність, інклюзивність, автентичний освітній контекст, тісна взаємодія з однолітками і викладачами, адаптація до індивідуальних потреб здобувачів освіти, відповідність глобальним цілям підготовки компетентних фахівців ХХІ століття, сформованості в них соціально-комунікативних (гнучких, м'яких) навичок [192].

Заслуговує на увагу і класифікація моделей, запропонована професором електротехніки та комп'ютерних наук Массачусетського технологічного інституту А. Агарвалом. На його думку, у ЗВО змішане навчання реалізується у трьох базових моделях: «онлайн до кампусу» (ОВС) – коли частина електронного контенту опрацьовується до очних занять в аудиторії ЗВО; «онлайн в кампусі» (ОДС) – методи, засоби і форми змішаного навчання інтегровані в аудиторні заняття; «онлайн після кампусу» (ОАС) – технологія змішаного навчання використовується як засіб забезпечення й підтримки самостійної позааудиторної роботи здобувачів вищої освіти. Зазначені моделі з їх горизонтальним масштабуванням, на думку автора, допомагають здобувачам вищої освіти сформувати теоретичні знання і практичні навички, досягти програмних результатів навчання [134].

Не втрачає актуальності модель комбінованого навчання, запропонована вітчизняними авторами А. Стрюком і С. Семеріковим. Дослідники на основі системного аналізу запропонували організаційну модель змішаного навчання з урахуванням особливостей освітнього процесу в українських ЗВО. У моделі передбачено прямий і опосередкований зв'язок між суб'єктами освіти через адміністративні межі освітнього середовища. Центральною частиною запропонованої моделі є система управління навчанням ЗВО, яка, з одного боку, є засобом навчання, а з іншого – основою, яка інтегрує підсистеми систем освітнього процесу (мета, зміст, технології, форми організації, методи і засоби) та утворює відкриту освітню систему, що функціонує як у освітньому середовищі ЗВО (на етапі впровадження та використання), так і за його межами (на етапі розробки та модифікації) [111, с. 56].

Ціннісною для нашого дослідження також є класифікація моделей змішаного навчання, що можуть бути використані в сучасних умовах ЗВО, запропонована вітчизняними науковцями О. Нестулею, С. Нестулею, Н. Кононец. На засадах студентоцентрованого підходу дослідники розробили такі типи варіативних дидактичних моделей, що реалізуються за допомогою платформи дистанційного навчання Moodle і забезпечують можливість створення унікального освітнього процесу:

1) модель «День» – здобувачі освіти обирають один-два дні для навчання в аудиторіях ЗВО, а решту днів - самостійно працюють онлайн;

2) модель «Тиждень» – здобувачі освіти один тиждень навчаються очно, а решту часу – онлайн;

3) модель «Дуальна освіта» – здобувачі освіти, котрі працюють за фахом, обирають кілька днів на тиждень для очного навчання в аудиторії за розкладом під керівництвом викладачів, а решту днів навчаються на робочому місці [77, с. 11].

Особливої актуальності питання впровадження нових моделей змішаного навчання набуло з початком широкомасштабної війни на території України, коли стало необхідним приймати швидкі, нестандартні, принципово нові рішення. Погоджуємося з науковицею В. Роговою про те, що вітчизняна система вищої освіти в умовах воєнного стану характеризуються інтенсивним пошуком нових методів навчання, інноваційних форм професійної підготовки, ефективних дидактичних технологій організації освітнього процесу [102, с. 7].

Під впливом негативних соціальних, економічних і політичних факторів, зв'язаних з наслідками російської агресії функціонування сучасних ЗВО зазнає потужних трансформацій. Досвід управління змішаним навчанням, набутий вітчизняними вищими навчальними закладами під час пандемії, дозволив більшості установ продовжити освітній процес без зниження його якості. Проте проблеми, спричинені військовим станом (руйнація, переміщення окремих закладів вищої освіти; залученість частини здобувачів і викладачів до волонтерської чи оборонної діяльності або їх вимушене переміщення в інші

регіони чи за кордон; нестабільна економічна і безпекова ситуація) змушує ЗВО здійснювати пошук нових форм, методів і моделей якісної професійної освіти.

Результати аналізу наукових джерел, власний практичний досвід дозволили окреслити чотири інноваційні варіативні моделі змішаного навчання, які можна вважати педагогічно ефективними для системи професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури в умовах правового режиму воєнного стану, а в перспективі – і у післявоєнний період. До таких моделей відносимо: «Змішана освітня програма», «Змішаний індивідуальний навчальний план», «Змішана навчальна дисципліна», «Контактна сесія». Розглянемо їх.

Особливістю моделі «Змішана освітня програма» є те, що вивчення окремих освітніх компонентів, з яких вона складається, за рішенням адміністрації закладу вищої освіти може бути перенесено в онлайн формат з урахуванням чинного нормативно-правового поля та особливостей конкретних дисциплін. Так, в онлайн можуть бути виведені такі дисципліни циклу *загальної* («Безпекознавство», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Філософія», «Підприємництво та фінансова грамотність», «Історія української державності та національної культури») та *професійної* («Основи інклюзивної освіти», «Університетська освіта та академічне письмо», «Психологія», «Педагогіка», «Історія фізичної культури», «Управління у фізичній культурі і спорті») підготовки спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), окремі теоретичні вибіркові освітні компоненти, супровід написання кваліфікаційних робіт. Водночас опанування спеціалізованих дисциплін циклу професійної підготовки мають відбуватися у площині «живої» освітньої взаємодії, як засвідчує практичний досвід використання змішаного навчання в період пандемії. У зв'язку з цим слід відзначити, насамперед, компоненти освітньої програми, що містять практичні та лабораторні роботи з використанням спеціального обладнання («Біохімія»; «Біомеханіка», «Основи медичних знань» тощо); професійно значущі освітні компоненти, що передбачають формування рухових, техніко-тактичних, суддівських навичок у різних видах фізичної активності, а отже, потребують традиційної контактної

взаємодії суб'єктів освітнього процесу на всіх його етапах – ознайомлення з новим матеріалом, його закріплення, застосування, контроль рівня засвоєння («Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика викладання гімнастики / туризму / спортивних ігор/ плавання / легкої атлетики / ритміки і хореографії», «Адаптивна фізична культура», «Організація спортивно-масової роботи» тощо), комплекс навчальних і виробничих практик.

Реалізація моделі *«Змішана освітня програма»* потребує якісної навчальної підтримки з боку викладачів і розробки відкритого електронного навчально-методичного забезпечення викладання онлайн курсів на інституційному рівні. Використання такої моделі допоможе досягти таких організаційно-педагогічних ефектів у період воєнного стану та в повоєнний час: скорочення аудиторного навантаження і вивільнення аудиторного фонду; збільшення ефективності контактної взаємодії в освітньому процесі; зменшення часу на освоєння матеріалу здобувачем освіти; можливість індивідуалізувати темп освоєння освітньої програми (наприклад, здобувачі вищої освіти можуть достроково завершити вивчення окремих курсів і зосередитися на здобутті більш складних і значущих умінь, навичок і компетенцій); формування у студентів самостійності й відповідальності в навчанні (за вдумливої педагогічної підтримки та якісного навчального контенту). В умовах правового режиму воєнного стану така модель може бути використана, передовсім, для здобувачів, які проживають поблизу ЗВО. Для здобувачів освіти, які тимчасово перебувають в інших регіонах України або за її межами, реалізацію такої моделі можна розглядати в рамках академічної мобільності та зарахування результатів навчання за відповідними чи суміжними освітньо-професійними програмами вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти, у тому числі відкритих онлайн-курсів освітніх платформ. Зокрема, широкий вибір онлайн-курсів для підвищення кваліфікації та професійного розвитку майбутніх учителів фізичної культури мають такі платформи відкритої освіти: Prometheus – з фізичного виховання, здоров'я та спорту від провідних університетів України; Coursera – курси з фізичної культури та спорту від зарубіжних університетів, перекладені

українською мовою; EdEra – курси для вчителів фізичної культури з методики викладання та організації уроків; Udemu – англomовні онлайн-курси з фізичного виховання та тренерської діяльності; Skillshare – англomовні курси з фітнесу, йоги, танців та інших видів фізичної активності.

В умовах післявоєнного стану означена модель може бути запропонована здобувачам старших курсів, які навчаються за освітніми програмами першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти для підвищення їх конкурентноздатності на ринку праці.

Модель *«Змішаний індивідуальний навчальний план»* характеризується забезпеченням здобувачам вищої освіти з особливими освітніми потребами індивідуалізованого підходу на організаційно-педагогічному рівні. До контингенту таких здобувачів відносимо: осіб з інвалідністю; студентів, які за станом здоров'я тимчасово не можуть відвідувати аудиторні контактні заняття; обдаровані, а також високомотивовані здобувачі, які характеризуються високим рівнем особистісної зрілості, самоорганізації та відповідальності; здобувачі освіти, які навчаються на другому (магістерському) рівні вищої освіти або здобувають вищу освіту за більш ніж однією освітньою програмою одночасно; здобувачі освіти, які поєднують навчальну і професійну (зокрема педагогічну та спортивну, а у воєнний час – військову) діяльність; іноземні студенти. Основний дидактичний ефект для всіх категорій здобувачів полягає в індивідуалізації темпу засвоєння елементів освітньо-професійної програми, а також забезпечення доступності освітнього контенту для студентів, які не завжди можуть бути фізично присутні на аудиторних заняттях за розкладом. Добір складників програми, що переносяться в онлайн, здійснюється адміністрацією закладу вищої освіти на підставі звернень здобувачів, їхніх батьків чи законних представників. Головна організаційно-педагогічна відмінність цієї моделі від попередньої полягає в тому, що навчальні дисципліни мають одночасно викладатися у двох форматах: для переважної частини здобувачів у очному; а для здобувачів, які навчаються за змішаним індивідуальним планом, – у форматі онлайн (на відміну від моделі *«Змішана освітня програма»*, де освітні

компоненти викладаються «блоками» або очно, або онлайн). Практика засвідчує, що модель «Змішаний індивідуальний навчальний план» охоплює незначне число здобувачів освіти (як правило, 2–5% від загального контингенту), що дозволяє проводити з ними цілеспрямовану освітню діяльність як на етапі формування індивідуального навчального плану (визначення форми освоєння певної дисципліни, складання індивідуального навчального графіка), так і на етапі навчання (консультування на етапі ознайомлення, організаційна та тьюторська підтримка на етапі засвоєння, персоналізований контроль знань на етапі застосування). В умовах воєнного стану така модель, на нашу думку, дозволить здобувачам вищої освіти навчатися у зручному для них режимі та поєднувати навчання з іншими видами діяльності, зокрема з діяльністю за фахом та обороною країни. У повоєнний період така модель змішаного навчання сприятиме залученню здобувачів вищої освіти з різних регіонів України та інших країн світу.

Модель *«Змішана навчальна дисципліна»* передбачає поєднання синхронної (наживо / live) та асинхронної (з затримкою в часі та технологічно опосередкованою / онлайн) освітньої взаємодії при вивченні окремої дисципліни (освітнього чи вибіркового компонента навчального плану). Її дидактичними особливостями є поступовий перехід з очної до віддаленої освітньої взаємодії зі збільшенням онлайн частки. На відміну від двох попередніх моделей, у цьому разі певні модулі або теми курсу викладаються онлайн для всієї навчальної групи (курсу) за розкладом. Важливо, щоб онлайн-компонент забезпечував усі дидактичні етапи навчання – вивчення нового матеріалу, його закріплення та застосування, контроль і оцінювання результатів навчання. Визначення частки контенту, що буде винесено онлайн, відбувається на етапі проєктування курсу та розробки робочої програми (силабусу) навчальної дисципліни. Також важливо враховувати специфіку упорядкування онлайн контенту, оскільки збільшення його частки можливе за умов, коли: у здобувачів сформовані типові алгоритми опрацювання матеріалу та виконання завдань; завдання диференційовані за складністю і подібні до попередньо вивчених і відпрацьованих на очних

заняттях; вивчаються широкі теоретичні розділи і теми, які не потребують практичної, лабораторної та групової роботи на етапі закріплення і застосування знань. Водночас розділи й теми, що потребують використання спеціального обладнання або ліцензійного програмного забезпечення, групових форм роботи (лабораторні роботи, навчально-тренувальні заняття, виробнича практика тощо) для відпрацювання практичних знань, умінь і навичок, а також теоретичний матеріал підвищеної складності, мають викладатися в очному форматі. На нашу думку, за умов якісної розробки електронних освітніх ресурсів, ефективного й чіткого розподілу очних (life) та онлайн компонентів, ознайомлення здобувачів з алгоритмами організації навчальної діяльності в змішаному освітньому середовищі модель «Змішана навчальна дисципліна» дозволяє майбутнім учителям фізичної культури зосередитись на вивченні складних і важливих частин курсу, підвищити якість засвоєння змісту навчального матеріалу, керувати темпом (прискорити чи поглибити) вивчення певних тем і модулів; сприяє розвитку їхньої навчальної мотивації, формуванню навичок самостійного навчання в цифровому освітньому середовищі; підвищенню ефективності професійної підготовки.

Реалізація такої моделі у воєнний час потребує збільшення частки онлайн-викладання (теоретичний матеріал, виконання завдань самостійної роботи, поточне тестування). Практичні, лабораторні заняття, навчальні та виробничі практики, семестровий контроль і державну атестацію у тому числі, захист кваліфікаційних робіт за можливості бажано проводити в очному форматі. Тому її використання можливе на територіях, де не ведуться активні бойові дії, а здобувачі освіти перебувають у межах безпечної досяжності ЗВО.

У післявоєнний період використання такої моделі можливе для організації професійної підготовки здобувачів других-третьох курсів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за умови поступового освоєння алгоритмів електронного навчання. Для студентів випускних курсів онлайн компонент має збільшуватися з дотриманням принципів послідовності і систематичності, що

дозволить їм навчатися у зручному темпі і відвідувати ЗВО за певним розкладом очних занять (у визначені дні, тижні, останній тиждень місяця тощо).

Модель «Контактна сесія» є однією із традиційних і використовується у ЗВО України для організації освітнього процесу для здобувачів заочної форми навчання. Пандемія COVID19 підкреслила цінність моделі, описаної як найбільш прийнятної для забезпечення змішаного навчання. Дидактичними особливостями її реалізації є короткі (від одного до трьох тижнів) очні заліково-екзаменаційні сесії, що проводяться протягом навчального року (семестру), до яких здобувачі готуються віддалено в міжсесійний період і виконують заздалегідь визначені завдання самостійної роботи. У сучасних умовах використання інформаційно-комунікаційних освітніх технологій дозволяє здійснювати ресурсну підтримку освітнього процесу, а також поточний і проміжний контроль результатів навчання та консультації з викладачами щодо виконання завдань у режимі онлайн. Таким чином, переважна частина контенту, його засвоєння й закріплення виводиться в онлайн, що дозволяє визначити цю модель як синхронно-асинхронну. Під час очної сесії реалізуються такі форми організації освітнього процесу, як лекції, семінари з окремих, як правило, укрупнених тем навчальної дисципліни з метою їх поглибленого вивчення; практичні та лабораторні заняття з метою закріплення фаховозначущих навичок і компетентностей здобувачів освіти; індивідуальні та групові консультації з ключових проблем курсу; підсумковий контроль (наприклад, у формі заліків / екзаменів / захисту курсових проєктів, кваліфікаційних робіт).

В умовах правового режиму воєнного стану модель «Контактна сесія» широко використовується у практиці професійної освіти закладів вищої освіти з метою убезпечення життя та здоров'я здобувачів освіти на територіях з підвищеною загрозою. У післявоєнний період убачаємо важливість цієї моделі в можливості реалізації додаткових програм професійного розвитку різного типу (підвищення кваліфікації, перепідготовка, стажування) та різної тривалості, незалежно від форми реалізації освітньо-професійної програми.

Таким чином, реалізація формули «life + online» в освітньому процесі дозволяє досягти широкого спектра різних типів моделей з різним рівнем ефективності залежно від дидактичної мети. Різноманітність можливих моделей змішаного навчання визначається тим, що комбінування традиційного і дистанційного (електронного) навчання може бути застосоване на різних рівнях освітнього процесу: *на рівні освітньої програми* (в онлайн переносяться окремі складники освітньої програми: блоки освітніх компонентів, навчальні практики, сертифікатні освітні програми тощо); *на рівні навчальних дисциплін* (в онлайн-формат перенесено окремі освітні чи вибіркові компоненти); *на рівні модуля або теми навчальної дисципліни* (різне співвідношення часток онлайн/офлайн у процесі оволодіння дисципліною на різних етапах навчання – вивчення нового матеріалу, закріплення, контроль); *на рівні навчального заняття* (очне навчання чергується з онлайн-діяльністю здобувачів); *на рівні освітньої технології*, коли частина етапів освітньої взаємодії реалізується у формі контактних годин (безпосереднє спілкування), а частина – у формі онлайн-діяльності (опосередкована взаємодія суб'єктів освітнього процесу між собою і з контентом завдяки відповідному розгортанню цифрових технологій) без прив'язки до аудиторної системи організації навчальних занять.

Отже, результати аналізу наукових джерел і власний практичний досвід дає підстави стверджувати, що наразі існує значна кількість моделей змішаного навчання, що можуть бути ефективними у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури відповідно до дидактичної мети теми, модуля, курсу чи освітньо-професійної програми загалом. Очевидно, що з розвитком цифрових технологій їх кількість буде збільшуватися. Відтак погоджуємося з думкою зарубіжного дослідника С. Беккера (С. Bekker) про те, що ефективне застосування моделей змішаного навчання дозволяє сучасним здобувачам освіти «навчатися у способи, нездійсненні в інших форматах» [144, с. 17].

На нашу думку, використання кращих дидактичних практик моделювання освітнього простору з урахуванням інтеграції живої та онлайн

взаємодії суб'єктів освітнього процесу дозволить не лише підвищити якість освіти (засвоєння знань, їх систематизація, закріплення, практичне застосування), а й перейти на якісно новий рівень професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, максимально забезпечити їх фахове становлення за рахунок гнучкості, інтерактивності, різноманітності, доступності, спрямованості на розвиток особистісних ресурсів і задоволення професійних потреб.

3.3. Концепція професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання

В умовах глобалізації та цифровізації простір педагогічної освіти зазнає прогресивних змін. Такі зміни передбачають інтеграцію національної системи освіти у світовий простір, підвищення її якості на засадах компетентнісного підходу, оновлення вітчизняних освітніх стандартів, програм і планів професійної підготовки, їх гармонізація з вимогами міжнародної спільноти, розширення взаємодії з роботодавцями, впровадження інноваційних освітніх технологій у практику професійної підготовки педагогічних кадрів нової генерації. В означеному контексті нам імponує думка А. Кузьмінського про те, що освітня галузь у руслі форсайтного розвитку потребує негайного переходу до «імплементатії інноваційної освіти,... сконцентрованої на гуманістичному, особистісно-розвивальному, антропологічному дискурсі» [63, с. 163].

Як зауважує заступник Міністра освіти і науки України М. Винницький, стратегічним напрямом інноваційних зрушень є переосмислення ролі сучасних ЗВО як осередку інтелектуального обміну, передавання знань, створення їх нових сенсів [69]. Погоджуємося з цією думкою: сучасні заклади вищої освіти стають змінотворцями, що здійснюють важливу місію – генерації нового покоління вчителів нової української школи, здатних шукати нові знання, приймати нестандартні рішення. Особливої актуальності зазначене твердження

набуває відносно професійної підготовки майбутніх учителів Нової української школи, зокрема, у руслі розв'язання проблеми підвищення ефективності фізичного виховання школярів у системі освіти.

Аналіз сучасної науково-методичної літератури [3; 47; 62; 117] свідчить про низький рівень фізичної підготовленості учнівської молоді, слабку їх зацікавленість у формуванні культури здоров'я, відсутність потреби в систематичній фізичній активності, що вимагає використання сучасних методичних підходів до організації урочної та позаурочної фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової діяльності на засадах інноваційності. Ми переконані, що модернізація фізичного виховання школярів визначає перспективні шляхи створення сучасного фізкультурно-спортивного середовища Нової української школи, зокрема:

1) забезпечення умов реалізації людинотворчого характеру фізичного виховання, формування гармонійної особистості в єдності її соматичного (тілесного) та соціокультурного (духовного) розвитку;

2) формування нової парадигми фізкультурно-оздоровчого руху, зв'язаної з упровадженням інноваційних фізкультурно-оздоровчих технологій [21].

Отже, сучасна школа потребує сучасного вчителя фізичної культури, діяльність якого, безпосередньо зв'язана зі здоров'язбереженням, забезпеченням рухової активності школярів, ефективним впливом фізичних вправ на організм людини, вихованням ціннісного ставлення у молодого покоління до занять фізичною культурою і спортом, формування особистісних якостей і компетентностей, необхідних для ефективної життєдіяльності у XXI столітті. Ключовими характеристиками сучасних учителів фізичної культури мають бути: професіоналізм, ініціативність, інноваційність, креативність, широке коло інтересів, ціннісне ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих, здатність до професійної самореалізації й самоактуалізації у змінних умовах.

У руслі глобалізаційних викликів потреба професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури регламентується низкою нормативних документів (закони України «Про освіту» [97], «Про вищу освіту» [52; 90],

«Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021 – 2031 роки» (2020) [110], «Концепція розвитку педагогічної освіти» (2018) [92], «Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» (2020)» [96] та ін.). Попри задекларовані цілі «становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей неперервного професійно-особистісного розвитку педагогів» [181] **Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 1] та пріоритетності державної політики у сфері підготовки інноваційних кадрів з фізичної культури, професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури з огляду на характер майбутньої трудової діяльності відбувається за традиційними підходами організації освітнього процесу, що базуються на положеннях класичної дидактики вищої школи. Однак, система підготовки педагогічних кадрів, що була сформована до активного поширення «проривних технологій», зокрема, змішаного навчання, з позицій сьогодення не повною мірою узгоджується із стратегіями впровадження інноваційних змін у систему освіти, зумовлених розвитком цифрової дидактики, а реальні результати навчання не завжди відповідають оновленому переліку компетентностей і кваліфікаційних вимог. Погоджуємося з думкою Н. Степанченко про те, що в умовах становлення нової освітньої парадигми нові програми підготовки фахівців освітньої галузі «Фізична культура» тиражують застарілі підходи на всіх рівнях освіти, недостатньо реалізують нові імперативи неперервності, гнучкості, ступеневості їхнього професійного становлення [109, с. 324].

У свою чергу, науковець М. Носко на підставі вивчення освітньої практики педагогічних університетів зауважує, що увага професорсько-викладацького складу приділяється предметній підготовці майбутніх учителів фізичної культури, а не педагогічній. Відтак професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури часто не створює в них цілісного системного бачення майбутньої діяльності за фахом, формує неповне знання як традиційних, так і нетрадиційних форм, методів, засобів навчання, способів їх реалізації у практичній діяльності та навичок індивідуальної роботи [78]. Вищезазначене зумовлює розробку й обґрунтування концепції професійної підготовки

майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання у руслі парадигмальних змін системи вищої освіти.

Аналіз науково-педагогічних досліджень виявив різні погляди на сутність поняття «концепція». Зокрема, автори «Електронного словника пізнавальних статей» потрактовують концепцію як «сукупність поглядів, що відображають певне розуміння сутності будь-якого предмета чи явища і відношення до нього; сукупність принципів, що визначають напрям і методи розвитку розв'язування завдань у рамках певного виду діяльності» [50]. В іншому джерелі концепція визначається як «ідея про щось або загальне розуміння чогось; процес, результатом якого є формування ідеї або плану» [191, с. 318]. Науковець Ф. Швець номінує *наукову концепцію* як «систему поглядів, теоретичних положень, основних тверджень щодо об'єкта дослідження, об'єднаних певною ідеєю» [128, с. 19]. Дослідник Т. Гончарук розглядає *наукову концепцію* як систему понять про певне явище, процес, спосіб їх розуміння та тлумачення; основну ідею будь-якої теорії, що відображає особистісне знання науковцем предмета та його авторську інтерпретацію [82 с. 77]. Схоже визначення формулює автор «Українського педагогічного словника» С. Гончаренко, котрий потрактовує тотожне категоріально, але інше смислове поняття «*педагогічна концепція*» як «систему поглядів на певне педагогічне явище чи процес, спосіб їх розуміння, тлумачення; провідну ідею педагогічної теорії» [119, с. 177]. Найбільш точним, на нашу думку, є визначення концепції, сформульоване В. Петрушко у тлумачному словнику як сукупність положень, що виникає на основі концепту, який необхідно обґрунтувати; «стислий виклад «ядра певної теорії або сукупності поглядів» [87, с. 88].

Щодо структури концепції нам імponує думка вітчизняного науковця А. Фурмана, котрий концепцію розглядає крізь призму єдності методологічних маркерів концептуалізації (концептів) і концептуальної плану-карти. При цьому концептуалізація розглядається як парадигмальний зріз окремої теорії, процес виокремлення окремих полів наукового пошуку; а концептуальна план-карта номінується як взаємозалежна сукупність інтерпретаційних схем моделей,

припущень про природу досліджуваних об'єктів, що ґрунтується на наявних теоретичних висновках, охоплює тенденції і закономірності розвитку явищ відповідно до виробленої системи понять з можливістю виходу на емпіричний рівень роботи із заданими предметами [121, с. 7].

Отже, у педагогічній літературі відсутнє єдине тлумачення поняття «концепція». Різні науковці трактують це поняття по-різному: як сукупність ідей, систему поглядів, теорій наукового пошуку тощо, що призводить до варіативності характеристик і неоднозначності розуміння сутнісного наповнення поняття. Варто розрізнити поняття «наукова концепція» і «педагогічна концепція», що відображають системи різного класу: якщо наукова концепція є узагальненням теоретичних положень певної галузі науки, то педагогічна концепція віддзеркалює характеристики освітньої проблематики. У нашому дослідженні поняття «концепція» ми розуміємо як «провідний задум, теоретичні принципи побудови педагогічних систем або процесів» [88, с. 194].

В означеному контексті важливим для нашого дослідження є виокремлення поняття «дидактична система», що, на думку І. Осадченко, є невід'ємним атрибутом педагогічної системи. У розумінні сутності дидактичної системи ми послуговуємося визначенням, сформульованим авторкою, котра дидактичну систему потрактовує як сукупність взаємозалежних між собою дидактичних компонентів: *мета* (для чого вчити/ся), *зміст* (чому навчати/ся), *принципи* (за якими правилами), *форми* (в яких умовах), *методи* (яким чином), *засоби* (за допомогою чого) навчання тощо, функціональність яких залежить від вимог загальної парадигми, що зумовлені історичними умовами та суспільними потребами [81]. Отже, концепція є теоретичним підґрунтям для проєктування цілісної, динамічної, відкритої системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання: вона визначає оптимальну стратегію побудови освітнього процесу для досягнення запланованих освітньо-професійних цілей та результатів. Таким чином, концепцію дослідження ми розуміємо як сукупність ідей та положень, що дозволяють сформулювати авторське бачення науково-педагогічної проблеми,

здійснити проєктування теоретичних вихідних положень, принципів функціонування дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання в якості метаконструкту, що цілісно відображає експлікацію дослідницької ідеї.

Концепція розвивається у формі концептуальних положень, що розкривають її мету, місце в теорії та практиці педагогічної науки, методологічні підходи до проєктування дидактичної системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Ядром (сутністю) концепції є сукупність закономірностей і принципів, що визначають особливості її функціонування та розвитку. У такий спосіб концептуальні положення дозволяють цілісно представити теоретичну модель запропонованої дидактичної системи та обґрунтувати шляхи її практичної реалізації з урахуванням можливостей трансформації у відповідь на зміну умов соціальної, культурної та економічної ситуації в країні та світі.

До передумов, що зумовлюють потребу в обґрунтуванні концептуальних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, відносимо такі тенденції розвитку системи вищої освіти: цифрова трансформація всіх сфер суспільства та формування інформаційної освітньої парадигми (попередньо розглянуто в п. 1.1); модернізація системи вищої освіти у зв'язку із входженням до європейського освітнього простору, фундаменталізація та профілізація системи професійної підготовки (розглянуто в пп. 1.2, 1.3); нове соціальне замовлення, розроблення нових державних і професійних стандартів, зміна знаннєвої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури на компетентнісну (розглянуто в п. 2.1); проникнення передових практик використання інформаційно-комунікаційних освітніх технологій і на цій основі розвиток і використання змішаного навчання у провідних зарубіжних і вітчизняних ЗВО як ефективної моделі організації якісного освітнього процесу (розглянуто в пп. 2.2, 2.3, 2.4); зміни соціально-психологічних характеристик сучасних здобувачів освіти, що зумовлюють пошук нових підходів та методик їх професійного розвитку і становлення в

умовах цифрової трансформації (розглянуто в п. 3.1); стрімкий розвиток цифрових освітніх середовищ, їх різноманітних моделей, інструментарію, а також поширення онлайн навчання на виклики всесвітньої пандемії та нестабільної соціально-політичної ситуації в Україні (розглянуто в п. 3.2).

У ході дослідження з'ясовано, що зростання обсягів навчальної інформації і підвищення вимог до якості освітнього процесу в умовах становлення нової інформаційно-компетентної парадигми та реформування системи освіти зумовили необхідність оновлення цільових стратегічних настанов професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Вони відображені у законодавчих актах і нормативних документах (закони України «Про освіту» [97], «Про вищу освіту» [90]; Державні стандарти вищої освіти зі спеціальності 014 «Середня освіта» (предметна спеціалізація 014.11 Фізична культура) (Проект) [107; 108]; «Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2020) [98], «Державний стандарт базової середньої освіти» (2022) [38]; «Концепція Нової Української школи» (2016) [60]; «Концепція розвитку педагогічної освіти» (2018) [92]; «Концепція цифрової трансформації освіти і науки» (2021) [61]; «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021 – 2031 роки» (2020) [98]; «Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» (2020) [96]; «Національна рамка кваліфікацій» (2019, 2022) [91; 94]; «Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (European Qualifications Framework for lifelong learning (EQF LLL/EQF)(ЄРК)» (2017) [157]; Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (2015) [93]; «Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2019) [95] та ін), що характеризують тенденції розвитку вищої освіти в умовах цифровізації, соціальне замовлення щодо стратегічної мети та змісту професійної підготовки фахівців у ЗВО, передбачають урахування особливостей організації освітнього процесу у вищій школі, формування важливих особистісно-професійних якостей, складників і дескрипторів професійної компетентності вчителів

фізичної культури Нової української школи, здатних до реалізації запланованих перетворень, до виховання активного, фізично здорового покоління на засадах використання інноваційних ідей і підходів щодо інтегрального розвитку людини.

Метою концепції є обґрунтування теоретико-методологічних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання як цілісної, динамічної й відкритої дидактичної системи, що спрямована на: підвищення якості освіти в умовах становлення інформаційної парадигми і переходу від знаннєвої до компетентнісної моделі; забезпечення вимог замовників освітніх послуг (соціального запиту держави, роботодавців, самих здобувачів освіти, їхніх батьків тощо) на впровадження інноваційних ціннісних орієнтирів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; формування у майбутніх учителів фізичної культури позитивної мотивації, ціннісного ставлення до процесу фізичного вдосконалення і гармонійного розвитку учнівської молоді з урахуванням сучасних положень системи загальнотеоретичних і предметно-професійних (медико-біологічних, психолого-педагогічних, спортивно-спеціалізованих) знань і практичних умінь; формування особистісно-професійних якостей майбутніх учителів фізичної культури, стимулювання розвитку в них педагогічної майстерності, прагнення до розвитку та самовдосконалення; організацію інноваційного студентоцентрованого освітнього простору на різних рівнях (функціональному, організаційному, педагогічному, технологічному), що інтегрує кращі світові і вітчизняні дидактико-технологічні практики очної та онлайн взаємодії; забезпечення досягнення здобувачами освіти запланованих результатів навчання, що засвідчують готовність випускника до ефективної роботи за фахом.

Концепція базується на тезі про те, що стрижнем професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в умовах змішаного навчання є здатність навчатися впродовж життя як фундаментальна компетентність сучасного фахівця, на основі якої формуються інші компетентності (трансверсальні, базові, профільні), визначені на нормативному рівні та узагальнені нами в п. 2.1. Освітня реформа Нової української школи орієнтує на розвиток у сучасного педагога

навичок розв'язання проблем, оцінювання ризиків, прийняття рішень, емоційного інтелекту, самоосвіти як цілеспрямованої самостійної навчальної діяльності з удосконалення наявних і здобуття нових фахових знань та їх творчого застосування у практичній діяльності.

На підставі аналізу наукової літератури [53; 56; 57; 60; 127; 158] здатність до навчання впродовж життя розглядаємо як сукупність знань, умінь, навичок, ставлень і моделей професійної поведінки, що відображають *готовність* (потребу і спроможність) майбутнього вчителя фізичної культури до: пошуку, засвоєння та підвищення рівня знань, набуття нових умінь і навичок та творчого їх використання у практичній діяльності; відкритості до всього нового, співпраці та лідерства; широти і гнучкості мислення, що дозволяє використовувати критичний аналіз, звертатися до особистого досвіду та досвіду інших; організації освітнього процесу (власного і колективного) через ефективне управління ресурсами та інформаційними потоками; визначення освітніх цілей і способів їх досягнення, оволодіння новими способами діяльності з урахуванням своїх інтересів і можливостей; побудови персональної освітньої і професійної траєкторії, рефлексії та оцінювання власних результатів навчання; творчого самовираження, і є метаконструктом професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Таким чином, в умовах реформування професійної освіти стратегічним її завданням розглядаємо формування освітньо-орієнтованої компетентності вчителя фізичної культури, що окреслює нові орієнтири на формування у здобувачів освіти здатності до самонавчання, набуття і розвиток навичок самоорганізації академічної та професійної діяльності в режимі самоосвіти з метою формування необхідних компетентностей, що дозволяють адаптуватися до вимог сучасного світу. Водночас останні дослідження засвідчують, що майбутні вчителі фізичної культури не мають необхідних для сучасного суспільства навичок самоорганізації освітнього процесу. Це вимагає від ЗВО створення інноваційного освітньо-інформаційного простору, що дозволить

майбутнім учителям фізичної культури виявити свої здібності та успішно опанувати обрану професією.

У проєктуванні концепції ми дотримувалися положень, обґрунтованих провідними вітчизняними науковцями Т. Дерєка [44], Е. Панасенко [83], згідно з якими концепція дослідження має розгортатися як система взаємоузгоджених концептів (одиниць структурування значущої інформації різного рівня) ієрархічної підпорядкованості. У нашому дослідженні виокремлено чотири концепти: *методологічний, теоретичний, практичний*. Схарактеризуємо їх.

Методологічний концепт забезпечує визначення вихідних теоретичних положень, що визначають стратегію наукового пошуку: формулювання наукових підходів, обґрунтування закономірностей і провідних принципів організації освітнього процесу, на яких базуватиметься реалізація концепції. У дослідженні вона представлена на чотирьох рівнях із застосуванням *концептуально-теоретичних* і *процесуально-дієвих* методологічних підходів, сутність яких детально описана нами у п. 1.4 у їх взаємозалежності та взаємозв'язку.

До провідних методологічних підходів відносимо: компетентнісний, контекстний, особистісно орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, середовищний, що в сукупності концептуалізують проблему дослідження як розгортання ідеї формування компетентного вчителя фізичної культури на засадах студентоцентризму в ресурсно-збагаченому (змішаному) освітньому середовищі. Означені підходи посилюються процесуально-дієвою методологією, що представлена такими методологічними підходами, як когнітивістський, конструктивістський; коннективістський; технологічний; ресурсно-диференційований, візуально-цифровий і кваліметричний, які визначають операційно-практичні процедури формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури та її діагностики в умовах змішаного навчання. Застосування окреслених підходів забезпечує формування професійної компетентності як інтегральної характеристики майбутніх учителів фізичної культури, розвиток їхніх особистісних і професійних якостей, здатності

до ефективної навчальної діяльності, професійного саморозвитку та самовдосконалення в умовах інтеграції очної та онлайн взаємодії. Їх комплексне використання дозволяє досягти мети (формування професійної компетентності) і завдань професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Реалізація концепції професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання потребує розробки системи наукових принципів відповідно до профілю галузі, особливостей та умов організації інтегрованого освітнього простору. Цифровізація освіти визначає характерні закони модернізації процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. На основі виокремлених нами тенденцій цифровізації освіти (п. 1.1) до таких закономірностей відносимо: *фокусність і динамічність освітнього процесу; інтеграцію традиційних і електронних компонентів освітнього середовища, його технологічність; акцент на самостійному навчанні здобувачів освіти; розмаїття освітніх форм, методів, засобів та інструментів формування міцності та дієвості знань, контролю результатів навчання.*

Виявлені педагогічні закономірності дозволяють розкрити досліджуваний феномен професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання як процес і визначити основні вимоги його ефективного функціонування. Такими вимогами є принципи навчання (дидактичні принципи), які ми розглядаємо в якості вихідних положень щодо способів досягнення результатів навчання відповідно до закономірностей освітнього процесу [12, с. 153; 72, с. 12] та якими регламентується навчальна взаємодія [4, с. 116].

Огляд досліджень із проблем професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти засвідчує, що вчені подають одні й ті ж принципи в різних формулюваннях, а іноді, навпаки, по-різному тлумачать їх значення. Такі розбіжності зумовлені, насамперед, розширенням меж класичної дидактики в умовах становлення інформаційної освітньої парадигми, що актуалізує проблему модифікації існуючих та обґрунтування нових принципів навчання.

Професійна підготовка вчителя фізичної культури характеризується формуванням не лише метапредметних і загальнопедагогічних знань, а й спеціальних умінь і навичок щодо здійснення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-педагогічної діяльності. Вищезазначене зумовлює урахування в нашому дослідженні вихідних положень дидактики вищої школи, професійної освіти та онлайн дидактики. Узагальнення напрацювань вітчизняних учених В. Андрущенко, І. Бех, І. Волощук; В. Ортинський [80], Л. Хоружа [123] та інших дозволило виокремити такі групи принципів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання: загальнодидактичні, загальнометодичні та специфічні. Розглянемо їх.

Загальнодидактичні принципи є засадничими в організації навчальної інтеракції, оскільки цілісно пронизують складники системи вищої педагогічної освіти і виступають підґрунтям її ефективного функціонування загалом. В інформаційному просторі закладу вищої освіти до таких відносимо принципи: інтегративності, системності, систематичності і послідовності; циклічності; індивідуалізації та диференціації; доступності; діяльнісного характеру навчання.

Технологія змішаного навчання практично є втіленням *принципу інтегративності*, оскільки поєднує можливості живого спілкування в аудиторії з дистанційною взаємодією, що містить різні рівні електронної підтримки. Структурований навчальний матеріал у змішаному навчанні охоплює різні види контенту (живе спілкування, текст, відео, звук, зображення, симулятивні вправи тощо), який контекстуально взаємозв'язаний з іншими навчальними дисциплінами і містить не лише методичні рекомендації та інструкції, розроблені викладачем, а й відкриті освітні ресурси. При цьому означені компоненти є взаємозв'язаними і доповнюють один одного, що виявляється у координації педагогічних дій викладачів, у цілісному підході до раціональної послідовності розташування в навчальних планах освітніх компонентів; у невпинній інтеграції знань у процесі формування наукових понять та їх систем у навчальному пізнанні.

Принцип системності забезпечується сукупністю теоретичних, методичних, організаційних положень, покладених в основу навчального процесу. У навчальному курсі, що передбачає змішану освітню взаємодію, елементи очного, електронного та дистанційного навчання мають доповнювати один одного і утворювати єдину систему. Усі складники – від постановки цілей заняття, розроблення завдань, добору освітніх інструментів залучення студентів у різні види навчальної активності до контролю результатів навчання – мають бути структурованими і підпорядковуватися єдиній меті. Отже, для забезпечення ефективної освітньої взаємодії навчально-методичні матеріали до них мають бути логічно структуровані, відповідати етапам навчального процесу і забезпечувати системне досягнення результатів навчання.

Принцип систематичності й послідовності. Незалежно від виду навчальної діяльності (аудиторна чи позааудиторна, групова чи індивідуальна), змішане навчання передбачає цілеспрямовану організацію занять і вправ. Відтак, цей принцип передбачає неперервну освітню діяльність викладача щодо планування процесу навчання (продумування системи упорядкування, викладу та подання навчального матеріалу, його постійне оновлення; розроблення чітких критеріїв оцінювання навчальної діяльності та способів підтримки здобувачів освіти); актуалізація набутих знань; опора на набутий когнітивний і практичний досвід, фіксування уваги студентів на ключових питаннях; встановлення граничних строків виконання завдань, вимог щодо оцінювання та контролю навчальних досягнень), а також регулярну навчальну активність здобувачів освіти (планомірне опрацювання теоретичного матеріалу; виконання завдань; здійснення рефлексії та саморефлексії результатів). Важливим аспектом ефективності процесу навчання є його послідовність і модульність, циклічність. Саме циклічність і модульність, як указує М. Гриньова, дозволяє забезпечити неперервне педагогічне зростання фахівця, оскільки передбачає організацію вивчення навчальної дисципліни в дискретно-неперервному полі за заданою освітньою програмою, що містить логічно завершені, структуровані за змістом і

системою опорного оцінювання «دوزи навчальних матеріалів» і забезпечують послідовне досягнення навчальних мікрорезультатів [15, с. 51].

Принцип систематичності та послідовності дозволяє спроектувати стадійний навчальний процес, де в кожному з етапів реалізуються такі аспекти: мета – діяльність викладання – зміст – діяльність учіння – результат навчання. При цьому початок кожного етапу є результатом фактичного завершення попереднього етапу та передумовою наступного етапу. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання з урахуванням принципу систематичності та послідовності передбачає вивчення кожної нової теми після засвоєння попередньої, а в разі відсутності запланованого результату - повторне повернення до засвоєння змісту дидактичних одиниць з вибором здобувачем місця, часу або темпу засвоєння.

Принцип індивідуалізації та диференціації навчання базується на наданні кожному здобувачеві освіти можливості створення оптимальної освітньої траєкторії з урахуванням пізнавальних особливостей, здібностей, інтересів, ставлення до навчання; добору сукупності завдань різного рівня діяльності (творчі, дослідницькі, пізнавальні тощо), індивідуалізувати процес розвитку загальнонавчальних (самоконтроль, навички роботи з інформацією) та формування спеціалізованих знань, умінь і навичок. Це, насамперед, досягається за рахунок можливостей здобувача освіти контролювати час і місце, варіювати способи і темп опрацювання навчального матеріалу, інтерактивністю завдань, комбінуванням традиційних та електронних форм, методів і засобів навчання.

З вищезазначеним органічно зв'язаний *принцип доступності*. Його методологічну основу становить не лише добір змістового матеріалу, що відповідає рівню пізнавального розвитку здобувачів освіти, а й відкритість освітніх ресурсів, можливість опрацювати їх у будь-якому місці, в будь-який зручний для слухача час із будь-якого пристрою (персональний комп'ютер, планшет, смартфон). Як указує науковець В. Буряк, в освітньо-інформаційному просторі ЗВО реалізація цього принципу зв'язана з оптимальним рівнем інтелектуальної напруги здобувачів освіти і вимагає наявності певних обмежень

в інтервалах та характері обробки інформації залежно від рівня навчання, особливостей і якості підготовки студентів [9, с. 13]. Реалізація цього принципу також передбачає постійний дидактичний супровід майбутніх учителів фізичної культури, що вимагає розроблення викладачем зрозумілих інструкцій, чіткої навігації в курсі, інструментів спілкування і консультування з метою стимулювання когнітивних і рухових можливостей майбутніх учителів фізичної культури.

Принцип діяльнісного характеру навчання базується на активному залученні майбутніх учителів фізичної культури до здобуття нових соціально та професійно значущих знань, умінь і навичок. Освіта – це спеціально організований процес формування у тих, хто навчається, структурованого емпіричного та практичного досвіду, що забезпечується не лише осмисленням теоретичного матеріалу, а й здатністю використовувати здобуті знання у практичній діяльності. Отже, викладач має забезпечити умови для набуття здобувачами освіти такого досвіду у формальній і неформальній взаємодії (як в аудиторії / спортивній залі, так і в онлайн-середовищі), створивши відповідні навчальні ситуації та завдання. Для всіх учасників освітнього процесу важливими характеристиками такої взаємодії є довіра, відкритість, комфорт, готовність до індивідуальної та групової комунікації; всебічного поступально-вихідного розвитку на основі поєднання навчання із продуктивною практикою.

Другу групу становлять *загальнометодичні принципи*, що є базовими у професійній освіті і «діють у будь-яких системах і ситуаціях навчання» [80, с. 182]. На думку В. Ортинського, такими є: принцип фундаментальності змісту навчання; науковості і професійної спрямованості; мотиваційної активності, самостійності і свідомості здобувачів освіти у навчальній діяльності; створення позитивного емоційного клімату, мотиваційного забезпечення діяльності й системи відносин; раціонального поєднання колективних та індивідуальних форм і способів навчальної роботи, які забезпечують розвиток особистості, її індивідуальну самореалізацію [80, с. 181–182]. Схарактеризуємо їх як такі, що повною мірою

відповідають концепції професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Так, реалізація *принципу фундаментальності змісту навчання* майбутніх учителів фізичної культури передбачає в якості системотвірних складників курсу чи освітньої програми використання матеріалів, які мають не лише загальнонаукове, а й професійно-прикладне спрямування і забезпечують формування фахових компетентностей майбутніх учителів фізичної культури. Сутність принципу полягає в базовому формуванні ядра системи інваріантних знань з дисциплін циклів загальної і професійної підготовки майбутніх фахівців, що забезпечує їхню подальшу здатність до роботи за фахом. Як указує Н. Морзе, зміст навчального матеріалу повинен відповідати державним стандартам з напряму підготовки фахівців, типовим програмам дисциплін професійного спрямування, обов'язковим навчально-методичним виданням [76, с. 69]. Таким чином, принцип фундаментальності змісту навчання забезпечує формування у майбутніх учителів фізичної культури системних наукових знань, теоретичного професійного мислення, алгоритмів розв'язання професійних завдань з урахуванням перспектив розвитку науки і практики.

Принцип науковості і професійної спрямованості корелює з попереднім принципом. Так, професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, незалежно від засобів реалізації та рівня співвідношення традиційних і електронних складників (лекція в аудиторії, семінар в режимі відеоконференції, інтерактивний підручник, дистанційний курс-ресурс тощо), має забезпечувати генералізований зміст навчального матеріалу, відповідність вимог освітньої програми академічним і професійним потребам студентів, актуалізацію результатів навчання: контент кожного освітнього компонента має забезпечувати професійно-особистісний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури, його вміння й навички інтегрувати теоретичні знання у практичну діяльність. Навчання, в якому моделюється предметний і соціальний зміст майбутньої професійної діяльності, забезпечує формування необхідних предметно-професійних і соціальних характеристик

особистості фахівця. У свою чергу, науковість і контекстність змісту навчання створює комплексне уявлення про майбутню професійну діяльність (від постановки цілей до самоусвідомлення дій і результатів) і дозволяє здобувачам освіти отримати практичний досвід, сформувані в процесі навчання професійно важливі навички, особистісні якості, ціннісні орієнтації і мотивацію. Реалізація цього принципу передбачає використання проблемних, розвивальних, проєктних та ситуативних завдань з інформаційним супроводом їх виконання.

Принцип технологічності та інноваційності забезпечує інтеграцію традиційних і новітніх, зокрема інформаційних, технологій у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури. Технології та інновації є провідними чинниками, що забезпечують розвиток і підвищення якості вищої освіти в умовах сучасних глобалізаційних змін. Крім інноваційних технологій і технологічних нововведень активно впроваджуються і нові методи, прийоми та засоби організації навчального процесу. У парадигмі цифрової дидактики організація змішаного навчання спрямована на створення сприятливих умов для продуктивної діяльності здобувачів освіти шляхом спілкування, розв'язання проблем, поетапного формування та розвитку необхідних знань, умінь і навичок, результатів навчання.

Як вказують науковці Т. Блейон та О. Михайленко [212], здобувачі вищої освіти українських ЗВО вирізняються помірним рівнем сформованості цифрових навичок та інформаційно-комунікаційної компетентності. Водночас дослідження зарубіжних науковців Л. Амхаг (L. Amhag), Л. Хеллстром (L. Hellström) М. Стігман (Martin Stigmar) засвідчують, що викладачі не повною мірою використовують інноваційний потенціал цифрових інструментів. Ці висновки свідчать про те, що учасники освітнього процесу недостатньо підготовлені до освітньої взаємодії в умовах змішаного навчання, а отже потребують підтримки у створенні й використанні дидактичного інструментарію змішаного навчання в нових освітніх контекстах. Реалізація означеного принципу базується на дидактичній доцільності та коректності вибору науково-педагогічними працівниками освітніх ресурсів, їх відповідності змісту освітньо-

професійної програми. Навчальні цілі, зміст, форма, методи професійної підготовки сучасних учителів фізичної культури мають корелюватися з технічними, програмними і технологічними засобами і прийомами їх використання (системи управління навчанням, віртуальні аудиторії, програмне забезпечення, відкриті освітні ресурси, мультимедійні сервіси, соціальні мережі, поштові клієнти тощо) [138]. Застосування запропонованого принципу полегшує й забезпечує якісну організацію роботи з великим потоком інформації і дозволяє максимально спростити організацію навчального процесу, підвищити його результативність.

Принцип мотиваційної активності, самостійності і свідомості майбутніх учителів фізичної культури у навчальній діяльності вважаємо одним із ключових у їхній професійній підготовці в умовах змішаного навчання, оскільки певна частина курсу має забезпечувати асинхронну/віддалену, а отже відносно самостійну участь студента в навчальній діяльності та її самоорганізації. Змішане навчання дозволяє студентові: поглиблено опрацювати певний важливий або цікавий для нього матеріал курсу завдяки додатковим відкритим ресурсам, за потреби повернутися до перегляду навчального відео або відкласти його на певний час, багаторазово вправлятися у виконанні тестових завдань і вправ-симуляторів з метою усунення помилок чи вдосконалення професійно значущих умінь і навичок, переглядати й коментувати роботи одногрупників, приватно консультиватися з викладачем щодо проблемних питань тощо. Погоджуємося з думкою К. Брінтон (С. Brinton) зі співавторами про те, що максимізація мотивації, активності, ініціативності усіх суб'єктів освітнього процесу є одночасно умовою і наслідком успішної професійної підготовки здобувачів вищої освіти в умовах змішаного навчання [149]. Майбутній учитель фізичної культури має навчитися ефективно розпоряджатися своїм часом, уміти планувати процес засвоєння навчального матеріалу і бути цілеспрямованим у здобутті нових знань. Відтак, у період навчання важливо сформувати у майбутнього фахівця здатність до самостійного навчання, вміння критично оцінювати власні знання і набуті компетентності. Реалізація

означеного принципу вимагає використання методів, форм і засобів, що забезпечують активну участь майбутніх учителів у навчальному процесі. За таких умов здобувач освіти отримує можливість свідомо й активно сприймати і опрацьовувати навчальний матеріал крізь призму особистісних і професійнозначущих інтересів, у зручному для себе темпі та за індивідуальною освітньою траєкторією, а отже стає суб'єктом самоосвіти, саморозвитку, саморефлексії.

Принцип створення позитивного емоційного клімату, мотиваційного забезпечення навчальної діяльності й системи відносин є одним із базових принципів, що спрямований на інтенсифікацію освітніх процесів і забезпечення ефективного і продуктивного спілкування учасників навчального процесу в інформаційно-освітньому середовищі ЗВО. Науковці В. Буряк і О. Кучерук виокремлюють такі чинники, що сприяють формуванню позитивної навчальної мотивації здобувачів вищої освіти:

- усвідомлення найближчих і кінцевих цілей навчання; усвідомлення теоретичної і практичної важливості набутих знань;
- емоційна форма подання змісту освіти; розуміння перспектив розвитку наукових концепцій; професійна спрямованість навчальної діяльності;
- добір завдань, що створюють проблемну ситуацію в структурі навчальної діяльності; створення позитивно активного освітнього середовища [9; 68].

У професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури цей принцип передбачає використання активних методів навчання, за яких діяльність здобувачів освіти має продуктивний, творчий, пошуковий характер, і що стимулюють пізнавальну діяльність і передбачають вільний обмін думками суб'єктів освітнього процесу (студент – контент – викладач) під час проблемних лекцій, групових дискусій, тематичних семінарів, імітаційних і рольових тренінгів, змагань, ігрового проєктування, тощо.

Одним із провідних принципів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання також є *принцип раціонального*

поєднання колективних та індивідуальних форм і способів навчальної діяльності. Важливою умовою освітньої взаємодії у змішаному навчанні є не лише створення персоніфікованого освітнього середовища, а й забезпечення реалізації умов для навчальної колаборації (або навчання у співпраці) на засадах конструктивістської педагогіки. Комбінування традиційного та електронного навчання дозволяє створювати мікрогрупи студентів, які, з одного боку, у спільній діяльності конструюють нове знання, а з іншого – кожен суб'єкт є достатньою мірою незалежним у виборі навчального матеріалу, завдань курсу та темпу їх виконання.

До третьої групи належать специфічні принципи, що передбачають урахування особливостей і конкретних умов створення змішаного освітнього середовища, в якому відбувається професійна підготовка майбутнього вчителя фізичної культури. Ураховуючи практикоорієнтований характер професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, до цієї групи відносимо такі принципи: елективності освітнього простору; узгодженості змістового та технологічного аспектів змішаного навчання; адаптивності та гнучкості змісту навчального матеріалу; відповідності умов навчальної діяльності моделям змішаного навчання; мікропорційності; посилення самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти; мобільності; інтерактивності, полісенсорності; метапредметності інформаційних технологій.

Дотримання принципу *елективності освітнього простору* забезпечує реалізацію самостійного вибору студентом індивідуальної освітньої траєкторії у руслі майбутньої професійної діяльності: по-перше, в темпі та стилі опрацювання конкретного завдання, вивченні окремої теми чи модуля; по-друге, у максимально ефективному і зручному поєднанні різнофункціональних компонентів навчальної системи та освітніх джерел (посібник з друкованою основою, мобільний застосунок, тренажер-симулятор тощо). Це дозволяє сформувати у здобувачів освіти не лише базові теоретичні знання і практичні навички, а й сприяє вихованню у майбутніх учителів фізичної культури

відповідальності за процес і результат навчання, їх узгодженню із професійними інтересами.

Принцип узгодженості змістового й технологічного аспектів змішаного навчання передбачає таку інтеграцію очного аудиторного й електронного навчання, що відповідає меті й результатам курсу. Змістовий аспект повинен, з одного боку, відображати сучасні науково-професійні знання та суспільні потреби фізкультурної освітньої галузі, з іншого – сприяти розвитку особистісних якостей здобувача освіти як майбутнього фахівця з урахуванням вимог державних стандартів. Технологічний аспект характеризує специфіку реалізації змішаного освітнього процесу з використанням форм, методів та інструментів електронного навчання з урахуванням показників підготовленості майбутніх учителів фізичної культури. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання має забезпечувати цілеспрямовану, систематичну і контрольовану самостійну роботу студента, який може навчатися у зручному для себе місці, комплексно використовувати спеціальні засоби навчання та можливість спілкування з викладачем.

З вищезазначеним принципом взаємозв'язаний *принцип адаптивності та гнучкості змісту навчального матеріалу*, що передбачає постійне оновлення варіативності змісту курсу або окремої теми відповідно до потреб і пізнавальних можливостей здобувачів освіти, добір відповідних умовам освітнього процесу засобів навчання, додаткових інструментів та електронних сервісів, створення багаторівневих завдань і видів контролю знань, наявність зворотного зв'язку. Здобувачі освіти по різному взаємодіють з навчальними матеріалами: комусь потрібен певний рівень його деталізації, комусь – інший формат подання (наочна демонстрація, текст, аудіо, відео, інфографіка тощо) [116]. Це особливо важливо враховувати при формуванні та вдосконаленні рухових умінь і навичок, фізичних якостей майбутніх учителів фізичної культури, що потребує показу, демонстрації, неодноразового практичного вправлення. Також важливо, щоб

глибина профілювання спеціалізованих дисциплін урахувала психологічні закономірності рівневої підготовки майбутніх фахівців: бакалаврів і магістрів.

Принцип відповідності умов навчальної діяльності моделям змішаного навчання передбачає фіксацію в робочих програмах, силабусах і навчально-методичних рекомендаціях фактичного розподілу годин на різні види активностей в очному та електронному форматах. Це вимагає від викладача актуалізації контенту відповідно до структури дисципліни, визначення результатів навчання і на цій основі упорядкування навчального матеріалу курсу, добору завдань, визначення строків їх виконання, засобів контролю та інструментів, необхідних для досягнення запланованих результатів з урахуванням обраної моделі змішаного навчання. На засадах особистісно орієнтованого підходу дотримання цього принципу забезпечує усвідомлення майбутніми вчителями фізичної культури відповідальності за результати власної діяльності та усвідомлення шляхів їх досягнення, реалізацію комфортної взаємодії суб'єктів освітнього процесу, регламентацію їх діяльності, підвищення результативності освітнього процесу.

Принцип мікропорційності є необхідним для проектування змісту навчання та систематичного використання сучасного формату мікронавчання (microlearning), що передбачає поділ навчального матеріалу на частини, що викладаються в концентрованому вигляді. Сучасні методисти електронного навчання наголошують, що мікронавчання має чітку формулу: одна сесія – одна думка – одна навичка. Кожен сегмент мікронавчання є самостійним елементом, який водночас є невід'ємним складником загальної стратегії навчання [167]. В умовах інформаційного перевантаження мікронавчання стає необхідною умовою забезпечення якості освіти. Викладання освітнього контенту за принципом мікропорційності дозволяє майбутнім учителям фізичної культури за короткий час, з максимальною концентрацією уваги опанувати невеликий обсяг навчального матеріалу, а також сприяє швидкому його засвоєнню за допомогою використання навчального відео, аудіоподкастів, тематичних тестів, прийомів гейміфікації тощо.

Принцип посилення самостійної навчальної діяльності студентів базується на процесі підтримки повної суб'єктності здобувача освіти як з точки зору його особистого досвіду, так і щодо досягнення ним навчальних цілей. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання передбачає, що здобувач освіти здатен керувати й контролювати свою навчальну діяльність, оцінювати й коригувати її результативність, а також спроможний самостійно здобувати, обробляти та інтерпретувати інформацію у нових для себе умовах. Наголосимо, що реалізація цього принципу спрямована на формування у майбутніх учителів умінь самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, потім на засадах самоорганізації – з науковою інформацією з метою подальшого розвитку навичок неперервного саморозвитку та самоосвіти.

Принцип мобільності забезпечує студентів можливість навчатися в зручний час, в зручному місці та в зручному режимі. Його реалізація базується на використанні різнорівневих методичних систем, технологій і моделей навчання, створення баз даних, контенту і завдань, до яких можна отримати доступ на різноманітних пристроях, що зумовлює персоніфіковане комбінування викладачем традиційного та електронного компонентів навчальної взаємодії (як синхронної, так і асинхронної), в якій здобувач освіти зможе корегувати і доповнювати власну траєкторію формальної, неформальної та інформальної освіти, отримувати неперервну й ситуативну підтримку [1; 205]. Це, у свою чергу, передбачає зміну ролі майбутнього вчителя фізичної культури з пасивного слухача на активного учасника освітнього процесу, а викладача – із транслятора певного обсягу інформації та контролера її засвоєння – на організатора навчального середовища, куратора змісту, фасилітатор, тьютора.

Принцип інтерактивності передбачає діалогічну взаємодію між суб'єктами навчального процесу в мультимодальному освітньому середовищі, що значно виходить за межі навчальної аудиторії. У змішаному навчанні студент включений у кілька типів комунікації: він взаємодіє не лише з викладачем, з іншими студентами, зі змістом навчального матеріалу, а також з програмним

забезпеченням, з комбінованим навчальним контентом, з автоматизованими системами навчання тощо. Так, у своєму визначенні змішаного навчання Н. Фрізен (N. Friesen) акцентує увагу на діалогічності освітнього процесу: «змішане навчання поєднує цифрові засоби з традиційними формами роботи в аудиторії, що потребують фізичної *співприсутності* педагога та здобувачів освіти» [162]. Дослідження засвідчують, що важливим фактором ефективності професійної підготовки здобувачів освіти в умовах змішаного навчання є комунікаційний складник, що досягається об'єднанням студентів у онлайн-спільноти за інтересами, використанням синхронних та асинхронних форм взаємодії (відеоконференції, коментування, обговорення у форумах, чатах, соціальних мережах тощо) зі своєчасним і конструктивним зворотнім зв'язком [67, с. 167; 215, с. 1262]. Дотримання цього принципу дозволяє вдосконалювати у здобувачів освіти в процесі активного навчання не лише навички роботи з інформацією, а й формувати власний стиль професійної діяльності та спілкування, розвивати вміння критично мислити та генерувати нові ідеї.

Принцип полісенсорності корелюється із попереднім принципом і відображає сутність мультимодального представлення навчальної інформації відповідно до логіки і особливостей дисципліни, що вивчається. Діяльність майбутнього вчителя фізичної культури вимагає від нього швидкої реакції (зорової, слухової, рухової), здатності до переключення уваги, аналізу інформації і прийняття рішень, досконалої техніки рухових дій. Отже, професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання потребує добору дидактичного матеріалу, що сприяє вдосконаленню їх слухового, зорового та рухового аналізаторів на основі змістової і перцептивної наочності: тренажери-симулятори, посібники з віртуальною реальністю, датчики руху, безконтактні сенсорні системи, флеш-анімація, інфорграфіка тощо. Глибина профілювання дисциплін при реалізації означеного принципу має враховувати психологічні закономірності ступеневої підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Принцип автоматизованого моніторингу результатів навчання. Основою процесу педагогічного проєктування системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання є моніторинг і діагностика результатів навчання, що є дескрипторами сформованості певних рівнів і типів компетентностей. Автоматизований моніторинг результатів як інструмент змішаного навчання дозволяє об'єктивно, швидко й достовірно оцінити рівень засвоєння навчального матеріалу і встановити оперативний зворотний зв'язок, своєчасно відстежувати успішність і на цій основі спроектувати індивідуальні варіанти навчальної діяльності майбутніх учителів фізичної культури, забезпечувати ефективне управління освітнім процесом в змішаному освітньому середовищі.

Науковець А. Піччіано (A. Picciano) наголошує, що базовими ефективними стратегіями використання автоматизованого моніторингу в змішаних курсах задля профілювання студентів і відстежування їхніх навчальних досягнень є такі:

- 1) своєчасне виявлення труднощів у оволодінні певним контентом;
- 2) регулювання та контроль академічної активності;
- 3) розробка емпіричної бази щодо планування освітньої програми та стратегії індивідуального академічного і професійного розвитку [196].

Вітчизняний дослідник В. Кухаренко рекомендує використовувати з аналітичною метою три групи оцінок: формальні, автентичні та неформальні. Формальні оцінки забезпечують системне вимірювання едукаційного прогресу студентів. Автентичні оцінки відображають здатність студента застосовувати знання, вміння та ставлення до реальних проблем. Неформальне оцінювання дозволяє виміряти рівень розуміння студентами навчального матеріалу. Ми погоджуємося з твердженням В. Кухаренка про те, що в електронному (або змішаному) курсі можна вести контроль за:

- 1) активністю у вигляді кількості відвідувань курсу (сайту), часу, витраченого на виконання завдань;

2) продуктивністю роботи студентів у форумах та чатах (кількість реакцій, аргументованість);

3) даними електронного тестування (кількість спроб, кількість набраних балів, типові помилки);

4) якістю виконання практичних завдань [114, с. 221–222].

Результати аналізу наукових джерел з проблеми оцінювання освітніх результатів у змішаному навчанні дозволяють виділити в якості основних характеристик принципу об'єктивність, наочність і систематичність [86; 105; 124]. Урахування принципу автоматизованого моніторингу результатів навчання дозволяє визначити діагностичні процедури та методи оцінювання професійної підготовленості майбутніх учителів фізичної культури, якості засвоєння ними освітньої програми, а також спроектувати ефективну стратегію їх підтримки на кожному етапі освітнього процесу.

Принцип метапредметності інформаційних технологій забезпечує створення умов для формування в майбутніх учителів фізичної культури досвіду самостійного розв'язання пізнавальних, комунікативних, організаційних завдань, розвитку їхніх ціннісних орієнтирів і формування універсальних навчальних дій, що становлять основу вміння вчитися [49].

Як указує вітчизняна дослідниця Г. Васьківська, метапредметний рівень навчальної діяльності визначається навчальним метапредметом (курсом, темами) – освітньою структурою, зміст якої групується навколо системи фундаментальних освітніх об'єктів, що відображають інтегративну картину світу. Це вузлові пункти основних академічних дисциплін, завдяки яким конструюється ідеальна система знань [10]. На нашу думку, в умовах цифровізації вищої освіти ефективним інструментом досягнення метапредметних результатів навчальної діяльності майбутніх учителів фізичної культури є використання дидактичного потенціалу інформаційних технологій. Реалізація означеного підходу передбачає застосування евристичних, контекстних, ситуативних інтерактивних завдань, поєднання мультидисциплінарних, поліплатформених, різнорівневих програм і сервісів. У

процесі науково-дослідної, творчої освітньої діяльності засоби електронної взаємодії дозволяють ефективно знаходити, систематизувати й узагальнювати інформацію з різних джерел, перетворювати її в графічний, наочний ряд, що сприяє глибшому сприйняттю матеріалу, комплексному розумінню закономірностей, розширенню предметних меж. Погоджуємося з науковцями Г. Васьківською [10], В. Хриком [125], що такі дидактичні можливості сучасних інформаційних технологій, як мультимедійність, інтерактивність, гіпертекстуальність у результаті цілеспрямованого використання сприяють підвищенню навчальної мотивації, розвитку універсальних навчальних дій (когнітивних, комунікативних, організаційних, регулятивних), формуванню у здобувачів вищої освіти важливих компетентностей: самоконтролю, креативності, критичного мислення, лідерських якостей, умінь виконувати різні соціальні ролі, розв'язувати проблеми у нестандартних ситуаціях, спілкуватися та взаємодіяти в різних спільнотах. Означене положення є актуальним у руслі становлення інформаційної освітньої парадигми та сучасних концепцій фізичної культури, що визначають соціальне замовлення на інноваційного, самостійного, активного вчителя Нової української школи.

Теоретичний концепт дослідження становить система ідей, поглядів, теоретичних положень, вихідних положень, що уможливають цілісно й різноаспектно схарактеризувати проблему професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання: теорії професійного розвитку майбутніх фахівців у вищій школі (В. Андрущенко, І. Бех, М. Винницький, С. Вітвицька, І. Волощук, Л. Гриневич, М. Гриньова, О. Дубасенюк, І. Зязюн, М. Євтух, В. Кремень, А. Кузьмінський, Т. Лукіна, С. Ніколаєнко, Ю. Рашкевич, Л. Хоружа та ін.); теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (Н. Белікова, Н. Денисенко, І. Гринченко, І. Іваній, С. Лазоренко, В. Наумчук, М. Носко, Л. Рибалко, Н. Степанченко, Л. Сущенко, О. Тимошенко, А. Цьось, D. Dwiyojo, P. Cholifah та ін.); використання в освітньому процесі інформаційно-комунікаційних технологій (В. Дем'яненко, Ю. Драгнєв; Г. Генсерук,

О. Корносенко, С. Старченко, А. Сущенко, Н. Морзе, Н. Рашевська та ін.); теоретико-методичні положення щодо організації змішаного навчання (К. Бугайчук, Т. Собченко, В. Кухаренко, Н. Сиротенко, Ю. Триус, С. Шаров, Т. Шарова, С. Vonk, С. Dziuban, M. Driscoll, С. Graham M. Horn, N. Vaughan та ін.), особливості його реалізації у спеціальній фізкультурній освіті (Г. Генсерук, Ю. Ісаєва, Р. Клопов, О. Корносенко, С. Лазоренко, Л. Семеновська, С. Сергієнко, В. Шандригось, Г. Шандригось та ін.); методика навчання майбутніх учителів фізичної культури (Г. Генсерук, О. Котова, Л. Рибалко, О. Тимошенко та ін.); наукові ідеї щодо здійснення ефективної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в освітньому інформаційному просторі (Ю. Бойчук, І. Гринченко, Ю. Драгнєв, К. Сергієнко, А. Сущенко, С. Єрмаков, О. Шинкарук та ін.); теоретичні розробки з проблеми компетентнісного (Б. Без'язичний, О. Дубасенюк, А. Єрмоленко, К. Стрелков, В. Хименець, П. Хоменко, Б. Шиян та ін.), особистісно орієнтованого (Д. Балашов, М. Гриньова, О. Горбатюк, О. Топузов, Н. Ханіна, В. Борисенко та ін.), контекстного (В. Майковська, Л. Мирончук, Л. Петриченко, K. Springer; V. Leibowitz, J. Vorster, C. Ndebele та ін.) навчання; концептуальні засади формування ресурснозбагаченого комбінованого (змішаного) освітнього середовища ЗВО (Т. Білоочко, В. Биков, А. Кобися, Н. Кононец, О. Нестуля, С. Нестуля, С. Семеріков, О. Топузов та ін.); теорії дидактики вищої школи, зокрема, контекстного навчання, випереджувального навчання, проблемного і проєктного навчання (І. Осадченко, В. Ортинський, О. Малихін, В. Стрельников, V. Aleven, C. Beal, F. Graesser та ін.) і онлайн-(цифрової) дидактики (О. Семеніхіна, О. Спірін, M. Cleveland-Innes, N. Ostashevski, D. Wilton, P. George, N. Papachristou, J. Belisario, J. Ruiz, R. Leipzig та ін.); теорії когнітивізму (В. Aberšek, C. Buell, A. Flogie, J. Greenhouse, M. Lovett, G. Siemens та ін.), конструктивізму (M. Sakir, P. Honebein, M. Tam, K. Yilmaz та ін.), коннективізму (L. Arroyo, D. Dicheva, C. Gonzalez, R. Kop, J. Mackness, C. Tschofen та ін.) як провідних дидактичних концепцій цифрової доби; теорії освіти дорослих – андрагогіки та хьютагогіки (О. Пашко, L. Ausburn, S. Behm,

A. Dunn, E. Dotson та ін.); теорії поколінь (К. Амосова, M. Bullen, T. Morgan, M. Prensky, M. Ross, G. Howlett, Z. Waemusa та ін.).

Вивчення наукових джерел дозволило визначити ключові напрями модернізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання: наповнення змісту освіти професійним контекстом з домінантою практичного складника; акцент на розвитку інтелектуальних здібностей здобувачів освіти, забезпечення усвідомленого засвоєння знань з урахуванням індивідуальних когнітивних стратегій; формування їхньої пізнавальної мотивації на основі використання інноваційних технологій, комбінації очних та онлайн методів, засобів і форм навчання; розвиток наставництва та консультування; збагачення освітньо-інформаційного середовища ЗВО, налагодження в ньому активної та комфортної суб'єкт-суб'єктної взаємодії; впровадження нової системи оцінювання, симбіоз результатів формальної, неформальної та інформальної освіти.

Досягнення визначених результатів потребує розв'язання таких завдань:

1) забезпечення неперервного доступу до освіти (навчального контенту та інформації);

2) модернізація змісту освіти з урахуванням міжнародних і вітчизняних стандартів (державних і професійних), кваліфікаційних характеристик як базових регуляторів змісту професійної освіти і підготовки;

3) інтеграція ефективних світових освітніх практик у освітній процес вітчизняних педагогічних ЗВО;

4) задоволення освітніх потреб здобувачів відповідно до їх інтересів, здібностей і схильностей шляхом упровадження гнучких освітньо-професійних програм з використанням сучасних методик та інформаційно-комунікаційних технологій, їх оновлення відповідно до запитів ринку праці;

5) розробка відповідного змістового контенту, добір методів і засобів навчання, своєчасне їх удосконалення;

6) дидактично зважене моделювання очних і онлайн форм освітньої взаємодії (як синхронних, так і асинхронних);

7) планування витрат часу, створення сприятливих умов для самооцінної діяльності з метою досягнення здобувачами освіти результатів навчання;

8) неперервний моніторинг якості професійної підготовки, співпраця з експертами для обміну кращими практиками підтримки здобувачів у комбінованому освітньому середовищі;

9) відстеження працевлаштування випускників шляхом створення та залучення їх до професійних мережевих спільнот.

Практичний концепт відображає особливості впровадження авторської моделі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, що характеризує такі операції: *моделювання дидактичної системи на основі обґрунтованих наукових положень на рівні мети, підходів, принципів, методів, засобів, форм навчання*, що передбачає *визначення педагогічних умов та особливостей їх реалізації*: структурування змісту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання; розробка навчально-методичного забезпечення (освітньо-професійні програми, навчальні плани, робочі програми та силабуси освітніх компонентів, методичні рекомендації тощо); створення електронних освітніх ресурсів (дистанційні курси, контент для мобільного навчання, відеолекції, інтерактивні презентації, мультимедійні посібники, тести тощо); поєднання традиційних форм навчання (лекції, семінари, практичні заняття) з онлайн (відеолекції, вебінари, чат-заняття); моделювання освітнього процесу (гнучке і ротаційне, зворотнє проєктування електронних курсів, розробка сценаріїв змішаних занять тощо); добір оптимальних технологій (зокрема, технології BYOD, SAMR, SMART, мобільного навчання, перевернутого навчання, мікронавчання, цифрового здоров'я тощо), методів (програмоване навчання, проблемне навчання, проєктне навчання, перехресне навчання, імітаційне моделювання професійної діяльності, метод експертних оцінок, формувальне оцінювання тощо), засобів (традиційних та електронних) навчання для очного та онлайн етапів; розширення інформаційно-освітнього середовища за рахунок онлайн-ресурсів і сервісів (навчальних, наукових, спортивних); ресурсну

підтримку індивідуалізації та диференціації навчання через гнучкість освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти (комп'ютери, програмне забезпечення, мультимедійне обладнання, доступ до мережі Інтернет тощо) з метою посилення ролі самостійної роботи та самоврядності майбутніх учителів фізичної культури, підтримка їхньої активності й відповідальності за результати навчання; посилення діалогової взаємодії; а також *діагностики ефективності запропонованої дидактичної системи* за визначеними критеріями і показниками.

На основі теоретичного аналізу наукових джерел та власного практичного досвіду сформульовано *основні положення концепції професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання*:

1. Зазначена підготовка передбачає формування у майбутнього вчителя фізичної культури *освітньо-орієнтованої компетентності* як особистісного утворення, що характеризується здатністю до самоорганізації академічної та професійної діяльності, до навчання впродовж життя в режимі самоосвіти, дає змогу адаптуватися до вимог сучасного світу і є базисом професійної (інтегральної) компетентності сучасного вчителя Нової української школи.

2. Професійна підготовка має ґрунтуватися на застосуванні компетентнісного, контекстного, особистісно орієнтованого, суб'єктно-діяльнісного, середовищного підходах. Це дозволить виявити особливості формування професійної та освітньо-орієнтованої компетентностей майбутніх учителів фізичної культури; забезпечити їх практикоорієнтований характер, змодельовати за допомогою інноваційних технологій та інтерактивних форм, методів, засобів предметний і соціальний контексти майбутньої професійної діяльності з урахуванням особистісно значущих цілей, здібностей, інтересів, цінностей, суб'єктивного досвіду, успішності та продуктивності навчальної діяльності кожного здобувача; визначити особливості проектування інноваційного освітньо-інформаційного простору закладу вищої освіти: його складники, змістову наповнюваність, доступність, стиль педагогічної взаємодії, умови та інструменти реалізації мети, завдань і результатів навчального процесу. Процес підготовки фахівців також має доповнюватися використанням

когнітивістського, конструктивістського, коннективістського, технологічного, ресурсно-диференційованого, візуально-цифрового та кваліметричного підходів, що визначають ефективні стратегії реалізації такої підготовки в інтегрованому інформаційно-освітньому середовищі ЗВО.

3. Професійна підготовка фахівців зазначеного вище напряму повинна базуватись на наукових принципах, що враховують вихідні положення дидактики вищої школи, професійної освіти і онлайн дидактики. До таких виносимо загальнопедагогічні (інтегративності, системності, систематичності і послідовності; циклічності; індивідуалізації і диференціації; доступності; діяльнісного характеру навчання); загальнометодичні (фундаментальності змісту навчання; науковості і професійної спрямованості; мотиваційної активності, самостійності і свідомості здобувачів освіти у навчальній діяльності; створення позитивного емоційного клімату, мотиваційного забезпечення діяльності й системи відносин; раціонального поєднання колективних та індивідуальних форм і способів навчальної діяльності, що забезпечує творчий розвиток особистості, її самореалізацію) та специфічні (елективності освітнього простору; узгодженості змістового й технологічного аспектів змішаного навчання; адаптивності та гнучкості змісту навчального матеріалу; відповідності умов навчальної діяльності моделям змішаного навчання; мікропорційності; посилення самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти; мобільності; інтерактивності, полісенсорності; метапредметності інформаційних технологій).

4. Реалізація змісту такої підготовки, що віддзеркалений в освітніх компонентах освітньо-професійної програми з урахуванням сучасних положень системи загальних (економічних, гуманітарних, культурологічних, філософських) і предметно-професійних (медико-біологічних, психолого-педагогічних, спортивно-спеціалізованих) знань, передбачає урахування дидактичних особливостей організації освітнього процесу в умовах змішаного навчання. Забезпечення свідомого і міцного оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок знань в інтегрованому освітньому середовищі досягається

через використання варіативних моделей змішаного навчання, що зумовлюють дидактично зважене поєднання форм, методів і засобів очної та онлайн освітньої взаємодії з урахуванням специфіки дисциплін різного циклу підготовки.

5. Ефективна професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури, які б відповідали запитам сучасного суспільства та були б конкурентоздатними на ринку праці, в умовах змішаного навчання ґрунтується на: оновленні і структуруванні змісту освіти в руслі цифрової трансформації та реалізації реформи «Нова українська школа»; уточненні кваліфікаційних вимог щодо посади вчителя фізичної культури; вивченні і впровадженні передових зарубіжних і вітчизняних практик такої підготовки; перебудову навчального процесу ЗВО у напрямі дидактично зваженого поєднання традиційних і інноваційних моделей, форм, методів, засобів і технологій в очному та онлайн форматах з метою забезпечення здобувачам можливості гнучкого конструювання системи знань в процесі спільної (здобувач – здобувач, здобувач – викладач) і самостійної (здобувач – контент) навчальної діяльності під керівництвом викладача, реалізації індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням особистих потреб, здібностей і професійних цілей, вибору часу, місця і темпу навчання; впровадженні інваріантності стратегій контролю та оцінювання результатів навчання (формувальне, самооцінювання, автоматизоване оцінювання, рефлексія тощо), неперервному моніторингу якості освітнього процесу; розробці навчально-методичного супроводу такої підготовки.

6. Результатом професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання має бути сформованість на високому та достатньому рівні професійної (інтегральної) і освітньо-орієнтованої компетентностей як показників їх готовності до професійної діяльності, неперервного розвитку і вдосконалення на засадах самоврядності в інформаційному суспільстві.

Висновки до Розділу 3

На основі результатів аналізу наукових джерел визначено психолого-педагогічні характеристики сучасного студентства як соціальної групи, що належить до так званого «цифрового покоління», які необхідно враховувати у процесі їх навчання та професійної підготовки: ця категорія здобувачів освіти надає перевагу швидкому отриманню інформації з різних джерел, мультимедійності освітнього контенту, груповій взаємодії, активному та цікавому навчанню, в результаті впливу прискореного темпу життя використовують візуальні та кінестетичні підходи у сприйнятті та обробці інформації. Підкреслено, що домінантою соціокультурної орієнтації сучасного студентства є прояв індивідуальності, здобуття якісної освіти як засобу досягнення успіху, фактору кар'єрного розвитку, підвищення конкурентноспроможності, зростання добробуту, соціального престижу. Водночас виявлено різний рівень навчальної мотивації і професійної орієнтації, а також сформованості цифрових навичок і навичок самоорганізації.

Уточнено сучасні вимоги до організації освітнього процесу у ЗВО в умовах змішаного навчання (урахування індивідуальних особливостей контингенту здобувачів вищої освіти, їх когнітивних здібностей та пізнавальних стратегій; кардинальна зміна ролей викладача і студента; реалізація компетентісно орієнтованого навчання; забезпечення різних форм освітньої присутності, залученості (соціальної, емоційної, когнітивної) суб'єктів освітнього процесу до процесу здобуття знань з метою досягнення якісного викладання і навчання в умовах комп'ютерно опосередкованої взаємодії; готовність ЗВО на інституційному рівні створювати та розгортати систему управління навчанням, наповнювати її ефективними ресурсами, моніторити якість освітніх послуг та досягнення результатів компетентісного навчання).

З'ясовано, що професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури утримує баланс між сучасними викликами та історично сформованими традиціями. Наголошується, що змішане викладання і змішане навчання

майбутніх учителів фізичної культури має враховувати вимоги до змісту освіти (сукупності теоретичних положень, теорій, концепцій), а дидактичний інструментарій – бути орієнтований на формування професійного досвіду (умінь та навичок практичного застосування професійно значущих знань). Визначено розбіжності в методиці та інструментарії, а також в потребах та очікуваннях студентів від традиційного очного (класичного) і змішаного навчання на рівні змісту (контенту), форм, методів і засобів професійної підготовки, що дозволило розглядати змішане навчання як реакцію системи освіти на зміну цілей і трансформаційний перехід на більш високий ступінь розвитку. Відповідно змішане освітнє середовище професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (освітній простір змішаного навчання, який поєднує кілька складників) розуміємо як багаторівневу систему та умови її функціонування, що визначають квазіпрофесійний, академічно-професійний, особистісно-професійний розвиток та самовдосконалення здобувачів освіти засобами програмно-методичних, інформаційно-комунікаційних та комп'ютерно-орієнтованих технологій. Визначено, що особливості функціонування і підтримки цієї системи передбачають найбільші трансформації на інструментальному рівні (методи, засоби, форми), що, у свою чергу, зумовлює зміни контексту і його упорядкування (зміст навчального матеріалу) та ролі суб'єктів у його засвоєнні. Характеристиками таких змін є доступність, відкритість, гнучкість, мобільність, інтерактивність, інноваційність освітнього процесу, що сприяє активізації самостійної навчально-пізнавальної діяльності, соціальному розвитку, фаховому становленню, самовдосконаленню сучасних здобувачів освіти, фундаменталізації їх професійної підготовки в цифровому суспільстві.

Акцентовано увагу на тому, що професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури характеризується певними особливостями, які визначаються її змістовим наповненням і передбачають опанування спеціалізованих освітніх компонентів, в межах яких відбувається практичне відпрацювання рухових умінь та навичок, удосконалення фізичних якостей,

безпосереднє опанування методик і технологій інтегрального розвитку людини засобами фізичної культури і спорту.

Підкреслено, що організація змішаного навчання майбутніх учителів фізичної культури в процесі їх професійної підготовки потребує створення необхідних організаційно-педагогічних умов як системи об'єктивних можливостей інтеграції змісту, форм, методів та засобів, що забезпечують досягнення поставленої освітньої мети і результатів навчання у змішаному освітньому середовищі.

Результати аналізу наукових джерел дозволили з'ясувати, що реалізація змішаного навчання в освітньому процесі вищої школи забезпечує досягнення широкого спектру різних типів моделей з різним рівнем ефективності залежно від дидактичної мети. Підкреслено, що змішане навчання охоплює одну або кілька з наступних трьох стратегій: комбінування засобів упорядкування та розміщення освітнього контенту; комбінування форм навчання; поєднання методів та засобів навчання. Різноманітність можливих моделей змішаного навчання визначається тим, що комбінування традиційного та дистанційного (електронного) навчання може бути застосоване на різних рівнях освітнього процесу: *на рівні освітньої програми* (в онлайн переносяться окремі складники освітньої програми: блоки освітніх компонентів, навчальні практики, сертифікатні освітні програми тощо); *на рівні навчальних дисциплін* (в онлайн-формат перенесено окремі освітні чи вибіркові компоненти); *на рівні модуля або теми навчальної дисципліни* (різне співвідношення часток онлайн/офлайн в процесі оволодіння предметом на різних етапах навчання – вивчення нового матеріалу, закріплення, контроль); *на рівні навчального заняття* (очне навчання чергується з онлайн-діяльністю здобувачів); *на рівні освітньої технології*, коли частина етапів освітньої взаємодії реалізується у формі контактних годин (безпосереднє спілкування), а частина – у формі онлайн-діяльності (опосередкована взаємодія суб'єктів освітнього процесу між собою та з контентом завдяки відповідному розгортанню цифрових технологій) без прив'язки до аудиторної системи організації навчальних занять.

Визначено можливості використання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури таких моделей: «Реверсивна» (ротація робочих зон, ротація аудиторій, перевернутий клас); «Індивідуальний план»; «Гнучка»; «Самозмішування», «Збагачена віртуальна». Уточнено перспективи використання інноваційних моделей змішаного навчання, до яких відносимо «Активне змішане навчання» (ABL), варіативні дидактичні моделі «День», «Тиждень», «Дуальна освіта», що забезпечують відкритість і гнучкість освітнього процесу, реалізацію глобальних цілей підготовки компетентних фахівців XXI століття, сформованості в них академічних і соціально-комунікативних (м'яких) навичок. Окреслено дидактичний потенціал інноваційних варіативних моделей змішаного навчання, які можна вважати педагогічно ефективними для системи професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури в умовах правового режиму воєнного стану, а в перспективі – і в післявоєнний період («Змішана освітня програма», «Змішаний індивідуальний навчальний план», «Змішана навчальна дисципліна», «Контактна сесія»).

Сформульовано основні положення концепції професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, що розгортається як система трьох взаємоузгоджених концептів: методологічного, теоретичного, практичного. *Методологічний концепт* забезпечує визначення вихідних теоретичних положень, що окреслюють стратегію наукового пошуку на чотирьох рівнях методології (філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, технологічний). У межах концепту сформульовано провідні методологічні *парадигмальні* (системний, синергетичний, теоретико-пізнавальний, культурологічний, аксіологічний, інформаційний), *концептуально-теоретичні* (компетентнісний, контекстний, особистісно орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, середовищний) та *процесуально-дієві* (когнітивістський, конструктивістський, коннективістський, технологічний, ресурсно-диференційований, візуально-цифровий, кваліметричний) підходи. Виокремлено три групи принципів професійної підготовки майбутніх учителів

фізичної культури в умовах змішаного навчання: *загальнодидактичні* (інтегративності; системності; систематичності й послідовності; циклічності; індивідуалізації та диференціації; доступності; діяльнісного характеру навчання), *загальнометодичні* (фундаментальності змісту навчання; науковості і професійної спрямованості; мотиваційної активності, самостійності і свідомості здобувачів освіти у навчальній діяльності; створення позитивного емоційного клімату, мотиваційного забезпечення діяльності й системи відносин; раціонального поєднання колективних та індивідуальних форм і способів навчальної роботи, які забезпечують розвиток особистості, її індивідуальну самореалізацію) та *специфічні* (елективності освітнього простору; узгодженості змістового й технологічного аспектів змішаного навчання; адаптивності та гнучкості змісту навчального матеріалу; відповідності умов навчальної діяльності моделям змішаного навчання; мікропорційності; посилення самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти; мобільності; інтерактивності, полісенсорності; метапредметності інформаційних технологій).

Теоретичний концепт дослідження становить система вихідних понять ідей, поглядів, теоретичних положень, що покладено в основу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Практичний концепт віддзеркалює особливості моделювання й застосування дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на основі обґрунтованих наукових положень на рівні мети, підходів, принципів, методів, засобів, форм, технологій, моделей змішаного навчання, визначених організаційно-педагогічних умов, особливостей їх реалізації, а також діагностику рівнів сформованості професійної та освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх вчителів фізичної культури.

Список використаних джерел до розділу 3

1. Аймедов К. В., Стрельбицька С. М. Професійна мобільність майбутніх фахівців у процесі навчання у ВНЗ: компетентнісний підхід. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могілянська академія]. Педагогіка*. 2014. № 251, вип. 239. С. 49–52.
2. Безкопильний О. О. Система підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2020. 606 с.
3. Боднар І. Р., Стефанишин М. В., Петришин Ю. В. Оцінювання рівня фізичної підготовленості учнів старших класів з урахуванням показників фізичного розвитку. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2016. № 6. С. 9–18.
4. Бойко А. М., Дем'яненко Н. М. Тема 3.1. Поняття про дидактику, її історичний розвиток і сучасний стан. Принципи навчання і їх реалізація в українській національній школі. *Педагогіка : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. А. М. Бойко*. Київ ; Полтава : ІЗМН, 2002. Ч. 1.
5. Бондаренко В. В., Квак О. В. Самостійна робота студентів факультету фізичного виховання: проблеми та перспективи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики*. 2016. Т. 29, № 39. С. 92–97.
6. Борінштейн Є. Р., Скловський І. З., Оніщенко І. О. Соціопсихологічні характеристики студентства в сучасному освітньому просторі України. *Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства : матеріали IV Міжнар. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 21-22 травня 2021 р.) / Південноукр. нац. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського, Кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності*. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2021. С. 17–21.

7. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання*. 2016. Т. 54, № 4. С. 1–18. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1434> (дата звернення: 18.06.2020).
8. Буйницька О. П. Система педагогічного проєктування інформаційно-освітнього середовища для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.10 / Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. Київ, 2021.
9. Буряк В. К. Методологічний аспект побудови навчального процесу. *Вища школа*. 2007. № 1. С. 10–19.
10. Васьківська Г. О. Метапредметний підхід у процесі формування системи знань про людину в старшокласників. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. Вип. 3. С. 70–74.
11. Вітвицька С. С. Компетентнісний та професіографічний підходи до побудови професіограми магістра освіти. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2011. Вип. 57. С. 52–58.
12. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. 2-ге вид., перероб., доп. Київ : Академвидав, 2007. 615 с.
13. Гончарова О. М. Типізація засобів сучасних інформаційно-комунікативних технологій за видами інформаційної діяльності. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 24. С. 52–56.
14. Гриньова В. М. Про співвідношення понять професіоналізм, професійна культура, професійна компетентність, професійна підготовка. *Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 45. С. 74–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2014_45_10 (дата звернення: 27.09.2021).
15. Гриньова М. Впровадження модульного принципу навчання. *Рідна школа*. 1994. № 5. С. 50–54.

16. Гриньова М. В. Вплив професійно орієнтованого освітнього середовища природничого факультету ПНПУ імені В. Г. Короленка на досягнення студентства. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXII Каришинські читання)* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 21-22 травня 2015 р.) / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава, 2015. С. 4–6.

17. Даниско О. Дидактичний потенціал формувального оцінювання як інструменту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2022. Вип. 29. С. 106–112.

18. Даниско О. Дидактичні можливості змішаного навчання в закладах вищої освіти. *Проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту* матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Полтава, 19-20 квітня 2018 р.). : Полтава : Видавець Шевченко Р. В., 2018. С. 44–49.

19. Даниско О. Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті: конспект лекцій: мультимедійний посібник. Полтава, ПНПУ, 2021. 80 с.

20. Даниско О. Науково-методичні засади організації дистанційного навчання у вищій школі. *Дидаascal*. Педагогіка вищої школи: стратегія, перспективи розвитку, передовий досвід: Матер. Всеукраїнської науково-практичної конференції із міжнародною участю (м. Полтава, 20–21 листопада 2018 р.). Вип. 18. Полтава, ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2018. С. 29–32.

21. Даниско О. Новітні концепції фізичного виховання учнівської молоді. *Дидаascal : часопис : Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 16–17 лист. 2021 р.). Полтава : Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2021. № 22. С. 267–271.

22. Даниско О. Організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у процесі змішаної освітньої взаємодії. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2021. Вип. 23. С. 227–241.

23. Даниско О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти Сполучених Штатів Америки. *Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини*: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (21–22 квітня 2022 р.). Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. С. 84–87.

24. Даниско О. Способи організації освітньої взаємодії в процесі реалізації ротаційної моделі змішаного навчання «перевернутий клас» у закладах вищої освіти. *Змішане навчання – інновація XXI сторіччя* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29-30 листопада 2018 р.). Харків: НТУ «ХП», 2018. С. 48–53.

25. Даниско О. Сприйняття майбутніми вчителями фізичної культури технологій дистанційного та змішаного навчання в період пандемії. *International periodic scientific journal*, 2021. Is. 8. Part 5. С. 65–71.

26. Даниско О. Удосконалення предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2021. Вип. 28. С. 55–64.

27. Даниско О. Форми організації освітнього процесу в умовах змішаного навчання. *Гуманітарний корпус*: [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові пошуки: актуальні дослідження, теорія та практика», 27 серпня 2020 р.]. Вип. 35 (Том 1). Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. С. 102–105.

28. Даниско О. Формування професійних компетенцій майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Сер. 16. «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики». Вип. 30 (40). 2018. С. 96–106.

29. Даниско О. В. Переваги та перспективи впровадження змішаного навчання у практику закладів вищої освіти в умовах пандемії. *Globalization Of Scientific Knowledge: International Cooperation And Integration Of Sciences: The*

I Correspondence International Scientific and Practical Conference NGO European Scientific Platform LLC International Centre Corporative Management (Vienna, Austria, May 7th, 2021). Vienna, 2021. С. 490–492.

30. Даниско О., Голуб Л. Сучасні концепції модернізації змісту фізкультурної освіти учнівської молоді. *Фізичне виховання: теорія і практика*: Часопис кафедри теорії і методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури ПНПУ імені В.Г. Короленка. Полтава, 2016. № 3. С. 77–83.

31. Даниско О., Корносенко О. Перспективи використання дидактичних моделей змішаного навчання в професійній освіті майбутніх учителів фізичної культури у воєнний час та повоєнний період. *International scientific peer-reviewed journal SWorldJournal*, 2022. Вип. 13. С. 20–27.

32. Даниско О., Корносенко О., Демус Я. Сертифікатна освітня програма «Інноваційні технології в освіті та спорті». Полтава, ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. 15 с.

33. Даниско О., Свєртнєв А. Зміст і форми самостійної роботи студентів з дисципліни «Управління у сфері фізичної культури» та шляхи їх реалізації в умовах вищого педагогічного навчального закладу. *Збірник наукових праць вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет»*. Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія»: в 2-х ч. № 1 (15). 2014. Ч. 2. С. 69–73.

34. Даниско О.В. Перспективи дистанційної освіти фахівців фізичного виховання та спорту в процесі реалізації моделей змішаного навчання у вищих навчальних закладах. *Наукові праці Вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет»*. Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія». Всеукраїнський науковий збірник наук праць ДонНТУ. 2017. № 1 (20), 2017. С. 27–33.

35. Даниско О.В. Принципи організації навчальної взаємодії у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Педагогічні науки: зб. наук.праць*. 2018. Вип. 72. С. 24–30.

36. Даниско О.В. Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки*

педагогічної майстерності : зб. наук.праць Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. 2019. Вип. 23. С. 77–82.

37. Даниско О.В. Використання інноваційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. *Scientific Letters of Academic society of Michal Baludansky*. 2017. № 5 (3). С.35–37.

38. Даниско О.В. Етапи проектування стандартизованих вимог щодо професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Проектування та реалізація освітніх програм за спеціальністю 014 «Середня освіта»: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 31 жовтня – 11 грудня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022 С. 54–56.

39. Даниско О.В., Корносенко О.К. Аналітичні аспекти використання хмарних технологій у системі вищої освіти майбутніх фахівців фізичної культури. *Парадигматичні аспекти й дилеми розвитку науки та освіти : колективна монографія*. Конін – Ужгород – Мелітополь – Херсон – Кривий Ріг: Посвіт, 2019. С. 65–77.

40. Даниско О.В., Корносенко О.К., Тараненко І.В. Специфіка та перспективи використання дистанційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. *Екстрене дистанційне навчання в Україні: колективна монографія*. Харків.: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. С. 185–196.

41. Даниско О.В., Свєртнєв О.А. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури як передумови підвищення якості освіти. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 19. С. 108–115.

42. Даниско О.В. Семеновська Л. А. Характеристика методів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. 74. С. 43–48.

43. Дем'яненко В. М., Лаврентьєва Г. П., Шишкіна М. П. Методичні рекомендації щодо добору і застосування електронних засобів та ресурсів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2013. № 1. С. 44–48.
44. Державний стандарт базової середньої освіти. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова КМУ № 898 від 30 вересня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> (date of access: 27.09.2021).
45. Дерека Т. Г. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання: концепція дослідження. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 7 (51). С. 31–39.
46. Дидактичні системи у вищій освіті : навч. посіб. / авт.-упоряд. В. В. Бойченко. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. 121 с.
47. Дикий О. Стан фізичної підготовленості учнів старшого шкільного віку. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2015. № 4. С. 79–82.
48. Дишко О. Л., Белікова Н. О., Денисенко Н. Г. Законодавчо-організаційне забезпечення неперервності професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2023. № 8 (168). С. 45–50.
49. Дудка Т. Ю., Гребенюк В. О. Метапредметний вектор перспективного розвитку сучасної вищої школи. *Вісник Національного авіаційного університету. Педагогіка. Психологія*. 2021. Вип. 2 (19). С. 32–37.
50. Електронний словник пізнавальних статей. URL: <http://www.ymniki.ru/koncepciya.html> (дата звернення: 14.08.2021).
51. Євдокімова О. О. Соціально-психологічні особливості студентського віку та їх урахування в системі психологічного супроводу. *Наука і освіта*. 2009. № 1/2. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/1_2_2009/13.pdf.pdf (дата звернення: 27.09.2021).
52. Закон України «Про вищу освіту» : чин. законодавство : (офіц. текст). Харків : ПАЛИВОДА А.В., 2014. 99 с.

53. Ізбаш С., Усатий В. Компетентність навчатися впродовж життя як складник андрагогічної підготовки майбутніх магістрів освіти. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Педагогіка*. 2018. № 1. С. 224–232.
54. Каплінський В. В. *Методика викладання у вищій школі*. Вінниця : Ніланд ЛТД., 2015. 224 с.
55. Клопов Р. В. *Теорія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій* : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2012. 522 с.
56. Ключові компетентності для навчання протягом усього життя – Європейські рамкові установки. Рекомендації парламенту і Ради Європи 17 січня 2018 р. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf> (дата звернення: 25.05.2018).
57. Коберник Г. І. Формування вмінь навчатися впродовж життя в умовах НУШ. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/85-neperervna-pedahohichna-osvita-v-ukrayini-stan-problemy-perspektyvy-2018-r/94-formuvannya-vmin-navchatisya-vprodovzh-zhittya-v-umovakh-nush> (дата звернення: 27.09.2021).
58. Коваль Є. В. Портрет сучасного студента: дійсне та бажане. URL: http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Pedagogica/6_103562.doc.htm (дата звернення: 05.04.2021).
59. Козак Л. В. Дослідження інноваційних моделей навчання у вищій школі. *Освітологічний дискурс*. 2014. № 1. С. 95–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2014_1_11 (дата звернення: 14.09.2021).
60. Концепція Нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua/2016/12/05/konczepczya.pdf> (дата звернення: 16.06.2019).
61. Концепція цифрової трансформації освіти і науки. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/konczepczya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-monzaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya> (дата звернення 01.02.2022).

62. Костюк Ю. С. Сучасні підходи щодо модернізації уроків фізичної культури учнів сільської малокоплектної школи. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2013. № 3. С. 247–253.
63. Кузьмінський А. І. Гуманітарно-екзистенційний дискурс розвитку вітчизняної префігуративної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2021. № 45. С. 162–170. URL: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2021-1-162-170> (дата звернення 01.09.2022).
64. Кулішов В. С. Дидактика вищої школи : навч.-метод. посіб. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 142 с.
65. Курнишев Ю. А. Організаційний аспект мотивації саморозвитку майбутнього сучасного вчителя фізичної культури. *Theory and methods of educational management*. 2016. No. 1. P. 1–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ttmuo_2016_1_1 (дата звернення 17.08.2021).
66. Кухаренко В. Основні теорії навчання. Змішане навчання. URL: <http://dl.khpi.edu.ua/mod/book/view.php?id=12448&chapterid=1876> (дата звернення: 27.09.2021).
67. Кухаренко В. Тьютор дистанційного та змішаного навчання : навчальний посібник для магістрів, аспірантів вищих навчальних закладів. Київ : Міленіум, 2019. 307 с.
68. Кучерук О. А. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій у системі методів мотиваційного забезпечення процесу навчання української мови. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2012. № 1 (27). С. 1–5.
69. Леванович О. Михайло Винницький: «Україні потрібно відійти від концепту національного університету». URL: <https://theukrainians.org/mykhailo-vynnytskyi> (дата звернення: 27.09.2021).
70. Лещенко Г. А. До питання професійної підготовки майбутніх фахівців. *Молодий вчений*. 2017. № 3. С. 421–426.
71. Лобода Ю. Г. Електронні засоби навчання: структура, зміст, класифікація. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2012. № 2 (28). URL:

<http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/649/492> (дата звернення: 27.09.2021).

72. Максименко В. П. Дидактика : курс лекцій : навч. посіб. Хмельницький : ХмЦНП, 2013. 222 с.

73. Малихін О. В., Ліпчевська І. Л. Сучасні форми, методи і засоби навчання у професійній підготовці майбутнього вчителя у вищій школі. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 16–18 березня 2023 р.) / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2023. С. 828–831.

74. Малихін О. В., Павленко І. Г., Лаврентьєва О. О., Матукова Г. І. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. Сімферополь : Дайфі, 2011. 270 с.

75. Манохіна І. В. Проблема професійної підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери в науковій літературі. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*. 2015. № 1 (9). С. 128–134.

76. Морзе Н. В., Глазунова О. Г. Критерії якості електронних навчальних курсів, розроблених на базі платформ дистанційного навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2009. № 4. С. 63–76.

77. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н. В. Варіативні моделі змішаного навчання (blended learning) у вищій школі: досвід. *Вища школа*. 2021. № 11. С. 7–20.

78. Носко М. О., Проніков О. К. Готовність майбутнього вчителя фізичної культури до профільного навчання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2018. № 151, т. 1. С. 3–7.

79. Однолеток Т. В., Лянной М. О. Профессиональная подготовка будущих учителей физической культуры как педагогическая проблема.

Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports. 2009. № 9. С. 107–109.

80. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для вищих навч. закладів / Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. Київ : Центр учбової літ., 2009. 472 с.

81. Осадченко І. Аналіз поняття «дидактична система» у контексті педагогічних категорій. Проблема підготовки сучасного вчителя. 2010. № 1. С.36–45. URL:

https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2010/1/visnuk_5.pdf

(дата звернення: 27.09.2021).

82. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2014. 278 с.

83. Панасенко Е. А. Концепція історико-педагогічного дослідження: методологічний аналіз. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2016. № 25. С. 11–15.

84. Пашко О. Навчання дорослих: виклики, специфіка, інтерактивні методи. Український досвід в регіональному економічному розвитку : посібник. Львів : Галицька видавнича спілка, 2013. 108 с.

85. Педагогіка вищої школи / за ред.: В. Г. Кременя, В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. Київ : Педагогічна думка, 2009. 256 с.

86. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання / О. О. Андрєєв та ін. ; ред.: Н. А. Люлькун, В. Люлькун. Харків : Міськдрук, 2013. 211 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/e9ae8218-47cc-4f1b-b074-f90aaa5a7cde/content> (дата звернення: 21.02.2019).

87. Петрушенко В. Тлумачний словник основних філософських термінів. Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2009. 264 с.

88. Плахотнюк О. Л. Поняття «концепція виховання»: змістовий аспект. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки».* 2011, № 1(57). С. 190–197. URL: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_57/36.pdf (дата звернення 18.07.2019).

89. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. № 1 (900). С. 65–70.

90. Про вищу освіту : Закон України від 28.01.2024 р. № № 76-VIII : станом на 2 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 27.09.2021).

91. Про внесення НРК змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341: станом на 28 червн. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/519-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.05.2020).

92. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ МОНУ від 16.07.2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 14.11.2021).

93. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 груд. 2015 р. № 1187: станом на 20 черв. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.09.2021).

94. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Каб. Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 : станом на 2 лип. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#Text> (дата звернення: 02.02.2021).

95. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 977 від 11.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> (дата звернення: 11.02.2021).

96. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року : Постанова Каб. Міністрів України від 04.11.2020 р. № 1089 : станом на 25 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-п#Text> (дата звернення: 02.02.2023).

97. Про освіту : Закон України від 18.12.2018 р. № № 2657-VIII : станом на 5 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 27.09.2021).

98. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки : Розпорядж. від 23.02.2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p#Text> (дата звернення: 11.03.2022).

99. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України №2736 від 23.2.2020 р. URL: <https://nus.org.ua/news/zatverdily-try-profesijni-standart-vchytelya-dokument/> (дата звернення: 27.09.2021).

100. Проценко А. А. Структура підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування професійних компетентностей. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 76(2). С. 121–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_76%282%29_27 (дата звернення: 22.06.2021).

101. Пташник-Середюк О. І. Студентство як соціокультурна група. *Humanities and Social Science*. 2014. No. II (3), is. 18. P. 110–113.

102. Рогова В. Інноваційна експериментальна діяльність у системі освіти України в умовах воєнного стану. *Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність : науково-методичний збірник / за заг. ред. С. М. Шкарлета*. Київ ; Чернівці : Букрек, 2022. С. 7–8.

103. Селевко Г. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.

104. СклярOVA О. Застосування комп'ютерно орієнтованих методів навчання в закладах післядипломної педагогічної освіти. URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp14/skljarova.pdf (дата звернення: 18.12.2021).

105. Собченко Т. М. Дидактична система змішаного навчання студентів філологічних спеціальностей у закладах вищої освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.09. Харків ; Полтава, 2021. 575 с.

106. Спирін О. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою : монографія / О. М. Спирін ; [за наук. ред. акад. М. І. Жалдака]. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 300 с.

107. Стандарт вищої освіти України другий (магістерський) рівень, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка. Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Проект: Видання офіційне. Київ : Міністерство освіти і науки, 2023. 52 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2023/03/20/НО-proyekt.stand.VO.014-Serednya.osvita.na.druhому-mahister.rivni.20.03.2023.doc> (дата звернення: 01.08.2023).

108. Стандарт вищої освіти України перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка. Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Проект. Видання офіційне. Київ : Міністерство освіти і науки, 2023. 18 с.

109. Степанченко Н. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2017. 628 с.

110. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Київ, 2020. URL: <chrome-extension://oemmnadbldboiebfnladdacbfmadadm/https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення: 27.09.2021).

111. Стрюк А. М., Семеріков С. О. Моделі комбінованого навчання. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Педагогіка і психологія*. 2012. № 2 (4). С. 47–59.

112. Танасійчук Ю. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти. URL: https://ffv.udpu.edu.ua/?page_id=4819 (дата звернення: 01.10.2021).

113. Теорія і методика викладання в вищій школі : конспект лекцій з навчальної дисципліни : навч. посіб. для підготовки докторів філософії очної форми навчання, які навчаються за спеціальністю 133 – «Галузеве машинобудування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад. І. О. Казак. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 116 с.

114. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В. М. Кухаренко [та ін.]; за ред. В. М. Кухаренка. Харків : ХПІ, 2016. 284 с.

115. Ткачук Г. В. Теоретичні та методичні засади практично-технічної підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах змішаного навчання : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2019. 42 с.

116. Топузов М. Проектування інформаційно-освітнього середовища навчальних закладів у сучасному суспільстві. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 1. С. 26–36. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/514> (дата звернення: 27.09.2021).

117. Трачук С., Долженко Л., Молодовський О. Фізична підготовленість учнівської молоді: аналіз у вимірі сьогодення. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 2. С. 44–48. URL: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.2.44-48> (дата звернення: 05.03.2023).

118. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математичних дисциплін у ВНЗ: проблеми, стан і перспективи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2010. № 9 (16). С. 20–34.

119. Український педагогічний словник / уклад. С. Гончаренко. Київ : Либідь, 1997. 374 с.

120. Учебная аналитика. URL: <https://bit.ly/31SRCTc> (date of access: 23.03.2021).

121. Фурман А. В. Принцип чотирьох «К» у контексті професійного методологування. *Вітакультурний млин*. 2007. Модуль 5. С.4–14.
122. Хмарні сервіси і технології у науковій і педагогічній діяльності : методичні рекомендації / за ред. М. П. Шишкіної. Київ : ІТЗН НАПН України, 2016. 73 с.
123. Хоружа Л. Л. Педагогіка вищої школи: сучасні дидактичні стратегії. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Педагогічні науки*. 2017. № 1/2 (50/51). С. 7–13.
124. Хоруженко Т. А. Принципи дистанційного навчання в закладах вищої педагогічної освіти. *Розвиток професійної освіти регіону: інновації та перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 21 квітня 2022 року. Запоріжжя : НМЦ ПТО у Запорізькій області, 2022. С. 259–263.
125. Хрик В. Формування готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності на основі метапредметної інтеграції в аудиторній і позааудиторній діяльності. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2022. № 2. С. 6–15.
126. Чубук Р. В. Соціально-педагогічна робота зі студентською молоддю : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2013. 300 с.
127. Шаров С. В. Дидактичні умови організації диференційованої самостійної навчальної діяльності студентів педагогічного університету : монографія. Мелітополь : Люкс, 2011. 162 с.
128. Швець Ф. Д. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2013. 208 с.
129. 2021 EDUCAUSE Horizon Report Teaching and Learning Edition / K. Pelletier et al. Boulder, CO: EDUC21, 2021. URL: <https://www.learntechlib.org/p/219489/> (date of access: 19.02.2021).
130. 2022 EDUCAUSE Horizon Report Teaching and Learning Edition / K. Pelletier et al. Boulder, CO: EDUC22, 2022. URL: <https://www.learntechlib.org/p/221033/> (date of access: 27.09.2022).

131. Active Blended Learning (ABL).
URL: <https://mypad.northampton.ac.uk/lte/2021/10/29/active-blended-learning-abl/>
(date of access: 27.09.2021).
132. Active Blended Learning. URL:
<https://libguides.uos.ac.uk/celt/cdb/delivery/abl> (date of access: 14.07.2022).
133. Active Learning Introduction. URL:
<https://wisc.pb.unizin.org/teachingwithtech/chapter/active-learning-introduction/>
(date of access: 18.09.2022).
134. Agarwal A. The future of learning is blended. *Moving Horizontally: The New Dimensions of at-Scale Learning in the Time of COVID-19* / eds.: Y. Gazi, N. C. Baker. Georgia Institute of Technology, United States, 2021. P. 159–172. URL: <http://hdl.handle.net/1853/64299> (date of access: 27.09.2022).
135. Aleven V., Beal C. R., Graesser A. C. Introduction to the special issue on advanced learning technologies. *Journal of Educational Psychology*. 2013. No. 105 (4). P. 929–931. URL: <https://doi.org/10.1037/a0034155> (date of access: 27.09.2021).
136. Allan B. Blended learning: Tools for teaching and training. London: Facet Publishing, 2007. 192 p.
137. Allen I. E., Seaman J. *Changing course: Ten years of tracking online education in the United States*. Sloan Consortium. PO Box 1238, Newburyport, 2013. 47 p. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED541571.pdf> (date of access: 27.09.2021).
138. Amhag L., Hellström L., Stigmar M. Teacher Educators' Use of Digital Tools and Needs for Digital Competence in Higher Education. *Journal of Digital Learning in Teacher Education*. 2019. № 35 (4). C. 203–220. URL: <https://doi.org/10.1080/21532974.2019.1646169> (date of access: 18.06.2021).
139. Armellini A., Rodriguez B. C. Active blended learning: Definition, literature review, and a framework for implementation. *Cases on active blended learning in higher education*. 2021. P. 1–22. URL: <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-7856-8.ch001> (date of access: 22.04.2022).

140. Ausburn L. J. Course design elements most valued by adult learners in blended online education environments: An American perspective. *Educational Media International*. 2004. No. 41 (4). P. 327–337. URL: <https://doi.org/10.1080/0952398042000314820> (date of access: 27.09.2021).
141. Azevedo R., Taub M., Mudrick N. V. Understanding and reasoning about real-time cognitive, affective, and metacognitive processes to foster self-regulation with advanced learning technologies. *Handbook of self-regulation of learning and performance*. 2nd Edition. Routledge, 2017. P. 254–270.
142. Bader S., Oleksienko A., Mereniuk K. Digitalization of future education: analysis of risks on the way and selection of mechanisms to overcome barriers (Ukrainian experience). *Futurity Education*. 2022. No. 2 (2). P. 21–33.
143. Bates S., Galloway R. The inverted classroom in a large enrolment introductory physics course: a case study. Proceedings of the HEA STEM Learning and Teaching Conference. URL: <https://doi.org/10.11120/stem.hea.2012.071> (date of access: 13.02.2022).
144. Becker A. S., Davis C. M., Freeman A., Giesinger H. C., Ananthanarayanan V. NMC horizon report: 2017 higher Education Edition. Austin, Texas: The New Media Consortium, 2017. 60 p. URL: <http://cdn.nmc.org/media/2017-nmc-horizon-report-he-EN.pdf> (date of access: 11.09.2022).
145. Behm C. S., Dunn A. H., Dotson E. K. The intersections of selves and policies: A poetic inquiry into the hydra of teacher education. *Education Policy Analysis Archives*. 2018. P. 29. URL: <https://doi.org/10.14507/epaa.26.2813> (date of access: 04.12.2020).
146. Bidarra J., Rusman E. Towards a pedagogical model for science education: Bridging educational contexts through a blended learning approach. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*. 2017. No. 32 (1). P. 6–20. URL: <https://doi.org/10.1080/02680513.2016.1265442> (date of access: 05.09.2021).
147. Blended Learning Models. *Blended Learning a Solution to Today's Educational Challenges*. 2013. URL:

http://urbaneducationresearchimplementation.blogspot.com/2013_06_01_archive.htm
(date of access: 27.09.2021).

148. Blended Learning. Guide to Blended Learning. URL: <https://openbooks.col.org/blendedlearning/back-matter/appendi-x-2-cols-blended-learning-design-template/> (date of access: 18.09.2022).

149. Brinton C. G. Individualization for education at scale: MIIC design and preliminary evaluation. *IEEE Transactions on Learning Technologies*. 2015. Vol. 8, № 1. P. 136–148.

150. Browne L., Reid J. Changing localities for teacher training: The potential impact on professional formation and the university sector response. *Journal of Education for Teaching*. 2012. No. 38 (4). P. 497–508. URL: <https://doi.org/10.1080/02607476.2012.709747> (date of access: 05.03.2020).

151. Bullen M., Morgan T., Qayyum A., Qayyum A. Digital Learners in Higher Education: Generation is Not the Issue. *Canadian Journal of Learning and Technology*. 2011. No. 37 (1). URL: <https://www.learntechlib.org/p/42755/> (date of access: 18.04.2020).

152. Center for Teaching Innovation at Cornell University. Flipping the classroom. URL: <https://www.cte.cornell.edu/teaching-ideas/designing-your-course/flipping-the-classroom.html> (date of access: 19.09.2022).

153. Chamo N., Biberman-Shalev L., Broza O. Nice to Meet You Again: When Heutagogy Met Blended Learning in Teacher Education, Post-Pandemic Era. *Education Sciences*. 2023. No. 13(6). P. 536. URL: <https://doi.org/10.3390/educsci13060536> (date of access: 27.08.2023).

154. Chen F., Lui A M., Martinelli S. M. A systematic review of the effectiveness of flipped classrooms in medical education. *Medical Education*. 2017. No. 51 (6). P. 585–597. URL: <https://doi.org/10.1111/medu.13272> (date of access: 16.4.2020).

155. Chen W. S., Yao A. Y. An empirical evaluation of critical factors influencing learner satisfaction in blended learning: A pilot study. *Universal Journal*

of *Educational Research*. 2016. No. 4 (7). P. 1667–1671. URL: <https://doi.org/10.13189/ujer.2016.040719> (date of access: 27.09.2021).

156. Cleveland-Innes M., Ostashewski N., Wilton D. IMOOCs and learning to learn online. *Community of Inquiry Blog Post*. 2017. URL: <http://ltlo.ca/LTLOposter.pdf> (date of access: 04.10.2022).

157. Council Recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning // Official Journal of the European Union – C189/15 – 15.06.2017. URL: <https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eaceqf/files/en.pdf> (date of access: 03.10.2021).

158. Crockett L. The Most Beneficial Lifelong Learning Skills to Have and Why. URL: <https://futurefocusedlearning.net/blog/learner-agency/the-most-beneficial-lifelong-learning-skills-to-have-and-why> (date of access: 27.09.2021).

159. Distance education in European higher education. *The IDEAL Project*. Report 2014. No. 1 (of 3). URL: https://idealprojectblog.files.wordpress.com/2013/11/ideal_report_final.pdf (date of access: 15.12.2021).

160. Elliott A. How to Flip the Classroom: 6 Models and 9 Activities. URL: <https://filmora.wondershare.com/screen-recorder/how-to-flip-the-classroom.html> (date of access: 06.04.2022).

161. Flipped Classroom – 5 Creative Ways to Flip your Classroom! URL: <https://class.animaker.com/flipped-classroom> (date of access: 23.11.2021).

162. Friesen N. Report: Defining Blended Learning. 2012. URL: <https://www.yumpu.com/en/document/read/19201340/report-defining-blended-learning-norm-friesen> (date of access: 07.05.2022).

163. Garrison D. R., Arbaugh J. B. Researching the community of inquiry framework: review, issues, and future directions. *Internet and Higher Education*. 2007. No. 10. P. 157–172. URL: <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2007.04.001> (date of access: 19.03.2021).

164. Garrison D. R., Anderson T., Archer W. Critical thinking, cognitive presence, and computer conferencing in distance education. *American Journal of distance education*. 2001. No. 15 (1). P. 7–23. URL: <https://doi.org/10.1080/08923640109527071> (date of access: 27.09.2021).
165. Garrison D. R., Vaughan N. D. Institutional change and leadership associated with blended learning innovation: two case studies. *International Higher Education*. 2013. No. 18. P. 24–28. URL: <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2012.09.001> (date of access: 05.03.2020).
166. George P. P., Papachristou N., Belisario J. M. Online eLearning for undergraduates in health professions: a systematic review of the impact on knowledge, skills, attitudes and satisfaction. *J Glob Health*. 2014. Is. 4, no. 1. P. 010406. URL: <https://doi.org/10.7189/jogh.04.010406> (date of access: 07.08.2020).
167. Giurgiu L. Microlearning an evolving elearning trend. *Scientific Bulletin-Nicolae Balcescu Land Forces Academy*. 2017. No. 22 (1). P. 18–23. URL: <https://doi.org/10.1515/bsaft-2017-0003> (date of access: 30.03.2020).
168. Graesser A. C. Evolution of advanced learning technologies in the 21st century. *Theory Into Practice*. 2013. No. 52 (sup1). P. 93–101.
169. Graham C. R., Dziuban C. Blended Learning Environments. *Handbook of research on educational communications and technology*. New York : Imprint Routledge, 2007. P. 269–276. URL: <https://doi.org/10.4324/9780203880869> (date of access: 11.08.2022).
170. Graham C. R., Dziuban C. Blended learning environments. *Handbook of research on educational communications and technology*. 2008. P. 269–276. URL: https://www.researchgate.net/publication/267774009_Blended_Learning_Environments (date of access: 21.02.2019).
171. Hanna D. E., Glowacki-Dudka M., Conceicao-Runlee S. 147 practical tips for teaching online groups. Madison : Atwood Publishing, 2000. 19 p. URL: <https://home.fau.edu/musgrove/web/communication/PRACTICAL%20TIPS%20FOR%20TEACHING%20ONLINE%20GROUPS.pdf> (date of access: 19.01.2021).

172. Horn M., Staker H. Classifying K–12 Blended Learning. URL: <https://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf> (date of access: 27.07.2019).
173. Howlett G., Waemusa Z. Digital native/digital immigrant divide: EFL teachers' mobile device experiences and practice. *Contemporary Educational Technology*. 2018. No. 9 (4). P. 374–389.
174. Huff J. L., Oakes W. C., Zoltowski C. B. Work in progress: Understanding professional competency formation in a service-learning context from an alumni perspective. *Frontiers in Education (FIE) Conference*. Seattle, WA, USA, 2012. P. 1–3.
175. Kazu I. Y., Demirkol M. Effect of blended learning environment model on high school students' academic achievement. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*. 2014. No. 13 (1). P. 78–87. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1018177.pdf> (date of access: 27.09.2021).
176. Keller J. M. Development and use of the ARCS model of instructional design. *Journal of instructional development*. 1987. No. 10 (3). P. 2–10.
177. Khangeldieva I. G., Lin Wu. Asynchronous and synchronous models of online education at the present stage: The experience of China. *Domestic and Foreign Pedagogy*. 2022. No. 1(5). P. 95–110. URL: <https://doi.org/10.24412/2224-0772-2022-87-95-110> (date of access: 18.12.2022).
178. Kim J. Teaching and learning after COVID-19. Inside *Higher Education*. No. 1. URL: <https://www.insidehighered.com/digital-learning/blogs/learning-innovation/teaching-and-learning-after-covid-19> (date of access: 16.03.2022).
179. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education*. 2020. № 21.3. P. 199–220. URL: <https://doi.org/10.17718/tojde.762054> (date of access: 13.05.2021).
180. Kornosenko O., Denysovets T., Danysko O., Synytsya S. System of Preparation of Future Fitness Coaches' for Health-Improving Activity in the

Conditions of Rehabilitation Establishments. *International Journal of Applied Exercise Physiology (IJAEP)*. 2020. № 9(8). C. 33-41. ISSN 2322-3537.

181. Kraus K., Kraus N., Nikiforov P., Pochenchuk G., Babukh I. Information and digital development of higher education in the conditions of innovatization economy of Ukraine. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2021. No. 17 (64). P. 659–671.

182. Li K., Keller J. M. Use of the ARCS model in education: A literature review. *Computers & Education*. 2018. No. 122. P. 54–62. URL: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.03.019> (date of access: 27.09.2021).

183. Lisbeth A., Hellström L., Stigmar M. Teacher Educators' Use of Digital Tools and Needs for Digital Competence in Higher Education. *Journal of Digital Learning in Teacher Education*. 2019. No. 35:4. P. 203–220. URL: <https://doi.org/10.1080/21532974.2019.1646169> (date of access: 18.12.2021).

184. Lockee B. B., Clark-Stallkamp R. Pressure on the system: increasing flexible learning through distance education. *Distance Education*. 2022. No. 43 (2). P. 342–348. URL: <https://doi.org/10.1080/01587919.2022.2064829> (date of access: 03.01.2023).

185. Lord G., Lomicka L. Blended Learning in Teacher Education: An Investigation Across Media. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*. 2008. No. 8 (2). P. 158–174.

186. Lyons J. P., Hannon J., Macken C. Sustainable practice in embedding learning technologies: Curriculum renewal through course design intensives. *Curriculum models for the 21st century: Using learning technologies in higher education*. Springer New York, 2014. P. 423–442. URL: https://doi.org/10.1007/978-1-4614-7366-4_22 (date of access: 05.10.2020).

187. Marey A. Digitalization as a paradigm change. URL: <https://www.bcg.com/ru-ru/about/bcg-review/digitalization.aspx> (date of access: 27.03.2022).

188. Mohammed G. S., Wakil K., Nawroly S. S. The effectiveness of microlearning to improve students' learning ability. *International Journal of*

Educational Research Review. 2018. No. 3 (3). P. 32–38. URL: <https://doi.org/10.24331/ijere.415824> (date of access: 18.12.2022).

189. Mozelius P., Rydell C. Problems Affecting Successful Implementation of Blended Learning in Higher Education-The Teacher Perspective. *International Journal of Information and Communication Technologies in Education*. 2017. No. 6 (2). P. 4–13. URL: <https://doi.org/10.1515/ijicte-2017-0001> (date of access: 24.11.2022).

190. Murdoch M., Muller T. The learning explosion. Franklin Covey, 2011. 180 p. URL: https://balka-book.com/files/2019/02_13/16_32/u_files_store_3_1502790.pdf (date of access: 15.09.2021).

191. Newman J. H., Turner F. M. The idea of a university. New Haven ; London : Yale University Press, 1996. 377 p.

192. Padilla Rodriguez B. C., Armellini A. (Eds.). Cases on active blended learning in higher education. IGI Global, 2021. 352 p.

193. Pak L. G., Ivanishcheva N. A., Kochemasova L. A. Socialization Of The Digital Generation Of Students In A Transforming Society. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences* : proceedings of the International Conference «Social and Cultural Transformations in the Context of Modern Globalism» (SCTCMG 2022), 19-21 April. Rome, 2022. URL: <https://www.europeanproceedings.com/article/10.15405/epsbs.2022.11.68> (date of access: 29.08.2022).

194. Pascarella E. T., Patrick T. T. How College Affects Students: A Third Decade of Research. Vol. 2: Jossey-Bass, An Imprint of Wiley. 10475 Crosspoint Blvd, Indianapolis, 2005.

195. Peng H., Ma S., Spector J. M. Personalized adaptive learning: an emerging pedagogical approach enabled by a smart learning environment. *Smart Learn. Environ.* 2019. No. 6. P. 9. URL: <https://doi.org/10.1186/s40561-019-0089-y> (date of access: 07.10.2021).

196. Picciano A. G. Big Data and Learning Analytics in Blended Learning Environments: Benefits and Concerns. *International Journal of Artificial Intelligence and Interactive Multimedia*. 2014. No. 2 (7). P. 35–43.
197. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants Part 2: Do They Really Think Differently? *On the Horizon*. 2001. Vol. 9, no. 6. P. 1–6. URL: <https://doi.org/10.1108/10748120110424843> (date of access: 14.07.2020).
198. Ramakrisnana P., Yahyaa Y., Hasrola M., Aziz A. Blended Learning: A Suitable Framework For E-Learning In Higher Education. *The 3-rd International Conference On e-Learning ICEL2011, 23-24 November, Bandung, Indonesia. Procedia – Social and Behavioral*. 2012. (date of access: 27.09.2021).
199. Riabchykov M., Ryabchikov O. Сучасні умови для забезпечення компетентностей і результатів навчання дистанційними засобами. *Problems of Engineer-Pedagogical Education*. 2021. No. 71. P. 70–78.
200. Ross M. Digital Natives-Digital Immigrants Engaging the Google Generation. URL: <https://core.ac.uk/download/229027056.pdf> (date of access: 03.09.2022).
201. Roy J. From Machinery to Mobility. By From Machinery to Mobility. Springer New York, NY, 2013. 132 p. URL: <https://doi.org/10.1007/978-1-4614-7221-6> (date of access: 24.10.2019).
202. Ruiz J. G., Mintzer M. J., Leipzig R. M. The impact of E-learning in medical education. *Academic Medicine*. 2006. No. 81 (3). P. 207–212. URL: <https://doi.org/10.1097/00001888-200603000-00002> (date of access: 11.02.2019).
203. Saichaie K. Blended, flipped, and hybrid learning: Definitions, developments, and directions. *New Directions for Teaching and Learning*. 2020. No. 164. P. 95–104. URL: <https://doi.org/10.1002/tl.20428> (date of access: 18.12.2021).
204. Salganik L. H., Rychen D. S. Moser U., Konstant J. W. Conceptual Foundations, SFSO, OECD, ESSI, Neuchâtel). SFSO, Neuchâtel, 1999. 53 p. URL: <https://www.deseco.ch/bfs/deseco/en/index/02.parsys.53466.downloadList.62701.Do>

[wnloadFile.tmp/1999.projectsoncompetenciesanalysis.pdf](#) (date of access: 11.09.2020).

205. Saye J., Brush T. Scaffolding critical reasoning about history and social issues in multimedia-supported learning environments. *Educational Technology Research & Development*. 2002. No. 50 (3). P. 77–96.

206. Sharov S., Hladkykh H., Sharova T. Blended Learning: Modern Educational Trend in Ukraine. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 1 (105). С. 295–305. DOI: 10.24139/2312-5993/2021.01/295-305

207. Shevchenko L., Pylypenko Y., Demchenko O., Hnatiuk N., Diachuk A. Organisation of the Educational Process Through the Technology of Blended Learning. *The New Educational Review*. 2022. No. 68. P. 199–208. URL: <https://doi.org/10.15804/tner.2022.68.2.16> (date of access: 23.04.2023).

208. Shishigu A. Supplemental Blended Learning Model as an Approach Towards the Enhancement of Competency Based Education: An Experience from a Pedagogical Intervention. *Journal of Educational Technology Systems*. 2022. No. 51 (2). P. 202–214. URL: <https://doi.org/10.1177/00472395221118365> (date of access: 10.03.2020).

209. Singh H. Building Effective Blended Learning Program. *Educational Technology*. 2003. No. 43 (6). P. 51–54.

210. Sobchenko T. Choice of blended learning models for higher pedagogical education students. *Physical and Mathematical Education*. 2021. No. 2 (28). P. 17–21. URL: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2021-028-2-003UDC371.315.7> (date of access: 14.08.2022).

211. Sung L.K., Au D A., Blanchard C. A review of the trend of microlearning. *Journal of Work-Applied Management*. 2020. No. 13 (1). P. 88–102.

212. Surveying digital competencies of university students and professors in Ukraine for fully online collaborative learning / T. J. Blayone et al. *Technology Pedagogy and Education*. 2018. Vol. 27, no. 3. P. 279–296. URL: <https://doi.org/10.1080/1475939X.2017.1391871> (date of access: 02.02.2022).

213. Wade W. Introduction. *Flexible Learning in Higher Education* / eds.: W. Wade, K. Hodgkinson, A. Smith, J. Arfield. London : Routledge, 1994. P. 12–17. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315041575> (date of access: 27.09.2021).

214. Waynesville N. C. USA: Society for Information Technology & Teacher Education. 2021. URL: <https://www.learntechlib.org/primary/p/24361/> (date of access: 01.10.2022).

215. Wegmann S. Interactions online. *Encyclopedia of distance learning. Second edition*. New York, 2009. P. 1259–1267.

216. What Is Flipped Learning? The Four Pillars of F-L-I-P. URL: https://flippedlearning.org/wp-content/uploads/2016/07/FLIP_handout_FNL_Web.pdf (date of access: 14.08.2020).

217. Wiggins G., McTighe J. What is backward design. *Understanding by design*. 1998. No. 1. P. 7–19. URL: <https://educationaltechnology.net/wp-content/uploads/2016/01/backward-design.pdf> (date of access: 22.06.2020).

218. Zhao R., Zhang Y., Chen D. Online teaching's typical model, current situation and developing tendency. *Digital Education*. 2021. No. 6. P. 16–23. URL: <https://doi.org/10.24412/2224-0772-2022-87-95-110> (date of access: 27.09.2022).

219. Ziegenfuss D. H., LeMire S. Backward Design. *Reference & user services quarterly*. 2019. No. 59 (2). P. 107–112. URL: <https://doi.org/10.5860/rusq.59.2.7275> (date of access: 07.10.2021).

РОЗДІЛ 4. ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

4.1. Модель дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання

Для забезпечення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання необхідно розробити й імплементувати відповідну модель, яка базується насамперед на парадигмальній методології нашого дослідження, котра детермінує важливість системного, синергетичного, теоретико-пізнавального, культурологічного, аксіологічного та інформаційного підходів і виступає базисом багаторівневого конструкту системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у педагогічних ЗВО.

Із позиції *системного підходу* (В. Бондар [8], В. Володько [49], І. Гасюк [14], Ж. Козіна [36], О. Кустовська [41], Н. Чорней, Р. Чорней [54], Ю. Шабанова [55] та ін.) маємо можливість змодельювати дидактичну систему професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на засадах цілісності усіх її складників, структурності як можливості опису досліджуваної системи через характеристику її блоків як мережі структурних зв'язків за проявами окремих її елементів і властивостей; ієрархічності як можливості розгляду кожного її окремого складника як системи, що одночасно є одним з елементів більш широкої системи; відобразити й дослідити взаємозалежність її блоків з освітнім середовищем ЗВО; множинність інтерпретацій кожного елемента дидактичної системи як складного й багаторівневого явища, що уможливорює забезпечити динамічність моделі.

Ураховуючи позицію В. Бикова, В. Руденка [28]; В. Жамардія, Н. Кононец, С. Нестулі і І. Солошич [65], доходимо висновку, що системний

підхід зумовлює необхідність побудови дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на засадах інноваційності та цифровізації освітнього процесу, оскільки цифровізація як фактор трансформації вищої освіти та зміни вимог ринку праці щодо професійної підготовки фахівців-учителів фізичної культури актуалізує виникнення нових цілей, завдань, принципів, механізмів та інструментів навчання і розвитку особистості, які в сукупності утворюють модель сучасної відкритої системи на основі використання інформаційно-освітнього середовища, а також визначення комплексу *організаційно-педагогічних умов* підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання та етапи їх реалізації в єдності теоретико-методологічних і практичних засад. До таких умов відносимо:

- 1) інтегрований і послідовний зміст освітніх компонентів;
- 2) систематичне включення із поступовим збільшенням електронної частки елементів змішаного навчання у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з метою поетапного формування розумових і рухових дій;
- 3) мікропорційне варіативне структурування навчального матеріалу з оптимальним рівнем складності;
- 4) диференційоване закріплення знань на основі узагальнень різних контекстів;
- 5) розгорнутий зворотній зв'язок «студент – викладач» під час онлайн-навчання з обґрунтуванням відповідей і поясненням помилок;
- 6) персоналізація запланованих результатів навчання з урахуванням професійних перспектив майбутніх учителів фізичної культури та потреб сучасного ринку праці.

Застосування *синергетичного підходу* (В. Арешонков [10]; Н. Батечко [17]; О. Вознюк [47]; В. Кремень [121]; О. Робуль [197]; Д. Ван де Велд (D. Van de Velde) [421] та ін.) під час моделювання дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах

змішаного навчання дає змогу визначити закономірності і механізми створення кардинально нової моделі професійної підготовки фахівців у ЗВО в умовах цифрової трансформації. Евристичний потенціал цього підходу дає можливість отримати розгорнуту характеристику дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, оскільки дозволяє, з одного боку, уявити освітній процес у вищій школі з позицій системного об'єкта, застосування інтеграції на теоретичному та методологічному рівнях різних предметних знань у межах освітньо-професійної програми, а з іншого – адекватно описати особливості функціонування та розвитку дидактичної системи як відкритої системи, що самоорганізовується в умовах цифрової трансформації освітнього процесу. Водночас, цей підхід дає можливість застосування математичного апарату синергетики у моделюванні й прогнозуванні розвитку дидактичної системи на локальному, регіональному, державному та глобальному рівнях. При побудові моделі варто враховувати такі її характеристики, як рефлексивність, людиномірність та адаптивність, відкритість, наступність, міждисциплінарна толерантність до нових методів змішаного навчання під час професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Згідно з *теоретико-пізнавальним або гносеологічним підходом* (С. Важинський Т. Щербак [147]; І. Колесник [112]; Н. Теличко [223] та ін.) під час моделювання дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання маємо можливість використати основні методи наукового пізнання, зокрема для співставлення традиційних і сучасних освітніх технологій; установити закономірності інноваційної освітньої практики; визначити особливості і напрями удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Культурологічний підхід (А. Каленський [101], О. Олійник [166], М. Гавен (V. Gauvain), Х. Беебе (H. Beebe), С. Жао (S. Zhao) [312] та ін.) під час моделювання дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів

фізичної культури в умовах змішаного навчання уможливив проблематизувати навчальний контент освітніх компонентів, виявити інноваційні прояви професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання як педагогічного явища, що вивчається, визначити нововведення, що відрізняють його від традиційного освітнього процесу; зіставити вітчизняний педагогічний досвід професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання (як частини культури) з іншими (національними, світовими) практиками; виявити структуру, складники, рівні професійної підготовки майбутніх учителів в умовах змішаного навчання у тих константах культури (стандарти, цінності, ставлення тощо), що забезпечують її стійкість; вписати досліджуваний педагогічний феномен як надбання й відображення культури свого часу, регіону, країни, світу. Таким чином, застосування культурологічного підходу під час розроблення моделі авторської дидактичної системи професійної підготовки студентів-майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання дозволяє включити до блоків моделі успішні зарубіжні практики організації змішаного навчання: системи управління навчанням (LMS), що підтримують адаптивні технології і мають функції синхронної та асинхронної співпраці; створення онлайн-курсів загального змісту (громадське здоров'я, наука про вправи, фізичне виховання і спорт, спортивна педагогіка); використання відеолекцій, тематичних досліджень, інтерактивних завдань, цифрових ресурсів і соціальної взаємодії за принципом «рівний – рівному» (до прикладу, безкоштовний онлайн-курс «Видатні уроки фізичної культури»); розміщення послуг «підготовка до навчання» онлайн, забезпечення онлайн-доступності репетитора, списки літератури та навчальні матеріали онлайн, доступ до онлайн-спільнот, онлайн-подання завдань і надання цифрового зворотного зв'язку і можливість студентів у будь-який час залишати цифрові відгуки про курси; електронні бібліотеки, мультимедійні матеріали, спортивна електронна бібліотека з потужною онлайн-овою довідковою системою бази даних; організація участі студентів у віртуальних дискусіях та інтерактивних завданнях онлайн, що дозволяє

забезпечити більш глибоке засвоєння матеріалу; введення в розклад «цифрового дня» для самостійного навчання, виконання завдань, проєктів, участь у навчально-тренувальних і спортивних заходах; використання цифрової онлайн-платформи «Зона кар'єри» та використання персоналізованого Кар'єрного паспорта здобувачів – цифрового сховища, що засвідчує рівень сформованості компетентностей, необхідних для здійснення діяльності за фахом та ін.

Аксіологічний підхід (О. Александрова [3]; М. Бойко, Н. Бойко [33]; С. Вітвицька [45]; Л. Нікогосян, Ю. Асєєва [163], та ін.) під час моделювання дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання дає змогу орієнтуватися на ціннісній контекст такої підготовки, що зводиться до трьох ключових процедур:

- 1) виявлення ціннісного потенціалу професії вчителя фізичної культури;
- 2) структурування ідей, що відображають значущість змішаного навчання як інноваційної дидактичної моделі;
- 3) визначення шляхів підвищення ціннісних орієнтацій майбутніх учителів фізичної культури до майбутньої професійної діяльності в умовах змішаного навчання.

Використання *інформаційного підходу* (В. Биков, В. Руденко [28]; М. Василенко, В. Василенко [39]; Ю. Рамський [191]; Д. Белл (D. Bell); Д. Лавінгер (D. Lovinger), С. Гремел (C. Gremel) [360]; А. Тофлер (A. Toffler) [415] та ін.) уможливило здійснити інформаційний аналіз структури об'єкта дослідження; інформаційний опис відносин і зв'язків з іншими об'єктами; інформаційний опис процесів наукового пошуку; застосування інформаційних одиниць до побудови інформаційних конструкцій результатів нашого дослідження. Використання першого рівня методології забезпечило добір необхідних джерел (наукові праці, довідкова література, відкриті ресурси тощо), аналіз (виокремити головне, проаналізувати, порівняти) та узагальнення інформації відповідно до завдань дослідження, формулювання висновків. Другий рівень методології детермінує інформаційний підхід як спосіб конструювання освітніх компонентів, предметом дослідження яких виступає

інформація та знання як її домен, адже процес обміну інформацією в сучасному глобальному просторі передбачає наявність певного соціально-психологічного середовища взаємодії учасників змішаного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Підкреслимо, що інтеграція даних сприяє формуванню інформаційно-технологічної спрямованості побудови освітнього процесу. Відтак, застосування інформаційного підходу під час моделювання дидактичної системи з позицій другого рівня дозволяє схарактеризувати психолого-педагогічні особливості процесів передачі, набуття, перетворення, зберігання та відтворення суб'єктами освітнього процесу знань як сукупності інформації у процесі цієї підготовки.

На підставі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних науковців (К. Бугайчук [7]; Р. Клопов [55]; О. Нестуля, С. Нестуля, Н. Кононец [77]; С. Семеріков, А. Стрюк [111], А. Беккер (A. Becker), А. Девіс (A. Davis), В. Анантханарайан (V. Ananthanarayanan), А. Фрімен (A. Freeman), С. Хол Гейсінгер (C. Hall Giesinger) [144]; М. Буллен (M. Bullen) [151], К. Грехам (K. Graham), Ч. Дзюбан (C. Dziuban) [63]; М. Деміркол (M. Demirkol), І. Казу (I. Kazu) [175]; М. Росс (M. Ross) [200] та ін.) з'ясовано, що наразі існує значна кількість моделей змішаного навчання, що можуть бути ефективними у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури відповідно до дидактичної мети теми, модуля, курсу чи освітньо-професійної програми загалом. Вочевидь, із розвитком цифрових технологій їх кількість буде збільшуватися і тому авторська дидактична система має бути динамічною, щоб урахувати відповідні тенденції.

Модель дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання у нашому дослідженні позиціонується як комплекс кращих дидактичних практик моделювання професійної підготовки з урахуванням інтеграції живої та онлайн взаємодії суб'єктів освітнього процесу, які дозволяють не лише підвищити якість освіти (засвоєння знань, їх систематизація, закріплення, практичне застосування), а й перейти на якісно новий рівень професійної підготовки студентів, максимально

забезпечити їх фахове становлення за рахунок гнучкості, інтерактивності, різноманітності, доступності, спрямованості на розвиток особистісних ресурсів і задоволення професійних потреб.

У процесі моделювання ми спиралися на думку І. Осадченко щодо компонентного складу дидактичної системи (мета (для чого вчити/ся), зміст (чому навчати/ся), принципи (за якими правилами), форми (у яких умовах), методи (яким чином), засоби (за допомогою чого) навчання тощо), функціональність елементів якої залежить від вимог дидактики та суспільних запитів і потреб [81]. Продовжуючи позицію дослідниці та позиціонуючи професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання як спеціально організований процес, спрямований на досягнення результатів навчання як показника сформованості особистісної, теоретичної, методичної і практичної готовності здобувачів вищої освіти спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) до успішної професійної діяльності відповідно до кваліфікаційних характеристик в умовах дидактично обґрунтованої інтегрованої очної та електронної освітньої взаємодії за допомогою технологічних засобів як синхронно, так і асинхронно у відкритому інформаційному просторі, зазначимо, що ключовими складниками дидактичної системи убачаємо мету, зміст, принципи, форми, методи, засоби навчання та організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Особливості функціонування і підтримки цієї системи передбачають найбільші трансформації на інструментальному рівні (методи, засоби, форми), що своєю чергою, зумовлює зміни контексту і його упорядкування (зміст навчального матеріалу) та ролі суб'єктів освітнього процесу у його засвоєнні.

Узагальнюючи вище викладене, модель дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання складається з чотирьох взаємозв'язаних блоків: *концептуально-цільового, змістово-технологічного, організаційно-методичного і діагностико-результативного* (рис. 4.1).

Рис. 4.1. Модель дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання (укладено авторкою)

Концептуально-цільовий блок дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання відбиває *мету* моделі – забезпечити організацію змішаного навчання майбутніх учителів фізичної культури під час професійної підготовки у ЗВО. Декомпозиція мети віддзеркалюється у низці *завдань*: 1) підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання; 2) формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання; 3) формування освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Професійна компетентність майбутніх учителів фізичної культури визначається як інтегральна в освітньо-професійних програмах спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура). Структуру професійної компетентності узагальнено відображають 3 складники: *когнітивний, діяльнісний і рефлексивний*, що змістовно і функціонально зв'язані з ціннісним ставленням до фізичної культури та майбутньої професійної діяльності та базуються на цілісній сукупності загальних і фахових компетентностях, визначених освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Фізична культура» на прикладі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (рис. 4.2).

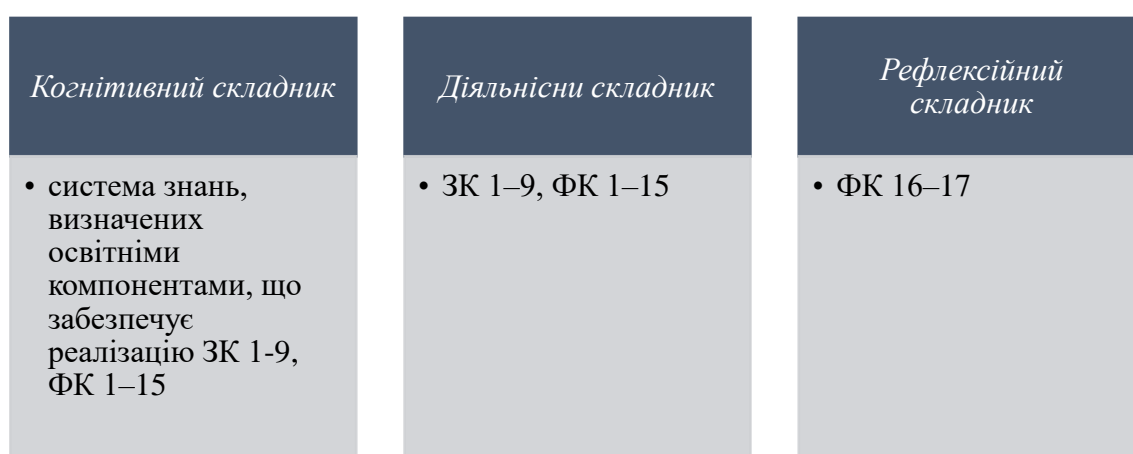

Рис. 4.2. Структура професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури (укладено авторкою на основі освітньо-професійної програми першого бакалаврського рівня спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура))

Освітньо-орієнтована компетентність майбутнього вчителя фізичної культури потрактовується у дослідженні як особистісне утворення, котре характеризується здатністю до самоорганізації академічної і професійної діяльності, до навчання впродовж життя в режимі самоосвіти з метою розвитку необхідних компетентностей, що дає змогу адаптуватися до вимог сучасного світу. Структуру освітньо-орієнтованої компетентності майбутнього вчителя фізичної культури також становлять 3 складники: *гносеологічний, самоосвітній та мотиваційний*.

На підставі вивчення праць науковців (В. Білецька, В. Семененко, В. Завальнюк, О. Яременко, М. Підпригора [6]; В. Буряк [9], В. Годлевська, Н. Гречанюк [17]; Ю. Дутчак, О. Квасниця [30]; С. Ізбаш, В. Усатий [53]; Г. Коберник [34]; Є. Коваль [58]; О. Кучерук [68], К. Брінтон (K. Brinton) [149]; А. Каріус (A. Carius) [200]; В. Страусс (V. Strauss) [270] та ін.), розкрито зміст визначених складників (рис. 4.3).

Гносеологічний компонент

- гностичні здібності й уміння майбутнього вчителя фізичної культури (активна пізнавальна діяльність, уміння виділення головного, суттєвого у навчальному матеріалі, швидке й творче оволодіння методами навчання, пошук і творення інноваційних методів навчання фізичної культури, критичне розуміння професійної діяльності вчителя фізичної культури)

Самоосвітній компонент

- здатність майбутнього вчителя фізичної культури до самоосвіти, до навчання впродовж життя як сукупності знань, умінь, навичок, ставлень та моделей професійної поведінки, що відображають готовність (потребу та здатність) майбутнього вчителя фізичної культури до: пошуку, засвоєння та підвищення рівня знань, набуття нових умінь і навичок та творчого їх використання у практичній діяльності; відкритості до нових знань у галузі фізичної культури і спорту; широти і гнучкості мислення, що дозволяє використовувати критичний аналіз, звертатися до особистого досвіду та досвіду інших вчителів фізичної культури; організації освітнього процесу (власного і колективного) через ефективне управління ресурсами та інформаційними потоками; побудови персональної освітньої та професійної траєкторії, рефлексії та оцінювання власних результатів навчання; творчого самовираження у навчанні та майбутній професії

Мотиваційний компонент

- стійка мотивація до навчання впродовж життя, до самореалізації у професійній діяльності вчителя фізичної культури, позитивна мотивація, ціннісне ставлення до процесу фізичного вдосконалення та гармонійного розвитку учнівської молоді з урахуванням сучасних положень системи загальнотеоретичних та предметно-професійних (медико-біологічних, психолого-педагогічних, спортивно-спеціалізованих) знань і практичних умінь

Рис. 4.3. Структура освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури (укладено авторкою)

Гносеологічний складник віддзеркалює гностичні здібності й уміння майбутнього вчителя фізичної культури

– *активну пізнавальну діяльність* – цікавість до змісту дисциплін, бажання постійно розширювати знання, вміння самостійно знаходити нову інформацію;

– *уміння виділяти головне і суттєве у навчальному матеріалі* – здатність аналізувати інформацію, критично її оцінювати, відділяти більш важливі аспекти від другорядних;

– *творче оволодіння методами навчання* – здатність засвоювати і вдосконалювати нові рухи, гнучко використовувати різні стратегії і прийоми навчання й викладання, критично аналізувати їх ефективність і обирати оптимальні для конкретних цілей і завдань;

– *добір і впровадження інноваційних методів навчання* – здатність генерувати нові оригінальні ідеї щодо викладання предмета, використовувати сучасні педагогічні, оздоровчі, інформаційні технології, вміти адаптувати їх під конкретні потреби школярів;

– *критичне розуміння професійної діяльності* – здатність до об'єктивної оцінки своїх можливостей, переваг і недоліків як учителя, розуміння того, що від професіоналізму й відповідального ставлення вчителя залежить фізичне здоров'я і гармонійний розвиток дітей.

Самоосвітній компонент відбиває здатність майбутнього вчителя фізичної культури до самоосвіти, до навчання впродовж життя як сукупності знань, умінь, навичок, ставлень і моделей професійної поведінки, що відображають готовність (потребу і здатність) майбутнього вчителя фізичної культури до:

– *пошуку, засвоєння й підвищення рівня знань, набуття нових умінь і навичок та творчого їх використання у практичній діяльності* – активний пошук нової фахової інформації у наукових джерелах, засобах масової інформації, мережі інтернет, інтерес до наукових досліджень в галузі; здатність творчо використовувати різні форми рухової активності відповідно до

конкретних ситуацій освітньої діяльності; постійне підвищення професійного рівня шляхом формальної та неформальної освіти;

– *відкритості до нових знань у галузі фізичної культури і спорту* – інтерес і позитивне ставлення до інновацій і новітніх досягнень у фізкультурній освітній галузі; готовність вивчати й упроваджувати нові ефективні методики, технології та передовий педагогічний досвід у власній діяльності;

– *широти і гнучкості мислення* – уміння критично осмислювати нову інформацію, інтегрувати її з наявними знаннями; здатність застосовувати знання на практиці: під час педагогічної практики, при організації урочної та позаурочної фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової діяльності, що дозволяє використовувати критичний аналіз, звертатися до особистого досвіду та досвіду інших учителів фізичної культури;

– *організації освітнього процесу (власного і колективного) через ефективне управління ресурсами та інформаційними потоками* – уміння створювати і презентувати навчальний матеріал, використовувати цифрові освітні ресурси, спортивне обладнання та інвентар; здатність до ефективної міжособистісної взаємодії з учнями, їхніми батьками, колегами, адміністрацією закладу

– *побудови персональної освітньої і професійної траєкторії, рефлексії й оцінювання власних результатів навчання* – усвідомлення власних освітніх потреб і цілей професійного розвитку; об'єктивний аналіз власних сильних і слабких сторін, визначення шляхів самовдосконалення; здатність критично оцінювати ефективність обраних форм і стратегій навчання; моніторинг та оцінювання динаміки особистісного професійного зростання, коригування цілей і планів з урахуванням отриманих результатів і виявлених проблем; готовність до творчого самовираження у навчанні та майбутній професії.

Мотиваційний компонент характеризується стійкою мотивацією до навчання впродовж життя, до самореалізації у професійній діяльності вчителя фізичної культури, позитивною мотивацією, ціннісним ставленням до процесу фізичного вдосконалення та гармонійного розвитку учнівської молоді з

урахуванням сучасних положень системи загальнотеоретичних і предметно-професійних (медико-біологічних, психолого-педагогічних, спеціалізованих) знань і практичних умінь.

До змісту концептуально-цільового блоку моделі дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання включено дві групи методологічних підходів, які покликані реалізувати авторську дидактичну систему:

1) *концептуально-теоретичні*: компетентнісний, контекстний, особистісно орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, середовищний,

2) *процесуально-дієві*: когнітивістський, конструктивістський; коннективістський; технологічний; ресурсно-диференційований, візуально-цифровий та кваліметричний.

Цей блок також містить три групи принципів: загальнодидактичні, загальнометодичні та специфічні принципи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Загальнодидактичні принципи: інтегративності, системності, систематичності і послідовності, циклічності, індивідуалізації та диференціації, доступності, діяльнісного характеру навчання.

Загальнометодичні принципи: фундаментальності змісту навчання; науковості і професійної спрямованості; технологічності та інноваційності; мотиваційної активності, самостійності і свідомості; створення позитивного емоційного клімату, мотиваційного забезпечення навчальної діяльності й системи відносин; раціонального поєднання індивідуальних і колективних форм і способів навчальної діяльності

Специфічні принципи: елективності освітнього простору; узгодженості змістового і технологічного аспектів змішаного навчання; адаптивності та гнучкості змісту навчального матеріалу; відповідності умов навчальної діяльності моделям змішаного навчання; мікропорційності; посилення самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти; мобільності;

інтерактивності, полісенсорності; автоматизованого моніторингу результатів навчання; метапредметності інформаційних технологій.

Змістово-технологічний блок моделі дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання включає зміст навчання, віддзеркалений в освітніх компонентах освітньо-професійної програми першого бакалаврського рівня спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура).

Важливим складником блоку виступають інноваційні варіативні моделі змішаного навчання, які можна вважати педагогічно ефективними для системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах правового режиму воєнного стану, а в перспективі – і у післявоєнний період («Змішана освітня програма», «Змішаний індивідуальний навчальний план», «Змішана навчальна дисципліна», «Контактна сесія»), і які є функціоналом іншого блоку моделі – організаційно-методичного.

1) *Реалізація моделі «Змішана освітня програма»* передбачає, що вивчення окремих освітніх компонентів, з яких вона складається, за рішенням адміністрації ЗВО може бути перенесене в онлайн формат з урахуванням чинного нормативно-правового поля та особливостей конкретних дисциплін. На онлайн формат доцільно винести такі дисципліни циклу загальної підготовки студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) («Безпекознавство», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Філософія», «Підприємництво та фінансова грамотність», «Історія української державності та національної культури»), а також професійної («Основи інклюзивної освіти», «Університетська освіта та академічне письмо», «Психологія», «Педагогіка», «Історія фізичної культури», «Управління у фізичній культурі і спорті»), а також окремі теоретичні вибіркові освітні складники, супровід написання курсової роботи. Водночас опанування змістом спеціалізованих дисциплін циклу професійної підготовки доцільно запланувати як класичне аудиторне навчання. До цих дисциплін віднесено ті, що містять практичні й лабораторні роботи з використанням спеціального обладнання

(«Біохімія»; «Біомеханіка», «Основи медичних знань» тощо); професійно значущі освітні складники, що передбачають формування рухових, техніко-тактичних, суддівських навичок у різних видах фізичної активності, а отже, потребують традиційної контактної взаємодії суб'єктів освітнього процесу на всіх його етапах (ознайомлення з новим матеріалом, його закріплення, застосування, контроль рівня засвоєння), серед яких «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика викладання гімнастики / туризму / спортивних ігор/ плавання / легкої атлетики / ритміки і хореографії», «Адаптивна фізична культура», «Організація спортивно-масової роботи» тощо), комплекс навчальних і виробничих практик. У такий спосіб забезпечується реалізація першої (інтегрований і послідовний зміст освітніх компонентів) і другої (систематичне включення з поступовим збільшенням електронної частки елементів змішаного навчання у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з метою поетапного формування розумових і рухових дій) організаційно-педагогічних умов.

Підкреслимо, що реалізація цієї моделі потребує якісної навчальної підтримки з боку викладачів і розробки відкритого електронного навчально-методичного забезпечення викладання онлайн курсів. Водночас, модель сприяє досягненню таких організаційно-педагогічних ефектів у період воєнного стану та в повоєнний час, як-от: скорочення аудиторного навантаження і вивільнення аудиторного фонду; збільшення ефективності контактної взаємодії в освітньому процесі; зменшення часу на освоєння матеріалу здобувачем освіти; можливість індивідуалізувати темп освоєння освітньої програми (наприклад, майбутні вчителі фізичної культури можуть достроково завершити вивчення окремих курсів і зосередитись на здобутті більш складних і значущих умінь, навичок і компетентностей); формування у студентів самостійності й відповідальності в навчанні (за вдумливої педагогічної підтримки та якісного навчального контенту). Зазначимо, що в умовах воєнного стану така модель може бути використана, передовсім, для здобувачів, які проживають поблизу ЗВО. Для здобувачів освіти, які тимчасово перебувають в інших місцевостях України або

за її межами, реалізацію такої моделі можна розглядати в рамках академічної мобільності та зарахування результатів навчання за відповідними чи суміжними освітньо-професійними програмами вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти, у тому числі відкритих онлайн-курсів освітніх платформ. Запропонована модель, окрім дистанційних курсів ЗВО, може бути доповнена онлайн-курсами для підвищення кваліфікації і професійного розвитку майбутніх учителів фізичної культури, які пропонують платформи відкритої освіти: Prometheus (курси з фізичного виховання, здоров'я та спорту від провідних університетів України); Coursera (курси з фізичної культури та спорту від зарубіжних університетів, перекладені українською мовою); EdEra (курси для вчителів фізичної культури з методики викладання та організації уроків); UdeMy (англомовні онлайн-курси з фізичного виховання та тренерської діяльності); Skillshare (англомовні курси з фітнесу, йоги, танців та інших видів фізичної активності) тощо. Разом із тим, в умовах післявоєнного стану ця модель може бути запропонована майбутнім учителям фізичної культури, які навчаються за освітніми програмами першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти, для інформальної освіти, підвищення їх конкурентноздатності на ринку праці.

2) *Реалізація моделі «Змішаний індивідуальний навчальний план»* насамперед забезпечує здобувачам вищої освіти, зокрема, студентам з особливими освітніми потребами, індивідуалізованого підходу на організаційно-методичному рівні. Загалом, реалізація цієї моделі буде ефективна таким студентам: особам з інвалідністю; студентам, які за станом здоров'я тимчасово не можуть відвідувати аудиторні контактні заняття; обдаровані, а також високомотивовані здобувачі, які характеризуються високим рівнем особистісної зрілості, самоорганізації та відповідальності; здобувачі освіти, які навчаються на другому (магістерському) рівні вищої освіти або здобувають вищу освіту за більш ніж однією освітньою програмою одночасно; здобувачі освіти, які поєднують навчальну і професійну (зокрема педагогічну та спортивну, а у воєнний час – військову) діяльність; іноземні студенти.

Загалом, запропонована модель зорієнтована на досягнення дидактичного ефекту для всіх категорій здобувачів, котрий полягає в індивідуалізації темпу засвоєння елементів освітньо-професійної програми, а також забезпеченні доступності освітнього контенту для майбутніх учителів фізичної культури, які не завжди можуть бути фізично присутні на аудиторних заняттях за розкладом. Добір освітніх компонентів програми, які переносяться онлайн, здійснюється адміністрацією ЗВО на підставі звернень здобувачів, їх батьків чи законних представників. Головна організаційно-педагогічна відмінність цієї моделі від попередньої полягає в тому, що дисципліни мають одночасно викладатися у двох форматах: для переважної частини здобувачів в очному; а для здобувачів, які навчаються за змішаним індивідуальним планом, – у форматі онлайн.

Відмітимо функціональну можливість моделі провадити з майбутніми учителями фізичної культури цілеспрямовану освітню діяльність як на етапі формування індивідуального навчального плану (визначення форми освоєння тієї чи тієї дисципліни, складання індивідуального навчального графіка), так і на етапі навчання (консультування на етапі ознайомлення, організаційна і тьюторська підтримка на етапі засвоєння, персоналізований контроль знань на етапі застосування). Ми переконані, що в умовах воєнного стану ця модель дасть змогу здобувачам вищої освіти навчатися у зручному для себе режимі та поєднувати навчання з іншими видами діяльності, зокрема з діяльністю за фахом та обороною держави. Цілком імовірно, що в повоєнний період така модель сприятиме залученню здобувачів вищої освіти з різних регіонів України та інших країн світу.

3) Реалізація моделі «Змішана навчальна дисципліна» передбачає поєднання синхронної (наживо/live) та асинхронної (із затримкою в часі й технологічно опосередкованою/онлайн) освітньої взаємодії при вивченні окремої дисципліни. Дидактичну значущість моделі вбачаємо у поступовому переході з очної до віддаленої освітньої взаємодії зі збільшенням частки онлайн. На відміну від двох попередніх моделей, певні модулі або теми курсу викладаються онлайн для всієї навчальної групи згідно з розкладом. Визначення

частки контенту, виноситься онлайн, відбувається на етапі проєктування курсу та розробки робочої програми (силабусу) навчальної дисципліни. Акцентуємо увагу на важливості врахування специфіки упорядкування онлайн-контенту, оскільки збільшення його частки можливе за умов, коли: у здобувачів сформовані типові алгоритми опрацювання матеріалу та виконання завдань; завдання диференційовані за складністю і подібні до попередньо вивчених і відпрацьованих на очних заняттях; вивчаються широкі теоретичні розділи і теми, які не потребують практичної, лабораторної та групової роботи на етапі закріплення і застосування знань. Разом із тим, розділи й теми, що потребують використання спеціального обладнання або ліцензійного програмного забезпечення, групових форм роботи (лабораторні роботи, навчально-тренувальні заняття, виробнича практика тощо) для відпрацювання практичних знань, умінь і навичок, а також теоретичний матеріал підвищеної складності, мають викладатися в очному форматі. Дидактична значущість цієї моделі полягає у можливостях для майбутніх учителів фізичної культури зосередитися на вивченні складних і важливих частин курсу, підвищенні якості засвоєння змісту навчального матеріалу, управлінні темпом (прискореним чи поглибленим) вивчення певних тем і модулів, самостійною роботою, їх навчальної мотивації, формування навичок самостійного навчання в цифровому освітньому середовищі, а також у підвищенні ефективності професійної підготовки у ЗВО та формуванні освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури. Наголошуємо на можливості реалізації такої моделі у воєнний час, що зумовлює потребу збільшення частки онлайн-викладання (теоретичний матеріал, виконання завдань самостійної роботи, поточне тестування). Разом із тим, практичні, лабораторні заняття, навчальні та виробничі практики, семестровий контроль і державну атестацію у тому числі захист кваліфікаційних робіт за можливості бажано проводити в очному форматі. Тому її використання можливе на територіях, де не ведуться активні бойові дії, а здобувачі освіти перебувають у межах відносно безпечної досяжності ЗВО. Примітно, що в післявоєнний період використання такої моделі

дидактично доцільне для організації професійної підготовки здобувачів других – третіх курсів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за умови вдосконалення алгоритмів електронного навчання. Для студентів випускних курсів онлайн-компонент має збільшуватися з дотриманням принципів послідовності і систематичності, що дозволить їм навчатися у зручному темпі і відвідувати ЗВО за певним розкладом очних занять (у визначені дні, тижні, останній тиждень місяця тощо).

4) *Реалізація моделі «Контактна сесія»* є однією із традиційних і використовується у ЗВО України для організації освітнього процесу для здобувачів заочної форми навчання. У попередньому розділі зазначалося, що пандемія уже підкреслила цінність моделі, описаної як найбільш прийнятної для забезпечення змішаного навчання. Відтак, ця модель також віддзеркалена у нашій дидактичній системі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Її присутність у блоці моделі дидактично значуща ще й з огляду на те, що особливостями її реалізації є короткі (від одного до трьох тижнів) очні заліково-екзаменаційні сесії, що проводяться протягом навчального року (семестру), до яких майбутні вчителі фізичної культури готуються віддалено у міжсесійний період і виконують заздалегідь визначені завдання самостійної роботи. Ця модель забезпечує ресурсну підтримку освітнього процесу, а також поточний і проміжний контроль результатів навчання та консультації з викладачами щодо виконання завдань у режимі онлайн. Таким чином, переважна частина контенту, його засвоєння й закріплення виводиться в онлайн, що дозволяє визначити цю модель як синхронно-асинхронну. Під час очної, контактної сесії реалізуються такі форми організації освітнього процесу, як лекції, семінари з окремих, як правило, укрупнених, тем навчальної дисципліни з метою їх поглибленого вивчення; практичні та лабораторні заняття з метою закріплення фахово значущих навичок і компетентностей здобувачів освіти; індивідуальні та групові консультації з ключових проблем курсу; підсумковий контроль (наприклад, у формі заліків / екзаменів / захисту курсових проєктів, кваліфікаційних робіт).

У післявоєнний період вбачаємо дидактичну значущість цієї моделі у можливості реалізації додаткових програм професійного розвитку різного типу (підвищення кваліфікації, перепідготовка, стажування) та різної тривалості, незалежно від форми реалізації освітньо-професійної програми, а також для організації неформальної та інформальної освіти майбутніх учителів фізичної культури.

Отже, змістово-технологічний блок моделі дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання віддзеркалює способи реалізації формули «life + online» в освітньому процесі, що дозволяє імплементацію різних типів моделей з різним рівнем ефективності залежно від дидактичної мети. Різноманітність можливих моделей змішаного навчання визначається тим, що комбінування традиційного і дистанційного (електронного) навчання може бути застосоване на різних рівнях освітнього процесу:

1) на рівні освітньої програми (в онлайн переносяться окремі складники освітньої програми: блоки освітніх компонентів, навчальні практики, сертифікатні освітні програми тощо);

2) на рівні навчальних дисциплін (в онлайн-формат перенесено окремі освітні чи вибірккові складники);

3) на рівні модуля або теми навчальної дисципліни (різне співвідношення часток онлайн/офлайн у процесі оволодіння предметом на різних етапах навчання – вивчення нового матеріалу, закріплення, контроль);

4) на рівні навчального заняття (очне навчання чергується з онлайн-діяльністю здобувачів);

5) на рівні освітньої технології, коли частина етапів освітньої взаємодії реалізується у формі контактних годин (безпосереднє спілкування), а частина – у формі онлайн-діяльності (опосередкована взаємодія суб'єктів освітнього процесу між собою та з контентом завдяки відповідному розгортанню цифрових технологій) без прив'язки до аудиторної системи організації навчальних занять.

Останній посил корелює з необхідністю включення до змістово-технологічного блоку переліку відповідних технологій, як-от: технології BYOD, SAMR, SMART, дистанційного й мобільного навчання, перевернутого навчання, мікронавчання, цифрового здоров'я, моделювання освітнього процесу (гнучке та ротаційне, зворотнє проєктування електронних курсів, розробка сценаріїв змішаних занять тощо), ресурсної підтримки індивідуалізації та диференціації навчання через гнучкість освітньої траєкторії студентів (комп'ютерні девайси, програмне забезпечення, мультимедійне обладнання, доступ до мережі Інтернет тощо). Комплексне застосування цих технологій під час змішаного навчання майбутніх учителів фізичної культури забезпечує реалізацію, окрім загальнодидактичних і загальнометодичних принципів, насамперед низку специфічних, а саме: принципів елективності освітнього простору; узгодженості змістового й технологічного аспектів змішаного навчання; адаптивності та гнучкості змісту навчального матеріалу; відповідності умов навчальної діяльності моделям змішаного навчання; посилення самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти; мобільності; інтерактивності, полісенсорності; автоматизованого моніторингу результатів навчання; метапредметності інформаційних технологій.

Організаційно-методичний блок моделі дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання віддзеркалює необхідність поєднання традиційних форм навчання (лекції, семінари, практичні заняття) з онлайн (відеолекції, вебінари, чат-заняття); методи навчання (програмоване навчання, проблемне навчання, проєктне навчання, перехресне навчання, імітаційне моделювання професійної діяльності, метод експертних оцінок, формувальне оцінювання тощо) та засоби навчання (традиційні й електронні для очного та онлайн форматів; системи управління навчанням, дистанційні курси, віртуальні класи, програмне забезпечення, відкриті освітні ресурси, соціальні мережі, поштові клієнти, контент для мобільного навчання, відеолекції, інтерактивні презентації, мультимедійні посібники, тести тощо; розширення інформаційно-освітнього

середовища за рахунок навчальних, наукових, спортивних онлайн-ресурсів і сервісів), які можуть бути використані при реалізації усіх чотирьох інноваційних варіативних моделей змішаного навчання, організаційно-педагогічних умов та у різних способах гармонійного поєднання становитимуть унікальну методiku професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Зміст блоку відбиває організаційно-методичний супровід дисциплін і розроблене навчально-методичне забезпечення (освітньо-професійні програми, навчальні плани, робочі програми та силабуси освітніх компонентів, методичні рекомендації тощо); створені електронні освітні ресурси (дистанційні курси, контент для мобільного навчання, відеолекції, інтерактивні презентації, мультимедійні посібники, тести тощо).

Наведемо навчання дисципліни «Фізичне виховання з методикою навчання», котра зорієнтована на студентів-майбутніх педагогів, учителів початкових класів, учителів фізичної культури, тренерів спортивних секцій, які працюють або планують працювати з учнями молодшого шкільного віку (Додаток 3, таблиця 8). У змісті дисципліни розглядаються теоретичні та методичні аспекти навчання молодших школярів на уроках фізичної культури. Курс розрахований на 8 тижнів і передбачає навчальну діяльність до 8 годин на тиждень. Дистанційний курс створено на платформі віртуального класу Google Classroom: <https://classroom.google.com/c/MjAxMzk3MzI1N1pa>.

Навчально-методичне забезпечення для змішаного навчання дисципліни містить дистанційний курс на платформі Google Classroom (рис. 4.4).

Організаційно-методичний супровід змішаного навчання дисципліни «Інноваційні технології у фізичній культурі», розрахованої на 120 годин (20 годин лекцій, 20 – семінарських, 80 – самостійна робота) та 10 тижнів подано у таблиці 9. Додатку И. Дистанційний курс створено на платформі віртуального класу Google Classroom: <https://classroom.google.com/c/MzkwNTI5MTM4MTMx>.

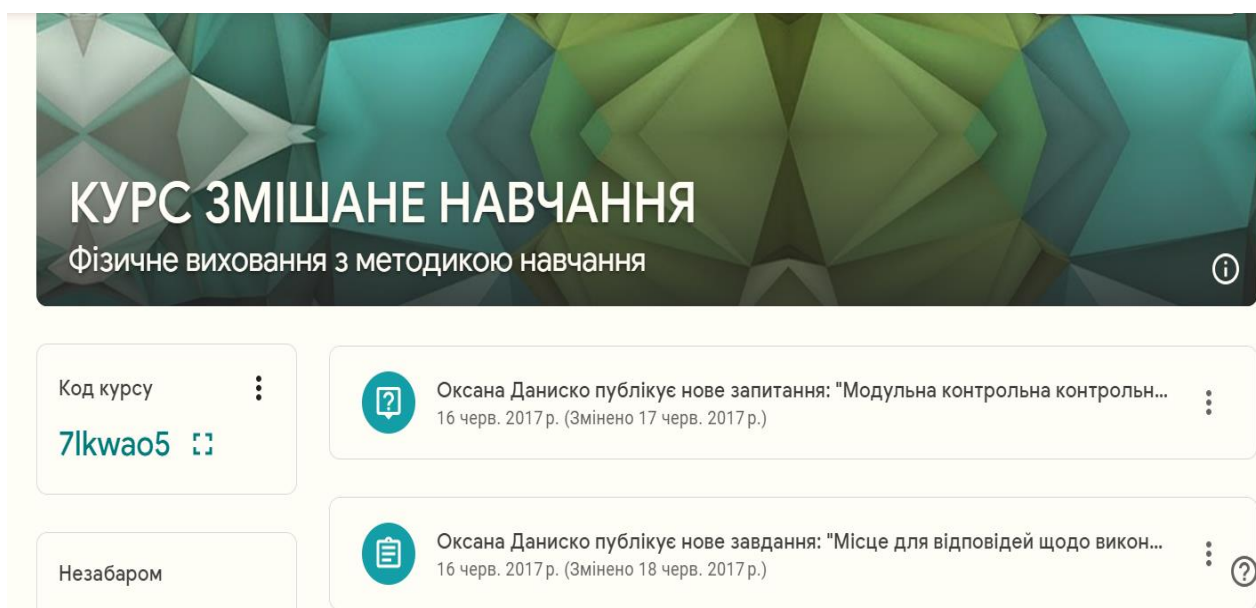

Рис. 4.4. Дистанційний курс «Фізичне виховання з методикою навчання»
(укладено авторкою)

Навчально-методичне забезпечення для змішаного навчання вище згаданої навчальної дисципліни уміщує дистанційний курс на платформі Google Classroom (рис. 4.5).

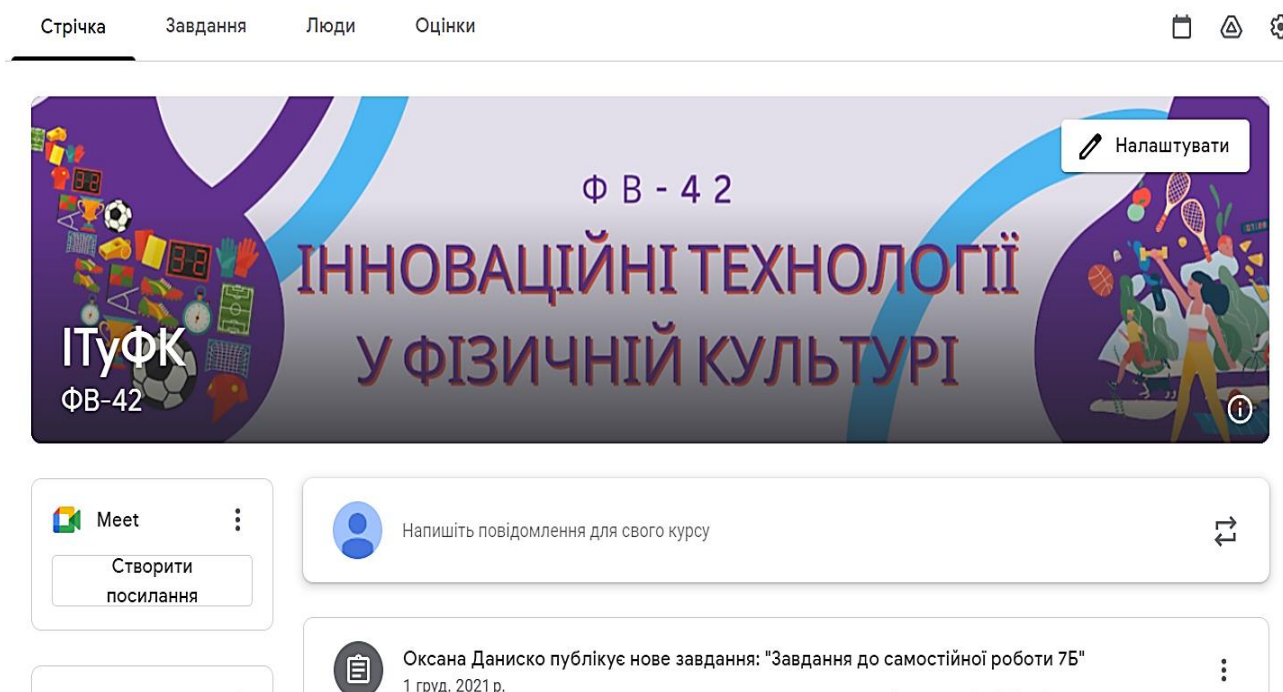

Рис. 4.5. Дистанційний курс «Інноваційні технології у фізичній культурі»
(укладено авторкою)

Порівнюючи зміст діяльності на очних заняттях і онлайн діяльності у гайдах 2017 та 2021 років (Додаток З, Додаток И) і відповідно у дистанційних курсах, слід відмітити динамічність організаційно-методичного супроводу змішаного навчання дисциплін, котра віддзеркалюється у розширеному спектрі інтернет-сервісів, які використовуються для роботи зі студентами під час організації освітнього процесу. Ці сервіси уможливили вдосконалення процесу змішаного навчання майбутніх учителів фізичної культури на основі використання методів програмного та інтерактивного навчання (завдання з елементами оцінювання, відеоспостереження, онлайн-опитування, вікторини, квізи, автоматизовані тестові системи, peer-to-peer оцінювання, рецензування робіт інших студентів тощо) і надати автоматизований зворотній зв'язок за результатами.

У такий спосіб забезпечено ретельний добір викладачем комп'ютерно-орієнтованих методів навчання й використання інтерактивних дидактичних електронних засобів; залучення майбутніх учителів фізичної культури до проблемно-дослідницької діяльності; забезпечення в освітньому процесі повної або часткової автономної роботи студентів в інформаційно-освітньому середовищі.

У такий спосіб було створено дистанційні курси з усіх навчальних дисциплін, передбачених освітньо-професійною програмою підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Підкреслимо, що у середовищі кожного дистанційного курсу розміщено організаційно-методичний супровід змішаного навчання – це гайд для студентів, котрий надає їм упевненості у власних силах та можливостях досягти поставлених освітніх цілей (рис. 4.6).

У сукупності вищезазначене забезпечує майбутнім учителям фізичної культури ситуацію успіху й задоволення від змішаного освітнього процесу, сприяє підвищенню якості навчання.

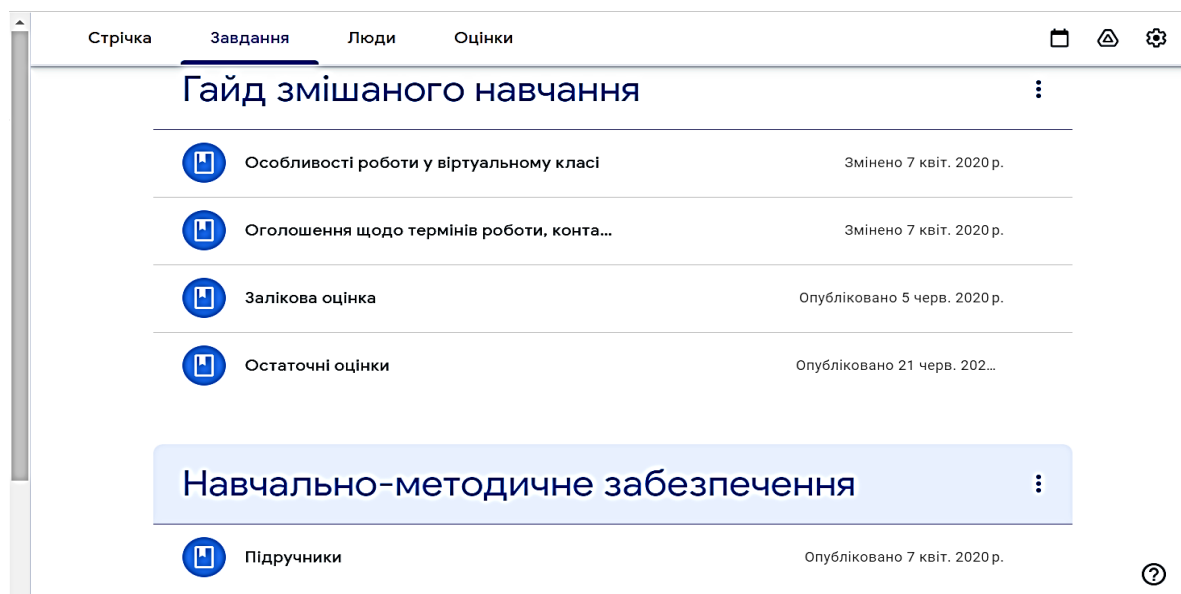

Рис. 4.6. Гайд змішаного навчання у дистанційних курсах
(укладено авторкою)

Іншим прикладом навчально-методичного забезпечення для змішаного навчання майбутніх учителів фізичної культури, окрім дистанційних курсів на платформі Google Classroom, є сайт дисципліни, який позиціонується як платформа відкритого доступу до навчального контенту, своєрідний навчальний портал і є засобом забезпечення якісної неперервної відкритої освіти впродовж життя. Цілком погоджуємося із С. Клоповим [55], що поєднання Google Classroom із сайтом дисципліни відкриває можливість реалізації моделі «Відкрита освіта + клас» як такої, що забезпечує навчання кожного здобувача в індивідуальному темпі за допомогою поєднання традиційних форм та інноваційних (дистанційних, веб) технологій подання навчального матеріалу.

Так, за допомогою сервісу Google Sites нами створено авторський сайт «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» (рис. 4.7).

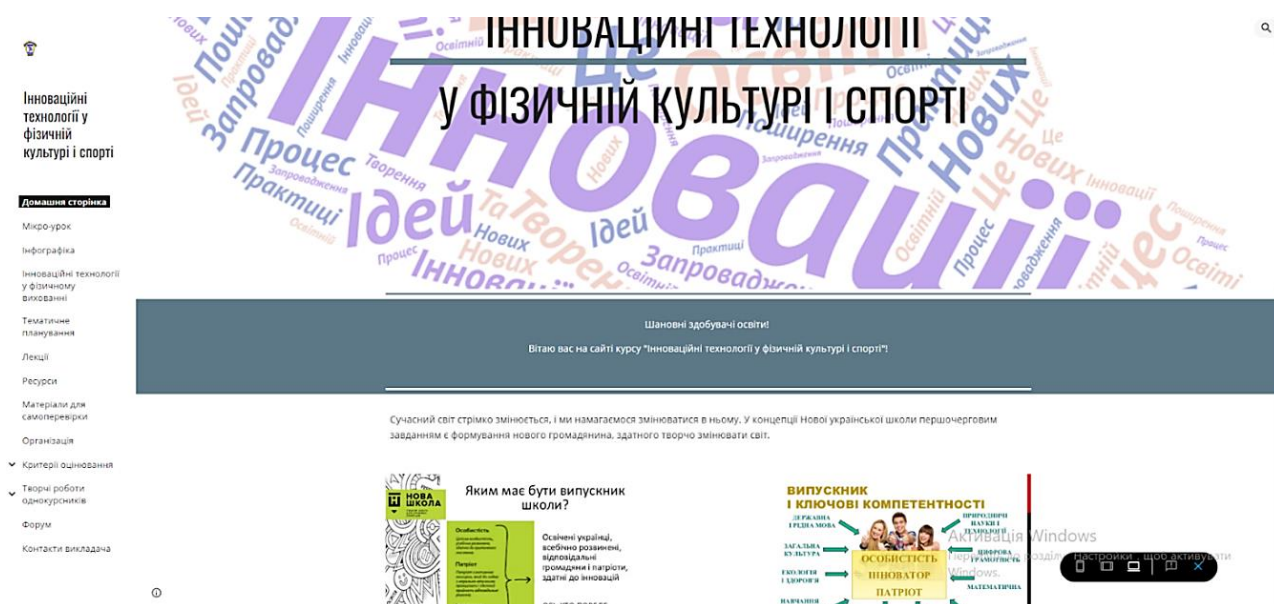

Рис. 4.7. Сайт «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті»

(укладено авторкою)

Інформаційно-освітній функціонал сайту містить навігаційну панель (сторінки Домашня, Мікро-урок, Інфографіка, Інноваційні технології у фізичній культурі, Тематичне планування, Лекції, Ресурси, Матеріали для самоперевірки, Організація (гайд «Методика використання віртуального класу Google Клас»), Критерії оцінювання (підсторінки Відповіді на семінарському занятті, усні відповіді, Виконання самостійної роботи (практичного завдання на практичному занятті, Модульний контроль (письмова контрольна робота), ІНДЗ, Залік), Лекції, Тести для самоконтролю, Творчі роботи однокурсників, Форум, Контакти викладача). Також для майбутніх учителів фізичної культури на сайті розміщено додаткові гіперпосилання на окремі складники «Тематичне планування курсу», «Розподіл завдань за темами курсу», «Критерії оцінювання ваших активностей», «Результати виконання творчих завдань», «поділитися власними результатами дослідження, цікавими і творчими матеріалами», «обговорити навчальні матеріали», «поставити запитання викладачеві та однокурсникам» (рис. 4.8). Як бачимо, сайт як система віддаленого навчання забезпечує можливість студентам поставити запитання викладачеві, переглянути навчальні посібники та оперативно отримати відповідь, не чекаючи наступного очного заняття.

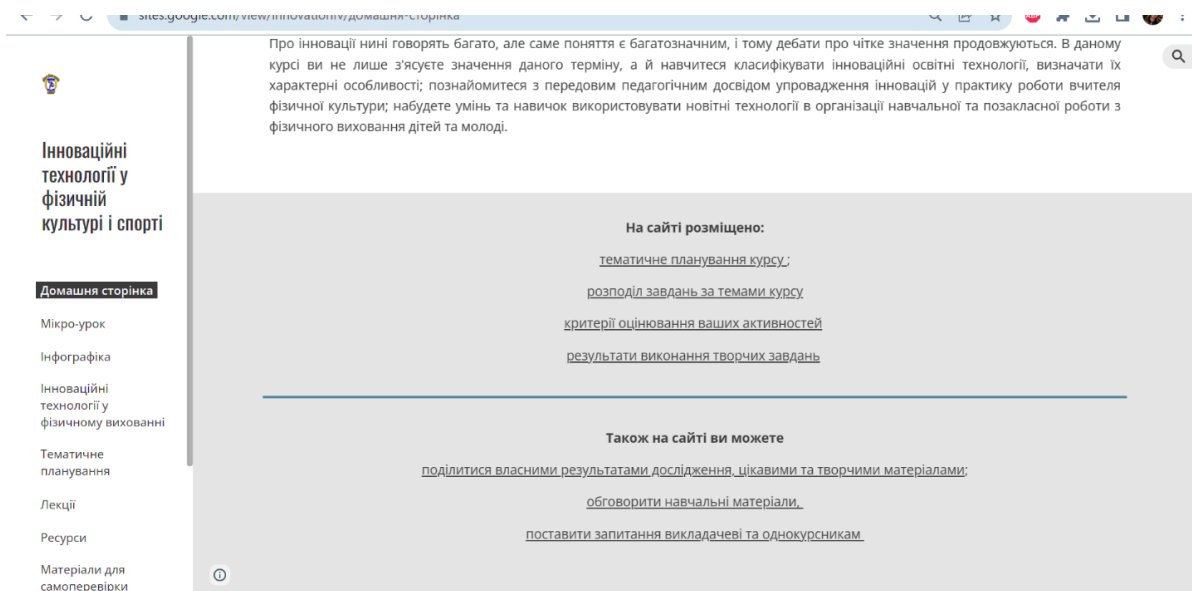

Рис. 4.8. Домашня сторінка сайту «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» з фрагментом додаткових гіперпосилань
(укладено авторкою)

Слід відмітити, що інформаційно-освітній функціонал сайту передбачає використання мікронавчання. Студент має постійний доступ до матеріалів навчального порталу та регулярно може переглянути навчальне мікровідео. З цією метою на сайті передбачено сторінку «Мікро-урок» (рис. 4.9).

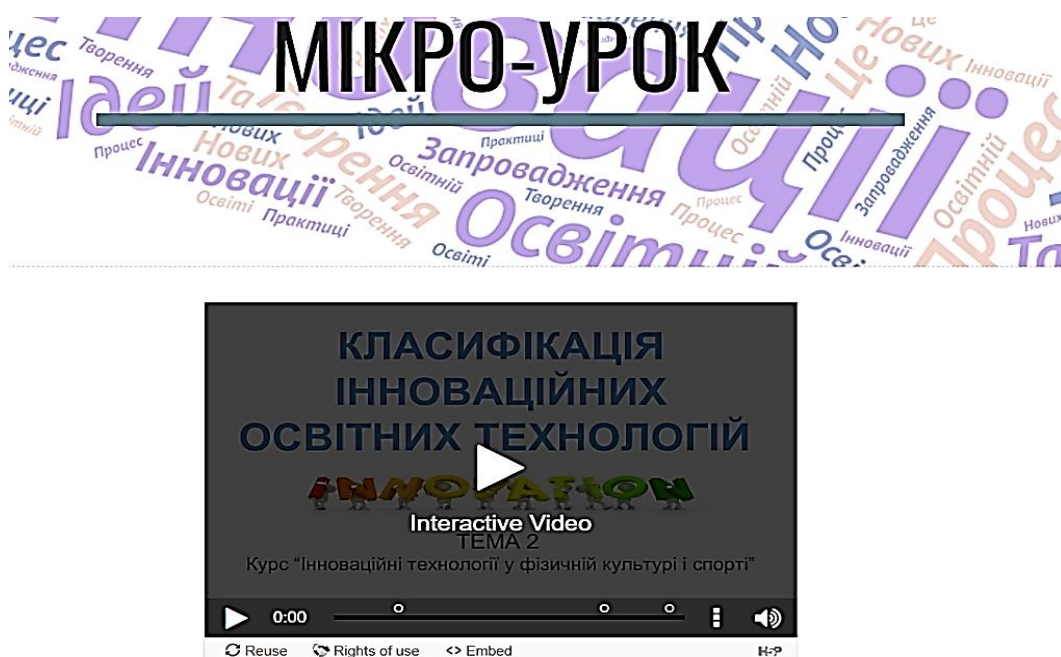

Рис. 4.9. Сторінка «Мікро-урок» сайту «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» (укладено авторкою)

Обстоюючи позицію М. Гриньової [15] щодо мікронавчання як способу організації вивчення навчальної дисципліни в дискретно-неперервному полі за заданою дисципліною, що містить логічно завершені, структуровані за змістом і системою опорного оцінювання «дози навчальних матеріалів» і забезпечує послідовне досягнення навчальних мікрорезультатів, на сторінці «Мікро-урок» розміщено цикл навчальних мікровідео, які в інтерактивній формі розкривають зміст різних інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті. У такий спосіб реалізовано один із специфічних принципів, принцип мікропорційності, який є важливим в умовах інформаційного перевантаження та дидактично значущим у контексті забезпечення якості освіти. Викладання освітнього контенту за принципом мікропорційності дозволяє майбутнім учителям фізичної культури за короткий час, з максимальною концентрацією уваги опанувати невеликий обсяг навчального матеріалу, а також сприяє швидкому його засвоєнню за допомогою запропонованих на сторінці сайту засобів навчання. Водночас, запропонований функціонал сприяє реалізації однієї з визначених у нашому дослідженні організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання (мікропорційне варіативне структурування навчального матеріалу з оптимальним рівнем складності).

Реалізація цієї організаційно-педагогічної умови забезпечується низкою завдань для студентів, дієвим прикладом яких є створення хмари ключових слів у межах теми. Під час створення хмари слів стимулюється самостійна навчальна діяльність студентів (реалізація принципу посилення самостійної навчальної діяльності), забезпечується підтримка повної суб'єктності здобувача освіти як з погляду його особистого досвіду, так і щодо досягнення ним навчальних цілей. Реалізація цього принципу спрямована на формування у майбутніх учителів умінь автономно і самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, потім на засадах самоорганізації – систематизувати й візуалізувати результат у вигляді хмари слів за допомогою відповідного інтернет-сервісу. Зразки студентських робіт відображено на сторінці «Творчі роботи однокурсників» авторського сайту (рис. 4.10).

Рис. 4.10. Фрагмент сторінки «Творчі роботи однокурсників» сайту «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» (укладено авторкою)

Варто зазначити, що у процесі такої творчої навчальної діяльності студентів під час створення хмари слів засоби електронної взаємодії дозволяють ефективно знаходити, систематизувати та узагальнювати інформацію з різних джерел, перетворювати її в графічний, наочний ряд, що сприяє глибшому сприйняттю матеріалу, комплексному розумінню закономірностей, розширенню предметних меж.

Узагальнюючи позицію щодо можливостей створення сайтів навчальних дисциплін як засобів змішаного навчання, запропоновано викладачам, які реалізують освітньо-професійні програми підготовки майбутніх учителів фізичної культури, створювати авторські курси-ресурси, тим самим реалізуючи ресурсно-диференційований підхід до професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Такі авторські курси-ресурси, функціонал яких спрямований на реалізацію інноваційних форм суб'єкт-суб'єктних відносин у змішаному освітньому середовищі, розроблення й реалізацію індивідуально-елективних траєкторій розвитку майбутніх учителів фізичної культури, забезпечення стійкого

позитивного емоційного фону навчального процесу, його інклюзивності, спільної координації зусиль педагогічного колективу та здобувачів освіти, а також інших зацікавлених учасників освітнього процесу (батьків, роботодавців, громадських організацій тощо), слугує вдосконаленню навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Орієнтовно структурну схему такого курсу-ресурсу (на прикладі курсу-ресурсу «Фізична рекреація різних груп населення») відображено за допомогою ментальної карти (рис. 4.11).

Рис. 4.11. Схема курсу-ресурсу (укладено авторкою)

Для прикладу відобразимо фрагмент організації навчального контенту для першої лекції першої теми в курсі-ресурсі «Фізична рекреація різних груп населення», структурування якого здійснено за блоками та темами (рис. 4.12).

Скріншот інтерфейсу курсу «Фізична рекреація різних груп населення». Інтерфейс має темну верхню панель з назвою курсу, меню, потік, люди, налаштування, іконки та профіль користувача. Ліва панель містить меню: Папка курсу на Диску, Календар Класу, Google Календар, ТЕМИ, Контроль, Методичний кабінет вик., Підтримка, Тема 1. Характеристика..., Тема 2. Поняття і сутність..., Тема 3. Організація рекр..., Тема 4. Особливості орг... Основна частина екрана показує контент лекції 1. Дата здачі: 12 лист. Завдання: 1. Ознайомтесь із теоретичним матеріалом. 2. Впишіть у документ "Словник" мінімум три терміни теми та доберіть до них визначення, альтернативи наведеним в лекції (з обов'язковим покликанням на джерело). 3. Здайте документ на оцінювання. Нижче наведено список файлів: Лекція 1.pptx (PowerPoint), Словник (Google Документи, кожен студент отримає копію), лекція 1.docx (Word). Також присутні посилання на наукові конференції та туристичні маршрути.

Рис. 4.12. Структурування навчального контенту (укладено авторкою)

Кожен блок включає: конспект лекції та візуалізацію засобом презентацій, словник, завдання, спрямовані на послідовне засвоєння теоретичних знань і розвиток практичних навичок, систему оцінювання як засоби ресурсної підтримки студентів під час змішаного навчання.

Навчально-методичне забезпечення моделі дидактичної системи, окрім дистанційних курсів і сайтів, доповнює низка авторських електронних навчальних посібників. Так, нами створено авторський електронний навчальний посібник «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» (автор: О. Даниско) для студентів спеціальностей 014.11 Середня освіта (Фізична культура) та 017 Фізична культура і спорт [20]. Ми розробили цей електронний посібник, використовуючи хмарне середовище від Google, зокрема, ми зупинили свій вибір на Google-презентаціях. Цей формат надав нам можливість заповнити посібник різноманітними видами контенту: документами, зображеннями, відео та аудіофайлами, презентаціями, таблицями, інтерактивними вправами, тестами та засобами для отримання зворотного зв'язку (рис. 4.13).

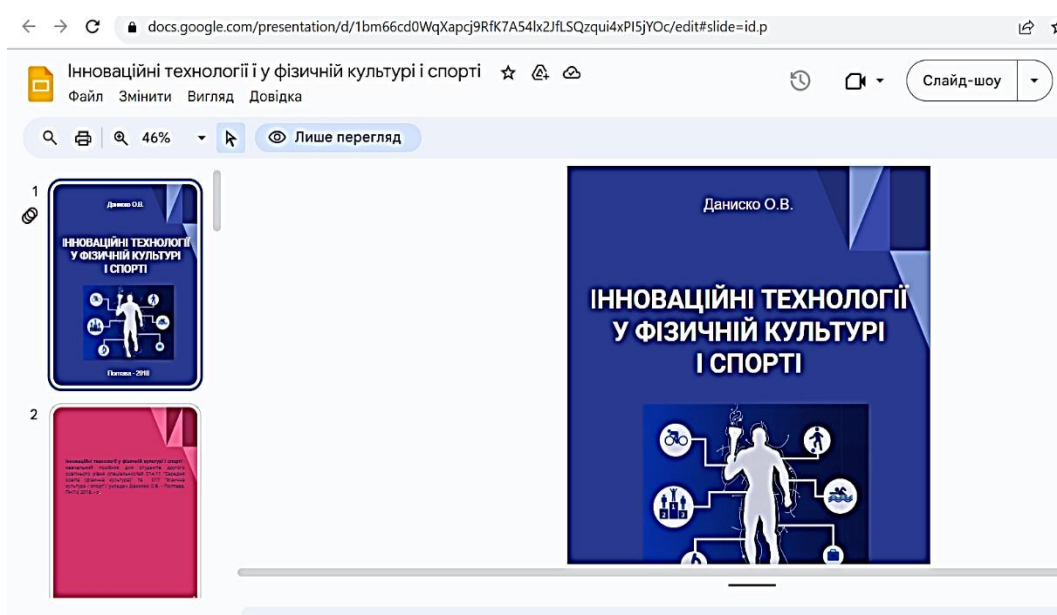

Рис. 4.13. Головна сторінка електронного навчального посібника
(укладено авторкою)

Дидактичний потенціал розробленого у такий спосіб посібника для ефективності змішаного навчання забезпечує реалізацію як

загальнодидактичних, так і загальнометодичних принципів, а також організаційно-педагогічних умов (диференційоване закріплення знань на основі узагальнень різних контекстів; розгорнутий зворотній зв'язок «студент-викладач» під час онлайн-навчання з обґрунтуванням відповідей і поясненням помилок; персоналізація запланованих результатів навчання з урахуванням професійних перспектив майбутніх учителів фізичної культури та потреб сучасного ринку праці), оскільки:

- структура змісту має ієрархічну організацію, яка включає модулі, розділи, теми, завдання, приклади виконання запропонованих завдань і критерії їх оцінювання, а також перелік джерел. Це сприяє розвитку навичок самоорганізації студентів;

- теми, віддзеркалені в посібнику, реалізують принципи мікропорційності, мотиваційної активності, самостійності і свідомості. Зміст тем структуровано за трьома блоками, включаючи теоретичну інформацію, практичні завдання, контрольні завдання і рекомендовану літературу. Це сприяє розвитку як академічних, так і цифрових навичок студентів;

- теоретичний матеріал ілюструється великою кількістю візуальних засобів, таких як зображення, схеми, таблиці та відео (рис. 4.14). Матеріал логічно структурований і базується на наукових засадах, створюючи можливість формування нового пізнавального досвіду студентів;

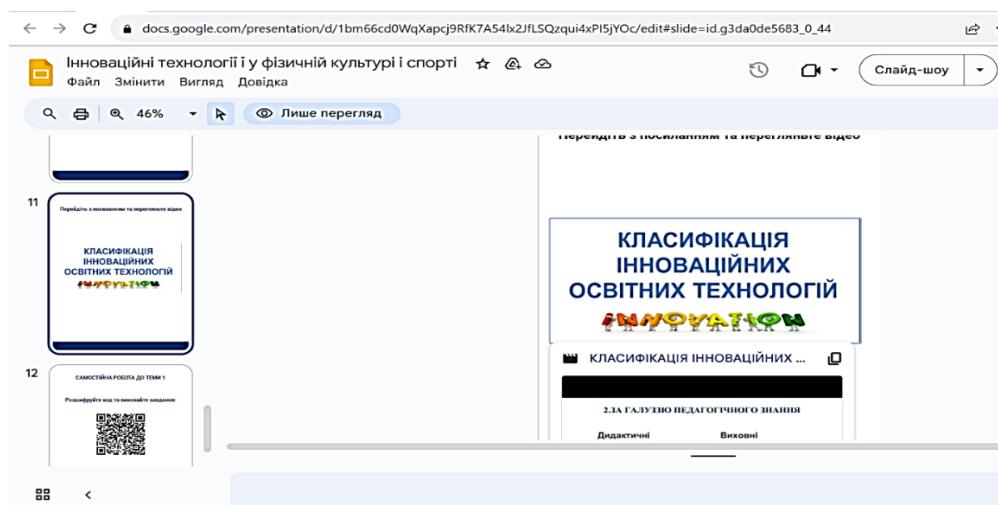

Рис. 4.14. Сторінка електронного навчального посібника з гіперпосиланням на відеоматеріал (укладено авторкою)

– матеріали й завдання для самостійної роботи, запропоновані у змісті, включають дослідницькі й творчі завдання, а також завдання для групової роботи (реалізація принципів раціонального поєднання індивідуальних і колективних форм навчальної діяльності, науковості і професійної спрямованості, посилення самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти). Здійснюється можливість використовувати інтерактивні вправи та сервіси для спільної роботи, такі як ментальні карти, онлайн-презентації і мультимедійні завдання (реалізація принципів мобільності, інтерактивності, полісенсорності, метапредметності інформаційних технологій);

– після вивчення кожної теми передбачається контрольні завдання на основі тестів різної складності, які забезпечують своїм функціоналом миттєвий зворотній зв'язок і забезпечують формувальну та контрольну оцінку (реалізація принципів інтерактивності, полісенсорності, метапредметності інформаційних технологій, автоматизованого моніторингу результатів навчання). Застосовано інтерактив за допомогою QR-кодів (рис. 4.15);

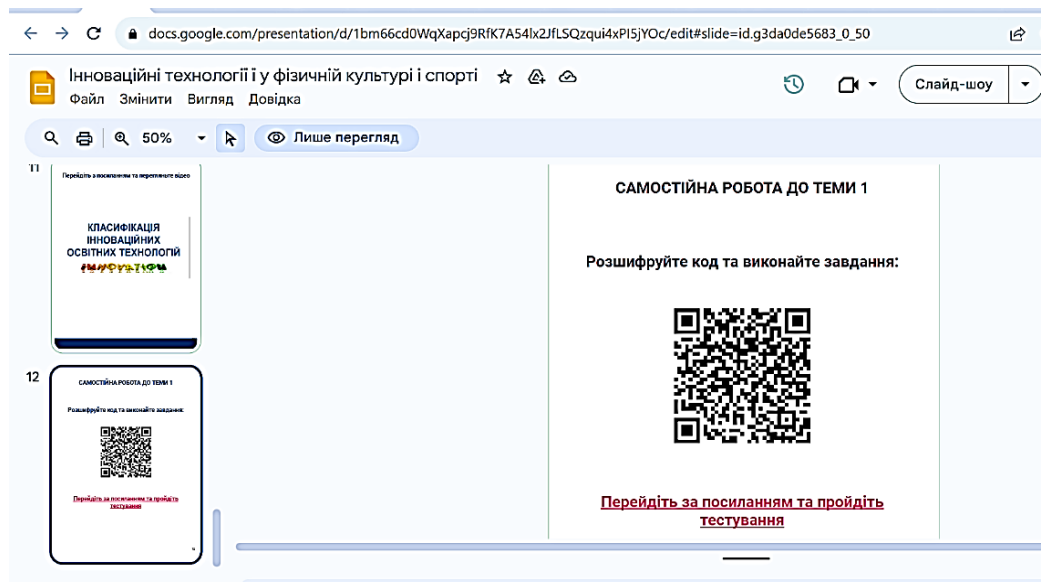

Рис. 4.15. Сторінка електронного навчального посібника з QR-кодом,
(укладено авторкою)

– кожний розділ посібника включає опитування-рефлексію для оцінки задоволеності освітніми потребами студентів та можливості адаптації матеріалів відповідно до їхніх потреб;

– посібник оснащений засобами навігації, пошуку та масштабування, і його можна відкривати на різних комп'ютерних девайсах, незалежно від їхньої операційної системи. Він також доступний для відкриття завдяки різним форматам представлення цифрової інформації. Посібник легко розповсюджується серед студентів як за допомогою електронної пошти, месенджерів, так і через середовище сайтів чи віртуальних класів. Це дає студентам можливість реалізації індивідуальної освітньої траєкторії та формування освітньо-орієнтованої компетентності.

Отже, запропонований електронний посібник є важливим складником організаційно-методичного блоку моделі, оскільки сприяє ефективній організації змішаного навчального процесу, надаючи можливість візуалізації, високої інформативності, доступності та відкритості. Це робить його ефективним інструментом для підтримки індивідуальних освітніх траєкторій студентів у контексті змішаного навчання, забезпечуючи інформаційний супровід навчально-пізнавальної діяльності, саморефлексії та самоконтролю.

У ході наповнення організаційно-методичного блоку моделі дидактичної системи також створено авторський науково-методичний посібник «Фітбол-гімнастика при порушеннях постави» з доповненою реальністю (авторський колектив: О. Корносенко, О. Даниско, Я. Демус) [39], який доповнює зміст організаційно-методичного блоку моделі (рис. 4.16).

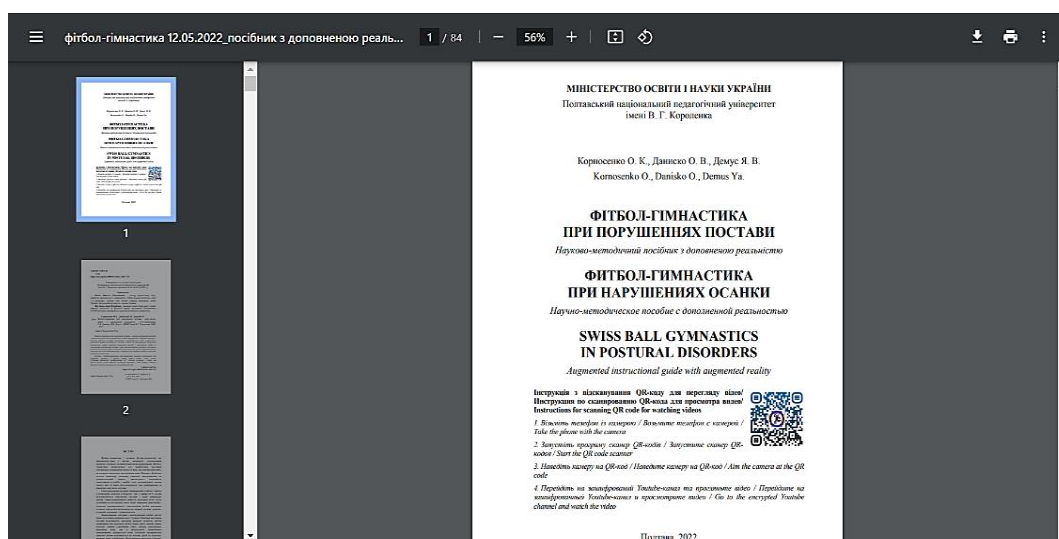

Рис. 4.16. Головна сторінка посібника з QR-кодом доступу до навчальних відеоматеріалів (укладено авторкою)

Своїм інформаційно-освітнім функціоналом, завдяки використанню QR-кодів з посиланнями на відеоматеріали з методичними інструкціями, вище згаданий посібник повною мірою реалізовує технологічний, ресурсно-диференційований, візуально-цифровий підходи, а також принципи інтегративності, системності, систематичності і послідовності, циклічності, індивідуалізації та диференціації, доступності, діяльнісного характеру навчання, метапредметності інформаційних технологій. У такий спосіб забезпечено підвищення академічної мотивації та концентрацію уваги студентів на правильному виконанні вправ під час змішаного навчання (рис. 4.17).

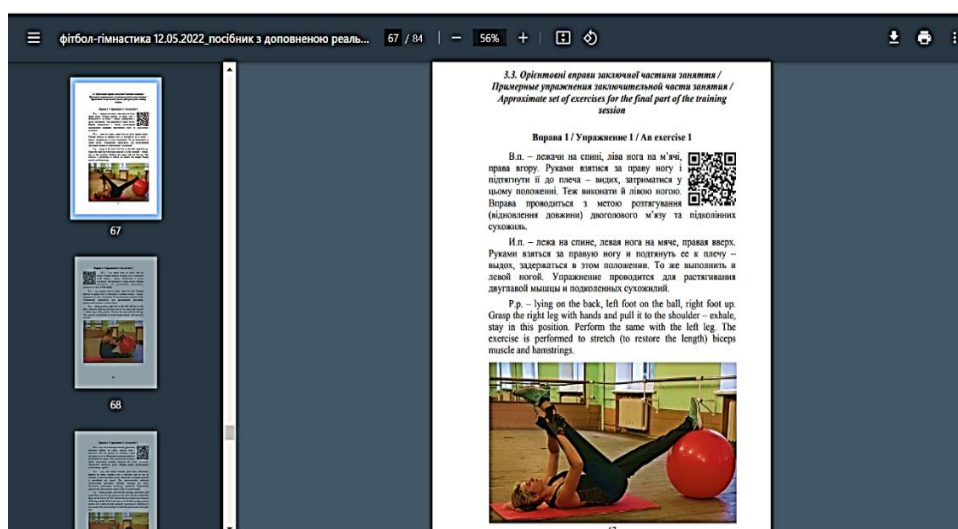

Рис. 4.17. Сторінка посібника з QR-кодом доступу до відеоматеріалів з методичними інструкціями виконання вправи (укладено авторкою)

Загалом, завдання у середовищах електронних засобів навчання розроблено на засадах візуально-цифрового підходу, котрий забезпечує дидактичний ефект від застосування цифрової візуальної інформації, який характеризується насамперед тим, що вся комунікативна й пізнавальна діяльність студентів набуває знаково-символічного характеру, а отже, наочні образи краще запам'ятовуються, ніж словесні. При цьому будь-які розумові операції (порівняння, аналіз, узагальнення, ранжування, систематизація, класифікація тощо) ґрунтуються на найпростіших операціях візуального сприйняття інформації (оцінювання, порівняння, аналіз, інтерпретація) та неможливі без них.

Підсумовуючи зміст організаційно-методичного блоку моделі дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання наголосимо на його динамічності та адаптивності, адже кожен викладач має унікальну можливість вільного самостійного обрання для розроблення й використання будь-якого засобу навчання, представлення онлайн-контенту, посилаючись на принципи елективності освітнього простору, узгодженості змістового й технологічного аспектів змішаного навчання, адаптивності та гнучкості змісту навчального матеріалу, відповідності умов навчальної діяльності моделям змішаного навчання, мікропорційності, посилення самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти, мобільності та інтерактивності. Разом із тим, розроблення навчально-методичного забезпечення базується на реалізації, насамперед, технологічного підходу, котрий утілює ідеї та інструменти педагогічного дизайну, що акцентує увагу на важливості не лише змісту освіти, стилю та послідовності викладу матеріалу, а й способів його подання та автоматизованого контролю рівня його засвоєння студентами.

Варто наголосити, що в умовах цифровізації освіти актуальним завданням у галузі педагогічного дизайну є використання інших методологічних підходів (контекстний, особистісно орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, ресурсно-диференційований, візуально-цифровий), розробка й упровадження ефективних методик електронного навчання та інформаційних технологій навчання. Відтак, розроблення навчально-методичного забезпечення, яке задовольняло б вимоги динамічності й адаптивності, має здійснюватися з використанням SMART-технології, SAMR-технології, BYOD-технології, технології гейміфікації, мобільного навчання, віртуальної реальності, проєктних і проблемних технологій у поєднанні з діалогічними формами й методами, що мають потужний дидактичний потенціал побудови єдиної системи з цілей навчання, змісту освітнього контенту та інструментів його передачі, засвоєння і контролю з метою досягнення запланованих результатів навчання майбутніх учителів фізичної культури незалежно від обраної моделі змішаного навчання.

Діагностико-результативний блок моделі дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання відбиває критерії сформованості *професійної компетентності* (*когнітивний, діяльнісний і рефлексійний*), їх показники та рівні (високий, середній, низький); критерії сформованості *освітньо-орієнтованої компетентності* (*гносеологічний, самоосвітній і мотиваційний*), їх показники та рівні (високий, середній, низький); діагностичний інструментарій, за допомогою якого можливе оцінювання рівнів сформованості зазначених компетентностей; результат реалізації дидактичної системи, котрий детермінується як позитивна динаміка у формуванні професійної та освітньо-орієнтованої компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Когнітивний критерій сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури відображає ступінь сформованості системи знань, визначених освітніми компонентами освітньо-професійної програми. Його показниками є: сформованість у майбутніх учителів фізичної культури системи знань, на яких базується реалізація діяльнісного прояву компетентностей ЗК 1–9 та ФК 1–15. *Діяльнісний критерій* відбиває ступінь сформованості компетентностей ЗК 1–9 і ФК 1–15. Його показниками є: сформованість компетентностей як системи здатностей виконувати ті чи інші дії у професійній діяльності вчителя фізичної культури. *Рефлексійний критерій* відображає ступінь сформованості компетентностей ФК 16–17. Його показниками є: сформованість здатності до рефлексії у навчальній та майбутній професійній діяльності учителя фізичної культури.

Градація за трьома рівнями сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури (високий, середній і низький) детермінована вимогами до атестаційного екзамену із професійної та професійно-предметної підготовки. Узагальнено характеристику рівнів сформованості цієї компетентності подано на рис. 4.18.

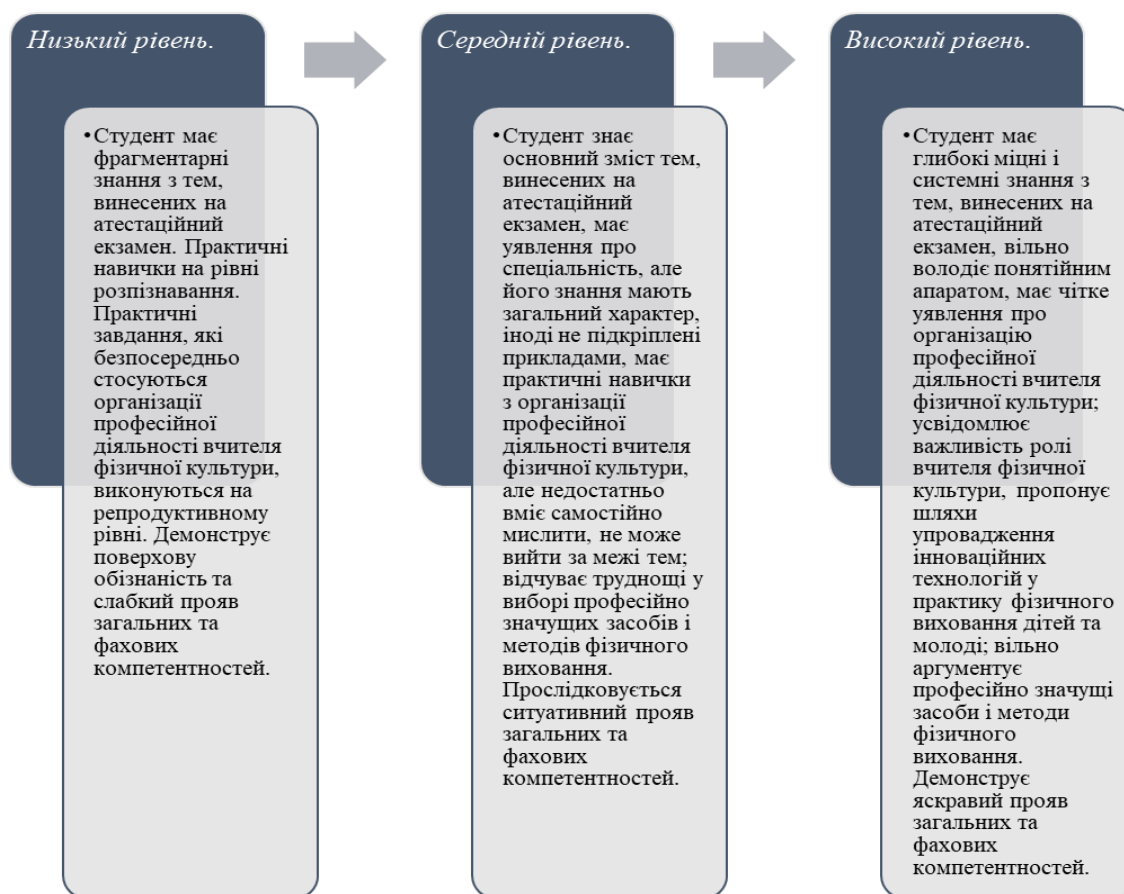

Рис. 4.18. Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури (укладено авторкою)

Так, *низький рівень* сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури притаманний студенту, котрий має фрагментарні знання з тем, винесених на атестаційний екзамен, практичні навички проявляються на рівні розпізнавання. Практичні завдання, які безпосередньо стосуються організації професійної діяльності вчителя фізичної культури, виконуються ним на репродуктивному рівні. Загалом, студент з низьким рівнем демонструє поверхову обізнаність і слабкий прояв загальних і фахових компетентностей.

Середній рівень характерний для студента, який знає основний зміст тем, винесених на атестаційний екзамен, має уявлення про спеціальність, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені прикладами, має практичні навички з організації професійної діяльності вчителя фізичної

культури, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі тем; відчуває труднощі у виборі професійно значущих засобів і методів фізичного виховання. Простежується ситуативний прояв загальних і фахових компетентностей.

Студент має *високий рівень* сформованості професійної компетентності, коли демонструє міцні глибокі і системні знання з тем, винесених на атестаційний екзамен, вільне володіння понятійно-категоріальним апаратом, чітке уявлення про методику, організацію професійної діяльності вчителя фізичної культури; чітке усвідомлення важливості ролі вчителя фізичної культури, здатний пропонувати шляхи упровадження інноваційних технологій у практику фізичного виховання дітей і молоді; вільно аргументує професійно значущі засоби і методи фізичного виховання. У такого студента фіксується яскравий прояв загальних і фахових компетентностей.

Діагностичний інструментарій для оцінювання рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури представлено в пакеті для атестаційного екзамену із професійної та із професійно-предметної підготовки (тести, практико-орієнтовані завдання).

Критеріально-рівневий апарат для діагностики сформованості *освітньо-орієнтованої компетентності* майбутнього вчителя фізичної культури представляють *гносеологічний, самоосвітній і мотиваційний* критерії.

Гносеологічний критерій віддзеркалює ступінь сформованості гностичних здібностей і умінь майбутнього вчителя фізичної культури. Його показниками є прояв: активної пізнавальної діяльності, умінь виокремлення головного та найсуттєвішого в навчальному матеріалі, швидкого й творчого оволодіння широким спектром методів навчання фізичної культури, здатності до пошуку наукової, навчально-методичної інформації та створення інноваційних методів навчання фізичної культури, критичного розуміння професійної діяльності вчителя фізичної культури та її суспільної значущості.

Самоосвітній критерій відбиває ступінь сформованості здатності майбутнього вчителя фізичної культури до самоосвіти, до навчання впродовж

життя як сукупності знань, умінь, навичок, ставлень і моделей професійної поведінки. Його показники: здатність до пошуку, засвоєння та підвищення рівня знань, набуття нових умінь і навичок та творчого їх використання у практичній діяльності; відкритості до нових знань у галузі фізичної культури і спорту; широти і гнучкості мислення, що дозволяє використовувати критичний аналіз, звертатися до особистого досвіду і досвіду інших учителів фізичної культури; організації освітнього процесу (власного і колективного) через ефективне управління ресурсами та інформаційними потоками; побудови персональної освітньої і професійної траєкторії, рефлексії та оцінювання власних результатів навчання; творчого самовираження у навчанні і майбутній професії.

Мотиваційний критерій відбиває ступінь сформованості мотивації майбутнього вчителя фізичної культури. Його показники: позитивна мотивація до навчання впродовж життя; мотивація до самореалізації у професійній діяльності вчителя фізичної культури; позитивна мотивація, ціннісне ставлення до процесу фізичного вдосконалення і гармонійного розвитку учнівської молоді з урахуванням сучасних положень системи загальнотеоретичних і предметно-професійних (медико-біологічних, психолого-педагогічних, спортивно-спеціалізованих) знань і практичних умінь.

У відповідності до вище згаданих критеріїв і показників їх прояву у нашому дослідженні також детерміновано рівні сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутнього вчителя фізичної культури: високий, середній і низький.

Узагальнено характеристику високого, середнього та низького рівнів сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутнього вчителя фізичної культури подано на рис. 4.19.

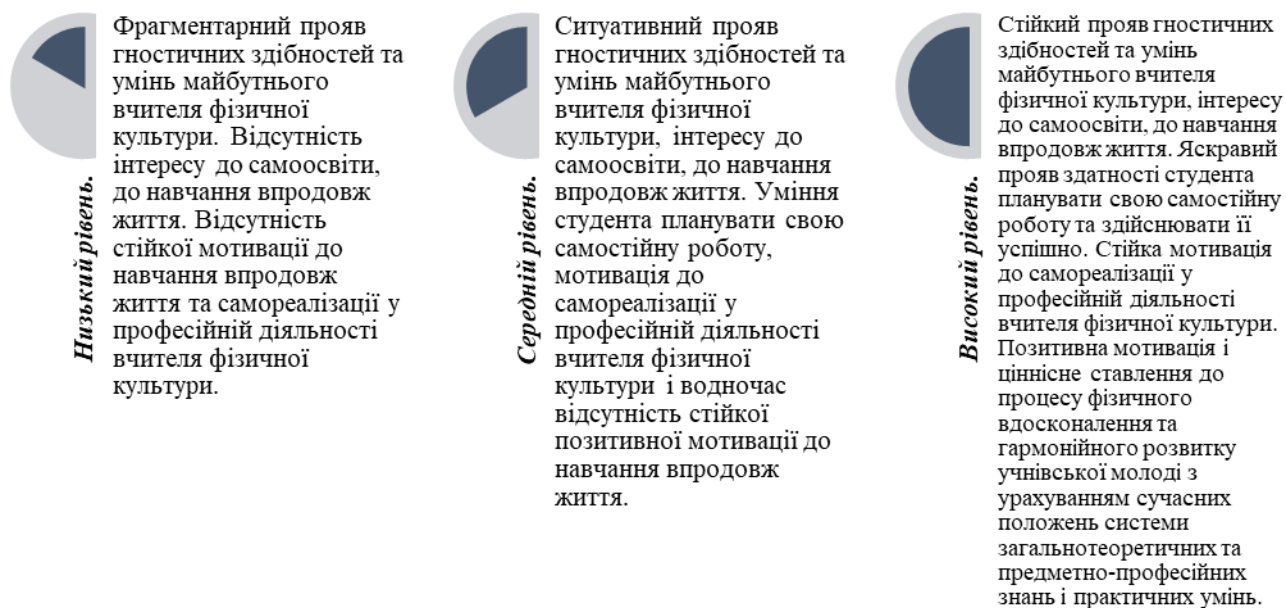

Рис. 4.19. Рівні сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури (укладено авторкою)

Так, *низький рівень* сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутнього вчителя фізичної культури характеризується фрагментарним проявом гностичних здібностей і умінь майбутнього вчителя фізичної культури, відсутністю інтересу до самоосвіти, до навчання впродовж життя, відсутністю стійкої мотивації до навчання впродовж життя та самореалізації у професійній діяльності вчителя фізичної культури.

Середній рівень характеризується ситуативним проявом гностичних здібностей і умінь майбутнього вчителя фізичної культури, інтересу до самоосвіти, до навчання впродовж життя; уміннями студента планувати свою самостійну роботу, мотивацією до самореалізації у професійній діяльності вчителя фізичної культури і водночас відсутністю стійкої позитивної мотивації до навчання впродовж життя.

Високий рівень сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутнього вчителя фізичної культури характеризується стійким проявом гностичних здібностей і умінь майбутнього вчителя фізичної культури, інтересу до самоосвіти, до навчання впродовж життя; яскравим проявом здатності

студента планувати свою самостійну роботу та здійснювати її успішно; стійкою мотивацією до самореалізації у професійній діяльності вчителя фізичної культури; позитивною мотивацією і ціннісним ставленням до процесу фізичного вдосконалення і гармонійного розвитку учнівської молоді з урахуванням сучасних положень системи загальнотеоретичних і предметно-професійних знань і практичних умінь.

Діагностичним інструментарієм для оцінювання рівнів сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутнього вчителя фізичної культури виступають авторські анкети, тести, контрольні роботи, практико-орієнтовані завдання, творчі роботи, які вміщено у дистанційних курсах дисциплін та на сторінці авторського сайту та розроблено на засадах компетентнісного, контекстного, особистісно орієнтованого, суб'єктно-діяльнісного, середовищного, ресурсно-диференційованого, візуально-цифрового та кваліметричного підходів.

Результати упровадження дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на основі розробленої моделі подано у наступному підрозділі дисертації.

4.2. Аналіз результатів експериментальної перевірки ефективності застосування дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання

Для перевірки ефективності застосування дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на основі розробленої моделі проведено педагогічний експеримент, який складався з чотирьох етапів: теоретичного, підготовчого, констатувального та формувального (рис. 4.20).

Рис. 4.20. Етапи експериментальної роботи (укладено авторкою)

Теоретичний етап (2016 – 2017 рр.) педагогічного експерименту передбачав дослідження сучасних тенденцій цифровізації вищої освіти у фокусі нової інформаційної парадигми, різноаспектне вивчення проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах цифровізації, дефінітний аналіз категоріально-поняттєвого апарату дослідження професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, а також з’ясування методологічних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Підготовчий етап (2017 – 2019 рр.) мав на меті фокусування дослідницької уваги на підготовці до теоретичного обґрунтування дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання й практичного її застосування в освітньому процесі ЗВО. З огляду на це досліджено професійну підготовку майбутніх учителів в умовах стандартизації вищої педагогічної освіти, з’ясовано трансформаційну сутність змішаного навчання у підготовці майбутніх учителів фізичної культури, вивчено зарубіжний досвід упровадження змішаного навчання в системі професійної

підготовки майбутніх учителів фізичної культури і вітчизняний досвід використання змішаного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

У межах етапу провадилася робота зі створення ефективного змішаного освітнього середовища на підставі дидактично й методично обґрунтованого вибору інноваційних і традиційних підходів, методів і технологій з використанням технології SAMR як потужного концептуального інструмента допомоги педагогам з метою уніфікації методики персоналізованого онлайн-викладання різних академічних дисциплін [67].

Рівні реалізації технології SAMR в освітньому процесі зображено на рис. 4.21.

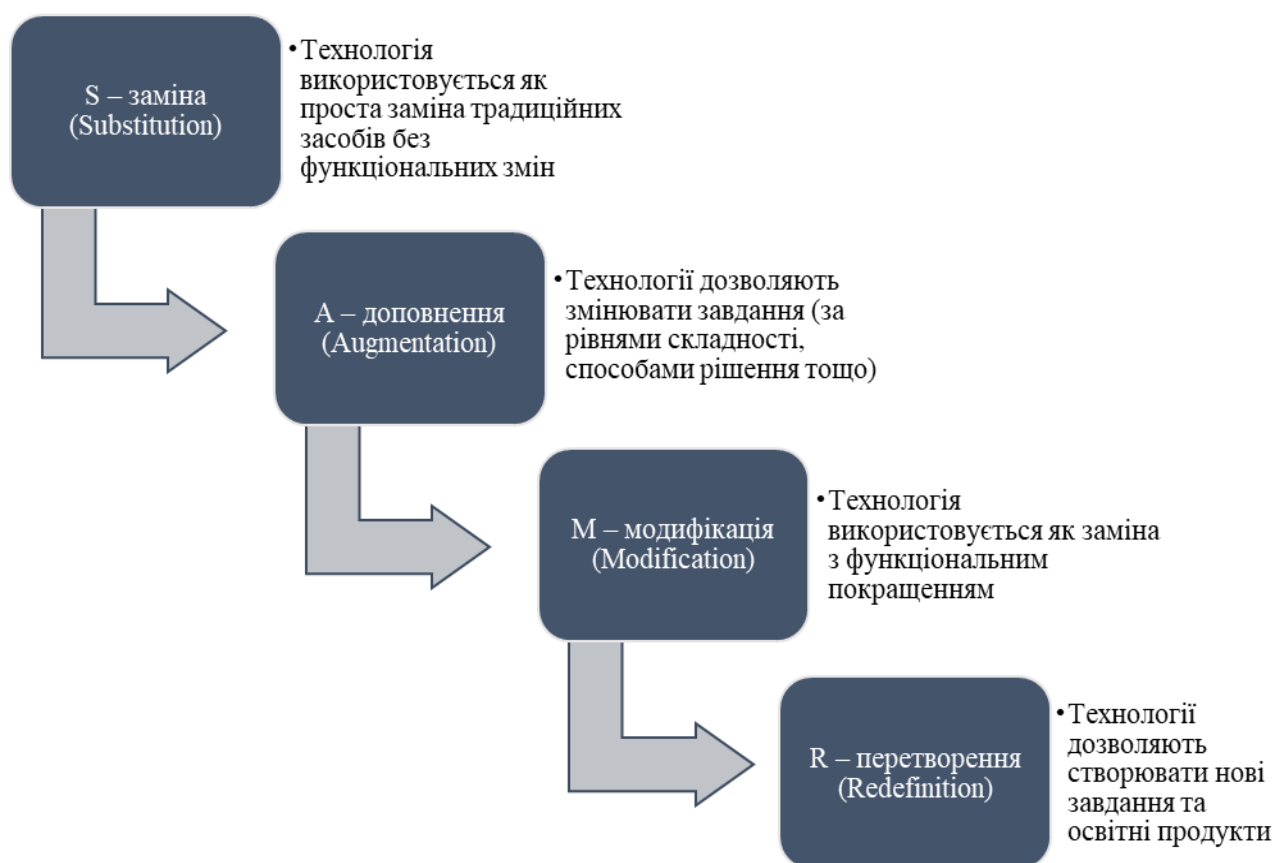

Рис. 4.21. Кроки реалізації технологій в освітньому процесі
(укладено авторкою за матеріалами Р. Пуентедури)

Як свідчить аналіз запропонованих науковцем рівнів, цілком логічно і дидактично доцільно їх адаптувати до процесу створення ефективного змішаного освітнього середовища.

Рівні «Заміна» та «Доповнення» слід розглядати як стратегії покращення, а кроки «Модифікація» і «Перетворення» як трансформації освітньої практики. Так, на перших двох кроках у моделі SAMR, заміщення і доповнення технологій приводить до розширення та різноманітності інструментів і ресурсів для навчання, покращуючи їхню ефективність під час виконання завдань. Разом із тим, на рівнях модифікації та перетворення технології використовуються з метою створення нових освітніх продуктів.

Змішане навчання в умовах цифрового освітнього процесу спонукало викладачів до створення ефективного змішаного освітнього середовища за допомогою технологічних інструментів, тож питання вибору й інтеграції пристроїв і цифрових ресурсів для покращення навчання і професійної підготовки учителів фізичної культури постали як ключові. Технологія SAMR слугувала педагогам гайдом у цьому напрямі, оскільки різні технології навчання (і традиційні, і дистанційні) можна використовувати різними способами, від простої заміни до більш творчого і складного перетворення навчального досвіду студентів.

На практиці, при впровадженні описаних стратегій, передбачається послідовне застосування технологій у навчальному процесі. На першому рівні («Заміна»), маємо на увазі заміну традиційних видів діяльності та матеріалів цифровими. Наприклад, заміна очних лекцій в аудиторії відеоконференціями через сервіс Zoom або перетворення зошитів з паперовою основою на електронні документи. Тобто, використання технологій на цьому рівні полягає у зміні не суті навчального матеріалу, а способів його подання. У цей перелік також входять індивідуальні навчальні відео, конвертовані у формат PDF лекції, посібники, завдання для семінарів або самостійної роботи, розміщені у доступному для студентів середовищі, які майбутні вчителі фізичної культури можуть переглядати у зручний час та у власному, індивідуальному темпі.

Другий рівень («Доповнення») включає можливість використання інтерактивних цифрових сервісів й інструментів, які забезпечують миттєву взаємодію між учасниками освітнього процесу у віртуальному середовищі. На цьому рівні зміст залишається незмінним, але тепер учасники освітнього процесу можуть користуватися перевагами цифрових інтерактивних інструментів для покращення навчальних занять, включаючи коментарі, гіперпосилання та мультимедійні ресурси. Наприклад, майбутні вчителі фізичної культури можуть створювати цифрові портфоліо та мультимедійні презентації, що дозволяють виявити їхнє індивідуальне і творче розуміння матеріалу. Викладач, зі свого боку, може використовувати онлайн-тести та опитування з елементами гейміфікації, створювати віртуальні дошки оголошень для публікації запитань, інтернет-посилань, зображень і відео, а також для оцінювання та обговорення.

На рівні «Модифікації» технології використовуються для створення інтерактивних і динамічних завдань, які розширюють межі традиційної аудиторії завдяки застосуванню систем управління навчанням, таких як Google Workpiece, Moodle або Canvas та інших аналогічних платформ. Ця логістична система спрямована на організацію навчання в онлайн середовищі і включає відстеження відвідування, тривалості перебування та видів активностей у віртуальному класі, автоматизацію розкладу та оцінювання. Саме в таких середовищах студенти можуть колективно працювати над документами і виконувати групові проєкти, сприяючи обміну знань. На цьому рівні загальні завдання в класі та комп'ютерні технології існують не як самоціль, а як інструменти для підтримки навчання, спрямованого на майбутніх учителів фізичної культури. Модифіковані технологічно завдання також надають можливість студентам створювати креативні та інноваційні цифрові продукти, такі як подкасти, відеопрезентації, мультимедійні довідники, інфографіку, віртуальні бібліотеки з певною тематикою, до яких мають доступ інші учасники.

На рівні «Перетворення», у процесі навчання відбуваються суттєві зміни, оскільки цифрові технології дозволяють таку організацію занять, яка раніше була недоступною в межах традиційного аудиторного навчання. Наприклад, завдяки

онлайн-екскурсіям або віртуальним подорожам студенти можуть відвідувати віддалені міста або об'єкти, запросити на заняття відомих фахівців у відповідній галузі, залучити реальну аудиторію до віртуального класу, а також об'єднувати віддалені групи для дискусій і розв'язання професійних завдань. Вони можуть створювати власні сайти та блоги для публічного використання, проводити моделювання об'єктів у віртуальних лабораторіях і багато іншого.

Констатувальний етап (2019 – 2021 рр.) передбачав усебічне дослідження дидактичних особливостей організації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, специфіки реалізації моделей змішаного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

У ході дослідження з'ясовано, що кардинальні зміни у розвитку змішаного навчання зумовила коронавірусна пандемія, адже впровадження змішаного навчання у сучасному його розумінні у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури стало єдино можливим варіантом провадження освітнього процесу в період локдаунів. Вітчизняні ЗВО змушені були переходити на віддалене від закладу освіти навчання і тривалий час послідовно переходили від дистанційного навчання до змішаного та навпаки.

Виявлено організаційні, методичні, економічні труднощі, з якими зіштовхнулися адміністрація, викладачі й здобувачі вітчизняних ЗВО під час глобального карантину, окреслено фактори, які не сприяли подальшому розвитку дистанційної освіти майбутніх фахівців спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), виокремлено труднощі реалізації моделей змішаного навчання та за результатами опитування викладачів у січні 2020 року зафіксовано, що впровадження змішаного навчання стало викликом для більшості фахівців фізкультурної освітньої галузі (див. п. 2.4).

Проведено контент-аналіз сайтів ЗВО, що здійснюють професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури, електронного освітнього середовища, платформ дистанційного навчання, відображеність у нормативних документах (положення, накази, методичні рекомендації) інформації про

організацію освітнього процесу в умовах змішаного навчання, а також наявність і доступність допоміжних матеріалів для викладачів і здобувачів, відкритих освітніх ресурсів, що дозволяє якісно реалізовувати професійну підготовку фахівців (див. Додаток Е, таблиця 6).

За результатами опитування майбутніх учителів фізичної культури констатовано їх позитивне ставлення до використання технологій змішаного навчання та змішаної форми організації освітнього процесу в ЗВО як зручної завдяки індивідуалізації, гнучкості освітнього процесу, підвищення академічної успішності. Переважна більшість студентів висловила впевненість у тому, що роль змішаного навчання зростатиме у їх подальшій професійній підготовці.

На рис. 4.22 відображено результати онлайн-анкетування майбутніх учителів фізичної культури на предмет з'ясування, якій формі навчання (дистанційній, змішаній чи традиційній «очній») навчання вони надають перевагу.

76 відповідей

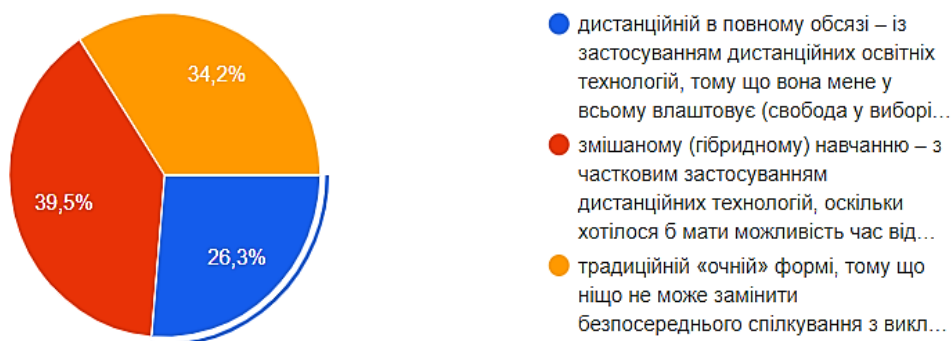

Рис. 4.22. Пріоритетність за формою організації навчання у ЗВО

(укладено авторкою)

Дослідження ставлення майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій дистанційного та змішаного навчання показало, що більшість із них (34 студенти, що становить 44,7% від усіх респондентів) позитивно сприймають ці інновації і вбачають у них дієвий інструмент для поліпшення якості освіти. У той час як 19 студентів (25%) переконані, що немає принципової різниці, яким чином організовується навчальний процес – чи в

очному, чи в електронному форматі. Приблизно одна третина студентів, а саме 23 особи (30,3%), вважає, що дистанційні освітні технології не здатні замінити очну взаємодію і, отже, вважають їх неефективними (рис. 4.23).

76 відповідей

Рис. 4.23. Опитування майбутніх учителів фізичної культури стосовно впровадження технологій дистанційного та змішаного навчання (укладено авторкою)

З'ясовано, яким засобам навчання надають перевагу студенти при виконанні завдань у межах семінарських/лабораторних занять, самостійної роботи (рис. 4.24).

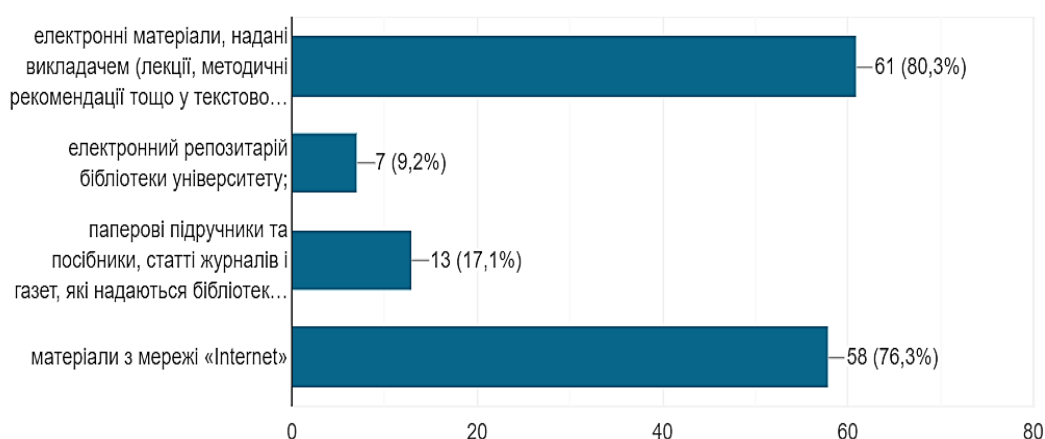

Рис. 4.24. Опитування майбутніх учителів фізичної культури стосовно засобів навчання (укладено авторкою)

Дані з рис. 4.24 свідчать про пріоритетність використання електронних матеріалів, наданих викладачем (лекції, методичні рекомендації тощо у текстовому форматі) – 80,3% опитаних респондентів, і матеріалів з Інтернету – 76,3% майбутніх учителів фізичної культури.

З'ясовано думку майбутніх учителів фізичної культури щодо графіка організації змішаного навчання з використанням дистанційних освітніх технологій (рис. 4.25). Так, переважна більшість студентів (60,5% опитаних респондентів) відзначила доцільність зменшення аудиторного навантаження, у той час як 39,5% студентів вважають за необхідність застосування асинхронного дистанційного навчання один день на тиждень.

76 відповідей

Рис. 4.25. Опитування майбутніх учителів фізичної культури стосовно графіка організації змішаного навчання з використанням дистанційних освітніх технологій (укладено авторкою)

Виявлено, що через відсутність певної моделі чи стандарту впровадження змішаного навчання переважна більшість ЗВО, що здійснюють підготовку майбутніх учителів фізичної культури, реалізує змішане навчання як тимчасове поєднання традиційного очного з елементами віддаленого дистанційного навчання (або його технологій), вимушено адаптує традиційні форми занять, методи та дидактичні засоби навчання до електронних освітніх платформ. Лише поодинокі ЗВО на інституційному рівні впроваджують змішане навчання та відповідно вдосконалюють інформаційне освітнє середовище. Також

зафіксовано необхідність оновлення програмно-технічного та навчально-методичного забезпечення з урахуванням потреб фізкультурної освітньої галузі у контексті необхідності організації якісного змішаного формату навчання, створення електронних навчально-методичних матеріалів (мультимедійних інструкцій, посібників і підручників, віртуальних лабораторій, навчальних і тренувальних програм, тренажерів, дистанційних курсів тощо).

З урахуванням отриманих результатів дослідження розроблено концепцію професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання (див. п. 3.3), дидактичну систему професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, яка складається з чотирьох взаємозв'язаних блоків (концептуально-цільового, змістово-технологічного, організаційно-методичного і діагностико-результативного) та змодельовано процес її реалізації (див. п. 4.1).

На цьому етапі обрано ЗВО, які погодилися брати участь у педагогічному експерименті: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (ПНПУ), Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (ПХДПУ), Ізмаїльський державний гуманітарний університет (ІДГУ), ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет (ДДПУ)», Полтавський інститут економіки і права (ПЕП), які здійснюють підготовку майбутніх учителів фізичної культури, а також Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, педагоги якої погодилися надавати методичну допомогу викладачам під час організації змішаного формату навчання.

На констатувальному етапі окрім анкетувань і опитувань учасників освітнього процесу, спрямованих на моніторинг сприйняття студентами – майбутніми вчителями фізичної культури дистанційного й змішаного формату навчання та цифрових технологій його реалізації у період пандемії, досліджувалися різні методики, застосовувані під час карантинних обмежень у ЗВО. Наведемо приклад дослідження ефективності упровадження методу вебквестів, який нами використовувався з 2018 року. Так, авторський вебквест

«Олімпіонік» був розроблений з метою посилення уваги і підвищення мотивації студентів – майбутніх учителів фізичної культури до змішаного навчання і реалізований під час проведення заходів протягом Тижня факультету фізичного виховання та спорту ПНПУ у другому семестрі 2019 / 20 навчального року під час викладання дисципліни «Історія фізичної культури».

На першому етапі був визначений початковий рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до змішаного навчання. Для цього була розроблена авторська анкета, яка містила 12 альтернативних закритих питань, згрупованих у такі категорії: 1) рівень знань про змішане навчання; 2) навички роботи з інформацією та комунікацією; 3) досвід використання освітніх ресурсів та сервісів у навчальній діяльності. Опитувальник був створений за допомогою Google Forms, що дозволило зберегти анонімність та автоматизувати збір і аналіз даних (Додаток К). Дослідження охопило 45 студентів першого курсу, які навчалися за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура). Це дало змогу дотримуватися репрезентативності вибірки.

На другому етапі у рамках навчальної дисципліни «Історія фізичної культури» було включено у програму вебквест під назвою «Олімпіонік». Метою цієї форми роботи зі студентами було спонукання першокурсників до позитивної мотивації, а також формування навичок самостійного навчання та використання відео-, мультимедійних і геосервісів та інших вебінструментів. Для досягнення цих цілей методика вебквесту передбачала використання спеціальних прийомів, таких як мотивація, підтримка, гейміфікація, конкурси та аналіз власного прогресу.

На підсумковому етапі проводилася повторна оцінка готовності майбутніх учителів фізичної культури до навчальної діяльності в умовах змішаного навчання. Для цього використовувався той самий опитувальник, який був використаний на початковому етапі. Дотримання послідовності у методиці вебквесту дозволило сформулювати експериментальну групу і створити унікальні умови для проведення експерименту. Також була можливість вивчити змінні

параметри і проаналізувати отримані результати. Експеримент з методики впровадження вебквесту тривав чотири тижні у листопаді 2021 року.

Результати вхідного анкетування представлені на рис. 4.26. У ході дослідження було встановлено, що 74,2% опитаних студентів усвідомлюють суть змішаного навчання, але разом із тим лише 58,2% пройшли таке навчання, тобто мають відповідний досвід.

Вибірка запитань закритого анкетування	Так	Частково	Ні
1. Чи знаєте Ви, що таке змішане навчання?	74,2%	13,2	12,6
2. Чи маєте Ви досвід змішаного навчання?	58,2%	31,3	10,5
3. Які засоби змішаного навчання Вам відомі?			
– Електронна пошта	58,2%	31,3	10,5
– Навчальні групи у соціальних мережах	32,7%	28	39,3
– Навчальне відео	64,5%	32,7	2,8
– Електронні навчальні матеріали (підручники, посібники, методичні рекомендації)	35,5%	22,6	41,9
– Сайти, блоги	48,4%	34,8	16,8
– Інтерактивні вправи, навчальні ігри	41,9%	36,4	21,7
– Онлайн-тести	47,3	42,2	10,5
– Веб-квести	13%	41,6	45,4
– Онлайн-проекти	16,1%	30,5	53,4

Рис. 4.26. Вхідне анкетування майбутніх учителів фізичної культури

(укладено авторкою)

Як свідчать дані на Рис. 4.26, більшість першокурсників не володіє належним рівнем навичок взаємодії в освітніх середовищах, де поєднуються різні форми навчання. Основна онлайн-діяльність як невід’ємний складник змішаного навчання стосується перегляду навчальних відео та відео-лекцій (64,5% опитаних), використання електронної пошти (58,2% опитаних), виконання інтерактивних завдань і навчальних ігор (41,9% опитаних), обміну повідомленнями в соціальних мережах (35,7% опитаних), а також роботи з електронними підручниками, посібниками та методичними рекомендаціями (35,5% опитаних). У той же час, навички пошуку та аналізу контенту в Інтернеті, використання сайтів і блогів відмітили 48,4% опитаних респондентів, проектної роботи – 16,1%, досвід вебквестів – лише 13%.

Відтак, студентам було запропоновано вебквест «Олімпіонік» медіаосвітньої спрямованості, зорієнтований на формування у студентів усвідомлення синергетичних зв'язків між ідеями, фактами та явищами у сфері фізичної культури і спорту. Під час вебквесту учасники змагання виконували завдання, спрямовані на правильну і якнайшвидшу реалізацію. Основний акцент у вебквесті ставився на пошук артефактів з урахуванням установлених параметрів, базуючись на аналізі різних джерел і ресурсів Інтернету.

Самостійна робота студентів передбачала опрацювання й осмислення матеріалу з трьох важливих тем (рис. 4.27).

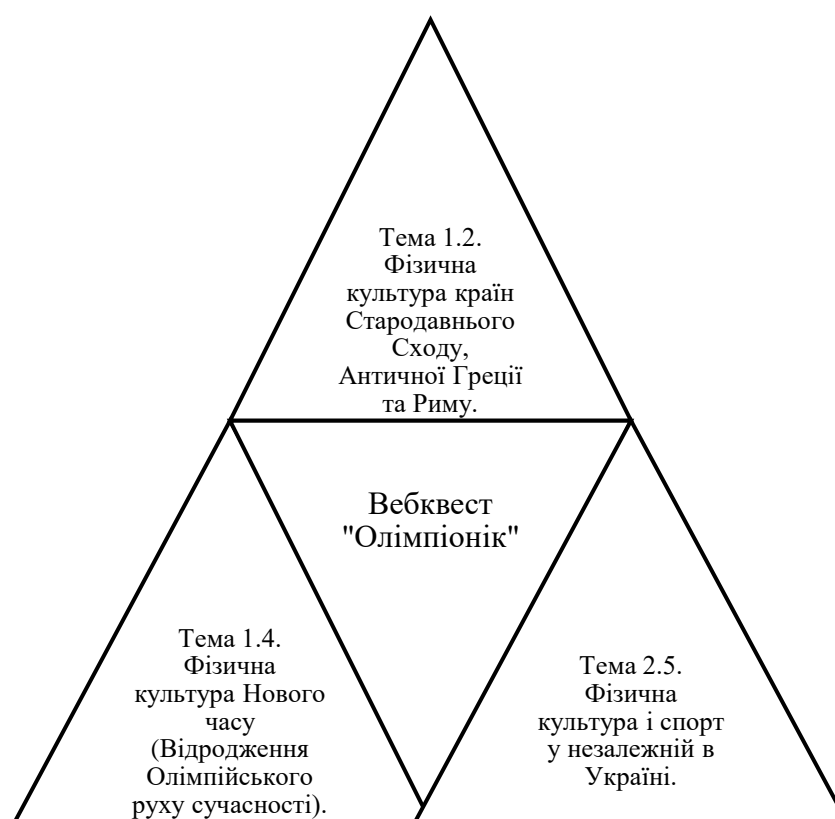

Рис. 4.27. Зміст вебквесту (укладено авторкою)

Тематика була обрана з урахуванням інтегративного характеру освітнього компонента «Історія фізичної культури». Вивчаючи цей предмет, реалізовано принципи інтегративності, системності, систематичності і послідовності, циклічності, індивідуалізації та диференціації, доступності, діяльнісного характеру навчання, оскільки студенти отримують систему знань, які є передумовою для успішного освоєння інших дисциплін освітньої програми,

таких як «Теорія і методика фізичного виховання», «Професійний спорт», «Олімпійський спорт», «Спортивні споруди і обладнання» тощо.

Етапність проходження вебквесту (етап «На старт!» для активізації студентських знань щодо походження та значення Олімпійських ігор у соціокультурному контексті; етап «На пагорбах Олімпії» для усвідомлення студентами-майбутніми вчителями ролі фізичної культури у розвитку особистості та створення позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності; етап «Олімпійський у серцях вогонь» для узагальнення інформації щодо відродження сучасних Олімпійських ігор, віддзеркаленої у постаті та професійному досвіді відомого українського спортивного діяча, полтавця О. Бутовського; етап «Олімпійці серед нас» для акцентування уваги на спортивні досягнення випускників факультету фізичного виховання ПНПУ на міжнародній арені та студентів, які навчаються нині у ЗВО) детально висвітлено на його сайті.

На реалізацію вебквесту було виділено 20 академічних годин. Доступ до завдань на кожному етапі надавався щодня протягом тижня офіційно визначеного часу, який припадав на другу половину дня, після закінчення навчальних занять. Крім того, було чітко визначено терміни виконання завдань з метою розвитку навичок планування часу та прогнозування результатів діяльності.

Окрім основних завдань, студентам надавалася можливість виконувати додаткові завдання між етапами у формі інтерактивних вправ, що дозволяло отримати приховане посилання на наступний етап і виконати його завчасно. При розробці вебквесту ми, насамперед, прагнули використовувати дидактичні електронні сервіси, сприяючи формуванню у першокурсників навичок ефективного вибору та систематизації інтернет-ресурсів. Це включало аналіз значного обсягу інформації, вміння виділяти інформацію, що відповідає завданням, і засвоєння мультимедійного контенту.

Вебквест був розроблений з використанням додатку Google-сайт, який дозволив інтегрувати різні мережеві сервіси, такі як QR-код (для доступу до сайту), Google-карта (для позначення географічних об'єктів), Google-документ

(для інструкцій щодо проходження етапів і оформлення завдань), Google-презентація (для створення музею досягнень студентів факультету), Google-форма (для опитування і тестування), Google-таблиця (для відстеження прогресу учасників). Також використовувались сторонні сервіси, такі як Learning Apps (мультимедійні завдання), YouTube-підкасти (навчальні відео), віртуальна дошка Padlet (для демонстрації знайдених артефактів) та електронна пошта для координації комунікації між учасниками і викладачем.

У ході дослідження з'ясовано, що:

1) використання цих інструментів націлене на підсилення студентської мотивації до навчання, стимулює їхню інтелектуальну активність при розв'язанні творчих завдань та забезпечує позитивні емоції під час застосування такої методики навчання;

2) для успішного користування вище згаданими цифровими інструментами студентам не вистачає відповідних знань і навичок їхнього застосування на практиці;

3) у ході проходження кожного з етапів студентам необхідна підтримка викладача (консультації, відповіді на запитання, онлайн-підтримка)

Щоб надати студентам відповідну підтримку, була створена сторінка під назвою «Організаційні питання», зміст якої містив алгоритми низку алгоритмів, які детермінують взаємодію студентів з вище згаданими хмарними сервісами, презентують детальний опис послідовності виконання завдань у відповідності до визначеного графіка, окреслюють чіткі вимоги до запропонованих завдань з детальними методичними рекомендаціями у цифровому форматі, характеризують критерії оцінювання завдань на кожному з етапів, а також містять низку корисних порад щодо оперативного й результативного пошуку інформації у Всемережі. Першокурсникам також було надано можливість обговорення особливостей проходження вебквесту (доцільним було створення закритої групи у Facebook), де студенти могли спілкуватися між собою та, в разі виникнення питань чи проблем, звертатися за допомогою до інших учасників вебквесту або до викладача-координатора. З метою організаційно-інформаційної

підтримки студентів створено сторінку «Біблію», на якій опубліковано список рекомендованої літератури та інтернет-ресурсів, які сприяють успішному виконанню завдань, а також методичні рекомендації щодо ефективної роботи з інформаційними джерелами та інтернет-сервісами. Це допомогло першокурсникам сфокусуватися на ключових аспектах конкретного завдання.

Результати вебквесту оцінено на основі заздалегідь розроблених критеріїв. Ці критерії включали такі аспекти, як *розуміння поставленого завдання* (чи відповідає знайдений самостійно матеріал темі вебквесту, чи проводиться аналіз інформації), *повнота виконання завдання* (змістовність і логічна послідовність викладу знайденої інформації), *результативність завдань* (обсяг знайденої інформації та своєчасність виконаних завдань на різних етапах), *рівень творчості* (креативність, наочність і самостійність у поданні матеріалів). Ці критерії були чіткими і зрозумілими для студентів, оскільки перед початком вебквесту питанням оцінювання приділялася належна увага. Максимальна кількість балів за всі завдання вебквесту – 12 балів (по 3 за кожне з чотирьох завдань). З метою підвищення мотивації студентів використано інтерактивні методи, мобільне навчання, гейміфікація, ресурсна підтримка індивідуалізації та диференціації навчання, мікронавчання, формувальне оцінювання. Разом із тим, студентів заохочували віртуальними відзнаками, подібними до нагород у спортивних змаганнях. За набрані бали від 1 до 4 студенти отримували бронзову відзнаку, за 5 – 8 балів – срібну, за 9 – 12 – золоту медаль.

Заключним етапом вебквесту була рефлексія, спрямована на розвиток навичок самоаналізу та рефлексійних умінь. На цьому етапі студенти узагальнювали результати своєї роботи, формулювали висновки і осмислювали перспективи використання здобутих знань і досвіду у навчальній і професійній діяльності вчителя фізичної культури.

За результатами контрольного анкетування з'ясовано, що вебквест як форма пошукової, науково-дослідницької роботи, сприяв формуванню у студентів наступних умінь, навичок і установок (мотивацій): спонукав до пізнавального зацікавлення у навчальній дисципліні (100% опитаних); сприяв

формуванню навичок наукових досліджень і пошуку інформації (82% опитаних); розвинув активність і творчий потенціал (78% опитаних); сприяв умінню аналізувати й систематизувати навчальний матеріал (68% опитаних); посилив самостійність і відповідальність за навчальні результати (59% опитаних); спонукав до створення власних навчальних ресурсів (54% опитаних).

Також зросли показники володіння першокурсниками досвідом використання комп'ютерних інструментів і сервісів з освітньою метою, що, на нашу думку, становить важливий аспект успішного змішаного навчання. Отримані результати слугували підставою до висновку, що в майбутніх учителів фізичної культури формувалися складники освітньо-орієнтованої компетентності (гносеологічний, самоосвітній та мотиваційний).

Після проведення вебквесту проведено контрольне анкетування майбутніх учителів фізичної культури за вибіркою запитань (рис. 4.26). Порівнюючи результати обох анкетувань, висвітлено динаміку досвіду використання цифрових інструментів, набутого після вебквесту (рис. 4.28).

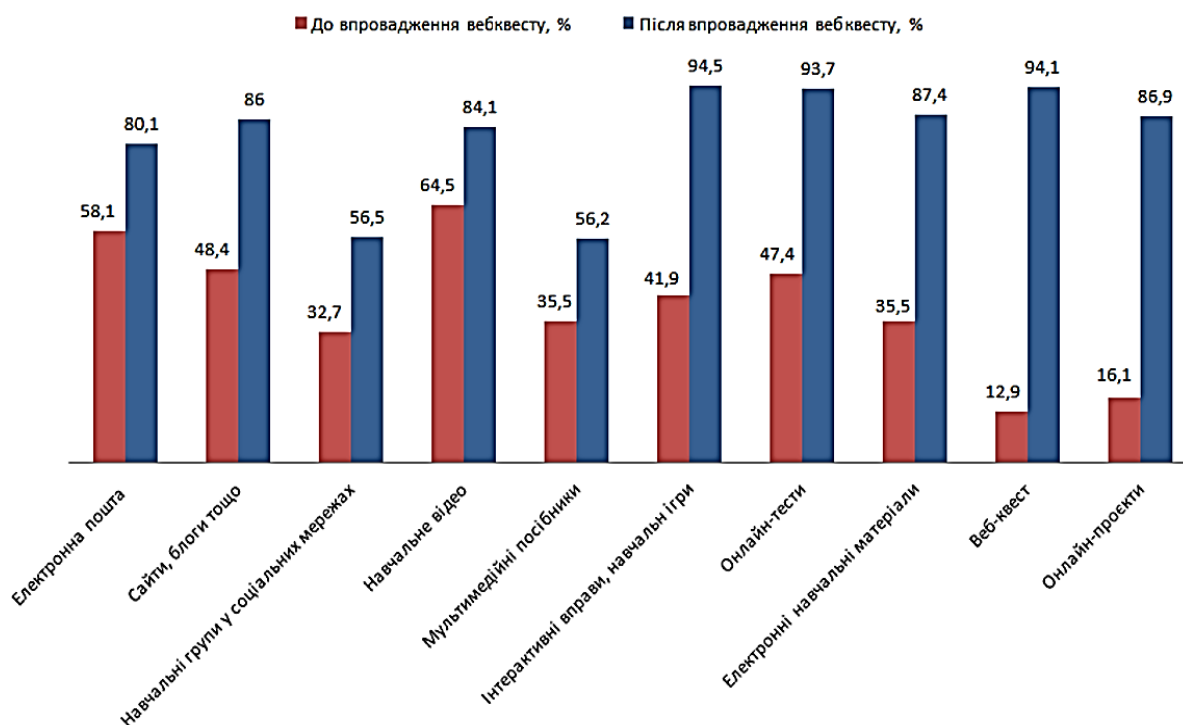

Рис. 4.28. Динаміка досвіду використання цифрових інструментів

(укладено авторкою)

Таким чином, отримані результати виконання завдань вебквесту, розроблених на засадах комплексної реалізації принципів (технологічності та інноваційності, мотиваційної активності, самостійності і свідомості, мікропорційності, створення позитивного емоційного клімату, мотиваційного забезпечення навчальної діяльності й системи відносин, адаптивності та гнучкості змісту навчального матеріалу, відповідності умов навчальної діяльності моделям змішаного навчання, посилення самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти, мобільності, інтерактивності, полісенсорності, метапредметності інформаційних технологій) засвідчують потужний дидактичний потенціал застосування вебквесту як дієвого методу активізації самостійної роботи студентів, пізнавальної, пошукової діяльності та їхньої адаптації до умов змішаного навчання.

Іншим прикладом констатувальної діагностики готовності до змішаного навчання була реалізація моделі «перевернутий клас» при вивченні теми «Структура і динаміка інноваційних процесів» навчальної дисципліни «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» (2018 р.). Етапи реалізації вище згаданої моделі подано на рис. 4.29.

Доаудиторний етап	Аудиторний етап	Постаудиторний етап
<ul style="list-style-type: none"> • вивчення студентами теоретичного матеріалу теми (<i>перегляд навчального відео чи презентації, читання матеріалу лекції та додаткових джерел, конспектування основних положень</i>); • підготовка відповідей на контрольні запитання до теми; • виконання завдань самостійної роботи (<i>укладання словника теми, конспектування та доповнення теоретичних відомостей щодо класифікації освітніх інновацій</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • розминка (початкова мотивація) – <i>визначення проблемних запитань опрацьованого вдома матеріалу</i> (5 хв.). • мікро-урок – <i>перегляд інтерактивного навчального відео</i> (10 хв.), • обговорення вмісту представленого матеріалу, його порівняння із попередньо вивченим вдома, аналіз відповідей на контрольні запитання (10 хв.). • створення ментальної карти класифікацій інноваційних технологій в освіті за допомогою веб-сервісів (25 хв.). • розміщення узагальнених результатів у спільній Google-презентації, виступ та обґрунтування власної роботи (25 хв.); • формувальне опитування у формі вікторини-змагання за допомогою інтерактивного сервісу Kahoot (15 хв.) 	<ul style="list-style-type: none"> • перегляд спільної презентації класифікацій освітніх інновацій, створену в аудиторії і розміщену у віртуальному класі, • коментування та оцінювання робіт однокласників

Рис. 4.29. Етапи реалізації моделі «перевернутий клас» під час констатувального експерименту (*укладено авторкою*)

Опитування студентів, які вивчали тему «Структура і динаміка інноваційних процесів» за запропонованою моделлю, зафіксувало найбільші переваги (гнучкий графік і темп навчання – 82,4% опитаних, можливість навчатися без прив’язки до навчальної аудиторії (наприклад, удома) – 76,5% опитаних, можливість планувати свій час – 76,5% та інші зазначені майбутніми вчителями фізичної культури показники) змішаного навчання (рис. 4.30).

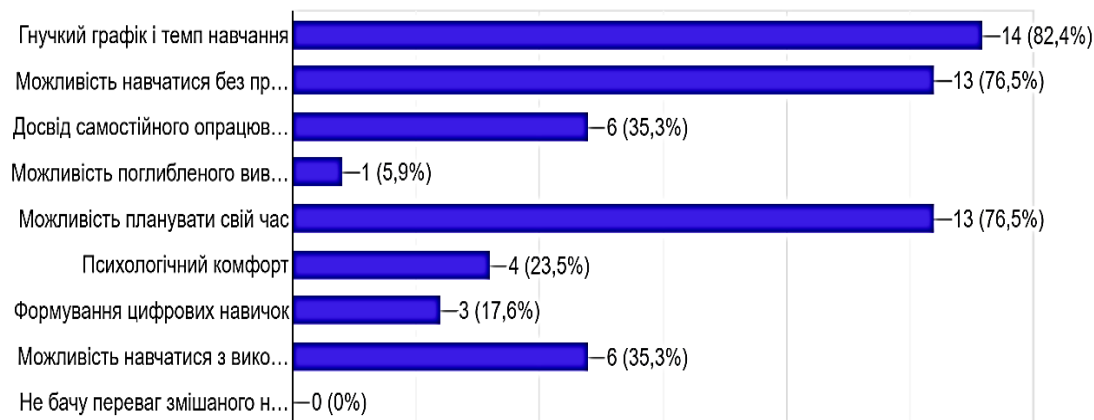

Рис. 4.30. Опитування студентів щодо дієвості моделі «перевернутий клас» під час констатувального експерименту (укладено авторкою)

У такий спосіб перевірявся дидактичний потенціал інших методів навчання (програмоване навчання, проблемне навчання, проєктне навчання, перехресне навчання, імітаційне моделювання професійної діяльності, метод експертних оцінок, формувальне оцінювання тощо), котрі у своїй сукупності становлять організаційно-методичний блок моделі дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, та моделей змішаного навчання, про що йдеться в публікаціях авторки дисертації.

Опитування серед спільноти викладачів (Додаток Л), які забезпечують підготовку майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО (до пандемії), засвідчило, що 37,5% респондентів мають один дистанційний курс, до 5 дистанційних курсів – 62,5%. Інші запропоновані варіанти (рис. 4.31) викладачі не обрали.

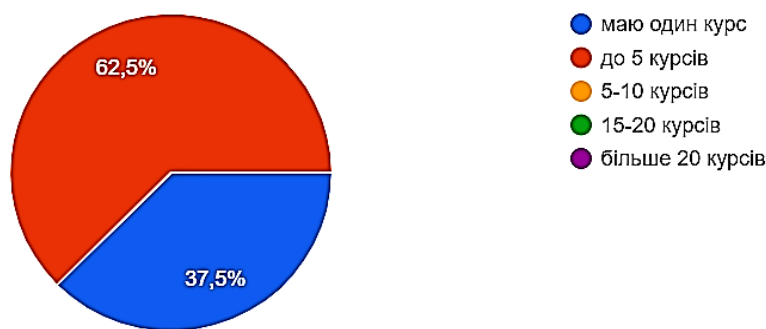

Рис. 4.31. Наявність дистанційних курсів у викладачів до пандемії
(укладено авторкою)

Водночас, уведення екстреного дистанційного навчання спонукало викладачів до створення дистанційних курсів і сприяло у подальшому вдосконаленню способів організації змішаного навчання: оновлення методик викладання, моделей, форм, методів і засобів організації освітнього процесу вітчизняним ЗВО, що реалізують освітньо-професійні програми з підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Напрацьований і збагачений в часи пандемії досвід організації освітньої діяльності в дистанційному та змішаному форматі забезпечив напрацювання технологічних рішень, що дозволили провадити освітній процес під час війни. Текст анкети наведено в Додатку К.

Упродовж 2017 – 2019 років курси «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті», «Фізична рекреація різних груп населення», а також елементи курсів «Історія фізичної культури» пройшли апробацію під час опанування програмами відкритих онлайн-курсів і курсів підвищення кваліфікації.

Упродовж 2017 – 2018 рр. електронні курси «Фізична рекреація різних груп населення» та «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» були апробовані під час навчання у відкритих онлайн-курсах «Відкрита дистанційна школа дистанційного навчання», «Куратор змісту», «Технологія розробки дистанційного курсу», «Педагогічна екосистема викладача е-університету», «Практика змішаного навчання», «Тьютор дистанційного та змішаного навчання» на базі Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (викладач В. Кухаренко). Навчання в курсах

здійснювалося на засадах коннективістського підходу, що передбачав спільну роботу слухачів у курсі, самооцінювання, взаємооцінювання під час розроблення дистанційних курсів різних типів, їх конструювання, наповнення елементами на платформі Moodle, виборі й обґрунтування методичних особливостей використання правил педагогічного дизайну у структуруванні й оформленні електронних освітніх матеріалів, мотивування здобувачів, запитування, створення мікроуроків, гейміфікації, проектної роботи у дистанційному та змішаному форматі. Робота в курсах передбачала не лише вивчення теоретичного матеріалу щодо розвитку новітніх освітніх технологій, а також, як зазначає їх автор і розробник В. Кухаренко, отримання нових ідей щодо впровадження змішаного навчання, обмін досвідом і розвиток персональної навчальної мережі слухачів, більшість яких є досвідченими викладачами українських ЗВО і мають досвід дистанційного та змішаного навчання [42].

У 2018 році методика змішаного викладання курсу «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» була апробована в онлайн-курсі «Blended Learning: Personalizing Education for Students», розміщеного на платформі Coursera. Курс розроблено Центром сертифікації вчителів Інституту Клейтона Крістенсена, що спеціалізується на розробці проблем змішаного навчання. Одним із авторів курсу є виконавчий директор Інституту Майкл Горн – фундатор сучасної теорії змішаного навчання, котрий за версією журналу US Tech Learning включений до списку 100 найвпливовіших людей у створенні та просуванні використання освітніх технологій [73].

Робота в курсі передбачала вивчення теорій і моделей змішаного навчання, особливостей їх реалізації у різних закладах освіти. З цією метою в курсі розміщено навчальне відео та посилання на корисні ресурси. Оскільки курс також мав коннективістський характер, то успішне його проходження передбачало групове навчання: обмін думками щодо опрацьованих матеріалів, коментування тренінгових вправ, дискусії в чатах до тем, а також «створення індивідуального досвіду слухача», представлення власної моделі організації змішаного навчання та її обґрунтування. Щоб отримати сертифікат, необхідно

набрати прохідний бал по кожному з обов'язкових завдань, який виставляється як медіанний бал з урахуванням обов'язкового взаємооцінювання: передбачається, що не менше трьох однокурсників (окрім викладачів) мають високо оцінити певну розробку «індивідуального досвіду» та надати на неї позитивний зворотний відгук. У серпні 2018 року апробована нами модель (<https://www.coursera.org/learn/blending-learning-personalization/peer/7UL2R/peer-review-final-assignment/review/SJErA6u6EeixdhLUvT7ZgA>) отримала високу оцінку представників міжнародної спільноти (рис. 4.32), що засвідчує отриманий сертифікат.

Елемент	Статус	Потрібн...	Вага	Оцінка
Peer Graded Assignment Щоб отримати оцінку, надішліть роботу та перевірте завдання однокурсника (3).	Успішно зда		30%	100%
Надішліть свою роботу	Успішно зда	20 серп. 2018 9:59 EEST		
Перевірте завдання однокурс...	27/3 reviewe...	23 серп. 2018 9:59 EEST		
Peer Review: Final Assignment Щоб отримати оцінку, надішліть роботу та перевірте завдання однокурсника (3).	Успішно зда		70%	93.33%
Надішліть свою роботу	Успішно зда	10 вер. 2018 9:59 EEST		

Рис. 4.32. Результати оцінювання курсу (укладено авторкою)

Також модель викладання курсу «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» була апробована під час проходження курсів Академії цифрового розвитку з оволодіння новими інструментами Google для українських освітян (тренерка академії А. Букач).

Нами було представлено алгоритм використання гнучкої моделі та моделі «перевернутий клас» (рис. 4.33) у віртуальному середовищі Google Classroom (<https://docs.google.com/document/d/1pSnle2RmhaEgcRpLoGRz8Wdi-cWrgwgZGkaoqUrc83U/edit>).

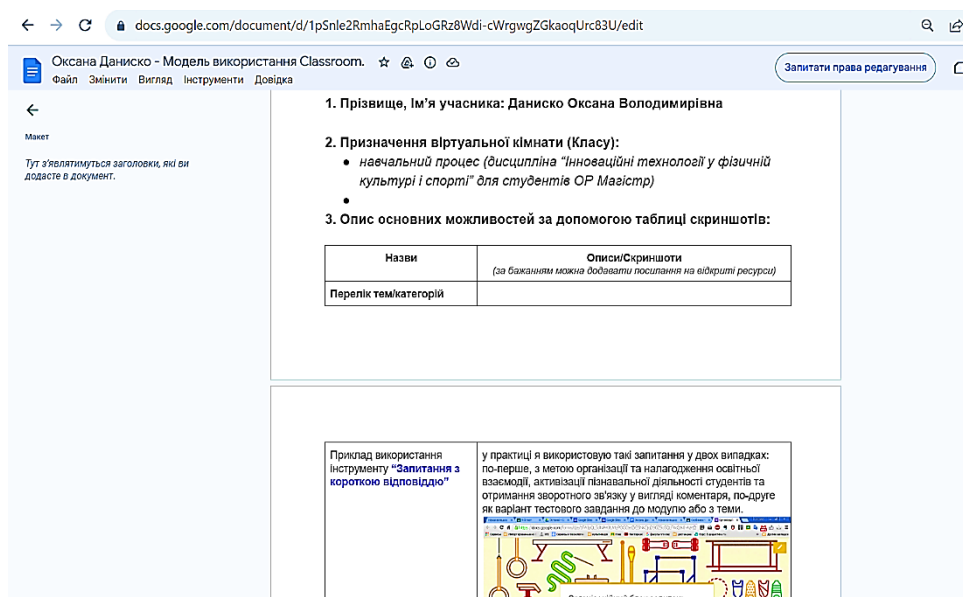

Рис. 4.33. Алгоритм використання гнучкої моделі та моделі «перевернутий клас» (укладено авторкою)

Упродовж 2017 – 2022 років означена модель і модель інших авторських курсів неодноразово удосконалювалася, про що свідчать відповідні сертифікати успішного завершення курсів підвищення кваліфікації: «Додатки Google в освітній діяльності викладача» (Біла Церква, 2018, 2019, 2020) та «Розгортання та використання середовища G Suite в діяльності освітньої установи» (Біла Церква, 2020 р.). Також використання різних моделей, технологій і засобів змішаного навчання апробовано під час участі у таких тренінгах і курсах підвищення кваліфікації:

- «Педагогічна система викладача е-університету» (Харків, 2017 р.);
- «Тьютор дистанційного та змішаного навчання» (Харків, 2018 р.)
- «Технології розробки дистанційного курсу» (Харків, 2018 р.);
- «Цифрові комунікації в глобальному просторі» (Київ, 2017 р.);
- Упровадження квест-технологій в освітній процес» (Львів, 2018 р.);
- «Е-дидактика та змішане навчання» (Львів, 2020 р.);
- «Використання сервісу Genially в електронному навчанні» (Київ, 2020 р.);
- «Використання сервісу Genially в електронному навчанні» (Київ, 2020 р.);
- «Гейміфікація освітнього процесу» (Запоріжжя, 2023 р.);

«Цифрові інструменти Google для закладів вищої, фахової, передвищої освіти» (Біла Церква, 2021 р.);

Використання моделей змішаного навчання в рамках освітнього простору (Запоріжжя, 2022 р.) та ін.

Сертифікати вище згаданих тренінгів та курсів подано у Додатку М.

Формувальний етап (2021 – 2023 рр.) експериментальної роботи передбачав упровадження в освітній процес ЗВО, які брали участь у педагогічному експерименті, дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на основі розробленої авторської моделі, яка складається з чотирьох взаємозв'язаних блоків (концептуально-цільового, змістово-технологічного, організаційно-методичного та діагностико-результативного). Усього в експерименті взяли участь 306 студентів, з яких сформовано контрольну (КГ=152 студенти) та експериментальну (ЕГ=154 студенти) групи. Підкреслимо, що в КГ під час змішаного навчання авторська дидактична система професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури не впроваджувалася, а в ЕГ – цю систему упроваджено на основі розробленої моделі.

Відтак, ключовими індикаторами формувального етапу, які й становлять суть педагогічного експерименту у нашому дослідженні, є:

– унесення у процес змішаного навчання змін (реалізація дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, зокрема, визначених педагогічних умов) згідно з планом експерименту та сформульованої гіпотези дослідження;

– безпосередня реалізація визначених педагогічних умов, за яких простежуються зв'язки між різними аспектами змішаного навчання під час професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури;

– урахування результатів навчального процесу у змішаному форматі та формулювання висновків проведеного формувального етапу.

Діагностика рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури за *когнітивним* (ступінь сформованості системи

знань для діяльнісного прояву компетентностей з переліку ЗК 1–9 та ФК 1–15), *діяльнісним* (ступінь сформованості компетентностей ЗК 1–9 та ФК 1–15) та *рефлексійним* (ступінь сформованості компетентностей ФК 16–17) критерієм здійснювалася у студентів-випускників на підставі пакету атестаційного екзамену (Додаток Н). Також діагностика загального рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури як сукупності усіх її компонентів (когнітивного, діяльнісного та рефлексійного) урахувала оцінку за виробничу практику. Алгоритми організації виробничої практики в КГ та ЕГ під час змішаного навчання подано у таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Алгоритми організації виробничої практики в КГ та ЕГ під час змішаного навчання

Тип завдання з виробничої практики	Алгоритм виконання завдань	
	КГ	ЕГ
Педагогічний аналіз навчально-тренувальних занять	Відвідування навчально-тренувальних занять тренерів на базах практик.	Перегляд каталогу відео навчально-тренувальних занять кращих тренерів Полтавської області (хмарний ресурс на Google Диску)
Розробка плану-конспекту навчально-тренувального заняття	Друковані примірники.	Електронні примірники в сервісі Google Документ
Розробка річного плану-графіку, календарного плану розподілу навчального матеріалу	Друковані примірники.	Електронні примірники в сервісі Google Таблиці
Звіт про проведення спортивних змагань	Друковані примірники.	Запис відео з можливістю трансляції в сервісі YouTube
Протоколи проведення пульсометрії й хронометрування	Друковані примірники.	Презентація досвіду в сервісі Google Презентації

Продовження Таблиці 4.1

Оформлення звітної документації	Матеріали практики (конспекти, документи планування, фото, протоколи змагань, звіт) надаються викладачеві в роздрукованому вигляді з підписом та оцінкою тренера-методиста на кожному примірнику.	Матеріали практики (конспекти занять, документи планування, протоколи змагань, звіт) зберігаються в електронному форматі у віртуальному класі. Створені відео та презентації викладається на спільній віртуальній дошці з обов'язковим взаємооцінюванням студентами; передбачено коментування та редагування студентами, тренерами й методистом ЗВО конспектів занять та протоколів хронометрування, їх оцінювання за визначеними критеріями.
---------------------------------	---	---

Варто наголосити, що під час проходження практики студенти виступали у ролі тренера з певного виду спорту та вчителя фізичної культури. Зміст навчання і процес його реалізації під час цієї практики допомагає студентам застосовувати теоретичні знання в реальних професійних ситуаціях. Так, вони вчилися оформляти навчально-методичну документацію, організовувати навчально-тренувальну, виховну та фізкультурно-оздоровчу роботу, а також використовувати інформаційні, цифрові технології в цих процесах. Підкреслимо, що цей вид практики, зазвичай, проводиться у спеціалізованих спортивних школах і має за мету залучення студентів до різних аспектів професійної діяльності, включаючи навчально-тренувальну, виховну, методичну, спортивно-масову, оздоровчу, комунікаційну та управлінську роботу. Під час цієї практики студенти набули навичок проєктування, планування, коригування та аналізу діяльності вчителя фізичної культури і тренера у відповідних сферах.

Важливий аспект проходження практики – навчально-виховна та методична робота студента. Це включає участь в уроках фізичної культури,

проведених учителями, а також самостійну підготовку та проведення занять у якості вчителя фізичної культури. Студенти також брали участь у фізкультурно-оздоровчих заходах і змаганнях у вибраному виді спорту (згідно з планом, розробленим учителем фізичної культури). Під час практики також проводилася науково-дослідницька робота, яка включає облік результатів тестів і нормативних вимог для учнів закріпленого класу. Для цього кожен студент-практикант готував відповідну документацію, включаючи річний графік навчального матеріалу, календарний план на семестр, плани занять, положення про проведення змагань і виховних заходів, педагогічний аналіз занять тощо.

Загалом, оцінювання компетентностей, які є складниками когнітивного, діяльнісного та рефлексійного компонентів професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури здійснювалося за допомогою розроблених діяльнісних карт оцінювання рівня сформованості фахових компетентностей студентів. Приклад такої карти наведено у Додатку П.

На підставі аналізу зведених відомостей оцінювалася динаміка низького рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури та досліджувалася залежність результатів атестаційного екзамену (АЕ) і виробничої практики (ВП) під час змішаного навчання.

Сформульовано робочу гіпотезу щодо з'ясування, чи взаємопов'язані результати атестаційного екзамену з результатами виробничої практики, організованої в умовах змішаного навчання, а також щодо того, чи буде знижуватися показник низького рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури після упровадження авторської дидактичної системи.

У таблиці 4.2 наведено кількість студентів ЕГ (у загальній сукупності досліджено десять відомостей груп студентів, котрі входять до загальної експериментальної групи), які показали низький рівень сформованості професійної компетентності за результатами АЕ та ВП, а також оцінено залежність аналізованих результатів.

Таблиця 4.2

Результати кореляційно-регресійного аналізу та прогнозування

№ порівняння	Атестаційний екзамен (АЕ)	Виробнича практика (ВП)	Залежність результатів АЕ та ВП
1	69	81	76
2	64	69	71
3	61	65	68
4	56	61	62
5	51	57	57
6	43	46	48
7	39	45	44
8	39	44	44
9	38	42	42
10	31	36	35
Прогноз (зниження низького рівня до)			13

Дані про низький рівень сформованості професійної компетентності за результатами АЕ та ВП унаочнено на рис. 4.34.

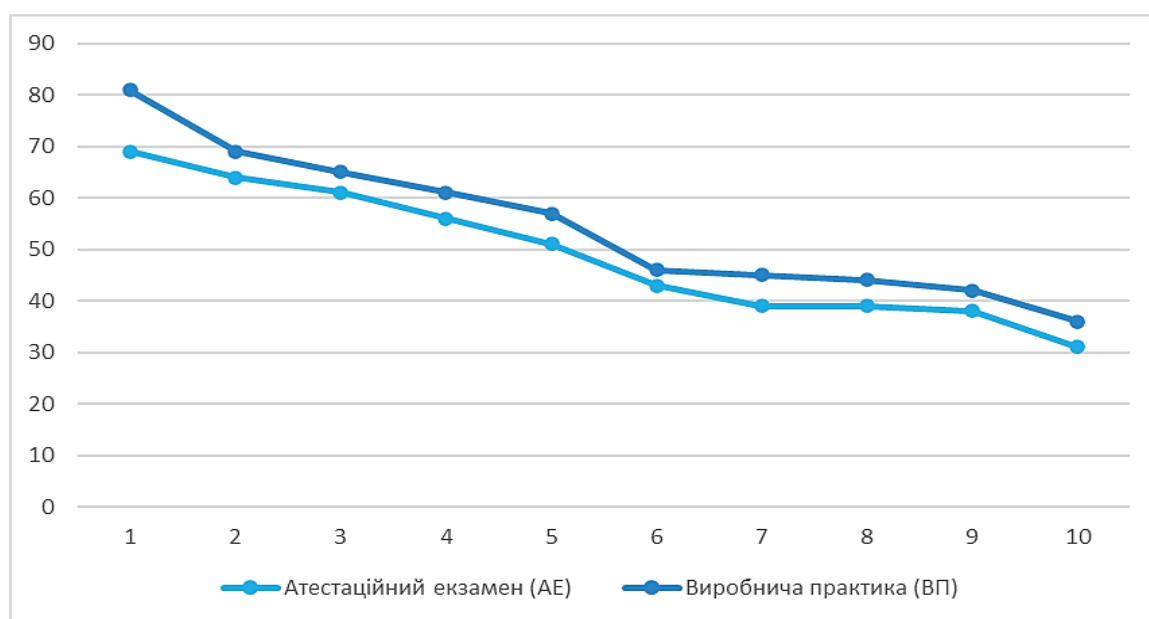

Рис. 4.34. Низький рівень сформованості професійної компетентності в ЕГ за результатами АЕ та ВП (укладено авторкою)

За допомогою застосування методів кореляційно-регресійного аналізу, лінії тренду як методу змінного середнього значення підтверджено залежність результатів АЕ та ВП, оскільки числове значення коефіцієнта кореляції $R=0,99$ демонструє тісний зв'язок між ними та достовірність результатів. Отримано

прогнозне значення, тобто кількість студентів з низьким рівнем сформованості має знизитися до 13 осіб.

Разом із тим, побудована на основі даних таблиці 4.2 лінія тренду (метод змінного середнього значення) слугує підставою для висновку, що показники низького рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання будуть стабільно знижуватися (рис. 4.35). Отримана нами у ході обчислень величина вірогідності апроксимації $R^2 = 0,9778 \approx 1$ підтверджує надійність побудованої лінії тренду та прогнозу.

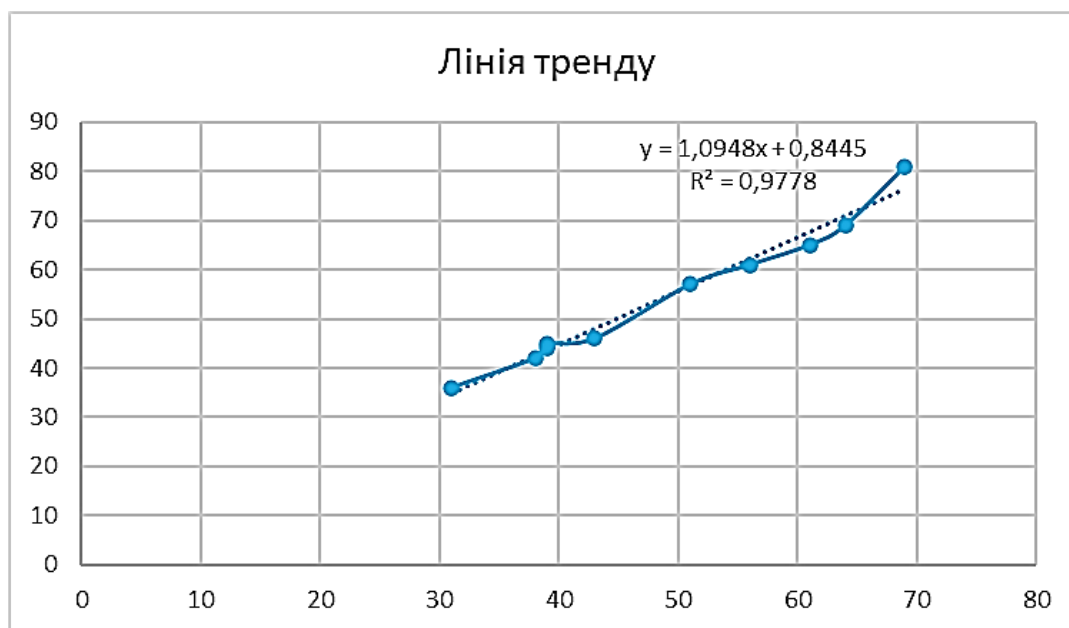

Рис. 4.35. Візуалізація результатів застосування методу лінії тренду
(укладено авторкою)

Таким чином, на основі кореляційно-регресійного аналізу та методу лінії тренду (метод змінного середнього значення) отримано прогноз, який указує, що впровадження дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, зокрема, визначених педагогічних умов, буде приводити до зниження числа осіб з низьким рівнем професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. Фактично, цей прогноз підтвердився під час аналізу результатів діагностики на етапі формувального експерименту за допомогою розробленого інструментарію

(пакет атестаційного екзамену та виробничої практики) для відстеження рівня професійної компетентності, оцінюваного в контексті визначених критеріїв.

Переїдімо до аналізу результатів формувального експерименту у контексті діагностики сформованості *освітньо-орієнтованої компетентності* майбутнього вчителя фізичної культури, компонента структуру якого представляють *гносеологічний, самоосвітній і мотиваційний* критерії. Експериментальною у цьому плані обрано вибірккову дисципліну «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті», під час якої застосовано сукупність методів стимулювання самоосвітньої діяльності студентів (проблемне навчання, проєктне навчання, перехресне навчання, метод вебквестів, формувальне оцінювання тощо) та технологій, які цьому сприяли найбільшою мірою під час змішаного навчання (BYOD, SAMR, SMART, дистанційного й мобільного навчання, перевернутого навчання, мікронавчання, цифрового здоров'я, моделювання освітнього процесу, ресурсної підтримки індивідуалізації та диференціації навчання через гнучкість освітньої траєкторії студентів (комп'ютери, програмне забезпечення, мультимедійне обладнання, доступ до мережі Інтернет тощо).

Діагностичним інструментарієм для оцінювання рівнів сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутнього вчителя фізичної культури, котрий розроблено на засадах компетентнісного, контекстного, особистісно орієнтованого, суб'єктно-діяльнісного, середовищного, ресурсно-диференційованого, візуально-цифрового та кваліметричного підходів, виступали авторські анкети, тести, контрольні роботи, практико-орієнтовані завдання, творчі роботи, які вміщено у дистанційному курсі дисципліни «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» та на сторінці авторського сайту. Зазначимо, що процес оцінювання рівнів сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури поєднував три етапи (рис. 4.36):

1) *адаптивно-мотиваційний етап*, на якому в студентів ЕГ та КГ здійснювалося визначення початкового рівня сформованості освітньо-

орієнтованої компетентності (констатувальна діагностика), тобто на початку вивчення дисципліни, а також здійснювалася мотивація студентів до формування цієї компетентності;

2) *моніторингово-коригуючий етап*, на якому відбувалося педагогічне спостереження процесу формування освітньо-орієнтованої компетентності студентів в умовах змішаного навчання дисципліни «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» та оцінювання проміжних результатів навчання (оцінювання контрольних робіт, практико-орієнтованих завдань, творчих робіт студентів тощо) з метою оперативного реагування на дидактичний процес та внесення необхідних коректив;

3) *діагностико-оцінювальний*, на якому перевірявся рівень сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури шляхом узагальнювального тестування та оцінювання результатів продуктів самостійної навчальної діяльності.

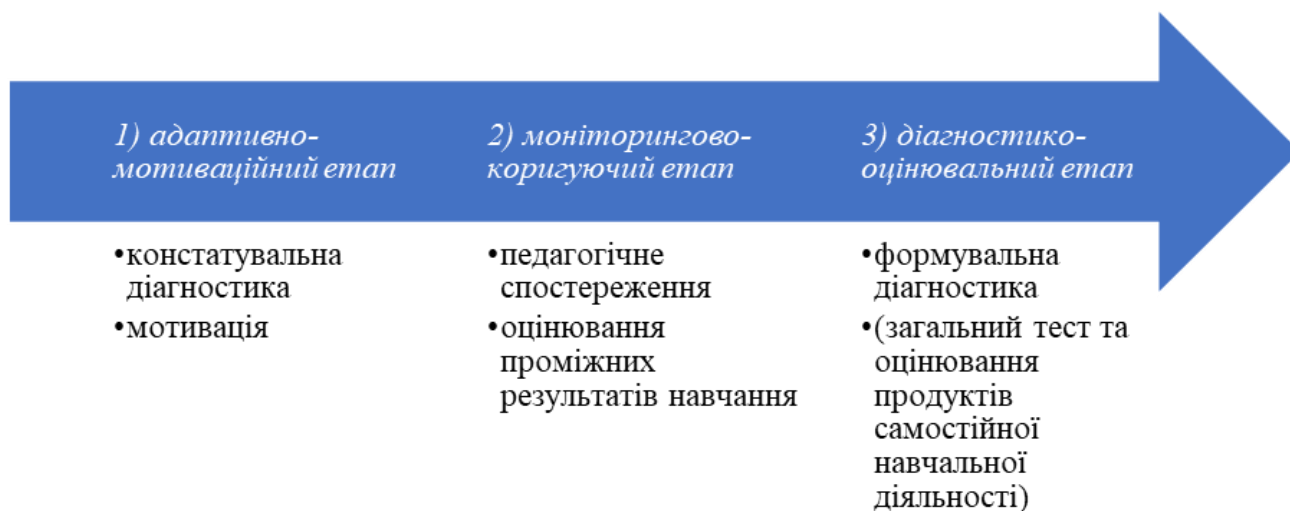

Рис. 4.36. Етапи оцінювання рівнів сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури (укладено авторкою)

Результати діагностичного оцінювання рівня сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури до та після формувального етапу експерименту подано у таблиці 4.3:

Таблиця 4.3

**Діагностика рівня сформованості освітньо-орієнтованої компетентності
майбутніх учителів фізичної культури**

Рівні	Група	Рівні (констатувальний етап)			Рівні (формульальний етап)		
		<i>низький</i> <i>й</i>	<i>середній</i> <i>й</i>	<i>високий</i> <i>й</i>	<i>низький</i> <i>й</i>	<i>середній</i> <i>й</i>	<i>високий</i> <i>й</i>
Критерії	КГ	68	54	30	64	53	35
		44,74%	35,53%	19,74%	42,11%	34,87%	23,03%
	ЕГ	73	52	29	51	62	41
		47,40%	33,77%	18,83%	33,12%	40,26%	26,62%
Самоосвітній	КГ	84	50	18	77	52	23
		55,26%	32,89%	11,84%	50,66%	34,21%	15,13%
	ЕГ	88	47	19	49	74	31
		57,14%	30,52%	12,34%	31,82%	48,05%	20,13%
Мотиваційний	КГ	91	45	16	82	49	21
		59,87%	29,61%	10,53%	53,95%	32,24%	13,82%
	ЕГ	94	42	18	56	66	32
		61,04%	27,27%	11,69%	36,36%	42,86%	20,78%
Загальний рівень сформованості	КГ	81	50	21	74	52	26
		53,29%	32,89%	13,82%	48,68%	34,21%	17,11%
	ЕГ	85	47	22	52	67	35
		55,19%	30,52%	14,29%	33,77%	43,51%	22,72%

За результатами педагогічного експерименту щодо діагностики рівня сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури з'ясовано (блок загального рівня таблиця 4.5), що:

– до експерименту високий рівень зафіксовано у 13,82% осіб КГ та 14,29% осіб ЕГ, а після експерименту – у 17,11% студентів КГ та 22,72% студентів ЕГ;

– до експерименту середній рівень зафіксовано у 32,89% студентів КГ та 30,52% студентів ЕГ, а після експерименту – у 34,21% осіб КГ та 43,51% студентів ЕГ;

– до експерименту низький рівень зафіксовано у 53,29% студентів КГ та 55,19% студентів ЕГ, а після експерименту – у 48,68% студентів КГ та 33,77% студентів ЕГ (рис. 4.37).

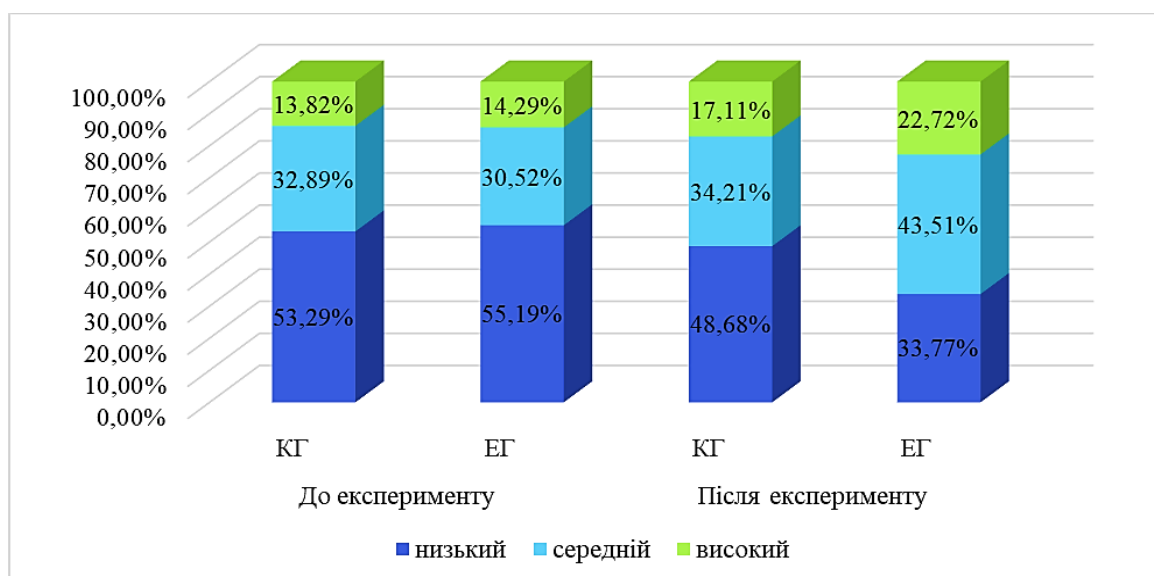

Рис. 4.37. Візуалізація результатів діагностики рівня сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури під час змішаного навчання (укладено авторкою)

Динаміку змін, які відбулися у рівнях сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури під час змішаного навчання після експерименту, подано у таблиці 4.3 та відповідно візуалізовано на рис. 4.38.

Таблиця 4.4

Динаміка результатів експерименту

Критерії	Рівні	Група	Зміни у рівнях		
			низький	середній	високий
Гносеологічний	КГ		-4	-1	+5
			-2,63%	-0,66%	3,29%
	ЕГ		-22	+10	+12
			-14,29%	6,49%	+7,79%
Самоосвітній	КГ		-7	+2	+5
			-4,61%	+1,32%	3,29%
	ЕГ		-39	+27	+12
			-25,32%	+17,53%	+7,79%
Мотиваційний	КГ		-9	+4	+5
			-5,92%	+2,63%	+3,29%
	ЕГ		-38	+24	+14
			-24,68%	+15,58%	+9,09%
Загальний рівень сформованості	КГ		-7	+2	+5
			-4,61%	+1,32%	+3,29%
	ЕГ		-33	+20	+13
			-21,43%	+12,99%	+8,43%

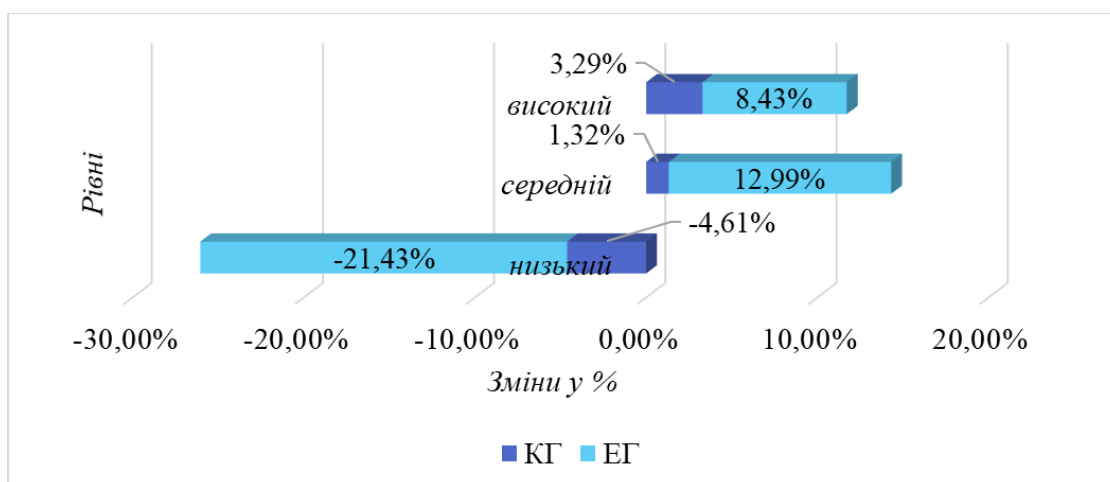

Рис. 4.38. Візуалізація динаміки рівня сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури під час змішаного навчання після експерименту (укладено авторкою)

Отримані результати порівняльного аналізу діагностики загального рівня сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури під час змішаного навчання свідчать, що *високий рівень* сформованості освітньо-орієнтованої компетентності в КГ зріс на 3,29%, а в ЕГ зафіксовано приріст на 8,43%; *середній рівень* в КГ зріс 1,32%, а в ЕГ – на 12,99%. Разом із тим показники *низького рівня* в КГ знизилися на 4,61%, а в ЕГ зафіксовано зниження на 21,43%.

Суттєве збільшення респондентів з високим і середнім рівнем освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури свідчить, що під час змішаного навчання студенти ЕГ відзначилися стійким проявом гностичних здібностей та умінь майбутнього вчителя фізичної культури, інтересом до самоосвіти, до навчання впродовж життя, здатністю планувати свою самостійну роботу та здійснювати її успішно, стійкою мотивацією до самореалізації у професійній діяльності вчителя фізичної культури, а також позитивною мотивацією й ціннісним ставленням до процесу фізичного вдосконалення та гармонійного розвитку учнівської молоді.

Отримані у ході експерименту дані піддано статистичній обробці за допомогою критерію Пірсона, у зв'язку з чим сформульовано дві гіпотези H_0 та

H_0 стверджує, що в характеристиках сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури в ЕГ та КГ значущі відмінності відсутні. Разом із тим, згідно H_1 , потрібно вважати, що в характеристиках сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури в ЕГ та КГ є значущі відмінності, котрі результатом випадкових обставин бути не можуть.

Зведені дані статистичної перевірки вірогідності й достовірності результатів експерименту за допомогою критерію Пірсона подано у таблиці 4.5.

Таблиця 4.5

Статистична перевірка результатів експерименту

	Значення $\chi^2_{емп}$	$\chi^2_{крит}$
До експерименту	0,19	5,99
<i>Гіпотеза/Висновок</i>	$\chi^2_{емп} < \chi^2_{крит}$, 0,19 < 5,99 тому H_0 підтверджено	
Після експерименту	7,05	5,99
<i>Гіпотеза/Висновок</i>	$\chi^2_{емп} > \chi^2_{крит}$, 7,05 > 5,99 H_0 відхилено, H_1 підтверджено	

У підсумку ми дійшли висновку, що застосування запропонованої дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, упровадженій на основі розробленої моделі, є ефективним, що підтверджується отриманими результатами статистичної обробки даних на усіх етапах експерименту. У такий спосіб засвідчено результативність реалізації авторської дидактичної системи, оскільки отримано позитивну динаміку у формуванні професійної та освітньо-орієнтованої компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Таким чином, результати експерименту підтвердили правомірність і ефективність розробленої дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, створених педагогічних умов, що дає змогу констатувати досягнення мети, розв'язування поставлених завдань та підтвердження гіпотези дослідження.

Висновки до Розділу 4

У розділі змодельовано дидактичну систему професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання та подано результати педагогічного експерименту з перевірки її ефективності.

Авторська модель дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання базується на парадигмальній методології дослідження, котра детермінує важливість системного, синергетичного, теоретико-пізнавального, культурологічного, аксіологічного та інформаційного підходів і виступає базисом багаторівневого конструкту системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у педагогічних ЗВО. Ця модель складається з чотирьох взаємозв'язаних блоків: *концептуально-цільового, змістово-технологічного, організаційно-методичного та діагностико-результативного.*

Концептуально-цільовий блок відбиває мету моделі (забезпечити організацію змішаного навчання майбутніх учителів фізичної культури під час професійної підготовки у ЗВО); завдання (підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання; формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання; формування освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури); дві групи методологічних підходів, які покликані реалізувати авторську дидактичну систему (1) концептуально-теоретичні: компетентнісний, контекстний, особистісно орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, середовищний; 2) процесуально-дієві: когнітивістський, конструктивістський; коннективістський; технологічний; ресурсно-диференційований, візуально-цифровий і кваліметричний). Також цей блок містить концепцію професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання і три групи принципів, які сприяють її реалізації: загальнодидактичні, загальнометодичні та специфічні принципи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Змістово-технологічний блок включає в себе зміст навчання, віддзеркалений в освітніх компонентах освітньо-професійної програми першого бакалаврського рівня спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура); технології (BYOD, SAMR, SMART, дистанційного й мобільного навчання, перевернутого навчання, мікронавчання, цифрового здоров'я, моделювання освітнього процесу (гнучке та ротаційне, зворотнє проєктування електронних курсів, розробка сценаріїв змішаних занять тощо), ресурсної підтримки індивідуалізації та диференціації навчання через гнучкість освітньої траєкторії студентів завдяки використанню комп'ютерних девайсів, програмного забезпечення, мультимедійного обладнання, доступу до мережі Інтернет тощо), котрі сприяють реалізації інноваційних варіативних моделей змішаного навчання («Змішана освітня програма», «Змішаний індивідуальний навчальний план», «Змішана навчальна дисципліна», «Контактна сесія»).

Організаційно-методичний блок віддзеркалює поєднання традиційних форм навчання (лекції, семінари, практичні заняття) з онлайн (відеолекції, вебінари, чат-заняття); методів навчання (програмоване навчання, проблемне навчання, проєктне навчання, перехресне навчання, імітаційне моделювання професійної діяльності, метод експертних оцінок, формувальне оцінювання тощо) та засобів навчання (традиційні та електронні для очного та онлайн форматів; системи управління навчанням, дистанційні курси, віртуальні класи, програмне забезпечення, відкриті освітні ресурси, соціальні мережі, поштові клієнти, контент для мобільного навчання, відеолекції, інтерактивні презентації, мультимедійні посібники, тести тощо; розширення інформаційно-освітнього середовища за рахунок навчальних, наукових, спортивних онлайн-ресурсів та сервісів), які використовуються при реалізації усіх чотирьох інноваційних варіативних моделей змішаного навчання, організаційно-педагогічних умов (1) інтегрований і послідовний зміст освітніх компонентів; 2) систематичне включення з поступовим збільшенням електронної частки елементів змішаного навчання у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з метою поетапного формування розумових і рухових дій; 3) мікропорційне

варіативне структурування навчального матеріалу з оптимальним рівнем складності; 4) диференційоване закріплення знань на основі узагальнень різних контекстів; 5) розгорнутий зворотній зв'язок «студент-викладач» під час онлайн-навчання з обґрунтуванням відповідей та поясненням помилок; 6) персоналізація запланованих результатів навчання з урахуванням професійних перспектив майбутніх учителів фізичної культури і потреб сучасного ринку праці) та в різних способах гармонійного поєднання становлять унікальну методiku професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Зміст блоку вміщує організаційно-методичний супровід дисциплін і розроблене навчально-методичне забезпечення (освітньо-професійні програми, навчальні плани, робочі програми та силабуси освітніх компонентів, методичні рекомендації тощо); створені електронні освітні ресурси (дистанційні курси, контент для мобільного навчання, відеолекції, інтерактивні презентації, мультимедійні посібники, тести тощо).

Діагностико-результативний блок відбиває критерії сформованості професійної компетентності (когнітивний, діяльнісний і рефлексійний), їх показники та рівні (високий, середній, низький); критерії сформованості освітньо-орієнтованої компетентності (гносеологічний, самоосвітній і мотиваційний), їх показники та рівні (високий, середній, низький); діагностичний інструментарій, за допомогою якого здійснюється оцінювання рівнів сформованості зазначених компетентностей; результат реалізації дидактичної системи, котрий детермінується як позитивна динаміка у формуванні професійної та освітньо-орієнтованої компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Ефективність дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на основі розробленої моделі перевірено під час педагогічного експерименту, який реалізовано у чотири етапи: теоретичний (2016 – 2017 рр.), підготовчий (2017 – 2019 рр.), констатувальний (2019 – 2021 рр.) та формувальний (2021 – 2023 рр.). Усього в

експерименті взяли участь 306 студентів, з яких сформовано контрольну (КГ=152 студенти) та експериментальну (ЕГ=154 студенти) групи.

На підставі аналізу зведених відомостей оцінено динаміку низького рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури та досліджено залежність результатів атестаційного екзамену (АЕ) і виробничої практики (ВП) під час змішаного навчання. За допомогою методів кореляційно-регресійного аналізу підтверджено тісний зв'язок між результатами АЕ та ВП і їх достовірність. Доведено, що, імплементуючи авторську дидактичну систему у професійну підготовку студентів у ЗВО, показники низького рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання будуть стабільно знижуватися.

У ході педагогічного експерименту оцінено рівень сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури у три етапи (адаптивно-мотиваційний, моніторингово-коригуючий і діагностико-оцінювальний). Отримані результати порівняльного аналізу діагностики сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів фізичної культури під час змішаного навчання (порівняння за гносеологічним, самоосвітнім і мотиваційним критеріями та шляхом обчислення усередненого числового показника) засвідчили позитивну динаміку, оскільки високий рівень сформованості освітньо-орієнтованої компетентності у КГ зріс на 3,29%, натомість в ЕГ зафіксовано приріст на 8,43%; середній рівень в КГ зріс на 1,32%, а в ЕГ – на 12,99%. Водночас, показники низького рівня в КГ знизилися на 4,61%, а в ЕГ зафіксовано зниження на 21,43%.

Таким чином, результати експерименту підтвердили правомірність і ефективність розробленої дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, створених педагогічних умов, що дає змогу констатувати досягнення мети, розв'язання поставлених завдань і підтвердження гіпотези дослідження.

Матеріали розділу знайшли відбиття в таких роботах автора [17-29; 38; 39; 61].

Список використаних джерел до розділу 4

1. Александрова О. Ф. Гуманістичні педагогічні цінності майбутніх учителів як основа професійної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Суценко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2009. Вип. 4 (57). С. 16–23.

2. Арешонков В. Ю. Педагогічна самоорганізація в системі безперервної освіти: термінологічно понятійний аналіз. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. № 32. С. 30–35.

3. Батечко Н. Г. Методологія освітології: синергетичний аспект. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 1/2. С. 1–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_1-2_3 (дата звернення: 16.09.2021).

4. Биков В. Технології хмарних обчислень, ІКТ-аутсорсінг та нові функції ІКТ-підрозділів навчальних закладів і наукових установ. *Інформаційні технології в освіті* : збірник наукових праць. Херсон : ХДУ, 2011. № 10. С. 8–23.

5. Биков В. Ю., Руденко В. Д. Системи управління інформаційними базами даних в освіті : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / АПН України; Інститут педагогіки. Київ : ІЗМН, 1996. 287 с.

6. Білецька В., Семененко В., Завальнюк В., Яременко О., Підопригора М., Смовж М. Оцінка прояву гносеологічного компоненту компетентності здоров'язбереження у студентів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2021. №12(144). С. 35–40.

7. Бойко М., Бойко Н. Аксіологічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід* : збірник тез V Міжнар. наук.-практ. конф. (11-12 травня 2023 року, м. Тернопіль). Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2023. С. 346–348.

8. Бондар В. І. Філософська, теоретична та методологічна сутність і реалізація системного підходу до організації й проведення наукових досліджень. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*.

2016. Вип. 3. С. 3–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2016_3_3 (дата звернення: 18.04.2020).

9. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання*. 2016. Т. 54, № 4. С. 1–18. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1434> (дата звернення: 14.06.2021)

10. Буряк В. К. Методологічний аспект побудови навчального процесу. *Вища школа*. 2007. № 1. С. 10–19.

11. Василенко М. Є., Василенко В. А. Адаптація методології комунікативістики до потреб інформаційного права: теоретична платформа. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 196–199.

12. Вітвицька С. С. Аксіологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя. *Креативна педагогіка*. 2015. № 10. С. 63–67.

13. Вознюк О. В. Педагогічна синергетика: генеза, теорія і практика : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2012. 708 с.

14. Гасюк І. Л. Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку : [монографія]. Харків : ПП Балюк І.Б., 2011. 432 с.

15. Годлевська В. Ю., Гречанюк Н. М. *Працюючий студент: мотивація, проблеми*. 2008. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Godlevska.htm> (дата звернення: 06.09.2021).

16. Гриньова М. Впровадження модульного принципу навчання. *Рідна школа*. 1994. № 5. С. 50–54.

17. Даниско О. Використання інтерактивних робочих аркушів як засобу підвищення ефективності процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини: матер. Всеукр. наук.-практ. конференція (23-24 квітня 2020 р.)*, ПНПУ імені В.Г. Короленка. Полтава, 2020. С. 34–38.

18. Даниско О. Досвід упровадження елементів дистанційної освіти у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Роль фізичної*

культури і спорту в становленні та зміцненні генофонду нації : матеріали III Всеукр. наук-практ. конф., (м. Полтава, 11 квітня 2017 р.). Полтава : Видавець Шевченко Р. В., 2017. С. 52–56.

19. Даниско О. Електронний навчальний курс як засіб ресурсної підтримки професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2018. Вип. 5., 2018. С. 66–76.

20. Даниско О. Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті: конспект лекцій: мультимедійний посібник. Полтава, ПНПУ, 2021. 80 с.

21. Даниско О. Моделювання системи формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 37. С. 170–175.

22. Даниско О. Характеристика SAMR-технології та рівнів її використання для покращення змішаного навчання у закладах вищої освіти. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи в контексті євроінтеграції*: матер. Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 19-20 травня 2022 р.). Івано-Франківськ, 2022. – С. 169–173.

23. Даниско О., Корносенко О., Бондаренко В. Веб-квест як засіб підготовки майбутніх учителів фізичної культури до умов змішаного навчання. *Педагогічні науки*, 2021. № 78. С. 62–71.

24. Даниско О. В. Використання інноваційного потенціалу моделі «перевернутий клас» у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта: науковий журнал*. Полтава, ПНПУ, 2018. С. 85–95.

25. Даниско О.В. Електронний навчальний посібник як засіб підтримки індивідуальної освітньої траєкторії студентів в умовах змішаного навчання. *Відкрита та дистанційна освіта: від теорії до практики* : Збірник матеріалів III Всеукраїнської електронної науково-практичної конференції (м. Київ, 27 вересня 2018 р.). Київ, 2018 р. С. 46–49.

26. Даниско О.В. Освітні можливості віртуальної кімнати GOOGLE CLASSROOM. *Ресурсоорієнтоване навчання 3D : доступність, діалог, динаміка:* матер. II Всеукраїнської практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 19-23 лютого 2018 р.). Полтава, ПУЕТ, 2018. С. 116–122.

27. Даниско О.В. Особливості впровадження змішаного навчання як інноваційної технології професійної підготовки майбутніх фахівців у практику вищої освіти. *Технології професійного розвитку педагога : Спадщина А.С. Макаренка і пріоритети української освіти:* матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 13–14 березня 2019 р.) Полтава, 2019. С. 49–52.

28. Даниско О.В. Педагогічні аспекти використання навчальної аналітики як інструменту моніторингу успішності та підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.* 2020. Вип. 26. С. 69–77.

29. Даниско О.В. Інструменти оцінювання в контексті інформатизації вищої освіти *Дидаскал : часопис : Забезпечення якості вищої освіти в Україні: сучасний стан і перспективи :* матеріали Міжнародної науково – практичної конференції (м. Полтава, 12–13 листопада 2019 р.). Полтава : Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. № 20. С. 191–192.

30. Дутчак Ю. В., Квасниця О. М. (2019). Гносеологічний компонент забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки».* 2019. № 1 . URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3249> (дата звернення 12.09.2022).

31. Ізбаш С., Усатий В. Компетентність навчатися впродовж життя як складник андрагогічної підготовки майбутніх магістрів освіти. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Педагогіка.* 2018. № 1. С. 224–232.

32. Каленський А. Методологічні підходи до стандартизації змісту професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. № 16. С. 27–33.

33. Клопов Р. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2012. 522 с.

34. Коберник Г. І. Формування вмінь навчатися впродовж життя в умовах НУШ. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/85-neperervna-pedahohichna-osvita-v-ukrayini-stan-problemy-perspektyvy-2018-r/94-formuvannya-vmin-navchatisya-vprodovzh-zhittya-v-umovakh-nush> (дата звернення: 12.05.2021).

35. Коваль Є. В. Портрет сучасного студента: дійсне та бажане. URL: http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Pedagogica/6_103562.doc.htm (дата звернення: 03.11.2020).

36. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор. *Physical Education Theory and Methodology*. 2007. № 6. Р. 15–38.

37. Колесник І. О. Логіко-гносеологічний підхід у вихованні та принципи його реалізації. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка. Педагогічна освіта: теорія і практика*. Кам'янець-Подільський; 2015. С. 28–34.

38. Корносенко О., Даниско О. Упровадження крокового тренажера-симулятора у процес професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Вип. 2 (58). С. 98–107.

39. Корносенко О., Даниско О., Демус Я. Фітбол-гімнастика при порушеннях постави: навч. посібн.з доповненою реальністю. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. 84 с. ISBN 978-966-2538-77-9.

40. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму. Київ : Педагогічна думка, 2012. 368 с.

41. Кустовська О. В. *Методологія системного підходу та наукових досліджень*. Тернопіль : Економічна думка, 2005. 124 с.

42. Кухаренко В. Коннективістський дистанційний курс «Змішане навчання». URL: <https://2016.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=114&lang=ru> (дата звернення 14.06.2023).

43. Кучерук О. А. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій у системі методів мотиваційного забезпечення процесу навчання української мови. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2012. № 1 (27). С. 1–5.

44. *Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб.* / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.

45. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н. В. Варіативні моделі змішаного навчання (blended learning) у вищій школі: досвід. *Вища школа*. 2021. № 11. С. 7–20.

46. Нікогосян Л., Асеєва Ю. Аксіологічний підхід у системі професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі. *Наука і освіта*. 2017. № 4. С. 33–38.

47. Олійник О. В. Культурологічний підхід як наукова основа розвитку теорії та практики педагогічної освіти. *Педагогічні науки*. 2006. Т. 50, № 37. С. 39–42. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2006/50-37-6.pdf> (дата звернення: 14.04.2021).

48. Осадченко І. Аналіз поняття «дидактична система» у контексті педагогічних категорій. *Проблема підготовки сучасного вчителя*. 2010. № 1. С.36–45. URL:

https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2010/1/visnuk_5.pdf

(дата звернення: 18.05.2022).

49. *Педагогічна система навчання: теорія, практика, перспективи : навч. посіб.* / уклад. В. М. Володько. Київ : Пед. преса, 2000. 148 с.

50. Рамський Ю. С. Інформаційне суспільство. Інформатизація освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-*

орієнтовані системи навчання. 2003. С. 16–28. URL: <https://fi.npu.edu.ua/zbirnyk-kosn/zbirnyk-7/2009-11-27-12-10-09343> (дата звернення: 11.07.2020).

51. Робуль О. Синергетика як інноваційна методологія педагогічної освіти. *Філософія освіти*. 2006. № 3(1). С. 35–42. URL: <https://philosopheducation.com/index.php/philed/article/view/132> (дата звернення: 27.09.2021).

52. Стрюк А. М., Семеріков С. О. Моделі комбінованого навчання. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Педагогіка і психологія*. 2012. № 2 (4). С. 47–59.

53. Теличко Н. Методологічні підходи до формування педагогічної майстерності майбутніх учителів початкових класів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2013. № 26. С. 209–212.

54. Чорней Н. Б., Чорней Р. К. Теорія систем і системний аналіз. Київ : МАУП, 2005. 256 с.

55. Шабанова Ю. О. Системний підхід у вищій школі : підруч. для студ. магістратури / Нац. гірн. ун-т. Донецьк : НГУ, 2014. 120 с.

56. Becker A. S., Davis C. M., Freeman A., Giesinger H. C., Ananthanarayanan V. NMC horizon report: 2017 higher Education Edition. Austin, Texas : The New Media Consortium, 2017. 60 p. URL: <http://cdn.nmc.org/media/2017-nmc-horizon-report-he-EN.pdf> (дата звернення: 25.04.2022).

57. Bell D. *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. Basic Books, 1973.

58. Brinton C. G. Individualization for education at scale: MIIC design and preliminary evaluation. *IEEE Transactions on Learning Technologies*. 2015. Vol. 8, № 1. P. 136–148.

59. Bullen M., Morgan T., Qayyum A., Qayyum A. Digital Learners in Higher Education: Generation is Not the Issue. *Canadian Journal of Learning and*

Technology. 2011. No. 37 (1). URL: <https://www.learntechlib.org/p/42755/> (date of access: 25.04.2022).

60. Carius A. C. Network Education and Blended Learning: Cyber University concept and Higher Education post COVID-19 Pandemic. *Research, Society and Development*. 2020. [S. 1.], v. 9, n. 10, P. e8209109340. URL: <https://rsdjournal.org/index.php/rsd/article/view/9340> (date of access: 14.01.2021).

61. Danysko O., Kornosenko O., Taranenko I., Bondarenko V., Zhamardiy V. Development Of Project Competence Of Physical Culture Specialists To Be By Means Of Cloud Technologies During Work Placement Internships. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2023. Vol.14 (1). 290–301.

62. Gauvain M., Beebe H., Zhao S. Applying the cultural approach to cognitive development. *Journal of Cognition and Development*. 2011. № 12(2). P. 121–133.

63. Graham C. R., Dziuban C. Blended learning environments. *Handbook of research on educational communications and technology*. 2008. P. 269–276. URL: https://www.researchgate.net/publication/267774009_Blended_Learning_Environments (date of access: 21.02.2019).

64. Kazu I. Y., Demirkol M. Effect of blended learning environment model on high school students' academic achievement. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*. 2014. No. 13 (1). P. 78–87. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1018177.pdf> (date of access: 27.09.2021).

65. Kononets N., Nestulya S., Soloshych I., Zhamardiy V., Odokienko V. Investigating the Didactic System of Research Competence Formation for Prospective PE Instructors. *Journal of Research in Medical and Dental Science*. 2021. Volume 9, Issue 7. P. 414-418.

66. Lovinger D. M., Gremel C. M. A circuit-based information approach to substance abuse research. *Trends in neurosciences*. 2021. № 44(2). P. 122–135.

67. Puentedura R. SAMR and Bloom's Taxonomy: Assembling the Puzzle : website. URL: <https://www.common sense.org/education/articles/samr-and-blooms-taxonomy-assembling-the-puzzle> (date of access: 02.04.2022).

68. Puentedura R. SAMR: A Contextualized Introduction. 2014. URL: <http://hippasus.com/rrpweblog/archives/2014/01/15/SAMRABriefContextualizedIntroduction.pdf> (date of access: 25.04.2022)
69. Ross M. Digital Natives-Digital Immigrants Engaging the Google Generation. URL: <https://core.ac.uk/download/229027056.pdf> (date of access: 29.06.2021).
70. Strauss V. Three fears about blended learning. *The Washington Post*. 2012. 22 Sept. URL: http://www.washingtonpost.com/blogs/answer-sheet/post/three-fears-aboutblended-learning/2012/09/22/56af57cc-035d-11e2-91e7-2962c74e7738_blog.html (date of access: 25.04.2020).
71. Toffler A. *The Third Wave*. William Morrow And Company, INC. New York 1980. 552 c.
72. Van de Velde D. Towards a pedagogy for the hermeneutic understanding of technological objects and systems. *PATT 25:CRIP8, Perspectives on Learning in Design & Technology Education london*. 2011. P. 381–433.
73. Michael Horn. URL: <https://www.coursera.org/instructor/michaelhorn> (date of access: 18.06.2021).

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано новий підхід до розв'язання наукової проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Результати проведеного теоретико-експериментального дослідження підтвердили правомірність ключових положень загальної й часткових гіпотез, засвідчили досягнення поставленої мети, що дозволило сформулювати такі висновки:

1. З'ясовано стан наукової дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. За висновками вчених (Ю. Бойчук, М. Гриньова, І. Гринченко, Ю. Драгнєв, Р. Клопов, Н. Кононец, А. Кузьмінський, С. Лазоренко, О. Семеніхіна, Н. Степанченко, Л. Сущенко, Г. Шандригось, В. Шандригось, J. Colburn, R. Knipe, A. Phelps, M. Vandoni та ін.), в умовах цифрової трансформації вищої освіти важливими є її модернізація, спрямованість на підвищення якості, пошуку нових моделей і використання інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Проведений аналіз наукових джерел засвідчує, що змішане навчання залишається та стратегічним орієнтиром сучасної освіти, що передбачає раціональне поєднання очної і онлайн-взаємодії; адаптацію освітнього процесу до індивідуальних потреб студентів, формування їхньої суб'єктності; використання гнучких моделей, форм, методів і засобів організації освітнього процесу; усунення географічних бар'єрів; забезпечення сталої підтримки освітньої і професійної діяльності студентів. В умовах нестабільної соціально-економічної та соціально-політичної ситуації в Україні і світі змішане навчання як система використання традиційних і інноваційних освітніх практик набуває провідної ролі у становленні глобальної інформаційно-орієнтованої освітньої моделі професійної підготовки майбутніх учителів, здатних до інноваційного розвитку.

2. Визначено категоріально-поняттєвий апарат дослідження. Презентовано авторське тлумачення понять «змішане навчання», «професійна підготовка

майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання», «освітньо-орієнтована компетентність майбутнього учителя фізичної культури». Змішане навчання розглядається як сукупність дидактичних моделей організації навчального процесу, що поєднує традиційне очне навчання в аудиторії з електронним навчанням (асинхронним або синхронним), і здійснюється за певним розкладом, що визначає співвідношення очної і онлайн-компонент. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання розглядається як спеціально організований процес, спрямований на досягнення результатів навчання як показника сформованості особистісної, теоретичної, методичної і практичної готовності здобувачів вищої освіти спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) до успішної професійної діяльності відповідно до кваліфікаційних характеристик в умовах дидактично обґрунтованої інтегрованої очної та електронної освітньої взаємодії за допомогою технологічних засобів як синхронно, так і асинхронно у відкритому інформаційному просторі. Освітньо-орієнтована компетентність майбутнього вчителя фізичної культури розглядається як особистісне утворення, котре характеризується здатністю до самоорганізації академічної та професійної діяльності, до навчання впродовж життя в режимі самоосвіти з метою розвитку необхідних компетентностей, що дає змогу адаптуватися до вимог сучасного світу.

3. Науково обґрунтовано методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, що дозволило спроєктувати процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: визначити мету і завдання, принципи, педагогічні умови, дидактичний інструментарій (форми, методи, засоби, технології), ефективні способи і механізми діагностики і корекції результатів цього процесу. Методологічну основу дослідження становлять парадигмальні (системний, синергетичний, теоретико-пізнавальний, культурологічний, аксіологічний, інформаційний), концептуально-теоретичні (компетентнісний, контекстний, особистісно орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, середовищний) та

процесуально-дієві (когнітивістський, конструктивістський, коннективістський, технологічний, ресурсно-диференційований, візуально-цифровий та кваліметричний) наукові підходи.

4. Розроблено авторську концепцію професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, підґрунтя якої становлять ідеї про те, що: 1) стрижнем професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в умовах змішаного навчання є освітньо-орієнтована компетентність як особистісне утворення, що характеризується здатністю до самоорганізації академічної та професійної діяльності, до навчання впродовж життя в режимі самоосвіти, дає змогу адаптуватися до вимог сучасного світу і є базисом професійної (інтегральної) компетентності сучасного вчителя Нової української школи; 2) підвищення якості освіти та ефективності процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, що здійснюється в умовах змішаного навчання, потребує розроблення й реалізації дидактичної системи, що сприятиме розвитку суб'єктності, особистісному і професійному становленню цих фахівців в інтегрованому освітньому середовищі. Визначено, що концепція дослідження містить три концепти: методологічний, теоретичний, практичний. Так, методологічний концепт складають фундаментальні ідеї щодо діалектичної єдності та рефлексивності педагогічних об'єктів і систем; цілісності формування особистості здобувача освіти як суб'єктів пізнавальної діяльності, основоположні ідеї компетентісного, контекстного, особистісно орієнтованого, суб'єктно-діяльнісного, середовищного, когнітивістського, конструктивістського, коннективістського, технологічного, ресурсно-диференційованого, візуально-цифрового та кваліметричного підходів; загальнодидактичних, загальнометодичних та специфічних принципів регламентації освітньої взаємодії. Теоретичний концепт відбиває система вихідних понять, теоретичних положень, ідей, поглядів фахівців щодо особливостей цифрової трансформації вищої освіти, специфіки професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, моделей, форм, методів і засобів змішаного навчання, підвищення його ефективності. Практичний

концепт віддзеркалює особливості моделювання й застосування дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на основі обґрунтованих наукових положень на рівні мети, підходів, принципів, методів, засобів, форм, технологій, моделей змішаного навчання, визначених організаційно-педагогічних умов, особливостей їх реалізації, а також діагностику рівнів сформованості професійної та освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх вчителів фізичної культури.

Розкрито специфіку організації змішаного навчання майбутніх учителів фізичної культури, що проявляється в необхідності врахування їх індивідуальних особливостей, когнітивних здібностей і пізнавальних стратегій (кліпове мислення, недостатній самоконтроль діяльності, візуальні і кінестетичні підходи у сприйнятті й обробці інформації, креативність), соціальної ситуації розвитку (прагнення до групової взаємодії, домінанта досягнення успіху, кар'єрного розвитку, активного й комфортного навчання); специфіки змісту навчання (вивчення спортивно-орієнтованих дисциплін, що вимагають безпосереднього вправлення техніки і тактики рухових дій, необхідність використання спеціалізованого спортивного інвентаря, обладнання, спортивних споруд) та майбутньої професійної діяльності (багато профільний характер – навчальна, виховна, методична, організаційна, наукова, культурна, фізкультурно-оздоровча, спортивно-масова, здоров'язберігальна); необхідність систематичного підвищення власного функціонального стану, володіння технікою виконання рухових дій і методикою їх формування у різних категорій населення, відповідальність за життя і здоров'я учнів); спрямованість на формування визначених у здобувачів компетентностей та кваліфікаційних характеристик, професійний саморозвиток і самовдосконалення в умовах інтеграції очної і онлайн-взаємодії.

5. Теоретично обґрунтовано та змодельовано дидактичну систему професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, котра позиціонується як комплекс кращих дидактичних практик моделювання професійної підготовки з урахуванням інтеграції живої та

онлайн-взаємодії суб'єктів освітнього процесу, які дозволять не лише підвищити якість освіти (засвоєння знань, їх систематизація, закріплення, практичне застосування), а й перейти на якісно новий рівень професійної підготовки студентів, максимально забезпечити їх фахове становлення за рахунок гнучкості, інтерактивності, різноманітності, доступності, спрямованості на розвиток особистісних ресурсів та задоволення професійних потреб. Авторська модель дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання представлена чотирма взаємозв'язаними блоками: *концептуально-цільового* – мета; завдання; методологічні підходи; концепція; загальнодидактичні, загальнометодичні та специфічні принципи; *змістово-технологічного* – зміст навчання; технології реалізації інноваційних варіативних моделей змішаного навчання; *організаційно-методичного* – форми; методи; засоби навчання, котрі забезпечують реалізацію інноваційних варіативних моделей змішаного навчання «Змішана освітня програма», «Змішаний індивідуальний навчальний план», «Змішана навчальна дисципліна», «Контактна сесія» та організаційно-педагогічних умов: 1) інтегрований і послідовний зміст освітніх компонентів; 2) систематичне включення із поступовим збільшенням електронної частки елементів змішаного навчання у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з метою поетапного формування розумових і рухових дій; 3) мікропорційне варіативне структурування навчального матеріалу з оптимальним рівнем складності; 4) диференційоване закріплення знань на основі узагальнень різних контекстів; 5) розгорнутий зворотній зв'язок «студент – викладач» під час онлайн-навчання з обґрунтуванням відповідей і поясненням помилок; 6) персоналізація запланованих результатів навчання з урахуванням професійних перспектив майбутніх учителів фізичної культури і потреб сучасного ринку праці; *діагностико-результативного* (критерії сформованості професійної компетентності (когнітивний, діяльнісний та рефлексійний), їх показники та рівні (високий, середній, низький); критерії сформованості освітньо-орієнтованої компетентності (гносеологічний, самоосвітній та мотиваційний), їх

показники та рівні (високий, середній, низький); діагностичний інструментарій; результат реалізації дидактичної системи, котрий детермінується як позитивна динаміка у формуванні професійної та освітньо-орієнтованої компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання).

6. Розроблено організаційно-методичний супровід дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання: навчально-методичний супровід (освітньо-професійні програми підготовки майбутніх учителів фізичної культури, навчальні плани, робочі програми та силабуси освітніх компонентів, методичні рекомендації тощо); створені електронні освітні ресурси (дистанційні курси, контент для мобільного навчання, відеолекції, мультимедійні посібники, онлайн-тести, електронні курси-ресурси, навчально-методичні комплекси, мультимедійні презентації, інтерактивні мікролекції, вебквести, сайти навчальних дисциплін, віртуальні дошки, навчальна інфографіка, авторський вебконтент, який представлено на платформах Google Classroom, Moodle, Prezi, Kahoot!, LearningAps, Canva та ін. тощо). Його використання забезпечує формування у майбутніх учителів фізичної культури професійної та освітньо-орієнтованої компетентностей, сприяє професійному зростанню здобувачів вищої освіти спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) в умовах формування та становлення інноваційних моделей змішаного навчання у закладі вищої освіти.

7. Експериментально перевірено ефективність застосування моделі дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. За допомогою методів кореляційно-регресійного аналізу, лінії тренду як методу змінного середнього значення доведено, що впровадження дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, зокрема визначених організаційно-педагогічних умов, буде призводити до зниження кількості осіб з низьким рівнем професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. Отримані результати порівняльного аналізу діагностики сформованості освітньо-орієнтованої компетентності майбутніх учителів

фізичної культури під час змішаного навчання (порівняння за гносеологічним, самоосвітнім і мотиваційним критеріями та шляхом обчислення усередненого числового показника) засвідчили позитивну динаміку: високий рівень сформованості освітньо-орієнтованої компетентності в КГ зріс на 3,29%, натомість в ЕГ зафіксовано приріст на 8,43%; середній рівень в КГ зріс 1,32%, а в ЕГ – на 12,99%. Водночас, показники низького рівня в КГ знизилися на 4,61%, а в ЕГ зафіксовано зниження на 21,43%. Таким чином, результати експерименту підтвердили правомірність та ефективність розробленої дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання, створених організаційно-педагогічних умов, що дає нам змогу констатувати досягнення мети, вирішення поставлених завдань та підтвердження гіпотези дослідження.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання на сучасному етапі реформування сфери вищої фізкультурної освіти та дає змогу окреслити напрями подальших пошуків: оновлення освітньо-професійних програм спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), створення адаптивного персоналізованого професійно орієнтованого навчального середовища, розроблення масових відкритих онлайн-курсів для неперервної освіти учителів фізичної культури, удосконалення організаційно-методичного супроводу реалізації інноваційних варіативних моделей змішаного навчання.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1

Сутність ія поняття «професійна підготовка» у науково-педагогічній літературі

Автори	Дефініція
О. Безкопильний	процес накопичення фонду знань, умінь і навичок у певній царині діяльності та процес формування й розвитку готовності майбутніх учителів до роботи з учнями закладів загальної середньої освіти [22]
Л. Боднар	сукупність цілей, змісту, форм, методів, засобів та технологій, зумовлених сутнісними потребами суб'єктів педагогічної взаємодії; процес і результат формування готовності особистості до виконання певної професійної діяльності [32]
С. Будинкевич	Цілісний педагогічний процес, в ході якого відбуваються становлення особистості здобувача, розвиток загальної і професійної культури, формуються професійна готовність, професійна компетентність [37]
О. Отравенко	неперервний процес набуття студентами необхідного рівня освіченості (здобуття знань, напрацювання вмінь і навичок, розвиток професійно і соціально значущих якостей, формування ціннісних орієнтацій і первинного досвіду діяльності, що забезпечує готовність до виконання трудових функцій [169]
Б. Шиян	цілеспрямований процес опанування реальними та потенційними працівниками (студентами, курсантами, слухачами) професійних знань і вмінь для набуття навичок, необхідних під час виконання певних видів робіт [253]

Визначення поняття «компетентність»

Автори	Дефініція
С. Вітвицька	особлива здатність продуктивної діяльності фахівця в певній предметній галузі, що базується на ґрунтовних спеціалізованих знаннях, кваліфікаційному досвіді, відповідальній поведінці щодо виконання виробничих функцій [46]
В. Гриньова	здатність особистості вирішувати проблеми та типові завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на основі використання знань, навчального й життєвого досвіду та відповідно до засвоєної системи цінностей [65]
І. Зязюн	можливість вирішення людиною певного типу професійних завдань, що вимагають реальних знань, умінь, навичок, досвіду [91]
Г. Селевко	особистісна якість, що відображається у здатності та готовності людини до певної діяльності, що базується на здобутих у процесі навчання знаннях і досвіді, а також забезпечує можливість діяти самостійно та успішно [211]
Н. Ничкало	соціальний потенціал, що є інтеграцією діяльності, цінностей, знань та вмінь людини, які забезпечують її здатність розуміти та реагувати на індивідуальні й колективні потреби інших людей [162]
L. Salganik, D. Rychen, U. Moser, J. Konstant	спроможність людини успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати конкретні завдання; поєднання не пов'язаних між собою знань, умінь та практичних навичок, установок та цінностей, особливостей поведінки, які людина може мобілізувати в процесі життєдіяльності [371]

Визначення поняття «змішане навчання»

Автори	Дефініція
К. Бугайчук	різні варіанти поєднання форм і методів організації формального, неформального, інформального навчання, а також самонавчання, що здійснюються для досягнення особою заздалегідь визначених навчальних цілей зі збереженням механізму контролю за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання [36].
В. Кухаренко	навчальна методологія викладання і підхід, який поєднує використання традиційних дидактичних методів в аудиторії з комп'ютерною опосередкованою діяльністю для навчання [128] (<i>Кухаренко В.</i>)
А. Кобиця	дидактичний процес, за якого традиційні технології поєднуються з інноваційними (електронне, дистанційне, мобільне навчання) з метою гармонійного поєднання теоретичної і практичної складових навчального процесу [109].
M. Verkroost, L. Meijerink, H. Linsten, W. Veen	сукупність педагогічних методів і комбінування різних навчальних стратегій; інтеграцію фізичної та кібераудиторії з використанням синхронного навчання для забезпечення необмеженого підключення викладачів і здобувачів з будь-якої частини світу [275]
I. Allen, J. Seaman	формування «правильних» навичок у «потрібний» час шляхом поєднання «правильних» технологій навчання з «правильним» стилем навчання з метою досягнення результатів навчання [260]
C. Graham	інтеграція навчання віч-на-віч з навчанням за допомогою комп'ютера [63]
ELM Learning	поєднання дистанційного і традиційного навчання в аудиторії та поза нею [276]
A.-M. Bliuc G. Casey A. Bachfischer P. Goodyear R. Ellis	систематична інтеграція навчання в очних і онлайн ситуаціях, що доповнюють один одного у рамках певного курсу з метою підтримки пізнавального розвитку здобувачів та сприяння змістовному навчанню [277]
C. Dzuban, J. Hartman P. Moskal	технологія, що передбачає використання методів та засобів електронного навчання (e-learning) у традиційній аудиторії (traditional classroom) [304]
Q. Yang	інтеграція традиційного очного навчання та навчання на основі технологій [434]

Складники та дескриптори компетентностей вчителя фізичної культури

Знання	Уміння/навички	Ставлення/цінності
1	2	3
Гностична компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> • Знає сучасні наукові концепції, теорії виникнення, генезу, принципи фізичної культури, у тому числі основи фізіології, анатомії, біомеханіки, методики навчання рухових дій тощо. • Знає інноваційні підходи і технології навчання. • Знає поняття і терміни сфери професійної діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • Уміє здійснювати пошук, аналіз та критичну оцінку нової фахової інформації. • Застосовує інноваційні знання та технології у педагогічній діяльності. • Застосовує основні принципи педагогічної взаємодії, підходи до навчання та фізичного розвитку різних вікових груп, методи оцінювання і корекції фізичного стану тощо. • Уміє використовувати базові поняття та терміни професійної діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • Усвідомлює важливість неперервного професійного розвитку. • Має позитивну мотивацію до оновлення знань і умінь. • Демонструє творчий підхід у педагогічній діяльності. • Вільно володіє понятійно-категоріальним апаратом професійного спрямування
Дослідницька компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> • Знає методи педагогічних досліджень • Володіє знаннями щодо організації дослідницько-експериментальної роботи. • Знає вимоги до оформлення результатів дослідження. 	<ul style="list-style-type: none"> • Формулює мету, завдання дослідження, висуває гіпотези. • Здійснює добір діагностичного інструментарію. • Уміє узагальнювати та аналізувати результати дослідження 	<ul style="list-style-type: none"> • Усвідомлює важливість дослідницької діяльності для професійного розвитку. • Демонструє позитивну мотивацію до проведення досліджень. • Ініціює впровадження результатів досліджень у практику.
Мовно-комунікативна компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> • Знає особливості вживання фахової термінології з фізичної культури в міжнародному дискурсі. 	<ul style="list-style-type: none"> • Демонструє уміння вживання фахової термінології. 	<ul style="list-style-type: none"> • Усвідомлює важливість комунікативної культури для педагога.

<ul style="list-style-type: none"> • Володіє знаннями з культури мовлення і невербальної комунікації. • Знає сучасні засоби професійної комунікації. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ефективно використовує вербальні і невербальні засоби комунікації. • Встановлює педагогічно доцільні стосунки з учнями, колегами, батьками. 	<ul style="list-style-type: none"> • Прагне до вдосконалення власного мовлення та техніки мовлення. • Виявляє толерантність і повагу до співрозмовників.
Інформаційно-комунікаційна компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> • Знає сучасні інформаційно-комунікаційні технології у сфері фізичної культури. • Знає можливості використання ІКТ в освітньому процесі. • Обізнаний щодо цифрових освітніх ресурсів з фізичної культури. 	<ul style="list-style-type: none"> • Застосовує ІКТ для підготовки навчальних матеріалів та презентацій. • Використовує цифрові пристрої та програми в освітньому процесі та у фізкультурно-оздоровчій діяльності. • Веде електронний документообіг, комунікацію за допомогою інформаційно-цифрових технологій. 	<ul style="list-style-type: none"> • Усвідомлює переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі. • Прагне до вдосконалення власної цифрової компетентності. • Ініціює впровадження ІКТ в освітній процес
Інноваційна компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> • Знає сучасні інноваційні технології у сфері освіти та фізичної культури. • Знає особливості впровадження педагогічних та фізкультурно-оздоровчих інновацій. • Знає досвід інноваційної діяльності колег. 	<ul style="list-style-type: none"> • Аналізує та відбирає інноваційні технології відповідно до педагогічних завдань. • Планує і організовує впровадження інновацій в освітній процес • Оцінює ефективність упровадження освітніх інновацій 	<ul style="list-style-type: none"> • Здатний усвідомлювати важливість інновацій для вдосконалення освітнього процесу • Прагне до творчого підходу та оновлення професійної діяльності • Ініціює впровадження інноваційних технологій в освітній процес та фізкультурно-оздоровчу діяльність.
Підприємницька компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> • Знає основні аспекти підприємництва, у тому числі організації, управління, маркетингу, фінансів та ризиків. • Знає основи бізнес-планування і менеджменту освітніх і фізкультурно-оздоровчих послуг. • Знає можливості комерціалізації фізкультурно-оздоровчої та спортивно- 	<ul style="list-style-type: none"> • Розробляє власні фізкультурно-оздоровчі послуги та проекти з урахуванням бюджету, ресурсів, ризиків та вимог аудиторії. • Просуває фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи, використовуючи різноманітні 	<ul style="list-style-type: none"> • Здатний брати на себе відповідальність за організацію й розвиток ініціатив, проявляти творчий підхід. • Пристосовує плани та стратегії до змінних умов і вимог ринку, реагує на нові виклики та можливості. • Демонструє позитивне ставлення до співпраці з різними партнерами,

масової діяльності: їх організації та популяризації, важливість партнерських відносин з громадськістю, спортивними клубами, органами влади та іншими зацікавленими особами.	маркетингові стратегії та засоби комунікації. • Встановлює і підтримує партнерські відносини з органами влади, фізкультурно-спортивними організаціями, батьками, громадськістю та іншими особами.	усвідомлює перспективність підприємницької діяльності у сфері освіти та фізичної культури.
Громадянська компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає основи функціонування громадянського суспільства і прав людини. Знає форми громадянської участі Розуміє сутність громадянської відповідальності педагога. 	<ul style="list-style-type: none"> Володіє методами та засобами виховання в учнів почуття патріотизму і поваги до прав людини. Уміє залучати учнів до соціальних ініціатив та волонтерства. Уміє долучатися до життя освітньої й місцевої громад, відстоювати їх інтереси. 	<ul style="list-style-type: none"> Усвідомлює себе громадянином і патріотом України. Демонструє принциповість і небайдужість до соціально важливих проблем. Активно долучається до розбудови громадянського суспільства.
Соціокультурна компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає особливості етнічних, релігійних та інших соціокультурних груп. Знає шляхи запобігання конфліктів. Усвідомлює принцип мультикультурності у сфері фізичної культури і спорту. 	<ul style="list-style-type: none"> Організовує освітній процес з урахуванням національних та культурних відмінностей учнів. Запобігає проявам дискримінації та нетерпимості. Популяризує ідеї міжкультурного діалогу і порозуміння. 	<ul style="list-style-type: none"> Усвідомлює цінність культурного плюралізму. Толерантно ставиться до представників різних культур та соціальних груп. Протидіє проявам нерівності у професійній діяльності.
Здатність навчатися впродовж життя (освітня компетентність)		
<ul style="list-style-type: none"> Знає сучасні тенденції розвитку сфери освіти та фізичної культури. Знає форми і методи самоосвіти і саморозвитку. Обізнаний щодо можливостей підвищення кваліфікації. 	<ul style="list-style-type: none"> Самостійно здобуває нові знання. Застосовує ефективні методики самоосвіти та саморозвитку. Планує та здійснює самоосвітню діяльність. 	<ul style="list-style-type: none"> Усвідомлює необхідність постійного професійного зростання. Має стійку мотивацію до навчання впродовж життя. Відповідально ставиться до власного професійного вдосконалення.

Психологічна компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає основи вікової та педагогічної психології. Знає індивідуально-психологічні особливості розвитку та освіти учнів. Розуміє психологічні аспекти навчання, виховання і фізичного розвитку різних категорій учнів. 	<ul style="list-style-type: none"> Уміє діагностувати психологічні особливості учнів. Здатний організувати та адаптувати освітній процес з урахуванням індивідуальних особливостей учнів; Володіє прийомами психолого-педагогічної підтримки та корекції. 	<ul style="list-style-type: none"> Усвідомлює важливість психологічних чинників у педагогічній діяльності. Демонструє повагу до особистості та індивідуальності кожного учня. Прагне до самовдосконалення психолого-педагогічної майстерності.
Інклюзивна компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає основи корекційної та інклюзивної педагогіки. Знає особливі потреби осіб з інвалідністю. Знає сутність та засоби адаптивних технологій фізичної культури. 	<ul style="list-style-type: none"> Здійснює індивідуальний підхід до осіб з інвалідністю. Адаптує навчальні завдання з фізичної культури з урахуванням можливостей таких дітей. Застосовує різні прийоми мотивації до позакласних занять фізичною культурою. 	<ul style="list-style-type: none"> Реалізує принципи недискримінаційного підходу в освіті. Емпатійно ставиться до осіб з інвалідністю. Прагне створити доступне й комфортне освітнє середовище для всіх учнів.
Емоційно-етична компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає про важливість розуміння і управління власними емоціями, а також розвитку емоційної сфери учнів. Знає етичні стандарти педагогічної діяльності, у тому числі взаємодії з учнями та їхніми батьками, розв'язання етичних питань. Знає технології гармонізації емоційної сфери. 	<ul style="list-style-type: none"> Уміє контролювати власні емоції в ситуаціях взаємодії з учнями, виявляти стриманість і позитивність, встановлювати емоційний контакт та надавати підтримку. Уміє вирішувати конфлікти на основі емоційного інтелекту та з урахуванням етичних аспектів Уміє керувати власним емоційним станом 	<ul style="list-style-type: none"> Усвідомлює важливість дотримання етичних норм у професійній діяльності. Прагне створювати сприятливий емоційний клімат в класі, де учні відчують підтримку, повагу та заохочення; демонструє готовність співпрацювати з батьками, колегами та іншими учасниками навчально-виховного процесу на основі взаєморозуміння та довіри. Дбає про власне психоемоційне здоров'я.

Організаційна компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає принципи та методи організації освітнього процесу з фізичної культури Має базові знання з організації фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів Знає вимоги та структуру ділової документації з фізичної культури 	<ul style="list-style-type: none"> Планує та організовує навчальну діяльність з фізичної культури Самостійно організовує фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи. Веде необхідну документацію 	<ul style="list-style-type: none"> Усвідомлює важливість планування та самоорганізації в роботі вчителя Відповідально ставиться до організації урочної та позаурочної фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової діяльності Прагне до раціональної організації власної праці та освітнього процесу
Управлінська компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає основи менеджменту і лідерства у фізичній культурі і спорті. Має базові знання з управління освітнім процесом з фізичної культури. Знає технології прийняття управлінських рішень. 	<ul style="list-style-type: none"> Організовує і координує діяльність учнів на уроках фізичної культури та в позаурочній діяльності. Здійснює контроль і аналіз результатів освітнього процесу з фізичної культури. Приймає ефективні управлінські рішення в межах своїх повноважень. 	<ul style="list-style-type: none"> Усвідомлює важливість управлінської культури педагога. Демонструє ініціативність та відповідальність у вирішенні управлінських завдань. Прагне до вдосконалення власних управлінських умінь.
Прогностична компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає тенденції розвитку фізичної культури і спорту. Знає методи педагогічного прогнозування. Розуміє перспективні напрями розвитку фізкультурної освітньої галузі. 	<ul style="list-style-type: none"> Аналізує сучасні тенденції у сфері фізичної культури і спорту. Прогнозує розвиток особистості учнів та колективу. Моделює перспективи власного професійного зростання. 	<ul style="list-style-type: none"> Усвідомлює важливість прогностичного підходу в педагогічній діяльності. Критично оцінює перспективи інноваційних процесів у фізичному вихованні. Прагне до діяльності на основі стратегічного бачення розвитку галузі фізичної культури і спорту.
Компетентність партнерської взаємодії		
<ul style="list-style-type: none"> Знає форми і методи педагогічної взаємодії з учасниками освітнього процесу. 	<ul style="list-style-type: none"> Ефективно взаємодіє з учнями, батьками, колегами. 	<ul style="list-style-type: none"> Усвідомлює цінність партнерської взаємодії в освітньому процесі. Відкритий до співпраці та командної роботи.

<ul style="list-style-type: none"> • Знає принципи організації командної роботи. • Знає технології налагодження партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Залучає батьків до фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності. • Налагоджує конструктивну комунікацію у педагогічному колективі. 	<ul style="list-style-type: none"> • Прагне до налагодження довірливих стосунків з усіма учасниками освітнього процесу.
Рефлексивна компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> • Знає сутність педагогічної рефлексії і самоаналізу. • Знає методи рефлексивної діяльності. • Знає шляхи професійного самовдосконалення. 	<ul style="list-style-type: none"> • Здійснює самоаналіз і самооцінку власної педагогічної діяльності. • Критично аналізує й осмислює власний професійний досвід. • Коригує професійну діяльність відповідно до результатів рефлексії. 	<ul style="list-style-type: none"> • Усвідомлює значення рефлексії для професійного саморозвитку. • Відкритий до конструктивної критики і самокритики. • Прагне до професійного самовдосконалення й особистісного зростання.
Предметно-теоретична компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> • Знає сучасні наукові концепції у галузі фізичного виховання. • Володіє ґрунтовними знаннями з теорії і методики фізичного виховання, анатомії, фізіології, біомеханіки. • Знає інноваційні технології фізичного виховання та навчання рухових дій. 	<ul style="list-style-type: none"> • Застосовує знання наукових концепцій з фізичного виховання в практичній діяльності. • Аналізує техніку фізичних вправ з урахуванням анатомічних, фізіологічних, біомеханічних особливостей людини. • Добирає засоби та методи фізичного виховання відповідно до завдань. 	<ul style="list-style-type: none"> • Усвідомлює важливість наукової бази професійної діяльності. • Критично оцінює новітні тенденції у сфері фізичної культури і спорту. • Прагне до постійного оновлення й поглиблення предметних знань.
Предметно-методична компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> • Знає сучасні методики і технології фізичного виховання. • Знає форми і засоби організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи. 	<ul style="list-style-type: none"> • Застосовує ефективні методи навчання рухових дій і розвитку фізичних якостей • Планує і проводить уроки фізичної культури та позаурочну діяльність методично доцільно. 	<ul style="list-style-type: none"> • Усвідомлює важливість володіння сучасними методиками фізичного виховання. • Критично оцінює і добирає оптимальні методики для конкретних педагогічних завдань.

<ul style="list-style-type: none"> Знає різні методи навчання та їх розуміє їх ефективність в розвитку фізичних якостей, здібностей та навичок учнів. 	<ul style="list-style-type: none"> Аналізує й оцінює ефективність обраних методів навчання та розвитку фізичних якостей, здібностей і навичок учнів. 	<ul style="list-style-type: none"> Прагне до вдосконалення власної методичної майстерності.
Рухова компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає структуру та функції людського тіла, у тому числі принципи біомеханіки руху. Розуміє фізіологічні аспекти рухової діяльності. Знає послідовність розвитку рухових навичок учнів різних вікових груп, відповідні методики та вправи. 	<ul style="list-style-type: none"> Вміє аналізувати рухові навички учнів, виявляти недоліки і можливості вдосконалення, розробляти плани корекції. Створює плани фізкультурно-оздоровчої роботи для різних вікових груп з урахуванням фізичного стану і можливостей. Добирає і застосовує спеціальні методики та вправи. 	<ul style="list-style-type: none"> Відповідально ставиться до своєї ролі в розвитку фізичної активності і здоров'я учнів як важливої. Прагне постійно поглиблювати знання, вдосконалювати свої рухові навички та фізичні якості. Демонструє готовність досліджувати і впроваджувати нові методики, підходи та технології в освітній процес.
Здоров'язбережувальна компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає принципи регулярної фізичної активності, здорового харчування, відмови від шкідливих звичок та інші аспекти здорового способу життя. Розуміє взаємозв'язок фізичного і психічного здоров'я, впливу фізичної активності на психоемоційний стан людини, наслідки стресових ситуацій. Знає основні захворювання, які можуть виникнути внаслідок нездорового способу життя, та методи їх профілактики. 	<ul style="list-style-type: none"> Уміє розробляти та проводити різноманітні фізкультурно-оздоровчі заходи: лекції, тренінги, спортивні змагання тощо. Взаємодіє з учнями, батьками, колегами та адміністрацією для створення сприятливого здоров'язбережувального та здоров'яформувального середовища. Уміє впроваджувати нові методики та ініціативи зі здоров'язбереження, у тому числі з використанням інформаційних технологій та інтерактивних засобів. 	<ul style="list-style-type: none"> Позитивно та бережно ставиться до свого здоров'я і здоров'я оточуючих, надає приклад здорового способу життя. Виявляє зацікавленість до здоров'я учнів, готовність створювати цікаві й змістовні здоров'язбережувальні заходи. Глибоко переконаний у важливості своєї ролі щодо забезпечення фізичного, психологічного та соціального благополуччя учнів.
Конструктивно-проектувальна компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає основи проектної діяльності в освіті. Володіє знаннями з моделювання освітнього процесу. 	<ul style="list-style-type: none"> Уміє розробляти навчальні плани, програми і календарно-тематичні плани з фізичної культури відповідно до освітніх 	<ul style="list-style-type: none"> Ставиться до проектування як до засобу досягнення конкретних цілей та покращення освітнього процесу.

<ul style="list-style-type: none"> Знає сучасні технології фізичного виховання, у тому числі ігрові, проєктні, інтерактивні та інші. 	<p>цілей та з урахуванням вікових особливостей і потреб учнів.</p> <ul style="list-style-type: none"> Моделює уроки, фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи і програми для розвитку фізичних якостей і рухових навичок учнів. Розробляє методичні і дидактичні матеріали з фізичної культури. 	<ul style="list-style-type: none"> Демонструє бажання та креативність у впровадженні нових ідей, методів і підходів у свою практику для досягнення кращих результатів. Усвідомлює важливість співпраці з колегами, учнями, батьками та іншими учасниками освітнього процесу для забезпечення успішної реалізації проєктів.
Оцінювально-діагностична компетентність		
<ul style="list-style-type: none"> Знає різні методи оцінювання теоретичних знань, фізичних якостей, рухових навичок, фізичного стану та інших аспектів фізичної активності. Знає нормативи та стандарти фізичної підготовки, враховує їх при оцінці розвитку учнів. Знає різні інструменти, які можуть бути використані для оцінювання, у тому числі тести, анкети, бесіди, спостереження та інші. 	<ul style="list-style-type: none"> Проводить різні типи оцінювання у врахуванням індивідуальних можливостей та потреб кожного учня. Аналізує результати оцінювання, виявляє тенденції та обґрунтовує необхідні шляхи і засоби корекції. Складає звітну документацію про фізичний розвиток та навчальні досягнення учнів, що базується на об'єктивних даних. 	<ul style="list-style-type: none"> Усвідомлює важливість об'єктивного контролю й оцінювання як дидактичного інструменту. Відповідально ставиться до проведення діагностики і моніторингу освітніх досягнень школярів. Прагне використовувати сучасні засоби оцінювання навчальних досягнень учнів, активно залучає їх до процесу самооцінювання, взаємооцінювання, рефлексії.

Порівняння змішаного навчання з іншими педагогічними підходами

Змішане навчання	Традиційне аудиторне/ ресурсно-збагачене навчання
Контент	
Орієнтоване на здобувача та передбачає відповідний баланс між взаємодією студент-викладач, студент-студент, студент-контент (в університеті і поза ним), віч-на-віч та онлайн.	Функціонує на основі односторонньої доставки, наприклад, проведення лекцій, відео-трансляцій чи завантаження онлайн-контенту.
Зміст важливий, але його застосування в контексті є ключовим: важливим є те, як і чому здобувачі взаємодіють зі змістом навчального матеріалу.	Важливий зміст матеріалу, а не те, у який спосіб здобувачі його опановують.
Доступність	
Відкритий доступ до контенту є базовою функцією віртуального навчального середовища для досягнення успішного залучення здобувачів до, під час і після очних занять.	Віртуальне навчальне середовище (за його наявності) є неупорядкованим та несистемним, більшість матеріалів недоступні або розміщені в довільному порядку.
Контакт з викладачем може відбуватися в онлайн-середовищі як синхронно (у режимі реального часу), так і асинхронно (дискусійні форуми, спільні документи, блоги, вікі тощо).	Онлайн-компоненти є лише доповненням до очного заняття.
Більш доступне для здобувачів, які проживають на значній відстані від закладу вищої освіти або мають обмежену мобільність, оскільки частину навчання можна проводити онлайн.	Вимагає присутності студентів у конкретному місці (аудиторії, кампусі).
Інструменти та взаємодія	
Завдання, дії, міні-проекти тощо ретельно розроблені та узгоджені з результатами навчання; надаються здобувачам для використання під час очних занять та поза ними, їх можна використовувати з різною дидактичною метою – для підготовки, мотивації, закріплення знань і умінь, їх контролю.	Репродуктивна діяльність здобувачів, відкладена в часі після має репродуктивний характер: «прочитайте розділ...; перегляньте відео на наступному тижні» тощо.
Здобувачам пропонуються додаткові матеріали та інструменти (у тому числі цифрові) з метою глибшого ознайомлення та розуміння,	Очна аудиторна робота спрямована на ознайомлення здобувачів з новим матеріалом та /або його закріплення.

їхньої підготовки та продуктивної аудиторної роботи, створення академічних і професійних спільнот в аудиторії та поза нею.	
Ґрунтується на визначенні та виокремленні найбільш ефективних стратегій навчання: які найкраще досягаються в аудиторії, на практичних заняттях тощо, а які найкраще робити поза цими заняттями – індивідуально чи в групах, до чи після кожного заняття.	Перевага надається особистому спілкуванню віч-на-віч (f2f).
Інноваційність та гнучкість	
Регулярно оновлюється, покращується та оцінюється з використанням інновацій у змісті, формах, методах та засобах викладання і оцінювання.	Важко відстежити та оцінити систематичне вдосконалення чи використання педагогічних інновацій.
До розробки віртуального освітнього середовища (чи окремого курсу) залучаються представники різних структурних підрозділів та зацікавлені особи: у тому числі, адміністрація, методисти, представники бібліотеки, здобувачі, роботодавці.	Матеріали розроблені однією особою, осібно від інших колег.
Забезпечує самостійне дослідницьке (активне) навчання здобувачів та формування їх індивідуальної освітньої траєкторії.	Реалізує стратегію лінійного навчання: всі здобувачі отримують однакові завдання та виконують їх у визначеній послідовності.
Надає студентам більшу гнучкість у виборі часу, місця та темпу навчання, поєднуючи онлайн-заняття та очні зустрічі.	Більш структуроване та менш гнучке, оскільки вимагає фізичної присутності на заняттях у певний час і в певному місці.

Додаток Е

Таблиця 6

**Аналіз стану впровадження змішаного навчання в ЗВО України, що здійснюють підготовку фахівців
за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура)
на основі вивчення сайтів ЗВО**

Назва ЗВО	Наявність окремого сайту (сторінки) щодо дистанційного /змішаного навчання	Система управління навчанням /освітня платформа	Відображення в нормативних документах організації освітнього процесу в умовах дистанційного/ змішаного навчання	Наявність методичних матеріалів, технічної підтримки чи додаткових відкритих ресурсів для здобувачів та викладачів щодо організації дистанційного /змішаного навчання у відкритому доступі
Бердянський державний педагогічний університет	https://edu.bdpu.org/	Moodle	дистанційне	-
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	https://vspu.edu.ua/content/dist/dist2.php	Collaborator, Google Workspace, Moodle	дистанційне, змішане	+
Волинський національний університет імені Лесі Українки	https://moodle.vnu.edu.ua/	Moodle, Microsoft 365	дистанційне, ресурсно-збагачене (очне/заочне+ІКТ)	-
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка	http://dn.gnpu.edu.ua/	Moodle, Google Workspace	дистанційне, змішане	-
Державний вищий навчальний заклад «Донбаський	http://212.3.125.77:9090/moodle/login/index.php	Moodle	дистанційне	-

державний педагогічний університет»				
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	https://e-learn.uzhnu.edu.ua/login/index.php	-	дистанційне, змішане	-
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»	https://www.pdpu.edu.ua/informatsiya/spivrobitnykam/reiestratsiia-v-office-365	Moodle, Microsoft Office 365	дистанційне	+
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	http://do.luguniv.edu.ua/course/index.php?categoryid=70	Moodle	+	+
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	-	-	дистанційне	+
Житомирський державний університет імені Івана Франка	https://project.zu.edu.ua/index.php	-	-/-	+
Запорізький національний університет	https://moodle.znu.edu.ua/	Moodle	+/-	+
Ізмаїльський державний гуманітарний університет	http://idgu.edu.ua/training_program_for_quarantine_period	Moodle Google Workspase	дистанційне, мережеве	+
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	https://kpnu.edu.ua/dystantsiina-osvita-v-k-pnu/	Moodle	дистанційне, змішане	+
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка	https://tm3.kisil.pp.ua/	Moodle	дистанційне	+
Криворізький державний педагогічний університет	https://moodle.kdpu.edu.ua/course/index.php?categoryid=40	Moodle	дистанційне	+

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського	http://study.ldufk.edu.ua/	Moodle	дистанційне	-
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/	Moodle	ресурсно-збагачене (очне/заочне+ІКТ)	+
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського	http://moodle.mdu.edu.ua/	Moodle	ресурсно-збагачене (очне/заочне+ІКТ)	+
Національний університет «Одеська політехніка»	https://edu.op.edu.ua/	Office365 , Google Workspase	дистанційне	-
Національний університет фізичного виховання і спорту України	https://dn.uni-sport.edu.ua/?lang=uk	Moodle	дистанційне	+
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка	https://moodle.chnpu.edu.ua/	Moodle	дистанційне	+
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка	http://pnpu.edu.ua/distanczijne-navchannya	Google Workspase, Moodle	дистанційне, мережеве	+
Приватний вищий навчальний заклад «Академія рекреаційних технологій і права»	https://artip.com.ua/studentam/osvita/elektronnij-resurs-akademii/	Moodle	ресурсно-збагачене (очне/заочне+ІКТ)	-
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»	https://edu.regi.rovno.ua/	Moodle	ресурсно-збагачене (очне/заочне+ІКТ)	+
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту	-	-	-	-

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	https://ceeq.pnu.edu.ua/?_ga=2.15595249.651854360.1692701580-930480937.1692701580&_gl=1*1mpzyz7*_ga*OTMwNDgwOTM3LjE2OTI3MDE1ODA.*_ga_B6J5G9CVS8*MTY5MjcwMTU3OS4xLjEuMTY5MjcwMTU4Ni4wLjAuMA.	D-learn	дистанційне	+
Рівненський державний гуманітарний університет	-	Moodle	змішане	+
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка	https://dl.sspu.edu.ua/login/index.php	Moodle	дистанційне, змішане	+
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	https://elr.tnpu.edu.ua/	Moodle	дистанційне, змішане	+
Український державний університет імені Михайла Драгоманова	https://npu.edu.ua/resursy/dystantsiini-kursy	Moodle	дистанційне, змішане	+
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	https://dls.udpu.edu.ua/	Moodle	-	+
Університет Григорія Сковороди в Переяславі	https://uhsp.edu.ua/navchannya/systema-dystantsiinoho-navchannia/	Moodle, Office 365 Education	дистанційне, змішане	+
Харківська державна академія фізичної культури	https://www.khdafkdo.com.ua/	Moodle	дистанційне	-
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди	https://lms.hnpu.edu.ua/	Moodle, Google Workspace	дистанційне, змішане	+
Херсонський державний університет	-	Office 365 Education	дистанційне	+

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія	-	Moodle	дистанційне, мережеве	-
Хмельницький національний університет	https://de.khnu.km.ua/p.aspx	Moodle	дистанційне	+
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка	http://moodle.kspu.kr.ua/	Moodle	дистанційне	+
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	https://teach.cdu.edu.ua/	Google Workspase	дистанційне	+
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	https://moodle.chnu.edu.ua/	Moodle	дистанційне	+
Чорноморський національний університет імені Петра Могили	https://moodle3.chmnu.edu.ua/	Moodle	дистанційне	+

Додаток Ж

Таблиця 7

Порівняльна характеристика дидактичних особливостей професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах традиційного та змішаного навчання

Складники дидактичної системи	Традиційне навчання	Змішане навчання
Мета професійної підготовки	єдина мета для всіх здобувачів (визначається ЗВО на рівні конкретної освітньо-професійної програми та викладачем на рівні освітніх компонент)	у руслі реалізації програмної мети передбачено досягнення персональних освітніх та професійних цілей кожним здобувачем
Результати навчання	формування компетентностей (трансверсальних (загальних), базових (педагогічних), профільних (предметних))	
Зміст освітнього процесу	відповідає структурі та обсягу освітньо-професійної програми	адаптується до індивідуальних характеристик здобувачів (інтересів, здібностей, когнітивних стратегій, рівня фізичної підготовленості тощо)
Суб'єкти освітнього процесу	викладач – здобувач освіти	викладач – здобувач освіти – освітній – контент – інформаційне освітнє середовище та будь-які інші середовища навчання
Процес передачі знань	трансляція від викладача до здобувача	здобуття та конструювання системи знань здобувачами в процесі спільної (здобувач-здобувач) та самостійної (здобувач-контент, здобувач – здобувач) навчальної діяльності під керівництвом викладача
Роль викладача	організатор і контролер, домінатор освітньої дії (планує зміст, визначає форми, методи та засоби організації та контролю результатів освітнього процесу)	наставник та консультант, фасилітатор освітньої дії (надає можливість вибору форм та засобів, часу, місця і темпу навчання, спрямовує у виборі ефективної стратегії навчання)

Роль здобувача	споживач освітніх послуг	замовник освітніх послуг
Освітня траєкторія здобувача	освітній маршрут визначається на рівні ОПП та ОК	забезпечується можливість побудови індивідуальної освітньої траєкторії на основі персональних цілей
Методи навчання	За джерелом передачі знань:	
	<p><i>словесні (вербальні):</i> лекція, інструктаж, дискусії, диспут, бесіда, пояснення, розповідь, робота з підручниками з поліграфічною основою, команда;</p> <p><i>наочні:</i> інформаційно-рецептивний, метод демонстраційних прикладів, показ, спостереження, ілюстрування, самостійне спостереження;</p> <p><i>практичні:</i> метод вправ, ігровий метод; змагальний метод</p>	<p><i>словесні (вербальні):</i> відеоконференція, коментування документів, онлайн-семінар, чат-заняття, робота з електронними або аудіо- посібниками, довідниками, відкритими гіпер-текстами (освітні платформи, блоги, сайти), репозитаріями бібліотек, глосаріями хештегів тощо;</p> <p><i>наочні:</i> демонстрація робочого столу, перегляд відеолекцій, презентацій, навчального відео, онлайн-трансляцій спортивних подій, скрінкастів, стрімінгів, відвідування віртуальних турів музеїв спорту, рекреаційних зон, використання статичної та динамічної інфографіки (блок-схеми, плакати, таблиці, макети, плакати), 3D-моделювання;</p> <p><i>практичні:</i> метод вправ, інформаційний, алгоритмічний, метод гейміфікації: (флеш-ігри різного дидактичного призначення, екзергейми) тощо.</p>
	За способами організації діяльності здобувачів освіти:	
	<p><i>проблемні:</i> проблемно-пошуковий, дослідницький, евристичний методи, метод проєктів, метод кейсів, моделювання, пошук інформації, узагальнення навчальних матеріалів, індивідуальне та групове проєктування (наприклад, метод побудови</p>	<p><i>проблемні:</i> проблемний, інформаційно-рецептивний, пошук інформації за допомогою спеціальних систем, виконання завдань вебквестів, спільна робота над проєктами в онлайн-середовищах, розв'язування та/або створення віртуальних</p>

	ментальних карт), розв'язання проблемних ситуацій, лабораторний метод; <i>методи контролю та самоконтролю навчальних досягнень:</i> усні та письмові опитування, тести, аналіз виконання практичних завдань, результатів наукових досліджень, взаємооцінювання в межах групи, спостереження, заліки, екзамени	симуляційних завдань. спільна розробка контенту; <i>методи контролю та самоконтролю навчальних досягнень:</i> апаратні методи, метод програмованого навчання, інтерактивні методи (peer-to-peer оцінювання, ігрове оцінювання, онлайн-опитування, вікторини), формувальне оцінювання, відеоспостереження, автоматизовані тестові системи, рецензування робіт інших здобувачів тощо
	<i>методи самоосвіти</i> контекстне навчання, взаємонавчання, соціальне навчання: вивчення додаткової навчальної літератури конспектування джерел, самостійні заняття фізичними вправами, вивчення передового педагогічного досвіду, участь в майстер-класах тощо.	<i>методи самоосвіти</i> електронні портфоліо, ментальні карти, спільні онлайн-дошки, щоденники самоконтролю, обмін досвідом в професійних онлайн-спільнотах, челенджі, проходження онлайн-курсів, тренінгів
Засоби навчання	друковані підручники, зошити, додаткова література, довідники, атласи, схеми, таблиці, плакати, лабораторні пристрої, спортивне обладнання та інвентар	<i>електронні освітні ресурси</i> (навчально-методичні комплекси, електронні підручники, мультимедійні робочі аркуші тощо); <i>електронні засоби навчального призначення</i> практичного спрямування (віртуальні лабораторії, тренажери-симулятори, освітні квести тощо); <i>програмні засоби для імітаційного моделювання</i> (3D-моделі, екзергейми, безконтактні сенсорні системи, засоби віртуальної реальності, штучний інтелект тощо); <i>інформаційно-пошукові довідкові системи</i> (бази даних, вікі, онлайн-словники, гіпертекстові і гіпермедіа засоби, які містять ієрархічну побудову матеріалу); <i>автоматизовані дидактичні</i>

		<p><i>системи</i> (комп'ютерні програми навчального призначення, електронні навчальні курси (віртуальні класи)); <i>експертні та інтелектуальні навчальні системи</i>; <i>хмарні системи управління навчанням</i>: (Moodle, Canva, Microsoft Office 365, Google Workspace тощо); <i>відкриті освітні онлайн-курси</i> (Prometheus, EdEra, Coursera, Udemu тощо) та платформи дистанційної освіти; <i>соціальні сервіси для комунікації</i> та колективної взаємодії (Facebook, Twitter, Tik-Tok, Miro та ін.); комп'ютерні системи та хмарні сервіси контролю знань; <i>засоби підтримки продуктивності</i> (мобільні телефони, принтери, інтерактивні дошки, фітнес-трекери, QR-коди тощо)</p>
Форми організації освітнього процесу	суворо регламентовані розкладом та навчальним планом (час і місце); фронтальні заняття, індивідуальні консультації	частково регламентована або зовсім не регламентована місцем і часом (24/7); групові, індивідуальні, індивідуально-групові
Самоорганізація	Допоміжна роль	Базова роль
Контроль та оцінка результатів	усний та письмовий, здійснюється педагогом з можливістю використання само- та взаємооцінювання; спрямований на оцінку знань здобувачів освіти	формувальний, автоматизований (електронний), гейміфікований, адаптивний, груповий, колективний, самоконтроль, рефлексія; спрямований на оцінку сформованості у здобувачів освіти програмних компетентностей

Організаційно-методичний супровід (гайд) змішаного навчання

дисципліни «Фізичне виховання з методикою навчання»

<i>Тиждень</i>	<i>Діяльність на очних заняттях</i>	<i>Дистанційна діяльність (e-learning)</i>
<p>Тиждень 1. Тема: Основи української національної системи фізичного виховання</p>	<p>Знайомство, правила роботи у курсі. Викладач: розповідає про особливості реєстрації на курсі, тривалість курсу, особливості організації та оцінювання.</p>	<p>Студенти: реєструються на курс, переглядають навчальні відео- та презентаційні матеріали Знайомство у форумі Викладач: надає матеріали для перегляду (відео, презентація), коментування та допомоги</p>
	<p>Лекція №1 – конспектування та обговорення. Викладач: викладає лекційний матеріал Студенти: законспектовують основні поняття та обговорюють</p>	<p>Викладач: надає методичні матеріали, komponує завдання для самостійної роботи Студенти: переглядають інформаційні матеріали, самостійно опрацьовують статтю В. Кучерук (2014) «Система фізичного виховання у народній педагогіці та її розвиток у спадщині видатних українських педагогів минулого»; здійснюють коротку анотацію питання, надсилають відповідь.</p>
	<p>Викладач: подає визначення в лекції Студенти: законспектовують терміни та визначення, пропонувані викладачем у лекції</p>	<p>Студенти: створення словника за темою (Google-документ у кожного студента окремим файлом). Пошук альтернативних (до поданих викладачем) визначень понять <i>фізичний розвиток, фізична підготовка, фізична підготовленість, фізичне виховання, фізична культура, фізична освіта, рухова активність, спорт, фізична рекреація</i> Надають доступ до документу викладачеві Викладач – надає інструктивні матеріали щодо створення документу в середовищі Google, особливості надання доступу до документу іншим користувачам.</p>
	<p>Викладач: надає перелік нормативно-правових актів, що регламентують розвиток галузі, визначає основні актуальні проблеми й перспективи її функціонування Студенти: Мозковий штурм з можливих активностей.</p>	<p>Студенти: опрацьовують інтернет-ресурси щодо нормативно-правового забезпечення галузі, систематизують та аналізують їх, у вигляді есе визначають перспективні напрями вдосконалення системи фізичного виховання молодших школярів.</p>

		Викладач: надає інструктивні матеріали щодо написання есе та здійснює контроль виконання завдань.
		Заповнити анкету
Тиждень 2 Тема: Аналіз сутнісного змісту принципів, що регламентують процес фізичного виховання	Лекція №2 – та Обговорення на семінарських заняттях (за поданим планом)	Викладач: розміщує у віртуальному середовищі плани семінарських занять, рекомендовану літературу до них Студенти самостійно їх опрацьовують та здійснюють аналіз навчальної програми з фізичної культури для учнів 1-4 класів, схематично (за зразком) систематизують матеріал щодо мети та завдань фізичного виховання молодших школярів.
	Обговорення на семінарських заняттях	Викладач: надає детальні інструкції щодо виконання завдань, шаблон схеми. Студенти: вивчають інструктивні матеріали, створюють схеми, розміщують матеріали у дистанційному курсі.
	Обговорення на семінарському занятті	Викладач: надає детальні інструкції щодо виконання завдань, шаблон таблиці Студенти: на основі аналізу наукової літератури класифікують специфічні принципи фізичного виховання, заповнюють таблицю класифікації специфічних принципів. Розміщення матеріалів у дистанційному курсі.
	Рефлексія	Заповнити анкету
Тиждень 3 Тема Засоби і методи фізичного виховання молодших школярів	Лекція №3 – та Обговорення на семінарському занятті	Викладач: надає джерела щодо опрацювання теми «Анатомо-фізіологічні особливості молодших школярів», Розробляє зразок таблиці «Методи фізичного виховання молодших школярів» Студенти: самостійне опрацьовують тему «Анатомо-фізіологічні особливості молодших школярів», заповнюють таблицю. Пошук альтернативних (до поданих викладачем) визначень понять: фізична вправа, гігієна, природні чинники, метод, методичний прийом, рух, рухова активність, форма фізичних вправ, зміст фізичних вправ, техніка фізичних вправ.
	Обговорення на семінарському занятті	Викладач: добирає інструктивно-методичні матеріали до теми (відео-, презентацію), зразок таблиці «Класифікація фізичних вправ». Студенти: переглядають інструктивні матеріали. На основі методичної літератури створюють ментальну карту:

		«Класифікація фізичних вправ» з прикладами. Розміщення матеріалів у дистанційному курсі.
		Викладач: надає інструктивно-методичні матеріали щодо теми та виконання завдання. Студенти: на основі вивчення літератури та інтернет-ресурсів створити схему «Класифікація методів фізичного виховання» Розміщення матеріалів у дистанційному курсі.
	Рефлексія	Заповнити анкету
Тижень 4 Тема: Загальні основи навчання рухових дій. Формування рухових умінь та навичок	Лекція 4 Викладач надає основні терміни	Робота зі словником – рухова дія, рухова навичка, рухове уміння, перенос рухової навички
	Викладач на лекції повідомляє і дає характеристику видів рухової діяльності, людини	Здійснює аналіз видів рухової діяльності, що входять до програми з фізичної культури для 1-4 класів (2016 р.)
	Обговорення на семінарському занятті Схематично зобразити: а) процес формування рухових умінь і навичок; б) структуру процесу навчання рухових дій.	Викладач добирає і розміщує теоретичні та відеоматеріали щодо процесу навчання рухових дій Студенти: 1. На основі вивчення наукової та методичної літератури заповнюють таблицю «Структура процесу навчання фізичних вправ». 2. Створюють навчальне відео з поетапною демонстрацією навчання рухової дії (наприклад, перешикування з однієї колони в дві). Розміщують матеріали в курсі.
		Викладач розробляє зразок алгоритму методики навчання техніці фізичних вправ молодших школярів, розміщує матеріали в курсі. Студенти: за зразком створюють <i>алгоритм методики навчання техніці фізичних вправ молодших школярів</i> . Розміщують відповідь у курсі.
		Самостійне вивчення теми «Розвиток і вдосконалення фізичних якостей». Створення плану та конспекту відповідей. Прийом перевернутого класу з

		подальшим обговоренням на семінарському занятті. Здійснити аналіз науково-методичної літератури та вписати в таблицю вікову динаміку розвитку фізичних якостей в молодшому шкільному віці. Розмістити матеріали в курсі.
	Рефлексія	Модульна контрольна робота
Тиждень 5 Тема: Урок як основна форма навчання	Викладач добирає теоретичний та методичний матеріал щодо місця уроку з фізичної культури в навчальному процесі,	Викладач розробляє шаблон таблиці, в якій студенти мають на основі теоретичного і методичного матеріалу визначити, описати та класифікувати особливості уроку як форми навчання.
	Викладач наводить класифікації типів уроків з фізичної культури, загальні закономірності методики їх проведення Лекція Семінарське заняття	Викладач готує і розміщує у курсі додаткові матеріали (теоретичні, відео, презентації) з тем: 1. Організація навчальної діяльності на уроці фізичної культури. 2. Фізичне навантаження та його дозування на уроці. Студенти: самостійно опрацьовують питання: 1. Організація навчальної діяльності на уроці фізичної культури. 2. Фізичне навантаження та його дозування на уроці. На основі вивченого матеріалу заповнюють таблицю «Оптимальний обсяг рухової активності молодших школярів». Розмістити матеріали в курсі.
	Семінарське заняття	За програмою для 1-4 класів обрати модуль та тему уроку, визначити його мету і завдання. Розмістити матеріали в курсі.
	Семінарські заняття. Підготовка навчального відео до лабораторних занять.	Самостійно опрацювати питання 1. Організація навчальної діяльності на уроці. 2. Фізичне навантаження та його дозування на уроці. 3. На основі вивченої літератури заповнити таблицю «Характеристики груп для занять на уроках фізичної культури та особливості організації занять з учнями в навчальних закладах» 4. Керуючись методичною літературою, дати визначення та описати алгоритм визначення щільності уроку (загальної, моторної), описати методику побудови пульсової кривої (пульсометрії) уроку фізичної культури у початкових класах.

		5. Переглянути навчальне відео щодо навчання учнів організаційних вправ (шикування, перешикування) – підготовка до лабораторного заняття
	Рефлексія	Опитування з теми
Тиждень 6 Тема: Позаурочні форми занять фізичними вправами учнів молодшого шкільного віку	Лекція, семінар	Опрацювання лекційного матеріалу, опрацювання додаткової та рекомендованої літератури, заповнення схем.
	Лекція. Підготовка навчального відео. Студенти: відпрацювання на лабораторних заняттях Провести з групою на вибір одну з ігор (для цього знати її назву, мету, правила, підготувати необхідний інвентар).	1. Опрацювати методичну літературу та дібрати 5 фізкультхвилинок і 5 фізкультпауз. 2. Ознайомитись з методикою складання ігрових карток. Обрати 3 гри, самостійно заповнити картки. 3. Перегляд навчального відео – підготовка до лабораторних занять
	Семінарське заняття Лабораторне заняття	Скласти тижневий план проведення рухливих перерв з учнями 1-4 класів. Матеріали розмітити в курсі. Розробити анкету для батьків з проблем організації рухової активності молодших школярів поза школою
	Рефлексія	Круглий стіл онлайн
Тиждень 7 Тема: Планування і контроль у фізичному вихованні	Лекція Семінарське заняття	Скласти план контрольних заходів з фізичного виховання для учнів 1-4 класів. Матеріали розмітити в курсі. Створити ментальну карту «Функції педагогічного планування і контролю навчально-виховної роботи»
	Лекція семінарське заняття	Згідно з програмою розробити календарне планування уроків з фізичної культури для учнів 1-4-х класів (IV чверть) за новою програмою – клас на вибір студента. Розмістити матеріали в курсі
		Самостійно опрацювати тему «Домашні завдання з фізичної культури». Підготувати та розмістити в класі варіант домашнього завдання з використанням інтерактивних вправ (ігри, пазли, кросворди) фізкультурно-оздоровчої тематики
	Рефлексія	Опитування з теми
Тиждень 8.	Лекція	Викладач: підготовка зразка технологічної картки

Тема: Інноваційні технології у фізичному вихованні		Розробити за зразком картку технології (оздоровчої, здоров'зберезувальної чи здоров'яформувальної) – на вибір студента
		Виступи студентів на студентській онлайн-конференції
	Рефлексія	Модульна контрольна №2

**Організаційно-методичний супровід (гайд) змішаного навчання
дисципліни «Інноваційні технології у фізичній культурі»**

Тиждень	Тема заняття	Діяльність на очних заняттях	Дистанційна діяльність (e-learning)
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи використання інноваційних технологій фізичному вихованні			
Тиждень 1	Тема 1. Сутність технологічного підходу до навчання та виховання	Прослуховування та конспектування лекції Виступи з доповіддю на семінарі Бесіди, дискусія	Знайомство у форумі Опрацювання лекційного матеріалу (визначення ключових слів) Створення хмари слів Робота з глосарієм Підготовка есе на тему «Які інноваційні освітні тренди виокремлюють у 2018 році », представлення його на формі та взаємооцінювання й коментування Тематичний контроль (тестування) За потреби консультування з викладачем (чат, електронна пошта) Вебінар – для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком
Тиждень 2	Тема 2. Структура і динаміка інноваційних процесів	Прослуховування та конспектування лекції, обговорення Виступи з доповіддю на семінарі Бесіди, дискусія	До лекції ознайомитись із додатковими матеріалами з теми Створення інтелект-карти до теми та її представлення у спільній презентації Робота з глосарієм Тестування За потреби консультування з викладачем (чат, електронна пошта) Вебінар – для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком

Тиждень 3	Тема 3. Інноваційні технології у системі фізичного виховання	Прослуховування та конспектування лекції, перегляд презентації Опрацювання завдань семінару (Виступи з доповіддю на семінарі) Обговорення результатів анкети та визначити шляхи і засоби її реалізації, методи і прийоми роботи над собою (бесіда, дискусія)	До лекції ознайомитись із додатковими матеріалами з теми Здійснити контент-аналіз нормативних документів, що регламентують впровадження інновацій у сфері фізичної культури і спорту Робота з глосарієм Пройти тест (елемент «Форум») Тематичний контроль (тестування) За потреби консультування з викладачем (чат, електронна пошта) Вебінар – для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком
Тиждень 4	Тема 4. Методичні особливості використання інноваційних технологій у фізичному вихованні	Прослуховування, обговорення та конспектування лекції Опрацювання завдань семінару Виступ із доповіддю, на якій висвітлити перспективні напрями розвитку інноваційних процесів в системі фізичного виховання (бесіда, інтерактивна дискусія)	До лекції ознайомитись із додатковими матеріалами з теми Здійснити порівняльну характеристику традиційних та інноваційних підходів у галузі фізичної культури (у вигляді схем, таблиць тощо), представити її на форумі для обговорення та прокоментувати доповіді двох однокласників (на вибір) (елемент «Завдання») Робота з глосарієм Тематичний контроль (тестування) За потреби консультування з викладачем (чат, електронна пошта) Вебінар – для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком
Змістовий модуль 2. Сучасні інноваційні технології навчання і оздоровлення дітей та підлітків			
Тиждень 5	Тема 5. Сутність та особливості використання освітніх технологій у	Обговорення теоретичного матеріалу теми Опрацювання завдань семінару	До лекції ознайомитись із додатковими матеріалами з теми Перевести параграф лекції (на вибір) у мову таблиць

	фізичній культурі і спорті	Виступ із доповіддю на самостійно обрану тему (бесіда, інтерактивна дискусія)	або графічних знаків (схем) (елемент «Завдання»); Знайти відомості та проаналізувати одну із зазначених у лекції (на вибір) інноваційну технологію у фізичному вихованні, аналіз додати до спільного документу (елемент «Завдання») Робота з глосарієм Тематичний контроль (тестування) За потреби консультування з викладачем (чат, електронна пошта) Вебінар – для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком
Тиждень 6	Тема 6. Новітні оздоровчі технології в сучасній освіті	Обговорення теоретичного матеріалу теми Опрацювання завдань семінару (бесіда, дискусія)	До лекції ознайомитись із додатковими матеріалами з теми Робота з глосарієм Підготовка анотованого каталогу (не менше 5-ти) наукових праць з проблем оздоровчих технологій (елемент «Завдання») Тематичний контроль (тестування) За потреби консультування з викладачем (чат, електронна пошта) Вебінар – для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком
Тиждень 7	Тема 7. Використання інформаційних технологій у фізичній культурі і спорті	Обговорення теоретичного матеріалу теми Опрацювання завдань семінару (бесіда, дискусія)	До лекції ознайомитись із додатковими матеріалами з теми (елемент «Завдання») Розробити сайт, створити інтерактивну вправу засобами Learningapps на довільну тему з фізкультури для учнів початкової або основної школи (елемент «Завдання»)

			Тематичний контроль (тестування) За потреби консультування з викладачем (чат, електронна пошта) Вебінар – для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком
Тиждень 8	Тема 8. Упровадження інноваційних технологій у практику фізичного виховання дітей дошкільного віку	Обговорення теоретичного матеріалу теми, конспектування лекції Опрацювання завдань семінару (бесіда, дискусія) Провести розроблений фрагмент заняття Тест-змагання (сервіс Kahoot)	До лекції ознайомитись із додатковими матеріалами з теми Опрацювати декілька авторських програм (фізкультурно-оздоровчий та спортивний напрям), підготувати аналітичну записку (сервіс Wiki) Переглянути навчальне відео Розробити фрагмент заняття з використанням інноваційних технологій профілактично-лікувального спрямування (технологія та контингент на вибір) (елемент «Завдання») Тематичний контроль (тестування) За потреби консультування з викладачем (чат, електронна пошта) Вебінар – для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком
Тиждень 9	Тема 9. Інноваційні практики у фізичному вихованні учнівської молоді	Обговорення теоретичного матеріалу теми, конспектування лекції Опрацювання завдань семінару (бесіда, дискусія) Підготуватись та взяти участь до дискусії за кейс-методом	До лекції ознайомитись із додатковими матеріалами з теми Розробити модель авторської освітньої технології (на власний вибір). Результати представити як стартап та прорекламувати у вигляді презентації (елемент «Завдання») Підготувати навчальний кейс для проведення цікавого інноваційного уроку фізичної культури

			(тема, клас, модуль – на власний вибір) (елемент «Завдання») Тематичний контроль (тестування) За потреби консультування з викладачем (чат, електронна пошта) Вебінар – для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком
Тиждень 10	Узагальнення та систематизація вивченого.	Тестування	Модульний контроль

**Анкета для визначення початкового рівня готовності майбутніх
учителів фізичної культури до змішаного навчання**

Шановний студенте! Зважаючи на стрімкий розвиток інформаційних технологій, необхідність модернізації сучасної системи освіти, деканатом факультету фізичного виховання проводиться анкетування з метою виявлення зацікавленості студентів та перспектив використання форм і засобів дистанційної освіти в навчальному процесі

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.
Анкета є анонімною. Просимо відверто відповісти на запитання і висловити свою думку, витративши 3 хвилини часу, з метою покращення організації навчального процесу на факультеті.

1. Вкажіть Ваш вік
 - 17-21 рік;
 - 22-35 років;
 - 36-55 років;
 - Свій варіант відповіді
2. На якому курсі Ви навчаєтесь? (оберіть із запропонованих варіантів)
 - 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5
 - 6
3. За якою формою Ви навчаєтесь?
 - денна
 - заочна
4. Які мотиви спонукали Вас до навчання на факультеті фізичного виховання ПНПУ імені В.Г. Короленка? (можливо обрати кілька варіантів відповідей)
 - необхідність здобуття вищої освіти;
 - можливість отримати улюблену професію;
 - необхідність здобуття нових знань, умінь та навичок у сфері фізичного виховання та спорту;
 - потреба підвищити фаховий рівень;
 - свій варіант відповіді
5. Чи маєте Ви персональний комп'ютер або ноутбук?
 - так, маю;
 - маю, але можу користуватися ним лише на вихідних;
 - не маю взагалі
6. Як часто Ви користуєтесь комп'ютером (ноутбуком, планшетом) для підготовки навчальних завдань (семінарські/лабораторні заняття, самостійна та індивідуальна робота)?
 - постійно;
 - час від часу;
 - не користуюсь
7. При виконанні завдань (семінарські/лабораторні заняття, самостійна робота) якими матеріалами Ви зазвичай користуєтесь
 - електронні матеріали, надані викладачем (лекції, методичні рекомендації тощо у текстовому форматі);
 - електронний репозитарій бібліотеки університету;

- паперові підручники та посібники, статті журналів і газет, які надаються бібліотекою та доступні в читальних залах вишу;
 - матеріали з мережі Internet
8. Чи знаєте Ви, що таке змішане навчання?
- так, мені відомо що це;
 - знайомий термін, але що це достеменно - не знаю;
 - ні, не знаю
9. Чи маєте Ви досвід змішаного навчання?
- Так
 - Ні
10. Які засоби змішаного навчання Вам відомі? (можливо кілька варіантів відповіді)
- електронна пошта;
 - вебінар (спосіб організації зустрічей онлайн, формат проведення семінарів, тренінгів та інших заходів за допомогою Інтернету);
 - чат-заняття (засіб для обміну миттєвими повідомленнями в режимі реального часу);
 - навчальні форуми (засіб для віртуального обговорення окремих тем);
 - відео-лекції;
 - мультимедійні посібники;
 - інтерактивні вправи, навчальні ігри, тести онлайн;
 - електронні навчальні матеріали (підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації, завдання для самостійної роботи);
 - обмін повідомленнями в соціальних мережах та закритих групах;
 - робота у віртуальних класах та лабораторіях;
 - вебквести;
 - онлайн-проекти;
 - навчальний сайт чи блог викладача
11. Якій технології дистанційного навчання Ви надали б перевагу для отримання професійної освіти?
- дистанційній в повному обсязі – із застосуванням дистанційних освітніх технологій, тому що вона мене у всьому влаштовує (свобода у виборі часу навчання, індивідуальний підхід, немає «прив'язки» до жорсткого розкладу занять, економія фінансових коштів, мінімальний відрив від роботи та ін.)
 - змішаному (гібридному) навчанню – з частковим застосуванням дистанційних технологій, оскільки хотілося б мати можливість час від часу спілкуватись з викладачами та одногрупниками в режимі аудиторних занять
 - традиційній «очній» формі, тому що ніщо не може замінити безпосереднього спілкування з викладачами в рамках лекцій, практичних занять в аудиторії
12. З якою метою, на Ваш погляд, більш доцільно використовувати технології дистанційного навчання? (можливо кілька варіантів відповіді)
- впровадження дистанційних курсів з дисциплін, що вивчаються
 - вивчення окремих тем та розділів;
 - проведення індивідуальних занять;
 - організація самостійної роботи;
 - проведення поточного та модульного контролю

Дякуємо за участь!

**Анкета для викладачів
«Практика використання змішаного навчання
у вищій фізкультурній освіті»**

Шановний колего!

Будемо дуже вдячні, якщо Ви зможете присвятити кілька хвилин і відповісти на запитання анкети. Мета опитування полягає в узагальненні досвіду впровадження інноваційної практики змішаного навчання у вищій школі. Увагу сфокусовано на зборі інформації щодо обізнаності викладачів про сутність змішаного навчання, моделі його організації, досвід викладання змішаних курсів, використання інформаційно-комунікативних освітніх технологій у професійній підготовці вчителів фізичної культури*.

За результатами опитування буде підготовлено аналітичний огляд сучасних інноваційних моделей професійної підготовки вчителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. На основі аналізу отриманих відповідей планується створення методичних рекомендацій щодо адаптації традиційних та створення курсів змішаного навчання з використанням сучасних інструментів і цифрових технологій у сфері вищої фізкультурної освіти**.

Гарантуємо непоширення конфіденційної інформації. Всі опубліковані результати міститимуть виключно узагальнені дані.

**Опитування проводиться викладачем кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка Даниско Оксаною Володимирівною у руслі виконання дослідження за темою «Теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання».*

*** При розробленні анкети частково використано матеріали Центру навчальних та інформаційних технологій УКУ (за особистої згоди Оксани Пасічник)*

1. Вкажіть Ваше прізвище та ім'я _____
2. Вкажіть назву навчального закладу, в якому Ви працюєте _____
3. Як давно Ви викладаєте? (вкажіть кількість років, або з якого року) _____
4. Як давно Ви використовуєте технологію змішаного навчання? (вкажіть кількість років, або з якого року) _____
5. Чому Ви вирішили застосовувати технологію змішаного навчання? _____
6. Вкажіть визначальні, на Вашу думку, характеристики змішаного навчання:
 - в одній групі навчаються студенти різних курсів;
 - курс читає кілька викладачів;
 - застосовується компетентнісний та студентоцентризований підходи;
 - окремі діяльності курсу визначені у розкладі як такі, що не відбуваються аудиторно;
 - відбувається поєднання аудиторної роботи з онлайн-навчанням;
 - існує можливість для студента частково визначати власний час, місце, траєкторію та темп навчання;
 - під час занять використовуються цифрові технології;
 - на занятті використовуються інтерактивні методи навчання;
 - використовуються сучасні методи мотивації студентів;
7. Вкажіть обсяг свого досвіду практичної реалізації змішаного навчання:
 - маю один курс;
 - до 5 курсів;

- 5-10 курсів;
 - 15-20 курсів.
8. Вкажіть, наскільки Ви задоволені своїм досвідом роботи у змішаному навчанні, де 1 – зовсім не задоволений, 4 – цілком задоволений:
-
9. Вкажіть, до якої моделі наблизений Ваш курс (означення та пояснення різних моделей: <https://goo.gl/hWgd40>):
- елементи онлайн-взаємодії інтегровані у структуру занять (ротаційна модель, rotation);
 - першочергово матеріали надаються в онлайн-режимі, але викладач доступний для консультацій онлайн чи в аудиторії (гнучка модель, flex);
 - студенти опановують онлайн-курс у доповнення до очного навчання (самостійне змішування, a-la carte);
 - частина курсу пропонується лише в онлайн-середовищі, частина - у традиційній формі (віртуальне середовище, enriched virtual model);
 - ваш варіант відповіді.
10. Оцініть, який відсоток навчальних діяльностей курсу відбувається онлайн:
- 20%;
 - 30-40%;
 - 40-60%;
 - 60-80%;
 - 80-100%.
11. Назвіть прийоми та інструменти, які Ви використовуєте у своєму курсі в умовах змішаного навчання (ніколи, в якості експерименту, рідко, час від часу):
- лекційний очний виклад матеріалу;
 - відео-лекції, вебінари (власні);
 - групові лабораторні роботи;
 - відео-лекції, вебінари (інших викладачів чи відповідних фахівців);
 - інтерактивні методи (без цифрових технологій)
 - портфоліо робіт та діяльностей студентів;
 - навчальне відео;
 - мультимедійні презентації;
 - електронні підручники;
 - електронні робочі аркуші;
 - тренажери-симулятори;
 - комп'ютерні програми;
 - навчальний сайт, блог.
12. Оцініть пропоновані параметри змішаного курсу, порівняно з традиційним викладанням (значне зростання; певне зростання; не бачу різниці; певне зниження, значне зниження):
- структурованість навчального курсу для студентів;
 - різноманітність навчального досвіду студентів
 - глибина навчального досвіду студентів;
 - кількість комунікацій в курсі;
 - якість комунікацій в курсі;
 - відвідуваність занять;
 - час на підготовку занять (для викладача);
 - час на підготовку до занять (для студента);
13. Оцініть пропоновані параметри змішаного курсу, порівняно з традиційним викладанням (значне зростання, певне зростання, різниці не виявлено, певне зниження, значне зниження):
- структурованість навчального курсу для студентів;
 - різноманітність навчального досвіду студентів;

- глибина навчального досвіду студентів;
- кількість комунікацій в курсі;
- якість комунікацій в курсі;
- відвідуваність занять;
- час на підготовку занять (для викладача);
- час на підготовку до занять (для студента).

14. Які позитивні аспекти викладання змішаного курсу Ви можете відзначити? (для викладача і для студентів) _____

15. Які негативні аспекти викладання змішаного курсу Ви можете відзначити? (для викладача і для студентів) _____

16. Про які ключові виклики Ви би хотіли попередити колег, які хочуть запровадити змішане навчання?

- час на структурування, аналіз та цілісний опис курсу;
- час на роботу з системою онлайн-навчання;
- час на підготовку/оновлення матеріалів та завдань;
- необхідність опанування нових технологій;
- розуміння потреб/побажань студентів, увага до зворотного зв'язку;
- розуміння педагогічних аспектів освітньої взаємодії в ресурсно-збагаченому середовищі;
- важливість технічне та/чи програмного забезпечення в аудиторії;
- узгодження організаційних питань з іншими викладачами чи адміністрацією;
- рівень цифрових навичок студентів;
- важливість мотивації студентів;

17. Ваш досвід змішаного навчання вплинув на викладання традиційних курсів? Яким чином? _____

18. Ви плануєте надалі практикувати змішане навчання?

- Так;
- Можливо;
- Ні.

19. Чи готові Ви докладніше описати свій курс та його супровідне навчально-методичне забезпечення?

- Так;
- Ні.

**Сертифікати тренінгів та курсів підвищення кваліфікації,
під час яких здійснювалася апробація матеріалів дослідження**

**Національний технічний університет
"Харківський політехнічний інститут"**

Проблемна лабораторія дистанційного навчання

Сертифікат

Даниско Оксана Володимирівна
успішно виконала програму відкритого дистанційного курсу (8 тижнів, 72 год)
«Технології розробки дистанційного курсу»

м. Харків
10 квітня 2018 року

Проректор

Р.П. Мигушенко

**Зав. Проблемної лабораторії
дистанційного навчання, к.т.н.,
професор, тьютор курсу**

В.М. Кухаренко

ВІТАЄМО ІЗ ЗАВЕРШЕННЯМ КУРСУ
«ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ
В ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ»

Цей сертифікат засвідчує, що

Оксана Даниско

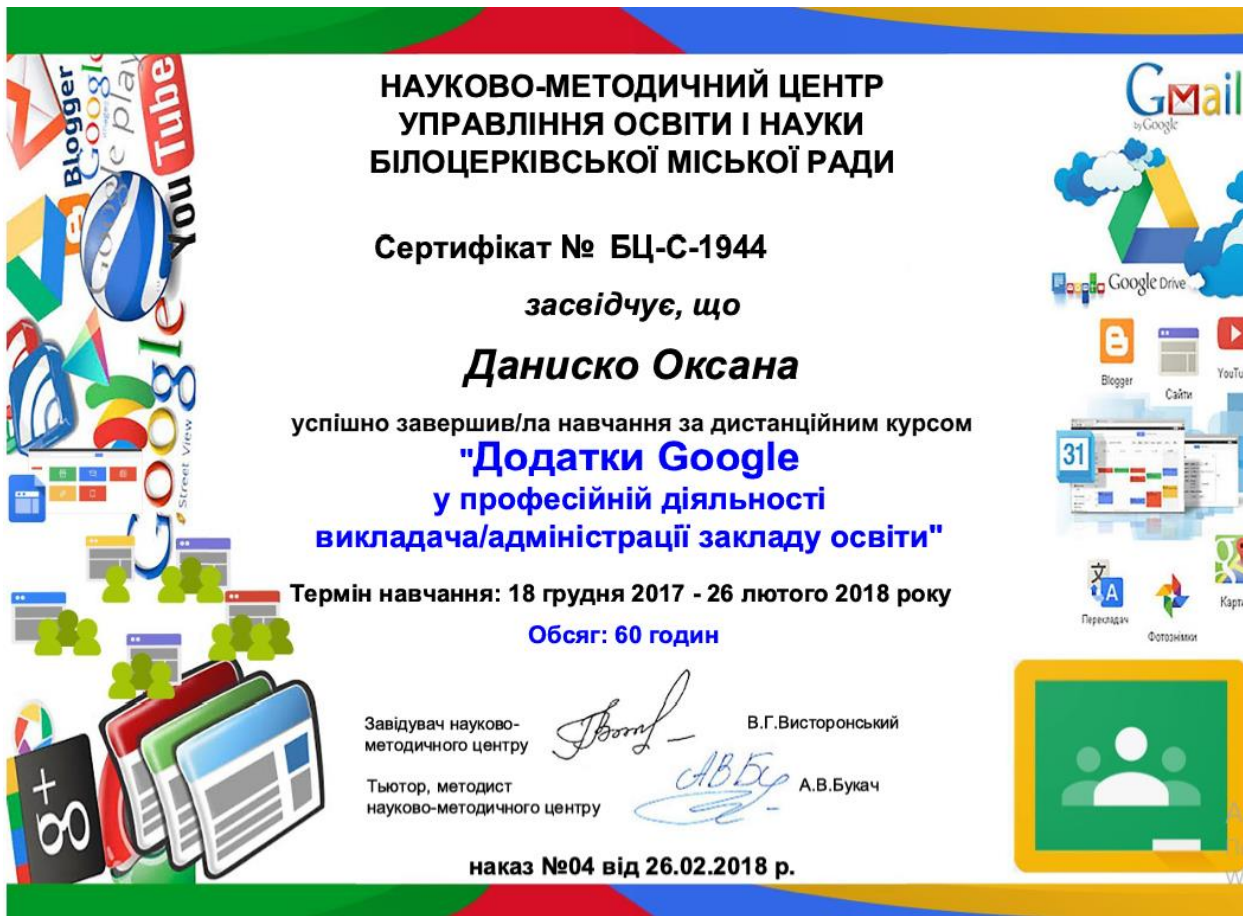
успішно закінчив(ла) курс,
наданий **ITArts** через платформу масових
відкритих онлайн-курсів **Prometheus**

Виданий 06.04.2017

Курс створено в межах грантової програми
«Інтерактивні цифрові потенціали громадянського
суспільства» за підтримки Вікіфіку преси,
освіти та культури Ласальства США в Україні.

кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри видавничої справи
та редактування КПІ ім. Ігоря Сікорського
Радміла Сегол

Автентичність цього сертифікату може бути перевірена за <https://courses.prometheus.org.ua/18090/courses/06eb8bb8f06b456425ae9790bb1>

СЕРТИФІКАТ

ПРО УСПІШНЕ ЗАВЕРШЕННЯ КУРСУ

№Б-0010

Даниско Оксана

ВИКОНАВ (ЛА) НЕОБХІДНИЙ ОБСЯГ ЗАВДАНЬ В РАМКАХ КУРСУ

“ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ GENIALLY В ЕЛЕКТРОННОМУ НАВЧАННІ”

НАВЧАННЯ ВІДБУЛОСЯ ЗА ДИСТАНЦІЙНОЮ ФОРМОЮ В ПЕРІОД 19.11.2020 - 30.11.2020

ОПИС ДОСЯГНУТИХ РЕЗУЛЬТАТІВ:

- > ЗАСВОЄНА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ “ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ GENIALLY В ЕЛЕКТРОННОМУ НАВЧАННІ”;
- > ВИКОНАНО ПОНАД 80% ЗАГАЛЬНОГО ОБСЯГУ ЗАВДАНЬ КУРСУ;
- > РОЗРОБЛЕНО ТА ОПУБЛІКОВАНО ІНТЕРАКТИВНИЙ ПЛАКАТ, ПРЕЗЕНТАЦІЮ, ІНФОГРАФІКУ, ВЛАСНИЙ БРЕНДИНГ, ПІДРУЧНИК, ВІДЕОПРЕЗЕНТАЦІЮ, ВІКТОРИНУ, ГРУ;
- > УДОСКОНАЛЕНА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ (ЦИФРОВИЙ КОМПОНЕНТ) В ОБСЯЗІ 30 АКАДЕМІЧНИХ ГОДИН (1 КРЕДИТ ЕCTS).

30 ЛИСТОПАДА 2020 РОКУ

ДАТА

ТОВ “АКАДЕМІЯ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ”
ІДЕНТИФІКАЦІЙНИЙ КОД ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ 43109490
КОД КВЕД 85.59 ІНШІ ВИДИ ОСВІТИ, Н. В. І. У. (ОСНОВНИЙ)

ДИРЕКТОР ТОВ “АКАДЕМІЯ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ”
АНТОНІНА БУКАЧ

СЕРТИФІКАТ

ПРО УСПІШНЕ ЗАВЕРШЕННЯ КУРСУ

№1GW-016

Даниско Оксана Володимирівна

ВИКОНАВ (ЛА) НЕОБХІДНИЙ ОБСЯГ ЗАВДАНЬ В РАМКАХ КУРСУ

“ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ GOOGLE

ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ, ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ”

НАВЧАННЯ ВІДБУЛОСЯ ЗА ДИСТАНЦІЙНОЮ ФОРМОЮ В ПЕРІОД ІЗ 04 ДО 18 ЖОВТНЯ 2021 РОКУ

ОПИС ДОСЯГНУТИХ РЕЗУЛЬТАТІВ:

- > ЗАСВОЄНА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ, НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ “ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ GOOGLE ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ, ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ”;
- > ВИКОНАНО ПОНАД 80% ЗАГАЛЬНОГО ОБСЯГУ ЗАВДАНЬ КУРСУ;
- > РЕЗУЛЬТАТ ПІДСУМКОВОГО ТЕСТУВАННЯ ПОНАД 80% МАКСИМАЛЬНО МОЖЛИВОЇ КІЛЬКОСТІ БАЛІВ;
- > УДОСКОНАЛЕНА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ (ЦИФРОВИЙ КОМПОНЕНТ) В ОБСЯЗІ 30 АКАДЕМІЧНИХ ГОДИН (1 КРЕДИТ ЕCTS).

19 ЖОВТНЯ 2021 РОКУ

ДАТА

ТОВ “АКАДЕМІЯ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ”
ІДЕНТИФІКАЦІЙНИЙ КОД ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ 43109490
КОД КВЕД 85.59 ІНШІ ВИДИ ОСВІТИ, Н. В. І. У. (ОСНОВНИЙ)

ДИРЕКТОР ТОВ “АКАДЕМІЯ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ”
АНТОНІНА БУКАЧ

Активация Windows

СЕРТИФІКАТ

засвідчує, що

Даниско Оксана Володимирівна

виконав(-ла) необхідний обсяг завдань в рамках
дистанційного курсу

«Цифрові інструменти гейміфікації освітнього процесу»

тривалість 30 годин (1 кредит ЄКТС)

отримав(-ла) теоретичні знання та опанував(-ла) практичні навички з тем:

- Цифрові інструменти для створення та використання дидактичних ігор.
- Цифрові інструменти для створення та використання вікторин та флешкарток.
- Цифрові інструменти для створення та використання вебквестів.
- Цифрові інструменти для створення та використання кросвордів.
- Цифрові інструменти для створення та використання пазлів та ребусів.
- Цифрові інструменти для створення та використання коміксів.

**Директор Науково-методичного центру
професійно-технічної освіти
у Запорізькій області**

Олександр ПАРЖНИЦЬКИЙ

Запоріжжя
№ 7245 від 16.12.2022 р.

Інформація
про сертифікат

Міністерство освіти і науки України
Науково-методичний центр
професійно-технічної освіти у Запорізькій області

СЕРТИФІКАТ

засвідчує, що

Даниско Оксана Володимирівна

виконав(-ла) необхідний обсяг завдань в рамках дистанційного курсу

«Використання моделей змішаного навчання в освітньому просторі»

тривалість 24 години/0,8 кредиту ЄКТС

отримав(-ла) теоретичні знання та опанував(-ла) практичні навички з тем:

- поняття та моделі змішаного навчання;
- організація освітнього процесу за моделлю “ротация за станціями”;
- організація освітнього процесу за моделлю “перевернутий клас”;
- підбір ресурсного забезпечення освітнього процесу.

**Директор Науково-методичного центру
професійно-технічної освіти
у Запорізькій області**

Олександр ПАРЖНИЦЬКИЙ

Інформація про сертифікат

Запоріжжя
№ 6570 від 13.04.2022 р.

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор _____ Марина ГРИНЬОВА

«_____» _____ 202__ р.

Програма та методичні рекомендації
до атестаційного екзамену
з професійно-предметної підготовки
за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура)
на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за освітньою програмою «Середня освіта (Фізична культура)»

Полтава – 2022

Укладачі:

Валентина БОНДАРЕНКО – к.п.н, доцент, доцент кафедри ТМФВАДМФК

Оксана ДАНИСКО – к.п.н, доцент, доцент кафедри ТМФВАДМФК

Узгоджена на засіданні кафедри ТМФВАДМФК

Протокол № 22 від «28» листопада 2022 року

Завідувач кафедри _____ (Оксана КОРНОСЕНКО)

Узгоджена на засіданні кафедри медико-біологічних дисциплін і фізичного виховання

Протокол № 10 від «20» грудня 2022 року

Завідувач кафедри _____ (Ольга КВАК)

Узгоджена на засіданні кафедри теоретико-методичних основ викладання спортивних дисциплін

Протокол № 22 від «15» грудня 2022 року

Завідувач кафедри _____ (Олена МОМОТ)

(

Відповідає освітній програмі «Середня освіта (Фізична культура)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Гарант освітньої програми _____ (Валентина БОНДАРЕНКО)

Затверджена вченою радою факультету фізичного виховання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка 29 грудня 2022 р, протокол № 5.

ЗМІСТ

1. Програма Атестаційного Екзамену	
2. Критерії оцінювання результатів складання Атестаційного Екзамену	
3. Форма Атестаційного Екзамену	
4. Структура Атестаційного Екзамену	
5. Порядок оцінювання результатів Атестаційного Екзамену	
6. Джерела інформації, інструменти та обладнання, дозволені для використання в процесі складання Атестаційного Екзамену	
7. Програмовий зміст Атестаційного Екзамену	
8. Методичні рекомендації з підготовки до Атестаційного Екзамену	
9. Джерела інформаційні з підготовки до Атестаційного Екзамену	

1. Програма атестаційного екзамену

Програмні результати освітньої програми	Компоненти освітньої програми (дисципліни) спрямовані на формування результату навчання	Засоби діагностики рівня досягнення результату навчання (вказуються блоки питань/завдань та номери питань/завдань)
<p>ПРН 1. Знає як організувати продуктивний комунікативний простір на основі вільного володіння державною та іноземними мовами, на рівні, необхідному для роботи з навчальною і методичною літературою та ведення навчальної документації.</p>	<p>Управління у фізичній культурі та спорті ТМВ гімнастики</p>	<p>6, 7, 62, 63, 64, 68</p>
<p>ПРН 2. Уміє зберігати і розвивати культурні традиції, історичну та культурну спадщину, передавати ці знання наступним поколінням, толерантно сприймає соціальні та культурні відмінності; усвідомлює рушійні сили і закономірності історичного процесу, роль насильства і ненасильства в історії, місце людини в історичному процесі.</p>	<p>Гігієна шкільна та фізичного виховання</p>	<p>40</p>
<p>ПРН 3. Знає правила та уміє приймати рішення щодо профілактики травматизму та надання першої медичної допомоги; застосовувати знання законодавчих актів з безпекознавства, організувати роботу відповідно до нормативних вимог і виконувати правила поведінки при небезпеках різного походження.</p>	<p>Управління у фізичній культурі та спорті Організація і методика масової фізичної культури Гігієна шкільна та фізичного виховання ТМВ гімнастики ТМВ спортивних ігор</p>	<p>3, 16, 27, 41, 62, 66, 73, 74</p>
<p>ПРН 4. Знає та розуміє новітні методичні і педагогічні ідеї, підходи до навчально-виховного процесу в сучасних особистісно-зорієнтованих, розвивальних, креативних технологіях.</p>	<p>Управління у фізичній культурі та спорті Організація і методика масової фізичної культури</p>	<p>5, 9, 25, 26, 28, 29</p>

<p>ПРН 5. Знає основні принципи користування сучасними інформаційними технологіями для вирішення професійних завдань; основні закони природничо-наукових дисциплін у професійній діяльності та застосовує методи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності.</p>	<p>Управління у фізичній культурі та спорті Організація і методика масової фізичної культури Загальна та вікова фізіологія Гігієна шкільна та фізичного виховання</p>	<p>25, 26, 28, 32, 34, 35, 37, 42.</p>
<p>ПРН 6. Уміє проводити наукові дослідження на відповідному рівні, здійснювати пошук, обробку та аналізу інформації з різних джерел, вчитися і оволодівати сучасними знаннями для їх подальшої реалізації в практиці. знає, як працювати з інформацією в глобальних комп'ютерних мережах.</p>	<p>Управління у фізичній культурі та спорті Організація і методика масової фізичної культури Загальна та вікова фізіологія Гігієна шкільна та фізичного виховання</p>	<p>26, 28, 31, 32, 34, 35, 37, 42.</p>
<p>ПРН 7. Володіє актуальними технологіями педагогічного контролю, засобами і методами управління станом людини, та застосовує різні форми, методи та критерії оцінювання навчальної діяльності.</p>	<p>Управління у фізичній культурі та спорті Організація і методика масової фізичної культури ТМВ гімнастики</p>	<p>6, 28, 75</p>
<p>ПРН 8. Спроможний розвивати педагогічну думку, актуальні дидактичні технології, ставити цілі, мотивувати діяльність учнів, організовувати і контролювати їх роботу з прийняттям на себе відповідальності за якість освітнього процесу; організовувати співпрацю учнів і вихованців та ефективно працювати в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях).</p>	<p>Управління у фізичній культурі та спорті ТМВ спортивних ігор</p>	<p>5, 7, 8, 10, 11,13, 15, 73, 74</p>
<p>ПРН 9. Знає та уміє застосовувати на практиці основні положення фізіології, біомеханіки, морфології, психології, біохімії для розвитку фізичних (рухових) якостей, формування рухових умінь і навичок.</p>	<p>Організація і методика масової фізичної культури ТМВ спортивних ігор</p>	<p>31-60, 67</p>

<p>ПРН 10. Знає біологічні, соціальні, психологічні та ін. фактори збереження здоров'я, біологічні, соціальні психологічні, духовні фактори, що обумовлюють значущість професії фахівця у фізичній культурі.</p>	<p>Організація і методика масової фізичної культури ТМВ спортивних ігор</p>	<p>31-60, 72, 73</p>
<p>ПРН 11. Володіє педагогічними, медико-біологічними, інформаційними технологіями для формування здорового способу життя, розвитку рухових умінь і навичок, фізичних (рухових) якостей у представників різних груп населення і вміє самостійно розробляти методики і технології для інтегрального гармонійного розвитку людини.</p>	<p>Організація і методика масової фізичної культури ТМВ спортивних ігор</p>	<p>31-60, 67</p>
<p>ПРН 12. Забезпечує рівноправне, справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціально-культурно-економічних особливостей.</p>	<p>Управління у фізичній культурі та спорті Організація і методика масової фізичної культури Біомеханіка Загальна та вікова фізіологія Біохімія Гігієна шкільна та фізичного виховання Фізіологія рухової активності Анатомія з основами спортивної морфології ТМВ гімнастики ТМВ спортивних ігор ТМВ легкої атлетики ТМВ плавання</p>	<p>1-90</p>
<p>ПРН 13. Уміє виховувати в учнів соціально-особистісні якості: цілеспрямованість, організованість, працьовитість, відповідальність, комунікативність; будувати міжособистісні співвідношення в колективі на основі взаєморозуміння, взаємоповаги та пошуку оптимальних шляхів досягнення мети.</p>	<p>Управління у фізичній культурі та спорті Організація і методика масової фізичної культури Фізіологія рухової активності ТМВ легкої атлетики</p>	<p>7, 11, 13, 29, 30, 57, 59, 82</p>

<p>ПРН 14 Знає, як застосовувати на практиці основні вчення в галузі фізичної культури, володіє фаховою термінологією</p>	<p>Управління у фізичній культурі та спорті Організація і методика масової фізичної культури Біомеханіка Гігієна шкільна та фізичного виховання Анатомія з основами спортивної морфології Фізіологія рухової активності ТМВ гімнастики ТМВ спортивних ігор ТМВ легкої атлетики ТМВ плавання</p>	<p>1, 11, 12,16, 29, 38,39, 43, 46, 53, 63, 73, 74, 76, 77, 79, 80- 90</p>
<p>ПРН 15. Знає основні положення методичної та організаційної роботи для проведення навчальної роботи з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти, проведення позакласної спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи та вміє самостійно їх проводити.</p>	<p>ТМВ гімнастики ТМВ спортивних ігор ТМВ легкої атлетики ТМВ плавання</p>	<p>61-90</p>
<p>ПРН 16. Знає основні закономірності та вимоги побудови і оформлення документів планування для здійснення навчального процесу з фізичного виховання та вміє розробляти навчально-методичні матеріали (робочі програми, навчально-тематичні плани) на основі освітнього стандарту, програм з урахуванням виду освітньої установи, особливостей класу / групи та окремих учнів.</p>	<p>ТМВ гімнастики ТМВ спортивних ігор ТМВ легкої атлетики ТМВ плавання</p>	<p>61-90</p>
<p>ПРН 17. Володіє руховими уміннями і навичками в обраному виді спорту, вдосконалює руховий арсенал шляхом формування рухових умінь і навичок в інших видах спорту.</p>	<p>ТМВ гімнастики ТМВ спортивних ігор ТМВ легкої атлетики ТМВ плавання</p>	<p>61-90</p>
<p>ПРН 18. Знає шляхи знаходження організаційно–управлінських рішень в нестандартних; вміє оперувати інформацією щодо правових положень та використовувати нормативні правові документи державних і громадських органів управління в своїй діяльності.</p>	<p>Управління у фізичній культурі та спорті Організація і методика масової фізичної культури</p>	<p>1-15, 22, 26, 28, 29, 30</p>

2. Критерії оцінювання результатів складання атестаційного екзамену

Сума отриманих балів за результатами складання Атестаційного Екзамену	Значення оцінки	Рівень досягнення студентом програмних результатів навчання за освітню програмою «Середня освіта (Фізична культура)»
90-100	відмінно	Студент демонструє високий рівень досягнення програмних результатів навчання, що засвідчує його безумовну готовність до подальшого навчання та професійної діяльності за фахом.
75-89	добре	Студент виявляє достатній рівень досягнення програмних результатів навчання, готовий до подальшого навчання та професійної діяльності за фахом.
60-74	задовільно	Студент виявляє мінімально достатній для подальшого навчання та професійної діяльності за фахом рівень досягнення програмних результатів навчання.
35-59	незадовільно	Рівень досягнення студентом програмних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та професійної діяльності за фахом.
0-34		Результати навчання відсутні.

3. Форма атестаційного екзамену

Атестаційний екзамен (далі АЕ) для студентів освітнього першого (бакалаврського) рівня вищої освіти проводиться в усній формі.

4. Структура атестаційного екзамену

Програму атестаційного екзамену з «Професійно-предметної підготовки» за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) укладено на основі освітньої програми «Середня освіта (Фізична культура), 2020 р навчального плану відповідної спеціальності та програм таких дисциплін як: «Організація і методика масової фізичної культури», «Управління у фізичній культурі та спорті», «Загальна та вікова фізіологія», «Біомеханіка», «Анатомія людини з основами спортивної морфології», «Гігієна шкільна та фізичного виховання», «Біохімія», «Фізіологічні основи фізичного виховання», «Теорія і методика викладання спортивних ігор», «Теорія і методика викладання плавання», «Теорія і методика викладання легкої атлетики», «Теорія і методика викладання гімнастики».

До пакета АЕ з «Професійно-предметної підготовки» входять:

- витяг із протоколу засідання кафедри про затвердження білетів до АЕ;
- два комплекти білетів по 30 білетів у кожному.

У білетах містяться три питання з дисциплін циклу професійної підготовки: **перше** питання з «Організації і методики масової фізичної культури», «Управління у фізичній культурі та спорті»; **друге** з питань дисциплін медико-біологічного циклу («Загальна та вікова фізіологія», «Біомеханіка», «Анатомія людини з основами спортивної морфології», «Гігієна шкільна та фізичного виховання», «Біохімія», «Фізіологічні основи фізичного виховання»); **третє** питання з дисциплін теорії і методики викладання спортивних дисциплін – «Теорія і методика викладання спортивних ігор», «Теорія і методика викладання плавання», «Теорія і методика викладання легкої атлетики», «Теорія і методика викладання гімнастики».

5. Порядок оцінювання результатів атестаційного екзамену

Зміст оцінки	Оцінка відповіді на питання (виконання завдання) за 100 бальною шкалою			Оцінка за чотирибальною шкалою
	1 питання	2 питання	3 питання	
	Б1	Б2	Б3	
Високий рівень компетентності з незначними недоліками, які не мають принципового значення	33	33	34	відмінно
Високий рівень компетентності з деякими недоліками	29	29	31	добре
Добрий рівень компетентності	25	25	25	
Посередній рівень компетентності з недоліками, достатній для професійної діяльності	24	24	26	задовільно
Достатньо-мінімальний рівень компетентності, допустимий для професійної діяльності	20	20	20	
Наявні окремі елементи правильної відповіді. Низький рівень компетентності, недопустимий для професійної діяльності	20	20	19	незадовільно
Відсутні елементи правильної відповіді. Низький рівень компетентності, недопустимий для професійної діяльності	11	11	12	

Методика підрахунку підсумкового балу (ПБ) за відповідь студента на атестаційному екзамені:

Підсумковий бал (ПБ) за відповідь студента на атестаційному екзамені є сумою балів, одержаних за відповідь на кожне окреме питання чи виконане завдання:

➤ якщо екзаменаційний білет містить 3 питання (завдання), то

$$\text{ПБ} = \text{Б1} + \text{Б2} + \text{Б3};$$

➤ якщо екзаменаційний білет містить 4 питання (завдання), то

$$\text{ПБ} = \text{Б1} + \text{Б2} + \text{Б3} + \text{Б4}.$$

Підсумковий бал переводиться у чотирибальну шкалу.

6. Джерела інформації, інструменти та обладнання, дозволені для використання в процесі складання атестаційного екзамену

1. Програма атестаційного екзамену з «Професійно-предметної підготовки» за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. / Укл. Бондаренко В.В., Даниско О.В. Полтава, 2022. 39 с.

2. Робочі програми навчальних дисциплін, питання яких винесені на Атестаційний екзамен.

7. Програмовий зміст атестаційного екзамену

Блок «Управління у фізичній культурі та спорті»

1. Визначити сучасні концепції теорії управління.
2. Визначити суб'єкти сфери фізичної культури і спорту.
3. Розкрити і охарактеризувати систему державних і громадських органів управління фізичною культурою і спортом.
4. Розкрити і охарактеризувати спортивні школи як складову системи фізичної культури.
5. Охарактеризувати внутрішнє та зовнішнє середовище фізкультурно-спортивної організації.
6. Обґрунтувати класифікацію та взаємозв'язок функцій управління.
7. Охарактеризувати зв'язувальні процеси: комунікації та прийняття рішень.
8. Охарактеризувати методи управлінської діяльності.
9. Розкрити і охарактеризувати управлінську діяльність.
10. Охарактеризувати керівництво і його стилі.
11. Розкрити поняття «формальні» та «неформальні» групи.
12. Розкрити і охарактеризувати поняття «влада» та особистий вплив на підлеглих.
13. Розкрити і охарактеризувати процес управління конфліктними ситуаціями.
14. Розкрити і охарактеризувати особливості регламентування діяльності фізкультурно-спортивної організації організацій.
15. Охарактеризувати методи управлінської діяльності.

Блок «Організація і методика масової фізичної культури»

16. Розкрийте термінологічну складову проблематики організації масової фізкультури.
17. Висвітліть питання організації масової фізичної культури в історії розвитку суспільства.
18. Схарактеризуйте основних суб'єктів організації масової фізкультури.
19. Схарактеризуйте модельні характеристики організатора масової фізкультури.
20. Схарактеризуйте організаційні форми сучасної системи фізичного виховання в Україні.
21. Обґрунтуйте сутність та зміст пропагандистської роботи в сфері масової фізкультури та спорту.
22. Опишіть сучасну структуру державного управління в сфері фізичної культури та спорту.
23. Опишіть організаційні форми та зміст самодіяльного фізкультурного руху.
24. Розкрийте принципи та форми популяризації масової фізкультури.
25. Презентуйте аспекти цифрового забезпечення організаційної діяльності в сфері масової фізкультури.
26. Розкрийте функції фахівців з фізичного виховання та спорту як організаторів масової фізкультури.
27. Висвітліть типові кризові проблеми в процесі організаторської діяльності фахівця з масової фізичної культури.
28. Розкрийте методики організації масової фізкультури в площині трудової діяльності.
29. Презентуйте методичні особливості організації масової фізкультури в системі освіти.
30. Розкрийте методичні особливості організації масової фізичної культури в сфері дозвілля.

Блок дисциплін медико-біологічного циклу
(біохімія, загальна та вікова фізіологія, біомеханіка, гігієна шкільна та фізичного
виховання, анатомія з основами спортивної морфології,
фізіологія рухової активності)

Біохімія

31. Загальні закономірності обміну речовин. Обмін енергії в організмі.
32. Вітаміни. Роль вітамінів в процесі життєдіяльності організму.
33. Хімічна будова м'язів. Хімізм м'язового скорочення.

Загальна та вікова фізіологія

34. Роль центральної нервової системи у регуляції рухової діяльності організму
35. Фізіологічні механізми діяльності серцево-судинної системи
36. Фізіологія сенсорних систем. Діяльність аналізаторів.

Біомеханіка

37. Біомеханіка та її зміст. Об'єкт і предмет вивчення біомеханіки. Методи дослідження в біомеханіці. Основні наукові напрямки біомеханіки.
38. Поняття про біомеханічні характеристики тіла людини та її рухів. Кінематичні біомеханічні характеристики.
39. Поняття про біомеханічні характеристики рухової діяльності людини. Динамічні біомеханічні характеристики.

Гігієна шкільна та фізичного виховання

40. Гігієна як наука. Предмет, об'єкт, методи та завдання гігієни. Основні розділи гігієни.
41. Гігієнічні вимоги до спортивних споруд відкритого та закритого типу.
42. Гігієнічне нормування фізичних навантажень при заняттях фізичною культурою і спортом.

Анатомія з основами спортивної морфології

43. Охарактеризувати анатомію та спортивну морфологію серцево-судинної системи. Розкрити поняття «Спортивне серце».
44. Охарактеризувати анатомію та спортивну морфологію дихальної системи. Пояснити вплив спортивної спеціалізації на морфологію та функціональні показники дихальної системи.
45. Охарактеризувати м'язову систему людини. Розповісти про будову скелетного м'язу. Розкрити зв'язок потенціалу у спорті з типами м'язових волокон.

Фізіологія рухової активності

46. Дати визначення фізіології рухової активності, як науки про м'язи та рухову діяльність. Розкрити предмет, об'єкт, мету, методи та завдання фізіології рухової активності.
47. Охарактеризувати стан рухової активності в умовах сучасного життя. Рівні рухової активності.
48. Пояснити фізіологічні основи формування довільних рухів.
49. Розкрити будову нервово-м'язового апарату.
50. Пояснити механізм і енергетику м'язового скорочення.
51. Розкрити способи утворення енергії для м'язової діяльності.
52. Дати характеристику формам і типам м'язового скорочення.
53. Розкрити поняття про повільно- та швидкоскоротні м'язові волокна.
54. Охарактеризувати повільні і швидкі рухові одиниці.
55. Обґрунтувати взаємозв'язок «тип волокна - фізичне навантаження - спортивні досягнення».
56. Розкрити роль центральної нервової системи у регуляції рухів. Роль спинного мозку в регуляції рухових функцій.
57. Розкрити роль заднього, середнього та проміжного мозку в регуляції рухових функцій.

58. Дати характеристику нервово-м'язової адаптації до силової підготовки.
59. Охарактеризувати фізіологічні механізми адаптації організму людини до м'язової діяльності.
60. Охарактеризувати адаптаційні реакції серцево-судинної та дихальної систем до фізичних навантажень.

Блок «ТМВ спортивних дисциплін»

ТМВ гімнастики

61. Визначити методичні особливості складання комплексів загально розвивальних вправ (ЗРВ).
62. Визначити основні заходи попередження травматизму на заняттях з гімнастики.
63. Визначте правила скорочень в гімнастичній термінології, зважаючи на вимоги щодо стислості описування гімнастичних рухів.
64. Пояснити роль і місце страховки в процесі формування рухових навичок на заняттях гімнастикою. Охарактеризувати різновиди страховки і фізичної допомоги для запобігання травматизму.
65. Проаналізувати методи навчання гімнастичних вправ (власне цілісний метод, метод підвідних вправ, метод розчленованої вправи).

ТМВ спортивних ігор (волейбол)

66. Скласти послідовну схему процесу навчання техніці гри у волейбол.
67. Описати техніку виконання верхньої прямої подачі у волейболі.
68. Описати техніку виконання прийому м'яча двома руками знизу у волейболі.
69. Описати помилки, які зустрічаються при виконанні передачі м'яча двома руками зверху у волейболі, способи їх попередження та виправлення.

ТМВ спортивних ігор (баскетбол)

70. Проаналізувати техніку виконання та методику навчання техніці кидка в русі після подвійного кроку у баскетболі.
71. Описати техніку виконання кидка однією рукою від плеча у баскетболі та обґрунтувати особливості навчання техніці.
72. Класифікувати прийоми техніки гри у баскетболі.
73. Методика навчання прийомів техніки нападу у баскетболі.
74. Методика навчання прийомів техніки захисту у баскетболі

ТМВ спортивних ігор (футбол)

75. Описати техніку та методику навчання способам пересування у футболі.
76. Описати техніку та методику навчання способам ударів по м'ячу .
77. Проаналізувати техніку виконання ведення м'яча у футболі та методику навчання.
78. Проаналізувати техніку виконання удару по м'ячу головою у футболі та методику навчання.
79. Проаналізувати техніку виконання зупинок м'яча у футболі та методику навчання.

ТМВ легкої атлетики

80. Теоретично обґрунтувати техніку та методику навчання стрибка у довжину способом «зігнувши ноги».
81. Теоретично обґрунтувати техніку та методику навчання бігу на короткі дистанції.
82. Проаналізувати класифікацію легкоатлетичних вправ.
83. Розкрити методичні особливості навчання техніці стрибка у висоту способом «переступання».
84. Розкрити особливості розвитку фізичних якостей засобами легкої атлетики у дітей середнього шкільного віку.
85. Розкрити методичні особливості навчання техніці бігу на короткі дистанції.

ТМВ плавання

86. Назвати та охарактеризувати види плавання.
87. Дати характеристику заходам безпеки під час занять плаванням.
88. Назвати та охарактеризувати основні завдання та етапи навчання плавання.
89. Описати техніку плавання кроль на грудях та методику навчання.
90. Описати техніку плавання кроль на спині та методику навчання.

8. Методичні рекомендації з підготовки до атестаційного екзамену **Блок «Управління у фізичній культурі та спорті»**

1. Визначити сучасні концепції теорії управління.

Інтегровані підходи до управління (процесний, системний, ситуаційний). Процесний підхід як процес управління суб'єктами у галузі фізичної культури. Ситуаційний підхід як теорія управління. Типи умов: відносно стабільні умови; умови, що змінюють лише частину характеристик середовища і організації; умови невизначеності.

2. Визначити суб'єкти сфери фізичної культури і спорту.

Спортивні клуби як заклади, що забезпечують розвиток визначених напрямів фізичної культури і спорту, видів спорту, здійснюють фізкультурно-оздоровчу та/або спортивну діяльність. Дитячо-юнацькі спортивні школи як позашкільні навчальні заклади спортивного профілю. Спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю. Школи вищої спортивної майстерності як заклади підготовки спортсменів резервного спорту та спорту вищих досягнень. Центри олімпійської підготовки як заклади, що здійснюють підготовку спортсменів національних збірних команд з олімпійських видів спорту.

3. Розкрити і охарактеризувати систему державних і громадських органів управління фізичною культурою і спортом.

Державне управління фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю здійснюється у формі: а) регулювання фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, яке поділяється на: нормативно-правове; фінансово-економічне; б) нагляду й контролю за фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю. Державні органи управління, до компетенції яких входить фізична культура, умовно поділяється на три групи: органи загальної (депутатська комісія в справах молоді, спорту і туризму у Верховній Раді України та Ради народних депутатів обласного, міського та районного рівнів), відомчої (міністерства, відомства та їх органи на місцях: МОН, МОЗ, МВС, ...) та спеціальної (Міністерство молоді та спорту України) компетенції.

Добровільні спортивні товариства є масовими громадськими об'єднаннями. В Україні створено добровільні спортивні товариства «Україна», «Колос», «Динамо», які діють відповідно до статутів і положень про них. Розвитку фізичної культури, спорту та туризму сприяють також національні спортивні федерації, Національний олімпійський комітет України та Спортивний комітет України.

4. Розкрити і охарактеризувати спортивні школи як складову системи фізичної культури. Система спортивних шкіл – сукупність позашкільних державних і недержавних установ, основною діяльністю яких є спортивна підготовка дітей, підлітків та молоді. Система спортивних шкіл складається з наступних елементів: дитячо-юнацькі спортивні школи (ДЮСШ), спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву (СДЮШОР), школи вищої спортивної майстерності (ШВСМ), училища фізичної культури, училища олімпійського резерву, спеціалізовані класи (одночасно є складовою системи спортивних шкіл та системи загальноосвітніх шкіл).

5. Охарактеризувати внутрішнє та зовнішнє середовище фізкультурно-спортивної організації.

Внутрішнє середовище складають такі компоненти: ціль діяльності, структура, завдання, технологія і люди. Ціллю діяльності організації, є конкретні, кінцеві результати,

яких передбачається досягти у визначеному майбутньому. *Структура організації* - це логічне взаємовідношення рівнів управління та функціональних областей, побудоване у такій формі, що дозволяє найбільш ефективно досягати цілей організації. *Завдання* – це робота, серія робіт, або частина роботи, яка повинна виконуватись заздалегідь визначеним способом, у заздалегідь обумовлений термін. *Технологія* - це засіб здійснення бажаних перетворень в матеріалах, інформації, людях. *Люди* - є також одним із компонентів організації, існує три основних аспекти людського компоненту у ситуаційному підході до управління: поведінка окремих людей, поведінка груп, характер поведінки керівника та його вплив на поведінку окремих людей і груп.

Зовнішнє середовище поділяється на *середовище прямого впливу* (найближче середовище: глядачі, орендатори, будівельні та ремонтні організації, що її обслуговують, керівні фізкультурні організації, яким вона підпорядковується) та *середовище опосередкованого впливу* (віддалене середовище: технологія, стан економіки, соціокультурні та політичні фактори, взаємовідносини з місцевими організаціями і населенням).

6. Обґрунтувати класифікацію та взаємозв'язок функцій управління.

Найбільш розповсюдженою є класифікація функцій, за ознакою змісту управління, на дві групи: *загальні функції* та *функції специфічні*. До загальних віднесено ті, які складають у своїй сукупності процес управління, його основу: планування, організації, мотивації, контролю. Ці чотири первинні функції управління об'єднані зв'язуючими процесами комунікації та прийняття рішення. До специфічних функцій відносяться ті, що виражають специфіку діяльності тих чи інших організацій: пропаганду фізичної культури; підготовку спортсменів високого класу; оздоровлення населення засобами фізичної культури; науково-методичне забезпечення; будівництво спортивних споруд; проведення змагань; медичний контроль; встановлення міжнародних спортивних зв'язків та інше.

7. Охарактеризувати зв'язувальні процеси: комунікації та прийняття рішень.

Чотири функції управління - планування, організація, мотивація і контроль мають дві загальні характеристики: всі вони потребують прийняття рішень і для всіх необхідна комунікація – обмін інформацією її змістом між двома і більше людьми. Всі комунікації, що мають місце в управлінні можна поділити на *між особові* (фактично, це спілкування двох людей) та *організаційні*, які визначаються характером діяльності, побудовою, можливостями організації.

Необхідність приймати рішення проходить через все, що робить керівник, який визначає мету і прагне її досягти. Рішення - це вибір альтернативи. Вони є бінарні, багатоваріантні та інноваційні. Для прийняття управлінського рішення необхідно мати відповідну інформацію і зробити це рішення зрозумілим для інших членів організації. Етапи прийняття рішення: *діагностика проблеми - визначення альтернатив - оцінка альтернатив - вибір альтернативи*.

8. Охарактеризувати методи управлінської діяльності.

Організаційно-розпорядчі методи базуються на законах ведення людьми сумісної діяльності, визначають порядок взаємодії між ними. Розрізняють три групи організаційно-розпорядчих методів:

1) *організаційно-стабілізуючі* (встановлюються в середині системи управління довготривалі зв'язки між людьми і групами: визначається штатний розпис, структура організації, регламентуються дії об'єктів управління, обираються концепції управління. Приклад їх застосування - розробка статуту, посадових інструкцій, положення про змагання, інше).

2) *розпорядчі* (забезпечують оперативне управління людьми в середині організації: укладання угод (контрактів), розпорядження та накази).

3) *дисциплінарні* (забезпечують стабільність організаційних зв'язків та відносин в середині організації, відповідальність працівників за своєчасність, якість, правильність роботи: догани, попередження, зауваження, пониження на посаді, усунення від роботи та інші санкції).

9. Розкрити і охарактеризувати управлінську діяльність.

У процесі спільної трудової діяльності окремі працівники, групи людей, організації вступають в певні відносини. Чим більше учасників спільної діяльності, тим складніше їх взаємини. Управління як специфічний вид людської діяльності і спрямоване на встановлення управлінських відносин між включеними і спільну діяльність учасниками. У сфері ФКіС управлінські відносини встановлюються між працівниками галузі, між спортивними організаціями та організаціями, які тим чи іншим чином пов'язані з цією сферою. З позиції конкретної організації управлінські відносини поділяються на зовнішні і внутрішні. Залежно від числа зв'язків з іншими організаціями або усередині даної організації відносини управління можуть бути простими або складними. За характером організаційних зв'язків відносини управління поділяються на лінійні, функціональні та змішані. За часом існування вони поділяються на тимчасові і постійні.

10. Охарактеризувати керівництво і його стилі.

Існує традиційна класифікація стилів керівництва. Згідно неї стиль може бути: авторитарним, демократичним і ліберальним; або стиль може бути зосередженим на роботі, чи зосередженим на людях. Якщо авторитарне керівництво характеризується одноосібною владою, демократичне розподілом влади та участю підлеглих в управлінні, то ліберальне - мінімальною участю керівника. Керівник, що зосереджений на роботі або орієнтований на завдання, перш за все піклується про проектування завдань та розробку системи заохочення. Керівник, що зосереджений на людині піклується, в першу чергу, про підлеглих. Такого керівника теж цікавлять результати праці, але він прагне їх поліпшити, завдяки удосконаленню людських відносин. Він робить акцент на взаємодопомогу, дозволяє підлеглим брати максимальну участь у прийнятті рішень, рахується з потребами підлеглих, допомагає їм вирішувати свої проблеми.

Авторитарний лідер має достатню владу, щоб нав'язати свою волю виконавцям. Він апелює до потреб підлеглих більш низького рівня. Такий керівник базує свою поведінку на впевненості у тому, що люди не хочуть працювати, уникають відповідальності, прагнуть бути захищеними і потребують примушення, погроз і контролю.

Демократичний лідер стоїть на наступних позиціях: за відповідних умов люди візьмуть на себе відповідальність, будуть прагнути до неї, підлегли, що причетні до цілей організації, будуть застосовувати самоуправління і самоконтроль: підлегли мають здібності до творчого мислення і слід використовувати їх інтелектуальний потенціал.

Ліберальний керівник дає підлеглим майже повну свободу у визначенні своїх цілей та контролі за своєю роботою. Підлегли мають повну свободу у прийнятті власних рішень. Якщо порівняти демократичний і ліберальний стилі, при останньому обсяг та якість роботи знижуються.

11. Розкрити поняття «формальні» та «неформальні» групи.

Велика організація може включати в себе багато малих груп. Офіційно утворені організації є формальними, а групи, що утворені керівництвом, називаються формальними групами (підрозділи комітетів, спортивних товариств, відділення спортивних шкіл, тренувальні групи, команди тощо). Незалежно від розміру груп, їх функція - виконання конкретних завдань та досягнення визначених цілей. В організації існує три основних типи формальних груп: група керівника (командна), робочі групи та комітети. У середині формальної організації завжди виникають соціальні взаємовідносини, що породжують неформальні групи. Всі разом неформальні групи складають неформальну організацію. Неформальні організації (групи) виникають спонтанні з самого життя формальної організації. Приналежність до неформальних груп дає людям психологічні вигоди, які не менш важливі ніж заробітна плата, що отримується.

12. Розкрити і охарактеризувати поняття «влада» та особистий вплив на підлеглих.

Влада - це можливість активно впливати на поведінку інших. Наявність влади необхідна у будь-якій організації, вона – умова успішної діяльності і порядку. «Кількість» влади визначається не формальними повноваженнями, а тим наскільки особа залежить від володаря

влади. Класифікація влади передбачає п'ять її форм: влада, що базується на примушенні; влада, що базується на винагороді; законна (традиційна) влада; еталонна влада; експертна влада.

13. Розкрити і охарактеризувати процес управління конфліктними ситуаціями.

Конфлікт – визначається як відсутність узгодженості між двома або більше сторонами (особами або групами). Конфлікт допомагає виявити різні точки зору, надає додаткову інформацію, допомагає виявити найбільшу кількість альтернатив або проблем. Це робить процес прийняття рішення більш ефективним, дає змогу людям висловити свою думку, приводить до більш ефективного виконання планів, стратегій, проєктів. Існують чотири основних типи конфліктів: внутрішньоособистісний, міжособистісний, між особою та групою, міжгруповий. Існує декілька ефективних способів (методів) управління конфліктною ситуацією, їх можна поділити на дві категорії: структурні та міжособові.

Розрізняють чотири структурних методи вирішення конфлікту: роз'яснення підлеглим вимог до роботи; використання координації та інтеграції сумісної праці; встановлення загальних, комплексних цілей діяльності; використання винагород (заохочень). П'ять засобів розв'язання конфліктів: ухилення; згладжування; примушування; компроміс; вирішення проблеми, що стала причиною конфлікту.

14. Розкрити і охарактеризувати особливості регламентування діяльності фізкультурно-спортивної організації організацій.

Регламентування – визначення меж та діапазонів діяльності, прав, повноважень та обов'язків організації в цілому, її підрозділів та співробітників. Основою регламентування діяльності організації є різноманітні правові та нормативні документи, інструкції, розпорядження, у яких відображено ті чи інші сторони діяльності організацій. Сучасна управлінська практика розрізняє такі основні види регламентування діяльності: організаційне, правове, адміністративне і економічне.

15. Охарактеризувати методи управлінської діяльності.

Методи управління сферою фізичного виховання і спорту визначають як спосіб цілеспрямованої дії керівника організації на підлеглих і здійснення контролю за їх діяльністю.

В управлінні діяльністю організацій сфери можна розглядати чотири види методів: організаційно-розпорядчі; соціально-психологічні; організаційно-педагогічні; економічні.

Розрізняють три групи організаційно-розпорядчих методів: організаційно-стабілізуючі, розпорядчі методи та дисциплінарні методи. Соціально-психологічні методи управління являють собою способи впливу на соціальні та психологічні інтереси персоналу організацій. Умовно їх можна поділити на соціальні і психологічні. В управлінні діяльністю спортивних організацій застосовуються наступні організаційно-педагогічні методи: 1 - колегіальний пошук вирішення проблеми (оптимальних Варіантів), 2- врахування особистісних рис підлеглих, 3- інструктування, 4- наочна орієнтація, 5- сценарне планування. В діяльності спортивних організацій можна виділити три напрямки економічного впливу: 1. Фінансування. 2. Економічні санкції. 3. Регламентація витрат і затрат.

Блок «Організація і методика масової фізичної культури»

16. Розкрийте термінологічну складову проблематики організації масової фізкультури

«Здоров'я», «фізична культура», «спорт», «організація», «методики», «технології» та ін. як ключові дефініції заявленої проблематики. Масова фізкультура та здоров'я як стан фізичного та психологічного благополуччя населення. Організація масової фізкультури як процес та результат упорядкування та координації фізичної активності людей. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» як дефінітивний базис проблематики. Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України. Масовий спорт як забезпечення рухової активності та зміцнення здоров'я людей під час їх дозвілля.

Організатор фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів як юридична або фізична особа, що ініціює та здійснює їх модерацію, методичне та педагогічне забезпечення.

17. Висвітліть питання організації масової фізичної культури в історії розвитку суспільства

Фізична культура в давній Греції та Римі. Фізично розвинені нації як основа військової потужності та економічного розвитку країн. Національні засоби вишколу в Київській Русі. Д. Локк, Я. Коменський про роль фізичного виховання. Військово-прикладне значення фізкультури в добу Козаччини. Перші системи фізичного виховання нового часу. Перші олімпійські ігри Нового часу. П. Кубертен та олімпійський рух. Масова фізкультура в Німеччині до другої світової війни. Джейн Фонда та фітнес в США. ДОСААФ та нормативи «Готовий до праці та оборони» в СРСР. Ідея спорту для всіх як реакція суспільства на необхідність пошуку ефективних концепцій зміцнення здоров'я та профілактики гіпокінезії. «Спорт для всіх» як базова концепція масової фізичної культури в Україні.

18. Схарактеризуйте основних суб'єктів організації масової фізкультури

Задоволення реалізації інтересу людини до рухової активності як головна функція організаторів масової фізкультури. Поняття фізкультурно-оздоровчої послуги. Спортивні клуби (фітнес-центри, SPA-центри, комплекси, школи, студії тощо), центри фізичного здоров'я населення, фізкультурно-спортивні товариства, спортивні федерації (асоціації, спілки тощо). Керівники спортивних споруд, рекреаційних парків, баз відпочинку, освітніх закладів як опосередковані суб'єкти масової фізкультури. Медичні установи та засоби масової інформації як стейкхолдери масової фізкультури. Підприємства та організації спортивної індустрії, що забезпечують виробництво та реалізацію обладнання та інвентарю. Органи державного управління та місцевого самоврядування як агенти взаємодії у сфері фізичної культури і спорту. Спортивні федерації та товариства як модератори розвитку окремих видів спорту. Спортивні, рекреаційні та фітнес-програми. Фахівці з фізичної культури та спорту як агенти змін.

19. Схарактеризуйте модельні характеристики організатора масової фізкультури

Професіограма організатора масової фізкультурно-оздоровчої роботи. Структура особистості здібного організатора (загальні якості та специфічні властивості). Функції організатора масової фізичної культури. Труднощі, вимоги та обмеження у професійно-педагогічній та управлінській діяльності організатора масової фізичної культури. Природа організаційної успішності. Організаційна діяльність як управлінська функція. Праця в команді та умови продуктивних відносин. Управління людськими ресурсами та контроль. Технології та мистецтво впливу. Сила та урівноваженість нервових процесів. Емоційний інтелект, лідерська життєва позиція, здатність працювати в команді. Управлінська обізнаність, активність, ініціативність, гнучкість мислення (розуму), організованість, підприємницький хист. Висока працездатність, швидкість мислення, вміння швидко переключатися, уникнення імпульсивних реакцій, емоційна врівноваженість. Інтелектуальна складова особистості та вироблення, прийняття і практична реалізація ефективних управлінських рішень.

20. Схарактеризуйте організаційні форми сучасної системи фізичного виховання в Україні.

Сфери впровадження масової фізкультури: освітня, виробнича, соціально-побутова. Дві форми керування, організації та контролю за фізичним вихованням населення України. Державна форма організації та керівництва. Міністерство молоді та спорту України. Міністерство освіти та науки України. Єдині державні програми. Навчання та виховання дітей в закладах освіти як домінуюча форма забезпечення фізичної підготовки молоді. Служба у підрозділах армії та флоту, спортивно-масова робота на великих підприємствах, лікувально-профілактичних та культурно-освітніх закладах – як середовища для державного керівництва масовою фізкультурою. Громадсько-самодіяльна форма організації масової фізичної культури. Добровільні спортивні товариства за виробничим та територіальним принципом.

21. Обґрунтуйте сутність та зміст пропагандистської роботи в сфері масової фізкультури та спорту

Агітація як вплив на свідомість, настрій, активність людини шляхом усного або письмового інформування. Пропаганда фізичної культури як процес інтенсивного розповсюдження знань та ідей систематичних фізкультурних занять. Пропаганда як освітній процес. Способи переконання в необхідності оздоровчих занять. Способи підвищення рівня фізкультурної грамотності. Змістова основа пропагандистської діяльності. Формування свідомого ставлення населення до занять фізичною культурою та спортом. Інформування населення про раціональні форми її методи занять фізичними вправами. Популяризація успішного досвіду роботи тренерів, інструкторів, викладачів фізичної культури та інших спеціалістів. Інформування населення про найбільш яскраві події спортивного життя в нашій країні та за її межами. Усна, друкована наочна, показова форми пропаганди фізкультурно-оздоровчої діяльності. Відкриті змагання, конкурси, бліцтурніри за участю всіх бажаючих як форма пропаганди. Пряма або імпліцитна, зовнішня та внутрішня реклама.

22. Опишіть сучасну структуру державного управління в сфері фізичної культури та спорту

Система державного управління в умовах ринкової економіки. Регулюючий вплив на діяльність суб'єктів спортивно-фізкультурної діяльності. Регулювання рівня якості фізкультурно-оздоровчих та спортивно-оздоровчих послуг. Регулювання рівня попиту на фізкультурно-оздоровчі та спортивно-оздоровчі послуги. Регулювання рівня пропозиції фізкультурно-оздоровчих та спортивно-оздоровчих послуг. Органи державного управління сфери фізичної культури та спорту. Кабінет Міністрів України. Верховна Рада України. Міністерство молоді та спорту України. Департамент фізичної культури (масовий спорт, спорт інвалідів). Територіально-адміністративні органи управління. Управління, комітети, відділи з питань фізкультури і спорту. Органи громадського управління сфери. Національний олімпійський комітет України. Спортивний комітет (не олімпійські види спорту). Персоналії в управлінні сферою фізичної культури та спорту України.

23. Опишіть організаційні форми та зміст самодіяльного фізкультурного руху

Спортивна федерація як громадська організація, що створюється для розвитку окремого виду спорту. Функції федерації з виду спорту. Захист творчих, соціальних, економічних інтересів та залучення різних груп населення. Організація та проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів. Фізкультурно-спортивні товариства. Колектив фізичної культури. Профспілки. Статут колективу. Установчі збори. План роботи. Рада колективу. Спортивний клуб як заклад, що надає фізкультурні послуги. Джерела фінансування самодіяльного фізкультурного руху. Поняття меценатської допомоги. Відмінне та загальне колективу фізичної культури та спортивного клубу. Членські внески. Державні кошти. Програми. Гранти

24. Розкрийте принципи та форми популяризації масової фізкультури

Популяризація як підвищення інтересу до занять фізичною культурою та спортом у населення. Способи залучення людей. Принципи доступності, регулярності, професійності, мотивації, системності, різноманітності. Спортивні заходи та змагання. Фізкультурні свята та розважальні заходи. Реклама та просування. Організація спортивних шкіл та тренувальних занять. Поширені форми популяризації масової фізичної культури. Спортивні змагання та турніри. Спортивні свята та фестивалі. Програми та проекти з популяризації спорту та фізичної активності в оздоровчо-виховних закладах та установах. Залучення волонтерів, тренерів, громадських активістів до роботи з популяризації фізичної культури. Розвиток цифрових технологій та зростання популярності онлайн-форматів занять.

25. Презентуйте аспекти цифрового забезпечення організаційної діяльності в сфері масової фізкультури.

Цифрове забезпечення як невід'ємна частина масової фізичної культури. Віртуальні тренування та програми навчання. Прибуток від продажу онлайн-курсів. Мобільні додатки та онлайн-сервіси. Доступ до розкладу тренувань, бронювання та сплата послуг, отримання

рекомендацій з харчування та фізичних вправ. Клік-технології як елемент моніторингу якості обслуговування. Використання соціальних медіа. Створення профілів, сайтів та рекламні кампанії. Використання спортивних гаджетів та сенсорів. Аналіз даних про фізичну активність та здоров'я клієнтів. Використання дронів для огляду та моніторингу змагань та тренувань. Відео-матеріали для подальшої реклами та продажу онлайн-курсів та тренувань. Тайм-менеджмент та кайдзен-планування. Додаток Trello.

26. Розкрийте функції фахівців з фізичного виховання та спорту як організаторів масової фізкультури

Планування роботи з фізичної культури відповідно до посадових обов'язків. Створення системи керування та контролю за роботою спортивних закладів, клубів, організацій. Координація та забезпечення проведення спортивних змагань, фестивалів, зустрічей та інших масових заходів. Проведення роботи з пропаганди здорового способу життя. Реалізація пізнавальних заходів, лекцій, семінарів, тренінгів та інших форм навчання з фізичної культури та спорту. Створення і розбудови спортивних секцій та груп. Створення та підтримка спортивної інфраструктури. Забезпечення роботи спортивних об'єктів. Супровід проведення спортивних змагань, фестивалів, турнірів. Підготовка спортивної молоді для участі в змаганнях. Здійснення медико-біологічного контролю за станом здоров'я спортсменів та населення, яке займається фізичною культурою. Забезпечення реабілітації та розвитку фізичних якостей людей, які мають проблеми зі здоров'ям. Забезпечення соціальної підтримки людей похилого віку, інвалідів, дітей-сиріт.

27. Висвітліть типові кризові проблеми в процесі організаторської діяльності фахівця з масової фізичної культури.

Професійна діяльність організатора масової фізичної культури як складна та відповідальна робота. Загальний огляд труднощів, проблем та обмежень. Обмеження в фінансових ресурсах. Проблема якості проведення заходів та інфраструктури спортивних закладів. Підвищений рівень відповідальності. Організатор як відповідальна за безпеку учасників та гостей особа. Доступ до фінансових ресурсів: юридичні та підприємницькі обмеження. Нові вимоги до професійної майстерності: спортивна медицина, право, маркетинг, управління. Обмеження у часі. Контроль правового поля. Підвищена конкуренція. Вимоги до фізичної підготовки. Стресові ситуації. Непередбачувані події, невдалі заходи або конфлікти зі спонсорами та учасниками спортивно-масових заходів.

28. Розкрийте методики організації масової фізкультури в площині трудової діяльності

Робота як базовий вид діяльності людини. Вплив сфери виробництва на функціональний стан людини. Сільське господарство (шкідливі фактори довкілля, токсичні речовини, проблеми зі шкірою,), промисловість (шум, вібрації, пил, температура, радіаційний фон, проблеми з легенями та органами чуття), офісна робота (надмірна вага, хвороби серця та діабет). Форми, засоби, напрями і завдання масової фізичної культури в умовах виробництва. Виробнича гімнастика та підвищення працездатності. Фізкультпаузи. Способи контролю відновлення після роботи. Профілактичні заходи щодо несприятливих факторів праці, підвищення стійкості організму до їх дії. Професійно-прикладна фізична підготовка. Фізичні вправи в режимі дня (виробнича гімнастика на перервах). Рада колективу фізкультури (КФК), план роботи КФК. Спартакіади, змагання, «Дні здоров'я», спортивно-масові свята, організація родинних спортивних змагань «Тато, мама, я - дружня спортивна сім'я». Електронні медичні картки. Індивідуальні програми тренувань. Створення спортивних додатків та платформ. Партнерство з іншими організаціями та компаніями (медичні центри, диспансери).

29. Презентуйте методичні особливості організації масової фізкультури в системі освіти.

Сфера освіти як базис розвитку рухових вмінь та формування фізичних якостей. Особливості організації масової фізичної культури в сфері освіти. Уроки фізичного виховання як організований державою гарантований засіб формування фізичної культури та здоров'я дітей та молоді. Вікові детермінанти фізичного виховання. Дошкільний заклад як оздоровчо-

виховне середовище. Проблемні аспекти організації масової фізкультури в початковій та середній школах. Сучасні технології в організації масової фізичної культури у закладах вищої освіти. Організація і зміст діяльності дитячо-підліткових спортивних організацій. Фізкультурно-оздоровчі технології в системі позадержавної освіти. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня, гімнастика до початку занять, фізкультурні хвилинки, фізкультурні паузи, рухливі ігри та фізичні вправи на перервах. Дитячі спортивні організації. Навчально-тренувальні заняття, спортивно-масові заходи (фестивали, ігри, спартакіади, олімпіади). Основи фізкультурно-оздоровчої діяльності (літні табори). Пропаганда здорового способу життя в сфері освіти.

30. Розкрийте методичні особливості організації масової фізичної культури в сфері дозвілля.

Вільний час, відпочинок, дозвілля, рекреація – як зона автономної поведінки людини. Сутність фізкультурно-оздоровчої роботи з фізичного виховання і спорту за місцем проживання й в місцях відпочинку населення. Організація вільного часу та загальнокультурні інтереси людей різного віку. Базові засоби для організації масової фізичної культури в сфері дозвілля. Реалізація фітнес-програм у місцях масового відпочинку населення. Фізкультурно-оздоровча робота у спортивно-оздоровчих таборах та рекреаційних зонах. Методи професійної діяльності в клубах за місцем проживання. Засоби глобальної дії. Ходьба і біг як локомоторна діяльність. Атлетизм як спосіб народження культури тіла, душі й мислення. Стретчинг, рухливі ігри, туризм. Фізичні вправи з різних видів спорту і рухові дії прикладного характеру. Комплекси відновлювальних заходів. Методи анімації спортивно-фізкультурної діяльності в сфері дозвілля.

Блок дисциплін медико-біологічного циклу

(біохімія, загальна та вікова фізіологія,

біомеханіка, гігієна шкільна та фізичного виховання, анатомія з основами спортивної морфології, фізіологія рухової активності)

Біохімія

31. Загальні закономірності обміну речовин. Обмін енергії в організмі.

Обмін речовин необхідна умова існування живого організму. Катаболічні і анаболічні реакції – дві сторони обміну речовин. Швидкість і збалансованість анаболічних процесів. Порушення процесів анаболізму і катаболізму. Види обміну речовин. Обмін речовин з навколишнього середовища. Проміжний обмін. Пластичний обмін. Функціональний. Енергетичний. Етапи розпаду поживних речовин і вивільнення енергії в клітинах. Регуляція обміну речовин (внутрішньоклітинна, гормональна, нервова). Джерела енергії для роботи м'язів. Високоенергетичні сполуки організму. АТФ – універсальне джерело енергії в організмі: хімічна будова, гідроліз, вміст у тканинах. Біологічне окислення - основний шлях енергетворення в клітинах організму. Взаємозв'язок процесів біологічного окислення і утворення АТФ. Ферменти і коферменти реакцій біологічного окислення, їх участь в метаболізмі клітин. Мітохондрії - "енергетичні станції" клітини. Цикл лимонної кислоти - центральний шлях аеробного окислення поживних речовин. Дихальний ланцюг. Окисне фосфорилування - основний механізм синтезу АТФ. Регуляція обміну АТФ.

32. Вітаміни. Роль вітамінів в процесі життєдіяльності організму.

Вітаміни. Виникнення вітамінології. Авітамінози, гіповітамінози, гіпервітамінози. Класифікація вітамінів. Номенклатура. Жиророзчинні вітаміни. Хімічна будова, гіповітамінози і авітамінози, участь у метаболізмі, джерело вітамінів А (ретинол), Д (кальциферол), Е (токоферол). Водорозчинні вітаміни. Хімічна будова, гіповітамінози і авітамінози, участь у метаболізмі, потреба, джерело вітамінів: В₁ (тіамін), В₂ (рибофлавін), В₃ (пантотенова кислота), В₅ (нікотинамід, нікотинова кислота), В₆ (піридоксин), С (аскорбінова кислота). Вітаміни в складі біокатализаторів.

33. Хімічна будова м'язів. Хімізм м'язового скорочення.

Структурна організація м'язового волокна. Хімічний склад м'язової тканини. Основні білки м'язів. Саркоплазматичні білки. Міофібрилярні білки. Білки м'язової стріми. Небілкові компоненти м'язів. Мінеральні речовини.

Структурні і біохімічні зміни в м'язах при скороченні і розслабленні. Біохімічні процеси, що забезпечують скорочення м'язів. Молекулярний механізм м'язового скорочення. Розслаблення м'язів.

Загальна та вікова фізіологія

34. Роль центральної нервової системи у регуляції рухової діяльності організму

Фізіологічні властивості нервової тканини. Будова і функції нейрону та синапсу. Механізм виникнення та розповсюдження нервового імпульсу. Нервові центри. Рефлекс, рефлекторна дуга. Види гальмування ЦНС. Функції спинного мозку і його роль в регуляції рухової діяльності. Роль заднього мозку в регуляції рухових функцій. Статичні та статокінетичні рефлекси, вестибулярно-кінетичні рефлекси. Роль середнього мозку в регуляції рухових функцій. Функції червоного ядра, чорної субстанції, чотиригорбкового тіла. Роль проміжного мозку в регуляції рухових функцій. Функції таламуса та гіпоталамуса. Функції ретикулярної формації та її роль у регуляції рухової діяльності. Специфічні та неспецифічні впливи ретикулярної формації. Роль мозочка в регуляції рухових функцій. Роль переднього мозку в регуляції рухових функцій. Функції підкоркових ядер (блідої кулі і смугастого тіла).

35. Фізіологічні механізми діяльності серцево-судинної системи

Загальна характеристика системи кровообігу. Властивості серцевого м'яза (збудливість, провідність, автоматія, скоротливість), фази серцевого м'яза. Показники роботи серця. Загальні закони геодинаміки. Лінійна та об'ємна швидкості руху крові в різних відділах судинного русла. Час повного круговороту крові. Кров'яний тиск, його види: артеріальний (систоличний, діастолічний, пульсовий, середній), капілярний, венозний. Нервова та гуморальна регуляція діяльності серця та судин.

36. Фізіологія сенсорних систем. Діяльність аналізаторів.

Вчення І.П. Павлова про аналізатори. Аналізатор як єдина система, що забезпечує аналіз подразнень. Рецептори і їх класифікація. Провідниковий і центральний відділи аналізатора. Загальні властивості аналізаторів. Оптична система ока. Побудова зображення. Заломлююча сила ока. Акомодация, її механізм. Рефракція ока, її порушення: короткозорість, далекозорість, астигматизм. Механізм фоторецепції. Функції паличок і колбочок. Кольоровий зір. Гострота зору. Сприйняття простору і відстані. Слуховий аналізатор. Функції зовнішнього, середнього і внутрішнього вуха. Фізіологія вестибулярного аналізатора. Руховий аналізатор. Рецепторний апарат м'язів і сухожилів. М'язове веретено, як рецептор розтягування рухового аналізатора. Вплив фізичних вправ на розвиток пропріорецептивної чутливості.

Біомеханіка

37. Біомеханіка та її зміст. Об'єкт і предмет вивчення біомеханіки. Методи дослідження в біомеханіці. Основні наукові напрямки біомеханіки.

Біомеханіка – наука про закони механічного руху в живих системах. Поняття «живі системи» в біомеханіці. Принципи біомеханіки (структурності, цілісності, цілеспрямованості). Поняття про рухову діяльність, рухову дію та рухове завдання. Методи дослідження в біомеханіці. Основні наукові напрямки (розділи) біомеханіки. Завдання педагогічної кінезіології.

38. Поняття про біомеханічні характеристики тіла людини та її рухів. Кінематичні біомеханічні характеристики.

Поняття про біомеханічні характеристики рухової діяльності людини. Кінематичні біомеханічні характеристики. Просторові біомеханічні характеристики: положення, переміщення, траєкторія, шлях матеріальної точки, тіла чи снаряду. Просторово-часові біомеханічні характеристики. Просторово-часові біомеханічні характеристики поступального руху: лінійна швидкість, миттєва швидкість, лінійне прискорення, миттєве прискорення.

Просторово-часові характеристики обертового руху: кутова швидкість, кутове прискорення. Часові біомеханічні характеристики: момент часу, тривалість руху, темп руху, ритм руху.

39. Поняття про біомеханічні характеристики рухової діяльності людини. Динамічні біомеханічні характеристики.

Поняття про біомеханічні характеристики рухової діяльності людини. Динамічні біомеханічні характеристики поступального руху: маса, сила, імпульс сили, кількість руху. Динамічні біомеханічні характеристики обертового руху: момент інерції, момент сили, імпульс, кінетичний момент. Енергетичні характеристики: робота, потенціальна енергія, кінетична енергія, повна механічна енергія, потужність, коефіцієнт механічної ефективності.

Гігієна шкільна та фізичного виховання

40. Гігієна як наука. Предмет, об'єкт, методи та завдання гігієни. Основні розділи гігієни.

Гігієна, як наука про збереження здоров'я. Об'єкт, предмет, мета гігієни. Методи дослідження: експериментальні, статистичні. Розділи (напрямки) гігієни: загальна, соціальна, комунальна, харчова та гігієна праці. Шкільна гігієна, її основні завдання та проблеми. Взаємозв'язок шкільної гігієни з іншими науками. Мета та основні завдання гігієни фізичного виховання і спорту.

41. Гігієнічні вимоги до спортивних споруд відкритого та закритого типу.

Загальні гігієнічні вимоги до спортивних споруд. Місце розташування, орієнтація і планування спортивних споруд. Гігієнічні вимоги до будівельних матеріалів. Гігієнічні вимоги до освітлення: природнього та штучного. Гігієнічні вимоги до опалення та вентиляції.

42. Гігієнічне нормування фізичних навантажень при заняттях фізичною культурою і спортом.

Поняття про оптимальну величину фізичного навантаження. Ступені втоми школярів та їх ознаки. Гігієнічна характеристика структури уроку фізичного виховання: вступна, основна, заключна частини. Поняття «моторна щільність уроку» та «загальна щільність уроку».

Анатомія з основами спортивної морфології

43. Охарактеризувати анатомію та спортивну морфологію серцево-судинної системи. Розкрити поняття «Спортивне серце».

Значення та функції крові. Форменні елементи крові (еритроцити, лейкоцити, тромбоцити). Будова серця. Велике та мале кола кровообігу. Ознаки спортивного серця: дилатація (розширення порожнин серця, особливо лівого шлуночка) та гіпертрофія (потовщення м'язової оболонки серця – міокарду).

44. Охарактеризувати анатомію та спортивну морфологію дихальної системи. Пояснити вплив спортивної спеціалізації на морфологію та функціональні показники дихальної системи.

Значення дихання. Етапи процесу дихання. Будова органів дихання. Механіка дихання, дихальні м'язи. Типи дихання. Морфологічні та функціональні зміни дихальної системи під впливом фізичних навантажень.

45. Охарактеризувати м'язову систему людини. Розповісти про будову скелетного м'язу. Розкрити зв'язок потенціалу у спорті з типами м'язових волокон.

М'язова система людини як активна частина опорно-рухового апарату. Функції м'язів. Типи м'язів: скелетні, гладкі, серцевий м'яз. Будова скелетного м'язу: м'язове волокно, міофібрили. Червоні та білі м'язові волокна, співвідношення їх в організмі та вплив їх на спортивну спеціалізацію.

Фізіологія рухової активності

46. Дати визначення фізіології рухової активності, як науки про м'язи та рухову діяльність. Розкрити предмет, об'єкт, мету, методи та завдання фізіології рухової активності.

Фізіологія рухової активності – це один із розділів прикладної фізіології, що вивчає механізми адаптації фізіологічних функцій під час виконання термінових і довготривалих навантажень. Предметом дисципліни є вивчення механізмів адаптації фізіологічних функцій під час виконання термінових і

довготривалих фізичних навантажень. Об'єкт – рухова діяльність людини. Мета – вивчення фізіологічних основ та механізмів здійснення довільних рухів та їх основні характеристики.

Завданнями фізіології рухової активності: вивчення фізіологічних механізмів рухової активності людини, встановлення загальних закономірностей вдосконалення та оптимізації рухової функції людини, вивчення рухової діяльності людини та її вплив на соматичні функції організму. Методи дослідження: крокометрію, непрямую калориметрію, сумацію пульсу.

47. Охарактеризувати стан рухової активності в умовах сучасного життя. Рівні рухової активності.

Потреба у рухах – одна із загально біологічних особливостей організму людини, яка відіграє важливу роль у його життєздатності. Природна біологічна потреба людини у рухах називається – кінезифілія.

Умови комфорту і зниження рухової активності порушують стійкість систем організму до барометричних, гравітаційних, гіпоксичних змін навколишнього середовища і спричиняють цілий ряд захворювань –гіпертонію, серцеву недостатність, остеохондроз, артрит та інші. У житті людини генетично запрограмовано оптимум рухової активності й тільки у разі її щоденної реалізації організм може нормально розвиватися.

Рівні рухової активності: гіпокінезія, гіподинамія, оптимальна, гіперкінезія.

48. Пояснити фізіологічні основи формування довільних рухів.

Рух – це результат скорочення скелетних м'язів, які забезпечують переміщення окремих частин і всього тіла у просторі і часі. Усі рухи, які виконуються людиною, поділяють на довільні і мимовільні. Довільні рухи, до яких відносяться усі види спортивної діяльності, контролюються безперервно діяльністю мозку. Довільні рухи мають природну рефлекторну основу. До числа успадкованих рухових рефлексів відносять рефлекси пози, рівноваги, обертання, ліфтні, статокінетичні та інші. Управління мимовільними рухами здійснюється на рівні підсвідомості. До мимовільних форм рухів відносяться вроджені рухові рефлекси: згинальний, відштовхування і ритмічний.

49. Розкрити будову нервово-м'язового апарату.

Рухи здійснюються за допомогою рухового апарату, який являє собою сукупність тканин і органів, що забезпечують переміщення людини у просторі та її активні дії, спрямовані на предмети зовнішнього світу. Функціонально до складу рухового апарату входять нервові клітини головного і спинного мозку (мотонейрони та їхні аксони), а також кістково-м'язова система. Скелетний м'яз складається з м'язових волокон, яке ззовні м'язове волокно покрите тонкою еластичною мембраною – сарколемою, що відіграє важливу роль у виникненні та проведенні збудження. Під сарколемою знаходиться внутрішній вміст м'язового волокна – саркоплазма. У м'язовому волокні міститься до 1000 і більше міофібрил – це скоротливі елементи скелетного м'яза, які представлені пучком паралельно лежачих ниток (міофіламентів) двох типів: товстих (утворених скоротливим білком міозином) і тонких (з білків актинута тропоміозину і тропоніну, останні грають регуляторну роль у процесах скорочення і розслаблення м'яза).

50. Пояснити механізм і енергетику м'язового скорочення.

При відсутності імпульсації мотонейрони, що іннервують м'язові волокна знаходяться в стані спокою. М'язове волокно скорочується внаслідок скорочення послідовно з'єднаних саркомерів. Процес м'язового скорочення починається внаслідок збудження рухового нерву. Нервовий імпульс надходить до нервових закінчень аксонів, які знаходяться поблизу сарколеми. При надходженні імпульсу ці закінчення виділяють нейромедіатор – ацетилхолін, який відкриває іонні канали у мембрані м'язового волокна і тим самим забезпечує надходження натрію у м'язове волокно – виникає деполяризація. При достатній деполяризації клітини виникає потенціал дії і відбувається м'язове скорочення.

51. Розкрити способи утворення енергії для м'язової діяльності.

Ресинтез аденозин-трифосфornoї кислоти (АТФ) у м'язі може відбуватися двома основними шляхами – анаеробним (без участі кисню) і аеробним (при участі кисню). Для утворення і використання АТФ як безпосереднього джерела енергії в м'язі, що скорочується,

можуть діяти три енергетичні системи, які використовують для енерго продукції різні речовини (енергетичні субстрати): фосфогенна, гліколітична та окисна. Вони відрізняються по енергетичній ємності, тобто максимальній кількості утвореної енергії, чи максимальній кількості АТФ, що може ресинтезуватися за рахунок енергії цих систем. Різна й енергетична потужність цих систем, тобто максимальна кількість енергії, що виділяється за одиницю часу.

52. Дати характеристику формам і типам м'язового скорочення.

Характер скорочення м'яза залежить від частоти імпульсації рухових нейронів. У відповідь на поодинокий імпульс відбувається швидке скорочення, за яким спостерігається також швидке розслаблення – це процес поодинокого скорочення. Тетанічне скорочення м'яза (тетанус) – це тривале сумарне скорочення, яке виникає тоді, коли до м'яза надходить не поодинокі подразнення, а їх серія.

Напруга, що розвивається м'язами при скороченні, реалізується по-різному, що визначає різні форми і типи м'язових скорочень: концентричний, ізотонічний та ексцентричний типи. Розрізняють динамічну і статичну форми скорочення.

53. Розкрити поняття про повільно- та швидкоскоротні м'язові волокна.

Окремий скелетний м'яз включає два основних типи волокон: повільно скоротні і швидко скоротні. Відмінності у фізіологічних характеристиках повільно скоротних і швидко скоротних м'язових волокон полягають у їхній силі, швидкості скорочень і витривалості та визначаються їхніми морфологічними і біохімічними особливостями. Швидкі м'язові волокна більш товсті, мають більшу кількість міофібрил і тому розвивають більшу силу, ніж повільні волокна. Повільні волокна мають добре розвинену капілярну сітку, що забезпечує краще кровопостачання, газообмін та підвищений вміст міоглобіну, що полегшує його транспорт кисню. Тому вони більш пристосовані для забезпечення несильних, але тривалих м'язових скорочень, характерних для тривалої роботи на витривалість.

54. Охарактеризувати повільні і швидкі рухові одиниці.

Рухова одиниця – це окремих мотонейрон та м'язові волокна, які він іннервує. У різних м'язах людини навіть у межах одного м'яза складові його рухові одиниці можуть значно відрізнятися по своїй будові і за функціональними особливостями. З морфологічної точки зору рухові одиниці відрізняються одна від одної: розміром тіла мотонейрона, товщиною його аксона і числом м'язових волокон, що входять до її складу. Мала рухова одиниця представлена відносно малим мотонейроном з тонким аксоном, що має невелике число кінцевих гілочок і відповідно іннервує невелике число м'язових волокон (не більше 10-12 волокон). Малі рухові одиниці входять до складу всіх дрібних м'язів обличчя, пальців рук і ніг, кисті і частково – до складу більш великих м'язів тулуба і кінцівок. Велика рухова одиниця включає великий мотонейрон з відносно товстим аксоном, що утворює велике число кінцевих гілочок у м'язі і відповідно іннервує велике число (до декількох тисяч) м'язових волокон. Великі рухові одиниці входять переважно до складу великих м'язів тулуба і кінцівок.

55. Обґрунтувати взаємозв'язок «тип волокна - фізичне навантаження - спортивні досягнення».

Різні типи волокон мають різні функції під час фізичної діяльності. Для повільно скоротливих волокон характерним є високий рівень аеробної активності, тобто АТФ утворюється на основі окиснення вуглеводів та жирів. Завдяки цьому вони більш пристосовані до виконання тривалої роботи невисокої інтенсивності, наприклад марафонського бігу, плавання. Швидко скоротливі волокна характеризуються відносно низькою аеробною витривалістю і пристосовані до анаеробної діяльності. Ці волокна не здатні до великої витривалості і більш пристосовані для потужних (швидких і сильних), але короткочасних скорочень м'язів. Активність волокон цього типу має особливе значення для виконання короткочасних робіт великої потужності (наприклад, біг на короткі і середні дистанції).

56. Розкрити роль центральної нервової системи у регуляції рухів. Роль спинного мозку в регуляції рухових функцій.

Значення спинного мозку полягає в тому, що тільки через нього головний мозок може керувати позою і рухами. Через нього надходять до головного мозку імпульси від рецепторів

м'язів і шкіри. Функції спинного мозку поділяються на дві групи: рефлекторну та провідникову. Рефлекторні реакції поділяють на тонічні та фазні. Тонічні рефлекси – забезпечують перерозподіл тону м'язів при зміні положення частин тіла або тіла в цілому (наприклад, міотатичні, шийні, рефлекс опори та ін.) Фазні рефлекси спинного мозку зумовлюють короткочасне скорочення м'язів. До них належать: сухожилльні (колінний, ахіловий, ліктьовий та ін.); шкірні (черевний, підошовний та ін.); розгинальні перехресні – згинання однієї кінцівки супроводжується скороченням м'язів-розгиначів протилежного боку; ритмічні (рухи кінцівок під час ходьби чи бігу).

57. Розкрити роль заднього, середнього та проміжного мозку в регуляції рухових функцій.

Основні функції заднього мозку: аналіз сенсорної інформації та еферентна іннервація, регуляція тону м'язів при зміні положення тіла – статичні рефлекси, регуляція рухових дій – статокінетичні рефлекси. Ці рефлекси спрямовані на збереження положення тіла під час прискорення або сповільнення руху (наприклад, шкірні рефлекси, ністагм очей). Через середній мозок проходять висхідні та низхідні шляхи, які проводять імпульси до вище розташованих відділів та від них. Роль проміжного мозку в регуляції рухових функцій полягає у передачі аферентної інформації до моторної зони кори великого мозку.

58. Дати характеристику нервово-м'язової адаптації до силової підготовки.

Фізіологічними механізмами адаптації є повторюваність і збільшення рівня фізичних навантажень, які за рахунок зворотних біологічних зв'язків постійно підвищують рівень відновлювальних процесів, на основі яких здійснюється розвиток фізіологічних функцій, накопичення енергетичних ресурсів. На основі цих механізмів людина легше і швидше пристосовується до фізичних навантажень, які постійно підвищуються, а також удосконалює свої фізичні якості, психічний і функціональний стан.

59. Охарактеризувати фізіологічні механізми адаптації організму людини до м'язової діяльності.

Однією з характерних ознак впливу фізичних навантажень на м'язову систему є зміна співвідношення різних типів волокон.

Підвищення рівня адаптованості м'язів до фізичних навантажень здійснюється за рахунок гіпертрофії. Суттєвим моментом адаптації м'язових волокон до фізичних навантажень є значне збільшення кількості капілярів. Значно вагомніше збільшення їх спостерігається у повільно скоротливих волокнах. Це прискорює процес доставки кисню і харчових речовин працюючим м'язам і виводу з них продуктів метаболізму.

60. Охарактеризувати адаптаційні реакції серцево-судинної та дихальної систем до фізичних навантажень.

Серцево-судинна система першою реагує на фізичні навантаження і найбільш повно віддзеркалює функціональний стан спортсменів в умовах тренувальної і змагальної діяльності.

Найбільш об'єктивним показником адаптації серцево-судинної системи є частота серцевих скорочень, об'єм серця, систолічний об'єм крові. Під час тренувальної і змагальної рухової активності система дихання перебуває у стані надмірного напруження. Основне навантаження припадає на такі функції як зовнішнє дихання, транспорт газів кров'ю, тканинне дихання. Спортивне тренування сприяє розвитку показників зовнішнього дихання і формує фізіологічно раціональний тип дихання. Глибокий вдих і форсований видих підвищують легеневу вентиляцію і сприяють підвищенню дифузної спроможності легенів. Довільна легенева вентиляція підвищується з ростом тренуваності.

Блок «ТМВ спортивних дисциплін»

ТМВ гімнастики

61. Визначити методичні особливості складання комплексів загально розвивальних вправ (ЗРВ).

Особливості складання і запису загально розвивальних вправ. Кількість вправ у комплексі в залежності від його призначення. Послідовність вправ у комплексі. Команди за

якими виконуються загально розвивальні вправи (для початку, виконання і закінчення).
Методи навчання вправ (частинами, в цілому).

62. Визначити основні заходи попередження травматизму на заняттях з гімнастики.

Організація місць занять гімнастикою. Підтримка дисципліни на занятті. Справність спортивного інвентарю і обладнання. Правильна техніка виконання вправ. Відповідна фізична підготовка спортсмена. Застосування прийомів страховки і самостраховки при виконанні вправ гімнастичного багатоборства.

63. Визначте правила скорочень в гімнастичній термінології, зважаючи на вимоги щодо стислості описування гімнастичних рухів.

Вимоги до гімнастичної термінології. Правила скорочення. Правила уточнення вправ. Форми запису гімнастичних вправ. Правила запису ЗРВ, на приладах, вільних вправ.

64. Пояснити роль і місце страховки в процесі формування рухових навичок на заняттях гімнастикою. Охарактеризувати різновиди страховки і фізичної допомоги для запобігання травматизму.

Поняття «допомога», правила надання допомоги при виконанні гімнастичних вправ. Відмінність поняття «допомога» і «страховка». Особливості застосування прийому «проводка» при навчанні вправ. Специфіка використання прийому «фіксація» при виконанні технічно складних вправ. Характеристика прийому «підштовхування». Переваги і недоліки кожного прийому допомоги.

65. Проаналізувати методи навчання гімнастичних вправ (власне цілісний метод, метод підвідних вправ, метод розчленованої вправи).

Власне цілісний метод як безпосереднє застосування цілісного руху (приклади застосування). Метод підвідних вправ – застосування структурно-споріднених вправ, більш доступних, простих для вивчення і виконання вправ (приклади застосування). Метод розчленованої вправи — тимчасовий розподіл рухів на частини (приклади застосування).

ТМВ спортивних ігор (волейбол)

66. Скласти послідовну схему процесу навчання техніці гри у волейбол.

Основи техніки гри у волейбол. Техніка нападу (переміщення, подачі, передачі, нападаючі удари). Техніка захисту (переміщення, прийом м'яча з подачі і від нападаючого удару, блокування). Техніка переміщення і техніка дії з м'ячем.

67. Описати техніку виконання верхньої прямої подачі у волейболі.

Застосування верхньої прямої подачі у грі. Вихідне положення. Підкидання м'яча. Положення руки, що б'є по м'ячу. Замах. Удар. Помилки. Методика навчання техніці прямої подачі.

68. Описати техніку виконання прийому м'яча двома руками знизу у волейболі.

Застосування прийому у грі. Вихідне положення. Положення корпусу, рук. Способи передачі. Різновиди прийому за напрямком польоту м'яча, за довжиною, за траєкторією польоту м'яча. Послідовність навчання. Характерні помилки.

69. Описати помилки, які зустрічаються при виконанні передачі м'яча двома руками зверху у волейболі, способи їх попередження та виправлення.

Техніка виконання передачі м'яча двома руками зверху. Способи передачі. Різновиди передачі за напрямком польоту м'яча. Різновиди передачі за довжиною. Різновиди передачі за траєкторією польоту м'яча. Послідовність навчання передачам. Характерні помилки.

ТМВ спортивних ігор (баскетбол)

70. Проаналізувати техніку виконання та методика навчання техніці кидка в русі після подвійного кроку у баскетболі. Група, до якої входить технічний прийом та особливості його застосування у грі. Підготовча, основна та завершальна фаза технічного прийому. Послідовність навчання техніці ігрового прийому, засоби та методи навчання.

71. Описати техніку виконання кидка однією рукою від плеча у баскетболі та обґрунтувати особливості навчання техніці.

Підготовча, основна та заключна фази способу кидка. Компоненти, від яких залежить влучність кидка (відстань, з якої гравець вибирає спосіб і силу кидка; зусилля, докладене до м'яча; кут вильоту м'яча; початкова швидкість) та їх урахування при навчанні техніці.

72. Класифікувати прийоми техніки гри у баскетболі.

Визначення поняття «техніка». Групування технічних прийомів у баскетболі. Приклади схеми класифікації техніки гри (розділ техніки ; група техніки ; прийом ; спосіб виконання; різновид; умови виконання).

73. Методика навчання прийомів техніки нападу у баскетболі.

Визначити прийоми нападу у баскетболі. Послідовність формування техніки прийомів нападу. Особливості навчання техніки прийомів нападу на початковому етапі. Послідовність навчання техніці володіння м'ячем. Вправи для навчання техніці ведення м'яча.

74. Методика навчання прийомів техніки захисту у баскетболі

Послідовність навчання приемам захисту, що відповідає змісту, структурним особливостям і самій логіці гри в баскетбол. Засоби навчання: виривання; вибивання; перехоплення; накривання й відбивання м'яча та опанування м'ячем, що відскочив від щита.

ТМВ спортивних ігор (футбол)

75. Описати техніку та методику навчання способам пересування у футболі.

Різновиди пересувань у футболі та оптимальність їхнього застосування у грі. Опис техніки способу пересування (за вибором). Орієнтовні вправи для розучування техніки пересувань (за вибором).

76. Описати техніку та методику навчання способам ударів по м'ячу.

Групування способів ударів по м'ячу у футболі. Різновиди ударів по м'ячу ногою за способом виконання. Основні фази рухів, котрі є спільними для багатьох способів. Послідовність у навчанні техніці ударів по м'ячу ногами. Орієнтовні вправи для навчання удару внутрішньою стороною стопи. Типові помилки.

77. Проаналізувати техніку виконання ведення м'яча у футболі та методику навчання.

Групування способів ведення м'яча у футболі. Основні фази рухів, котрі є спільними для багатьох способів. Послідовність у навчанні техніці ведення м'яча. Орієнтовні вправи для навчання техніці ведення м'яча (за вибором способу). Типові помилки.

78. Проаналізувати техніку виконання удару по м'ячу головою у футболі та методику навчання.

Групування способів ударів по м'ячу у футболі. Різновиди ударів по м'ячу головою за способом виконання. Основні фази рухів, котрі є спільними для багатьох способів. Послідовність у навчанні техніці ударів по м'ячу головою. Орієнтовні вправи для навчання удару головою (за вибором способу). Типові помилки.

79. Проаналізувати техніку виконання зупинок м'яча у футболі та методику навчання.

Класифікувати способи зупинок м'яча у футболі. Підготовча і робоча фаза виконання способів зупинок м'яча. Послідовність у навчанні техніці зупинок м'яча. Орієнтовні вправи для навчання техніці зупинок м'яча (за вибором способу). Типові помилки.

ТМВ легкої атлетики

80. Теоретично обґрунтувати техніку та методику навчання стрибка у довжину способом «зігнувши ноги».

Техніка стрибка у довжину з розбігу способом «зігнувши ноги». Методика навчання техніки стрибка у довжину з розбігу способом «зігнувши ноги». Типові помилки в техніці стрибка у довжину з розбігу способом «зігнувши ноги» та способи їх усунення. Спеціально-підготовчі вправи для навчання техніки стрибка у довжину з розбігу способом «зігнувши ноги».

81. Теоретично обґрунтувати техніку та методику навчання бігу на короткі дистанції.

Техніка бігу на короткі дистанції. Особливості бігу на різних спринтерських дистанціях. Методика навчання техніки бігу на короткі дистанції. Типові помилки в техніці бігу на короткі дистанції та способи їх усунення. Спеціально-підготовчі вправи для навчання техніки бігу на короткі дистанції.

82. Проаналізувати класифікацію легкоатлетичних вправ.

Зміст, класифікація та загальна характеристика легкоатлетичних вправ. Циклічні та ациклічні види легкої атлетики. Структура легкоатлетичного багатоборства. Основні і допоміжні засоби, які використовуються під час тренування багатоборців.

83. Розкрити методичні особливості навчання техніці стрибка у висоту способом «переступання».

Способи стрибків у висоту. Загальна характеристика техніки стрибка у висоту способом «переступання». Опис техніки фази стрибка у висоту (за вибором). Послідовність навчання техніці стрибка у висоту способом «переступання». Методика навчання техніки фази стрибка у висоту способом «переступання» (за вибором). Типові помилки.

84. Розкрити особливості розвитку фізичних якостей засобами легкої атлетики у дітей середнього шкільного віку.

Різновиди фізичної підготовки. Класифікація фізичних якостей та їх визначення. Сенситивні періоди для розвитку фізичних якостей. Засоби та методи розвитку фізичної якості (за вибором) на уроках фізичної культури учнів 5-9 класів.

85. Розкрити методичні особливості навчання техніці бігу на короткі дистанції.

Загальна характеристика техніки бігу на короткі дистанції (види дистанцій, фази, різновиди стартових положень та фінішування). Опис техніки фази (за вибором) бігу на короткі дистанції. Послідовність навчання техніці бігу на короткі дистанції. Методика навчання техніки фази (за вибором) бігу на короткі дистанції. Типові помилки.

ТМВ плавання

86. Назвати та охарактеризувати види плавання.

Види плавання: спортивне, рекреативне, оздоровче, лікувально-оздоровче (реабілітаційне), кондиційне, адаптивне. Методичні особливості навчання способами плавання.

87. Дати характеристику заходам безпеки під час занять плаванням.

Суворе виконання правил безпеки запобігає травмам та трагічним випадкам. Обов'язкові вимоги під час плавання у природних водоймах. Основні заходи безпеки на заняттях в басейні.

88. Назвати та охарактеризувати основні завдання та етапи навчання плавання.

Завдання: зміцнення здоров'я, удосконалення фізичних якостей, виховання моральних якостей. Виокремлюють чотири етапи навчання плаванню: етап освоєння з водою; етап вивчення окремих плавальних рухів, узгодження цих рухів між собою і з'єднання їх у цілісну дію; етап усунення зайвих рухів, непотрібного м'язового напруження, закріплення навички плавання; етап подальшого удосконалення навичок у плаванні, уточнення індивідуального стилю плавця, удосконалення техніки плавання.

89. Описати техніку плавання кроль на грудях та методику навчання.

Положення тулуба, рухи ногами, рухи руками, дихання, узгодження рухів. Засоби, методи навчання техніки плавання кроль на грудях.

90. Описати техніку плавання кроль на спині та методику навчання.

Положення тулуба, рухи ногами, рухи руками, дихання, узгодження рухів. Засоби, методи навчання техніки плавання кроль на спині.

9. Джерела інформації з підготовки до атестаційного екзамену

Блок «Управління у фізичній культурі та спорті»

1. Городинська І.В. Управління фізичною культурою і спортом: навч. посібник для студентів факультету фізичного виховання та спорту. Херсон: Видавництво ХДУ, 2010. 112 с.

2. Жданова О. М., Чеховська Л. Я. Управління сферою фізичного виховання і спорту : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. фіз. виховання і спорту. Львів: Коло, 2009. 224 с.
3. Про фізичну культуру і спорт: Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
4. Леонова А. О. Ефективність державного управління в контексті євроінтеграції. – Львів: Центр Європи, 2005. 176 с.
5. Національний комітет спорту інвалідів України. URL: <http://www.paralympic.org.ua/>
6. Національний Олімпійський Комітет України (Офіційний сайт) – <https://noc-ukr.org>
7. Олійник М.О. Організаційно-управлінська діяльність у системі управлінь і комітетів з питань фізичної культури: навч. посіб. Харків, 2000. 80 с.
8. Олійник М.О. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні. Харків: ХаДІФК, 2000. 292 с.
9. Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text>
10. Свєртнев О.А. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту / О.А. Свєртнев / Педагогічні науки: науковий журнал. Вип. 77. Полтава, 2021. С. 40-43.
11. Свєртнев О.А. Менеджмент фізичної культури і спорту. – Текст лекцій з дисципліни «Менеджмент фізичної культури і спорту» для підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти (магістр) спеціальності 017.Фізична культура і спорт. Полтава, 2018. 78 с. [затв. вчен. рад. ПНПУ ім. В.Г. Короленка, прот. № 1 від 25.10.2018 р.]

Блок «Організація і методика масової фізичної культури»

1. Гакман А. В. Організація та методика спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи : навч.-метод. посіб. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2018. 216 с.
2. Дудчак М. В. Спорт для всіх в Україні : Теорія та практика. К.: Олімпійська література, 2009. 279 с.
3. Качан О.А., Пристинський В.М. Концепція «Спорт заради розвитку» у фізкультурно-оздоровчій і спортивно-масовій роботі закладів загальної середньої освіти. Монографія. Слов'янськ : вид-во Б.І. Маторіна, 2022. 164 с.
4. Литвиненко О. М., Твеліна А. О. Організація та методика масової оздоровчої фізичної культури : навчально-методичний посібник. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2016. 130 с.
5. Сергієнко В. М., Полтавцева Т. І. Технології організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої роботи: Навчальний посібник для студентів спеціальності «Фізична культура». 2-е вид., перероб. і доп. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008. 164 с.
6. Сущенко А.В. Перспективи спортивно-фізкультурної підготовки як інструменту самоосвіти фахівців і подинамічних професій // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах :зб. наук. пр. / редкол.: Т.І.Сущенко (голов. пед.) та ін. – Запоріжжя. 2016. Вип. 51 (104). С. 281 – 286. <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/51-2016>

Блок дисциплін медико-біологічного циклу

1. Явоненко О. Ф. Біохімія : підруч.[для студ. закл. вищої осв.] / О. Ф. Явоненко, Б.В. Яковенко Університетська книга, 2022. 380 с.
2. Осипенко Г.А. Основи біохімії м'язової діяльності. К.: Олімпійська література, 2007. 200 с.
3. Гонський Я.І., Максимчук Т.П., Калинський М.І. Біохімія людини: Підручник. Тернопіль: Укрмедкнига, 2013. 744 с
4. Фізіологія людини: підручник під ред. В.І. Філімонова. - К. : Медицина, 2021 488 с.
5. Плахтій П.Д. Фізіологія людини : підруч.[для студ. вищ. навч. закл.]. Кам'янець-Подільський, 2000. 218 с.
6. Чайченко Г. М. Фізіологія людини і тварин: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]. К. : Вища школа, 2003. 463 с.
7. *Фізіологія людини і тварин (фізіологія нервової, м'язової і сенсорних*

систем) : *підручник* : [для студ. вищ. навч. закл.] / М. Ю. Клевець, В. В. Манько, М. О. Гальків та ін.. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 312 с.

8. Біомеханіка : навчально-методичний посібник / [уклад.: А. В. Заїкін, Н. І. Судак]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 144 с.

9. Вибрані лекції з біомеханіки / [уклад.: О.Ю.Рибак, Л.І.Рибак]. Львів: ЛДУФК ім. І. Боберського, 2017. 131 с.

10. Загальна біомеханіка з основами фізіології м'язової діяльності: навч. посібн. Полтава, 2009. 208 с.

11. Марцінковський І.Б. Гігієна фізичного виховання і спорту (курс лекцій і методичні рекомендації до практичних занять): [навч. посібн.]. Миколаїв: НУК, 2015. 327 с.: іл.

12. Свистун Ю.Д. Гігієна фізичного виховання і спорту: [посібн. для вищ. навч. закл.]. «Українські технології», 2010. 342 с.

Блок «ТМВ спортивних дисциплін»

1. Бондаренко В.В., Ціпов'яз А.Т. Методика навчання елементам техніки волейболу. Навчально-методичний посібник. Кременчук: Методичний кабінет, 2018. 120с.

2. ЗайцеваЮ.В., Тараненко І.В. Варіативний модуль «Пляжний волейбол» : навч.-метод. посіб. Полтава : Видавець Шевченко Р.В., 2018. 66 с.

3. Навчання техніки волейболу в закладах освіти: методичні рекомендації / уклад. О. М. Письменний. Кривий Ріг: КПІ ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2016. 40 с.

4. Піменов М.П. Волейбол. Спеціальні вправи. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2001. 196 с.

5. Глазирін І. Д. Плавання. Навчальний посібник К.: Кондор, 2006.

6. Лашко В. П., Астахов В. А., Астахова В. В. Плавання теорія та методика. Дніпро: «ПФ Стандарт – Сервіс», 2018. 231 с.

7. Шульга Л. М. Оздоровче плавання: навчальний посібник. К.:Олімп. л-ра, 2008. 232 с.

8. Гогін О.В. Легка атлетика: Курс лекцій. Харк.держ.пед.ун-т ім.Г.С.Сковороди. Харків: «ОВС», 2001. 112 с.

9. Криличенко О.В. Історіярозвитку та методика викладаннявидівлегкої атлетики: навч. посіб. К. :Олімп. л-ра, 2012. 108 с.

10. Момот О. О. Теорія і методика викладання легкої атлетики : навч.-метод. посіб. / уклад.: О. О. Момот, Є. Ю. Шостак, С. М. Новік ; Полт. нац. пед. ун-тет імені В. Г. Короленка. Полтава : Сімон, 2020. 132 с.

11. Словник термінів та понять зі спортивних дисциплін : навч.-метод. посіб. / уклад.: О. О. Момот, Є. Ю. Шостак, Ю. В. Зайцева, С. М. Новік, І. В. Тараненко, Г. В. Кириленко, О. І. Кириленко. Ч.2. Полтава :Сімон, 2021. 197 с.

Діяльнісна карта оцінювання рівня сформованості фахових компетентностей майбутніх учителів фізичної культури

Назва дисципліни: «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті»

Спеціальні (фахові)	Показник (студент)	Діяльність	Завдання
ФК-3. Здатність до володіння сучасними педагогічними, медико-біологічними, інформаційними технологіями для формування здорового способу життя, розвитку рухових умінь і навичок, розвитку фізичних (рухових) якостей у представників різних груп населення та самостійної розробки методик і технологій для інтегрального гармонійного розвитку людини	<p>1.1. Володіє базовою термінологією курсу</p> <p>1.2. Класифікує освітні інновації, пояснює закони перебігу інноваційних процесів, встановлює взаємозв'язки між закономірностями та етапами інноваційного процесу, упорядковує типи структур <i>інноваційного процесу</i></p> <p>1.3. Знає специфіку розвитку фізкультурної освіти, аргументовано доводить необхідність її модернізації</p>	<p>Проаналізувати етапи, принципи, закономірності, структуру та динаміку розвитку інноваційних процесів; схематично узагальнити класифікацію освітніх інновацій та представити її у вигляді ментальної карти у спільній презентації; дібрати та описати одну класифікацію, якої не наведено в лекції, визначити та обґрунтувати до якого типу освітніх інновацій хоча б за одним з критеріїв класифікації (за масштабом перетворення (часткові, модульні, системні); за інноваційним потенціалом (модифікаційні; комбінаторні; радикальні або фундаментальні, глобальні) вона належить.</p> <p>підготувати анований каталог наукових праць присвячених проблемам</p>	<p>1.1. Визначити сутність ключових понять</p> <p>1.2. Класифікувати освітні інновації; пояснити закони розвитку інноваційних процесів; визначити етапи інноваційного процесу («життєвий цикл інновацій»); та їх характерні ознаки; проілюструвати співвідношення між закономірностями та етапами інноваційного процесу; проілюструвати типи структур інноваційного процесу</p> <p>1.3. Обґрунтувати специфіку розвитку фізкультурної освіти, аргументувати необхідність її модернізації в умовах стратегічного реформування вітчизняної системи освіти; на основі аналізу наукової літератури узагальнити основні сучасні тенденції розвитку освіти у</p>

	<p>інновацій в сучасній вітчизняній освіті;</p> <p>1.4.Інтерпретує нормативно-правові засади впровадження інноваційних технологій у процесі фізичного виховання різних груп населення</p> <p>1.5.Визначає зміст та класифікує інноваційні технології у фізичній культурі; прогнозує основні напрями упровадження інноваційних технологій у практику фізичного виховання дітей та молоді</p> <p>1.6.Перераховує та ідентифікує бар'єри інноваційної педагогічної діяльності Уміє розробити індивідуальну програму інноваційного розвитку</p>	<p>Здійснити аналіз нормативних документів, підготувати анотований каталог наукових праць присвячених проблемам інновацій у фізичній культурі і спорті; спрогнозувати основні напрями інноваційних процесів у системі фізичного виховання; підготувати доповідь</p> <p>Знайти відомості та проаналізувати одну із зазначених у лекції (на вибір) інноваційну технологію у фізичному вихованні. Навести приклади і визначити перспективи її використання у начальних закладах України та світу</p> <p>Схарактеризувати показники та рівні готовності педагога до інноваційної діяльності; пройти тест «Бар'єри педагогічної діяльності», визначити найбільш значущі бар'єри, які перешкоджають педагогам</p>	<p>вигляді есе «Які інноваційні освітні тренди виокремлюють у 2018 році?»</p> <p>1.4.Узагальнити нормативно-правові засади, що регламентують використання інноваційних технологій в освітньому процесі; спрогнозувати основні напрями інноваційних процесів у системі фізичного виховання у контексті модернізації фізичної культури і спорту;</p> <p>1.5.Підготувати доповідь щодо перспективних напрямів розвитку інноваційних процесів в системі фізичного виховання</p> <p>1.6.Визначити найбільш значущі бар'єри, що перешкоджають педагогам здійснювати інноваційну діяльність, скласти програму власного професійного розвитку, визначити шляхи і засоби її реалізації, методи і прийоми роботи над собою з розвитку</p>
--	---	---	---

		<p>здійснювати інноваційну діяльність; на основі самоаналізу та самооцінки готовності до майбутньої викладацької діяльності скласти програму власного професійного розвитку на час навчання в магістратурі, визначити шляхи і засоби її реалізації, методи і прийоми роботи над собою</p>	<p>інноваційного потенціалу</p>
	<p>1.7. Пояснює сутність та характеристики психолого-педагогічних, медико-біологічних, інформаційних технологій у галузі фізичного виховання та диференціює їх.</p>	<p>Здійснити порівняльну характеристику традиційних та інноваційних підходів у галузі фізичної культури; передбачити основні шляхи впровадження інноваційних технологій у практику фізичного виховання різних груп населення, відстояти власну думку в дискусії;</p>	<p>1.7. Визначити групи інновацій у галузі фізичної культури; схарактеризувати сучасні концепції фізкультурної освіти дітей та молоді; диференціювати освітні та виховні інноваційні педагогічні технології; класифікувати освітні технології у фізичній культурі і спорті</p>
	<p>1.8. Уміє протиставляти традиційні та інноваційні підходи у професійній діяльності</p>		<p>1.8. Порівняти традиційні та інноваційні підходи щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми та молоддю;</p>
	<p>1.9. Передбачає основні шляхи впровадження інноваційних технологій у практику фізичного виховання різних груп населення.</p>	<p>Розкрити зміст основних понять теми, законспектувати їх до словника, здійснити порівняльну характеристику груп інновацій у галузі фізичної культури; перевести параграф</p>	<p>1.9. Визначити основні шляхи розвитку інноваційних процесів у системі фізичного виховання</p>

		лекції (на вибір) у мову таблиць або графічних знаків (схем)	
ФК-8. Здатність здійснювати пошук, аналіз і оцінку інформації, у т.ч. за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, необхідної для постановки і вирішення професійних завдань, професійного та особистісного розвитку.	<p>2.1. Пояснює роль ІТ у створенні нових засобів навчання, пошуку інформації та збереженні знань</p> <p>2.2. Визначає основні напрями використання ІКТ у фізичній культурі і спорті</p> <p>2.3. Аналізує ІТ-компетенції, необхідні сучасному вчителю фізичної культури, аргументує необхідність їх формування</p> <p>2.4. Наводить приклади практичної реалізації ІТ технологій в навчальному процесі з фізичної культури</p>	<p>Опрацювати рекомендації ЮНЕСКО «Структура ІКТ-компетентності вчителів» (с. 10; 14), виокремити основні компетенції, необхідні вчителю нового тисячоліття, навести приклади практичної реалізації рекомендацій ЮНЕСКО щодо формування ІТ-компетентності вчителів фізичної культури</p> <p>Розробити електронний навчальний ресурс (створити інтерактивну вправу) на сайті Learning.Apps за темою одного з модулів (на вибір) шкільної програми курсу «Фізична культура» для учнів початкової або основної школи</p>	<p>2.1. Обґрунтувати роль ІТ у житті сучасної людини; уміти</p> <p>2.2. Визначити основні напрями використання ІКТ у фізичній культурі і спорті (навчальний процес, спортивне тренування, спортивні змагання, оздоровча фізична культура, спортивний менеджмент);</p> <p>2.3. Виокремити основні ІТ-компетенції, необхідні вчителю нового тисячоліття, навести приклади практичної реалізації ІТ технологій в навчальному процесі з фізичної культури</p> <p>2.4. Продемонструвати вміння створювати ІТ з освітньою метою в професійній діяльності</p>
ФК-11. Уміння застосовувати інноваційні фізкультурно-оздоровчі технології, форми, методи й засоби	3.1. Визначає зміст та класифікує фізкультурно-оздоровчі технології для дітей та підлітків	Опрацювати авторські програми фізкультурно-оздоровчого та спортивного спрямування, зробити висновок	3.1. Класифікувати оздоровчі технології (здоров'язбережувальні, навчання здоров'ю, виховання культури здоров'я),

<p>для формування і збереження здоров'я різних груп населення.</p>	<p>3.2.Оцінює інноваційний характер пропонуваніх авторських фізкультурно-оздоровчих та фізкультурно-спортивних програм</p>	<p>про рівень інноваційності програми у вигляді аналітичної записки, розробити фрагмент заняття з використанням інноваційних технологій профілактично-лікувального спрямування (технологія та контингент на вибір), підготувати презентацію</p>	<p>3.2. Визначити їх характерні ознаки, схарактеризувати авторські програми фізкультурно-оздоровчого спрямування розробити фрагмент заняття для дошкільників з використанням інноваційних технологій профілактично-лікувального спрямування (технологія та вік на вибір)</p>
<p>ФК-12. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання у фізичному вихованні.</p>	<p>4.1.За зразком створює модель авторської технології (на вибір) та аргументовано доводить її інноваційний характер</p> <p>4.2.Наводить приклади ефективного використання сучасних інноваційних підходів та методів фізичного виховання в урочній та позаурочній діяльності школярів</p> <p>4.3.Добирає інноваційні форми, методи, засоби і фізичного виховання, адекватні змісту професійної діяльності</p>	<p>Створити модель (стартап) власної освітньої технології (на вибір – старша або вища школа) та зробити висновок про перспективи її застосування.</p> <p>Результати представити у вигляді презентації</p> <p>Розробити навчальний кейс до уроку фізичної культури (тема, клас, модуль – за вибором)</p>	<p>4.1. Презентувати стартап-проект власної освітньої технології та обґрунтувати її перспективність;</p> <p>4.2.Розкрити особливості застосування інтерактивних методів, форм, видів навчання учнівської молоді на уроках фізичної культури;</p> <p>4.3. Схарактеризувати та навести приклади новітніх підходів щодо організації інноваційних технологій у позашкільних фізкультурно-оздоровчих та спортивних навчальних закладах</p>

Розроблено авторкою.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації Монографії

1. Даниско О. В. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання: теорія і практика : монографія. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 360 с.

2. Даниско О. В., Корносенко О. К. Аналітичні аспекти використання хмарних технологій у системі вищої освіти майбутніх фахівців фізичної культури. *Парадигматичні аспекти й дилеми розвитку науки та освіти* : колективна монографія. Конін ; Ужгород ; Мелітополь ; Херсон ; Кривий Ріг : Посвіт, 2019. С. 65–77. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 68–74).

3. Даниско О. В., Корносенко О. К., Тараненко І. В. Специфіка та перспективи використання дистанційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. *Екстрене дистанційне навчання в Україні* : колективна монографія. Харків : Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. С. 185–196. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 187–192).

4. Даниско О. В. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів фізичної культури Нової української школи в умовах змішаного навчання (на прикладі дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології у фізичній культурі і спорті»). *Концептуалізація компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в контексті змішаного навчання* : колективна монографія. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. С. 158–182.

Наукові праці у фахових виданнях України

5. Даниско О., Свєртнев А. Зміст і форми самостійної роботи студентів з дисципліни «Управління у сфері фізичної культури» та шляхи їх реалізації в умовах вищого педагогічного навчального закладу. *Збірник наукових праць вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет». Педагогіка, психологія і соціологія*. 2014. № 1 (15), ч. 2. С. 69–73. 73 (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 69–71).

6. Даниско О. В. Перспективи дистанційної освіти фахівців фізичного виховання та спорту в процесі реалізації моделей змішаного навчання у вищих навчальних закладах. *Наукові праці Вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет». Педагогіка, психологія і соціологія*. 2017. № 1 (20). С. 27–33.

7. Даниско О. В., Свєртнев О. А. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури як передумови підвищення якості освіти. *Витоки педагогічної майстерності. Педагогічні науки* : зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Полтава, 2017. Вип. 19. С. 108–115. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 109–112).

8. Корносенко О., Даниско О. Упровадження крокового тренажера-симулятора у процес професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Вип. 2 (58). С. 98–107. (Web of Science) (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 99–103).

9. Даниско О. Формування професійних компетенцій майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2018. Вип. 30 (40). С. 96–106.

10. Даниско О. В. Актуальність упровадження змішаного навчання у практику підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 152, т. 1. С. 19–23.

11. Даниско О. В., Семеновська Л. А. Генеза та сучасний зміст поняття змішаного навчання в зарубіжній педагогічній теорії і практиці. *Інформаційні технології і засоби*

навчання. 2018. Т. 65, № 3. С. 1–11. (**Web of Science**) (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 3–9).

12. Даниско О. В. Роль змішаного навчання в трансформації сучасної вищої освіти у контексті становлення інноваційної парадигми. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2018. № 4. С. 18–24.

13. Даниско О. Електронний навчальний курс як засіб ресурсної підтримки професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2018. Вип. 5. С. 66–76.

14. Даниско О. В. Принципи організації навчальної взаємодії у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 72. С. 24–30.

15. Даниско О. В. Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2019. Вип. 23. С. 77–82.

16. Даниско О. В., Семеновська Л. А. Характеристика методів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. 74. С. 43–48. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 43–45).

17. Даниско О. В. Якість змішаного навчання як чинник підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Етика й естетика педагогічної дії*. 2019. Вип. 19. С. 123–130.

18. Даниско О. В. Педагогічні аспекти використання навчальної аналітики як інструменту моніторингу успішності та підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2020. Вип. 26. С. 69–77.

19. Даниско О., Корносенко О., Бондаренко В. Веб-квест як засіб підготовки майбутніх учителів фізичної культури до умов змішаного навчання. *Педагогічні науки*. 2021. № 78. С. 62–71 (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 63–69).

20. Даниско О., Семеновська Л. Ставлення викладачів до впровадження змішаного навчання у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: емпіричний аналіз. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 77. С. 28–34. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 28–30).

21. Даниско О. Організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у процесі змішаної освітньої взаємодії. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2021. Вип. 23. С. 227–241.

22. Даниско О. Моделювання системи формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 37. С. 170–175.

23. Даниско О. Удосконалення предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2021. Вип. 28. С. 55–64.

24. Даниско О. Дидактичний потенціал формувального оцінювання як інструменту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2022. Вип. 29. С. 106–112.

Наукові праці у періодичних виданнях зарубіжних країн та виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз:

25. Використання інноваційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. *Scientific Letters of Academic society of Michal Baludansky*. 2017. № 5 (3). С. 35–37.

26. Kornosenko O., Denysovets T., Danysko O., Synytsya S. System of Preparation of Future Fitness Coaches' for Health-Improving Activity in the Conditions of Rehabilitation Establishments.

International Journal of Applied Exercise Physiology (IJAEP). 2020. № 9 (8). С. 33–41. ISSN 2322-3537. (**Web of Science**). (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 33–35).

27. Даниско О. Сприйняття майбутніми вчителями фізичної культури технологій дистанційного та змішаного навчання в період пандемії. *International periodic scientific journal*. 2021. Is. 8, part 5. С. 65–71.

28. Даниско О., Корносенко О. Перспективи використання дидактичних моделей змішаного навчання в професійній освіті майбутніх учителів фізичної культури у воєнний час та повоєнний період. *International scientific peer-reviewed journal SWorldJournal*. 2022. Вип. 13. С. 20–27. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 21–25).

29. Danysko O., Kornosenko O., Taranenko I., Bondarenko V., Zhamardiy V. Development Of Project Competence Of Physical Culture Specialists To Be By Means Of Cloud Technologies During Work Placement Internships. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2023. Vol. 14 (1). P. 290–301. (**Web of Science**). (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 290–296).

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

30. Даниско О. Дистанційні освітні технології у вищій школі: актуальність та перспективи впровадження. *Актуальні проблеми сучасного фізичного виховання і спорту* : матеріали II регіон. наук-практ. конф., (м. Полтава, 24 листопада 2016 р.). Полтава : Вид-ць Шевченко Р.В., 2016. С. 137–140.

31. Даниско О. Досвід упровадження елементів дистанційної освіти у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Роль фізичної культури і спорту в становленні та зміцненні генофонду нації* : матеріали III Всеукр. наук-практ. конф., (м. Полтава, 11 квітня 2017 р.). Полтава : Вид-ць Шевченко Р. В., 2017. С. 52–56.

32. Даниско О. Історичні аспекти розвитку дистанційної освіти як інноваційної навчальної технології. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації* : матеріали XXVIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 29 вересня 2017 р.). Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 28. С. 128–132.

33. Даниско О. Чинники виникнення змішаного навчання. *Дидаскал* : часопис кафедри загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2017. № 87. С. 99–102.

34. Даниско О. В. Використання інноваційного потенціалу моделі «перевернутий клас» у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*. 2018. Вип. 3. С. 85–95.

35. Даниско О. Дидактичні можливості змішаного навчання в закладах вищої освіти. *Проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту* : матеріали Всеукр. наук. конф. (м. Полтава, 19-20 квітня 2018 р.). Полтава : Вид-ць Шевченко Р. В., 2018. С. 44–49.

36. Даниско О. В. Освітні можливості віртуальної кімнати GOOGLE CLASSROOM. *Ресурсоорієнтоване навчання 3D : доступність, діалог, динаміка* : матеріали II Всеукр. практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 19-23 лютого 2018 р.). Полтава : ПУЕТ, 2018. С. 116–122.

37. Даниско О. Науково-методичні засади організації дистанційного навчання у вищій школі. *Дидаскал. Педагогіка вищої школи: стратегія, перспективи розвитку, передовий досвід* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. із міжнародною участю (м. Полтава, 20–21 листопада 2018 р.). Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. Вип. 18. С. 29–32.

38. Даниско О. Способи організації освітньої взаємодії в процесі реалізації ротаційної моделі змішаного навчання «перевернутий клас» у закладах вищої освіти. *Змішане навчання – інновація XXI сторіччя* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29-30 листопада 2018 р.). Харків : НТУ «ХПІ», 2018. С. 48–53.

39. Даниско О. В. Електронний навчальний посібник як засіб підтримки індивідуальної освітньої траєкторії студентів в умовах змішаного навчання. *Відкрита та дистанційна*

освіта: від теорії до практики : збірник матеріалів III Всеукр. електронної наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 вересня 2018 р.). Київ, 2018. С. 46–49.

40. Даниско О. В. Особливості впровадження змішаного навчання як інноваційної технології професійної підготовки майбутніх фахівців у практику вищої освіти. *Технології професійного розвитку педагога: Спадщина А. С. Макаренка і пріоритети української освіти* : матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 13–14 березня 2019 р.) Полтава, 2019. С. 49–52.

41. Даниско О. Форми організації освітнього процесу в умовах змішаного навчання. *Гуманітарний корпус* : [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії за матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Наукові пошуки: актуальні дослідження, теорія та практика», 27 серпня 2020 р.]. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. Вип. 35, т. 1. С. 102–105.

42. Даниско О. В. Інструменти оцінювання в контексті інформатизації вищої освіти *Дидаскал : часопис: Забезпечення якості вищої освіти в Україні: сучасний стан і перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 12–13 листопада 2019 р.). Полтава, 2020. № 20. С. 191–192.

43. Даниско О. Використання інтерактивних робочих аркушів як засобу підвищення ефективності процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (23–24 квітня 2020 р.) / ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2020. С. 34–38.

44. Даниско О. Організація персоналізованого навчання як стратегія академічної підтримки студентів ЗВО. *Дидаскал : часопис: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю «Університетська освіта в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»* (7–18 листопада 2020 р.). Полтава, 2021. № 21. С. 165–168.

45. Даниско О. В. Переваги та перспективи впровадження змішаного навчання у практику закладів вищої освіти в умовах пандемії. *Globalization Of Scientific Knowledge: International Cooperation And Integration Of Sciences : The I Correspondence International Scientific and Practical Conference NGO European Scientific Platform LLC International Centre Corporative Management* (Vienna, Austria, May 7th, 2021). Vienna, 2021. С. 490–492.

46. Даниско О. Автентичне навчання як практико-орієнтована стратегія підготовки фахівців в умовах цифровізації освіти. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка* : збірник тез доповідей I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава 22–23 лютого 2021 р.). Полтава : ПУЕТ, 2022. С. 94–97.

47. Даниско О. Зміст поняття «змішане навчання». *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка* : збірник тез доповідей II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава 22–23 лютого 2022 р.). Полтава : ПУЕТ, 2022. С. 160–165.

48. Даниско О. Характеристика SAMR-технології та рівнів її використання для покращення змішаного навчання у закладах вищої освіти. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи в контексті євроінтеграції* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 19–20 травня 2022 р.). Івано-Франківськ, 2022. С. 169–173.

49. Даниско О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти Сполучених Штатів Америки. *Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини* : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (21–22 квітня 2022 р.). Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. С. 84–87.

50. Даниско О. В. Етапи проектування стандартизованих вимог щодо професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. *Проектування та реалізація освітніх програм за спеціальністю 014 «Середня освіта»* : матеріали Всеукр. наук.-пед. підвищення кваліфікації (31 жовтня – 11 грудня 2022 р.). Одеса : Гельветика, 2022. С. 54–56.

51. Даниско О. В. Змішане освітнє середовище як дидактичний інструмент відкритої освіти майбутніх учителів фізичної культури. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXIX Каришинські читання), присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 26–27 травня 2022 р.) / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава : Астроя, 2022. С. 71–74.

Основні навчально-методичні праці

52. Даниско О. Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті : конспект лекцій : мультимедійний посібник. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. 80 с.

53. Корносенко О., Даниско О., Демус Я. Фітбол-гімнастика при порушеннях постави : навч. посіб. з доповненою реальністю. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 84 с. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 5–6; 12–16; 24–26; 53–66).

54. Даниско О., Корносенко О., Демус Я. Сертифікатна освітня програма «Інноваційні технології в освіті та спорті». Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 15 с. (Особистий внесок О.В. Даниско: С. 4–8; 10–12).

Наукові і навчально-методичні праці, що додатково відображають результати дослідження

55. Даниско О., Голуб Л. Сучасні концепції модернізації змісту фізкультурної освіти учнівської молоді. *Фізичне виховання: теорія і практика* : часопис кафедри теорії і методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2016. № 3. С. 77–83 (Особистий внесок: С. 77–81).

56. Даниско О. Новітні концепції фізичного виховання учнівської молоді. *Дидактика : часопис : Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 16–17 лист. 2021 р.). Полтава, 2021. № 22. С. 267–271.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

68600 м. Ізмаїл, вул. Рєпіна, 12
 12 Repin str., Izmail
 МФО 828011 Код 02125467

р/р 35221002000301

Тел./факс (04841) 5-13-88
 E-mail idgu@ukr.net
 Банк УДК в Одеській області

№ 1-7/374
 " 22 " 04 2009 р.

«Затверджую»

Проректор з наукової роботи
 Ізмаїльського державного
 гуманітарного університету
 проф. Л.Ф. Циганенко

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження кандидата педагогічних наук, доцента кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка
Даниско Оксани Володимирівни
за темою «Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання» у навчально-виховний процес
Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Результати наукового дослідження дисертаційної роботи Даниско Оксани Володимирівни на тему «Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання» впроваджувалися в початковий процес Ізмаїльського державного гуманітарного університету впродовж 2018-2019 навчального року.

У ході експериментальної роботи апробовано розроблену автором методику використання електронних освітніх ресурсів в навчальному процесі студентів майбутніх учителів з фізичної культури з курсів «Історія фізичної

культури та олімпійського спорту», «Теорія і методика фізичного виховання», «Методика фізичної культури» та ін.

Упровадження результатів дисертаційного дослідження в практику дозволило реалізувати методичну систему навчання дисциплін професійного циклу на основі педагогічно виваженого поєднання традиційних та інноваційних систем навчання, зокрема освітньо-інформаційних ресурсів, веб-сервісів та медіаосвітніх проєктів, застосування яких сприяло розвитку в студентів навичок дослідницької діяльності, систематизації й аналізу інформації; формування стійкого пізнавального інтересу та позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності.

Розроблена дисертанткою методична система професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання є достатньо ефективною і може бути рекомендована до широкого впровадження у практику роботи закладів вищої освіти.

Довідка видана для пред'явлення за місцем захисту дисертації для здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки (спеціалізація – теорія і методика професійної освіти).

Результати впровадження науково-дослідної роботи Даниско Оксани Володимирівни на тему «Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання» в навчально-виховний процес педагогічного факультету Ізмаїльського державного гуманітарного університету були заслухані на засіданні кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та фізичної культури і отримали позитивну оцінку (протокол № 8 від 10 квітня 2019 р.).

Завідувач кафедри соціальної роботи,
соціальної педагогіки та фізичної культури,
кандидат педагогічних наук

доц. С.Б. Фурдуй

Міністерство освіти і науки України
 ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
 «ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
 ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
 УНІВЕРСИТЕТ імені Григорія Сковороди»

08401, м. Переяслав-Хмельницький,
 вул. Сухомлинського, 30.
 тел.: (04567) 5-63-89

факс: 5-63-94

07.06.2019 № 444

На № _____ від _____

Ministry of Education and Science of Ukraine
 STATE INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION
 «PEREYASLAV-KHME LNYTSKY
 HRYHORIY SKOVORODA
 STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY»
 30, Sukhomlynsky St.
 Pereyaslav-Khmelnytsky
 08401
 tel.: (04567) 5-63-89
 fax: 5-63-94

ДОВІДКА

про результати впровадження результатів дисертаційного дослідження

Даниско Оксани Володимирівни

на тему: «Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання»,

поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

(спеціалізація – теорія і методика професійної освіти)

Результати дисертаційного дослідження О.В. Даниско на тему: «Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання», поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (спеціалізація – теорія і методика професійної освіти) впроваджувалися в освітній процес ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет» імені Григорія Сковороди впродовж 2018-2019 навчального року.

Розроблена в дослідженні система електронних освітніх ресурсів, а саме інтерактивного електронного підручника «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті», матеріалів дистанційного курсу «Фізична рекреація різних груп населення» широко використовувалась при викладанні дисциплін «Рекреація у фізичній культурі різних груп населення», «Новітні технології оздоровлення у ВНЗ», «Теорія і методика викладання ФК у ВНЗ». Упровадження результатів дисертаційного дослідження в практику дозволило реалізувати методичну систему навчання дисциплін професійного циклу на основі інтеграції традиційних та електронних освітніх ресурсів (навчальне відео, інфографіка, електронні робочі аркуші, інтерактивні вправи і тести), використання яких сприяло розвитку в студентів навичок організації самостійної навчальної діяльності, систематизації та аналізу інформації, дослідницько-пошукової діяльності, самоконтролю, формування позитивної мотивації до процесу професійного вдосконалення.

Загалом методика організації змішаного навчання, запропонована О.В. Даниско, отримала позитивну оцінку студентів та викладачів факультету фізичного виховання університету та є значним внеском у розвиток теорії і практики професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Зважаючи на актуальність і наукову значущість проблеми розробки та впровадження новітніх підходів щодо формування у студентів стійкого пізнавального інтересу та позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності підвищення якості вищої освіти, колективом кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет» імені Григорія Сковороди (протокол № 10 від 21.05.2019 року) зроблено висновки про доцільність подальшого впровадження результатів дисертаційного дослідження Даниско О. В. у навчальний процес педагогічних закладів вищої освіти.

Довідка видана для пред'явлення за місцем захисту дисертації для здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки (спеціалізація – теорія і методика професійної освіти).

Ректор

Завідувач кафедри

В.П. Коцур

Н.Є. Пангелова

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
(ДДПУ)

вул. Г. Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька область, 84116

Тел./факс (062)666-54-54

E-mail: sgpi@slav.dn.ua, www.ddpu.edu.ua, код ЄДРПОУ 38177113

15.06.21р. № 68-Н-376 на № _____

ДОВІДКА

про апробацію і впровадження результатів дисертаційної роботи
 Даниско Оксани Володимирівни
 «Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх
 учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання», поданої на
 здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
 за спеціальністю 011 – науки про освіту
 (спеціалізація – теорія і методика професійної освіти)

Основні результати дисертації Даниско О.В. були впроваджені у освітній процес ДВНЗ «ДДПУ» упродовж 2020 – 2021 н.р.

Запропоновані дисертанткою навчально-методичні матеріали та рекомендації щодо застосування інноваційних технологічних засобів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах комбінованого навчання сприяли поглибленню розуміння тенденцій цифровізації вищої педагогічної освіти, визначенню методологічних, дидактичних та організаційних засад впровадження моделей змішаного навчання, окресленню базових фахових компетенцій вчителя нової української школи. Розроблена Даниско О.В. авторська система професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання є своєчасною і спрямована на розвиток інформаційно-цифрової, предметно-методичної, прогностично-проектувальної, креативно-інноваційної компетентностей.

Здійснено апробацію методичних матеріалів, зокрема авторського спецкурсу «Інформаційно-комунікаційні технології», що базується на використанні широкого спектру як традиційних, так й інноваційних принципів, методів і засобів навчання. Привертає увагу розроблене дисертанткою навчально-методичне забезпечення курсу, що містить мультимедійні презентації, візуалізацію дидактичних матеріалів, систему інтерактивних практичних вправ для закріплення вивченого матеріалу, автоматизовані матеріали тестового контролю адаптивного характеру, що відображає сучасні можливості створення інформаційного простору освітнього середовища. Надані дослідницькі матеріали характеризуються актуальністю, науковою обґрунтованістю, термінологічною чіткістю. Теоретичні і практичні результати, отримані авторкою дослідження, рекомендовано до подальшого використання у закладах вищої освіти.

Результати дисертаційної роботи обговорені і затверджені на засіданні кафедри педагогіки вищої школи, протокол №15 від 03.06.2021 р.

Ректор

С.О. Омельченко

ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ
ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»

POLTAVA INSTITUTE OF
ECONOMICS AND LAW
HIGHER EDUCATION INSTITUTION
«OPEN INTERNATIONAL
UNIVERSITY OF DEVELOPMENT
PEOPLE "UKRAINE"»

Україна, 36000, Полтавська обл., м. Полтава, вул. Монастирська, буд. 6.
Тел: (0532)50-02-70, e-mail: piel-admin@ukr.net, веб-сайт: <https://pl.uu.edu.ua>
Ukraine, 36000, Poltava region, Poltava, street Monastyrskya, 6

25.06.2021 № 34.1/23-129 на № _____ від _____

Довідка

про впровадження матеріалів і висновків дисертаційного дослідження Даниско Оксани Володимирівни, представлених в дисертаційній роботі «Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання»
за спеціальністю 011 – науки про освіту (спеціалізація – теорія і методика професійної освіти)

Упродовж 2020 – 2021 навчального року кафедрою соціальної роботи та спеціальної освіти Полтавського інституту економіки і права Вищого навчального закладу «Університет розвитку людини «Україна» здійснювалася апробація і впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня доктора наук Даниско О.В. «Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання».

Викладачами та студентами використовувалися матеріали дистанційного курсу «Адаптивне фізичне виховання» на лекційних і практичних заняттях, при організації самостійної та індивідуальної роботи. Результати дисертаційного дослідження та електронний курс-ресурс «Адаптивне фізичне виховання», що містить теоретичний (мультимедійні лекції), практичний (інтерактивні завдання для семінарських занять і самостійної колективної й індивідуальної роботи) та контрольний (онлайн-тести) блоки визнано такими, що мають практичне значення, сприяють формуванню професійних компетентностей здобувачів вищої освіти та можуть бути використані у закладах вищої освіти, науковцями і фахівцями освітньої галузі та фізичної культури для поглиблення знань із питань підготовки вчителів відповідного фаху в Україні.

Проведена апробація довела актуальність дисертаційного дослідження Даниско О.В. та доцільність застосування результатів на практиці.

В. о. завідувача кафедри
соціальної роботи та спеціальної освіти

О. С. Бацман

Перший заступник директора
з науково-педагогічної роботи

Р. І. Шаравара

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
 ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
 ПОЛТАВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
 ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМ. М.В. ОСТРОГРАДСЬКОГО
 вул. Соборності, 64-ж, м. Полтава, 36014, тел./факс (+38 0532) 56-38-52,
 E-mail: root@poippo.pl.ua, Web: http://poippo.pl.ua, Код ЄДРПОУ 22518134

09.07.2021 № 61

На № _____ від _____

Д О В І Д К А

про впровадження матеріалів і висновків дисертаційного дослідження
Даниско Оксани Володимирівни
 «Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів
 фізичної культури в умовах змішаного навчання»,
 поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
 за спеціальністю 011 – науки про освіту
 (спеціалізація – теорія і методика професійної освіти)

Результати дисертаційного дослідження О.В. Даниско були впроваджені в освітній процес кафедри педагогічної майстерності та інклюзивної освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського.

Матеріали дисертаційної роботи використано для підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури у процесі створення персонального освітнього середовища засобами хмарних сервісів. Здійснено апробацію електронного курсу «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» (Змістовний модуль 2. Інноваційна професійна діяльність учителя фізичної культури. Тема 6. Педагогічні інновації та техніки професійного розвитку вчителя фізичної культури), розміщеному на освітньому веб-ресурсі.

Запропоновані О.В. Даниско дидактичні матеріали сприяли підвищенню рівнів інформаційно-цифрової, предметно-методичної, прогностичної, проєктувальної компетентностей учителів фізичної культури.

Результати дисертаційного дослідження О.В. Даниско було обговорено та схвалено позитивними відгуками на засіданні кафедри педагогічної майстерності та інклюзивної освіти (протокол № 7, від 4 червня 2021 року).

Викладене вище дає підстави стверджувати, що дослідження О.В. Даниско має теоретичне і практичне значення, а його результати можна рекомендувати для подальшого використання у процесі професійної підготовки та підвищення кваліфікації учителів фізичної культури.

Директор

В.В. Зелюк

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Г. КОРОЛЕНКА

вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36003, тел. (0532) 52-58-67
 E-mail: allmail@pnpu.edu.ua код ЄДРПОУ 31035253

08.12.2021 № 3204/01.65/57 на № _____ від _____

Д О В І Д К А

про впровадження матеріалів і висновків дисертаційного дослідження
Даниско Оксани Володимирівни
 «Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної
 культури в умовах змішаного навчання»,
 поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
 зі спеціальностей: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
 та 13.00.09 – теорія навчання

Матеріали дослідження Даниско О.В. впроваджувалися в навчальний процес кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка упродовж першого семестру 2021 – 2022 навчального року.

Результати наукового дослідження Даниско О.В. дали змогу поповнити зміст курсів «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті», «Сучасні фізкультурно-оздоровчі технології», «Інноваційні технології у фізичній культурі», «Фізична рекреація» матеріалами, що стосуються теоретичних, психолого-педагогічних та організаційно-методичних засад практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Розроблені Даниско О.В. мультимедійні дидактичні матеріали, шаблони електронних курсів-ресурсів, методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання широко використовувалися викладачами у підготовці до лекційних, семінарських та практичних занять, під час проміжного та модульного контролю, у процесі організації практичної підготовки та науково-дослідної роботи студентів. Аналіз наукового доробку авторки свідчить про високий теоретико-методологічний рівень дослідження, його новизну, практичну значущість. Впровадження результатів дослідження сприяло поглибленню знань та формуванню нових компетентностей майбутніх учителів фізичної культури, підвищенню ефективності їхньої підготовки. Це свідчить про доцільність подальшого використання представленого авторкою наукового доробку в освітньому процесі закладів вищої освіти України.

Результати впровадження дисертаційного дослідження Даниско Оксани Володимирівни обговорювалися та схвалені на засіданні кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури (протокол №20 від 30.11.2021 р.).

Проректор з наукової роботи

Василь ФАЗАН